

ISSN 3056-9052 (Online)

คณะศิลปศาสตร์
มหาวิทยาลัยหัวเฉียวเฉลิมพระเกียรติ

วารสารศิลปศาสตร์วิชาการและวิจัย

Academic and Research Journal of Liberal Arts

คณะศิลปศาสตร์ มหาวิทยาลัยหัวเฉียวเฉลิมพระเกียรติ

เรียนรู้เพื่อวันใช้สังคม

วารสารศิลปศาสตร์วิชาการและวิจัย

ปีที่ 19 ฉบับที่ 1 มกราคม - มิถุนายน 2567

ISSN 3056-9052 (Online)

วัตถุประสงค์

1. เพื่อส่งเสริมและเผยแพร่ผลงานด้านศิลปศาสตร์และสังคมศาสตร์ของคณาจารย์ นักศึกษา และผู้สนใจทั่วไป
2. เพื่อเป็นสื่อการแลกเปลี่ยน เรียนรู้ทางวิชาการด้านศิลปศาสตร์ มนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์

ขอบเขตเนื้อหา

วารสารศิลปศาสตร์ปริทัศน์รับตีพิมพ์เผยแพร่บทความวิจัยและบทความวิชาการทางด้านมนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์ ได้แก่ สาขาภาษาและภาษาศาสตร์ วรรณคดี รัฐประศาสนศาสตร์ สังคมวิทยา มานุษยวิทยา จิตวิทยา ศาสนา ปรัชญา การท่องเที่ยว และสาขาอื่น ๆ ที่เกี่ยวข้อง

กำหนดเวลาการเผยแพร่

วารสารศิลปศาสตร์ปริทัศน์กำหนดเวลาการออกวารสารปีละ 2 ฉบับ คือ

ฉบับที่ 1 ตีพิมพ์เผยแพร่ เดือน มกราคม – มิถุนายน

ฉบับที่ 2 ตีพิมพ์เผยแพร่ เดือน กรกฎาคม – ธันวาคม

ข้อกำหนดของบทความที่ตีพิมพ์

บทความทุกบทความที่ตีพิมพ์ได้ผ่านการพิจารณาจากผู้ทรงคุณวุฒิ (Peer Reviewed) ในสาขาวิชานั้น ๆ ไม่น้อยกว่า 3 ท่าน โดยเป็นการประเมินแบบ double-blinded review

ที่ปรึกษา

อธิการบดี : รองศาสตราจารย์ ดร.อุไรพรรณ เจนวาณิชยานนท์

รักษาการคณบดีคณะศิลปศาสตร์ : ผู้ช่วยศาสตราจารย์นิก สุนทรชัย

ลิขสิทธิ์

คณะศิลปศาสตร์ มหาวิทยาลัยหัวเฉียวเฉลิมพระเกียรติ 18/18 ถนนเทพรัตน (บางนา-ตราด) ตำบลบางโฉลง อำเภอบางพลี จังหวัดสมุทรปราการ 10541 โทร. 0-2312-6300 ต่อ 1431 โทรสาร. 0-2312-6417

Website: <https://so04.tci-thaijo.org/index.php/larhcu/index>

บรรณาธิการ

ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร. พงศ์พัชรา กวินกุลเศรษฐ์

คณะศิลปศาสตร์ มหาวิทยาลัยหัวเฉียวเฉลิมพระเกียรติ

กองบรรณาธิการ

ศาสตราจารย์ ดร. วัชรระ งามจิตรเจริญ

ศาสตราจารย์ ดร. มานพ ชูนิล

ศาสตราจารย์เกียรติคุณ กุลวดี มกราริรมย์

คณะศิลปศาสตร์ มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์

คณะศิลปศาสตร์ประยุกต์ มหาวิทยาลัยเทคโนโลยีพระจอมเกล้าพระนครเหนือ

คณะมนุษยศาสตร์ มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์

รองศาสตราจารย์ ดร. พัทธนี ตั้งยีนยง
รองศาสตราจารย์ ดร. กนกพร นุ่มทอง
รองศาสตราจารย์ ดร. ปัญญา รุ่งเรือง
รองศาสตราจารย์ ดร. มณีปิ่น พรหมสุทธิรักษ์
รองศาสตราจารย์ ดร. สำราญ ผลดี
รองศาสตราจารย์ ดร. อธิปัติ บุญเหมาะ
รองศาสตราจารย์ ดร. เพ็ญประภา ภัทรานุกรม
รองศาสตราจารย์ ดร. ไพโรจน์ บัวสุข
รองศาสตราจารย์ ดร. วุฒินันท์ กันทะเตียน
รองศาสตราจารย์ ดร. อภิวัจ พุกสวัสดิ์
รองศาสตราจารย์ ผกาศรี เย็นบุตร
รองศาสตราจารย์ ดร. สุชาดา พงศ์กิตติวิบูลย์
รองศาสตราจารย์ ดร. ชีโรติ เกิดแก้ว
ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร. วิไล ลิ้มถาวรนนต์
ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร. นิธิอร พรอำไพสกุล
ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร. นพดล พรามณี
ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร. วรณพร บุญญาสถิตย์
ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร. ปณินดา เลอเลิศยุติธรรม
ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร. ธเนศ เวศร์ภาค
ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร. วัชรพล วิบูลยศรีน
ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร. วุฒิพงษ์ ทองก้อน
ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร. รัชนิพร ศรีรักษา
ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร. สุนิดา ศิวะปฐมชัย
ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร. บุษบา บัวสมบุญ
ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร. ปัทมา พิฆประเสริฐกุล
ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร. อภิศักดิ์ ไชยโรจน์วัฒนา
อาจารย์ ดร. สุธิดา สุนทรวิภาต
อาจารย์ ดร. พัทธินันท์ บูรณะกร
อาจารย์ ดร. วริยา ภัทรภิญโญพงศ์
อาจารย์ ดร. ขวัญชนก สืบสุข
อาจารย์ ดร. กรวรรณ ฎีกาวงค์
อาจารย์ ดร. พันธุ์วี ณ ลำปาง
อาจารย์ ดร. จันทร์สุดา ไชยประเสริฐ
อาจารย์ ดร. นัฐธิยา บุญอาพัทธ์เจริญ
อาจารย์ พรพรรณนต์ เลิศเฉลิมทิพากุล

คณะอักษรศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย
คณะมนุษยศาสตร์ มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์
คณะดุริยางค์ มหาวิทยาลัยกรุงเทพธนบุรี
คณะอักษรศาสตร์ มหาวิทยาลัยศิลปากร
คณะวิทยาศาสตร์และเทคโนโลยี มหาวิทยาลัยธนบุรี
คณะศิลปศาสตร์ มหาวิทยาลัยเทคโนโลยีพระจอมเกล้าธนบุรี
คณะศิลปศาสตร์ มหาวิทยาลัยเกริก
คณะมนุษยศาสตร์ มหาวิทยาลัยมหามกุฏราชวิทยาลัยวิทยาเขตอีสาน
คณะสังคมศาสตร์และมนุษยศาสตร์ มหาวิทยาลัยมหิดล
คณะนิเทศศาสตร์ มหาวิทยาลัยหัวเฉียวเฉลิมพระเกียรติ
คณะมนุษยศาสตร์ มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ
คณะมนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์ มหาวิทยาลัยบูรพา
คณะศิลปศาสตร์ มหาวิทยาลัยหัวเฉียวเฉลิมพระเกียรติ
คณะมนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์ มหาวิทยาลัยบูรพา
คณะมนุษยศาสตร์ มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ
คณะครุศาสตร์อุตสาหกรรม มหาวิทยาลัยเทคโนโลยีราชมงคลธัญบุรี
คณะมนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์ มหาวิทยาลัยราชภัฏพระนคร
คณะมนุษยศาสตร์ มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์
คณะมนุษยศาสตร์ มหาวิทยาลัยหอการค้าไทย
คณะมนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์ มหาวิทยาลัยราชภัฏสวนดุสิต
คณะศิลปศาสตร์ มหาวิทยาลัยหัวเฉียวเฉลิมพระเกียรติ
คณะศิลปศาสตร์ มหาวิทยาลัยหัวเฉียวเฉลิมพระเกียรติ
คณะมนุษยศาสตร์ มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์
คณะศึกษาศาสตร์ มหาวิทยาลัยศิลปากร
คณะอักษรศาสตร์ มหาวิทยาลัยศิลปากร
คณะวิทยาศาสตร์ มหาวิทยาลัยบูรพา
คณะศิลปศาสตร์ มหาวิทยาลัยหัวเฉียวเฉลิมพระเกียรติ
คณะศิลปศาสตร์ มหาวิทยาลัยหัวเฉียวเฉลิมพระเกียรติ

ผู้ทรงคุณวุฒิประจำฉบับ (Peer Review)

ศาสตราจารย์กิตติมศักดิ์ ดร. ชูศักดิ์ สุวิมลเสถียร
รองศาสตราจารย์ ดร. กนกกานต์ แก้วนุช
รองศาสตราจารย์ ดร. เจริญชัย เอกมาไพศาล
รองศาสตราจารย์ ดร. วุฒินันท์ กันทะเตียน
รองศาสตราจารย์ ดร. อธิปัติ บุญเหมาะ
รองศาสตราจารย์ ดร. สำราญ ผลดี

คณะศิลปกรรมศาสตร์ มหาวิทยาลัยบูรพา
คณะกรรมการการท่องเที่ยว สถาบันบัณฑิตพัฒนบริหารศาสตร์
คณะกรรมการการท่องเที่ยว สถาบันบัณฑิตพัฒนบริหารศาสตร์
คณะสังคมศาสตร์และมนุษยศาสตร์ มหาวิทยาลัยมหิดล
คณะศิลปศาสตร์ มหาวิทยาลัยเทคโนโลยีพระจอมเกล้าธนบุรี
คณะวิทยาศาสตร์และเทคโนโลยี มหาวิทยาลัยธนบุรี

รองศาสตราจารย์ ขนิษฐา จิตชินะกุล
รองศาสตราจารย์ วิไล ธรรมมาจา
ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร. สุชาดา พงศ์กิตติวิบูลย์
ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร. วรรมพร บุญญาสถิตย์
ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร. ทรงภพ ขุนมธูรส
ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร. วรพงศ์ ไชยฤกษ์
ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร. มารศรี สอทิพย์
ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร. สุนิดา ศิวะปฐมชัย
ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร. ปัทมา ทัฬหประเสริฐกุล
ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร. บุษบา บัวสมบุญ
ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร. ปฐมพงษ์ โปธิประสิทธิ์นันท์
ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร. เตนชัย ปราบจันดี
ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร. นิธิอร พรอำไพสกุล
ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร. ณิชฎา คำชู
ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร. อรัญญา แสนสระ
ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร. กรพนัช ตั้งเชื่อนพันธ์
ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ฤดี กมลสวัสดิ์

ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ไครยา วิมลสถิตพงษ์
อาจารย์ ดร. ทศนี้อย นาคเสนีย์
อาจารย์ ดร. อนันต์ เชี่ยวชาญกิจการ
อาจารย์ ดร. ยงยุทธ แก้วอุดม

อาจารย์ ดร. นรินทร์ ยืนทน

อาจารย์ ดร. จุฑาธิปต์ จันทรเอียด

อาจารย์ ดร. มณฑิรา อินตะสอน

อาจารย์ ดร. วริศรา อนันต์โท
อาจารย์ ดร. ณิชฎานันท์ นาคนวนล
อาจารย์ ดร. คัมภีร์ นูนคาน
อาจารย์ ดร. อิมจิรา อ่อนคำ

คณะผู้จัดทำ

ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.พงศ์พัชรา กวินกุลเศรษฐ์
อาจารย์ อรรถสิทธิ์ สุนาโท
อาจารย์ จิรัตรี เรืองเขียน
อาจารย์ ศนิชา แก้วเสถียร
อาจารย์ วนิสา สัมภาวะผล
อาจารย์ ดร.จิตติณชุลี บุญช่วย
อาจารย์ พัชรนันท์ เลิศคุณอินทร์

คณะมนุษยศาสตร์ มหาวิทยาลัยหอการค้าไทย
คณะศิลปศาสตร์ มหาวิทยาลัยหัวเฉียวเฉลิมพระเกียรติ
คณะมนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์ มหาวิทยาลัยบูรพา
คณะมนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์ มหาวิทยาลัยราชภัฏพระนคร
คณะศึกษาศาสตร์ มหาวิทยาลัยนเรศวร
คณะมนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์ มหาวิทยาลัยราชภัฏภูเก็ต
คณะมนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์ มหาวิทยาลัยขอนแก่น
สถาบันวิจัยภาษาและวัฒนธรรมเอเชีย มหาวิทยาลัยมหิดล
คณะอักษรศาสตร์ มหาวิทยาลัยศิลปากร
คณะศึกษาศาสตร์ มหาวิทยาลัยศิลปากร
คณะศึกษาศาสตร์ มหาวิทยาลัยบูรพา
คณะมนุษยศาสตร์ มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ
คณะมนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์ มหาวิทยาลัยบูรพา
คณะศิลปศาสตร์ มหาวิทยาลัยเทคโนโลยีราชมงคลธัญบุรี
คณะศิลปศาสตร์ คณะศิลปศาสตร์
คณะมนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์ มหาวิทยาลัยราชภัฏ
บ้านสมเด็จเจ้าพระยา
คณะมนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์ มหาวิทยาลัยราชภัฏอุดรธานี
คณะกรรมการ มหาวิทยาลัยราชภัฏบ้านจอมบึง
คณะกรรมการท่องเที่ยวและการโรงแรม มหาวิทยาลัยธุรกิจบัณฑิตย์
คณะกรรมการท่องเที่ยวและอุตสาหกรรมบริการ
มหาวิทยาลัยหอการค้าไทย
วิทยาลัยการจัดการอุตสาหกรรมบริการ
มหาวิทยาลัยราชภัฏสวนสุนันทา
คณะวัฒนธรรมสิ่งแวดล้อมและการท่องเที่ยวเชิงนิเวศ
มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ
คณะบริหารธุรกิจเศรษฐศาสตร์และการสื่อสาร
มหาวิทยาลัยนเรศวร
คณะมนุษยศาสตร์ มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ ประสานมิตร
คณะศิลปศาสตร์ มหาวิทยาลัยมหิดล
คณะมนุษยศาสตร์ มหาวิทยาลัยนเรศวร
กลุ่มภาษาเพื่อการสื่อสาร สถาบันการจัดการปัญญาภิวัฒน์

อาจารย์ ดร.ขวัญชนก สืบสุข
ผู้ช่วยศาสตราจารย์ พรรณศิริ แจ่มอรุณ
อาจารย์ อัจฉริต์ อาจารย์ศิริกุล
อาจารย์ Dery Nanquil Panes
อาจารย์ Lamarca Chiara Ayn Joven
อาจารย์ Peter Snashall

บทบรรณาธิการ

วารสารศิลปศาสตร์วิชาการและวิจัยเป็นวารสารในกลุ่มมนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์ ดำเนินการเพื่อส่งเสริมเผยแพร่ และเป็นสื่อกลางการแลกเปลี่ยน เรียนรู้ทางวิชาการด้านศิลปศาสตร์ มนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์ของคณาจารย์ นักศึกษา และผู้สนใจทั่วไป ปีละ 2 ฉบับ คือ ฉบับที่ 1 ช่วงเดือนมกราคม – เดือนมิถุนายน และฉบับที่ 2 ช่วงเดือนกรกฎาคม – เดือนธันวาคมของทุกปี

วารสารศิลปศาสตร์วิชาการและวิจัยปีที่ 19 ฉบับที่ 1 นี้ มีบทความตีพิมพ์ทั้งหมด จำนวน 13 เรื่อง แยกเป็นบทความวิจัยภายใน 2 เรื่อง บทความวิจัยภายนอก จำนวน 10 เรื่อง และบทความวิชาการ ภายนอก จำนวน 1 เรื่อง โดยมีเนื้อหาทั้งด้านภาษาศาสตร์ การท่องเที่ยว วรรณกรรม วรรณคดี และ ศิลปวัฒนธรรมที่มีสาระสำคัญน่าศึกษาอย่างยิ่ง

กองบรรณาธิการหวังเป็นอย่างยิ่งว่า เนื้อหาและสาระของบทความทั้งหมดในฉบับนี้ จะให้ ประโยชน์แก่ผู้อ่านทั้งในด้านองค์ความรู้และโลกทัศน์ที่มีต่อเรื่องต่าง ๆ ตามที่ผู้เขียนแต่ละท่านได้ศึกษาค้นพบไม่มากนักน้อย และหากท่านประสงค์จะสมัครเป็นสมาชิกหรือเขียนบทความส่งมาเพื่อตีพิมพ์ในวารสารศิลปศาสตร์วิชาการและวิจัยก็สามารถติดต่อได้ตามรายละเอียดที่อยู่ท้ายเล่มของวารสาร ท้ายที่สุดนี้ กองบรรณาธิการต้องขอขอบคุณสมาชิกวารสารทุกท่านที่ให้การสนับสนุนเป็นอย่างดีเสมอมาไว้เป็นอย่างสูง ณ โอกาสนี้ด้วย

(ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.พงศ์พัชรา กวินกุลเศรษฐ์)
หัวหน้ากองบรรณาธิการ

สารบัญ

	หน้า
บทความวิจัยภายใน	
● การจัดทำแผนที่ทางวัฒนธรรม อำเภอบางเสาธง จังหวัดสมุทรปราการ The Making of the Cultural Mapping in Bangsaothong District, Samutprakan Province วุฒิพงษ์ ทองก้อน รัตนา ทิมเมือง ปทุมมา บำเพ็ญทาน และกชพร ชวีญทอง	1-21
● ความสัมพันธ์เชิงสาเหตุของพฤติกรรมการเลือกซื้อสินค้าตามความเชื่อเรื่องสีมงคลกลุ่ม Gen Y และ Gen Z The causal relationship of consumer behavior in purchasing products based on superstitious beliefs regarding color among Gen Y and Gen Z groups จิรัชย์ หมั่นฤทธิ์ และอิสระพงษ์ พลธานี	22-37
บทความวิจัยภายนอก	
● การใช้วัจนภาษาและอวัจนภาษาเพื่อการสื่อสารข้ามวัฒนธรรม: กรณีศึกษาจากงานวิเทศสัมพันธ์ ระหว่างมหาวิทยาลัยหัวเฉียวเฉลิมพระเกียรติกับสถาบันอุดมศึกษาในสาธารณรัฐประชาชนจีน Verbal and Nonverbal Communication for Cross-Cultural Communication: a Case Study of International Affairs between Huachiew Chalermprakiet University in Thailand and Higher Educational Institutes in People's Republic of China Jiang Nannan และพัชรินทร์ บุรณะกร	38-59
● ลักษณะ “ความเป็นเหนือ” ในสื่อบันเทิงไทย พ.ศ. 2519-2564 Characteristics of “Northerness” in Thai Entertaining Media, during 1976 – 2021 Yingying Nong และจันทร์สุดา ไชยประเสริฐ	60-76
● แนวทางการพัฒนาและประยุกต์ใช้เรื่องเล่าจากสถานีวิจัยของมหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์และพื้นที่เชื่อมโยง ภายใต้กระบวนการมีส่วนร่วมของชุมชน Guidelines for Developing and Applying Narratives from Kasetsart University Research Stations and Connected Areas under the Community Participation Process จริยา สุพรรณ มุกข์ดา สุขธราจาร และผาณิตา ชัยดิเรก	77-101
● การวิเคราะห์อัตลักษณ์ท้องถิ่นในนิทานพื้นบ้านภาคใต้ของไทย An Analysis of Local Identities in Thai Southern Folktales จ้าว เฝิง และวีรวัดน์ อินทรพร	102-126
● การศึกษาลักษณะทางกลศาสตร์เสียงวรรณยุกต์ภาษาไทยของนักศึกษาชาวจีนสาขาวิชาภาษาไทย สถาบันผู้เจียงแห่งมหาวิทยาลัยอุตสาหกรรมนิงกังสาธารณรัฐประชาชนจีน The study examines the acoustic phonetics characteristics of Thai language pronunciation by Chinese students majoring in Thai language at the Nanjing Tech University Pujiang Institute People's Republic of China จุมพล ถาวรชอบ และเทวากร คำสัตย์	127-150

สารบัญ (ต่อ)

	หน้า
บทความวิจัยภายนอก	
● ภาพฉายแสงจากแบบสันนิษฐานของปราสาทเป็อยน้อย จังหวัดขอนแก่น เพื่อส่งเสริมการท่องเที่ยวทางวัฒนธรรม Light Showing from The Reconstruction of Prasat Puei Noi, Puea Noi District, Khon Kaen Province, to Promote Cultural Tourism ฮาวา วงศ์พงษ์คำ และนิยม วงศ์พงษ์คำ	151-161
● เพศสภาพกับกลวิธีการแปลหน่วยสร้างประโยคกรรมวาจกในนวนิยายจากภาษาอังกฤษเป็นภาษาไทย: กรณีศึกษานวนิยายแปลเรื่อง แอนิมอล ฟาร์ม สงครามกบฏของสรรพสัตว์ของ บัญชา สุวรรณานนท์ และเรื่อง แอนิมอล ฟาร์ม ของ เพชร ภาษพิริช The Gender and Translation Strategies of Passive Constructions in Novels from English to Thai: A Case Study of Animal Farm, Rebellious War of Animals by Bancha Suwannanon to Compare with Animal Farm by Petch Paspirat ทิวา ใจหลัก นิรมล จันทรย์แย้ม วนิดา วงศ์บรรณาคม และพิชญ์สินี เสถียรธราดล	162-176
● ลักษณะเฉพาะของภาพยนตร์รักแนวท่องเที่ยวของไทยพ.ศ. 2547-2566 Uniqueness of Romantic Tourism Thai Films, 2004 – 2023 He Lina และวีรวัฒน์ อินทรพร	177-192
● ศักยภาพการตลาดเชิงประสบการณ์ที่ส่งผลต่อการกลับมาเที่ยวซ้ำของนักท่องเที่ยวเชิงอาหารในจังหวัดพัทลุง Potential of Experiential Marketing Affecting the Revisit of Gastronomy tourist in Phatthalung Province	193-208
● บทบาทหน้าที่ของคติชนในมหาวิทยาลัย:กรณีศึกษา มหาวิทยาลัยการกีฬาแห่งชาติ วิทยาเขตสุโขทัย The Functions of Folklore in the university: Case study Thailand National Sports University Sukhothai campus สุรเชษฐ์ คูหาเลิศ	209-230
บทความวิชาการภายนอก	
● “เงินตัวเหี้ย” ภาพสะท้อนบทบาทและอิทธิพลของชาวจีนโพ้นทะเลในสมัยต้นรัตนโกสินทร์ (รัชกาลที่ 3-4) สํารายณ์ ผลดี	231-246

การจัดทำแผนที่ทางวัฒนธรรม อำเภอบางเสาธง จังหวัดสมุทรปราการ
The Making of the Cultural Mapping in Bang Sao Thong District,
Samut Prakan Province

วุฒิปงษ์ ทองก้อน (Asst. Prof. Dr. Wuthipong Thongkon)
ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร. ประจำสาขาวิชามนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์ คณะศิลปศาสตร์
มหาวิทยาลัยหัวเฉียวเฉลิมพระเกียรติ
Faculty of Liberal Arts

E-mail: wuthipong.thong@gmail.com

รัตนา ทิมเมือง (Asst. Prof. Ratana Timmuang)
ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ประจำคณะนิเทศศาสตร์ มหาวิทยาลัยหัวเฉียวเฉลิมพระเกียรติ
Faculty of communication Arts
E-mail: rattanatmm@gmail.com

ปทุมมา บำเพ็ญทาน (Patumma Bumpentan)
อาจารย์ประจำคณะนิเทศศาสตร์ มหาวิทยาลัยหัวเฉียวเฉลิมพระเกียรติ
Faculty of communication Arts
E-mail: patumma96@gmail.com

กชพร ขวัญทอง (Kodchaporn Kwanthong)
นักวิชาการศูนย์วัฒนธรรม มหาวิทยาลัยหัวเฉียวเฉลิมพระเกียรติ
E-mail: eurng_2556@hotmail.com

Received: Jan 8, 2024, Revised: Mar 18, 2024, Accepted: May 20, 2024

บทคัดย่อ

การจัดทำแผนที่ทางวัฒนธรรมอำเภอบางเสาธง จังหวัดสมุทรปราการ มีวัตถุประสงค์เพื่อ 1) เพื่อสำรวจมรดกวัฒนธรรมของอำเภอบางเสาธง ทั้งวัฒนธรรมที่จับต้องได้และวัฒนธรรมที่จับต้องไม่ได้ 2) เพื่อสร้างแผนที่ทางวัฒนธรรมของอำเภอบางเสาธง จังหวัดสมุทรปราการ ผ่านความร่วมมือของ 5 ภาคีหลัก ประกอบด้วยสถาบันอุดมศึกษา ภาคประชาสังคม/ชุมชน ภาครัฐ/องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น เครือข่าย ศิลปิน และภาคธุรกิจ เป็นการวิจัยเชิงคุณภาพ โดยใช้กระบวนการวิจัยเชิงปฏิบัติการแบบมีส่วนร่วม วิธีดำเนินการวิจัย ใช้การสำรวจ การสัมภาษณ์เชิงลึก การสังเกตการณ์อย่างมีส่วนร่วม การฝึกอบรมเชิงปฏิบัติการ การประชุมชาวบ้าน และดำเนินการจัดทำแผนที่ทางวัฒนธรรม ซึ่งผลการวิจัย 1) รายการมรดกทางวัฒนธรรมอำเภอบางเสาธงมีจำนวนทั้งสิ้น 49 รายการ จำแนกเป็นมรดกทางวัฒนธรรมที่จับต้องได้ (tangible) 21 รายการ และมรดกทางวัฒนธรรมที่จับต้องไม่ได้ (intangible) จำนวน 28 รายการ 2) ได้แผนที่ทางวัฒนธรรมอำเภอบางเสาธง จังหวัดสมุทรปราการ ซึ่งเกิดจากความร่วมมือของ 5 ภาคีหลัก ประกอบด้วย 1) สถาบันอุดมศึกษา 2) ภาคประชาสังคม/ชุมชน 3) ภาครัฐ/องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น 4) เครือข่ายศิลปิน และ 5) ภาคธุรกิจ

คำสำคัญ: แผนที่ทางวัฒนธรรม บางเสาธง มรดกทางวัฒนธรรม

Abstract

The preparation of the cultural map of Bang Sao Thong District, Samut Prakan Province, aims to: 1) survey the cultural heritage of Bang Sao Thong District, including tangible and intangible aspects, 2) create a cultural map of Bang Sao Thong District, Samut Prakan Province, through collaboration among five main sectors, comprising academic institutions, community or social sector, government or local administration sector, artist networks, and business sector. This is a qualitative research conducted through participatory action research. The research methods include surveys, in-depth interviews, participatory observations, practical training workshops, community meetings, and the development of cultural maps. The research findings are as follows: 1) the cultural heritage list of Bang Sao Thong District includes a total of 49 items, categorized into tangible (21 items) and intangible (28 items) cultural heritage; and 2) the cultural map of Bang Sao Thong District, Samut Prakan Province, has been developed through the collaboration of five main sectors: academic institutions, community or social sector, government or local administration sector, artist networks, and business sector. This map enhances community knowledge, understanding, and skills in collecting data for cultural mapping, showcasing the value of cultural heritage, and utilizing the cultural map for beneficial purposes.

Keywords: Cultural Mapping, Bang Sao Thong, Cultural Heritage

บทนำ

พื้นที่อำเภอบางเสาธง จังหวัดสมุทรปราการ เป็นพื้นที่ที่มีประวัติความเป็นมาที่ยาวนานประกอบด้วยภูมิปัญญาและศิลปวัฒนธรรมท้องถิ่นที่เกิดขึ้นจากกระบวนการหล่อหลอมและการเคลื่อนตัวของชุมชน เดิมพื้นที่อำเภอบางเสาธง จังหวัดสมุทรปราการ เป็นส่วนหนึ่งของอำเภอบางพลี ต่อมาเมื่อปี พ.ศ. 2538 ได้มีการแบ่งเขต พื้นที่สามตำบล คือ ตำบลบางเสาธง ตำบลศิริชะจรเข้เข้ และตำบลศิริชะจรเข้ใหญ่ ของอำเภอบางพลี แยกเป็นกิ่งอำเภอบางเสาธง และได้ยกฐานะเป็นอำเภอบางเสาธง เมื่อปี พ.ศ. 2550 เป็นต้นมา

ด้านภูมิศาสตร์และประวัติของอำเภอบางเสาธงในอดีตเป็นพื้นที่น้ำทะเลท่วมถึง และเป็นที่อยู่อาศัยของจระเข้จำนวนมาก ทำให้ชุดพบโครงกระดูกและส่วนหัวของจระเข้ในพื้นที่คลองต่าง ๆ ชาวบ้านจึงเรียกคลองที่มีจระเข้ชุกชุมว่า "คลองจระเข้" ภายหลังชื่อคลองจระเข้จึงได้กลายเป็นชื่อของตำบล คือ ตำบลจระเข้ ต่อมาแยกเป็นสองตำบล คือ ตำบลศิริชะจรเข้เข้ และตำบลศิริชะจรเข้ใหญ่ ส่วนคำว่า "บางเสาธง" นั้นมีที่มาจากกรทำเกษตรกรรม โดยในอดีตชาวมุสลิมจะใช้ธงเป็นการบอกเวลาพักและยังใช้เป็นแนวของลำน้ำในการสัญจร (พรรณศิริแจ่มอรุณ และคณะ, 2561, น. 144)

วิถีชีวิตของชาวบางเสาธงในอดีตผูกพันกับลำคลอง ลำคลองจระเข้ที่ไหลผ่านเป็นหัวใจของชุมชน ในอดีตการปลูกข้าวเป็นอาชีพหลักของชาวตำบลบางเสาธง การทำสวนมะม่วง การเลี้ยงปลาเบญจพรรณ การปลูกผักกระเฉดเป็นการทำการเกษตรของตำบลศิริชะจรเข้เข้และตำบลศิริชะจรเข้ใหญ่ ชาวบ้านได้ใช้ประโยชน์จากคลองจระเข้ในการเป็นเส้นทางสัญจร ใช้น้ำในคลองเพื่ออุปโภคบริโภค ใช้น้ำเพื่อการทำการเกษตร การมีลำคลองในชุมชนยังส่งผลต่อความสัมพันธ์ทางสังคมและวัฒนธรรม คือเป็นชุมชนวิถีเกษตรพึ่งพาอาศัยซึ่งกันและกัน อยู่ร่วมกันฉันมิตร ด้วยความที่อำเภอบางเสาธงเป็นอำเภอที่แยกตัวมาจากอำเภอบางพลี จึงมีมรดกทางวัฒนธรรมและประเพณีที่มีความคล้ายคลึงและเชื่อมโยงถึงกันระหว่างชุมชนสองอำเภอ โดยเฉพาะเป็นวัฒนธรรมที่เกี่ยวข้องกับสายน้ำลำคลองและวัฒนธรรมที่เกี่ยวข้องกับข้าว

พื้นที่บางเสาะงเดิมจากเป็นแหล่งปลูกข้าว แห่งทุ่งบางพลี ได้ถูกพัฒนาให้เป็นเขตอุตสาหกรรมบางพลี ผวกกับรัฐบาลได้มีนโยบายในการสร้างก่อสร้างสนามบินนานาชาติสุวรรณภูมิที่บริเวณหนองงูเห่า ทำให้พื้นที่บางเสาะงได้เปลี่ยนจากวิถีเกษตร เป็นวิถีอุตสาหกรรม กลายเป็นสังคมกึ่งเมืองกึ่งชนบท ทำให้คนที่อาศัยอยู่ในบางเสาะงนี้ จะมีทั้งคนดั้งเดิม คนที่เคลื่อนย้ายมาอาศัยใหม่ ซึ่งเป็นหมู่บ้านจัดสรร และอพาร์ทเมนต์มากขึ้น และมีแรงงานจากภูมิภาคอื่น แรงงานต่างด้าว และนักท่องเที่ยวต่างชาติที่เข้ามาในพื้นที่ซึ่งอาจจะไม่เข้าใจในวัฒนธรรมที่มีมาแต่เดิม ดังนั้นหากยังไม่ได้มีการเก็บรวบรวมมรดกทางวัฒนธรรมเอาไว้ ก็อาจจะทำให้มรดกวัฒนธรรมเหล่านั้นเสี่ยงต่อการสูญหาย โดยเฉพาะอย่างยิ่งกับมรดกวัฒนธรรมประเภทจับต้องไม่ได้ หรือมรดกภูมิปัญญาทางวัฒนธรรม

ในพื้นที่ของอำเภอบางเสาะง มีวัฒนธรรมที่ผูกพันอยู่กับสายน้ำลำคลอง ซึ่งวัฒนธรรมคือความซับซ้อนเชื่อมโยงหลายด้านทั้งทางจิตวิญญาณ ด้านวัตถุ ด้านคุณลักษณะทางปัญญาและอารมณ์ที่เป็นลักษณะเฉพาะของสังคมนั้น ซึ่งไม่ใช่แค่เพียงศิลปะและวรรณกรรม แต่ยังรวมถึงวิถีชีวิต ประเพณีและความเชื่อ วัฒนธรรมและประสบการณ์นั้นมีผลต่อการก่อรูปร่างของความเชื่อรวมถึงทิศทางการศึกษา, สื่อกลาง, การท่องเที่ยว, การพัฒนาชุมชน, การวางแผน และ อุตสาหกรรมเชิงสร้างสรรค์ ซึ่งสิ่งเหล่านี้เป็นปัจจัยและมีผลต่อการรับรู้ของผู้คนเกี่ยวกับสถานที่นั้นๆ โดยเฉพาะการให้ความสนใจเกี่ยวกับเรื่องของบุคคลและชุมชนที่สื่อความหมายของวัฒนธรรม (Marana, 2010)

สำหรับแนวคิดในการจัดทำแผนที่ทางวัฒนธรรมนั้น "Cultural mapping" หรือ การทำแผนที่ทางวัฒนธรรมนั้น เป็นคำและวิธีการที่ใช้ในกระบวนการและการดำเนินการด้านต่างๆ ที่เกี่ยวกับมรดกวัฒนธรรมมาเป็นเวลานานหรือตั้งแต่ราวปลายทศวรรษที่ 1980 ในทั่วทุกส่วนของโลก (ศศิธร โทวินัส, 2554, น. 14-18) โดยเฉพาะ ในพื้นที่ที่มีชนพื้นเมืองอาศัยอยู่หรือประเทศที่เคยเป็นดินแดนภายใต้อาณานิคมของตะวันตกมาก่อน ปัจจุบันจึงมีผู้ดำเนินงานต่างๆ ที่เกี่ยวข้องกับการทำแผนที่ทางวัฒนธรรมให้ความหมายเกี่ยวกับแผนที่ทางวัฒนธรรมไว้ อาทิ Commonwealth Department of Communications and the Arts หน่วยงานทางวัฒนธรรมของประเทศออสเตรเลียที่สนับสนุนการทำแผนที่ทางวัฒนธรรมขึ้นในประเทศ ได้ให้ความหมายและประโยชน์ของการทำแผนที่ทรัพยากรวัฒนธรรมไว้ว่า การทำแผนที่วัฒนธรรมเป็นสิ่งที่เกี่ยวข้องกับการแสดงตัวตนของชุมชนและการบันทึกข้อมูลทรัพยากรวัฒนธรรมของท้องถิ่น เป็นการบันทึกองค์ประกอบทางวัฒนธรรมไม่ว่าจะเป็นสิ่งที่เป็รูปธรรม หรือสิ่งที่เป็นามธรรม กระบวนการทำแผนที่ทางวัฒนธรรมจะทำให้ชุมชนเป็หนึ่งเดียวกันและยังเป็นจุดเริ่มต้นของกิจกรรมหรือโครงการ สำหรับชุมชนหลายอย่าง ทั้งการบันทึก การอนุรักษ์ และการใช้ทรัพยากรวัฒนธรรมเหล่านั้น ทั้งนี้การทำแผนที่ทางวัฒนธรรมส่วนใหญ่ต้องเกิดจากความต้อการภายในชุมชน เช่น ความต้อการเพิ่มอัตราการจ้างงาน การส่งเสริมการท่องเที่ยว และ การฟื้นฟูแหล่งประวัติศาสตร์ โดยแผนที่ทางวัฒนธรรมจะช่วยส่งเสริมให้เกิดการสร้างผลิตภัณฑ์หรือกิจกรรมทางวัฒนธรรมโดยชุมชน เช่น สื่อที่ทันสมัยในการนำเสนอเรื่องราวทางประวัติศาสตร์ กิจกรรมงานศิลปะ การแสดง และโครงการถนนสายวัฒนธรรม เป็นต้น (Commonwealth Department of Communications and the Arts, 1995, p. 1)

นอกจากนี้กระบวนการในการทำแผนที่ทางวัฒนธรรมถือเป็นเครื่องมือในการสร้างความเป็นอันหนึ่งอันเดียวและสร้างสำนึกร่วมในชุมชนได้ (Marana, 2010) แผนที่ทางวัฒนธรรม" เป็นเครื่องมือหนึ่งที่สามารถนำมาใช้ทั้งในเชิงการตีความหมายที่แท้จริงและเชิงอุปมาอุปมัยที่นอกเหนือจากการทำแผนที่ แต่เป็นการรวบรวมทรัพยากรทางวัฒนธรรม (Cultural Resources) และข้อมูลที่ถูกบันทึกไว้ด้วยเทคนิคต่าง ๆ การสร้างแผนที่ทางวัฒนธรรมเป็นกระบวนการที่จำเป็นจะต้องมีชุมชนเจ้าของวัฒนธรรมเข้ามามีส่วนร่วมตั้งแต่ต้น เพราะถือเป็นการเก็บรวบรวมและบันทึกข้อมูลที่กระจายอยู่ตามจุดต่าง ๆ ในชุมชนให้เป็นระเบียบในเชิงประจักษ์ นอกจากนี้การทำแผนที่วัฒนธรรมในระดับชุมชนยังเป็นการรวบรวมข้อมูลประวัติศาสตร์โดยผ่านการสอบถามและเล่าเรื่องจากคนในชุมชน ข้อมูลเหล่านี้สามารถใช้ข้อมูลพื้นฐานของชุมชนที่แสดงออกถึงการเปลี่ยนแปลงตามช่วงเวลาต่อเนื่องไปถึงอนาคต ด้วยกระบวนการสร้างแผนที่วัฒนธรรมนี้องค์ประกอบทางวัฒนธรรมจะได้รับการบันทึก วิเคราะห์และสังเคราะห์อย่างเป็น

ระบบร่วมกับชุมชนแล้วนำข้อมูลที่ได้สร้างเป็นแผนที่ทางวัฒนธรรม เพื่อนำไปใช้ในการเริ่มกิจกรรมหรือโครงการต่าง ๆ ของชุมชน เป้าหมายขั้นพื้นฐานที่สุดของการทำแผนที่วัฒนธรรมคือการช่วยให้ชุมชนรับรู้ เข้าใจและสนับสนุนความหลากหลายทางวัฒนธรรมเพื่อการพัฒนาเศรษฐกิจระดับชุมชน (Longley & Duxbuy, 2016) โดยประเภทข้อมูลแผนที่วัฒนธรรมสามารถแบ่งออกเป็น 2 หมวดหมู่ คือ วัฒนธรรมที่จับต้องได้ (Tangible) เช่น สถาปัตยกรรม แหล่งท่องเที่ยวตามธรรมชาติ และวัฒนธรรมที่จับต้องไม่ได้(Intangible) เช่น ความเชื่อ, ภูมิปัญญา, ประเพณีพิธีกรรม ความทรงจำ ทัศนคติและคุณค่าต่าง ๆ นอกจากนี้แผนที่วัฒนธรรมยังถูกใช้เพื่อในการพัฒนาระดับเมือง ด้วยการเก็บรวบรวมข้อมูล สถานการณ์ของเมือง ณ ปัจจุบัน เพื่อศึกษาการเปลี่ยนแปลงของเมือง และพัฒนาการของเมือง ข้อมูลเหล่านี้ถือเป็นองค์ความรู้และฐานข้อมูลสำคัญต่อแนวทางการพัฒนาเมืองที่จะเกิดขึ้น (อินธิรา ซาฮ์รี และคณะ, 2561, น. 84)

การทำแผนที่ทางวัฒนธรรมจะแสดงให้เห็นถึงความสัมพันธ์ระหว่างสิ่งต่างๆ ที่มีอยู่ในท้องถิ่นนั้น เช่น ผู้คน ดินแดน น้ำ ท้องฟ้าในยามค่ำคืน ความทรงจำ โลกของบรรพบุรุษ จิตวิญญาณและวิถีชีวิตที่ยังดำรงอยู่มาจนปัจจุบัน สิ่งปรากฏในแผนที่จึงเป็นสถานที่ตามแต่ที่ผู้คนจะมองเห็น โดยพื้นที่หนึ่งอาจมีคุณค่าและความหมายแตกต่างกันไปในแต่ละวัฒนธรรม แผนที่ทางวัฒนธรรมจะทำให้เห็นภาพสิ่งที่มองไม่เห็น ถ่ายทอดสิ่งที่จับต้องไม่ได้เป็นจับต้องได้ เช่น เรื่องราวของคน ประวัติศาสตร์ มรดกวัฒนธรรม และ องค์ความรู้ต่างๆ ของท้องถิ่นทำให้คนส่วนใหญ่หรือผู้ที่มิอำนาจปกครองได้คำนึงถึงการกระทำของพวกเขาที่ส่งผลกระทบต่อวัฒนธรรมของคนท้องถิ่น จุดประสงค์ของการทำแผนที่ทางวัฒนธรรมจึงไม่ใช่เพียงตัวแผนที่ แต่เป็นการสร้างศักดิ์ศรีและความภาคภูมิใจให้กับคนในท้องถิ่น เป็นกระบวนการและเครื่องมือที่ช่วยเสริมสร้างพลังให้กับท้องถิ่นในการระดมกำลังและองค์ความรู้เพื่ออ้างความชอบธรรมต่อดินแดนเหล่านั้นที่คนท้องถิ่นอาศัยอยู่ หรืออ้างสิทธิ์ในการเรียกร้องพื้นที่อันชอบธรรมคืน ตลอดจนจนเป็นการกระตุ้นการแลกเปลี่ยนเรียนรู้วัฒนธรรมระหว่างคนในชุมชนแต่ละรุ่น ทำให้ค้นพบแนวทางใหม่ที่จะถ่ายทอดองค์ความรู้ดังกล่าวไปสู่คนในชุมชนรุ่นต่อไป และนำมาใช้ให้เป็นประโยชน์ในปัจจุบัน

นอกจากนี้ยังช่วยในการพัฒนาชุมชน สร้างโอกาสทางชีวิตความเป็นอยู่ให้ดีขึ้น ช่วยให้ชุมชนเกิดความเข้มแข็งในการที่จะจัดการทรัพยากรทางวัฒนธรรมในท้องถิ่นด้วยตนเองและต่อสู้กับความยากจน รวมทั้งอนุรักษ์วัฒนธรรมและองค์ความรู้ของท้องถิ่นเท่าที่ยังมีอยู่ไม่ให้ถูกกลืนให้ไปกับวัฒนธรรมหลักของประเทศ (Crawhall, 2003)

นอกจากนี้แผนที่ทางวัฒนธรรมยังเป็นเครื่องมือสำคัญที่ใช้ศึกษาและแสดงเรื่องราวต่างๆ ของชุมชนในมิติที่หลากหลายทั้งวัฒนธรรมที่จับต้องได้ และ วัฒนธรรมที่จับต้องไม่ได้ โดยข้อมูลของวัฒนธรรมนั้นจะถูกจัดเก็บอย่างเป็นระบบพร้อมพิกัดทางภูมิศาสตร์ของข้อมูลนั้น ทั้งนี้การจัดทำแผนที่ทางวัฒนธรรมจะต้องผ่านกระบวนการมีส่วนร่วมของคนในพื้นที่ทั้งในส่วนของรวบรวมข้อมูล การคืนข้อมูลให้ชุมชนเพื่อเป็นการตรวจสอบความถูกต้อง แผนที่ทางวัฒนธรรมจึงเป็นเครื่องมือที่ช่วยให้ชุมชนเข้าใจ ตระหนักถึงคุณค่าทางวัฒนธรรมที่มีมาแต่เดิมของตน เป็นการฟื้นฟูและส่งต่อข้อมูลทางวัฒนธรรมจากรุ่นสู่รุ่น นอกจากนี้ยังทำให้มีความเข้าใจวัฒนธรรมของตนเองอย่างลึกซึ้งซึ่งจะช่วยให้สามารถต่อยอดต้นทุนเดิมของชุมชนได้อย่างมีประสิทธิภาพ (อินธิรา ซาฮ์รี และคณะ, 2561, น. 88)

ด้วยเหตุผลดังกล่าวข้างต้น คณะผู้วิจัยจึงมีความต้องการที่จะจัดทำแผนที่ทางวัฒนธรรมอำเภอบางเสาธง จังหวัดสมุทรปราการ ด้วยกระบวนการมีส่วนร่วมของชุมชน เพื่อจะยังประโยชน์และต่อยอดในการสร้างคุณค่าทางวัฒนธรรมให้กับท้องถิ่นและชุมชนต่อไป

วัตถุประสงค์ของการวิจัย

- 1) เพื่อสำรวจมรดกวัฒนธรรมของอำเภอบางเสาธง ทั้งวัฒนธรรมที่จับต้องได้และวัฒนธรรมที่จับต้องไม่ได้

2) เพื่อสร้างแผนที่ทางวัฒนธรรมของอำเภอบางเสาธง จังหวัดสมุทรปราการ ผ่านความร่วมมือของ 5 ภาคีหลัก ประกอบด้วย 1) สถาบันอุดมศึกษา 2) ภาคประชาสังคม/ชุมชน 3) ภาครัฐ/องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น 4) เครือข่าย ศิลปิน และ 5) ภาคธุรกิจ

วิธีดำเนินการวิจัย

ขอบเขตการดำเนินการวิจัย

1. ขอบเขตเชิงเนื้อหา การรวบรวม สํารวจ วิเคราะห์ และสังเคราะห์มรดกทางศิลปะและวัฒนธรรม เพื่อนำไปสู่การสร้างแผนที่ทางวัฒนธรรม

2. ขอบเขตเชิงพื้นที่พื้นที่อำเภอบางเสาธง ครอบคลุม 3 ตำบล ได้แก่ ตำบลศิระชะจรเข้ใหญ่ ตำบลศิระชะจรเข้ น้อย และตำบลบางเสาธง อำเภอบางเสาธง จังหวัดสมุทรปราการ

3. วิธีดำเนินการวิจัย เป็นการวิจัยเชิงคุณภาพ (Qualitative Research) โดยใช้กระบวนการวิจัยเชิงปฏิบัติการแบบมีส่วนร่วม (Participatory Action Research; PAR) โดยมีขั้นตอนการดำเนินการดังนี้

3.1 ดำเนินการสำรวจข้อมูลมรดกทางวัฒนธรรม ในพื้นที่อำเภอบางเสาธง โดยใช้แบบสำรวจรายการมรดกทางวัฒนธรรม เพื่อจำแนกประเภทของมรดกทางวัฒนธรรม

3.2 การสัมภาษณ์เชิงลึก เป็นการเก็บรวบรวมข้อมูลเฉพาะเรื่องที่ต้องการรายละเอียด หรือในประเด็นที่ต้องการความคิดเห็นเฉพาะบุคคล

3.3 การสังเกตการณ์อย่างมีส่วนร่วม โดยการลงพื้นที่ของนักวิจัย เพื่อศึกษาความสัมพันธ์ เชื่อมโยงของมรดกวัฒนธรรมกับคนในชุมชน

3.4 การฝึกอบรมเชิงปฏิบัติการในการจัดทำแผนที่ทางวัฒนธรรมกับคนในชุมชน

3.5 จัดประชุมชาวบ้าน เพื่อระดมสมองเกี่ยวกับมรดกวัฒนธรรม และร่วมกันประเมิน คัดเลือกรายการมรดกวัฒนธรรม เพื่อนำข้อมูลมาจัดทำเป็นแผนที่

3.6 ดำเนินการจัดทำแผนที่มรดกทางวัฒนธรรม ผ่านระบบสารสนเทศทางภูมิศาสตร์ โดยการทำงานเกี่ยวกับข้อมูลในเชิงพื้นที่ด้วยระบบคอมพิวเตอร์ โดยใช้แผนที่ Google ประกอบกับการใช้เทคโนโลยี GIS เพื่อนำเสนอข้อมูลตำแหน่งต่าง ๆ ของสิ่งสำคัญที่ปรากฏในแผนที่ที่กำหนดข้อมูลและสารสนเทศที่มีความสัมพันธ์กับตำแหน่งในเชิงพื้นที่ สัมพันธ์กับตำแหน่งเส้นรุ้ง เส้นแวงข้อมูลและแผนที่ในระบบ GIS

ทั้งนี้กลุ่มผู้ให้ข้อมูล ประกอบด้วย ผู้นำชุมชน ประชาชนชาวบ้าน ครู อาจารย์ ผู้นำทางศาสนา และตัวแทนชาวบ้านในอำเภอบางเสาธง การตรวจสอบข้อมูล ใช้การตรวจสอบข้อมูลแบบสามเส้า (Triangulation) ทั้งด้านข้อมูล (Data Triangulation) และด้านวิธีเก็บรวบรวมข้อมูล (Methodological Triangulation) ซึ่งใช้วิธีการสำรวจ การสัมภาษณ์ การสังเกตการณ์ และการศึกษาเอกสาร

ผลการวิจัย

1. ผลการสำรวจรายละเอียดข้อมูลทุนทางวัฒนธรรมของอำเภอบางเสาธง และการจัดทำแผนที่ทางวัฒนธรรม

1.1 การสำรวจรายละเอียดข้อมูลทุนทางวัฒนธรรมของอำเภอบางเสาธง คณะผู้วิจัยได้ดำเนินการสำรวจรายละเอียดข้อมูลทุนทางวัฒนธรรมของอำเภอบางเสาธง โดยจัดทำแบบสำรวจรายการเบื้องต้นมรดกทางวัฒนธรรม (ภาพที่ 1) เพื่อใช้เก็บข้อมูล ตลอดจนลงพื้นที่ประสานงานกับพื้นที่

1

แบบสำรวจรายการเบื้องต้นมรดกทางวัฒนธรรม

1. ชื่อรายการ : _____
ชื่อเรียกในท้องถิ่น : _____

2. ลักษณะของมรดกทางวัฒนธรรม

มรดกทางวัฒนธรรมที่จับต้องได้ (Tangible Cultural Heritage)	มรดกทางวัฒนธรรมที่จับต้องไม่ได้ (Intangible Cultural Heritage)
☐ โบราณสถาน/โบราณวัตถุ	☐ ศิลปะการแสดง
☐ สถาปัตยกรรม	☐ งานช่างฝีมือดั้งเดิม
☐ จิตรกรรมฝาผนัง	☐ วรรณกรรมพื้นบ้าน
☐ ประติมากรรม	☐ กีฬาภูมิปัญญาไทย
☐ อนุสาวรีย์	☐ แนวปฏิบัติทางสังคม พิธีกรรมและเทศกาล
	☐ ความรู้และแนวปฏิบัติเกี่ยวกับธรรมชาติและจักรวาล
	☐ ภาษา

3. ลักษณะเฉพาะที่แสดงถึงเอกลักษณ์ของมรดกทางวัฒนธรรม

4. ประวัติความเป็นมา/สาระสำคัญโดยสังเขป

5. สถานที่/พื้นที่ปฏิบัติ

2

6. สถานะการคงอยู่

มีการดูแลรักษาไว้คงอยู่อย่างต่อเนื่อง

มีการปฏิบัติอย่างแพร่หลาย

เมื่อต้องการดูแลหรือสืบเสาะสภาพ ต้องได้รับการส่งเสริมและรักษาอย่างเร่งด่วน

ไม่มีการปฏิบัติอยู่แล้ว แม้มีความสำคัญต่อวัฒนธรรมที่ต้องได้รับการฟื้นฟู

7. รายชื่อผู้ที่ปฏิบัติ/รายชื่อผู้สืบทอด

8. บุคคลอ้างอิงผู้ประสานงาน

9. ภาพ

ภาพที่ 1 แบบสำรวจรายการเบื้องต้นมรดกทางวัฒนธรรม

ภาพที่ 2 การเก็บข้อมูลทุนทางวัฒนธรรมในอำเภอบางเสาธง

นอกจากนี้คณะผู้วิจัยได้ดำเนินการประสานงานกับพื้นที่ เพื่อชี้แจงเกี่ยวกับโครงการฯ การทำแผนที่ทางวัฒนธรรมของอำเภอบางเสาธง โดยเข้าพบผู้บริหารขององค์การบริหารส่วนตำบลศีรชะจรเข้ใหญ่ องค์การบริหารส่วนตำบลศีรชะจรเข้ใหญ่ และองค์การบริหารส่วนตำบลบางเสาธง ดังนี้

เข้าพบและประชุมร่วมกับ นายพยนต์ เอี่ยมสะอาด นายกองค์การบริหารส่วนตำบลศีรชะจรเข้ใหญ่และคณะผู้บริหารประกอบด้วย นายสมชาย อยู่สบาย รองนายก อบต.ศีรชะจรเข้ใหญ่ และนายวุฒิพันธ์ คงทิม ปลัด อบต.ศีรชะจรเข้ใหญ่ เพื่อชี้แจงโครงการวิจัยฯ และให้รายละเอียดกิจกรรมการทำแผนที่ทางวัฒนธรรม

ภาพที่ 3 เข้าพบและประชุมร่วมกับผู้บริหารและเจ้าหน้าที่องค์การบริหารส่วนตำบลศีรชะจรเข้ใหญ่ ประชุมร่วมกับผู้แทนนายกองค์การบริหารส่วนตำบลบางเสาธง และเจ้าหน้าที่ที่เกี่ยวข้องเพื่อชี้แจงโครงการวิจัยฯ และกิจกรรมการทำแผนที่ทางวัฒนธรรม

ภาพที่ 4 เข้าพบและประชุมร่วมกับผู้บริหารและเจ้าหน้าที่องค์การบริหารส่วนตำบลบางเสาธง ประชุมร่วมกับ นายอดุลย์ แก้วโบราณ นายกองค์การบริหารส่วนตำบลศีรชะจรเข้ใหญ่และ นายลือชา เสถียรวิโรภาพ องค์การบริหารส่วนตำบลศีรชะจรเข้ใหญ่ เพื่อชี้แจงโครงการวิจัยฯ และกิจกรรมการทำแผนที่ทางวัฒนธรรม

ภาพที่ 5 เข้าพบและประชุมร่วมกับผู้บริหารและเจ้าหน้าที่องค์การบริหารส่วนตำบลศิระจรเข้ใหญ่

ประชุมร่วมกับ ปลัดอำเภอบางเสาธง (ผู้แทนนายอำเภอบางเสาธง) เพื่อชี้แจงโครงการวิจัยและกิจกรรมการทำแผนที่ทางวัฒนธรรม

ภาพที่ 6 เข้าพบและประชุมร่วมกับปลัดอำเภอบางเสาธง (ผู้แทนนายอำเภอบางเสาธง)

สำหรับผลการสำรวจโดยการสัมภาษณ์และใช้แบบสำรวจรายการทุนทางวัฒนธรรม คณะผู้วิจัยสามารถรวบรวมรายการมรดกทางวัฒนธรรมอำเภอบางเสาธง (ตำบลศิระจรเข้ใหญ่ ตำบลศิระจรเข้ใหญ่ ตำบลบางเสาธง) จำนวนทั้งสิ้น 49 รายการ จำแนกเป็นมรดกทางวัฒนธรรมที่จับต้องได้ (Tangible) 21 รายการ และมรดกทางวัฒนธรรมที่จับต้องไม่ได้ (Intangible) จำนวน 28 รายการ โดยมีรายละเอียดดังตารางและข้อมูลต่าง ๆ ดังนี้

ตารางที่ 1 แสดงรายการมรดกวัฒนธรรมอำเภอบางเสาธง จำแนกตามประเภทวัฒนธรรมที่จับต้องได้และจับต้องไม่ได้

มรดกทางวัฒนธรรมที่จับต้องได้	มรดกทางวัฒนธรรมที่จับต้องไม่ได้
โบราณสถาน/โบราณวัตถุ	วรรณกรรมพื้นบ้าน
1. วัดจรเข้ใหญ่ (หลวงพ่อโต)	1. สมุดไทยเรื่องพระมาลัย (คัมภีร์โบลาน) วัดบัวโรย
2. วัดหัวคู้ (หลวงพ่อเขียว)	ปราชญ์ชาวบ้าน/งานช่างฝีมือดั้งเดิม

มรดกทางวัฒนธรรมที่จับต้องได้	มรดกทางวัฒนธรรมที่จับต้องไม่ได้
3. วัดเสาชิงช้า (หลวงพ่อบุญ)	2. หมอต่อกระดูก (สมเด็จพระพุฒาจารย์)
4. วัดเสาชิงช้า (พระพิฆเนศ)	ตำบลศีรษะจรเข้ใหญ่
5. วัดศรีเสาชิงช้า	3. หมอทำขวัญนาค (ขวัญเรือน ลูกปรากฏ)
6. วัดมณฑลนิมิตร	ต.ศีรษะจรเข้ใหญ่
7. วัดปากคลองมอญ (หลวงพ่อบุญ)	4. หมอทำพิธีข่มขี้ (ประเสริฐ แสงหิรัญ)
8. วัดศรีวารีน้อย (หลวงพ่อบุญ หลวงปู่ทวดองค์ใหญ่)	ต.ศีรษะจรเข้ใหญ่
9. วัดสุวรรณภูมิพุทธชยันตี	ศิลปะการแสดง/การเล่น
10. วัดบัวโรย	5. การแสดงโขนสด (ครูวิก ฉิมพลี)
11. ศาลาหลวงพ่อนาค	6. กลองยาว ตำบลศีรษะจรเข้ใหญ่
สถาปัตยกรรม	7. ดนตรีไทยบ้านศรีเกตุ
12. โบสถ์มหาวิทยาลัยอัสสัมชัญ	พิธีกรรมและเทศกาล
13. พิพิธภัณฑสถานวัดบัวโรย	8. ประเพณีแห่ผ้าห่มหลวงพ่อบุญสุโขพุทธโรกควา วัดหัวคู้
14. พุทธเจดีย์ศรีบัวโรย	9. ประเพณีกวนกาละแม วัดหัวคู้
15. เจดีย์พุทธชยันตี	10. ประเพณีตักบาตรพระร้อย วัดหัวคู้
16. จิตรกรรมฝาผนัง อุโบสถวัดศรีวารีน้อย	11. พิธีทำขวัญข้าว/พิธีทำบุญกลางนา วัดบัวโรย
17. จิตรกรรมฝาผนัง อุโบสถวัดจรเข้ใหญ่	12. ประเพณีส่งเรือบ้านเกาะพิจิตร์
ศาล	13. ประเพณีส่งเรือบ้านคลองดอน
18. สมเด็จพระเจ้าตากสินมหาราช วัดหัวคู้	14. ประเพณีส่งเรือคลองหนองงูเห่า
19. ตำหนักเสด็จพ่อสามร้อยยอด/ตำหนักเสด็จพ่อหลายชุมพล/ศาลเจ้าพ่อทุ่ง	15. ประเพณีแข่งเรือวัดมณฑลนิมิตร
20. ศาลพ่อเต่า	ความรู้แนวปฏิบัติธรรมชาติและจักรวาล
21. ศาลท้าวพันตา เกาะพิจิตร์	16. การเลี้ยงปลาเบญจพรรณ ตำบลศีรษะจรเข้ใหญ่
	17. การต่อเรือยาวและพิธีกรรม
	18. มะม่วงน้ำปลาหวาน ตำบลบางเสาธง
	19. การทำสวนมะม่วงน้ำดอกไม้/มะม่วงเขียวเสวย ตำบลศีรษะจรเข้ใหญ่
	20. ขนมสายบัว
	21. ขนมดอกโสน
	22. ปลาร้าทรงเครื่อง ตำบลบางเสาธง

มรดกทางวัฒนธรรมที่จับต้องได้	มรดกทางวัฒนธรรมที่จับต้องไม่ได้
	23. แกงส้มผักกระเฉด ตำบลศีรชะจรเข้ใหญ่
	24. ขนมไทยแม่เฉลิมศรี ตำบลศีรชะจรเข้ใหญ่
	กีฬา การละเล่น ศิลปะการป้องกันตัว
	25. ประเพณีแข่งเรือวัดจรเข้ใหญ่
	26. การละเล่นว่าวจุฬา ว่าวปักเป้า ตำบลศีรชะจรเข้ใหญ่
	27. เรือเจ้าแม่สองนางและเรือนางฟ้าปราการ
	28. เรืออัครมงคลนาวา

จากตาราง 1 พบว่ามรดกวัฒนธรรมที่จับต้องได้ จำนวน 21 รายการ ส่วนใหญ่เป็นประเภทโบราณสถาน และโบราณวัตถุจำนวน 17 รายการ ซึ่งเกี่ยวเนื่องกับศาสนา และประเภทศาล 4 รายการ ในส่วนของมรดกวัฒนธรรมที่จับต้องไม่ได้ จำนวน 28 รายการ ส่วนใหญ่ เป็นประเภทความรู้/แนวปฏิบัติธรรมชาติและจักรวาล จำนวน 9 รายการ รองลงมา เป็นพิธีกรรมและเทศกาล จำนวน 8 รายการ กีฬา การละเล่น ศิลปะการป้องกันตัว จำนวน 4 รายการ ปรากฏชาวบ้าน จำนวน 3 รายการ ศิลปะการแสดงและการละเล่น จำนวน 3 รายการ และ วรรณกรรมพื้นบ้าน 1 รายการ

ตารางที่ 2 แสดงรายการมรดกทางวัฒนธรรมจำแนกตามตำบล ในอำเภอบางเสาธง

ตำบลศีรชะจรเข้ใหญ่	ตำบลศีรชะจรเข้ใหญ่	ตำบลบางเสาธง
โบราณสถาน/โบราณวัตถุ	โบราณสถาน/โบราณวัตถุ	โบราณสถาน/โบราณวัตถุ
1. วัดหัวคู้ (หลวงพ่อเชียว)	1. วัดจรเข้ใหญ่ (หลวงพ่อด)	1. วัดเสาธงกลาง (หลวงพ่อก)
2. วัดสุวรรณภูมิพุทธชยันตี (พระพุทธเมตตา)	2. วัดศรีวารีน้อย (หลวงพ่อเสื่อ หลวงปู่ทวดองค์ใหญ่)	2. วัดเสาธงนอก (พระพิฆเนศ)
3. วัดปากคลองมอญ (หลวงพ่อบัวบาน)		3. วัดศิริเสาธง (พระพุทธรูปชินราชจำลอง)
		4. วัดมงคลนิมิตร (หลวงพ่อก)
		5. วัดบัวโรย (หลวงพ่อก)
		6. ศาลาหลวงพ่อนาค
สถาปัตยกรรม	สถาปัตยกรรม	สถาปัตยกรรม
4. เจดีย์พุทธชยันตี	3. โบสถ์มหาวิทยาลัยอัสสัมชัญ	7. พิพิธภัณฑสถานวัดบัวโรย
5. จิตรกรรมฝาผนัง อุโบสถวัดศรีวารีน้อย	4. จิตรกรรมฝาผนัง อุโบสถวัดจรเข้ใหญ่	8. พุทธเจดีย์ศรีบัวโรย
ศาล	ศาล	ศาล

ตำบลศีรชะจรเข้ช้อย	ตำบลศีรชะจรเข้ใหญ่	ตำบลบางเสาธง
6. สมเด็จพระเจ้าตากสิน มหาราช วัดหัวคู้	5. ศาลท้าวพันตา เกาะพิจิตร	9. ศาลพ่อเผ่า
7. ตำหนักเสด็จพ่อสาม ร้อยยอด/ตำหนักเสด็จพ่อ พलयชุมพล/ศาลเจ้าพ่อทุ่ง วรรณกรรมพื้นบ้าน	วรรณกรรมพื้นบ้าน	วรรณกรรมพื้นบ้าน
ปราชัญชาวบ้าน/งาน ช่างฝีมือดั้งเดิม	ปราชัญชาวบ้าน/งานช่างฝีมือดั้งเดิม	10. สมุดไทยเรื่องพระมาลัยวัดบัวโรย (คัมภีร์โบลาน) ปราชัญชาวบ้าน/งานช่างฝีมือ ดั้งเดิม
8. หมอต่อกระดูก (สมเดช พุฒพलयงาม)	6. หมอทำขวัญนาค (ขวัญเรือน ลูกปรากการ)	
9. หมอทำพิธีชั้นหมาก (ประเสริฐ แสงหิรัญ)		
ศิลปะการแสดง/ การละเล่น	ศิลปะการแสดง/การละเล่น	ศิลปะการแสดง/การละเล่น
	7. การแสดงโขนสด (ครูวิก นิมพลี)	
	8. กลองยาวตำบลศีรชะจรเข้ใหญ่	
	9. ดนตรีไทยบ้านศรีเกตุ	
พิธีกรรมและเทศกาล	พิธีกรรมและเทศกาล	พิธีกรรมและเทศกาล
10. ประเพณีแห่ผ้าห่ม หลวงพ่อเขียวสุโขพุทโธ ภควา	10. ประเพณีส่งเรือบ้านเกาะพิจิตร	11. พิธีทำขวัญข้าว/พิธีทำบุญกลางนา
11. ประเพณีตักบาตร พระร้อย		
12. ประเพณีกวนกะลาแม่		
13. ประเพณีส่งเรือ คลองดอน		
14. ประเพณีส่งเรือ คลองหนองงูเห่า		
ความรู้แนวปฏิบัติ ธรรมชาติและจักรวาล	ความรู้แนวปฏิบัติธรรมชาติและ จักรวาล	ความรู้แนวปฏิบัติธรรมชาติและ จักรวาล
15. แกงส้มผักกระเฉด	11. การเลี้ยงปลาเบญจพรรณ	12. มะม่วงน้ำปลาหวานอำเภอบาง เสาธง

ตำบลศีรชะจรเข้้น้อย	ตำบลศีรชะจรเข้ใหญ่	ตำบลบางเสาธง
16. ขนมหอกโสน	12. การทำสวนมะม่วงน้ำดอกไม้/มะม่วง เขียวเสวย ตำบลศีรชะจรเข้ใหญ่	13. ขนมหายบัว
	13. ขนมหอกโสนบ้านแม่เฉลิมศรี	14. ปลาธำรงเครื่อง
		15. การต่อเรือยาวและพิธีกรรม
กีฬา การละเล่น ศิลปะ การป้องกันตัว	กีฬา การละเล่น ศิลปะการป้องกันตัว	กีฬา การละเล่น ศิลปะการป้องกันตัว
	14. ประเพณีแข่งเรือวัดจรเข้ใหญ่	16. ประเพณีแข่งเรือวัดมงคลนิมิตร
	15. การละเล่นว่าวจุฬาวัวปักเป้า	17. เรืออัครมงคล
	16. เรือเจ้าแม่สองนางและเรือนางฟ้า ปราการ	

จากตาราง 2 แสดงการจำแนกรายการมรดกทางวัฒนธรรมอำเภอบางเสาธง จำแนกตามตำบลพบว่า มรดกทางวัฒนธรรมมีในตำบลศีรชะจรเข้้น้อย 16 รายการ ตำบลศีรชะจรเข้ใหญ่ 16 รายการ และตำบลบางเสาธง 17 รายการตามลำดับซึ่งประวัติความเป็นมาของรายการมรดกทางวัฒนธรรมสามารถศึกษาได้จากงานวิจัยฉบับสมบูรณ์

2. การจัดทำแผนที่มรดกทางวัฒนธรรม อำเภอบางเสาธง จังหวัดสมุทรปราการ ผู้วิจัยได้ดำเนินการนำเอามรดกทางวัฒนธรรม อำเภอบางเสาธง มาจัดทำเป็นแผนที่มรดกทางวัฒนธรรมได้ผลดังนี้

2.1 การฝึกอบรมเชิงปฏิบัติการแบบมีส่วนร่วมให้แก่ภาคีเครือข่ายในท้องถิ่น เพื่อสร้างความเข้าใจเรื่องแผนที่มรดกทางวัฒนธรรม คณะผู้วิจัยได้ดำเนินการประสานงานภาคประชาสังคม หน่วยงานภาครัฐ ภาคเอกชน เครือข่ายศิลปิน และภาคธุรกิจ ของตำบลศีรชะจรเข้้น้อย ตำบลศีรชะจรเข้ใหญ่ และตำบลบางเสาธง เพื่อคัดเลือกผู้แทนชุมชนของแต่ละตำบลจำนวน 15-20 คน เข้าร่วมกิจกรรมอบรมเชิงปฏิบัติการทำแผนที่ทางวัฒนธรรม

ตารางที่ 3 กำหนดการการจัดกิจกรรมอบรมเชิงปฏิบัติการทำแผนที่ทางวัฒนธรรม

ตำบล	สถานที่	จำนวน (คน)
ศีรชะจรเข้้น้อย	วัดหัวคู้	15
ศีรชะจรเข้ใหญ่	โรงเรียนวัดจรเข้ใหญ่	20
บางเสาธง	อบต.บางเสาธง	18

ตารางที่ 4 ประเด็นการอบรมเพื่อสร้างความเข้าใจเกี่ยวกับทำแผนที่ทางวัฒนธรรม และรวบรวมมรดกทางวัฒนธรรมของชุมชนแบบมีส่วนร่วม

ที่	กิจกรรม	เวลา	ผู้ดำเนินการ
1	เล่าที่มาของโครงการและความสำคัญของแผนที่ทางวัฒนธรรม	15 นาที	ผศ.ดร.วุฒิพงษ์
2	ผู้แทนชุมชนแสดงความคิดเห็นเกี่ยวกับการทำ “แผนที่ทางวัฒนธรรมของอำเภอบางเสาธง”	30 นาที	ผศ.ดร.วุฒิพงษ์
3	ผู้แทนชุมชนแสดงความคิดเห็นรายการมรดกทางวัฒนธรรม	60 นาที	ผศ.ดร.วุฒิพงษ์
	<ul style="list-style-type: none"> รายการมรดกทางวัฒนธรรมที่ต้องการเพิ่มเติม รายการมรดกทางวัฒนธรรมใดที่ต้องการตัดออก 		

	<ul style="list-style-type: none"> ● การระบุตำแหน่งที่ตั้ง/สถานที่ (Location) ของมรดกทางวัฒนธรรม ● ข้อมูลบุคคลที่มีความรู้และมีรายละเอียดที่ชัดเจนเพื่อการเก็บรวบรวมข้อมูลด้วยการบันทึกวิดีโอและภาพนิ่ง 		
4	ผู้แทนชุมชนทุกคนมีส่วนร่วมโดยนำสติกเกอร์ไปติดทำยชื่อรายการมรดกทางวัฒนธรรมที่โดดเด่นเป็นเอกลักษณ์และเป็นความภูมิใจ จำนวน 5 รายการ	20 นาที	ผศ.รัตนา
5	รวบรวมข้อมูลจากชุมชนเพื่อจัดทำปฏิทินประเพณีและเทศกาลทางวัฒนธรรมในรอบ 12 เดือน	20 นาที	ผศ.รัตนา
6	สรุปประเด็นและการจัดกิจกรรมคืนข้อมูลให้ชุมชน	20 นาที	ผศ.รัตนา

ภาพที่ 7 กิจกรรมการอบรมเพื่อทำแผนที่ทางวัฒนธรรมตำบลศิระจรเข้้น้อย

ภาพที่ 8 กิจกรรมการอบรมเพื่อทำแผนที่ทางวัฒนธรรมตำบลศิระจรเข้ใหญ่

ภาพที่ 9 กิจกรรมการอบรมเพื่อทำแผนที่ทางวัฒนธรรมตำบลบางเสาธง

2.2 ภาคีเครือข่ายดำเนินการจัดทำแผนที่ทางวัฒนธรรม เพื่อฟื้นฟู สืบสาน และสร้างนวัตกรรมให้แก่ วัฒนธรรมท้องถิ่น หลังจากการอบรมภาคีเครือข่ายตำบลศีรษะจรเข้ใหญ่ และตำบลบางเสาธง ทำให้ได้ข้อสรุปที่ชัดเจนเกี่ยวกับรายการมรดกทางวัฒนธรรมที่จับต้องได้ และรายการมรดกทางวัฒนธรรมที่จับต้อง ไม่ได้ ของอำเภอบางเสาธงที่จะดำเนินการเก็บรวบรวมข้อมูล คณะผู้วิจัยลงพื้นที่เพื่อเก็บรวบรวมข้อมูลด้วยวิธีบันทึก ภาพนิ่ง และบันทึกวีดิทัศน์ โดยการบันทึกภาพนิ่ง ระหว่างการลงพื้นที่ได้ดำเนินการกำหนดพิกัดของสถานที่โดยใช้ แอปพลิเคชัน GPS MAP Camera เป็นเครื่องมือ บันทึกข้อมูลละติจูดและลองจิจูดเพื่อนำมาวิเคราะห์และสร้างพิกัด ให้กับชุดข้อมูลบนไฟล์แผนที่ทางวัฒนธรรมรวมทั้งเว็บไซต์แผนที่ทางวัฒนธรรม

การอภิปรายผล

จากการศึกษามรดกทางวัฒนธรรมอำเภอบางเสาธง จังหวัดสมุทรปราการ พบว่า รายการมรดกทางวัฒนธรรมมีความหลากหลายและสืบทอดต่อกันมานาน ซึ่งจำแนกตามประเภทของมรดกทางวัฒนธรรมทั้งมรดกวัฒนธรรมที่จับต้องได้และมรดกวัฒนธรรมจับต้องไม่ได้ สำหรับมรดกวัฒนธรรมที่จับต้องได้ส่วนใหญ่เป็นประเภทโบราณสถานในรูปของศาสนา ได้แก่ วัดสำคัญต่าง ๆ ซึ่งส่วนใหญ่จะมีพระพุทธรูปศักดิ์สิทธิ์ ประจำวัดที่เป็นที่ศรัทธาของคนในท้องถิ่น อาทิ หลวงพ่อเขียวสุโขพุทโธภควา วัดหัวคู้ หลวงพ่อโตวัดจรเข้ใหญ่ หลวงพ่อขาววัดเสาธงกลาง หลวงพ่อบัวบานวัดปากคลองมอญ เป็นต้น โบสถ์มหาวิทยาลัยอัสสัมชัญ ของศาสนาคริสต์ และมัสยิดกอมารุสมาน (สุเหร่าบ้านไร่) ของศาสนาอิสลาม นอกจากนี้จะมีภาพจิตรกรรมฝาผนังที่มีความงดงามเป็นเรื่องราวเกี่ยวกับพระพุทธศาสนา อาทิ ภาพจิตรกรรมฝาผนังลายรดน้ำวัดจรเข้ใหญ่ ภาพจิตรกรรมฝาผนังวัดศรีวารีน้อย และมีศาลประจำหมู่บ้าน ที่เป็นความเชื่อของชาวบ้านในชุมชนเกี่ยวกับผี อาทิ ศาลท้าวพันตา หมู่บ้านเกาะพิชิต ศาลเจ้าพ่อสามร้อยยอด เจ้าพ่อหลายชุมพล เจ้าพ่อทุ่ง ริมคลองหนองงูเห่า ส่วนมรดกทางวัฒนธรรมที่จับต้องไม่ได้เป็นประเภทความรู้/แนวปฏิบัติธรรมชาตและจักรวาล และประเพณีพิธีกรรมและเทศกาล อาทิ ประเพณีแห่ผ้าห่มหลวงพ่อเขียวสุโขพุทโธภควา ประเพณีส่งเรือ ประเพณีแข่งเรือ เป็นต้น

ในการจัดทำแผนที่ทางวัฒนธรรมด้วยกระบวนการมีส่วนร่วมของชุมชน ภายหลังจากการสำรวจข้อมูลมรดกทางวัฒนธรรมแล้ว ได้มีการฝึกอบรมภาคีเครือข่ายคนในชุมชนให้มีความรู้ ในกระบวนการจัดทำแผนที่ทางวัฒนธรรม และลงพื้นที่เพื่อเก็บรวบรวมข้อมูลด้วยวิธีบันทึกรูปภาพนิ่ง และบันทึกวีดิทัศน์ ระหว่างการลงพื้นที่ได้ดำเนินการกำหนดพิกัดของสถานที่โดยใช้แอปพลิเคชัน GPS MAP Camera เป็นเครื่องมือ บันทึกข้อมูลละเอียดและลงจุดจุดเพื่อนำมาวิเคราะห์และสร้างพิกัดให้กับชุดข้อมูลบนไฟล์แผนที่ทางวัฒนธรรมรวมทั้งเว็บไซต์แผนที่ทางวัฒนธรรม ซึ่งกระบวนการจัดทำแผนที่ทางวัฒนธรรมนี้สอดคล้อง กับงานวิจัยของ (อินทิตรา ชาฮีร์ และคณะ, 2561, น. 188-189) ที่ได้ดำเนินการวิจัยเรื่อง การขับเคลื่อนศิลปะและวัฒนธรรมเพื่อการพัฒนาเชิงพื้นที่อำเภอเขมราฐ จังหวัดอุบลราชธานี ซึ่งในโครงการนี้มีการจัดทำแผนที่วัฒนธรรม โดยการใช้ข้อมูลเชิงลึก จาการสัมภาษณ์ และการค้นคว้าข้อมูลมือสอง ลงพื้นที่เก็บข้อมูลพิกัดทางภูมิศาสตร์ และข้อมูลเชิงกว้าง โดยการจัดกิจกรรมกลุ่มร่วมกับชุมชน เน้นการมีส่วนร่วมของชุมชนในกระบวนการวิจัย สามารถแบ่งหมวดหมู่ชุดข้อมูลแผนที่วัฒนธรรมเมืองเขมราฐ ได้แก่ ประวัติศาสตร์และบุคคล พิธีกรรมและความเชื่อ แหล่งธรรมชาติสิ่งก่อสร้างด้วยมนุษย์ เสื้อผ้าเครื่องแต่งกาย อาหารการกิน และดนตรีการแสดง โดยเชื่อมโยงข้อมูลต่างๆ ที่ได้จากกระบวนการวิจัยลงในแผนที่วัฒนธรรม เช่นเดียวกับ วุฒิชัย ไชยรินคำ และคณะ (2562) ได้จัดทำแผนที่ทางวัฒนธรรม ของ 14 ชุมชนเขตเทศบาลเมืองพะเยาใน โครงการวิจัย พันใจคน ค้นหาบ้าน ย่าน เวียง ระเบียบกว๊านพะเยา เพื่อการพัฒนาเชิงพื้นที่ทางวัฒนธรรมเชิงสร้างสรรค์ ซึ่งใช้วิธีการสำรวจและลงพื้นที่ภาคสนาม ทำการวิเคราะห์ข้อมูลจากการสำรวจเพื่อจัดทำแผนที่วัฒนธรรมและได้มีการนำข้อมูลจากแผนที่วัฒนธรรมที่ชุมชนได้กันแสดงความคิดเห็น นำมาจัดทำเป็นแผนที่โดยใช้ระบบ GIS ในการวางพิกัดทางภูมิศาสตร์ เพื่อหาความเชื่อมโยงพื้นที่วัฒนธรรมในแต่ละชุมชน ซึ่งผลการศึกษาพบว่า สามารถแบ่งพื้นที่วัฒนธรรม ออกเป็น 5 หมวด คือ 1) ด้านประเพณี 2) ด้านธรรมชาติท้องถิ่น 3) ด้านสถานที่สำคัญ 4) ด้านสินค้าชุมชน และ 5) ด้านอาหาร สอดคล้องกับ (ภาสวรรณ วัชรดำรงศักดิ์ และคณะ, 2561, น. 3-42) ที่ได้ศึกษาวิจัยเรื่องการพัฒนาเชิงพื้นที่ผ่านทรัพยากรทางศิลปะและวัฒนธรรมเมืองแม่แจ่ม จังหวัดเชียงใหม่ ซึ่งในโครงการได้จัดทำแผนที่ทางวัฒนธรรม เมืองแม่แจ่ม โดยการศึกษาสำรวจ สัมภาษณ์ผ่านการมีส่วนร่วมของผู้คนในพื้นที่ เป็นกระบวนการสร้างจิตสำนึกในคุณค่าและนำมาซึ่งการสืบสาน พื้นฟู ให้เป็นมรดกทางวัฒนธรรมถึงคนรุ่นต่อไป ผ่านการวิเคราะห์ข้อมูลและสร้างแนวความคิดในการจัดทำแผนที่ทางวัฒนธรรม (Cultural Mapping) เมืองแม่แจ่ม ทั้งวัฒนธรรมที่จับต้องได้ (Tangible Culture) และวัฒนธรรมที่จับต้องไม่ได้ (Intangible Culture) รวมทั้งจัดทำแผนที่มรดกวัฒนธรรมเมืองแม่แจ่มให้ถูกต้องสมบูรณ์ และนำไปใช้ประโยชน์ด้านอื่น ๆต่อไป ซึ่งสอดคล้องกับ ศศิธร ไตวินัส (2554, น. 19) ที่ว่าแผนที่มรดกทางวัฒนธรรมเป็นเครื่องมือและกระบวนการสำคัญที่ใช้

ในการจัดการทรัพยากรวัฒนธรรมและชุมชน แสดงให้เห็นถึงความสัมพันธ์ระหว่างวัฒนธรรมและลักษณะทางกายภาพ รวมทั้งทำให้พบหลักฐานข้อเท็จจริงและทัศนคติใหม่ ๆ หรือมุมมองที่แตกต่างออกไป โดยการทำความเข้าใจที่ทางวัฒนธรรมนั้นจะดำเนินไปบนพื้นฐานของการร่วมกันศึกษาระหว่างคนในชุมชน เพื่อให้คนในชุมชนได้รู้จักและเกิดความภาคภูมิใจในวัฒนธรรมของตนเอง เป็นการถ่ายทอดองค์ความรู้ระหว่างคนรุ่นต่างๆ ในชุมชน อันจะทำให้เกิดความหวงแหนและดูแลรักษาทรัพยากรวัฒนธรรมภายในชุมชนของตน นอกจากนี้องค์ความรู้ที่ได้ยังสามารถนำไปต่อยอดพัฒนาเป็นโครงการใหม่ ๆ เพื่ออนุรักษ์ทรัพยากรวัฒนธรรมและสร้างความเจริญให้กับชุมชน ตลอดจนใช้ในการวางแผนนโยบายด้านต่าง ๆ ไม่ว่าจะเป็น วัฒนธรรม เศรษฐกิจและสังคม ทั้งในระดับชุมชน ภูมิภาค และประเทศ รวมทั้งเป็นการสร้างพื้นที่ให้กับชุมชนหรือท้องถิ่นเหล่านั้น ในสายตาของคนส่วนใหญ่ที่อยู่ภายใต้วัฒนธรรมหลักของประเทศ อันจะนำไปสู่ความเข้าใจต่อวัฒนธรรมชุมชนหรือท้องถิ่นดังกล่าว ซึ่งจะช่วยให้สามารถดำรงอยู่ร่วมกันได้อย่างเป็นสุขบนความหลากหลายทางวัฒนธรรม

ข้อเสนอแนะ

(1) ควรนำข้อมูลแผนที่วัฒนธรรม และข้อมูลทุนวัฒนธรรมในอำเภอบางเสาธงไปเผยแพร่ให้หน่วยงานที่เกี่ยวข้องในระดับจังหวัดรับทราบ อาทิ สำนักงานวัฒนธรรมจังหวัด สำนักงานวัฒนธรรมอำเภอบางเสาธง องค์การปกครองส่วนท้องถิ่น เป็นต้น เพื่อนำไปใช้ประโยชน์ในการจัดการทุนวัฒนธรรมในพื้นที่ รวมถึงหาแนวทางในการขยายผลการดำเนินงานจัดทำแผนที่วัฒนธรรม และข้อมูลทุนทางวัฒนธรรมไปยังอำเภออื่น ๆ ในจังหวัดสมุทรปราการ

(2) ควรมีการหารือร่วมกันระหว่างกลไกภาคีเครือข่ายที่เกี่ยวข้อง ในการจัดกิจกรรมการใช้ประโยชน์จากแผนที่วัฒนธรรม และข้อมูลทุนวัฒนธรรมในอำเภอบางเสาธงอย่างเป็นรูปธรรม เช่น การขยายผลจัดการกิจกรรมเที่ยวท่องล่องคลองหรือการพัฒนาเส้นทางการท่องเที่ยว การจัดกิจกรรมศึกษาธรรมชาติ เป็นต้น

เอกสารอ้างอิง

- พรรณศิริ แจ่มอรุณ และคณะ. (2561). *การศึกษาเชิงคติชนวิทยา: การตั้งชื่อบ้านและคลองในอำเภอบางเสาธง จังหวัดสมุทรปราการ*. สมุทรปราการ: มหาวิทยาลัยหัวเฉียวเฉลิมพระเกียรติ.
- ภาสวรินทร์ วัชรดำรงศักดิ์ และคณะ. (2561). *การพัฒนาเชิงพื้นที่ผ่านทรัพยากรทางศิลปะและวัฒนธรรมเมืองแม่แจ่ม จังหวัดเชียงใหม่*. เชียงใหม่: มหาวิทยาลัยเทคโนโลยีราชมงคลล้านนา.
- วุฒิชัย ไชยรินคำ และคณะ. (2562). *โครงการวิจัย พื้นที่คน ค้นหาบ้าน ย่าน เวียง ระเบียงกว๊านพะเยา เพื่อการพัฒนาเชิงพื้นที่ทางวัฒนธรรมเชิงสร้างสรรค์*. พะเยา: มหาวิทยาลัยพะเยา.
- ศศิธร ไตวันส. (2554). *การศึกษาเพื่อจัดทำแผนที่มรดกทางสถาปัตยกรรมชุมชนรักษะคลองบางพระจังหวัดตราด*. (วิทยานิพนธ์ปริญญาโทบัณฑิตวิทยาลัย). มหาวิทยาลัยศิลปากร, กรุงเทพมหานคร.
- อินทรา ซาฮ์ร์ และคณะ. (2561). *การขับเคลื่อนศิลปะและวัฒนธรรมเพื่อการพัฒนาเชิงพื้นที่ อำเภอเขมราฐ จังหวัดอุบลราชธานี*. อุบลราชธานี: มหาวิทยาลัยอุบลราชธานี.
- Commonwealth Department of Communications and the Arts. (1995). *Mapping culture Canberra: Canberra, AU: Australian Government Publishing Service.*
- Crawhall, N. (2003). *Giving New Voice to Endangered Cultures*. Retrieved from <http://www.unesco.org>.
- Longley, A., & Duxbury, N. (2016). Introduction: Mapping cultural Intangibles. *City, Culture and Society*, 7, 1-7.

Marana, M. (2010). Culture and Development: Evolution and Prospects. UNESCO Etxea, 2010. UNESCO Center of the Basque Country, Bilbao, Spain. Retrieved from <https://bangkok.unesco.org/content/cultural-mapping>.

ความสัมพันธ์เชิงสาเหตุของพฤติกรรมการเลือกซื้อสินค้าตาม
ความเชื่อเรื่องสีมงคลกลุ่ม Gen Y และ Gen Z

The Causal Relationship of Consumer Behavior in Purchasing Products Based
on Superstitious Beliefs Regarding Color Among Gen Y and Gen Z Customers

จิรัชัย หมั่นฤทธิ (Jirachai Muenlit)

อาจารย์ประจำคณะศิลปศาสตร์ มหาวิทยาลัยหัวเฉียวเฉลิมพระเกียรติ

Faculty of Arts at Huachiew Chalermprakiet University

E-mail: picksw26@hotmail.com

อิสระพงษ์ พลธานี (Issarapong Poltanee)

ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ประจำคณะอุตสาหกรรมบริการ มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์ วิทยาเขตกำแพงแสน

Asst. Prof., Faculty of Hospitality Industry at Kamphaeng Saen Campus

E-mail: issapong_aaa@hotmail.com

Received: December 1, 2023, Revised: March 24, 2024, Accepted: May 20, 2024

บทคัดย่อ

การวิจัยนี้มีวัตถุประสงค์ 1) เพื่อศึกษาพฤติกรรมการเลือกซื้อสินค้าตามความเชื่อเรื่องสีมงคลระหว่างกลุ่ม Gen Y และ Gen Z 2) เพื่อศึกษาโมเดลความสัมพันธ์เชิงสาเหตุของพฤติกรรมการเลือกซื้อสินค้าตามความเชื่อเรื่องสีมงคลระหว่างกลุ่ม Gen Y และ Gen Z ต่อการเลือกซื้อสินค้าโดยมีโซกลางเป็นตัวแปรคั่นกลางเก็บข้อมูลกับกลุ่มตัวอย่าง 304 คน ใช้วิธีการสุ่มแบบบังเอิญกับกลุ่มตัวอย่างกลุ่ม Gen Y และ Gen Z วิเคราะห์ข้อมูลด้วยการวิเคราะห์สมการโครงสร้างผลการวิจัยพบว่า ด้านแรงจูงใจในการเลือกซื้อสินค้าที่เป็นสีมงคลจะทำให้รู้สึกโชคดี และมีความเชื่อว่าการใช้สีที่เป็นสีมงคลกับตนเองจะสามารถส่งเสริมดวงโชคลาภ รวมทั้งมีทัศนคติว่าความเชื่อมีอิทธิพลต่อทัศนคติในการเปลี่ยนแปลงสถานการณ์ต่างๆที่เกิดขึ้น ที่ทำให้เกิดพฤติกรรมการเลือกซื้อสินค้าที่เป็นสีมงคลต่อตนเองในด้านต่างๆ รวมถึงจะสวมใส่เสื้อผ้าที่เป็นสีมงคลเนื่องในโอกาสวัน นอกจากนี้ผลการวิเคราะห์ความสัมพันธ์พบว่า มุมมองที่มีต่อทัศนคติ โชคลาภ ส่งอิทธิพลทางตรงเชิงบวกต่อการเลือกซื้อสินค้าที่มีโชกลางเป็นตัวแปรคั่นกลาง ในขณะที่ความน่าเชื่อถือไม่ส่งอิทธิพลเชิงบวกต่อโชกลาง ตามผลการวิเคราะห์การตรวจสอบ ความสอดคล้องโดย (CMIN/DF) เท่ากับ 1.39 GFI เท่ากับ 0.95 ค่า CFI เท่ากับ 0.98 (RMSEA) เท่ากับ 0.36 (NFI) เท่ากับ 0.94 ซึ่งถือว่ามีความสอดคล้องกลมกลืนกับข้อมูลเชิงประจักษ์ ซึ่งงานวิจัยนี้สะท้อนถึงบทบาทสำคัญของเจ้าของธุรกิจควรพิจารณาการปรับปรุงหรือพัฒนาผลิตภัณฑ์สู่การพัฒนาเป็นการสร้างกลยุทธ์ให้กับกลุ่มคนในรุ่นต่อไปเพื่อตอบสนองความต้องการมากยิ่งขึ้น

คำสำคัญ: ความเชื่อ ความสัมพันธ์เชิงสาเหตุ พฤติกรรมการเลือกซื้อสินค้า เชื่อในเรื่องการเลือกสี มุมมองทัศนคติ โชคลาภ การซื้อสินค้า

Abstract

The objectives of this research were to study the purchasing behavior based on auspicious color beliefs between Gen Y and Gen Z and to study the customers of Gen Y and Gen Z per shopping choice with superstition as the intermediate variable. Data were collected from a sample of 304 people. Random sampling was used for the sample groups of Gen Y and Gen Z. The data were analyzed by structural equation analysis. The results showed that, in terms of motivation, buying products with auspicious colors will make customers feel lucky. There is a belief that the use of colors that are promising to oneself will be able to promote fortune. Including the attitude that beliefs influence attitudes in changing situations that occur. That causes people to buy products that are auspicious colors for themselves in various fields, including wearing clothes that are auspicious on the occasion of the day. In addition, the results of the correlation analysis found that perspectives towards superstitious attitudes have a positive direct influence on purchasing products with superstition as an intermediate variable. While credibility does not positively influence superstitions, according to the concordance validation analysis, (CMIN/DF) was 1.39, GFI was 0.95, CFI was 0.98, (RMSEA) was 0.36, and (NFI) was 0.94, which was considered consistent with the empirical data. This research reflects the important role of the business in considering improving or developing products to develop a strategy for the next generation to meet more needs.

Keywords: Belief, Causal Relationship, Behavior in Purchasing Products, Belief in Color Selection, Attitude, Happiness, Shopping

บทนำ

ความเชื่อเป็นสิ่งที่มิมีมาแต่โบราณ และถือว่าเป็นวัฒนธรรมที่อยู่คู่กับวิถีชีวิตของมนุษย์มาช้านานจนเกิดความเชื่อความรู้สึกรีกนึกคิดของมนุษย์แล้วเกิดการยอมรับและเชื่อมั่นในสิ่งใดสิ่งหนึ่ง แม้ว่าสิ่งนั้นๆจะมีเหตุผลหรือไม่มีเหตุผลรองรับก็ตามความเชื่อก็ยังพุดถึงกันมาตั้งแต่ในอดีต (สาลีณี เกรียงไกร, 2556) ซึ่งความเชื่อเกิดจากปัจจัยด้านวัฒนธรรม ซึ่งเป็นเรื่องเล่าประเพณี ที่หล่อหลอมมนุษย์ให้มีความเชื่ออยู่ในชีวิตประจำวันและสืบทอดต่อกันมา หรือปัจจัยด้านเรื่องราว ซึ่งเกิดจากร่องรอยต่างๆที่เคยได้ยินมา หรือเรื่องเล่าที่บอกต่อกันมา แล้วสั่งสมกันมาเป็นเรื่องราวต่างๆจึงเกิดเป็นความเชื่อที่ยึดถือสิ่งนั้นในการดำรงชีวิต

ดังนั้นความเชื่อจึงอิทธิพลที่มีผลต่อการดำเนินชีวิตประจำวัน และยังสะท้อนถึงทัศนคติ ความคิด พฤติกรรมของมนุษย์ที่มีอิทธิพล เช่น ความเชื่อในเรื่องสี (ประเสริฐ ยอดแก้ว, 2553) โดยผู้บริโภครวมถึงบุคคลในสังคมที่แตกต่างกันในอดีตเชื่อว่าสีมีส่วนเกี่ยวข้องกับทั้งความเชื่อเรื่องเชิงโศกกลางและความเชื่อเชิงวิทยาศาสตร์นับแต่สมัยโบราณ จนมาถึงปัจจุบัน โดยสีมีความสำคัญต่อวิถีชีวิต ในการนำมาใช้ให้เกิดประโยชน์โดยใช้เป็นสัญลักษณ์ต่างๆ ในการถ่ายทอดความหมายอย่างใดอย่างหนึ่ง (สรวส ทับทิมสุข, 2564) ซึ่งสีเป็นสิ่งที่อิทธิพลต่อต้านความรู้สึกรีกอารมณ์ และจิตใจ ได้มากกว่าองค์ประกอบอื่นๆ เช่น ใช้ในการจำแนกสิ่งต่างๆหรือเหมือนที่เห็นชัดเจน ใช้ในการจัดองค์ประกอบของสิ่งต่างๆ เพื่อให้เกิดความสวยงามกลมกลืน เช่น การแต่งกาย การจัดตกแต่งบ้าน การเลือกซื้อสินค้า ใช้ในการจัดกลุ่มพวกหรือคณะ โดยการใช้สีต่าง ๆ เช่น คณะสี หรือเครื่องแบบต่าง ใช้ในการสื่อความหมายเป็นสัญลักษณ์หรือใช้บอกเล่าเรื่องราว ใช้ในการสร้างสรรค์งานศิลปะ เพื่อให้เกิดความสวยงาม สร้างบรรยากาศสมจริงและน่าสนใจ และสามารถนำมาใช้เป็นองค์ประกอบในการมองเห็นสิ่งต่าง ๆ ในมุมมองของมนุษย์ (Leitgeb, 2017)

นอกจากนี้สีก็ยังมีส่วนเกี่ยวข้องกับความเชื่อทั้งในเชิงวิทยาศาสตร์และเชิงโศกกลาง ซึ่งสีแต่ละสีจะให้ความรู้สึกรีกที่แตกต่างกัน มีอิทธิพลต่อจิตใจมนุษย์ มีผลกระทบทั้งทางด้านดีและทางด้านไม่ดี แล้วแต่เราจะปรับสีสีมีเรื่องอิทธิพลในเรื่องใด (Siegel, 2017) เช่น ความเชื่อเรื่องสีในเชิงวิทยาศาสตร์เกี่ยวกับการใช้สีน้ำเงินในบ้านอาหาร ซึ่งสีน้ำเงินเป็นสีที่ทำให้ผู้บริโภครู้สึกเกิดความสบาย ผ่อนคลาย ทำให้ผู้บริโภคอยากนั่งในร้านอาหารนานขึ้น จึงนิยมนำไปใช้กับร้านอาหารระดับหรูหรือร้านนั่งดื่ม เมื่อผู้บริโภคนั่งนานขึ้นก็จะทำให้ผู้บริโภคสั่งของหวาน ไวน์หรือเครื่องดื่มต่างๆ และอาหารมากขึ้น จึงทำให้เป็นการกระตุ้นยอดขายของร้านอาหารหรือร้านนั่งดื่มเพิ่มขึ้น

ดังนั้นความเชื่อเรื่องสีจึงมีส่วนเกี่ยวข้องกับการใช้ชีวิตประจำวันทั้งในเชิงวิทยาศาสตร์และเชิงโศกกลางที่มีอิทธิพลในการตัดสินใจซื้อสินค้าและบริการของมนุษย์ (Newen, 2016) โดยปัจจุบันนักการตลาดได้นำความเชื่อเรื่องสีทั้งในเชิงวิทยาศาสตร์และเชิงโศกกลางมาประยุกต์ใช้ในธุรกิจเพิ่มมากขึ้น เพื่อเป็นการเพิ่มยอดขาย สร้างความแตกต่างและเพิ่มมูลค่าให้กับสินค้าและบริการ (Bermudez & Cahen, 2015) โดยมีการนำความเชื่อเรื่องสีในเชิงวิทยาศาสตร์มาประยุกต์ใช้กับธุรกิจ เช่น สีแดงจะทำให้ผู้บริโภครู้สึกว่าเวลาผ่านไปรวดเร็วและสีน้ำเงินทำให้รู้สึกเวลาที่ผ่านไปช้า

นอกจากนั้นในอดีตที่ผ่านมาผู้ประกอบการนำความเชื่อเรื่องสีไปปรับใช้กับธุรกิจ เช่น ธุรกิจคาสีโนได้มีการนำสีแดงมาใช้ตกแต่งร้าน เพื่อทำให้ผู้บริโภครู้สึกตื่นเต้นและในขณะที่เดียวกันก็รู้สึกเสียดายเวลาในการเล่นในคาสีโนหรือการนำความเชื่อเรื่องสี ในเชิงโศกกลางมาประยุกต์ใช้กับธุรกิจ โดยจากงานวิจัยที่ผ่านมา ความเชื่อของมนุษย์แต่ละบุคคลล้วนมีความเชื่อพื้นฐานที่แตกต่างกันออกไป ซึ่งอาจจะเป็นความเชื่อที่เกิดจากร่องรอยในอดีตตั้งแต่สมัยบรรพบุรุษที่ตกทอดต่อกันมา ความเชื่อตามวัฒนธรรมหรือขนบธรรมเนียมประเพณี หรือบางคนเกิดความเชื่อจากประสบการณ์จริงที่พบปะกับตัวเอง นอกจากนี้ยังมีความเชื่อแฝงที่เข้ามาเกี่ยวข้องในชีวิตประจำวันของมนุษย์ (Douven et al., 2013) และในปัจจุบันนักการตลาดให้ความสำคัญเกี่ยวกับเรื่องสี โดยมีการนำมาประยุกต์ใช้ในเชิงการตลาด เพื่อที่จะตอบสนองความต้องการของผู้บริโภค และสามารถสร้างกำไรให้กับผู้ประกอบการได้ดี เช่น ชาวตะวันตกมีความเชื่อเรื่องสีขาวว่าเป็นสีแห่งความบริสุทธิ์และมีความศักดิ์สิทธิ์ จึงทำให้ผู้ประกอบการร้านตัดเย็บเสื้อผ้าทำการออกแบบและตัดชุดแต่งงานโดยเน้นโทนสีขาวเพื่อตอบสนองความต้องการของเจ้าบ่าวเจ้าสาว (Siegel, 2015) จากการนำความเชื่อเรื่องสีเข้ามาใช้กับธุรกิจดังกล่าวนี้ ส่งผลให้ผู้ประกอบการสามารถลดต้นทุนและ

เพิ่มกำไรให้กับธุรกิจได้ดียิ่งขึ้น มากกว่านั้นก็ยังมีความเกี่ยวข้องกับวิถีการดำเนินชีวิตของมนุษย์ เช่น ด้านการตัดสินใจเลือกซื้อสินค้าและบริการต่างๆ การเลือกสีตราสัญลักษณ์ และการเลือกสีในการตกแต่งที่อยู่อาศัย ซึ่งสีแต่ละสีนั้นจะให้ความรู้สึกที่แตกต่างกันออกไป

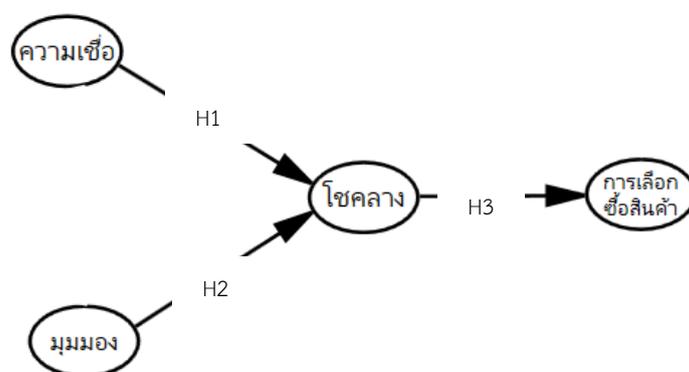
จากเหตุผลข้างต้นนั้นจะพบว่าความเชื่อเรื่องสีมีส่วนเกี่ยวข้องกับวิถีชีวิตและมีอิทธิพลต่อการตัดสินใจซื้อสินค้าและบริการของมนุษย์ ซึ่งมุมมองความเชื่อในเรื่องสีของมนุษย์ ก็มีความแตกต่างกันระหว่างเพศหญิงและเพศชายเป็นต้น ดังนั้นการแก้ไขปัญหาด้วยความสัมพันธ์เชิงสาเหตุของความเชื่อสีมงคลที่ส่งผลต่อการเลือกซื้อสินค้าโดยมีโซคกลางเป็นตัวแปรคั่นกลางจึงเป็นประเด็นที่ควรได้รับการศึกษาเนื่องจากยังไม่มีผู้ที่ทำการศึกษาในประเด็นดังกล่าว เนื่องจากการแก้ไขปัญหาด้วยการศึกษาความสัมพันธ์จะเป็นเทคนิควิธีการวิเคราะห์ทางสถิติสำหรับงานวิจัยที่มุ่งศึกษาโมเดลความสัมพันธ์เชิงสาเหตุระหว่างตัวแปรแฝงเชิงทฤษฎี (Fornell & Larcker, 1981) ที่มีความสัมพันธ์ต่อกันหลาย ๆ ตัวแปร หรือใช้วิเคราะห์สำหรับโมเดลความสัมพันธ์เชิงสาเหตุระหว่างตัวแปรแฝง (Latent Variables) กับตัวแปรสังเกตได้ โดยทำการประมาณค่าพารามิเตอร์ของโมเดลพร้อมกัน จึงเป็นการศึกษาผ่านโมเดลความสัมพันธ์ทางสถิติที่สามารถประยุกต์ใช้ในการหาคำตอบของงานวิจัยที่ศึกษาตัวแปรที่เป็นข้อเท็จจริง หรือตัวแปรทางกายภาพ รวมถึงตัวแปรทางจิตวิทยาหรือตัวแปรทางสังคมวิทยา เพื่อตัดสินใจว่าโมเดลที่สร้างขึ้นมีความถูกต้องมากน้อยเพียงใดเมื่อเปรียบเทียบกับข้อมูลจริงในปรากฏการณ์หรือข้อมูลเชิงประจักษ์ ผ่านการศึกษาพฤติกรรมและโมเดลความสัมพันธ์เชิงสาเหตุการเลือกซื้อสินค้าตามความเชื่อเรื่องสีมงคลระหว่างกลุ่ม Gen Y และ Gen Z โดยจะทำให้ทราบถึงทัศนคติ และพฤติกรรมความเชื่อที่เป็นลักษณะของความสัมพันธ์ที่เชื่อมโยงกันในเรื่องสีมงคลระหว่างกลุ่ม Gen Y และ Gen Z ที่ผู้ประกอบการธุรกิจสามารถนำไปใช้ในการวางแผนได้ต่อไปในอนาคต

วัตถุประสงค์ของการวิจัย

1. เพื่อศึกษาพฤติกรรมการเลือกซื้อสินค้าตามความเชื่อเรื่องสีมงคลระหว่างกลุ่ม Gen Y และ Gen Z
2. เพื่อศึกษาโมเดลความสัมพันธ์เชิงสาเหตุของพฤติกรรมการเลือกซื้อสินค้าตามความเชื่อเรื่องสีมงคลระหว่างกลุ่ม Gen Y และ Gen Z ต่อการเลือกซื้อสินค้าโดยมีโซคกลางเป็นตัวแปรคั่นกลาง

กรอบความคิดการวิจัย

จากการทบทวนวรรณกรรมสามารถกำหนดตัวแปรที่ทำการศึกษาได้เป็น 4 องค์ประกอบ ได้แก่ 1. ความเชื่อ 2. มุมมอง 3. โซคกลาง 4. การเลือกซื้อสินค้า

ภาพที่ 1 กรอบแนวคิดการวิจัย

สมมติฐานการวิจัย

H1: ความเชื่อในเรื่องการเลือกสีที่เป็นสิริมงคลกับตนเองส่งผลต่ออิทธิพลทางตรงเชิงบวกกับการเชื่อในเรื่องโชคลางเป็นเครื่องยึดเหนี่ยวจิตใจ

H2: มุมมองทัศนคติของความเชื่อกับอิทธิพลที่ส่งผลต่อชีวิตประจำวันส่งผลต่ออิทธิพลทางตรงเชิงบวกกับการเชื่อในเรื่องโชคลางเป็นเครื่องยึดเหนี่ยวจิตใจ

H3: การเชื่อในเรื่องโชคลางเป็นเครื่องยึดเหนี่ยวจิตใจส่งผลต่ออิทธิพลทางตรงเชิงบวกกับสื่กับพฤติกรรมเลือกซื้อสินค้าของผู้บริโภค

การทบทวนวรรณกรรม

ความเชื่อในเรื่องของสีมงคล

ความเชื่อในเรื่องของสีมงคลและผลต่อโชคลางในการใช้ชีวิตเป็นเรื่องที่เกี่ยวข้องกับความเชื่อทางศาสนาและวัฒนธรรมของแต่ละชนชาติ การเชื่อมั่นในสีมงคลมักเกิดจากความเชื่อที่ว่าสีบางสีมีอิทธิพลทางศรัทธาหรือมีคุณสมบัติที่สามารถเสริมสร้างโชคลางที่ดีหรือไม่ดีให้กับบุคคลต่าง ๆ ได้ ผ่านการอธิบายในลักษณะของสัญลักษณ์และสัญลักษณ์ทางจิตวิญญาณ ซึ่งอาจมีผลให้คนรู้สึกมั่นใจและมีพลังใจในการประพฤติปฏิบัติในชีวิตประจำวัน (Brossel 2015; Crupi and Tentori 2012; Schupbach & Sprenger, 2011) การเชื่อมั่นในสีมงคลอาจมีผลต่อโชคลางในการใช้ชีวิตได้มากที่สุดที่สุดในกรณีที่คุณมีความเชื่อมั่นและอยู่ในสถานะที่มีสมาธิและมุ่งมั่นในการตระหนักถึงความต้องการและเป้าหมายในชีวิต การเชื่อมั่นในสีมงคลอาจส่งผลให้คนรู้สึกมั่นใจและมีความหวังในอนาคต และสร้างแรงบันดาลใจในการทำงานหรือตัดสินใจในด้านต่างๆ แต่ถึงอย่างไรก็ตามผลลัพธ์ที่เกิดขึ้นจากความเชื่อนี้อาจมีความแตกต่างกันไปในแต่ละบุคคล และอาจมีผลต่อพฤติกรรมและการดำเนินชีวิตของแต่ละบุคคลที่แตกต่างกันไปด้วย (Decock & Douven, 2014) ซึ่งการเชื่อมั่นและความเชื่อในสิ่งใดสิ่งหนึ่งนั้นเป็นสิ่งที่แตกต่างกันในแต่ละบุคคล และสิ่งสำคัญคือการให้ความเคารพและเห็นคุณค่าในความเชื่อของผู้อื่น ไม่ว่าจะเชื่อในเรื่องของสีมงคลหรือเรื่องอื่นๆ ดังนั้นอาจกล่าวได้ว่า การเชื่อในเรื่องของสีมงคลและผลต่อโชคลางในการใช้ชีวิตเป็นเรื่องที่เกี่ยวข้องกับความเชื่อทางศาสนาและวัฒนธรรมของแต่ละชนชาติ ความเชื่อนี้สามารถสร้างความมั่นใจและมีความหวังในอนาคตได้

นอกจากนั้นความเชื่อในเรื่องของสีมงคลอาจมีผลต่อการตัดสินใจซื้อสินค้าของบุคคลในบางกรณี นับตั้งแต่การเลือกซื้อเครื่องแต่งกาย อุปกรณ์ตกแต่งบ้าน หรือสินค้าอื่นๆ การเชื่อมั่นในสีมงคลอาจสร้างความมั่นใจและความหวังในการตัดสินใจซื้อหรือขาย ซึ่งอาจส่งผลให้บุคคลรู้สึกดีและมีความพอใจในการซื้อสินค้าเหล่านั้น (Gardenfors, 2014) อย่างไรก็ตามผลลัพธ์ที่เกิดจากการเชื่อมั่นในสีมงคลอาจแตกต่างกันไปในแต่ละบุคคล มีบุคคลที่ให้ความสำคัญและเชื่อในสีมงคลอย่างมาก และมีบุคคลที่ไม่ให้ความสำคัญกับเรื่องนี้เลย การตัดสินใจซื้อสินค้านั้นอาจได้รับผลกระทบจากหลายปัจจัยเช่น คุณสมบัติของสินค้า เหตุผลทางเศรษฐกิจ ความต้องการส่วนบุคคล และประสบการณ์ที่ผ่านมา ซึ่งส่งผลต่อการตัดสินใจในการซื้อสินค้ามากกว่าความเชื่อในสีมงคลเดียว (Macpherson, 2015) ดังนั้น ความเชื่อในเรื่องของสีมงคลอาจมีผลต่อการตัดสินใจซื้อสินค้าได้ในบางกรณี แต่สิ่งสำคัญคือการคำนึงถึงหลายปัจจัยอื่นๆ ที่มีผลต่อการตัดสินใจเช่นกัน เพื่อให้การตัดสินใจซื้อสินค้าเป็นไปในทางที่เหมาะสมและเป็นไปตามความต้องการและความสุขส่วนบุคคลของแต่ละบุคคล

โชคลางที่มีผลต่อการตัดสินใจซื้อสินค้า

โชคลางมีความสำคัญต่อการตัดสินใจซื้อสินค้าเนื่องจากเป็นปัจจัยที่สามารถส่งผลต่อความพึงพอใจและผลลัพธ์ที่เกิดจากการซื้อสินค้าได้ (Siegel, 2017) ความเชื่อในโชคลางบางกลุ่มผู้บริโภคอาจมีความเชื่อว่าการเลือกซื้อสินค้าในช่วงเวลาที่มีโชคลางในทางที่ดีจะทำให้ได้ผลลัพธ์ที่ดี ความเชื่อดังกล่าวอาจส่งผลให้เกิดความมั่นใจและความพอใจในการตัดสินใจซื้อสินค้าในช่วงเวลานั้นๆ (สุวรรณ ทับทิมสุข, 2564) ที่มีความเกี่ยวข้องกับอารมณ์และความรู้สึก โชคลางอาจส่งผลต่ออารมณ์และความรู้สึกของบุคคลการรู้สึกว่ามีโชคลางในการซื้อสินค้าอาจสร้างความสุขและความพึงพอใจทำให้บุคคลมีความเพลิดเพลินและความพึงพอใจในการซื้อสินค้านั้น ที่สอดคล้องกับความเชื่อของจิตวิญญาณ

ที่แตกต่างในบางวัฒนธรรมหรือศาสนา การเชื่อในความร่วมมือของจิตวิญญาณเป็นสิ่งที่สำคัญ (Siegel, 2017) ความเชื่อดังกล่าวอาจส่งผลให้บุคคลเลือกซื้อสินค้าที่เชื่อว่าเป็นสิ่งที่สอดคล้องกับวัฒนธรรม ศาสนาหรือการใช้ชีวิตในพื้นที่นั้น ๆ และคาดหวังว่าการเลือกซื้อตามลักษณะความเชื่อตามโซกลางจะเป็นการสร้างความสำเร็จรุ่งเรืองให้กับตนเอง หรือธุรกิจที่สะท้อนผ่านผลกระทบจากการตัดสินใจซื้อในอดีตที่ในบางครั้งการตัดสินใจซื้อสินค้าที่เกี่ยวข้องกับโซกลาง อาจมีผลต่อการตัดสินใจซื้อในอนาคต (สวรส ทับทิมสุข, 2564) โดยเฉพาะถ้าหากผู้ซื้อได้รับผลประโยชน์หรือสัมผัสความสำเร็จจากการเลือกซื้อในช่วงเวลาที่มีโซกลาง อาจส่งผลให้มีความเชื่อมั่นและให้ความสำคัญกับโซกลางในการตัดสินใจซื้อในอนาคต

ความเชื่อในโซกลางสามารถมีผลต่อการตัดสินใจซื้อสินค้าในบางกรณี แต่สิ่งสำคัญคือการคำนึงถึงปัจจัยอื่นๆ เช่น คุณลักษณะของสินค้า ความต้องการส่วนบุคคล และประสบการณ์ที่ผ่านมา ในการตัดสินใจซื้อสินค้าอย่างเต็มที่ผ่านการสร้างโมเดลทางพฤติกรรม โดยสามารถสร้างและทดสอบโมเดลทางพฤติกรรมเพื่อวิเคราะห์แนวโน้มและผลกระทบของความเชื่อในโซกลางต่อการตัดสินใจซื้อสินค้า โดยเก็บรวบรวมข้อมูลที่ได้มาจากการสำรวจหรือแบบสอบถามเกี่ยวกับความเชื่อและพฤติกรรมในการซื้อสินค้า

สิ่งมรดกที่มีผลต่อความเชื่อในโซกลาง

มุมมองของสิ่งมรดกมีผลต่อความเชื่อในโซกลางเนื่องจากความเชื่อในสิ่งมรดกเป็นส่วนหนึ่งของวัฒนธรรมและศาสนาของบุคคลหรือกลุ่มคนในสังคม ความเชื่อในสิ่งมรดกสามารถสร้างความสัมพันธ์ทางอารมณ์และความรู้สึกที่เชื่อมโยงกับสิ่งมรดกจิตวิญญาณของบุคคล สิ่งมรดกบางสิ่งอาจถือเป็นสัญลักษณ์ของความร่วมมือหรือความสำเร็จรุ่งเรือง และในขณะเดียวกันก็อาจมีความเชื่อว่าการใช้สิ่งมรดกในทางบางเรื่องอาจเสริมสร้างโซกลางหรือขาดได้ นอกจากนี้ความเชื่อในสิ่งมรดกยังมีความเกี่ยวข้องกับความเชื่อในสัญลักษณ์หรือสิ่งที่ถือเป็นศักยภาพหรืออุปสรรคในชีวิต (Gardenfors, 2000; 2014) เนื่องจากผู้บริโภคบางกลุ่มอาจมีความเชื่อว่าการใช้สิ่งมรดกในชีวิตประจำวันอาจมีผลกระทบต่อโซกลางหรือความสำเร็จที่แตกต่างกัน ความเชื่อในสิ่งมรดกอาจส่งผลให้คนรู้สึกมั่นใจและมีความหวังในอนาคต และสร้างแรงบันดาลใจในการตัดสินใจหรือดำเนินชีวิต วิธีที่สิ่งมรดกมีผลต่อความเชื่อในโซกลางขึ้นอยู่กับเนื้อหาของความเชื่อ วัฒนธรรม และสภาพแวดล้อมที่บุคคลแต่ละคนอยู่ โดยเฉพาะความเชื่อในโซกลางมีผลต่อการตัดสินใจซื้อสินค้าอย่างไร โดยเฉพาะกลุ่ม Gen Y และ Gen Z ซึ่งความแตกต่างทางสังคม Gen Y และ Gen Z มีความแตกต่างทางสังคมและมุ่งหวังที่จะแตกต่างจากคนอื่นในกลุ่มเดียวกัน การใช้สิ่งมรดกบางสิ่งในการตัดสินใจซื้อสินค้าอาจเป็นทางเลือกที่ช่วยให้มีความรู้สึกเติบโตและแสดงความเป็นเอกลักษณ์ เช่น การเลือกสีที่เป็นเอกลักษณ์หรือที่โดดเด่นเพื่อแสดงออกถึงตัวตนหรือกลุ่มที่ต้องการสังคม (Stokes, 2015) นอกจากนั้นสิ่งมรดกบางสิ่งอาจมีผลต่ออารมณ์และความรู้สึกของบุคคล การเลือกสีในการตัดสินใจซื้อสินค้าอาจสร้างความสุขและความพอใจ และสร้างความสัมพันธ์ทางอารมณ์กับสินค้า กลุ่ม Gen Y และ Gen Z ที่ให้ความสำคัญกับความรู้สึกและความเป็นไปได้ทางอารมณ์จนกระทั่งอาจถูกกระตุ้นให้ตัดสินใจซื้อสินค้าที่เกี่ยวข้องกับสีที่เชื่อว่าจะสร้างความสุขและความพึงพอใจ

วิธีดำเนินงานวิจัย

กลุ่มตัวอย่างที่ใช้ในการศึกษาในครั้งนี้คือกลุ่ม Gen Y และ Gen Z ที่มีทัศนคติความเชื่อเรื่องสิ่งมรดก ซึ่งอาศัยอยู่ในเขตวัฒนา จังหวัดกรุงเทพมหานครจำนวน โดย Gen Y มีอายุอยู่ระหว่าง 22 – 39 ปี Gen Z มีอายุอยู่ระหว่าง 10 – 21 ปีโดยการคำนวณขนาดตัวอย่างที่เหมาะสมเป็นไปตามเกณฑ์ การวิเคราะห์แบบจำลองสมการโครงสร้าง (SEM) โดยกำหนดค่าอิทธิพล (Effect Size) ระดับปานกลางโดยใช้กฎ Rule of Thumb (Nunnally & Bernstein, 1994, p. 248) อัตราส่วน 10 ต่อ 1 ตัวแปรสังเกต ทั้งนี้เครื่องมืองานวิจัยประกอบด้วยข้อคำถามทั้งหมด 24 ข้อ ส่งผลให้ขนาดตัวอย่างที่เหมาะสมคือ 240 ตัวอย่าง อีกทั้ง (Kline, 2011) ได้แนะนำจำนวนขนาดตัวอย่างขั้นต่ำที่เหมาะสมกับการวิเคราะห์ข้อมูลคือ 200 ตัวอย่าง สำหรับการวิเคราะห์แบบจำลองสมการโครงสร้าง (Hair, J.F. et al., 2010) และจากการเก็บข้อมูลสามารถเก็บแบบสอบถามได้จำนวน 304 ตัวอย่าง ซึ่งถือว่าตรงกับข้อกำหนด

ของขนาดกลุ่มตัวอย่างที่เหมาะสม ผู้วิจัยเลือกเทคนิคการสุ่มตัวอย่างโดยไม่คำนึงถึงความน่าจะเป็น (non-Probability) โดยใช้วิธีการสุ่มแบบบังเอิญ (Accidental Sampling) เนื่องจากมีข้อจำกัดของข้อมูลที่ใช้ในการสุ่มตัวอย่างตามหลักความน่าจะเป็น รวมทั้งข้อจำกัดในเรื่องของงบประมาณและระยะเวลาที่ใช้ในการเก็บข้อมูลโดยเป็นลักษณะข้อมูลที่มีการแจกแจงแบบปกติ (Normal Distribution)

เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย

ลักษณะของเครื่องมือที่ใช้ในการวิจัยครั้งนี้แบ่งออกตามลักษณะของวิธีการวิจัยได้เป็น 1 ประเภท คือ เครื่องมือในการวิจัยเชิงปริมาณ ซึ่งจะมีลักษณะของเครื่องมือที่ใช้ในการวิจัยที่แบ่งออกเป็น 3 ตอน ดังนี้ ตอนที่ 1 แบบสอบถามเกี่ยวกับสถานภาพทั่วไปของผู้ตอบแบบสอบถาม ตอนที่ 2 แบบสอบถามเกี่ยวกับความคิดเห็นที่มีต่อประเด็นเกี่ยวกับการศึกษาจากการประยุกต์ใช้แบบสอบถามจากการทบทวนวรรณกรรม ที่ประกอบด้วย 4 องค์ประกอบ ได้แก่ 1). ความเชื่อในเรื่องการเลือกสีที่เป็นสิริมงคล 2). มุมมองทัศนคติของความเชื่อกับอิทธิพลที่ส่งผลต่อชีวิตประจำวัน 3). การเชื่อในเรื่องโชคลางเป็นเครื่องยึดเหนี่ยวจิตใจ 4). สึกกับพฤติกรรมเลือกซื้อสินค้าของผู้บริโภค โดยเป็นแบบสอบถามแบบมาตราส่วนประมาณค่า (Rating Scale) ซึ่งมีเกณฑ์ในการให้ค่าของน้ำหนักของการประเมินเป็น 7 ระดับ ตามวิธีของลิเคิร์ต (Likert Scale) ตอนที่ 3 ข้อคิดเห็นและข้อเสนอแนะ โดยค่าความเชื่อมั่นและองค์ประกอบเชิงสำรวจของข้อคำถาม ดัชนีความสอดคล้องระหว่างข้อคำถาม ค่าอำนาจจำแนก (Discrimination) แสดงไว้ในตารางที่ 2

สถิติที่ใช้ในการวิเคราะห์ข้อมูล

การวิจัยครั้งนี้มีกระบวนการในการวิเคราะห์ข้อมูลพื้นฐานด้วยสถิติเชิงพรรณนาและทดสอบสมมติฐานงานวิจัยด้วยการวิเคราะห์โมเดลสมการโครงสร้าง ซึ่งจะใช้รูปแบบการวิเคราะห์ข้อมูลเชิงปริมาณด้วยการวิเคราะห์ด้วยแบบจำลองสมการโครงสร้าง (Structure Equation Model : SEM) ของประเด็นที่ทำการศึกษา โดยพิจารณาการประเมินความสอดคล้องของตัวแปรแฝงโดยพิจารณาค่า CMIN-DF, NFI, TLI, CFI, RMSEA ด้วยวิธีการวิเคราะห์ความเป็นไปได้สูงสุด (Maximum Likelihood) ช่วยให้สามารถตรวจสอบความเหมาะสมของโมเดลกับข้อมูลได้ โดยสามารถใช้ข้อมูลในการทำนายผลลัพธ์เป็นพิสัยแพร่โดยตรงจากการใช้ข้อมูลที่มีอยู่ในการประมาณค่าพารามิเตอร์

ผลการวิจัย

สรุปผลการวิจัยด้านเพศพบว่าส่วนใหญ่เป็น เพศชาย 158 คน คิดเป็นร้อยละ 52.0 รองลงมาคือ เพศหญิง 102 คน คิดเป็นร้อยละ 33.6 และเพศ LGBT+ คิดเป็นร้อยละ 14.5 ซึ่งส่วนใหญ่มีอายุ 25-29 ปี ร้อยละ 24.3 รองลงมาคือ อายุ 22-24 ปี ร้อยละ 20.1 และอายุ 30-34 ปี ร้อยละ 19.1 ส่วนใหญ่มีรายได้เฉลี่ยต่อเดือน 10,001-30,000 บาท ร้อยละ 49.7 รองลงมาคือ รายได้ 5,001 – 10,000 บาท ร้อยละ 23.4 และรายได้มากกว่า 30,000 บาทขึ้นไป ร้อยละ 15.1 และมีสถานภาพโสด ร้อยละ 69.7 และสถานภาพสมรส ร้อยละ 30.3 ซึ่งส่วนใหญ่มีความถี่ในการเลือกสินค้าสิ่งมงคลตามช่องทางออนไลน์ด้วยตนเองมากที่สุด อยู่ในระดับค่อนข้างมาก (\bar{X} =4.71, S.D.=1.80) 2) ความถี่ในการเลือกสินค้าด้วยตนเองจากไปเลือกตามห้างสรรพสินค้าหรือสถานที่แสดงสินค้าอยู่ในระดับค่อนข้างมาก (\bar{X} =4.62, S.D.=1.59) 3) ซื้อสินค้าเกี่ยวกับสิ่งมงคลตามทัศนคติความเชื่อแต่เดิมที่เคยมีมาในอดีตอยู่ในระดับค่อนข้างมาก(\bar{X} =4.57, S.D.=1.59) ตามลำดับ

ผลการศึกษาศึกษาพฤติกรรมเลือกซื้อสินค้าตามความเชื่อเรื่องสิ่งมงคลระหว่างกลุ่ม Gen Y และ Gen Z

ด้านแรงจูงใจในการเลือกซื้อสินค้าและบริการ พบว่า กลุ่มตัวอย่างที่ตอบแบบสอบถามมีระดับความคิดเห็นต่อการเลือกซื้อสินค้าและบริการที่เป็นสิ่งมงคลจะทำให้รู้สึกโชคดี มากที่สุดอยู่ในระดับมาก (\bar{X} =5.36) รองลงมาคือซื้อสินค้าที่เกี่ยวกับสิ่งมงคลจากการเปรียบเทียบราคาสินค้ากับร้านอื่นๆ อยู่ในระดับค่อนข้างมาก(\bar{X} =5.26) ตามลำดับ ด้านความเชื่อในการเลือกสีที่เป็นสิริมงคล พบว่า กลุ่มตัวอย่างที่ตอบแบบสอบถามมีระดับความคิดเห็นที่เป็นความเชื่อ

ว่าการใช้สื่ที่เป็นสิริมงคลกับตนเองจะสามารถส่งเสริมดวงโชคกลาง โดยมีระดับความคิดเห็นน้อยในระดับมาก (\bar{X} =5.45) รองลงมาคือมีความเชื่อว่าการใช้สื่ที่เป็นสิริมงคลกับตนเองจะช่วยทำให้มีชีวิตที่สดใสมีความสุข โดยมีระดับความคิดเห็นน้อยในระดับมาก (\bar{X} =5.51) ด้านทัศนคติต่อความเชื่อ พบว่า กลุ่มตัวอย่างที่ตอบแบบสอบถามมีระดับความคิดเห็นว่าความเชื่อมีอิทธิพลต่อทัศนคติในการเปลี่ยนแปลงสถานการณ์ต่างๆที่เกิดขึ้น โดยมีระดับความคิดเห็นอยู่ในระดับมาก (\bar{X} =5.55) รองลงมา มีระดับความคิดเห็นว่าความเชื่อสามารถเป็นที่ยึดเหนี่ยวจิตใจได้ดี ซึ่งมีระดับความคิดเห็นน้อยในระดับมากเช่นเดียวกัน (\bar{X} =5.66) ด้านสื่กับพฤติกรรมเลือกซื้อสินค้าของผู้บริโภค พบว่า กลุ่มตัวอย่างจะซื้อสินค้าที่เป็นสิริมงคลต่อตนเองในด้านต่างๆ โดยมีระดับความคิดเห็นน้อยในระดับมาก (\bar{X} =5.53, S.D.=1.22) รองลงมาจะสวมใส่เสื้อผ้าที่เป็นสิริมงคลเนื่องในโอกาสวันสำคัญ มีระดับความคิดเห็นน้อยในระดับมาก (\bar{X} =5.52, S.D.=1.20) ตามลำดับ

ตารางที่ 1 ความเที่ยงตรงเชิงจำแนก และ AVE Square Root Matrix

ตัวแปร	1	2	3	4
มูมมอ	(0.819)			
โชคกลาง	.431**	(0.721)		
ทัศนคติ	.800**	.713**	(0.781)	
พฤติกรรม	.631**	.580**	.778**	(0.728)

** Correlation is significant at the 0.01 level (2-tailed).

จากตารางที่ 1 พบว่า ตัวแปรอิสระทุกตัวมีความสัมพันธ์กับตัวแปรตามอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .01 สรุปได้ว่าตัวแปรอิสระและตัวแปรตามมีความสัมพันธ์กันอยู่ในเกณฑ์ที่ดี จากการวิเคราะห์ค่าสัมประสิทธิ์สหสัมพันธ์ระหว่างตัวแปรตามกับตัวแปรอิสระ และระหว่างตัวแปรอิสระด้วยต้น พบว่า ตัวแปรอิสระทั้ง 24 ตัวแปรที่มีความสัมพันธ์กันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .01 โดยมีค่าสัมประสิทธิ์สหสัมพันธ์ไม่สูงเกินกว่า .80 ซึ่งถือว่าอยู่ในเกณฑ์ที่ตัวแปรจะไม่เกิดปัญหาของความสัมพันธ์ระหว่างตัวแปรอิสระด้วยกัน (Multicollinearity) และผลการเปรียบเทียบค่า AVE กับความสัมพันธ์ระหว่างองค์ประกอบ พบว่า ค่า AVE ในแต่ละแถวในแนวทแยงมีค่าสูงกว่าค่าความสัมพันธ์ระหว่างองค์ประกอบทุกค่า ทั้งในแนวตั้งและแนวนอนโดยมีค่าน้อยกว่า 0.85 ซึ่งถือว่าไม่มีความสัมพันธ์ที่สูงจนเกินไปจึงสรุปว่าโมเดลมีความเที่ยงตรงเชิงจำแนก (Discriminant validity) และมีความเที่ยงตรงเชิงโครงสร้าง (Construct validity) ซึ่งเป็นคุณสมบัติของการที่ดัชนีสามารถวัดองค์ประกอบได้อย่างถูกต้อง (Hirschfeld & Field (2000) จึงสามารถสรุปได้ว่าการวิเคราะห์ค่าสัมประสิทธิ์สหสัมพันธ์มีการคัดสรรตัวแปรอิสระได้อย่างเหมาะสมและไม่เกิดปัญหาของความสัมพันธ์ระหว่างตัวแปรอิสระ

ตารางที่ 2 ผลการวิเคราะห์ความเที่ยงตรงและค่าความสอดคล้องในแบบจำลองการวัด

องค์ประกอบ	ตัวแปร	β	α	CR >0.6	AVE >0.5
ความเชื่อในการเลือกสื่ที่เป็นสิริมงคล Cronbach's Alpha : 0.856 KMO : 0.822	การใช้สื่ที่เป็นสิริมงคลกับตนเอง สามารถส่งเสริมดวงโชคกลาง	0.78	N/A	0.89	0.67
	การใช้สื่ที่เป็นสิริมงคลกับตนเอง จะช่วยให้มีชีวิตที่สดใส มีความสุข	0.78	15.33		

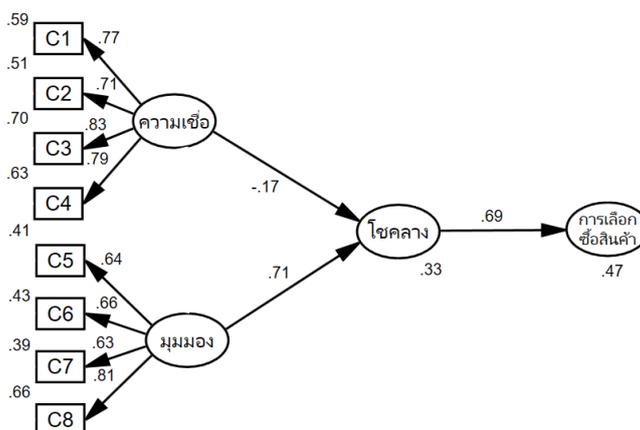
ตารางที่ 2 ผลการวิเคราะห์ความเที่ยงตรงและค่าความสอดคล้องในแบบจำลองการวัด (ต่อ)

องค์ประกอบ	ตัวแปร	β	α	CR >0.6	AVE >0.5
	การใช้สีที่เป็นสิริมงคลกับตนเองไปทำงาน จะทำให้งานราบรื่น	0.87	12.73		
	การใช้สีที่เป็นสิริมงคลกับตนเองในเรื่องการค้าขาย ทำให้ประสบความสำเร็จมากขึ้น	0.85	13.93		
มุมมองทัศนคติความเชื่อ Cronbach's Alpha : 0.775 KMO : 0.744	ความเชื่อมีอิทธิพลต่อทัศนคติในการเปลี่ยนแปลงสถานการณ์ต่างๆที่เกิดขึ้น	0.68	N/A	0.72	0.52
	ความเชื่อสามารถเป็นที่ยึดเหนี่ยวจิตใจได้ดีในระดับใด	0.64	10.81		
	ทัศนคติความเชื่อเกิดจากรากฐานครอบครัวเป็นอันดับแรก	0.79	11.39		
	ทัศนคติความเชื่อ ทำให้ประสบความสำเร็จในเรื่องต่างๆได้ในชีวิตประจำวัน	0.74	11.03		
การเชื่อในเรื่องโชคลางเป็นเครื่องยึดเหนี่ยวจิตใจ Cronbach's Alpha : 0.857 KMO : 0.803	สีทางด้านศาสนา หมายถึง ความบริสุทธิ์, สะอาด ถ้าท่านไม่ใส่ชุดสีขาวไปปฏิบัติธรรมมีผลต่อการปฏิบัติธรรม	0.65	N/A	0.86	0.61
	สีดำด้านศาสนา หมายถึง ความโศกเศร้าไว้ทุกข์ ดังนั้นรูปสีดำให้ใช้สำหรับบูชาพระราหูและใช้ในศพ เท่านั้น	0.72	11.39		
	สีแดงด้านศาสนา หมายถึง กิเลส, ไร้อิทธิธรรม, ความโหดร้าย ถ้าท่านบูชาพระบาทสมเด็จพระจุลจอมเกล้าเจ้าอยู่หัว โดยใช้กุหลาบสีแดงท่านจะรู้ว่าท่านเป็นคนมีกิเลส	0.84	11.65		
	สีเหลืองด้านศาสนา หมายถึง ผู้ทรงศีลแล้ว ยังหมายถึงแสงสว่างแห่งปัญญา ให้ความสงบ แจ่มใส ดังนั้นสีเหลือง จึงเป็นสีแห่งศาสนา	0.90	12.35		
สีกับพฤติกรรมเลือกซื้อสินค้าของผู้บริโภค Cronbach's Alpha : 0.758 KMO : 0.773	เลือกซื้อสินค้าที่เกี่ยวกับสีมงคล ตามประสบการณ์ หรือคำแนะนำจากคนอื่นที่เคยซื้อ	0.90	N/A	0.77	0.53

ตารางที่ 2 ผลการวิเคราะห์ความเที่ยงตรงและค่าความสอดคล้องในแบบจำลองการวัด (ต่อ)

	ซื้อสินค้าที่เป็นสิ่งมงคลต่อตนเองในด้านต่างๆ	0.83	10.41		
	สวมใส่เสื้อผ้าที่เป็นสิ่งมงคลเนื่องในโอกาสวันสำคัญ	0.72	8.72		
	ยินดีซื้อสินค้าที่เกี่ยวกับสิ่งมงคล แม้ว่าจะมีราคาที่สูงกว่าสินค้าทั่วไป	0.67	9.73		

ตารางที่ 2 แสดงผลการวัดความเที่ยงตรงและความเชื่อมั่นในแต่ละองค์ประกอบของรูปแบบความสัมพันธ์โครงสร้างเชิงสาเหตุของปัจจัยที่ส่งผลต่อการศึกษาศักดิ์ศรีความเชื่อเรื่องสิ่งมงคลระหว่างกลุ่ม Gen Y และ Gen Z วิทยาลัยศึกษา เขตพัฒนา จังหวัดกรุงเทพมหานครด้วยตัวแปรสังเกตได้ทั้งหมด 16 ตัวแปร การวิเคราะห์ค่าความเชื่อมั่น (Reliability) ด้วยการหาค่าสัมประสิทธิ์แอลฟาของครอนบาค (Cronbach's Alpha) พบว่ามีค่าอยู่ระหว่าง 0.758 – 0.857 แสดงให้เห็นว่าข้อมูลที่นำมาวิเคราะห์มีความน่าเชื่อถือยอมรับได้ ค่าความเชื่อมั่นรวมของตัวแปรแฝง (Composite Reliability: CR) มีค่าอยู่ระหว่าง 0.72-0.89 ซึ่งควรมีค่ามากกว่า 0.60 และค่าเฉลี่ยความแปรปรวนที่สกัดได้ (Average Variance Extracted: AVE) ซึ่งเป็นค่าเฉลี่ยความแปรปรวนของตัวแปรแฝงที่อธิบายได้ด้วยตัวแปรสังเกตได้ มีค่าอยู่ระหว่าง 0.52-0.67 ซึ่งควรมีค่ามากกว่า 0.50 (Fornell & Larcker, 1981) (Construct Validity) (Hair et al., 2010, p. 708-710) จึงถือว่าโมเดลดังกล่าวสามารถอธิบายตัวแปรที่ใช้ในการวิเคราะห์ได้เป็นอย่างดี

ภาพที่ 2 แสดงแบบจำลองสมการโครงสร้าง

ตารางที่ 3 ค่าสถิติที่ได้จากการวิเคราะห์แบบจำลองสมการโครงสร้าง

Variables	Estimate		R ²	C.R.	P
	Standard	Unstandardized			
ความเชื่อ			0.90		
-> โชคลาง	-0.17	-0.17	0.19	1.89	0.058
มุมมอง			0.78		
-> โชคลาง	0.14	0.13	0.13	1.26	0.205
โชคลาง			0.11		
-> การเลือกซื้อสินค้า	2.09	1.87	-1.84	3.77	***

*** มีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.001

จากตารางที่ 3 พบว่าแบบจำลองสมการโครงสร้างแบบจำลองสมการโครงสร้างการศึกษาทัศนคติความเชื่อเรื่องสีมงคลระหว่างกลุ่ม Gen Y และ Gen Z กรณีศึกษา เขตพัฒนา จังหวัดกรุงเทพมหานครภายหลังการปรับปรุงตัวแบบ ประกอบด้วยตัวแปรแฝง (Latent Variable) จำนวน 4 ตัวแปร แบ่งเป็นตัวแปรแฝงภายนอก (Exogenous Latent Variable) จำนวน 2 ตัว ได้แก่ ความเชื่อและมุมมอง ตัวแปรแฝงภายใน (Endogenous Latent Variable) จำนวน 2 ตัว ได้แก่ โขกลางและการเลือกซื้อสินค้า

โดยองค์ประกอบด้านความเชื่อ ส่งอิทธิพลทางตรงกับโขกลาง ที่ค่าน้ำหนัก (Standardized Regression Weight) -0.17 อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .001 ค่าสหสัมพันธ์พหุคูณยกกำลังสอง (R^2) 0.19 ค่าความแปรปรวน และด้านมุมมอง ส่งอิทธิพลทางตรงกับโขกลาง ที่ค่าน้ำหนัก (Standardized Regression Weight) 0.14 อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .001 ค่าสหสัมพันธ์พหุคูณยกกำลังสอง (R^2) 0.13 ค่าความแปรปรวน องค์ประกอบด้านโขกลาง ส่งอิทธิพลทางตรงกับการเลือกซื้อสินค้า (Standardized Regression Weight) 2.09 อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .001 ค่าสหสัมพันธ์พหุคูณยกกำลังสอง (R^2) -1.84 ค่าความแปรปรวน

ผลการประเมินความสอดคล้องกลมกลืนของสมการโครงสร้าง

ตารางที่ 4 ค่าสถิติประเมินความสอดคล้องกลมกลืน

ค่าสถิติ	เกณฑ์ที่ใช้พิจารณา	ก่อนปรับปรุง	หลังปรับปรุง
p ของ Chi-Square	มีค่ามากกว่า 0.05	0.00	0.07
CMIN/DF	มีค่าน้อยกว่า 3	2.37	1.39
GFI	มีค่ามากกว่า 0.80	0.91	0.95
TLI	มีค่ามากกว่า 0.80	0.92	0.98
CFI	มีค่ามากกว่า 0.80	0.93	0.98
NFI	มีค่ามากกว่า 0.80	0.89	0.94
RMSEA	มีค่าน้อยกว่า 0.80	0.67	0.36

จากตารางที่ 4 แสดงค่าสถิติประเมินความสอดคล้องกลมกลืนของการศึกษาทัศนคติความเชื่อเรื่องสีมงคลระหว่างกลุ่ม Gen Y และ Gen Z กรณีศึกษา เขตพัฒนา จังหวัดกรุงเทพมหานครพบว่า ค่าความน่าจะเป็นของไคสแควร์ Chi-Square Probability Level เท่ากับ .000 ค่าไคสแควร์สัมพันธ์ (CMIN/DF) เท่ากับ 2.37 ค่าดัชนีวัดระดับความสอดคล้อง (GFI) เท่ากับ 0.91 ระดับความสอดคล้องเปรียบเทียบของ Tucker และ Lewis (Tucker-Lewis Index : TLI) เท่ากับ 0.92 และค่าดัชนีรากของค่าเฉลี่ยกำลังสองของการประมาณค่าความคลาดเคลื่อน (RMSEA) เท่ากับ 0.67 ผ่านเกณฑ์การประเมินความสอดคล้องกลมกลืนกับข้อมูลเชิงประจักษ์

ผลการวิเคราะห์สมการโครงสร้าง หลังจากการปรับปรุงเงื่อนไขในการกำหนดเกณฑ์พิจารณาความสอดคล้องของโมเดล ซึ่งเป็นการพิจารณาค่าสถิติ 7 ตัวชี้วัดตามเกณฑ์ที่ใช้พิจารณา ซึ่งหากตัวชี้วัดที่ใช้พิจารณาผ่านเงื่อนไขจะถือว่าแบบจำลองตัวแบบสมการโครงสร้างมีความสมบูรณ์สอดคล้องกลมกลืนกับข้อมูลเชิงประจักษ์ ดังนั้นหลังจากที่ได้ดำเนินการปรับปรุงแบบจำลองเป็นที่เรียบร้อยแล้ว พบว่า ค่าไคสแควร์สัมพันธ์ (CMIN/DF) เท่ากับ 1.39 ซึ่งมีค่าน้อยกว่า 3 ในการวัดความสอดคล้องของโมเดล ค่าดัชนีวัดระดับความสอดคล้อง (GFI) เท่ากับ 0.95 ซึ่งมีค่ามากกว่า 0.80 และค่า CFI ดัชนีวัดระดับความสอดคล้องเปรียบเทียบ (CFI) (Comparative. Fit Index) เท่ากับ 0.98 ซึ่งมีค่ามากกว่า 0.80 ค่าดัชนีวัดระดับความเหมาะสมพอดีถึงเกณฑ์ (NFI) เท่ากับ 0.94 ซึ่งมีค่ามากกว่า 0.80 ค่าดัชนีรากของค่าเฉลี่ยกำลังสองของการประมาณค่าความคลาดเคลื่อน (RMSEA) เท่ากับ 0.36 ซึ่งมีค่าน้อยกว่า 0.80 และค่าดัชนีวัด ระดับความสอดคล้องเปรียบเทียบของ Tucker และ Lewis (Tucker Lewis Index : TLI) เท่ากับ 0.98 จึงสรุปได้ว่า สถิติทั้ง 7 ค่าผ่านเกณฑ์ประเมิน ดังนั้นจึงสามารถทำการสรุปได้ว่าโมเดลสมการโครงสร้างการศึกษา

ทัศนคติความเชื่อเรื่องสิ่งมงคลระหว่างกลุ่ม Gen Y และ Gen Z กรณีศึกษา เขตวัฒนา จังหวัดกรุงเทพมหานคร มีความสอดคล้องกับข้อมูลเชิงประจักษ์

ผลการทดสอบสมมติฐาน

ตารางที่ 5 ผลการทดสอบสมมติฐานการวิจัย

สมมติฐาน	Coefficient	t-statistics	สรุปผล
H1 ความเชื่อในเรื่องการเลือกสีที่เป็นสิริมงคลกับตนเองส่งผลอิทธิพลทางตรงเชิงบวกกับการเชื่อในเรื่องโชคลางเป็นเครื่องยึดเหนี่ยวจิตใจ	-0.17	1.89	ปฏิเสธสมมติฐาน
H2 มุมมองทัศนคติของความเชื่อกับอิทธิพลที่ส่งผลต่อชีวิตประจำวัน ส่งผลอิทธิพลทางตรงเชิงบวกกับการเชื่อในเรื่องโชคลางเป็นเครื่องยึดเหนี่ยวจิตใจ	0.71	1.26	ยอมรับสมมติฐาน
H3 การเชื่อในเรื่องโชคลางเป็นเครื่องยึดเหนี่ยวจิตใจส่งผลอิทธิพลทางตรงเชิงบวกกับสื่กับพฤติกรรมเลือกซื้อสินค้าของผู้บริโภค	0.69	3.77	ยอมรับสมมติฐาน

จากตารางที่ 5 ผลการทดสอบสมมติฐานสามารถสรุปได้ว่าความเชื่อในเรื่องการเลือกสีที่เป็นสิริมงคลกับตนเองไม่ส่งผลอิทธิพลทางตรงเชิงบวกกับการเชื่อในเรื่องโชคลางเป็นเครื่องยึดเหนี่ยวจิตใจ โดยมีค่าน้ำหนักอิทธิพลเท่ากับ -0.17 ในขณะที่มุมมองทัศนคติของความเชื่อกับอิทธิพลที่ส่งผลต่อชีวิตประจำวัน ส่งผลอิทธิพลทางตรงเชิงบวกกับการเชื่อในเรื่องโชคลางเป็นเครื่องยึดเหนี่ยวจิตใจ และ การเชื่อในเรื่องโชคลางเป็นเครื่องยึดเหนี่ยวจิตใจส่งผลอิทธิพลทางตรงเชิงบวกกับสื่กับพฤติกรรมเลือกซื้อสินค้าของผู้บริโภค โดยมีค่าน้ำหนักอิทธิพลเท่ากับ 0.71 และ 0.69 อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.001

การอภิปรายผล

สรุปผลการวิจัยโมเดลในประเด็นของความสัมพันธ์มีประเด็นที่ควรอภิปรายจากผลการวิเคราะห์ความสัมพันธ์เชิงสาเหตุด้านแรงจูงใจในการเลือกซื้อสินค้าและบริการส่วนใหญ่มีความเชื่อว่าถ้าได้ซื้อสินค้าและบริการความต้องการของผู้ซื้อเป็นแรงจูงใจที่สำคัญที่สุดในการซื้อสินค้า หากมีความต้องการสูง ผู้ซื้อจะมีแรงจูงใจที่จะซื้อสินค้าที่เป็นสิ่งมงคลของตนเอง อาทิ เครื่องแต่งกาย กระเป๋า รองเท้า จะทำให้ชีวิตประจำวันของตนเองมีแต่ความโชคดีเกิดความสบายใจ สอดคล้องกับวิทยานิพนธ์ของ เฉลิมชัย สุวรรณวัฒนา (2553) สืออยู่ในวัฒนธรรมคติความเชื่อไทยและรากวัฒนธรรมการใช้สีของไทยที่มีผลต่อการออกแบบในการใช้ชีวิตประจำวันมีอิทธิพลในการดำรงชีวิต หรือวิถีชีวิตรวมไปถึงวัฒนธรรมที่มีมาตั้งแต่โบราณส่งต่อมารุ่นสู่รุ่นที่ประกอบด้วยสีต่างๆ อาทิสีขาวคือสีของความบริสุทธิ์มักจะสวมใส่เมื่อมีงานบุญงานมงคล หรือการทำบุญขึ้นบ้านใหม่ ซึ่งอาจจะสามารถทำการสรุปอภิปรายในประเด็นดังกล่าวได้ว่าสีเป็นสิ่งที่สำคัญและมีผลต่อการออกแบบในการใช้ชีวิตประจำวันและวิถีชีวิตของไทยตั้งแต่โบราณสมัย

นอกจากนั้นครอบครัวก็มีอิทธิพลที่ส่งผลให้เกิดความเชื่อทัศนคติและพฤติกรรมการใช้จ่ายเพื่อซื้อสินค้าและการเลือกใช้บริการ รวมไปถึงความสามารถในการซื้อสินค้าตามกำลังการซื้อให้สอดคล้องกับรายได้และค่าใช้จ่ายที่เหมาะสม สอดคล้องกับสารนิพนธ์ของ สาลินี เกรียงไกร (2556) ที่พบว่า การเลือกสีที่เป็นสิริมงคลเป็นเรื่องของความเชื่อที่มีต้นกำเนิดมาจากวัฒนธรรมและศาสนาของแต่ละชนชาติ การเลือกสีที่เป็นสิริมงคลเน้นตามความเชื่อว่ามีแต่สิ่งมีพลังและคุณสมบัติที่มีผลต่อชีวิตและอารมณ์ของคนในแต่ละสถานการณ์ อาจกล่าวได้ว่าการเลือกสีที่เป็นสิริมงคลเป็นเรื่องของความเชื่อที่มีต้นกำเนิดมาจากวัฒนธรรมและศาสนาของแต่ละชนชาติ และมีผลต่อพฤติกรรมในการซื้อสินค้าและบริการของบุคคลในสังคมไทย โดยเฉพาะกลุ่มคนที่มีวัฒนธรรมและศาสนาที่มีการเชื่อมั่นในสิ่งเหล่านี้ การ

เลือกซื้อสินค้าหรือบริการตามความเชื่อของโศกลางเป็นเรื่องที่พบได้บ่อยในวงกว้าง และมีผลต่อความสบายใจและความพึงพอใจของบุคคลในการใช้ชีวิต แต่อย่างไรก็ตาม การเลือกซื้อที่เป็นสิริมงคลอย่างเดียวไม่สามารถพิสูจน์ได้ว่าจะมีผลต่อการเกิดโศกลางหรือไม่ ดังนั้น การเลือกซื้อสินค้าหรือบริการตามความเชื่อของโศกลางนั้นควรจะเป็นเรื่องที่ต้องพิจารณาให้ดีกว่าก่อนที่จะตัดสินใจซื้อจริงๆ โดยควรดูถึงคุณค่าและคุณภาพของสินค้าหรือบริการในแง่ต่างๆ เช่น ราคา คุณภาพ ประสิทธิภาพ การบริการหลังการขาย และความพึงพอใจของลูกค้าที่เคยใช้บริการมาก่อน

และจากผลการศึกษาที่พบว่าทัศนคติความเชื่อเป็นเรื่องส่วนบุคคลซึ่งแต่ละคนสร้างขึ้นมาจากประสบการณ์ชีวิตและองค์ความรู้ต่างๆที่ได้รับมาก่อนหน้านี้ มันอาจเกิดจากผลกระทบของสภาพแวดล้อมหรือการเรียนรู้เรื่องใหม่ๆ ที่ได้รับและรับรู้พัฒนาจนเป็นความเชื่อที่มีอิทธิพลต่อทัศนคติในการเปลี่ยนแปลงสถานการณ์ต่างๆที่เกิดขึ้น Siegel, S., (2017) และความเชื่อสามารถเป็นที่ยึดเหนี่ยวจิตใจได้ดี ซึ่งในประเด็นดังกล่าวสอดคล้องกับสารนิพนธ์ของ (สาลินี เกรียงไกร, 2556) ที่พบประเด็นที่น่าสนใจว่าความเชื่อเป็นเรื่องส่วนบุคคลและมีการเกิดขึ้นตามวัฒนธรรม ศาสนา สภาพแวดล้อม และประสบการณ์ส่วนตัวของแต่ละบุคคล ความเชื่อเป็นสิ่งที่ช่วยกำหนดพฤติกรรมและการพึ่งตนเองของผู้คน และมีผลต่อการดำเนินชีวิตของบุคคลนั้น ๆ ดังนั้นทัศนคติความเชื่อจึงเป็นเรื่องส่วนบุคคลและที่เกิดขึ้นจากวัฒนธรรม ศาสนา สภาพแวดล้อม และประสบการณ์ส่วนตัวของแต่ละบุคคลที่มีผลต่อการตัดสินใจและการกระทำในชีวิตประจำวัน

พฤติกรรมในการซื้อสินค้าของผู้บริโภคจะซื้อสินค้าที่เป็นสิริมงคลต่อตนเองในด้านต่างๆ และสวมใส่เสื้อผ้าที่เป็นสิริมงคลเนื่องในโอกาสวันสำคัญ รวมถึงจะมีการเลือกซื้อสินค้าที่เกี่ยวกับสิริมงคล ตามประสบการณ์หรือคำแนะนำจากกลุ่มอ้างอิงหรือบุคคลอื่นที่มีประสบการณ์ในการซื้อ ตลอดจนยินดีที่จะซื้อสินค้าที่เกี่ยวกับสิริมงคลแม้ว่าจะมีราคาที่สูงกว่าสินค้าทั่วไป ซึ่งข้อค้นพบหรือประเด็นที่น่าสนใจสอดคล้องกับวิทยานิพนธ์ของ สวรรส ทับทิมสุข (2564) และงานวิจัยของ Stokes (2015) ช่วงวัยมีผลต่ออำนาจการซื้อสินค้าที่แตกต่างกันส่วนใหญ่ผู้ซื้อสินค้าตามลักษณะของสิริมงคลจะมีรายได้เฉลี่ยต่อเดือน 10,001-30,000 บาท และจะมีพฤติกรรมการใช้จ่ายเพื่อซื้อสินค้าในชีวิตประจำวันที่เกี่ยวข้องกับสิริมงคล ดังนั้นอาจจะสามารถทำการสรุปอภิปรายในประเด็นดังกล่าวได้ว่าความสัมพันธ์ระหว่างสิริมงคลกับการเลือกซื้อสินค้าของผู้บริโภคนั้น สัมพันธ์ต่อการตัดสินใจในการซื้อสินค้าของผู้บริโภคได้โดยสามารถกระตุ้นความตื่นตัวและส่งผลต่ออารมณ์ของผู้บริโภค

นอกจากนั้นมีประเด็นข้อค้นพบที่น่าสนใจจากโมเดลความสัมพันธ์เชิงสาเหตุคือพฤติกรรมเลือกซื้อสินค้าของกลุ่ม Gen Y และกลุ่ม Gen Z ในด้านความเชื่อส่งผลทางด้านลบต่อโศกลางซึ่งอาจกล่าวได้ว่ากลุ่มตัวอย่างที่ทำการศึกษานั้นไม่ได้ให้ความสำคัญกับโศกลางมากเมื่อเปรียบเทียบกับกลุ่มผู้ที่มีอายุที่มากกว่าเหมือนในอดีตที่ผ่านมา แต่กลุ่ม Gen Y และกลุ่ม Gen Z จะมีมุมมองทัศนคติต่อการแต่งกายตามสีว่าจะเป็นการเสริมสิริมงคลหรือให้โศกลาง จึงเกิดการตัดสินใจซื้อสินค้าเพื่อสวมใส่ตามสิริมงคล ดังนั้นอาจทำการสรุปได้ว่า กลุ่ม Gen Y และ Gen Z มักจะไม่ให้ความสำคัญกับความเชื่อเรื่องโศกลางเท่ากับคนในกลุ่ม Baby Boomersที่เกิดระหว่างปี 1946 – 1964 และกลุ่ม Gen X ที่เกิดระหว่างปี 1965 - 1980 แต่อย่างไรก็ตามกลุ่ม Gen Y และ Gen Z ยังคงมีความเชื่อว่าการใส่เสื้อผ้าสีมงคลถือว่าเป็นสิ่งที่เสริมโศกลางเพิ่มความมั่นใจสามารถได้มากขึ้น ซึ่งความเชื่อจากผลการศึกษาที่มีผลต่อการตัดสินใจในการเลือกซื้อสินค้าในอนาคตโดยเฉพาะสินค้าที่เกี่ยวข้องกับการแต่งกาย

ข้อเสนอแนะ

ข้อเสนอแนะเชิงทฤษฎี

จากผลวิจัยที่พบว่าความถี่ในการซื้อสินค้าที่เกี่ยวกับความเชื่อเรื่องสิริมงคลตามทัศนคติที่มีผลต่อจำนวนสินค้าที่ทำการซื้อในแต่ละครั้ง ดังนั้นผู้ประกอบการที่ขายสินค้าให้กับกลุ่มที่ทำการศึกษาคควรให้ความสำคัญกับการพัฒนาส่วนประสมทางการตลาดตามแนวความคิดด้านการตลาดเพื่อตอบสนองความพึงพอใจของผู้ซื้อสินค้ารวมถึงควรมีการ

ใส่อัตลักษณ์ที่โดดเด่นของตัวผลิตภัณฑ์ โดยเฉพาะความเป็นการของผลิตภัณฑ์ ประโยชน์จากการใช้สินค้าเพื่อกระตุ้นผู้ซื้อให้เกิดการตัดสินใจซื้อสินค้าที่รวดเร็วมากยิ่งขึ้น

ข้อเสนอแนะเชิงปฏิบัติการ

จากผลวิจัยที่พบว่าแรงจูงใจในการเลือกซื้อสินค้าและบริการจะมีผลต่อการแนะนำดังนั้นผู้ที่มีส่วนเกี่ยวข้องควรมีการใช้ปัจจัยสำคัญต่างๆในการออกแบบและพัฒนาสินค้า เพื่อให้สามารถดึงดูดความสนใจและชักจูงลูกค้าในการเลือกซื้อสินค้า เช่น การออกแบบสินค้าให้มีคุณภาพที่ดี การใช้สีสันทันที่เข้ากับกลุ่มลูกค้า การสร้างการบรรยายภาคในการส่งเสริมการซื้อและบริการที่เป็นมิตรและเป็นกันเอง นอกจากนี้ยังสามารถใช้การตลาดแบบปากต่อปาก (WOM) หรือการติดต่อกับลูกค้าเดิมโดยการส่งเมลล์ของแนะนำสินค้าที่ใช้ได้มาก่อนหน้านี้ เป็นต้น ซึ่งการใช้วิธีการตลาดดังกล่าวจะช่วยเพิ่มโอกาสในการขายสินค้าและบริการได้มากยิ่งขึ้น

ข้อเสนอแนะในการทำวิจัยครั้งต่อไป

เนื่องจากการศึกษาในครั้งนี้เป็นการศึกษาเชิงปริมาณดังนั้นการวิจัยครั้งต่อไปควรทำการศึกษาในเชิงคุณภาพเพื่อทำให้เกิดการศึกษาในประเด็นดังกล่าวอย่างครบถ้วนเพื่อนำไปสู่การพัฒนาเป็นการสร้างกลยุทธ์ในการผลิตสินค้าเพื่อขายให้กับผู้บริโภคหรือผู้ซื้อสินค้าตามกลุ่มที่ทำการศึกษาต่อไป

องค์ความรู้ที่ได้จากงานวิจัย

การซื้อสินค้าที่เกี่ยวกับความเชื่อเรื่องสิ่งมงคลตามทัศนคติ มีผลต่อจำนวนสินค้าที่ทำการซื้อในแต่ละครั้ง ผู้ประกอบการที่ขายสินค้าให้กับกลุ่มที่ทำการศึกษาคควรให้ความสำคัญกับการพัฒนาส่วนประสมทางการตลาด และการเลือกซื้อสินค้าและบริการจะมีผลต่อการแนะนำ ดังนั้นผู้ที่มีส่วนเกี่ยวข้องควรมีการใช้ปัจจัยสำคัญต่างๆในการออกแบบและพัฒนาสินค้า เพื่อให้สามารถดึงดูดความสนใจและชักจูงลูกค้าในการเลือกซื้อสินค้า

เอกสารอ้างอิง

- สาลินี เกรียงไกร. (2556). *ทัศนคติและพฤติกรรมที่มีต่อความเชื่อในเรื่องสีของผู้บริโภคในกรุงเทพมหานคร*. (สารนิพนธ์การจัดการมหาบัณฑิต). มหาวิทยาลัยมหิดล, นครปฐม.
- สวรส ทับทิมสุข (2564). *ปัจจัยความเชื่อและทัศนคติเกี่ยวกับการทาสีเล็บ ส่งผลต่อพฤติกรรมการทำเล็บแฟชั่นของผู้บริโภคในจังหวัดชลบุรี*. (วิทยานิพนธ์บริหารธุรกิจมหาบัณฑิต). มหาวิทยาลัยบูรพา, ชลบุรี.
- เฉลิมชัย สุวรรณวัฒนา (2553). *สีในวัฒนธรรมคติความเชื่อของไทย*. (วิทยานิพนธ์ศิลปมหาบัณฑิต). มหาวิทยาลัยศิลปากร, กรุงเทพมหานคร.
- ประเสริฐ ยอดแก้ว (2553). *วิทยาศาสตร์ความเชื่อ*. (ศิลปนิพนธ์การจัดการศิลปะบัณฑิต). มหาวิทยาลัยศิลปากร, กรุงเทพมหานคร.
- Bermudez, J., and A. Cahen. (2015). *Nonconceptual mental content*. In E. N. Zalta (Ed.), *Stanford Encyclopedia of Philosophy (Fall 2015 Edition)*. Stanford: The Stanford Encyclopedia of Philosophy.
- Brossel, P. (2015). *On the role of explanatory and systematic power in scientific reasoning*. *Synthese*, 192, 3877–3913.

- Crupi, V., & Tentori, K. (2012). *A second look at the logic of explanatory power (with two novel representation theorems)*. *Philosophy of Science*, 79, 365–385.
- Decock, L., & Douven, I. (2014). *What is graded membership?* *Nous*, 48, 653–682.
- Douven, I., et al. (2013). *Vagueness: a conceptual spaces approach*. *Journal of Philosophical Logic*, 42, 137–160.
- Fornell, C., & Larcker, D. F. (1981). *Structural Equation Models with Unobservable Variables and Measurement Error: Algebra and Statistics*. *Journal of Marketing Research*, 18, 382-388.
- Gardenfors, P. (2000). *Conceptual spaces—the geometry of thought*. Cambridge: MIT Press.
- Gardenfors, P. (2014). *Geometry of meaning: Semantics based on conceptual spaces*. Cambridge: MIT Press.
- Hair, J. F., Black, W. C., Babin, B. J., & Anderson, R. E. (2010). *Multivariate Data Analysis (7th ed.)*. Pearson: New York.
- Hirschfeld, R.R. and Field, H.S. (2000) *Work Centrality and Work Alienation: Distinct Aspects of a General Commitment to Work*. *Journal of Organizational Behavior*, 21, 789-800.
- Kline, R.B. (2011) *Principles and Practice of Structural Equation Modeling*. Guilford Press, New York.
- Leitgeb, H. (2017). *The stability of belief: how rational belief coheres with probability*. Oxford: Oxford University Press.
- Macpherson, F. (2015). *Cognitive penetration and nonconceptual content*. In J. Zeimbekis & A. Raftopoulos (Eds.), *Perception and its Modalities: A Multisensory Perspective* (pp. 331–358). Oxford: Oxford University Press.
- Nunnally, J.C. & Bernstein, I.H. (1994). *The Assessment of Reliability*. *Psychometric Theory*, 3, 248-292.
- Newen, A. (2016). *Defending the liberal-content view of perceptual experience: direct social perception of emotions and person impressions*. *Synthese*. [Doi.org/10.1007/s11229-016-1030-3](https://doi.org/10.1007/s11229-016-1030-3).
- Schupbach, J., & Sprenger, J. (2011). *The logic of explanatory power*. *Philosophy of Science*, 78, 105–127.
- Siegel, S. (2015). *The contents of perception*. In E. N. Zalta (Ed.), *Stanford Encyclopedia of Philosophy*. Stanford: Stanford University.
- Siegel, S. (2017). *The rationality of perception*. Oxford: Oxford University Press.

Stokes, D. (2015). *Towards a consequentialist understanding of cognitive penetration*. In J. Zeimbekis & A. Raftopoulos (Eds.), *Perception and its Modalities: A Multisensory Perspective* (pp. 75–100). Oxford: Oxford University Press.

การใช้วัจนภาษาและอวัจนภาษาเพื่อการสื่อสารข้ามวัฒนธรรม: กรณีศึกษาจากงานวิเทศสัมพันธ์ระหว่างมหาวิทยาลัยหัวเฉียวเฉลิมพระเกียรติกับสถาบันอุดมศึกษาในสาธารณรัฐประชาชนจีน¹

Verbal and Nonverbal Communication for Cross-Cultural Communication: a Case Study of International Affairs between Huachiew Chalermprakiet University in Thailand and Higher Educational Institutes in People's Republic of China

Jiang Nannan

นักศึกษาระดับปริญญาโทศิลปศาสตรดุษฎีบัณฑิต คณะศิลปศาสตร์ มหาวิทยาลัยหัวเฉียวเฉลิมพระเกียรติ
Doctor of Arts program student, Faculty of Liberal Arts, Huachiew Chalermprakiet University

พัชรินทร์ บุรณะกร (Patcharin Buranakorn)

คณะศิลปศาสตร์ มหาวิทยาลัยหัวเฉียวเฉลิมพระเกียรติ

Faculty of Liberal Arts, Huachiew Chalermprakiet University

E-mail: nannan0820@gmail.com

Received: August 30, 2023, Revised: March 9, 2024, Accepted: May 13, 2024

บทคัดย่อ

บทความนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อวิเคราะห์การใช้วัจนภาษาและอวัจนภาษาเพื่อการสื่อสารข้ามวัฒนธรรมด้านงานวิเทศสัมพันธ์ในสถานการณ์ความร่วมมือทางวิชาการระหว่างมหาวิทยาลัยหัวเฉียวเฉลิมพระเกียรติกับสถาบันอุดมศึกษาในสาธารณรัฐประชาชนจีน การวิจัยครั้งนี้เป็นการวิจัยเชิงคุณภาพ คัดเลือกกลุ่มตัวอย่างแบบเฉพาะเจาะจงบุคคลากรที่ปฏิบัติงานด้านวิเทศสัมพันธ์ 24 คน จากมหาวิทยาลัยหัวเฉียวฯ 5 คน และจากสถาบันอุดมศึกษาในสาธารณรัฐประชาชนจีนที่ร่วมมือทางวิชาการกับมหาวิทยาลัยหัวเฉียวฯ 11 แห่ง 19 คน ผลการวิจัยพบว่า ด้านการใช้วัจนภาษามี 3 ประเด็น คือ 1) การใช้คำศัพท์เฉพาะงานวิเทศสัมพันธ์ เป็นคำศัพท์ที่ใช้ในวงการการศึกษาและเกี่ยวข้องกับงานต่างประเทศ 2) การใช้คำเรียกชื่อหรือการใช้สรรพนาม ควรให้ความสำคัญเรื่องตำแหน่งงาน ตำแหน่งทางวิชาการหรือวุฒิการศึกษา ควรเรียกตามธรรมเนียมของอีกฝ่ายเพื่อแสดงความเคารพ และ 3) ภาษาที่ใช้ในการสื่อสารข้ามวัฒนธรรมเป็นภาษาจีนกับภาษาไทยเป็นหลัก และมีเอกสารบางส่วนเป็นภาษาอังกฤษ ด้านการใช้วัจนภาษามี 6 ประเด็น คือ 1) มารยาทการทักทาย มีการแนะนำตัวตามลำดับ แลกนามบัตร ไหว้ จับมือ ยิ้ม และพยักหน้าเบา ๆ 2) การแต่งกาย ควรแต่งกายสุภาพเป็นทางการ หรือสวมใส่ชุดประจำชาติ 3) การใช้สีหน้าเหมาะสมกับสถานการณ์ 4) การจัดที่นั่งในที่ประชุมฝ่ายไทยนิยมให้ประธานนั่งหัวโต๊ะ ฝ่ายจีนนิยมให้ประธานนั่งกลางโต๊ะและหันหน้าชนกัน 5) การใช้สัญลักษณ์ ทั้งสองฝ่ายให้ความสำคัญกับการใช้ชื่อและโลโก้ประจำสถาบันในโอกาสต่าง ๆ และ 6) ของที่ระลึกมักเลือกของที่แสดงถึงความเป็นสถาบัน เมือง หรือประเทศชาติ ซึ่งเป็นประเด็นที่ควรให้ความสำคัญในการสื่อสารข้ามวัฒนธรรมด้านงานวิเทศสัมพันธ์ระหว่างไทยกับจีน

คำสำคัญ: การใช้วัจนภาษาและอวัจนภาษา การสื่อสารข้ามวัฒนธรรม งานวิเทศสัมพันธ์ มหาวิทยาลัยหัวเฉียวเฉลิมพระเกียรติ สถาบันอุดมศึกษาในสาธารณรัฐประชาชนจีน

¹บทความนี้เป็นส่วนหนึ่งของวิทยานิพนธ์เรื่อง การสื่อสารข้ามวัฒนธรรม: กรณีศึกษาจากงานวิเทศสัมพันธ์ระหว่างมหาวิทยาลัยหัวเฉียวเฉลิมพระเกียรติกับสถาบันอุดมศึกษาในสาธารณรัฐประชาชนจีน
หลักสูตรศิลปศาสตรดุษฎีบัณฑิต คณะศิลปศาสตร์ มหาวิทยาลัยหัวเฉียวเฉลิมพระเกียรติ

Abstract

This qualitative research aims to analyze verbal and nonverbal communication used in international affairs, focusing on academic cooperation, between Huachiew Chalermprakiet University (HCU), in Thailand, and higher educational institutes in People's Republic of China. Twenty-four research samples were purposively selected, including five individuals from HCU, and nineteen individuals from eleven higher educational institutes engaged in academic cooperation with HCU. The research identifies three tactics used in verbal communication in cross-cultural contexts: 1) Academic terms normally used in education industry and related to international affairs. 2) Specific terms or pronouns that emphasize job position, academic title, or qualification, and which should be used in accordance with the other party's customs to show respect and honor. 3) Languages used in cross-cultural communication primarily include Thai and Chinese, with English documents sometimes utilized. In terms of non-verbal communication, six aspects are observed: 1) Greeting manners, introductions in order, exchanging business cards, paying respects, shaking hands, smiling, and gently nodding. 2) Dress code, which should be polite and formal, including wearing national costumes when appropriate. 3) Facial expressions that are suitable for the situation. 4) Conference seating arrangements, where the Thai side prefers to have the president sit at the head of the table, while the Chinese side prefers to have the president sit in the middle of the table and facing each other. 5) The use of signs, with both sides attaching importance to the use of the institution's name and logo on various occasions. 6) The selection of gifts that represent an institution, city, or nation, which should be properly considered for cross-cultural communication between Thailand and China in international affairs.

Keywords: Using Verbal and Nonverbal, Cross-Cultural Communication, International Affairs, Huachiew Chalermprakiet University, Higher Educational Institutes in People's Republic of China

บทนำ

การพัฒนาอย่างรวดเร็วและต่อเนื่องด้านวิทยาศาสตร์และเทคโนโลยีของโลกปัจจุบัน ส่งผลให้วิถีชีวิตของมนุษย์เกิดการเปลี่ยนแปลงอันยิ่งใหญ่ การติดต่อสื่อสารระหว่างชาวโลกสะดวกมากยิ่งขึ้นเรื่อย ๆ ตามยุคสมัยด้วยระบบอินเทอร์เน็ตและเครือข่ายคมนาคมที่มีการขยายพื้นที่ครอบคลุมมากขึ้นเรื่อย ๆ ประกอบด้วยการพัฒนาของโลกาภิวัตน์ด้านเศรษฐกิจจากการรวมกลุ่มระดับภูมิภาคสู่ระดับโลก ทั้งหมดนี้ได้นำพาการเชื่อมต่อด้านการเมือง ธุรกิจ การค้า วิทยาศาสตร์และเทคโนโลยี การท่องเที่ยว และการศึกษา ฯลฯ ระหว่างประเทศให้กระชับยิ่งขึ้น การเชื่อมต่อหรือการติดต่อสื่อสารระหว่างกันนั้น ไม่ว่าจะด้วยวิธีหรือรูปแบบใด เช่น วาจาและจดหมาย สิ่งของ การแสดง โฆษณา หรือสิ่งตีพิมพ์ เป็นต้น ต่างไม่พ้นจากหลักการสำคัญ คือ การสื่อสาร (communication) เมื่อผู้คนที่มีความรู้ วัฒนธรรมต่างกันจำเป็นต้องติดต่อสื่อสารกัน มักจะมีการใช้ภาษา คำนิยม แนวคิด พฤติกรรมทางสังคมที่ต่างกัน ปัจจัยดังกล่าวอาจทำให้การสื่อสารนั้น ๆ ไม่ได้รับประสิทธิผลอย่างที่คาดคิดเอาไว้ การสื่อสารที่ผิดพลาดอาจทำให้เกิดความเข้าใจผิดกัน และยิ่งอาจทำให้เกิดการเสียหายโดยที่ไม่จำเป็น (Yuan, 2015, p. 195)

การสื่อสารข้ามวัฒนธรรม (Intercultural communication) เป็นกระบวนการสื่อสารระหว่างบุคคลที่มีความแตกต่างของคำนิยม หลักความคิด พฤติกรรมทางสังคม การใช้ภาษา ฯลฯ ซึ่งเกิดจากภูมิหลังทางวัฒนธรรม องค์ประกอบของสังคม หรือประเพณีของชนเผ่าต่าง ๆ ที่แตกต่างกัน เมื่อสามารถเข้าใจภูมิหลังของอีกฝ่ายเป็นอย่างดี

ผู้คนจึงจะสามารถสื่อสารกับอีกฝ่ายได้ชัดเจน หรือให้บริการกับอีกฝ่ายได้อย่างมีประสิทธิภาพ การสื่อสารข้ามวัฒนธรรมในอดีต มักจะเน้นเพียงการสื่อสารระหว่างบุคคล (Interpersonal communication) ที่มาจากต่างวัฒนธรรมและเน้นการสื่อสารแบบเห็นหน้าค่าตา (Face-to-face) และมีปฏิสัมพันธ์ซึ่งกันและกัน (Interactive) แต่เมื่อพฤติกรรมสื่อสารของมนุษย์ได้เกิดการเปลี่ยนแปลงไปตามเทคโนโลยีและเครื่องมือสื่อสารในยุคต่อ ๆ มาจนถึงปัจจุบัน การสื่อสารระหว่างวัฒนธรรมจึงครอบคลุมการสื่อสารผ่านสื่อต่าง ๆ (Mediated communication) เช่น อีเมล เฟซบุ๊ก ไลน์ ฯลฯ (เมตตา วิวัฒนานุกูล, 2559, น. 1-2) ในยุคปัจจุบันโดยเฉพาะเป็นยุคที่ผ่านสถานการณ์โควิด-19 การสื่อสารข้ามวัฒนธรรมจึงไม่จำเป็นต้องเกิดขึ้นเมื่อเห็นหน้ากัน แต่สามารถเกิดขึ้นผ่านช่องทางออนไลน์ได้อีกด้วย

ในระหว่างการสื่อสารข้ามวัฒนธรรม สารหรือภาษาเป็นองค์ประกอบหนึ่งที่ขาดไม่ได้ ถือเป็นส่วนสำคัญเพื่อถ่ายทอดความหมายของอีกฝ่ายไปยังอีกฝ่าย การใช้ภาษาในการสื่อสารเป็นกลวิธีหลักในการสื่อสารข้ามวัฒนธรรม ภาษาไม่เพียงแต่เป็นเครื่องมือในการสื่อสาร แต่ยังเป็นพาหนะของวัฒนธรรม การเข้าใจความสัมพันธ์ระหว่างภาษากับวัฒนธรรม และเข้าใจความแตกต่างระหว่างวัฒนธรรมการใช้ภาษาในการสื่อสารจึงสำคัญยิ่งสำหรับบุคคลที่ต้องสื่อสารข้ามวัฒนธรรม (Zu, 2015, p. 78) ภาษาในที่นี้สามารถแบ่งออกเป็น 2 ประเภท คือ ภาษาที่ใช้ถ้อยคำ หรือวจนภาษา (Verbal Language) หมายถึงภาษาที่ออกเสียงเป็นถ้อยคำ หรือที่เรียกว่าภาษาพูด และภาษาที่ถ่ายทอดผ่านตัวอักษร หรือที่เรียกว่าภาษาเขียน และภาษาที่ไม่ใช้ถ้อยคำ หรืออวจนภาษา (Non-Verbal Language) หมายถึงภาษาที่ไม่ออกเสียงเป็นถ้อยคำ แต่มีลักษณะเป็นภาษาที่แฝงอยู่ในถ้อยคำ เช่น กิริยาท่าทาง การเคลื่อนไหว การใช้สีหน้าหรือสายตา การเน้นเสียง การใช้น้ำเสียง จังหวะของการพูด การหยุดพูด ตลอดจนสิ่งอื่น ๆ ที่เข้ามาเกี่ยวข้องกับการแปลความหมาย เช่น การตรงต่อเวลา การเลือกใช้เสื้อผ้า ระยะห่างของความสัมพันธ์ เป็นต้น ซึ่งอวจนภาษารวมถึงภาษาสัญญาณหรือภาษาสัญลักษณ์ (Sign Language) ภาษาการกระทำ (Action Language) ภาษาวัตถุ (Object Language) และภาษากาลเทศะ (Time and Space Language) (นริศรา เกตวัลท์ และคณะ, 2564, น. 9-10) ไม่ว่าจะป็นวจนภาษาหรืออวจนภาษา จึงมีบทบาทสำคัญในการสื่อสารข้ามวัฒนธรรมระหว่างผู้คนที่มาจากต่างวัฒนธรรมกัน

มหาวิทยาลัยหัวเฉียวเฉลิมพระเกียรติเป็นสถาบันการศึกษาที่ให้ความสำคัญในการสร้างความสัมพันธ์อันดีระหว่างประเทศไทยกับสาธารณรัฐประชาชนจีนมาช้านาน โดยเฉพาะในด้านการจัดการศึกษานั้น มีข้อตกลงความร่วมมือแลกเปลี่ยนอาจารย์กับนักศึกษาร่วมกับมหาวิทยาลัยชั้นนำในสาธารณรัฐประชาชนจีน (วิล ธรรมวาจา, 2564, น. 2) และมหาวิทยาลัยหัวเฉียวเฉลิมพระเกียรติได้ร่วมมือกับสถาบันอุดมศึกษาของจีนจัดทำโครงการความร่วมมือต่าง ๆ เช่น โครงการแลกเปลี่ยนนักศึกษา หลักสูตรอบรมระยะสั้น เป็นต้น ซึ่งความร่วมมือทางการศึกษาดังกล่าวนี้น่าจะเกิดขึ้นได้หากไม่มีบุคลากรด้านวิเทศสัมพันธ์ที่มีความสามารถในการสื่อสารข้ามวัฒนธรรมทำหน้าที่ประสานสัมพันธ์สถาบันการศึกษาและหลักสูตร ติดต่อประสานงาน เชื่อมความสัมพันธ์ และเจรจารายละเอียดข้อตกลงความร่วมมือกับสถาบันการศึกษาต่างประเทศ (ฉันทัส ทองช่วย, 2543-2544, น. 3) รวมถึงดำเนินการให้คำปรึกษา และอำนวยความสะดวกด้านต่าง ๆ แก่ชาวต่างชาติ ซึ่งการติดต่อประสานงาน การเชื่อมความสัมพันธ์ และการเจรจารายละเอียดระหว่างมหาวิทยาลัยหัวเฉียวเฉลิมพระเกียรติกับสถาบันอุดมศึกษาของจีนต้องอาศัยบุคลากรด้านวิเทศสัมพันธ์ซึ่งมีทั้งชาวไทยและชาวจีนที่มีภูมิหลังทางวัฒนธรรมที่แตกต่างกัน การเข้าใจวัฒนธรรมของอีกฝ่าย และการรับรู้ด้านภาษารวมทั้งวจนภาษาและอวจนภาษาของอีกฝ่ายอาจมีความคลาดเคลื่อนระหว่างการสื่อสารข้ามวัฒนธรรม ซึ่งจะส่งผลกระทบต่อสัมฤทธิ์ผลของการสื่อสาร จึงมีความจำเป็นต้องศึกษาและทำความเข้าใจเรื่องการใช้วจนภาษาและอวจนภาษาให้ตรงกันเพื่อให้การสื่อสารข้ามวัฒนธรรมด้านวิเทศสัมพันธ์ระหว่างมหาวิทยาลัยของไทยกับของจีนมีประสิทธิภาพมากขึ้น

ที่ผ่านมา มีงานวิจัยที่ศึกษาด้านการใช้ภาษาเกี่ยวกับวจนภาษาและอวจนภาษาในการสื่อสารข้ามวัฒนธรรมหลายเรื่อง เช่น จันทิมา พงษ์พันธุ์ (2548) ศึกษาเรื่อง “การสื่อสารเชิงวจนภาษา (ภาษาพูด) ผ่านรูปแบบการสื่อสารแบบรวบรัด กรณีศึกษา ธุรกิจร้านอาหาร ธุรกิจตลาดประมูลสินค้า และธุรกิจการบินระหว่างประเทศ” จิราภรณ์ สมิต และพฤกษ์พรรณ บรรเทาทุกข์ (2559) ศึกษาเรื่อง “การศึกษาปัญหาการใช้ภาษาอังกฤษในบริบทการสื่อสารระหว่างวัฒนธรรมระหว่างเจ้าหน้าที่ตรวจคนเข้าเมืองและชาวต่างชาติ” หวง ซื่ออี้ (2560) ศึกษาเรื่อง “การเรียนการสอนและ

สื่อการเรียนการสอนการอ่านข่าวบนพื้นฐานการสื่อสารข้ามวัฒนธรรม” และมัทนศิลป์ วงศ์จันทร์ (2562) ศึกษาเรื่อง “การรับรู้ปัญหาการสื่อสารและกลวิธีการสื่อสารที่ผู้ชายคนไทยใช้ในการสื่อสารกับนักท่องเที่ยวที่พูดภาษาอังกฤษในจังหวัดเชียงใหม่” เป็นต้น ผลการศึกษาโดยสรุปของงานวิจัยเหล่านี้ คือ ในการสื่อสารข้ามวัฒนธรรมกรณีศึกษาธุรกิจระหว่างประเทศ เจ้าหน้าที่ตรวจคนเข้าเมืองและชาวต่างชาติ การเรียนการสอนภาษาจีนสำหรับชาวไทย หรือผู้ชายคนไทยกับนักท่องเที่ยวต่างชาติ มีการใช้วัจนภาษา เช่น ภาษาพูด คำทับศัพท์ คำศัพท์เฉพาะด้าน และภาษาอังกฤษซึ่งเป็นภาษากลางในการสื่อสารข้ามวัฒนธรรม และมีการใช้อวัจนภาษา เช่น ท่าทาง สายตา สีหน้า รูปภาพ เครื่องหมายและสัญลักษณ์ในการสื่อสารข้ามวัฒนธรรม เพื่อให้คู่สื่อสารข้ามวัฒนธรรมเข้าใจความหมายที่ถ่ายทอดได้ง่ายขึ้น แต่ยังไม่พบงานวิจัยด้านการใช้วัจนภาษาหรืออวัจนภาษาในการสื่อสารข้ามวัฒนธรรมด้านงานวิเทศสัมพันธ์ในสถานการณ์ความร่วมมือทางวิชาการระหว่างมหาวิทยาลัยของไทยกับจีน

ผู้วิจัยเป็นชาวจีนที่อาศัยอยู่ประเทศไทยมานานกว่า 10 ปี เคยเป็นนักศึกษาที่เข้าร่วมโครงการแลกเปลี่ยนจีน-ไทยและเดินทางมาศึกษาต่อในประเทศไทย จากนั้นเข้าทำงานในแผนกวิเทศสัมพันธ์ มหาวิทยาลัยหัวเฉียวเฉลิมพระเกียรติ รับผิดชอบงานด้านความร่วมมือทางวิชาการระหว่างมหาวิทยาลัยหัวเฉียวเฉลิมพระเกียรติกับสถาบันอุดมศึกษาในสาธารณรัฐประชาชนจีน ต้องติดต่อสื่อสารกับสถาบันอุดมศึกษาในจีนภายใต้วัฒนธรรมไทย ผู้วิจัยได้เข้าใจถึงความสำคัญของการสื่อสารข้ามวัฒนธรรมเป็นอย่างมาก และสนใจศึกษาเกี่ยวกับการใช้ภาษาในการสื่อสารข้ามวัฒนธรรมด้านงานวิเทศสัมพันธ์ เพื่อได้เห็นถึงความเหมือนและความแตกต่างทางวัฒนธรรม และมีความหวังว่างานวิจัยนี้สามารถเป็นแนวทางและประโยชน์ให้กับสถาบันการศึกษาอื่น ๆ ของไทยที่ต้องการสื่อสารข้ามวัฒนธรรมด้านงานวิเทศสัมพันธ์กับสถาบันอุดมศึกษาในสาธารณรัฐประชาชนจีนต่อไป

วัตถุประสงค์ของการวิจัย

เพื่อวิเคราะห์การใช้วัจนภาษาและอวัจนภาษาเพื่อการสื่อสารข้ามวัฒนธรรมด้านงานวิเทศสัมพันธ์ในสถานการณ์ความร่วมมือทางวิชาการระหว่างมหาวิทยาลัยหัวเฉียวเฉลิมพระเกียรติกับสถาบันอุดมศึกษาในสาธารณรัฐประชาชนจีน

วิธีดำเนินงานวิจัย

การวิจัยนี้ผู้วิจัยใช้วิธีวิจัยเอกสาร (Documentary Research) และวิธีการวิจัยภาคสนาม (Field Research) โดยดำเนินการตามลำดับขั้นตอนดังนี้

1. ศึกษาแนวคิด ทฤษฎี และงานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับการใช้ภาษาและการสื่อสารข้ามวัฒนธรรม เพื่อนำมาใช้เป็นแนวทางในการศึกษาวิจัย
2. ศึกษาประวัติความร่วมมือระหว่างมหาวิทยาลัยหัวเฉียวเฉลิมพระเกียรติกับสถาบันการศึกษาต่างประเทศ และศึกษาลักษณะงานของวิเทศสัมพันธ์ของมหาวิทยาลัยหัวเฉียวเฉลิมพระเกียรติจากเอกสาร การสังเกตการณ์แบบมีส่วนร่วมและไม่มีส่วนร่วมและการสัมภาษณ์
3. กำหนดขอบเขตการศึกษาและคัดเลือกกลุ่มตัวอย่างแบบเฉพาะเจาะจง (Purposive Sampling) ได้แก่
 - 3.1 บุคลากรที่ปฏิบัติงานด้านวิเทศสัมพันธ์ในแผนกวิเทศสัมพันธ์ มหาวิทยาลัยหัวเฉียวเฉลิมพระเกียรติ ประเทศไทย ระหว่างปีการศึกษา 2562-2566 จำนวนทั้งหมด 5 คน
 - 3.2 บุคลากรที่ปฏิบัติงานด้านวิเทศสัมพันธ์ในสถาบันอุดมศึกษาในสาธารณรัฐประชาชนจีนที่มีความร่วมมือทางวิชาการกับมหาวิทยาลัยหัวเฉียวเฉลิมพระเกียรติ ทั้งนี้ปัจจุบันมีบันทึกความเข้าใจ (MOU) หรือบันทึกข้อตกลง (MOA) ควบคุมอยู่ และมีกิจกรรมความร่วมมือด้านการจัดโครงการแลกเปลี่ยนนักเรียนร่วมกัน ตั้งแต่ปีการศึกษา 2562-2566 โดยได้คัดเลือกแบบเฉพาะเจาะจง (Purposive Sampling) จากกลุ่มประชากร ได้แก่ บุคลากรผู้มีหน้าที่ติดต่อประสานงานด้านวิเทศสัมพันธ์กับมหาวิทยาลัยหัวเฉียวเฉลิมพระเกียรติทั้งหมด จำนวน 11 แห่ง จำนวน

บุคลากรทั้งหมด 19 คน ตามตารางรายชื่อสถาบันอุดมศึกษาต่อไปนี้

ตารางที่ 1 ตารางรายชื่อสถาบันอุดมศึกษาและจำนวนบุคลากรกลุ่มตัวอย่าง

ลำดับ	รายชื่อสถาบันอุดมศึกษาในสาธารณรัฐประชาชนจีน	จำนวนบุคลากรกลุ่มตัวอย่าง
1	Beibu Gulf University / 北部湾大学	2 คน
2	Chongqing Institute of Foreign Studies / 重庆外语外事学院	2 คน
3	Guangxi Minzu University / 广西民族大学	2 คน
4	Guangxi University of Foreign Languages / 广西外国语学院	3 คน
5	Guilin University of Aerospace Technology / 桂林航天工业学院	1 คน
6	Guiyang Preschool Education College / 贵阳幼儿师范高等专科学校	1 คน
7	Nanning Normal University / 南宁师范大学	1 คน
8	Xiangsihu College of Guangxi Minzu University / 广西民族大学相思湖学院	3 คน
9	Yulin Normal University / 玉林师范学院	1 คน
10	Yunnan University of Finance and Economics / 云南财经大学	1 คน
11	Zhejiang Yuexiu University / 浙江越秀外国语学院	2 คน
	รวม	19 คน

4. สร้างเครื่องมือวิจัยด้วยการตั้งคำถามเพื่อนำไปสัมภาษณ์บุคลากรด้านงานวิเทศสัมพันธ์ที่ต้องสื่อสารข้ามวัฒนธรรมระหว่างมหาวิทยาลัยหัวเฉียวเฉลิมพระเกียรติกับสถาบันอุดมศึกษาในสาธารณรัฐประชาชนจีน

5. ปรับแก้ไขเครื่องมือวิจัยแบบสัมภาษณ์ตามข้อเสนอแนะของอาจารย์ที่ปรึกษาและผู้ทรงคุณวุฒิ และนำไปสัมภาษณ์เพื่อเก็บข้อมูลภาคสนามกับบุคลากรด้านงานวิเทศสัมพันธ์ในกลุ่มตัวอย่าง

6. สังเกตการณ์แบบมีส่วนร่วมและแบบไม่มีส่วนร่วมในสถานการณ์ความร่วมมือทางวิชาการที่เกี่ยวข้องกับการสื่อสารข้ามวัฒนธรรมด้านงานวิเทศสัมพันธ์ของมหาวิทยาลัยหัวเฉียวเฉลิมพระเกียรติกับสถาบันอุดมศึกษาในสาธารณรัฐประชาชนจีน

7. วิเคราะห์ข้อมูลจากผลการสัมภาษณ์และการสังเกตการณ์ที่เกี่ยวข้องกับการใช้วัจนภาษาและอวัจนภาษาเพื่อการสื่อสารข้ามวัฒนธรรมด้านงานวิเทศสัมพันธ์ในสถานการณ์ความร่วมมือทางวิชาการของมหาวิทยาลัยหัวเฉียวเฉลิมพระเกียรติกับสถาบันอุดมศึกษาในสาธารณรัฐประชาชนจีน

8. นำเสนอผลการศึกษาวิจัยแบบพรรณนาวิเคราะห์ (Descriptive Analysis)

ผลการวิจัย

ผู้วิจัยได้ศึกษาวเคราะห์การใช้วัจนภาษาและอวัจนภาษาของบุคลากรที่ปฏิบัติงานวิเทศสัมพันธ์ของมหาวิทยาลัยหัวเฉียวเฉลิมพระเกียรติกับสถาบันอุดมศึกษาในสาธารณรัฐประชาชนจีนที่มีความร่วมมือทางวิชาการกับมหาวิทยาลัยหัวเฉียวเฉลิมพระเกียรติ พบว่าด้านการใช้วัจนภาษามี 3 ประเด็น ได้แก่ คำศัพท์เฉพาะงานวิเทศสัมพันธ์ คำเรียกชื่อและการใช้สรรพนาม และภาษาที่ใช้ในการสื่อสารข้ามวัฒนธรรม และด้านการใช้อวัจนภาษา 6 ประเด็น ได้แก่ มารยาทการทักทาย การแต่งกาย การใช้สีหน้า การจัดที่นั่งในที่ประชุม การใช้สัญลักษณ์ และของที่ระลึก

1. วัจนภาษา

วัจนภาษา หมายถึง ภาษาที่เป็นถ้อยคำซึ่งเป็นที่กำหนดใช้ร่วมกันในสังคม ทั้งที่เป็นภาษาพูด หรือคำพูดรวมเสียง และที่เป็นภาษาเขียน หรือตัวลายลักษณ์อักษร มนุษย์ในกลุ่มสังคมนั้น ๆ ได้สร้างภาษาถ้อยคำขึ้นมาอย่างมีระบบ

โดยกำหนดไวยากรณ์หรือหลักเกณฑ์การใช้ภาษา และผู้คนในสังคมนั้น ๆ จะต้องผ่านการศึกษารียนรู้เพื่อสามารถใช้ภาษาถ้อยคำที่มีความถูกต้องชัดเจนตามหลักภาษา และมีความเหมาะสมกับลักษณะหรือสถานการณ์ในการสื่อสาร ในการเสนอความคิด ความเข้าใจ หรือความต้องการของตนได้อย่างถูกต้อง ชัดเจนและมีประสิทธิภาพไปยังผู้รับสาร ในกรณีผู้ส่งสารกับผู้รับสารมาจากสังคมที่มีความแตกต่างทางวัฒนธรรมกัน สื่อสารซึ่งเป็นสารที่ผู้รับสารต่าง วัฒนธรรมสามารถเข้าใจได้ เรียนรู้ภาษาถ้อยคำหรือวจนภาษาของอีกฝ่ายเพื่อรับรู้และทำความเข้าใจความหมายที่ แท้จริงของถ้อยคำจากอีกฝ่าย เป็นกระบวนการสำคัญในการสื่อสารข้ามวัฒนธรรม จึงมีความสำคัญและมีความจำเป็น อย่างยิ่งสำหรับบุคคลที่มีความจำเป็นต้องปฏิสัมพันธ์กับคนต่างวัฒนธรรม เช่น ให้หรือรับบริการ ร่วมทำงาน เป็นต้น งานวิเทศสัมพันธ์มีลักษณะงานที่ต้องติดต่อสื่อสารและร่วมทำงานกับบุคลากรจากหน่วยงานต่างวัฒนธรรมหรือ ต่างประเทศผ่านภาษาถ้อยคำ หรือวจนภาษา การสื่อสารซึ่งเป็นวจนภาษาที่เกี่ยวกับงานด้านวิเทศสัมพันธ์ให้ชัดเจน และทั้งผู้ส่งสารและผู้รับสารต่างวัฒนธรรมสามารถเข้าใจตรงกันจึงมีความสำคัญอย่างยิ่ง ในการศึกษาครั้งนี้ ผู้วิจัยได้ ศึกษาด้านวจนภาษา 3 ประเด็น ได้แก่ คำศัพท์เฉพาะงานวิเทศสัมพันธ์ คำเรียกชื่อและการใช้สรรพนาม และภาษาที่ ใช้ในการสื่อสารข้ามวัฒนธรรม โดยมีผลการศึกษาดังต่อไปนี้

1.1 คำศัพท์เฉพาะงานวิเทศสัมพันธ์

คำศัพท์เฉพาะ หมายถึง ศัพท์เฉพาะในสาขาวิชาหรือวิชาชีพเฉพาะ เป็นคำศัพท์ที่ใช้สื่อสารกันเฉพาะกลุ่มคน ที่ทำงานในสายงานเดียวกันหรือในกลุ่มคนที่มีความสนใจร่วมกัน ในศึกษานี้ ได้ศึกษาคำศัพท์เฉพาะงานวิเทศสัมพันธ์ ที่ใช้ในสถานการณ์ความร่วมมือทางวิชาการระหว่างมหาวิทยาลัยหัวเฉียวเฉลิมพระเกียรติกับสถาบันอุดมศึกษาใน สาธารณรัฐประชาชนจีน ซึ่งเป็นคำศัพท์ที่มีความเกี่ยวข้องกับวงการการศึกษา โดยผู้วิจัยได้เก็บข้อมูลคำศัพท์ผ่านการ สังเกตการณ์และการสัมภาษณ์บุคลากรที่ปฏิบัติงานด้านวิเทศสัมพันธ์ในกลุ่มตัวอย่าง และวิเคราะห์ความเหมือนและ ความต่างทางความคิด ความเข้าใจที่มีต่อคำศัพท์เฉพาะระหว่างบุคลากรทั้งฝ่ายไทยและฝ่ายจีน ผู้วิจัยได้รวบรวมและ สรุปตัวอย่างคำศัพท์เฉพาะงานวิเทศสัมพันธ์ไว้ดังตารางต่อไปนี้

ตารางที่ 2 ตัวอย่างคำศัพท์เฉพาะงานวิเทศสัมพันธ์

ลำดับที่	คำศัพท์ภาษาไทย	คำศัพท์ภาษาจีน
1.	บันทึกความเข้าใจ หรือใช้ภาษาอังกฤษว่า MOU (Memorandum of Understanding)	谅解备忘录/框架协议
2.	บันทึกข้อตกลง หรือใช้ภาษาอังกฤษว่า MOA (Memorandum of Agreement)	合作协议/项目合作协议
3.	โครงการแลกเปลี่ยนนักศึกษา	学生交流项目
4.	โครงการแลกเปลี่ยน 1+1+2	“2+1+1” 交流项目
5.	โครงการแลกเปลี่ยน 2+2	“2+2” 交流项目
6.	โครงการแลกเปลี่ยนระยะสั้น	短期交流项目
7.	เทียบโอนหน่วยกิต	学分置换
8.	ชั่วโมงเรียน	学时

จากการศึกษาตัวอย่างคำศัพท์เฉพาะงานวิเทศสัมพันธ์ ผู้วิจัยพบว่า คำศัพท์ภาษาไทยกับคำศัพท์ภาษาจีนมี ความหมายที่ตรงกันทุกคำศัพท์ แต่พบว่าคำศัพท์เฉพาะบางคำ บุคลากรทั้งฝ่ายไทยและฝ่ายจีนมีความเข้าใจที่ตรงกัน แต่บางคำต้องมีการขยายความและอธิบายเพิ่มเติมเกี่ยวกับคำศัพท์ดังกล่าวจากความคิดความเข้าใจของตนประกอบ กับแนวทางการปฏิบัติขององค์กรของทั้งสองฝ่ายจึงจะเข้าใจตรงกัน ดังรายละเอียดต่อไปนี้

- ตัวอย่างคำศัพท์เฉพาะในลำดับที่ 1 บันทึกความเข้าใจ หรือใช้ภาษาอังกฤษว่า MOU (Memorandum of Understanding) ซึ่งตรงกับคำศัพท์ภาษาจีนว่า 谅解备忘录/框架协议 หมายถึง หนังสือที่แสดงความประสงค์

หรือความต้องการอันแน่วแน่ขององค์กรทั้งสองฝ่ายว่าเห็นชอบและยอมรับเงื่อนไขที่ปรากฏในหนังสือ และยินดีที่จะปฏิบัติการหรือดำเนินการกิจกรรมอย่างใดอย่างหนึ่งในหนังสือ

จากการวิเคราะห์ข้อมูลการขยายความและอธิบายเพิ่มเติมของบุคลากรจากการสัมภาษณ์ ผู้วิจัยพบว่า บุคลากรทั้งฝ่ายไทยกับฝ่ายจีนเข้าใจความหมายของคำว่า บันทึกความเข้าใจ หรือ MOU (Memorandum of Understanding) หรือ 谅解备忘录/框架协议 ตรงกัน แต่จะมีความเข้าใจเชิงการปฏิบัติที่แตกต่างกันบางประการอันเนื่องมาจากแนวทางการปฏิบัติขององค์กร

ดังที่ คุณ A-2 (26 กุมภาพันธ์ 2566, สัมภาษณ์) กล่าวว่า

ปกติเราจะถือว่าการลงนาม MOU ร่วมกันกับสถาบันฝ่ายจีนเป็นเริ่มต้นการสร้าง ความสัมพันธ์ เพื่อเป็นการตกลงแนวทางการร่วมมือเบื้องต้น จากนั้นอาจจะมีการทำ MOA สำหรับกิจกรรมที่จะร่วมดำเนินการด้วยกัน

เช่นเดียวกับที่ คุณ B-1 (17 มีนาคม 2566, สัมภาษณ์) กล่าวว่า

MOU เป็นการแสดงถึงการเริ่มต้นของการสร้างความสัมพันธ์และความร่วมมือกันระหว่าง สถาบัน ทั้งสองสถาบันจึงควรจะต้องลงนามร่วมกันเมื่อทั้งสองฝ่ายได้เสนอแนวทางการพัฒนาของ สถาบันตนที่มีหรืออาจจะมีกิจกรรมต่าง ๆ ทางการศึกษาที่ทั้งสองฝ่ายร่วมกันได้ และมีแนวโน้มที่ อาจจะร่วมมือกันต่อไป จากนั้นบุคลากรฝ่ายปฏิบัติงานจึงจะสามารถดำเนินกิจกรรมหรือโครงการ นั้น ๆ ตามขั้นตอน เช่น จัดทำ MOA กำหนดรายละเอียดต่าง ๆ ของกิจกรรมหรือโครงการที่จะทำ

จากการสัมภาษณ์บุคลากรข้างต้นเห็นได้ว่า บุคลากรที่ปฏิบัติงานด้านวิเทศสัมพันธ์ทั้งฝ่ายไทยและฝ่ายจีนมีความเข้าใจตรงกันว่า MOU หรือ 谅解备忘录/框架协议 เป็นหนังสือที่ใช้ยืนยันถึงความสัมพันธ์และเป็นการแสดง เจตจำนงที่จะร่วมมือกันระหว่างสถาบัน จึงมีความจำเป็นที่จะต้องลงนามร่วมกันทั้งสองฝ่ายเมื่อทั้งสองสถาบันได้แสดง ความต้องการอันแน่วแน่ที่จะปฏิบัติการหรือดำเนินการกิจกรรมต่าง ๆ ทางการศึกษาาร่วมกันภายใต้กรอบความเข้าใจ หรือข้อตกลงเบื้องต้น จากนั้นผู้ปฏิบัติงานทั้งสองฝ่ายจึงจะสามารถดำเนินการกำหนดรายละเอียดและจัดเตรียม กิจกรรมหรือโครงการนั้น ๆ ตามขั้นตอนต่อไปได้

ในขณะที่ คุณ J-1 (27 กุมภาพันธ์ 2566, สัมภาษณ์) กล่าวว่า

บางที่ไม่จำเป็นต้องมี MOU เพื่อเป็นการแสดงความสัมพันธ์ระหว่างสองสถาบันก็ได้ หาก ทั้งสองสถาบันมีเป้าหมายในการจัดทำกิจกรรมหรือโครงการร่วมกันที่ชัดเจน ทั้งสองฝ่ายสามารถตกลง รายละเอียดและจัดทำ MOA เพื่อกำหนดรายละเอียดต่าง ๆ ในการดำเนินกิจกรรมหรือโครงการ ก็ ถือเป็นการสร้างความสัมพันธ์และความร่วมมือกันระหว่างสองสถาบันเช่นกัน

จากการสัมภาษณ์ข้างต้นเห็นได้ว่า บุคลากรที่ปฏิบัติงานด้านวิเทศสัมพันธ์ฝ่ายจีนมีความเข้าใจว่า บันทึก ความเข้าใจ (MOU) หรือ 谅解备忘录/框架协议 เป็นหนังสือที่แสดงถึงการสร้างความสัมพันธ์และความร่วมมือกัน ระหว่างสองสถาบัน แต่ในบางกรณีอาจไม่จำเป็นต้องมีก็ได้ หากทั้งสองสถาบันมีความต้องการหรือเป้าหมายในการจัด กิจกรรมหรือโครงการร่วมกันที่ตรงกันและชัดเจนแล้ว ทั้งสองสถาบันสามารถเริ่มต้นจากจัดทำบันทึกข้อตกลง (MOA) หรือ 项目合作协议 เพื่อกำหนดรายละเอียดต่าง ๆ ในการดำเนินกิจกรรมหรือโครงการ ซึ่งก็ถือได้ว่าเป็นส่วนหนึ่งของการ สร้างความสัมพันธ์และความร่วมมือกันระหว่างสองสถาบันอย่างเป็นทางการ

ส่วน คุณ G-1 (9 มีนาคม 2566, สัมภาษณ์) กล่าวว่า

ในการเริ่มต้นสร้างความสัมพันธ์ระหว่างสองสถาบันและพร้อมกันมีโครงการที่ทั้งสองฝ่าย ประสงค์จะร่วมทำด้วยกัน MOU กับ MOA สามารถจัดทำไปพร้อมกันได้ ผู้ปฏิบัติงานสามารถ จัดเตรียม MOA และกำหนดรายละเอียดต่าง ๆ ของโครงการ พร้อมกับการเตรียม MOU ที่มีระบุ ถึงโครงการที่กำลังดำเนินการจัดเตรียมอยู่ ก็จะช่วยเพิ่มประสิทธิภาพของการทำงานได้ด้วย

จากการสัมภาษณ์ข้างต้นเห็นได้ว่า บุคลากรฝ่ายจีนมีความเข้าใจว่า บันทึกความเข้าใจ (MOU) หรือ 谅解备

忘录/框架协议 กับบันทึกข้อตกลง (MOA) หรือ 合作协议/项目合作协议 สามารถจัดเตรียมไปพร้อมกันได้ โดยที่บุคลากรฝ่ายปฏิบัติงานสามารถเจรจาเพื่อกำหนดรายละเอียดต่าง ๆ และจัดเตรียมบันทึกข้อตกลงของกิจกรรมหรือโครงการที่ทั้งสองสถาบันตกลงที่จะร่วมมือดำเนินการกัน และจัดเตรียมบันทึกความเข้าใจที่มีการระบุถึงกิจกรรมหรือโครงการที่กำลังดำเนินการจัดเตรียมอยู่ไปพร้อมกันเพื่อเป็นการเพิ่มประสิทธิภาพในการปฏิบัติงาน

จากการวิเคราะห์ตัวอย่างดังกล่าวสรุปได้ว่า คำว่า บันทึกความเข้าใจ หรือ MOU (Memorandum of Understanding) หรือ 谅解备忘录/框架协议 หากดูจากตัวอักษร ผู้รับสารต่างวัฒนธรรมสามารถเข้าใจความหมายของคำศัพท์ได้ตรงกัน แต่เนื่องด้วยวัฒนธรรมการทำงานที่ต่างกัน คือ แนวทางการปฏิบัติของตนเองหรือของแต่ละสถาบันที่มีความแตกต่างกัน ก็อาจส่งผลทำให้ผู้ติดต่อสื่อสารเกิดความเข้าใจความหมายเชิงปฏิบัติของคำนี้ที่แตกต่างกัน เมื่อบุคลากรด้านวิเทศสัมพันธ์ติดต่อสื่อสารข้ามวัฒนธรรมกัน จึงควรจะต้องอธิบายเพิ่มเติมให้อีกฝ่ายได้รับรู้ถึงความหมายที่ตนเองต้องการจะสื่อเพื่อไม่ให้เกิดความเข้าใจที่ผิดพลาดในการสื่อสารข้ามวัฒนธรรม

- ตัวอย่างคำศัพท์เฉพาะในลำดับที่ 7 เทียบโอนหน่วยกิต ซึ่งตรงกับคำศัพท์ภาษาจีนว่า 学分置换 หมายถึง การนำรายวิชาเรียนที่ผ่านแล้วในสถาบันศึกษาหนึ่งมาเทียบโอนเข้าในอีกสถาบันหนึ่งโดยรายวิชานั้นต้องมีเนื้อหาการเรียนการสอน ระยะเวลาหรือชั่วโมงของการเรียน หรือจำนวนหน่วยกิตที่เหมือนกันหรือใกล้เคียงกันกับรายวิชาที่จะเทียบเข้า

จากการวิเคราะห์ข้อมูลการขยายความและการอธิบายเพิ่มเติมของบุคลากรจากการสัมภาษณ์ ผู้วิจัยพบว่า บุคลากรทั้งฝ่ายไทยกับฝ่ายจีนเข้าใจความหมายของคำว่า เทียบโอนหน่วยกิต หรือ 学分置换 ตรงกัน แต่จะมีความเข้าใจเชิงการปฏิบัติที่แตกต่างกันบางประการอันเนื่องจากแนวทางการปฏิบัติขององค์กร

ดังที่ คุณ A-3 (10 กุมภาพันธ์ 2566, สัมภาษณ์) กล่าวว่า

โดยทั่วไปแล้วจำนวนหน่วยกิตของรายวิชา ถึงแม้จะเป็นสาขาเดียวกัน ชื่อวิชาเดียวกัน แต่มหาวิทยาลัยต่างกัน ก็อาจจะมีการกำหนดจำนวนหน่วยกิตที่ไม่เหมือนกัน เมื่อเทียบกับของม.หัวเฉียวแล้ว จำนวนหน่วยกิตก็ไม่ค่อยตรงกัน ที่เคยเจอวิชาสาขาภาษาไทยของจีนบางมหาวิทยาลัยจะมีตั้งแต่ 1 หน่วยกิตถึง 8 หน่วยกิต ส่วนของม.หัวเฉียว โดยมากอยู่ที่ 3 หน่วยกิต ดังนั้นเวลาคุยเรื่องเทียบโอนหน่วยกิตกับมหาวิทยาลัยในความร่วมมือทางจีน จะต้องขอข้อมูล เช่น เนื้อหาและชั่วโมงเรียนเพิ่ม เพื่อดูว่าหน่วยกิตของเขากับของเราจะเทียบกันโดยตรงได้ไหม

จากการสัมภาษณ์ข้างต้นเห็นได้ว่า บุคลากรฝ่ายไทยมีความเข้าใจว่า การกำหนดหน่วยกิตของแต่ละสถาบัน มีกฎระเบียบและมีการออกแบบหลักสูตรที่ต่างกัน จึงมีผลทำให้จำนวนหน่วยกิตไม่เท่ากันเมื่อเทียบกับมหาวิทยาลัยอื่นที่มีสาขาและวิชาเดียวกัน ในการสื่อสารข้ามวัฒนธรรมกับฝ่ายจีน เมื่อสื่อสารถึงประเด็นการเทียบโอนหน่วยกิต จึงมักจะไม่สามารถเทียบโอนได้โดยตรงจากการพิจารณาเฉพาะจำนวนหน่วยกิตของรายวิชาเท่านั้น ยังต้องนำข้อมูลอย่างอื่นของรายวิชามาประกอบเพื่อพิจารณาการเทียบโอนอีกด้วย โดยเฉพาะเนื้อหาว่า มีความสอดคล้องกันหรือไม่

เช่นเดียวกับที่ คุณ D-2 (18 กุมภาพันธ์ 2566, สัมภาษณ์) กล่าวว่า

นักศึกษาจีนที่เราส่งไปเรียนต่อที่ม.หัวเฉียวฯ จะต้องเอาหน่วยกิตที่เรียนจากเราไปเทียบโอนข้ามหัวเฉียวฯ แต่จำนวนหน่วยกิตของรายวิชาที่เหมือนกันจะไม่ค่อยเท่ากัน เราจะต้องส่งผลการเรียนที่มีระบุชั่วโมงเรียนประกอบไปด้วยเพื่อให้ทางม.หัวเฉียวฯ พิจารณาการเทียบโอน

จากการสัมภาษณ์ข้างต้นเห็นได้ว่า บุคลากรที่ปฏิบัติงานด้านวิเทศสัมพันธ์ฝ่ายจีนมีความเข้าใจคำศัพท์เฉพาะ “เทียบโอนหน่วยกิต” และเข้าใจถึงความแตกต่างของจำนวนหน่วยกิตที่อาจไม่เท่ากันของรายวิชาในสาขาเดียวระหว่างฝ่ายจีนกับฝ่ายไทย เมื่อนักศึกษาจีนจำเป็นต้องเทียบโอนหน่วยกิตของจีนเพื่อเข้าศึกษาต่อที่ฝ่ายไทย จึงมีข้อมูลอย่างอื่น เช่น ชั่วโมงเรียน ผลการเรียน เนื้อหาของรายวิชาประกอบไปด้วย

จากตัวอย่างข้างต้นสรุปได้ว่า บุคลากรทั้งฝ่ายไทยและฝ่ายจีนเข้าใจความหมายของคำศัพท์เฉพาะ “เทียบโอนหน่วยกิต” ซึ่งตรงกับภาษาจีนคำว่า “学分置换” ตรงกัน แต่เมื่อได้อธิบายเพิ่มเติมเกี่ยวกับความเข้าใจที่มีต่อคำศัพท์เฉพาะคำนี้ในเชิงการปฏิบัติจะพบว่า การกำหนดจำนวนหน่วยกิตของรายวิชาของแต่ละสถาบันจะมีความแตกต่างกัน

จึงอาจไม่สามารถนำหน่วยกิตของรายวิชามาประกอบการเทียบโอนระหว่างสถาบันไทย-จีนเพียงอย่างเดียว ในระหว่างการสื่อสารข้ามวัฒนธรรมด้านงานวิเทศสัมพันธ์ที่เกี่ยวกับการเทียบโอนหน่วยกิต ผู้ติดต่อสื่อสารจึงควรต้องคำนึงถึงความแตกต่างของการกำหนดหน่วยกิตเนื่องจากวัฒนธรรมการทำงานที่ต่างกัน และต้องนำคำอธิบายรายวิชาช่วงเวลาเรียนหรือชั่วโมงเรียนมาประกอบการพิจารณาการเทียบโอน เพื่อให้ได้แนวทาง การเทียบโอนที่ถูกต้องในทางปฏิบัติ ซึ่งจะช่วยให้การติดต่อสื่อสารข้ามวัฒนธรรมเกิดผลลัพธ์ได้ง่ายขึ้น

- ตัวอย่างคำศัพท์เฉพาะในลำดับที่ 8 ชั่วโมงเรียน ซึ่งตรงกับคำศัพท์ภาษาจีนว่า 学时 หมายถึงช่วงเวลาสำหรับการเรียนการสอนของรายวิชา

จากการวิเคราะห์ข้อมูลการขยายความและอธิบายเพิ่มเติมของบุคลากรจากการสัมภาษณ์ ผู้วิจัยพบว่าบุคลากรทั้งฝ่ายไทยกับฝ่ายจีนเข้าใจความหมายของคำว่า ชั่วโมงเรียน หรือ 学时 ตรงกัน แต่จะมีความเข้าใจเชิงการปฏิบัติที่แตกต่างกันบางประการอันเนื่องจากแนวทางการปฏิบัติขององค์กร

ดังที่ คุณ A-2 (26 กุมภาพันธ์ 2566, สัมภาษณ์) กล่าวว่า

จำนวนชั่วโมงเรียนของแต่ละรายวิชาในม.หัวเฉียวฯ โดยปกติจะนับเป็นชั่วโมงแบบ 60 นาทีเต็ม แต่ 学时 (แปลว่า ชั่วโมงเรียน) ของจีนจะไม่ครบ 60 นาที เวลาจะส่งนักศึกษาไทยไปเรียนที่จีน และวิชาของนักศึกษาไทยจำเป็นต้องเรียนครบ 45 ชั่วโมง ในที่นี้จะต้องอธิบายให้ชัดเจน และให้ฝ่ายจีนเข้าใจว่าต้องสอนให้ครบ 45 ชั่วโมงที่เป็นแบบ 60 นาทีเต็ม

จากการสัมภาษณ์ข้างต้นเห็นได้ว่า บุคลากรที่ปฏิบัติงานด้านวิเทศสัมพันธ์ฝ่ายไทยมีความเข้าใจคำศัพท์เฉพาะ “ชั่วโมงเรียน” หรือ “学时” และเข้าใจถึงความแตกต่างของการกำหนดจำนวนชั่วโมงเรียนที่ไม่เท่ากันระหว่างมหาวิทยาลัยฝ่ายจีนกับฝ่ายไทย เวลาที่บุคลากรฝ่ายไทยต้องสื่อสารข้ามวัฒนธรรมเรื่องชั่วโมงเรียนกับฝ่ายจีน จึงต้องอธิบายให้ชัดเจนมากขึ้น

ส่วน คุณ I-1 (28 กุมภาพันธ์ 2566, สัมภาษณ์) กล่าวว่า

นักศึกษาของเราเวลาไปเรียนที่ม.หัวเฉียวฯ เราจะกำหนดรายวิชาและจำนวนชั่วโมงเรียนของแต่ละรายวิชาไปให้ แต่ชั่วโมงเรียน จะเรียกเป็นคาบเรียนมากกว่า ซึ่ง 1 คาบเรียนของเราจะเป็น 40 นาที ถ้าวิชาของเราเป็น 64 学时 (แปลว่า ชั่วโมงเรียน) หรือเรียกว่า 64 คาบ พอคำนวณเป็นชั่วโมงแบบเต็ม 60 นาที ก็จะอยู่ที่ประมาณ 43 ชั่วโมง

จากการสัมภาษณ์ข้างต้นเห็นได้ว่า บุคลากรที่ปฏิบัติงานด้านวิเทศสัมพันธ์ในกลุ่มตัวอย่างมีความเข้าใจคำศัพท์เฉพาะ “ชั่วโมงเรียน” หรือ “学时” และเข้าใจความแตกต่างถึงวิธีเรียกและคำนวณเวลาที่ต่างกันระหว่างมหาวิทยาลัยฝ่ายไทยกับฝ่ายจีน เมื่อมีการสื่อสารข้ามวัฒนธรรมถึงเรื่องการส่งนักศึกษาจีนมาศึกษาต่อที่ฝ่ายไทย และต้องชี้แจงเรื่องจำนวนชั่วโมงเรียน จึงต้องอธิบายเพิ่มเติมเพื่อให้ฝ่ายไทยเข้าใจและสามารถจัดการเรียนการสอนได้อย่างเหมาะสมและตามที่ฝ่ายจีนต้องการ

จากการวิเคราะห์ตัวอย่างดังกล่าวสรุปได้ว่า บุคลากรทั้งฝ่ายไทยและฝ่ายจีนเข้าใจความหมายของคำศัพท์เฉพาะ “ชั่วโมงเรียน” ซึ่งตรงกับภาษาจีนคำว่า “学时” ตรงกัน แต่เมื่อได้อธิบายเพิ่มเติมเกี่ยวกับความเข้าใจที่มีต่อคำศัพท์เฉพาะคำนี้ในเชิงการปฏิบัติจะพบว่า การกำหนดระยะเวลาการเรียนการสอนในชั้นเรียนของแต่ละสถาบันมีความแตกต่างกัน เมื่อคู่สื่อสารข้ามวัฒนธรรมต้องสื่อสารเกี่ยวกับเรื่องชั่วโมงเรียน จึงต้องเข้าใจความแตกต่างของการกำหนดระยะเวลาการเรียนของทั้งสองฝ่าย และสื่อสารเพิ่มเติมให้ชัดเจนเกี่ยวกับความแตกต่างในทางปฏิบัติให้เป็นแนวทางเดียวกันเพื่อแก้ไขปัญหาการสื่อสารข้ามวัฒนธรรมที่ไม่ชัดเจน คือ ปัญหาชั่วโมงเรียนที่ไม่เท่ากัน

1.2 คำเรียกชื่อและการใช้สรรพนาม

คำเรียกชื่อและการใช้สรรพนามมีความสำคัญในการติดต่อสื่อสารและปฏิสัมพันธ์ระหว่างมนุษย์ โดยเฉพาะในการติดต่อสื่อสารข้ามวัฒนธรรม เนื่องจากการแสดงถึงการเข้าใจวัฒนธรรมของอีกฝ่าย และเป็นการแสดงถึงมารยาท การให้ความสำคัญ และการให้ความเคารพกับอีกฝ่าย ซึ่งหากมีการใช้คำเรียกที่ผิดหรือไม่ถูกต้องตามธรรมเนียม

อาจทำให้ความสัมพันธ์ระหว่างกันแตกแยกได้ จึงเป็นประเด็นที่มองข้ามไม่ได้ในการสื่อสารข้ามวัฒนธรรม

จากการสัมภาษณ์บุคลากรในกลุ่มตัวอย่าง ผู้วิจัยพบว่า ในการสื่อสารข้ามวัฒนธรรมด้านงานวิเทศสัมพันธ์ระหว่างมหาวิทยาลัยหัวเฉียวเฉลิมพระเกียรติกับสถาบันอุดมศึกษาที่มีความร่วมมือทางวิชาการฝ่ายจีน มีการเรียกชื่อคนที่แสดงถึงความเคารพและการให้เกียรติกับผู้อื่นทั้งฝ่ายไทยและฝ่ายจีน ดังรายละเอียดต่อไปนี้

ดังที่ คุณ A-1 (13 กุมภาพันธ์ 2566, สัมภาษณ์) กล่าวว่า

เวลาเรียกชื่อคนไทยด้วยการเรียกตามตำแหน่งงาน มักจะใช้คำว่า “ท่าน” นำหน้าตำแหน่ง เช่น ท่านประธานฯ ท่านอธิการบดีหรือเรียกสั้น ๆ ว่าท่านอธิการฯ ท่านรองอธิการบดีหรือเรียกเรียกสั้น ๆ ว่าท่านรองอธิการฯ หรือท่านรองฯ เป็นต้น หากต้องการเพิ่มชื่อบุคคลเข้าไปเพื่อให้ชัดเจนเป็นรายบุคคล สามารถเรียกตามลักษณะนี้ “ท่าน” + ตำแหน่ง + ชื่อคน เช่น ท่านรองประธานฯ สมชัย จะมีนามสกุลหรือไม่สามารถดูตามสถานการณ์

จากการสัมภาษณ์ข้างต้นเห็นได้ว่า ในระหว่างการสื่อสารข้ามวัฒนธรรมของบุคลากรที่ปฏิบัติงานด้านวิเทศสัมพันธ์ ฝ่ายไทยจะมีการใช้คำที่แสดงถึงความเคารพและการให้เกียรติกับผู้อื่นโดยใช้คำว่า “ท่าน” นำหน้าตำแหน่งงานและชื่อ-นามสกุล กรณีที่เรียกตามตำแหน่งงาน

ส่วน คุณ A-3 (13 กุมภาพันธ์ 2566, สัมภาษณ์) กล่าวว่า

เวลาเรียกชื่อคนไทยด้วยการเรียกตามตำแหน่งทางวิชาการหรือวุฒิการศึกษา หากผู้ที่มีวุฒิการศึกษาระดับป.เอก มักจะเรียก “ด็อกเตอร์” (ดร.) หากต้องการเพิ่มชื่อบุคคลเข้าไปเพื่อให้ชัดเจนเป็นรายบุคคล สามารถเรียกตามลักษณะนี้ “ดร.” + ชื่อคน หากผู้นั้นไม่มีวุฒิการศึกษาระดับป.เอก แต่มีตำแหน่งทางวิชาการ มักจะเรียกตามลักษณะนี้ “ตำแหน่งทางวิชาการ” + ชื่อคน เช่น ศาสตราจารย์สมชัย หากผู้นั้นมีทั้งวุฒิการศึกษาระดับป.เอกและมีตำแหน่งทางวิชาการ จะเรียกแบบนี้ “ตำแหน่งทางวิชาการ” + “ดร.” + ชื่อคน จะมีนามสกุลหรือไม่สามารถดูตามสถานการณ์

จากการสัมภาษณ์ข้างต้นเห็นได้ว่า ในระหว่างการสื่อสารข้ามวัฒนธรรม กรณีที่เรียกตามตำแหน่งทางวิชาการหรือวุฒิการศึกษา บุคลากรฝ่ายไทยจะให้ความสำคัญกับตำแหน่งทางวิชาการหรือวุฒิการศึกษาระดับปริญญาเอกของบุคคลนั้น และมีการใช้คำที่แสดงถึงความเคารพและการให้เกียรติกับผู้อื่นโดยใช้คำว่า “ผู้ช่วยศาสตราจารย์ รองศาสตราจารย์ หรือศาสตราจารย์” นำหน้าชื่อคนที่มิตำแหน่งทางวิชาการ และมีการใช้คำว่า “ด็อกเตอร์” นำหน้าชื่อบุคคลที่มีวุฒิการศึกษาระดับปริญญาเอก

ทั้งนี้ หากในสถานการณ์ที่เป็นการแนะนำบุคคลไม่ว่าจะเป็นแบบทางการหรือแบบไม่เป็นทางการ ควรเพิ่มนามสกุลของบุคคลที่ถูกแนะนำให้สมบูรณ์ ซึ่งถือเป็นการให้เกียรติกับบุคคลที่ถูกแนะนำเป็นอย่างมาก แต่กรณีเรียกชื่อระหว่างพูดคุยทั่วไป ไม่จำเป็นต้องเพิ่มนามสกุลทุกครั้งก็ได้

ในขณะเดียวกัน คุณ E-1 (6 มีนาคม 2566, สัมภาษณ์) กล่าวว่า

ถ้าตำแหน่งนั้นมีเพียงผู้เดียว เช่น 校长 (เชี่ยวชาญ ภาษาไทยคือ อธิการบดี) มักจะเรียกแค่คำที่เป็นตำแหน่ง หรือจะเพิ่มแซ่ของผู้นั้นเพื่อให้ชัดเจนเป็นรายบุคคลก็ได้ เช่น 王校长 (หวังเชี่ยวชาญ ภาษาไทยคือ อธิการบดีหวัง) กรณีเป็นตำแหน่งที่รองลงมา เช่น รองอธิการบดี มักจะเลี่ยงใช้คำว่า “รอง” หากในสถานการณ์ที่ไม่มีตำแหน่งสูงกว่า “รองฯ” ผู้นั้น จะถือเป็นการไม่ให้เกียรติ “รองฯ” ผู้นั้น เช่น 副校长 (ฟูเชี่ยวชาญ ภาษาไทยคือ รองอธิการบดี) มักจะเรียกแค่ 校长 (อธิการบดี) แทนในการพูดคุยทั่วไป หรือจะเพิ่มแซ่ของผู้นั้นเพื่อให้ชัดเจนเป็นรายบุคคล หากในสถานการณ์ที่มีตำแหน่งสูงกว่า “รองฯ” ผู้นั้น จะต้องเรียกตำแหน่งที่เป็น “รอง” ให้ครบ ไม่อย่างนั้นจะถือเป็นการข้ามหน้าข้ามตา และจะทำให้ผู้ที่เป็น “รองฯ” เสียหน้าและเสียมารยาทต่อหน้าผู้ใหญ่อีกด้วย

เช่นเดียวกับที่ คุณ E-2 (7 มีนาคม 2566, สัมภาษณ์) กล่าวว่า

เวลาเรียกคนจีนด้วยการเรียกตามตำแหน่งทางวิชาการ หากผู้นั้นมีตำแหน่งทางวิชาการ

เป็น 副教授 (ฟูเจียวโซ่ว ภาษาไทยคือ รองศาสตราจารย์) คนจีนมักจะเสียงใช้คำว่า “รอง” เช่นกัน เพราะจะถือว่าไม่ให้เกียรติกับรองศาสตราจารย์ผู้นั้น มักจะเรียกว่า 教授 (เจียวโซ่ว ภาษาไทยคือ ศาสตราจารย์) แทนในการพูดคุยทั่วไป เช่น 李副教授 (หลี่ฟูเจียวโซ่ว ภาษาไทยคือ รองศาสตราจารย์หลี่) มักจะเรียกเป็น 李教授 (ภาษาไทยคือ ศาสตราจารย์หลี่)

จากการสัมภาษณ์ข้างต้นเห็นได้ว่า ในระหว่างการสื่อสารข้ามวัฒนธรรม ในกรณีนี้เรียกคนจีนที่มีตำแหน่งทางบริหารหรือตำแหน่งทางวิชาการเป็น “รอง” บุคลากรฝ่ายจีน มักจะเสียงใช้คำว่า “รอง” ระหว่างการพูดคุยทั่วไป ในสถานการณ์ที่ไม่มีตำแหน่งสูงกว่า “รองฯ” ผู้นั้น ถือเป็นการให้เกียรติและแสดงความเคารพต่อผู้นั้น แต่ควรระวัง เมื่อมีผู้ที่มีตำแหน่งสูงกว่า ต้องเรียกให้ถูกต้องตามตำแหน่งของทั้งผู้ที่มีตำแหน่งสูงกว่าและผู้ที่เป็น “รอง” มิฉะนั้นจะถูกมองเป็นการข้ามหน้าข้ามตาผู้ใหญ่ และจะทำให้ผู้ที่เป็น “รองฯ” เสียหน้าและเสียมารยาทต่อหน้าผู้ใหญ่อีกด้วย

นอกจากนี้ คุณ F-1 (9 มีนาคม 2566, สัมภาษณ์) กล่าวว่า

คนจีนมักจะเรียกบุคลากรสายสนับสนุนเป็น 老师 (เหล่าซือ ภาษาไทยคือครู อาจารย์) กันหมด เพราะมองว่ามีหน้าที่การงานอยู่ในสถานศึกษาเหมือนกัน ที่สำคัญคือเป็นการให้เกียรติกับบุคลากรสายสนับสนุนถึงแม้จะไม่ได้ปฏิบัติหน้าที่เป็นครูอาจารย์ก็ตาม ซึ่งข้อนี้เหมือนว่าจะแตกต่างกับในไทย คนไทยจะเรียกผู้ที่ปฏิบัติหน้าที่เป็นครูอาจารย์ว่า 老师เหล่าซือ แต่บุคลากรสายสนับสนุนจะเรียกเป็นพี่หรือน้องกัน

จากการสัมภาษณ์ข้างต้นเห็นได้ว่า ในระหว่างการสื่อสารข้ามวัฒนธรรม บุคลากรฝ่ายจีนจะมีการใช้คำที่แสดงถึงความเคารพและการให้เกียรติกับผู้ปฏิบัติหน้าที่สายสนับสนุน โดยจะใช้คำเรียกว่า “老师” (ออกเสียงว่าเหล่าซือ) ที่แปลว่าครูอาจารย์ ซึ่งแตกต่างกับคนไทยที่เรียกบุคลากรสายสนับสนุนเป็นพี่หรือน้อง

จากตัวอย่างดังกล่าวสรุปได้ว่า บุคลากรทั้งฝ่ายไทยและฝ่ายจีน มีความเข้าใจและให้ความสำคัญกับคำเรียกชื่อและการใช้สรรพนามในการติดต่อสื่อสารข้ามวัฒนธรรม ควรจะต้องเรียกให้ถูกต้องตามธรรมเนียมของอีกฝ่ายเพื่อแสดงถึงความเคารพที่มีให้กันและกัน และแสดงถึงการให้เกียรติกับอีกฝ่ายซึ่งถือเป็นรักษาหน้าอันก่อให้เกิดอารมณ์พึงพอใจและประทับใจกับคู่สนทนาข้ามวัฒนธรรม เนื่องจากลักษณะงานของบุคลากรด้านงานวิเทศสัมพันธ์ยังมีหน้าที่เป็นล่ามด้วย ซึ่งเป็นผู้ที่ต้องติดต่อสื่อสารข้ามวัฒนธรรมและเป็นผู้ที่ต้องปฏิสัมพันธ์กับอีกฝ่ายอย่างใกล้ชิด ถือได้ว่าเป็นด่านหน้าของการสร้างความสัมพันธ์ระหว่างสถาบัน จึงต้องระวังเรื่องการใช้คำเรียกชื่อและการใช้สรรพนามเป็นอย่างมาก และควรแนะนำการใช้คำเรียกชื่อที่ถูกต้องแก่สมาชิกท่านอื่น ๆ ได้รับรู้เพื่อเป็นการสร้างความประทับใจให้กับอีกฝ่ายในการแสดงถึงความเคารพและการให้ความสำคัญต่ออีกฝ่ายผ่านการเรียกชื่อและการใช้สรรพนามที่ถูกต้องตามวัฒนธรรมของอีกฝ่าย

1.3 ภาษาที่ใช้ในการสื่อสารข้ามวัฒนธรรม

ภาษาเป็นสื่อที่สำคัญในการติดต่อสื่อสาร ข้อมูลข่าวสาร ความรู้สึกนึกคิด ความรู้ความเข้าใจ จะถ่ายทอดให้คนอื่นรับรู้ได้ยากหากไม่มีภาษาเป็นสื่อ และหากบุคคลที่ติดต่อสื่อสารระหว่างกันไม่มีภาษากลางภาษาหนึ่งในการสื่อสาร และทำความเข้าใจ ก็จะเข้าใจสิ่งที่อีกฝ่ายจะสื่อได้ยากหรืออาจเข้าใจกันผิดได้ง่าย ดังนั้น บุคคลที่ต้องติดต่อสื่อสารข้ามวัฒนธรรมจึงจำเป็นต้องสื่อสารภาษาเดียวกันได้ เพื่อที่จะสื่อสารและถ่ายทอดข้อมูลข่าวสาร ความรู้สึกนึกคิด ความรู้ความเข้าใจให้กับอีกฝ่ายได้อย่างชัดเจน และบุคคลที่รับสารก็จะสามารถเข้าใจความหมายของอีกฝ่ายได้

จากการสัมภาษณ์บุคลากรในกลุ่มตัวอย่าง ผู้วิจัยพบว่า บุคลากรฝ่ายไทยมีทั้งชาวไทยที่สามารถสื่อสารภาษาจีนและเข้าใจวัฒนธรรมจีน และมีชาวจีนที่สามารถสื่อสารภาษาไทยและเข้าใจวัฒนธรรมไทย ส่วนบุคลากรฝ่ายจีนมีชาวจีนที่สามารถสื่อสารภาษาไทยและเข้าใจวัฒนธรรมไทย มีชาวจีนที่ไม่สามารถสื่อสารภาษาไทยได้แต่สามารถสื่อสารภาษาอังกฤษได้ และไม่มีชาวไทย ในการสื่อสารข้ามวัฒนธรรมของบุคลากรระหว่างฝ่ายไทยกับฝ่ายจีนจึงใช้ภาษาจีนในการสื่อสารเป็นหลัก ดังรายละเอียดต่อไปนี้

ดังที่ คุณ A-1 (13 กุมภาพันธ์ 2566, สัมภาษณ์) กล่าวว่า

ฉันเรียนเอกภาษาจีนในระดับปริญญาตรี เคยไปแลกเปลี่ยนศึกษาที่ประเทศจีน และเรียนระดับปริญญาโทที่ประเทศจีน ได้ใช้ชีวิตอยู่ในประเทศจีนหลายปี ใช้ภาษาจีนทุกวัน พอกลับมาที่ไทยก็มีเพื่อนร่วมงานเป็นคนจีน ก็ถือว่าเข้าใจภาษาและวัฒนธรรมจีนได้ดีในระดับหนึ่ง ไม่ค่อยมีปัญหาในการติดต่อสื่อสารกับคนจีนในมหาวิทยาลัยของฉัน

จากการสัมภาษณ์ข้างต้นเห็นได้ว่า บุคลากรที่ปฏิบัติงานด้านวิเทศสัมพันธ์ฝ่ายไทยเป็นชาวไทยที่มีประสบการณ์เคยศึกษาและใช้ชีวิตในสาธารณรัฐประชาชนจีน มีสามารถทั้งสื่อสารภาษาจีนและเข้าใจวัฒนธรรมจีนในการสื่อสารข้ามวัฒนธรรมกับบุคลากรด้านวิเทศสัมพันธ์ชาวจีนจึงไม่ค่อยพบปัญหาด้านการสื่อสาร

ส่วน คุณ A-3 (10 กุมภาพันธ์ 2566, สัมภาษณ์) กล่าวว่า

ฉันเป็นคนจีนที่เรียนเอกภาษาไทย ทำงานและใช้ชีวิตอยู่ในประเทศไทยมากกว่า 10 ปี ฉันทำงานร่วมกับคนไทยในสังคมไทย แต่ในขณะที่เดียวกันฉันก็ต้องติดต่อสื่อสารกับคนจีนในจีนอยู่ตลอด ฉันจึงสามารถเข้าใจความแตกต่างระหว่างวัฒนธรรมไทยกับจีนได้ดี และจะช่วยทำให้ฉันสามารถสื่อสารข้ามวัฒนธรรมได้อย่างมีประสิทธิภาพมากขึ้นระหว่างชาวไทยและชาวจีน

จากการสัมภาษณ์ข้างต้นเห็นได้ว่า บุคลากรฝ่ายไทยที่เป็นชาวจีน มีประสบการณ์ศึกษาและใช้ชีวิตอยู่ในประเทศไทยมากกว่า 10 ปี สามารถสื่อสารภาษาไทยและเข้าใจวัฒนธรรมไทย อีกทั้งเข้าใจความแตกต่างทางวัฒนธรรมระหว่างไทยกับจีนได้ดี จึงทำให้การสื่อสารข้ามวัฒนธรรมระหว่างบุคลากรด้านวิเทศสัมพันธ์กับชาวจีนจากมหาวิทยาลัยในจีนไม่เป็นปัญหา

ในขณะที่ คุณ F-1 (2 มีนาคม 2566, สัมภาษณ์) กล่าวว่า

ฉันเรียนเอกภาษาไทย เคยไปเรียนต่อและทำงานที่ประเทศไทย ถึงแม้ว่าตอนนี้ทำงานอยู่ที่จีนแล้ว แต่ทุกวันนี้ก็ยังได้ใช้ภาษาไทยคุยกับนักศึกษาไทยและอาจารย์คนไทย ส่วนการติดต่อกับฝ่ายวิเทศของม. หวังเฉียวฯ เพราะเขาใช้ภาษาจีนกันทั้งหมด จึงสื่อสารเป็นภาษาจีนกันเป็นส่วนใหญ่ ไม่มีปัญหาในการสื่อสารเลย

จากการสัมภาษณ์ข้างต้นเห็นได้ว่า บุคลากรฝ่ายจีนที่เป็นชาวจีนในจีนซึ่งต้องติดต่อสื่อสารกับฝ่ายไทย เป็นผู้ที่มีประสบการณ์เคยศึกษาและใช้ชีวิตในประเทศไทย สามารถสื่อสารภาษาไทยและเข้าใจวัฒนธรรมไทย เข้าใจความแตกต่างทางวัฒนธรรมระหว่างจีนกับไทย และเนื่องจากบุคลากรที่ปฏิบัติงานด้านวิเทศสัมพันธ์ฝ่ายไทยสามารถสื่อสารภาษาจีนได้ ภาษาที่ใช้ในการสื่อสารใช้ภาษาจีนเป็นหลัก จึงไม่มีปัญหาระหว่างการสื่อสารข้ามวัฒนธรรม

นอกจากนี้ คุณ E-3 (7 มีนาคม 2566, สัมภาษณ์) กล่าวว่า

ฉันฟังพูดภาษาไทยไม่ได้ แต่ภาษาอังกฤษพอได้ ที่ถูกมอบหมายให้ติดต่อกับม. หวังเฉียวฯ เพราะบุคลากรด้านวิเทศสัมพันธ์ของเขาที่ติดต่อกันเป็นคนจีน ฉันจึงไม่จำเป็นต้องได้ภาษาไทยก็ได้ ส่วนการออกหนังสือหรือจดหมายต่าง ๆ ฉันออกเป็นภาษาอังกฤษ ก็เป็นภาษาสากลอยู่ ไม่ค่อยมีปัญหาในการสื่อสารข้ามวัฒนธรรมกัน

จากการสัมภาษณ์ข้างต้นเห็นได้ว่า เนื่องจากบุคลากรที่ปฏิบัติงานด้านวิเทศสัมพันธ์ฝ่ายไทยสามารถสื่อสารภาษาจีนได้ บุคลากรฝ่ายจีนที่เป็นชาวจีนซึ่งต้องติดต่อสื่อสารกับฝ่ายไทย ไม่จำเป็นต้องมีความสามารถในการใช้ภาษาไทยก็ได้ แต่มีความสามารถด้านการใช้ภาษาอังกฤษในการเขียนจดหมายหรือหนังสือต่าง ๆ ซึ่งเป็นเอกสารทางการตามธรรมเนียมสากลที่คนส่วนมากเข้าใจกันได้ จึงไม่มีปัญหาการติดต่อสื่อสารข้ามวัฒนธรรม

จากตัวอย่างดังกล่าวสรุปได้ว่า บุคลากรด้านงานวิเทศสัมพันธ์ของมหาวิทยาลัยหวังเฉียวเฉิมพระเกียรติสามารถสื่อสารและเข้าใจทั้งภาษาและวัฒนธรรมไทยกับจีนได้ ถือเป็นข้อดีสำหรับองค์กร บุคลากรฝ่ายจีนที่ไม่สามารถสื่อสารภาษาไทยก็สามารถติดต่อสื่อสารกับบุคลากรฝ่ายไทยได้ ทำให้การติดต่อสื่อสารข้ามวัฒนธรรมระหว่างมหาวิทยาลัยหวังเฉียวเฉิมพระเกียรติกับสถาบันอุดมศึกษาในจีนสะดวกมากขึ้น และการที่บุคลากรด้านวิเทศสัมพันธ์ฝ่ายจีนสามารถสื่อสารและเข้าใจวัฒนธรรมไทย ก็เป็นข้อดีสำหรับองค์กร ที่สามารถติดต่อสื่อสารข้ามวัฒนธรรมกับ

ฝ่ายไทยได้อย่างสะดวกมากขึ้น การที่สามารถสื่อสารและเข้าใจภาษาเดียวกัน ส่งผลทำให้การติดต่อสื่อสารข้ามวัฒนธรรม มีความชัดเจนและมีประสิทธิภาพมากขึ้น อีกทั้งยังสามารถลดความเสี่ยงในการติดต่อสื่อสารที่เข้าใจผิดพลาดได้

2. อวัจนภาษา

อวัจนภาษา หมายถึง ภาษาที่ไม่ออกเสียงเป็นถ้อยคำ แต่มีความหมายที่มีลักษณะเป็นภาษาแฝงอยู่ในนั้น อวัจนภาษาจะปรากฏร่วมอยู่กับการสื่อสารของมนุษย์อยู่เสมอไม่ว่าเป็นรูปแบบใด เช่น กิริยาท่าทาง การใช้สีหน้า การใช้เสียง หรือสิ่งอื่น ๆ ที่เกี่ยวข้องในการแปลความหมายของมนุษย์ เช่น การแต่งกาย การเลือกใช้สีสำหรับของใช้ การตรงต่อเวลา การกระทำ ระยะห่างของความสัมพันธ์ เป็นต้น งานวิเทศสัมพันธ์มีลักษณะงานที่ต้องติดต่อสื่อสารและร่วมงานกับบุคคลจากหน่วยงานต่างวัฒนธรรมหรือต่างประเทศผ่านอวัจนภาษา ในการศึกษาครั้งนี้ ผู้วิจัยได้ศึกษาประเภทอวัจนภาษาใน 6 ประเด็น ได้แก่ มารยาทในการทักทาย การแต่งกาย การใช้สีหน้า การจัดที่นั่งในที่ประชุม การใช้สัญลักษณ์ และของที่ระลึก โดยมีผลการศึกษาดังต่อไปนี้

2.1 มารยาทการทักทาย

มารยาท หมายถึง แนวทางในการปฏิบัติหรือการแสดงวาจา ภาษา ท่าทาง และพฤติกรรมต่าง ๆ ออกมาให้ปรากฏแก่สายตาของผู้อื่น การทักทายเป็นธรรมเนียมของมนุษย์หลายชาติหลายภาษา เช่น การยิ้ม การก้มศีรษะ การจับมือ การจับแขน หรือการไหว้ การทักทายปราศรัยเป็นการสื่อสารระหว่างคนที่รู้จักกันแล้ว หรือระหว่างผู้ที่ไม่เคยรู้จักกันมาก่อน ซึ่งการทักทายปราศรัยกันจะทำให้เกิดสัมพันธภาพที่ดีต่อไป เมื่อต้องการที่จะทักทายปราศรัยกับชาวต่างชาติ จึงต้องระมัดระวังเรื่องมารยาทซึ่งอาจแตกต่างกันเนื่องจากวัฒนธรรมที่ต่างกัน

จากการสังเกตการณ์และการสัมภาษณ์บุคลากรในกลุ่มตัวอย่างเกี่ยวกับมารยาทการทักทายระหว่างคณะผู้แทนจากมหาวิทยาลัยหัวเฉียวเฉลิมพระเกียรติกับสถาบันอุดมศึกษาฝ่ายจีน ผู้วิจัยได้พบมารยาทในการทักทาย คือ มีการแนะนำตัวตามลำดับ การแลกนามบัตร การไหว้ การจับมือ การยิ้ม และการพยักหน้าเบา ๆ ดังต่อไปนี้

สถานการณ์จากการสังเกตการณ์ (18 กุมภาพันธ์ 2566)

ในสถานการณ์การประชุมระหว่างมหาวิทยาลัยหัวเฉียวฯ กับสถาบันอุดมศึกษาฝ่ายจีน ช่วงต้นของการประชุมเจรจา คณะผู้แทนของทั้งสองฝ่ายทักทายโดยการแนะนำตัวผู้เข้าร่วมประชุม ฝ่ายเจ้าภาพและฝ่ายแขกตามลำดับ พร้อมกับการแลกนามบัตร จากนั้นจะมีการชวนพูดคุยเรื่องทั่วไปก่อนเข้าสู่ประชุม ชาวไทยจะมีการไหว้แทนการทักทาย ส่วนชาวจีนจะเป็นการจับมือ และในบางครั้งผู้เข้าร่วมประชุมฝ่ายจีนก็ใช้การไหว้ในการทักทายกับชาวไทย ในขณะเดียวกันผู้เข้าร่วมประชุมฝ่ายไทยก็มีการจับมือแทนการไหว้ในการทักทายกับชาวจีน

จากตัวอย่างดังกล่าวแสดงให้เห็นว่า บุคลากรที่ปฏิบัติหน้าที่ด้านวิเทศสัมพันธ์ของทั้งฝ่ายไทยและฝ่ายจีน เข้าใจและให้ความสำคัญกับมารยาทการทักทายของอีกฝ่าย ทั้งสองฝ่ายมีการปรับตัวใช้วิธีการทักทายของอีกฝ่ายในการทักทาย เพื่อให้อีกฝ่ายรู้สึกถึงความเป็นมิตร โดยฝ่ายจีนใช้มารยาทไทยคือการไหว้ในการทักทายกับชาวไทย และฝ่ายไทยก็มีการปรับตัวใช้การจับมือแทนการไหว้ในการทักทายกับชาวจีน ไม่ว่าทั้งสองฝ่ายทักทายด้วยวิธีใด ต่างต้องการแสดงมารยาทในการพบเจอ และแสดงการให้ความสำคัญและความเคารพถึงวัฒนธรรมการทักทายของอีกฝ่าย ซึ่งในการสื่อสารข้ามวัฒนธรรม พฤติกรรมดังกล่าวจะทำให้ทั้งสองฝ่ายเกิดความรู้สึกที่ดีต่อกันในการพบหน้ากัน

ส่วน คุณ H-1 (9 มีนาคม 2566, สัมภาษณ์) กล่าวว่า

ผมเป็นผู้ชาย หากต้องทักทายกับฝ่ายไทยซึ่งเป็นผู้หญิง ผมจะเลือกโบกมือทักทายพร้อมยิ้มและพยักหน้าเบา ๆ ก่อน หรือจะยกมือไหว้แบบไทย แล้วจะดูสถานการณ์อีกทีถ้าผู้หญิงฝ่ายไทยยื่นมือมาจับมือทักทาย ถึงจะยื่นมือตอบกลับ ถือเป็นการเคารพเพศหญิง

จากการสัมภาษณ์ข้างต้นเห็นได้ว่า การสื่อสารข้ามวัฒนธรรมระหว่างจีนกับไทยในเรื่องมารยาทการทักทาย ยังต้องให้ความสำคัญกับเรื่องเพศ ให้ความเคารพแก่เพศหญิงโดยไม่เป็นฝ่ายเริ่มยื่นมือในการจับมือทักทายตามธรรมเนียม

นิยมแบบจีน โดยผู้ชายฝ่ายจีนจะเลือกวิธีการทักทายแบบโบกมือพร้อมยิ้มและพยักหน้าเบา ๆ หรือทักทายด้วยการไหว้แบบไทย เพื่อหลีกเลี่ยงการถูกเนื้อต้องตัวกัน ซึ่งแสดงให้เห็นถึงการให้ความเคารพเพศหญิง การให้ความสำคัญเรื่องระยะห่างในการทักทายระหว่างชายกับหญิง และให้ความสำคัญกับมารยาทในทักทายระหว่างชายกับหญิงในการสื่อสารข้ามวัฒนธรรม

2.2 การแต่งกาย

การแต่งกายเป็นอวัจนภาษาอย่างหนึ่งที่สามารถสื่อถึงรสนิยม บุคลิกภาพ ฐานะ หรือทัศนคติของบุคคลนั้นได้ และการแต่งกายยังสามารถสื่อถึงความเป็นเอกลักษณ์ ความเป็นชาติของบุคคลได้อีกด้วย ดังนั้น การแต่งกายที่สุภาพ เข้ากับกาลเทศะ และหลีกเลี่ยงสิ่งที่ต้องห้ามของคนต่างวัฒนธรรมในการสื่อสารข้ามวัฒนธรรมกรณีที่ต้องพบเจอกัน จึงมีความสำคัญอย่างยิ่ง

จากการสังเกตการณ์และการสัมภาษณ์บุคลากรด้านงานวิเทศสัมพันธ์เกี่ยวกับการแต่งกายในโอกาสพบเจอกันระหว่างคณะผู้แทนจากมหาวิทยาลัยหัวเฉียวเฉลิมพระเกียรติกับสถาบันอุดมศึกษาฝ่ายจีน ผู้วิจัยได้สรุปตัวอย่างการแต่งกายในการสื่อสารข้ามวัฒนธรรมไว้ดังต่อไปนี้

สถานการณ์จากการสังเกตการณ์ (18 กุมภาพันธ์ 2566)

ในสถานการณ์การประชุมเจรจาความร่วมมือในห้องประชุมระหว่างมหาวิทยาลัยหัวเฉียวฯ กับสถาบันอุดมศึกษาฝ่ายจีน ผู้ที่ร่วมงานทั้งสองฝ่ายแต่งกายเป็นแบบสากลเป็นหลัก คือผู้ชายมักจะใส่เสื้อเชิ้ต ผูกเนกไทหรือไม่ผูกก็ได้ และสวมใส่เสื้อสูท ส่วนผู้หญิงจะใส่เสื้อสูท ใส่กางเกงหรือกระโปรงที่เป็นทางการและสุภาพ ไม่จำเป็นต้องใส่เสื้อเชิ้ตเสมอ และจะใส่เสื้อสูทหรือไม่ใส่ก็ได้ ทั้งชายและหญิงจะไม่มีการใส่เสื้อผ้าที่มีเนื้อผ้าเป็นยีนส์เข้าร่วมประชุม จะมีการแต่งตัวด้วยชุดประจำชาติของตนเองหรือของอีกฝ่ายก็ได้ เช่น ชุดไทย หรือชุดจีน ดังภาพที่ 1

ภาพที่ 1 การแต่งกายของผู้เข้าร่วมประชุม

ที่มา: กิจกรรม. 2566 : <https://www.hcu.ac.th/event/1035>

และตั้งที่ คุณ A-1 (สัมภาษณ์, 13 กุมภาพันธ์ 2566) กล่าวว่า

เวลามีงานต้อนรับแขกต่างประเทศ การประชุมหรืองานอื่นๆ ที่เป็นแบบทางการ ส่วนมากเราจะใส่ชุดสุภาพและถ้าเป็นไปได้คลุมด้วยเสื้อสูท จะดูเป็นทางการและเรียบร้อย แต่ตอนนี้มีชุดกระโปรงแฟชั่นสำหรับผู้หญิงทำงานมากมายที่ดูสุภาพเรียบร้อย แบบนั้นไม่ต้องใส่เสื้อสูท คลุมก็ได้ แต่คนไทยจะไม่ค่อยใส่เสื้อผ้าที่เป็นเนื้อผ้ายีนส์ร่วมงานทางการ เพราะจะมองว่าไม่ค่อยสุภาพ

จากการสังเกตการณ์และการสัมภาษณ์ข้างต้นเห็นได้ว่า บุคลากรด้านวิเทศสัมพันธ์ของทั้งฝ่ายไทยและฝ่ายจีน รวมถึงผู้ร่วมประชุมคนอื่น ๆ ได้ให้ความสำคัญกับการแต่งกายในการสื่อสารข้ามวัฒนธรรมเมื่อต้องพบเจอกับผู้ที่มาจากต่างวัฒนธรรม ต่างเลือกชุดเสื้อผ้าที่มีความสุภาพและเรียบร้อย ผู้ชายมักจะใส่เสื้อมีคอปกอยู่ด้านในและสวมเสื้อสูท ส่วนผู้หญิงจะใส่ชุดสุภาพที่เป็นเสื้อกับกางเกงหรือกระโปรงที่เป็นทางการและดูเรียบร้อยสุภาพ มีการแต่งตัวด้วยชุดประจำชาติ และบุคลากรฝ่ายไทยให้ความสำคัญกับการแต่งกายในสถานการณ์การต้อนรับแขกต่างประเทศ การประชุมหรืองานอื่นๆ ที่เป็นแบบทางการ โดยมักจะเลือกสวมใส่เสื้อที่มีความสุภาพเรียบร้อย และมักจะสวมใส่ด้วยเสื้อสูทอีกชั้น เพื่อให้ดูเป็นทางการและมีความเรียบร้อยมากขึ้น สำหรับผู้หญิงอาจจะมีโอกาสในการเลือกสวมใส่ชุดแฟชั่น (fashion) ที่มีความเรียบร้อยและสุภาพ ไม่ค่อยใส่เสื้อที่เป็นเนื้อผ้ายีนส์ (jeans) เนื่องจากการแต่งกายที่

เหมาะสมเป็นทางการ ซึ่งถือได้ว่าเป็นการแสดงถึงการให้ความสำคัญและให้เกียรติกับอีกฝ่าย อีกทั้งยังเป็นการสร้างความประทับใจให้กับอีกฝ่ายในการพบเจอ และช่วยสร้างภาพลักษณ์ที่ดีให้กับอีกฝ่ายอีกด้วย

ส่วน คุณ C-1 (26 กุมภาพันธ์ 2566, สัมภาษณ์) กล่าวว่า

อากาศในหน้าหนาวของจีนหนาวกว่าไทยมาก เวลาขณะเยี่ยมชมเยือนจากไทยมาที่จีนในช่วงหน้าหนาว เราอาจจะไม่ได้ให้ความสำคัญกับความสะอาดหรือไม่สะอาดสักเท่าไร แต่เราจะเป็นห่วงเรื่องสุขภาพของเขามากกว่า เสื้อผ้าที่ใส่กันหน้าหนาวส่วนมากดูเรียบร้อยอยู่แล้ว ดังภาพที่ 2

ภาพที่ 2 การแต่งกายในฤดูหนาวของผู้เข้าร่วมประชุม

ที่มา: ห้องประชุม. 2562 : ภาพถ่าย.

จากการสัมภาษณ์ข้างต้นเห็นได้ว่า ช่วงฤดูหนาวของจีนมีอุณหภูมิที่ค่อนข้างต่ำ ต่างกับของไทยมาก คนทั่วไปมักจะสวมใส่เสื้อกันหนาวเพื่อให้ร่างกายอบอุ่น เมื่อให้การต้อนรับคณะผู้แทนจากไทยในช่วงฤดูหนาว บุคลากรฝ่ายจีนจึงให้ความสำคัญ ห่วงใยเรื่องความอบอุ่นของเสื้อผ้าที่แขกสวมใส่มากกว่าความสะอาดของเสื้อผ้า ซึ่งก็เป็นการแสดงถึงการมีน้ำใจและการเป็นมิตรที่มีต่อกันระหว่างการสื่อสารข้ามวัฒนธรรม

2.3 การใช้สีหน้า

การแสดงออกทางสีหน้า เป็นอวัจนภาษาประเภทหนึ่งที่สามารถสื่อถึงความต้องการ อารมณ์ ความรู้สึก ฯลฯ บางครั้งการแสดงออกทางสีหน้าจะช่วยเสริมวัจนภาษาให้มีน้ำหนักมากขึ้น หรือบางครั้งจะเป็นการสื่อความหมายได้อย่างดีแทนการใช้วัจนภาษา ในระหว่างการสื่อสารข้ามวัฒนธรรม ผู้ที่ติดต่อสื่อสารกันอาจไม่สามารถเข้าใจความหมายของอีกฝ่ายได้เนื่องจากไม่ได้ใช้ภาษาเดียวกัน แต่อาจสามารถคาดเดาสีหน้าที่อีกฝ่ายจะสื่อผ่านสีหน้าของอีกฝ่ายได้ ดังนั้นจึงต้องให้ความสำคัญกับการใช้สีหน้าในการสื่อสารข้ามวัฒนธรรม

จากการสังเกตการณ์และการสัมภาษณ์บุคลากรด้านงานวิเทศสัมพันธ์เกี่ยวกับการใช้สีหน้าในโอกาสพบเจอกันระหว่างคณะผู้แทนจากมหาวิทยาลัยหัวเฉียวเฉลิมพระเกียรติกับสถาบันอุดมศึกษาฝ่ายจีน ผู้วิจัยได้สรุปตัวอย่างการใช้สีหน้าในการสื่อสารข้ามวัฒนธรรมไว้ดังต่อไปนี้

สถานการณ์จากการสังเกตการณ์ (18 กุมภาพันธ์ 2566)

ในสถานการณ์การพบเจอกันระหว่างมหาวิทยาลัยหัวเฉียวฯ กับสถาบันอุดมศึกษาฝ่ายจีน ไม่ว่าจะอยู่ในที่ประชุมหรือสถานที่ภายนอก ชาวไทยมักจะยิ้มแย้มเสมอ และจะมีสีหน้าตั้งใจระหว่างการสนทนา ส่วนชาวจีนบางคนก็จะยิ้มแย้มในช่วงแรก และจากนั้นจะแสดงสีหน้าแบบตั้งใจเป็นส่วนใหญ่ โดยเฉพาะในเวลาที่เป็นที่ประชุมหรือพูดคุยถึงเรื่องสำคัญ และทั้งสองฝ่ายต่างมีการแสดงสีหน้าตั้งใจหรือขมวดคิ้วเล็กน้อยเวลาพูดคุยถึงประเด็นสำคัญหรือเคร่งเครียด

จากตัวอย่างดังกล่าวแสดงให้เห็นว่า การแสดงสีหน้าสามารถแสดงให้เห็นถึงความรู้สึก อารมณ์ หรือความต้องการ การแสดงสีหน้าแบบยิ้มแย้มเป็นนิสัยของคนไทยทั่วไป และยังเป็นการแสดงถึงความเป็นมิตรต่ออีกฝ่าย การแสดงสีหน้าแบบตั้งใจในเวลาประชุมหรือพูดคุยถึงเรื่องสำคัญ เป็นการแสดงถึงการกำลังตั้งใจฟังและคิดตาม แต่ไม่ได้หมายถึงไม่เป็นมิตรหรือไม่ให้เกียรติกับอีกฝ่าย และการแสดงสีหน้าแบบตั้งใจหรือขมวดคิ้วเล็กน้อย อาจเป็นการแสดงถึงการไม่เข้าใจ ไม่เห็นด้วย หรือไม่พอใจก็ได้ ในที่ประชุมจึงควรสังเกตสีหน้าของอีกฝ่ายเพื่อรู้ทันสถานการณ์และปรับเปลี่ยนน้ำเสียง แนวทางการพูดหรือการเจรจาเพื่อให้การสื่อสารข้ามวัฒนธรรมมีประสิทธิภาพมากขึ้น

เช่นเดียวกับที่ คุณ A-4 (16 มีนาคม 2566, สัมภาษณ์) กล่าวว่า

ในการเริ่มต้นการประชุม ยังอยู่ในช่วงทำความรู้จัก ทักทาย พูดคุยทั่วไป ทุกคนมักจากยิ้มให้กัน แต่เมื่อเข้าสู่ขั้นตอนการเจรจาในประเด็นที่จะร่วมมือกัน ทุกคนจะตั้งใจฟังคำพูดของทั้งสองฝ่ายเพื่อติดตาม จะมียิ้มหรือหัวเราะกันบ้างระหว่างพูดคุย แต่เมื่อพูดคุยถึงประเด็นสำคัญทุกคนจะมีสีหน้าจริงจัง หรือในช่วงที่ไม่เห็นด้วยกับอีกฝ่าย อาจจะมียิ้มไว้ก่อน ไม่ค่อยแสดงสีหน้าที่ไม่พอใจ และค่อยแสดงความคิดเห็นที่ต่างกันในภายหลัง

จากการสัมภาษณ์ข้างต้นเห็นได้ว่า ในการสื่อสารข้ามวัฒนธรรมที่เป็นสถานการณ์การประชุมเจรจาความร่วมมือทางวิชาการระหว่างฝ่ายไทยกับฝ่ายจีน ผู้เข้าร่วมประชุมฝ่ายไทยและฝ่ายจีน ซึ่งมาจากต่างวัฒนธรรม จะมีการใช้สีหน้าด้วยการยิ้มให้กับอีกฝ่ายเพื่อเป็นการแสดงถึงความเป็นมิตรและการให้การต้อนรับ มีแสดงออกทางสีหน้าแบบจริงจังในระหว่างการเจรจาเพื่อเป็นการแสดงถึงการตั้งใจฟังและติดตามอีกฝ่าย และเมื่อไม่เห็นด้วยหรือไม่พอใจกับความคิดของอีกฝ่าย จะไม่แสดงออกทางสีหน้าไม่พอใจในทันทีทันใด แต่จะแสดงความคิดเห็นของตนทีหลัง เป็นมารยาทและเป็นการแสดงความเคารพที่มีต่อผู้พูด

นอกจากนี้ คุณ J-1 (27 กุมภาพันธ์ 2566, สัมภาษณ์) กล่าวว่า

คนไทยชอบยิ้มให้กัน เวลาพูดคุยหรือประชุมกับฝ่ายไทย เราจะประทับใจในรอยยิ้มของพวกเขา ทำให้บรรยากาศการประชุมลดความตึงเครียดลง แม้จะคุยกันในประเด็นที่สำคัญก็ตาม แต่ไม่ได้หมายความว่าเราไม่ได้ให้ความสำคัญกับประเด็นที่กำลังคุย ซึ่งเรามองว่าเป็นการจริงจังกับเรา บางทีก็อาจทำให้การเจรจาในครั้งนั้นง่ายขึ้น

จากการสัมภาษณ์ข้างต้นเห็นได้ว่า การใช้สีหน้าแบบยิ้มแย้มระหว่างการสื่อสารข้ามวัฒนธรรม จะช่วยทำให้บรรยากาศในห้องประชุมผ่อนคลายลงโดยเฉพาะเวลาที่จำเป็นต้องเจรจาถึงประเด็นที่สำคัญ การยิ้มให้กันนั้นสามารถแสดงออกถึงความจริงใจที่มีให้กันและแสดงถึงความคาดหวังที่จะได้รับการตอบรับที่ดีจากอีกฝ่าย ซึ่งอาจจะช่วยทำให้การสื่อสารข้ามวัฒนธรรมที่เป็นสถานการณ์การเจรจาร่วมมือประสบความสำเร็จได้ง่ายขึ้น

2.4 การจัดที่นั่งในที่ประชุม

การจัดที่นั่งในที่ประชุมให้เหมาะสมกับลักษณะ รูปแบบหรือระดับของการประชุม เป็นองค์ประกอบที่สำคัญมาก ในการจัดเตรียมการประชุมระดับนานาชาติ จะมีผู้ร่วมประชุมที่มาจากต่างวัฒนธรรมกัน อาจมีธรรมเนียมการจัดที่นั่งที่ต่างกัน ผู้ที่เข้าร่วมประชุมจะสัมผัสได้ถึงระดับความใส่ใจหรือระดับการให้ความสำคัญของเจ้าภาพที่มีต่อผู้เข้าร่วมประชุม การจัดที่นั่งในที่ประชุมจึงเป็นอวัจนภาษาอย่างหนึ่งที่มีความสำคัญระหว่างการสื่อสารข้ามวัฒนธรรม

จากการสังเกตการณ์สถานการณ์ความร่วมมือทางวิชาการระหว่างมหาวิทยาลัยหัวเฉียวเฉลิมพระเกียรติกับสถาบันอุดมศึกษาฝ่ายจีน ผู้วิจัยสรุปตัวอย่างการจัดที่นั่งในที่ประชุมในการสื่อสารข้ามวัฒนธรรมไว้ดังต่อไปนี้

สถานการณ์จากการสังเกตการณ์ (18 กุมภาพันธ์ 2566)

การจัดที่นั่งสำหรับต้อนรับผู้เข้าร่วมประชุมจากสถาบันอุดมศึกษาในสาธารณรัฐประชาชนจีนในห้องประชุมของมหาวิทยาลัยหัวเฉียวเฉลิมพระเกียรติ โต๊ะประชุมมักจะเป็นโต๊ะรูปตัว U และการจัดที่นั่งมักจะจัดเป็นลักษณะประธานในที่ประชุมของทั้งฝ่ายเจ้าภาพและฝ่ายแขกนั่งคู่กันที่หัวโต๊ะ โดยฝ่ายเจ้าภาพมักจะนั่งอยู่ฝั่งซ้าย และฝ่ายแขกจะนั่งอยู่ฝั่งขวาของโต๊ะ ส่วนผู้ร่วมประชุมจะนั่งเรียงกันถัดจากประธานโดยเรียงตามลำดับตำแหน่งงานหรือความอาวุโส

ภาพที่ 3 การจัดที่นั่งในที่ประชุมแบบประธานอยู่หัวโต๊ะ

ที่มา: กิจกรรม. 2566 : <https://www.hcu.ac.th/event/1035>

สถานการณ์จากการสังเกตการณ์ (10 มีนาคม 2566)

การจัดที่นั่งสำหรับต้อนรับผู้เข้าร่วมประชุมจากมหาวิทยาลัยหัวเฉียวเฉลิมพระเกียรติในห้องประชุมของสถาบันอุดมศึกษาในสาธารณรัฐประชาชนจีน ประธานของทั้งสองฝ่ายนั่งหันหน้าชนกันอยู่จุดกลางของโต๊ะคนละฝั่ง และผู้ร่วมประชุมนั่งสลับขวาซ้ายจากประธานตามลำดับตำแหน่งงานหรือความอาวุโส

ภาพที่ 4 การจัดที่นั่งในที่ประชุมแบบประธานอยู่กลางโต๊ะของสองฝั่ง

ที่มา: ห้องประชุม. 2566: ภาพถ่าย.

จากตัวอย่างดังกล่าวแสดงให้เห็นว่า บุคลากรที่ปฏิบัติงานด้านวิเทศสัมพันธ์มีการจัดที่นั่งในที่ประชุมเพื่อเป็นการเตรียมต้อนรับแขกที่มาจากต่างวัฒนธรรม ซึ่งทั้งฝ่ายไทยและฝ่ายจีนได้ให้ความสำคัญกับที่นั่งของประธานเหมือนกัน ไม่ว่าจะเป็นการนั่งหัวโต๊ะ หรือนั่งจุดตรงกลางของโต๊ะตามลักษณะโต๊ะหรือลักษณะห้อง ล้วนเป็นที่นั่งที่มีความเด่นชัดซึ่งต้องจัดเตรียมไว้สำหรับผู้ที่มีฐานะหรือตำแหน่งสูงสุด และมีการคำนึงถึงผู้เข้าร่วมอื่น ๆ โดยจัดที่นั่งให้นั่งเรียงหรือนั่งสลับขวาซ้ายถัดจากประธาน และจัดเตรียมที่นั่งสำหรับล่ามแปลในที่ประชุมซึ่งเป็นผู้ที่มีความสำคัญอีกคนหนึ่งซึ่งทำหน้าที่เป็นสื่อกลางในการถ่ายทอดความหมายในการสื่อสารของทั้งสองฝ่าย ซึ่งการจัดที่นั่งในที่ประชุมได้เหมาะสมกับรูปแบบและระดับความสำคัญของการประชุมนั้น จะทำให้การติดต่อสื่อสารหรือการเจรจาความร่วมมือระหว่างฝ่ายไทยกับฝ่ายจีนมีความราบรื่น เมื่อผู้เข้าร่วมประชุมประทับใจกับการจัดห้องประชุมรวมถึงการจัดที่นั่งในที่ประชุม อาจมีส่วนช่วยทำให้การสื่อสารข้ามวัฒนธรรมระหว่างสองสถาบันมีประสิทธิภาพมากขึ้น

2.5 การใช้สัญลักษณ์

สัญลักษณ์ หรือ เครื่องหมาย หมายถึงสิ่งที่ใช้แทนความหมายของอีกสิ่งหนึ่ง ไม่ว่าจะเป็น วัตถุ อักษร รูปร่าง หรือสีสันทัน ซึ่งใช้ในการสื่อความหมายหรือแนวความคิดให้มนุษย์เข้าใจไปในทางเดียวกัน อาจจะเป็นรูปธรรมหรือนามธรรมก็ได้ ในการติดต่อสื่อสารข้ามวัฒนธรรมระหว่างมหาวิทยาลัยหัวเฉียวเฉลิมพระเกียรติกับสถาบันอุดมศึกษาในสาธารณรัฐประชาชนจีน ชื่อของสถาบัน สัญลักษณ์หรือโลโก้ประจำสถาบัน รวมถึงปณิธานของสถาบัน ฯลฯ ล้วนเป็นสัญลักษณ์ที่ควรต้องให้ความสำคัญและต้องระมัดระวังการใช้ให้ถูกต้อง

จากการสังเกตการณ์และการสัมภาษณ์บุคลากรที่ปฏิบัติงานด้านวิเทศสัมพันธ์ในกลุ่มตัวอย่าง ผู้วิจัยได้สรุปตัวอย่างการใช้สัญลักษณ์ในการสื่อสารข้ามวัฒนธรรมไว้ดังต่อไปนี้

สถานการณ์จากการสังเกตการณ์ (25 กันยายน 2564)

มหาวิทยาลัยหัวเฉียวฯ กับสถาบันอุดมศึกษาฝ่ายจีน ต่างให้ความสำคัญกับการพิมพ์ชื่อของสถาบัน และการใช้สัญลักษณ์ที่เป็นตัวสัญลักษณ์หรือโลโก้ประจำสถาบันของสถาบันอีกฝ่ายเป็นอย่างมาก เนื่องจากชื่อสถาบันและสัญลักษณ์ประจำสถาบันเป็นตัวแทนของสถาบันที่เผยแพร่ออกสู่สังคม และสถาบันของทั้งฝ่ายไทยและฝ่ายจีนยังให้ความสำคัญในการใส่สัญลักษณ์ประจำสถาบันในการจัดทำบันทึกความเข้าใจหรือบันทึกข้อตกลงกัน เป็นต้น

ภาพที่ 5 การใช้สัญลักษณ์ประจำสถาบันในการจัดทำบันทึกข้อตกลง

ที่มา: ตัวอย่างบันทึกข้อตกลง. 2566 : ภาพถ่าย.

จากตัวอย่างดังกล่าวแสดงให้เห็นว่า บุคลากรด้านวิเทศสัมพันธ์ให้ความสำคัญกับการใช้สัญลักษณ์ขององค์กรตนเองหรือองค์กรอีกฝ่าย ไม่ว่าจะ เป็นชื่อสถาบัน สัญลักษณ์หรือโลโก้ประจำสถาบัน ชื่อและสัญลักษณ์อันเล็ก ๆ แต่มีความหมายแฝงอยู่ในนั้น คือ เป็นภาพแทนสถาบันที่เผยแพร่ออกไปให้ผู้คนในสังคมได้รู้จัก ค้นเคย และจดจำ ในการสื่อสารข้ามวัฒนธรรมระหว่างไทยกับจีน อาจมีอุปสรรคในเรื่องการเข้าใจด้านภาษา อาจมีการพิมพ์ชื่อสถาบันของอีกฝ่ายผิด ซึ่งจะทำให้อีกฝ่ายเสียความรู้สึกหรือไม่พอใจได้ จึงต้องให้ความสำคัญและระมัดระวังกับการใช้สัญลักษณ์ที่เป็นชื่อและสัญลักษณ์ประจำสถาบันทั้งของตนเองและของสถาบันอื่น ๆ โดยเฉพาะของต่างประเทศอีกด้วย

ดังที่ คุณ A-3 (สัมภาษณ์, 10 กุมภาพันธ์ 2566) กล่าวว่า

ช่วงโควิดไทยกับจีนไม่สามารถเดินทางไปมากันได้ การประชุมกับมหาวิทยาลัยทางจีนจึงต้องปรับเป็นรูปแบบออนไลน์ ถึงจะเห็นหน้ากันผ่านจอ แต่เราก็พยายามจัดตั้งฉากหลังหรือหาสิ่งของต่าง ๆ มาตกแต่งเพื่อแสดงถึงความเป็นสถาบันของตนและแสดงถึงความสัมพันธ์ไทย-จีน เช่น การใช้ฉากหลังที่มีชื่อของมหาวิทยาลัย หรือเปลี่ยนภาพฉากหลังเป็นบรรยากาศของมหาวิทยาลัย ดังภาพที่ 6

ภาพที่ 6 การใช้สัญลักษณ์ที่เป็นชื่อและภาพของสถาบันในการจัดทำฉากหลังในการประชุมออนไลน์

ที่มา: ประชุมออนไลน์. 2565: ภาพถ่าย.

จากการสัมภาษณ์ข้างต้นเห็นได้ว่า การใช้ชื่อ สถานที่ ซึ่งเป็นหนึ่งในสัญลักษณ์ของมหาวิทยาลัยมาจัดทำเป็นพื้นหลังของการประชุมออนไลน์กับอีกฝ่าย ถือได้ว่าเป็นการแสดงถึงองค์กรของตน เป็นการยืนยันฐานะของตน และยังถือเป็นการให้ความสำคัญกับผู้ร่วมประชุมในระหว่างการสื่อสารข้ามวัฒนธรรม ถึงแม้ว่าจะไม่สามารถประชุมกันแบบพบหน้าจริง แต่ผู้ร่วมประชุมได้จัดหาพื้นหลังที่สามารถสื่อถึงสัญลักษณ์ขององค์กรของตน ถือได้ว่ามีความตั้งใจในการเตรียมความพร้อมและให้ความเคารพต่อผู้ร่วมประชุมอีกฝ่าย

และดังที่ คุณ E-1 (สัมภาษณ์, 6 มีนาคม 2566) กล่าวว่า

ผมคิดว่านามบัตรก็มีความสำคัญสำหรับเราที่ทำหน้าที่สื่อสารข้ามวัฒนธรรมกับทางไทย บนนามบัตรจะมีโลโก้และชื่อของมหาวิทยาลัย มีที่อยู่และวิธีติดต่อ พร้อมบอกชื่อและตำแหน่ง ก็จะทำให้เรามีความน่าเชื่อถือในฐานะตัวแทนของมหาวิทยาลัยในการติดต่อกับต่างประเทศมากขึ้น

ภาพที่ 7 การใช้สัญลักษณ์ประจำสถาบันในการจัดทำนามบัตร

ที่มา: นามบัตร. 2566: ภาพถ่าย.

จากการสัมภาษณ์ข้างต้นเห็นได้ว่า การใช้สัญลักษณ์ประจำมหาวิทยาลัย เช่น ชื่อมหาวิทยาลัย โลโก้ (logo) ของมหาวิทยาลัย ในการจัดทำนามบัตร เป็นการบ่งบอกถึงความสัมพันธ์ของตนกับมหาวิทยาลัยแห่งนี้ เมื่อยื่นนามบัตรให้กับผู้อื่น จะแสดงว่าตนเองเป็นตัวแทนขององค์กรแห่งนี้ ซึ่งมีความสำคัญสำหรับบุคลากรด้านวิเทศสัมพันธ์ ที่มีหน้าที่ติดต่อสื่อสารกับต่างประเทศ มีความจำเป็นต้องยืนยันองค์กรที่ตนเองสังกัดอยู่ เพื่อเพิ่มความน่าเชื่อถือให้กับตนเอง อีกทั้งยังเป็นการประชาสัมพันธ์มหาวิทยาลัยของตนเองด้วย

จากตัวอย่างข้างต้นสรุปได้ว่า บุคลากรด้านวิเทศสัมพันธ์ ทั้งฝ่ายไทยและฝ่ายจีนมีวัฒนธรรมแบบให้ความสำคัญกับการใช้การใช้สัญลักษณ์ที่บ่งบอกถึงองค์กรต้นสังกัดของตนในการสื่อสารข้ามวัฒนธรรมที่เหมือนกัน มีการใช้ชื่อสถาบัน สัญลักษณ์หรือโลโก้ประจำสถาบันในการจัดทำเอกสารสำคัญ เช่น บันทึกรายชื่อกอง นามบัตร เป็นต้น หรือมีการใช้ห้องประชุมที่มีชื่อสถาบัน สัญลักษณ์หรือโลโก้ประจำสถาบัน หรือรูปภาพของสถาบันตกแต่งเป็นสถานที่ประกอบการสื่อสารข้ามวัฒนธรรมในกรณีประชุมทางวิชาการ แสดงให้เห็นว่าทั้งฝ่ายไทยและฝ่ายจีนให้ความสำคัญต่อองค์กรของตนที่เหมือนกัน และมีความคาดหวังว่าจะเป็นภาพลักษณ์ที่ดีสำหรับคู่อสื่อสารข้ามวัฒนธรรม

2.6 ของที่ระลึก

ของที่ระลึกเป็นอวัจนภาษาที่ช่วยสื่อถึงความรู้สึก ความผูกพัน และความคาดหวัง ฯลฯ ของผู้มอบที่มีต่อผู้รับ อีกทั้งยังเป็นการแสดงถึงมารยาทของผู้มอบ ในการติดต่อสื่อสารทั่วไประหว่างมนุษย์กับมนุษย์รวมถึงการสื่อสารข้ามวัฒนธรรม ของที่ระลึกยังสามารถแสดงถึงน้ำใจหรือการให้ความสำคัญของผู้มอบที่มีต่อผู้รับอีกด้วย

จากการสังเกตการณ์และการสัมภาษณ์บุคลากรที่ปฏิบัติงานด้านวิเทศสัมพันธ์ในกลุ่มตัวอย่าง ผู้วิจัยได้สรุปตัวอย่างการมอบของที่ระลึกในการสื่อสารข้ามวัฒนธรรมไว้ดังต่อไปนี้

สถานการณ์จากการสังเกตการณ์ (20 มกราคม 2565)

มหาวิทยาลัยหัวเฉียวฯ กับสถาบันอุดมศึกษาฝ่ายจีนมีธรรมเนียมในการจัดเตรียมของที่ระลึกสำหรับคณะเยี่ยมเยือนจากอีกฝ่ายเมื่อพบเจอกัน ไม่ว่าจะเป็นฝ่ายเจ้าภาพ หรือเป็นฝ่ายเข้าเยี่ยมชม โดยทั้งสองฝ่ายจะเลือกของที่แสดงถึงเอกลักษณ์ความเป็นสถาบัน เมือง หรือประเทศชาติ พร้อมมีความหมายที่ดี และมักจะมีของชิ้นใหญ่มอบให้กับองค์กร และมีของชิ้นเล็กมอบให้กับผู้เข้าร่วมงานทุกคน ซึ่งผู้ประสานงานของทั้งสองฝ่ายมักจะต้องมีการพูดคุยกันเรื่องการเตรียมของที่ระลึกกันก่อนถ้าเป็นไปได้ เพื่อให้การมอบของที่ระลึกของทั้งสองฝ่ายไปในแนวทางเดียวกัน

ภาพที่ 8 ของที่ระลึกของมหาวิทยาลัยหัวเฉียวเฉลิมพระเกียรติ

ที่มา: งานเบญจรงค์. 2566: ภาพถ่าย.

ภาพที่ 9 ของที่ระลึกของมหาวิทยาลัยในสาธารณรัฐประชาชนจีน

ที่มา: รูปภาพอาคารสถานที่ในมหาวิทยาลัย. 2566: ภาพถ่าย.

จากตัวอย่างดังกล่าวแสดงให้เห็นว่า บุคลากรด้านวิเทศสัมพันธ์ให้ความสำคัญกับการจัดเตรียมและการมอบของที่ระลึกสำหรับคณะศึกษาดูงานจากอีกฝ่ายเมื่อมีการพบเจอกัน ไม่ว่าจะในฐานะฝ่ายให้การต้อนรับ หรือเป็นฝ่ายเยี่ยมเยือน เพื่อเป็นการแสดงถึงความมีน้ำใจและความเป็นอันหนึ่งอันเดียวกัน อีกทั้งยังเป็นมารยาทในการไปมาหาสู่กัน และยังเป็น การแสดงถึงการให้ความสำคัญและความใส่ใจแขกที่มาเยี่ยมเยือนจากทางไกลให้มีของติดไม้ติดมือกลับไปเป็น ความทรงจำอันดีระหว่างกัน อีกทั้งยังมีความคาดหวังว่าผู้รับจะมีความทรงจำที่ดีต่อผู้มอบของที่ระลึกนั้นตลอดไป

ดังที่ คุณ I-2 (สัมภาษณ์, 1 มีนาคม 2566) กล่าวว่า

เวลาเราจัดคณะผู้แทนไปไทยครั้งหนึ่ง ส่วนใหญ่จะไปเยี่ยมเยือนมหาวิทยาลัยหลายแห่ง ของที่ระลึกจะต้องเตรียมหลายชุด บางครั้งเราอาจจะจัดหาของที่เบา ไม่แตงง่าย และมีความหมายที่ดี อย่างเช่นหม.หัวเดียวๆ เราไปหลายรอบแล้ว เราอาจจะเปลี่ยนของที่ระลึกที่เป็นสัญลักษณ์ของ มหาวิทยาลัยเรา เป็นของที่ระลึกเกี่ยวกับเมืองที่เราอยู่แทนบ้าง จะได้มอบของที่ระลึกที่ไม่ซ้ำกัน

ภาพที่ 10 ของที่ระลึกของมหาวิทยาลัยในสาธารณรัฐประชาชนจีน

ที่มา: ผ้าไหมที่มีภาพวาดเมือง. 2566: ภาพถ่าย.

จากการสัมภาษณ์ข้างต้นเห็นได้ว่า การจัดเตรียมของที่ระลึกที่จะนำไปมอบให้กับอีกฝ่ายที่ต่างประเทศ อาจจะมีข้อจำกัดบ้างในเรื่องความไม่สะดวกในการพกพาระหว่างการเดินทางข้ามประเทศ จึงมีการจัดเตรียมของที่ระลึกที่มีน้ำหนักเบา สะดวกพกพา ง่ายต่อการจัดเก็บ และเป็นของที่ไม่ง่าย ทั้งนี้ยังมีข้อจำกัดในการมอบของชำร่วย หากมหาวิทยาลัยทั้งสองมีการไปมาหาสู่กันบ่อย จึงมีการจัดหาของที่ระลึกอื่น ๆ ที่เป็นเอกลักษณ์ของเมืองที่ มหาวิทยาลัยของตนตั้งอยู่ไปมอบให้แทน แสดงถึงความมีน้ำใจและความพยายามที่ฝ่ายมอบตั้งใจในการจัดเตรียม ของที่ระลึกให้กับฝ่ายรับ ซึ่งจะช่วยกระชับความสัมพันธ์ในการสื่อสารข้ามวัฒนธรรมระหว่างกัน

จากตัวอย่างข้างต้นสรุปได้ว่า ทั้งฝ่ายไทยกับฝ่ายจีนมีความคิดที่ตรงกัน คือ ของที่ระลึกที่ฝ่ายหนึ่งมอบให้กับ อีกฝ่ายหนึ่งในสถานการณ์ความร่วมมือต่าง ๆ ระหว่างการสื่อสารข้ามวัฒนธรรม ไม่เพียงแต่มีของชิ้นใหญ่ที่มอบให้กับ มหาวิทยาลัยที่ไปเยี่ยมเยือน แต่ยังมีของที่ระลึกที่เป็นชิ้นเล็กซึ่งจะเป็นของที่ระลึกที่เหมาะสมกับการใช้งานได้จริง มอบให้กับผู้ที่มาร่วมงาน และผู้ประสานงานฝ่ายวิเทศสัมพันธ์ด้วยกันเพื่อขอบคุณที่ช่วยเหลือและสนับสนุนเรื่องงาน ซึ่งกันและกันมาโดยตลอด ซึ่งการสื่อสารข้ามวัฒนธรรมระหว่างมหาวิทยาลัยจะสื่อสารผ่านบุคลากรด้านวิเทศสัมพันธ์ เป็นหลัก วัฒนธรรมที่ตรงกันทั้งสองฝ่ายในการมอบของที่ระลึก ได้แสดงให้เห็นถึงการให้ความสำคัญ ความมีน้ำใจที่ดี ต่อกัน และยังช่วยกระชับมิตรภาพระหว่างบุคคลไปสู่มิตรภาพระหว่างองค์กรได้อีกด้วย

การอภิปรายผล

การใช้ภาษาไม่ว่าจะเป็นวจนภาษาหรือวจนภาษาในกระบวนการการสื่อสารข้ามวัฒนธรรม เป็นเครื่องมือสำคัญที่จะทำให้เกิดความเข้าใจกันระหว่างผู้ส่งสารและผู้รับสารต่างวัฒนธรรม ในบทความเรื่องนี้ มีการใช้ภาษาที่ใช้ถ้อยคำหรือวจนภาษา คือ มีการใช้คำศัพท์เฉพาะงานวิเทศสัมพันธ์ซึ่งเป็นคำศัพท์ที่ใช้ในวงการการศึกษา มีการใช้คำเรียกชื่อหรือการใช้สรรพนามที่ควรให้ความสำคัญในเรื่องตำแหน่งทาง ตำแหน่งทางวิชาการหรือวุฒิการศึกษา และควรเรียกตามธรรมเนียมของอีกฝ่ายเพื่อแสดงความเคารพและการให้เกียรติกับอีกฝ่าย และภาษาที่ใช้ในการสื่อสารข้ามวัฒนธรรมเป็นภาษาจีนกับภาษาไทยเป็นหลัก มีเอกสารบางส่วนเป็นภาษาอังกฤษ และมีการใช้ภาษาที่ไม่ใช่ถ้อยคำหรือวจนภาษา คือ มารยาทการทักทาย การแต่งกาย การใช้สีหน้า การจัดที่นั่งในที่ประชุม การใช้สัญลักษณ์ และของที่ระลึก ซึ่งมีความเหมือนและความแตกต่างตามวัฒนธรรมของไทยกับจีน ดังที่ Zu (2015, P. 78) ได้กล่าวไว้ว่า ภาษาเป็นองค์ประกอบหนึ่งที่เราไม่ได้ใช้ในการสื่อสารข้ามวัฒนธรรม ถือเป็นส่วนสำคัญเพื่อถ่ายทอดความหมายของอีกฝ่ายไปยังอีกฝ่าย การใช้ภาษาในการสื่อสารเป็นกลวิธีหลักในการสื่อสารข้ามวัฒนธรรม การเข้าใจความสัมพันธ์ระหว่างภาษากับวัฒนธรรม และเข้าใจความแตกต่างระหว่างวัฒนธรรมการใช้ภาษาในการสื่อสารจึงสำคัญยิ่งสำหรับบุคคลที่ต้องสื่อสารข้ามวัฒนธรรม และดั่งที่นิริศรา เกตวัลท์ และคณะ (2564, น. 9-11) ได้กล่าวไว้ว่า ภาษาแบ่งออกได้เป็น 2 ประเภท คือ ภาษาที่ใช้ถ้อยคำ หรือ วจนภาษา (Verbal Language) เป็นภาษาที่ออกเสียงเป็นถ้อยคำ และภาษาที่ถ่ายทอดผ่านตัวอักษร และภาษาที่ไม่ใช่ถ้อยคำ หรือวจนภาษา เป็นภาษาที่ไม่ออกเสียงเป็นถ้อยคำ แต่มีลักษณะเป็นภาษาที่แฝงอยู่ในถ้อยคำ เช่น กิริยาท่าทาง การเคลื่อนไหว การใช้สีหน้าหรือสายตา การใช้น้ำเสียง จังหวะของการพูด การหยุดพูด ตลอดจนสิ่งอื่น ๆ ที่เข้ามาเกี่ยวข้องกับการแปลความหมาย ผลการวิจัยด้านวจนภาษาของงานวิจัยนี้สอดคล้องกับงานวิจัยของจันทิมา พงษ์พันธุ์ (2548) เรื่องการสื่อสารเชิงวจนภาษา (ภาษาพูด) ผ่านรูปแบบการสื่อสารแบบรวบรัด กรณีศึกษา ธุรกิจร้านอาหาร ธุรกิจตลาดประมูลสินค้า และธุรกิจการบินระหว่างประเทศ พบว่ามีการเน้นการใช้คำศัพท์เทคนิค และมีการเน้นการใช้คำทับศัพท์ และการใช้คำอักษรย่อเฉพาะทางธุรกิจสายการบินระหว่างประเทศ และผลการวิจัยด้านวจนภาษาของงานวิจัยนี้สอดคล้องกับงานวิจัยของหวง ซืออี่ (2560) เรื่องการเรียนการสอนและสื่อการเรียนการสอนการอ่านข่าวบนพื้นฐานการสื่อสารข้ามวัฒนธรรม พบว่ามีการใช้รูปภาพประกอบการนำเสนอเนื้อหาหรือการเรียนการสอน เพื่อที่จะช่วยให้นักเรียนชาวไทยเข้าใจข่าวภาษาจีนได้อย่างมีประสิทธิภาพมากขึ้น ความสอดคล้องกับแนวคิด ทฤษฎีและงานวิจัยที่เกี่ยวข้องดังกล่าวแสดงให้เห็นว่า การใช้ภาษาไม่ว่าจะเป็นวจนภาษาหรือวจนภาษาในการสื่อสารข้ามวัฒนธรรมมีสำคัญอย่างยิ่งภายใต้บริบทอันหลากหลายหลายการศึกษาเรื่องการใช้วจนภาษาและวจนภาษาในเรื่องนี้ ทำให้เห็นและเข้าใจภาษาที่ใช้และวิธีการใช้ในการสื่อสารข้ามวัฒนธรรมด้านงานวิเทศสัมพันธ์ รวมถึงทำให้เห็นถึงความเหมือน ความแตกต่างและสิ่งที่ควรให้ความสำคัญทางวัฒนธรรมในบริบทของความร่วมมือทางวิชาการระหว่างมหาวิทยาลัยในไทยกับจีน ทั้งนี้ก็เพื่อที่จะทำให้การสื่อสารข้ามวัฒนธรรมระหว่างมหาวิทยาลัยในไทยกับจีนมีประสิทธิภาพมากขึ้น

องค์ความรู้ที่ได้รับจากงานวิจัย

1. ในกระบวนการการสื่อสารข้ามวัฒนธรรมด้านงานวิเทศสัมพันธ์ระหว่างบุคลากรของมหาวิทยาลัยหัวเฉียวเฉลิมพระเกียรติกับสถาบันอุดมศึกษาในสาธารณรัฐประชาชนจีน มีการใช้คำศัพท์เฉพาะในวงการการศึกษาที่ต้องทำความเข้าใจทั้งความหมายของคำและความหมายเชิงการปฏิบัติให้ตรงกันจึงจะสามารถเข้าใจตรงกันและดำเนินการร่วมกันต่อไปในแนวทางเดียวกันได้
2. บุคลากรด้านงานวิเทศสัมพันธ์ที่สามารถสื่อสารภาษาไทยและภาษาจีนพร้อมทั้งเข้าใจวัฒนธรรมของไทยและของจีน เป็นปัจจัยสำคัญที่ทำให้การสื่อสารข้ามวัฒนธรรมระหว่างสถาบันไทยกับจีนมีความเข้าใจกันและมีประสิทธิภาพมากขึ้น
3. ทั้งสถาบันฝ่ายไทยและจีนให้ความสำคัญกับการใช้ชื่อและสัญลักษณ์ประจำสถาบัน ควรใช้ให้ถูกต้องและ

เหมาะสมตามสถานการณ์ในระหว่างการสื่อสารข้ามวัฒนธรรมเป็นการแสดงถึงการให้ความสำคัญต่ออีกฝ่าย

4. บุคลากรด้านงานวิเทศสัมพันธ์ควรรู้จักเรียนรู้ในการรับมือกับสถานการณ์ที่เปลี่ยนแปลงตลอดเวลาด้วยกลไกร่วมกันสามประสาน เพื่อเป็นพื้นฐานสำคัญในการเรียนรู้วิถีวิธีรับมือสถานการณ์ใหม่ในวันหน้า ดังต่อไปนี้

4.1 共通词与意 นอกจากฝ่ายวิเทศสัมพันธ์ อาจารย์และผู้บริหารที่เกี่ยวข้องควรต้องรู้เขารู้เราแล้ว (知己知彼) ยังต้องเรียนรู้ขอบเขตของคำและความหมายระหว่างวัฒนธรรม ซึ่งมีการเปลี่ยนแปลงตลอดเวลา

4.2 共体谅 ภาษาพูด ภาษากาย อาจคลาดเคลื่อนได้ ระหว่างการสื่อสารข้ามวัฒนธรรม แต่สามารถแก้ไขได้ด้วยคำอธิบายเพิ่มเติมและรอยยิ้ม

4.3 共分享 ประสบการณ์ที่ผ่านมา สามารถพัฒนาเป็น “คู่มือ” เตรียมความพร้อมให้ผู้บริหารและทีมงานฝ่ายวิเทศสัมพันธ์ รวมทั้งพัฒนาเป็นบทเรียนให้นักศึกษาไทยและจีนได้ศึกษาในชั้นเรียน

เอกสารอ้างอิง

- จันทิมา พงษ์พันธุ์. (2548). *การสื่อสารเชิงวิจันภาษา (ภาษาพูด) ผ่านรูปแบบการสื่อสารแบบรวบรัด กรณีศึกษา ธุรกิจร้านอาหาร ธุรกิจตลาดประมูลสินค้า และธุรกิจการบินระหว่างประเทศ* (วิทยานิพนธ์ปริญญาโทบริหารธุรกิจ). มหาวิทยาลัยธุรกิจบัณฑิต, กรุงเทพมหานคร.
- จิราภรณ์ สมิต และพฤกษ์พรธณ บรรเทาทุกข์ (2559). การศึกษาปัญหาการใช้ภาษาอังกฤษในบริบทการสื่อสารระหว่างวัฒนธรรมระหว่างเจ้าหน้าที่ตรวจคนเข้าเมืองและชาวต่างชาติ. *วารสารวิชาการนวัตกรรมสื่อสารสังคม*, 2(8), 46-57.
- ฉันทัส ทองช่วย. (2543-2544). งานวิเทศสัมพันธ์เป็นงานสำคัญของคณะมนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์. *วารสารปวาริต*, 13(2), 3-5.
- นริศรา เกตวัลท์ และคณะ. (2564). *ภาษาไทยกับการสื่อสาร*. กรุงเทพมหานคร: สาขาวิชาภาษาและวัฒนธรรมไทย คณะศิลปศาสตร์ มหาวิทยาลัยหัวเฉียวเฉลิมพระเกียรติ.
- มัทนศิลป์ วงศ์จันทร์. (2562). *การรับรู้ปัญหาการสื่อสารและกลวิธีการสื่อสารที่ผู้ขายคนไทยใช้ในการสื่อสารกับนักท่องเที่ยวที่พูดภาษาอังกฤษในจังหวัดเชียงใหม่* (วิทยานิพนธ์ปริญญาโทบริหารธุรกิจ). มหาวิทยาลัยพะเยา, พะเยา.
- เมตตา วิวัฒนานุกูล (กฤตวิทย์). (2559). *การสื่อสารระหว่างวัฒนธรรม* (พิมพ์ครั้งที่ 2). กรุงเทพมหานคร: สำนักพิมพ์จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.
- วิไล ธรรมวาจา. (2564). การศึกษาระดับความรู้ความเข้าใจและปัจจัยที่ส่งผลต่อการเรียนรู้วัฒนธรรมไทยของนักศึกษาแลกเปลี่ยนชาวจีนมหาวิทยาลัยหัวเฉียวเฉลิมพระเกียรติ. *วารสารศิลปศาสตร์ปริทัศน์*, 16(2), 1-17.
- หวง ซื่ออี (2560). การเรียนการสอนและสื่อการเรียนการสอนการอ่านข่าวบนพื้นฐานการสื่อสารข้ามวัฒนธรรม. *วารสารจีนศึกษา มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์*, 10(2), 225-256.
- Yuan, X. Y. (2015). The manifestation of the differences between Chinese and Western cultures in cross-cultural communication. *Scientific Chinese*, (10X), 195.
- Zu, X. M. (2015). *Intercultural Communication*. Beijing: Foreign Language Teaching and Research Press.

ลักษณะ “ความเป็นเหนือ” ในสื่อบันเทิงไทย พ.ศ. 2519 - 2564*

Characteristics of ‘Northernness’ in Thai Entertaining Media, During 1976 - 2021

Yingying Nong

นักศึกษาระดับปริญญาโท สาขาวิชาการศึกษาภาษาไทยเป็นภาษาที่สอง หลักสูตรศิลปศาสตรดุษฎีบัณฑิต
มหาวิทยาลัยหัวเฉียวเฉลิมพระเกียรติ

Graduate student, Communicative Thai as a Second Language Program, Faculty of Liberal Arts,
Huachiew Chalermprakiet University

จันทร์สุตา ไชยประเสริฐ (Jansuda Chaiprasert)

อาจารย์ประจำสาขาวิชาภาษาศาสตร์ คณะศิลปศาสตร์
มหาวิทยาลัยหัวเฉียวเฉลิมพระเกียรติ

Lecturer, Department of Language Studies, Faculty of Liberal Arts,
Huachiew Chalermprakiet University

E-mail: aben1936@qq.com

Received: January 3, 2024, Revised: February 17, 2024, Accepted: May 13, 2024

บทคัดย่อ

งานวิจัยนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อวิเคราะห์ลักษณะความเป็นเหนือที่ปรากฏในสื่อบันเทิงไทย โดยใช้การวิจัยแบบวิเคราะห์เนื้อหา (Content Analysis) จากสื่อบันเทิงไทยประเภทนวนิยาย 11 เรื่อง ละครโทรทัศน์ 4 เรื่อง และภาพยนตร์ 7 เรื่อง ผลการวิจัยพบว่า สื่อบันเทิงไทยได้นำเสนอลักษณะความเป็นเหนือใน 5 ด้าน ได้แก่ สภาพชีวิตความเป็นอยู่ ความเชื่อ ประเพณี ค่านิยม และการใช้ภาษา 1) สภาพชีวิตความเป็นอยู่ นำเสนอลักษณะความเป็นเหนือที่บ้านเรือนเป็นบ้านใต้ถุนสูง บนยอดจั่วมี “กาแล” การแต่งกายแบบพื้นเมือง ผู้หญิงเหนือนุ่งผ้าซิ่น ห่มสไบเกล้าผม และใช้ “ปิ่น” ประดับผม ส่วนผู้ชายทั่วไปสวมเสื้อม่อฮ่อม และนำเสนอลักษณะความเป็นเหนือจากอาหารท้องถิ่นเหนือ เช่น น้ำปู และลาบดิบ เป็นต้น 2) ความเชื่อ นำเสนอลักษณะความเป็นเหนือเรื่องผีเสื้อบ้าน ผีปกชะโหล่ง และผีกะ 3) ประเพณี นำเสนอลักษณะความเป็นเหนือผ่านประเพณีสงกรานต์และประเพณีลอยกระทง ในช่วงสงกรานต์มีประเพณีถวายตุง และปักตุงที่เจดีย์ทราย ในช่วงวันลอยกระทงมีการปล่อยโคมลอย 4) ค่านิยมที่นำเสนอ ลักษณะความเป็นเหนือ มีค่านิยมเกี่ยวกับความงามของผู้หญิงเหนือว่า ภาพลักษณ์อันดีงามของสาวเหนือ คือ มีรูปโฉมงามและกิริยาวาจาเรียบร้อยอ่อนหวาน มีค่านิยมเกี่ยวกับการเลือกคู่ครองที่เป็นคนกรุงเทพฯ และค่านิยมเกี่ยวกับการสักหมึกดำ และด้านที่ 5) การใช้ภาษา นำเสนอลักษณะความเป็นเหนืออย่างเด่นชัดจากการใช้คำภาษาถิ่นและสำเนียงการออกเสียง

คำสำคัญ: ความเป็นเหนือ สื่อบันเทิงไทย นวนิยาย ละครโทรทัศน์ ภาพยนตร์

Abstract

This research analyzes characteristics of ‘northernness’ in Thai entertainment media. Content analysis is applied with 11 Thai novels; 4 drama series; and 7 movies as the research methodology.

*บทความนี้เป็นส่วนหนึ่งของวิทยานิพนธ์เรื่อง ลักษณะ “ความเป็นเหนือ” ในสื่อบันเทิงไทย พ.ศ. 2519-2564 สาขาวิชาการศึกษาภาษาไทยเป็นภาษาที่สอง หลักสูตรศิลปศาสตรดุษฎีบัณฑิต มหาวิทยาลัยหัวเฉียวเฉลิมพระเกียรติ

The research finds six aspects of ‘northernness’, including living; beliefs; traditions; values; and using dialect, as the following. 1) Living, presenting through teak stilt houses with ‘Ga-late’ gables; northern traditional clothing, especially women in long traditional skirts with Thai style shawls, wearing hair bun dressing with pins; generally, as for men, wearing, they wear ‘Mo-hom’ shirts; eating northern local food – for example Num-poo, crab paste; Larp-dip, spicy rare-cooked meat, etc. 2) Beliefs, people believing in various spirits like for instance Pee-sea-ban; Pee-pok-ka-long; and Pee-ka. 3) Traditions, on special days like Songkran – decorating ‘Tung’, northern traditional flags; or Loy Kratong – floating ‘Kratong’, a water lantern. 4) Values of northern people, showing in the typical northern charming woman, having a beautiful appearance and gentle manner; preferring to choose a Bangkokian groom; and wearing black ink tattoos. 5) Using the northern dialect, presenting a distinctly Northern style through dialect words and pronunciation accents.

Keywords: Northernness, Thai Entertaining Media, Novel, Drama Series, Movie

บทนำ

ภาคเหนือของไทยถือเป็นดินแดนแห่งความหลากหลายทางวัฒนธรรม ซึ่งก็ได้รับความสนใจจากคนในสังคมเช่นเดียวกัน ภาคเหนือของไทยมีลักษณะภูมิประเทศเป็นเขตภูเขาสลับพื้นที่ราบระหว่างภูเขา ชาวไทยภาคเหนือ หมายถึง คนที่อาศัยอยู่ในภาคเหนือของประเทศไทย ซึ่งมีวิถีชีวิตและขนบธรรมเนียมเป็นของตนเองและมีเอกลักษณ์เฉพาะตัว วัฒนธรรมท้องถิ่นและเอกลักษณ์ของชาวเหนือเป็นที่น่าสนใจ ซึ่งทำให้สังคมเหนือต่างจากสังคมภาคอื่น ๆ ความเป็นเหนือ การแสดงลักษณะเฉพาะในด้านต่าง ๆ หรือเอกลักษณ์ที่แตกต่างจากภาคอื่นที่ทำให้ผู้พบเห็นเกิดความเข้าใจและรับรู้ตรงกันว่าเป็นสิ่งที่บ่งบอกถึงภาคเหนือ เช่น ที่อยู่อาศัย การแต่งกาย อาหารการกิน ความเชื่อ ประเพณี ค่านิยม และภาษาเหนือ เป็นต้น ลักษณะเด่นทางวัฒนธรรมที่หลากหลายเหล่านี้สามารถถ่ายทอดผ่านสื่อบันเทิงไทยต่าง ๆ ซึ่งทำให้บุคคลในสังคมเข้าใจสังคมชาวเหนือและความเป็นเหนือได้มากยิ่งขึ้น ความเป็นเหนือก็ได้แพร่กระจายไปสู่สื่อบันเทิงต่าง ๆ อย่างกว้างขวางมากขึ้น

สื่อบันเทิงที่นำเสนอความเป็นเหนือมีอยู่ไม่น้อย ในด้านวรรณกรรม มีนักเขียนภาคเหนือที่มีชื่อเสียง ได้แก่ ภาณุมาลา คำจันทร์ และพิบูลศักดิ์ ละครพล ผลงานของนักเขียนสองท่านนี้ได้สะท้อนถึงวิถีชีวิตของชาวเหนือ ทำให้คนในสังคมเข้าใจวิถีชีวิต วัฒนธรรม และความเป็นเหนือ และได้ประสบความสำเร็จเป็นที่ยอมรับ เห็นได้จากการที่ได้รับรางวัลและการได้รับการตีพิมพ์หลายครั้ง ละครโทรทัศน์ที่สะท้อนวิถีชีวิตและวัฒนธรรมของสังคมชาวเหนือได้ผลิตขึ้นอย่างต่อเนื่อง และได้รับความนิยมอย่างแพร่หลาย เช่น เรื่อง *เมื่อดอกกรักบาน* (2550) ได้รับรางวัลละครโทรทัศน์ยอดเยี่ยม เรื่อง *รอยไหม* (2554) ได้รับรางวัลละครดีเด่นแห่งปี พ.ศ. 2554 และเรื่อง *แม่อยู่สระอิน* (2561) ได้รับรางวัลละครเรทติ้งสูงสุดติดต่อกัน 4 สัปดาห์ เป็นต้น ข้อมูลดังกล่าวเป็นส่วนหนึ่งที่แสดงให้เห็นว่าคนในสังคมสนใจสังคมวัฒนธรรมของภาคเหนือ และให้ความสำคัญกับละครโทรทัศน์ที่นำเสนอความเป็นเหนือ ส่วนภาพยนตร์ไทยที่นำเสนอความเป็นเหนือก็มีมาอย่างต่อเนื่องและทำรายได้ไม่น้อย จากเว็บไซต์ Thailand Box Office ได้เห็นว่า เรื่อง *อนึ่งคิดถึงพอสังเขป* (2535) ทำรายได้ 82.27 ล้านบาท และได้รับรางวัลภาพยนตร์ยอดเยี่ยม เรื่อง *เพื่อนสนิท* (2548) ทำรายได้ 80 ล้านบาท และได้รับรางวัลภาพยนตร์ยอดเยี่ยม เรื่อง *Home ความรัก ความสุข ความทรงจำ* (2555) ทำรายได้ 16.26 ล้านบาทและได้รับรางวัลภาพยนตร์ยอดเยี่ยม และจนถึงเรื่องนี้ออกมาใหม่ เรื่อง *สัมผัสบ่อย* (2564) ทำรายได้ 19.7 ล้านบาท ซึ่งเป็นอันดับ 4 ของอันดับหนึ่งไทยทำเงินสูงสุดประจำปี พ.ศ. 2564 เป็นต้น แสดงให้เห็นว่าภาพยนตร์ไทยที่นำเสนอความเป็นเหนือมีการผลิตสร้างอย่างต่อเนื่องและได้รับความนิยมจากสังคมไทย วรรณกรรม ละครโทรทัศน์ และภาพยนตร์ที่นำเสนอความเป็นท้องถิ่นได้มีมาอย่างต่อเนื่อง และในปัจจุบันก็ได้เพิ่มมากขึ้น แสดง

ให้เห็นว่าคุณในสังคมไทยสนใจวัฒนธรรมท้องถิ่น แต่ความเป็นท้องถิ่นที่ถูกนำเสนอในสื่อบันเทิงต่าง ๆ ก็มีความแตกต่างกัน เนื่องจากภาคเหนือเคยเป็นดินแดนของอาณาจักรล้านนา ซึ่งมีประวัติศาสตร์อันยาวนานจึงหล่อหลอมให้ภาคเหนือมีวัฒนธรรมอันวิจิตรงดงามที่เป็นเอกลักษณ์ ต่างจากวัฒนธรรมภาคอื่น ๆ ผู้วิจัยจึงสนใจเลือกศึกษาสื่อบันเทิงที่นำเสนอความเป็นเหนือ

งานวิจัยที่ศึกษาเกี่ยวกับภาคเหนือในสื่อบันเทิงต่าง ๆ ได้ศึกษาในหลายประเด็นรวมทั้งการสร้าง “ความเป็นล้านนา” อัตลักษณ์ของชาวล้านนา และภาพตัวแทนของผู้หญิงล้านนา เช่น สุนทร คำยอด (2559) ได้ศึกษาเกี่ยวกับการสร้าง “ความเป็นล้านนา” ในวรรณกรรมของนักเขียนภาคเหนือ ซึ่งได้ศึกษาอุดมการณ์ที่ใช้ประกอบสร้างความ เป็นล้านนาเป็นอุดมการณ์ทางการเมืองที่เรียกว่า “อุดมการณ์ล้านนานิยม” นักเขียนภาคเหนือได้ประกอบสร้างความ เป็นล้านนาโดยใช้วัฒนธรรมภาคเหนือ สุกัญญา เชาวน์น้ำทิพย์ (2549) ได้ศึกษาเกี่ยวกับ อัตลักษณ์ของชาวล้านนาที่ปรากฏในนวนิยายของมาลา คำจันทร์ ซึ่งได้ศึกษาอัตลักษณ์และกลวิธีการนำเสนออัตลักษณ์ของชาวล้านนาที่ปรากฏ ในนวนิยายของมาลา คำจันทร์ ส่วนงานวิจัยเรื่องที่ศึกษาเกี่ยวกับการนำเสนอสังคมชาวเหนือผ่านสื่อบันเทิงประเภทละครโทรทัศน์ และภาพยนตร์ ดังเช่น วัชรวีร์ ไชยยานต์ (2564) ศึกษาเกี่ยวกับ การวิเคราะห์ภาพตัวแทนของผู้หญิง ล้านนาในละครโทรทัศน์แนวย้อนยุคบริบทภาคเหนือ ซึ่งได้ศึกษาภาพตัวแทนและวิธีการประกอบสร้างภาพตัวแทน ของผู้หญิงล้านนา จากการสำรวจข้อมูลเห็นได้ว่า มีงานวิจัยที่ศึกษาเกี่ยวกับชาวเหนือและสังคมชาวเหนือในสื่อบันเทิง ไทยประเภทต่าง ๆ แต่งานวิจัยดังกล่าวเลือกศึกษาสื่อบันเทิงเฉพาะอย่างใดอย่างหนึ่งและศึกษาเกี่ยวกับตัวละครหรือ ภาพสะท้อนสังคม ยังไม่มีงานวิจัยที่ศึกษาความเป็นเหนือในสื่อบันเทิงหลายประเภท ซึ่งจะทำให้เห็นถึงลักษณะความ เป็นเหนือที่ปรากฏในสื่อบันเทิงไทยต่าง ๆ นำไปสู่การเห็นภาพรวมของสังคมเหนือที่คนไทยรับรู้

ดังนั้น สามารถเห็นได้ว่า “ความเป็นเหนือ” เป็นอัตลักษณ์ที่มีความงดงาม จนเป็นเหตุให้สื่อบันเทิงต่าง ๆ เลือกใช้เพื่อต้องการสื่อสารกับผู้เสพสื่อบันเทิง ผู้วิจัยในฐานะชาวต่างชาติที่ศึกษาสาขาวิชาการสื่อสารภาษาไทยเป็น ภาษาที่สอง จึงสนใจศึกษาวิเคราะห์ “ความเป็นเหนือ” ในสื่อบันเทิงไทย พ.ศ. 2519-2564 เพื่อทราบถึงสภาพชีวิต และวัฒนธรรมที่เป็นเอกลักษณ์ของชาวเหนือในสื่อบันเทิงประเภทต่าง ๆ อีกทั้งยังเป็นข้อมูลความรู้ที่เป็นประโยชน์แก่ ชาวต่างชาติเรื่องของสังคมชาวเหนือต่อไป

วัตถุประสงค์ของการวิจัย

เพื่อวิเคราะห์ลักษณะความเป็นเหนือที่ปรากฏในสื่อบันเทิงไทย พ.ศ. 2519-2564

ขอบเขตของการวิจัย

ผู้วิจัยกำหนดขอบเขตของการวิจัย โดยวิเคราะห์ข้อมูลจากสื่อบันเทิงไทยประเภตนวนิยาย ละครโทรทัศน์ และ ภาพยนตร์ ที่มีตัวละครเอกเป็นชาวเหนือ และนำเสนอเกี่ยวกับวิถีชีวิตและสังคมของคนไทยในภาคเหนือ โดยใช้เกณฑ์ เป็นนวนิยาย ละครโทรทัศน์ และภาพยนตร์ที่ได้รับรางวัล ซึ่งผลงานที่ค้นพบชิ้นแรกคือ นวนิยายที่ตีพิมพ์ครั้งแรกในปี พ.ศ. 2519 และผลงานล่าสุดคือภาพยนตร์ที่ออกฉายในปี พ.ศ. 2563 รายละเอียดดังต่อไปนี้

1. นวนิยายที่รวบรวมได้มีจำนวน 11 เรื่อง เรียงลำดับปี พ.ศ. ในการสร้างสรรค์หรือการตีพิมพ์ครั้งแรก ดังนี้

หุบเขาแสงตะวัน (2519)	พิบูลศักดิ์ ละครพล
ทุ่งหญ้าสีน้ำเงิน (2521)	พิบูลศักดิ์ ละครพล
หมู่บ้านอาบจันทร์ (2523)	มาลา คำจันทร์
ลูกป่า (2525)	มาลา คำจันทร์
วัยฝันวันเยาว์ (2528)	พิบูลศักดิ์ ละครพล
เขี้ยวเสือไฟ (2531)	มาลา คำจันทร์
หุบเขากินคน (2533)	มาลา คำจันทร์

เจ้าจันทร์ผมหอม นิราศพระธาตุอินทร์แขวน (2534)	มาลา คำจันทร์
เมืองลับแล (2539)	มาลา คำจันทร์
หัวใจพระเจ้า (2550)	มาลา คำจันทร์
เด็กชายชาวดง (2563)	มาลา คำจันทร์
2. ละครโทรทัศน์ที่รวบรวมได้ มีจำนวน 4 เรื่อง ดังนี้	
เมื่อดอกกรักบาน (2550)	รอยไหม (2554)
แม่อายุสะอื่น (2561)	กลืนกาสะลอง (2562)
3. ภาพยนตร์ที่รวบรวมได้มีจำนวน 7 เรื่อง ดังนี้	
อนึ่ง คิดถึงพอสั่งเซป (2535)	เพื่อนสนิท (2548)
รักจิ้ง (2549)	Home ความรัก ความสุข ความทรงจำ (2555)
The Melody รักทำนองนี้ (2555)	ฮาร์ทปีทเสียงนักรักมัยลุง (2562)
สัมป่อย (2564)	

วิธีดำเนินการวิจัย

การวิจัยครั้งนี้เป็นการวิจัยเชิงคุณภาพ ผู้วิจัยดำเนินการตามขั้นตอนการวิจัยเอกสาร (Documentary Research) และการวิเคราะห์ละครโทรทัศน์และภาพยนตร์ที่นำเสนอผ่านช่องทางอินเทอร์เน็ต ดังต่อไปนี้

1. ศึกษาแนวคิด ทฤษฎี และงานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับความสัมพันธ์ระหว่างวรรณกรรม ละครโทรทัศน์ และภาพยนตร์กับสังคม เพื่อนำมาเป็นแนวทางในการศึกษาวิเคราะห์
2. ศึกษาเอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับวัฒนธรรมท้องถิ่นเหนือ
3. ศึกษาสื่อบันเทิงไทยประเภทวรรณกรรม ละครโทรทัศน์ และภาพยนตร์ ที่นำเสนอเกี่ยวกับวิถีชีวิตและสังคมของคนไทยในภาคเหนือ
4. คัดเลือกกลุ่มข้อมูลตามเกณฑ์ที่กำหนดได้นวนิยายจำนวน 11 เรื่อง ละครโทรทัศน์จำนวน 4 เรื่อง และภาพยนตร์จำนวน 7 เรื่อง
5. วิเคราะห์ลักษณะความเป็นเนื้อที่ปรากฏในสื่อบันเทิงไทยประเภทวรรณกรรม ละครโทรทัศน์ และภาพยนตร์
6. นำเสนอผลการศึกษาวิจัยแบบพรรณนาวิเคราะห์ (Descriptive Analysis)

นิยามศัพท์เฉพาะ

ความเป็นเนื้อ หมายถึง วัฒนธรรมเหนือที่ได้สืบทอดมาอย่างยาวนานให้คงอยู่ในบริบทสังคมปัจจุบันที่มีลักษณะเฉพาะในด้านต่าง ๆ หรือเอกลักษณ์ที่แตกต่างจากภาคอื่นที่ทำให้ผู้พบเห็นเกิดความเข้าใจและรับรู้ตรงกันว่าคือ สิ่งที่บ่งบอกถึงภาคเหนือ เช่น ที่อยู่อาศัย การแต่งกาย การประกอบอาชีพ อาหารการกิน ความเชื่อ ประเพณี ค่านิยม และภาษาเหนือ เป็นต้น

ผลการวิจัย

การศึกษาวเคราะห์ลักษณะความเป็นเนื้อที่ปรากฏในสื่อบันเทิงไทยประเภทวรรณกรรม ละครโทรทัศน์ และภาพยนตร์ ผู้วิจัยพบว่า สื่อบันเทิงไทยทั้ง 3 ประเภท ได้นำเสนอความเป็นเนื้อใน 5 ด้าน ได้แก่ ด้านสภาพชีวิตความเป็นอยู่ ด้านความเชื่อ ด้านประเพณี ด้านค่านิยม และด้านการใช้ภาษา ดังนี้

1. ด้านสภาพชีวิตความเป็นอยู่

การศึกษาวเคราะห์เนื้อหากการบรรยาย บทสนทนาระหว่างตัวละคร และฉากที่นำเสนอสภาพชีวิตความเป็นอยู่ของภาคเหนือในสื่อบันเทิงไทยประเภทวรรณกรรม ละครโทรทัศน์ และภาพยนตร์ ปรากฏว่าผู้ผลิตนิยมสร้างฉากที่

เป็นสภาพชีวิตความเป็นอยู่ของภาคเหนือ และเป็นเนื้อหาที่สำคัญสามารถทำให้ผู้อ่านและผู้ชมได้เห็นภาพชีวิตความเป็นอยู่ของชาวเหนือในด้านที่อยู่อาศัย ด้านการแต่งกาย และด้านอาหารการกิน ดังต่อไปนี้

1.1 ที่อยู่อาศัย

ที่อยู่อาศัยเป็นปัจจัยสำคัญสำหรับการดำรงชีวิตของมนุษย์ เป็นสถานที่ที่มนุษย์ได้ใช้ชีวิตอยู่และอาศัยอยู่ร่วมกันในสังคม สื่อบันเทิงไทยประเภทวรรณกรรม ละครโทรทัศน์ และภาพยนตร์ ได้สร้างฉากที่เป็นที่อยู่อาศัยของชาวเหนือ ได้แสดงให้เห็นถึงลักษณะที่อยู่อาศัยของภาคเหนือที่ตั้งถิ่นฐานอยู่บริเวณที่ราบระหว่างภูเขาที่มีสายน้ำไหลผ่าน ชาวชนบทภาคเหนือมักจะอยู่รวมกันเป็นหมู่บ้าน นิยมสร้างบ้านด้วยวัสดุธรรมชาติที่มีอยู่ในท้องถิ่นสอดคล้องกับวิถีชีวิต ตัวเรือนเป็นเรือนไทยใต้ถุนสูง หลังคาทรงจั่ว ประดับยอดหลังคาด้วยไม้แกะสลักไขว้กัน เรียกว่า “กาแล” ดังเช่น

นวนิยายเรื่อง *วัยฝันวัยเยาว์* ของ พิบูลศักดิ์ ละครพล ได้กล่าวถึงที่อยู่อาศัยของคนในสังคมชนบททางภาคเหนือที่เป็นบ้านหลังเก่าของเด็กชายทิม ดังตัวอย่างต่อไปนี้

บ้านหลังเก่าของผมนั้นสร้างด้วยไม้สักทั้งหลัง เป็นบ้านแบบล้านนาแท้ ๆ มีใต้ถุนสูงมีบันได ๑๐ ชั้น ฝาเข้าไม้แบบฝาปะกน บนยอดจั่วมี “กาแล” สลักเสลาเป็นลวดลายงดงาม และหน้าบ้านต่อจากยกพื้น ตัวเรือนมีชานหลั่นลงยื่นออกไป เป็นรูปสี่เหลี่ยมผืนผ้า กว้างใหญ่มาก มีร้านน้ำตั้งอยู่ที่ชานด้านตะวันตกสุดชานด้านเหนือทำเป็นม้านั่งมีพนักพิง ยาวจนไปจดชานด้านใต้ ซึ่งมีบันไดอยู่ เหนือบันไดมีหลังคายื่นมาคลุมอีกทีหนึ่ง ตรงนั้นแหละเป็นช่วงที่หลังคาต่ำที่สุด

(วัยฝันวัยเยาว์ 2544, น. 70)

จากตัวอย่างที่ยกมา แสดงให้เห็นว่า ผู้เขียนได้สร้างฉากที่เป็นบ้านเรือนของตัวละครที่เป็นชาวเหนือเพื่อทำให้ผู้อ่านเห็นถึงลักษณะความเป็นเหนือ บ้านเรือนแบบภาคเหนือเป็นเรือนไทยยกใต้ถุนสูงและมีบันได หลังคาหน้าจั่ว บนยอดจั่วมี “กาแล” สลัก เพื่อตกแต่งให้เกิดความงาม ชายคายื่น ชานเรือนกว้าง ตัวบ้านเป็นรูปสี่เหลี่ยม โดยใช้ไม้สักเป็นวัสดุสร้างบ้านเรือน ซึ่งเป็นไม้ที่มีมูลค่าสูงและเป็นพันธุ์ไม้ที่เกิดขึ้นเป็นจำนวนมากทางภาคเหนือ ซึ่งเหมาะกับภูมิศาสตร์ของภาคเหนือที่มีป่าไม้อุดมสมบูรณ์

ภาพยนตร์เรื่อง *ส้มป่อย* และละครโทรทัศน์เรื่อง *กลิ่นกาสะลอง* มีหลายฉากที่เป็นหมู่บ้านและบ้านที่ตัวละครเอกฝ่ายหญิงอาศัยอยู่ ได้แสดงให้เห็นถึงลักษณะที่อยู่อาศัยว่าอยู่บริเวณที่ราบระหว่างภูเขาที่มีสายน้ำไหลผ่าน ชาวชนบทภาคเหนือมักจะอยู่รวมกันเป็นหมู่บ้าน ดังตัวอย่างตามรูปภาพ

ภาพที่ 1 หมู่บ้านภาคเหนือในภาพยนตร์เรื่อง ส้มป่อย

(ที่มา :<https://www.netflix.com/th/title/81511310>)

ภาพที่ 2 บ้านเรือนของตัวละครเอกฝ่ายหญิงกาสะลองในละครโทรทัศน์เรื่องกลิ่นกาสะลอง

(ที่มา :https://www.bilibili.tv/th/video/2044758938?bstar_from=bstar-web.homepage.recommend.all)

จากตัวอย่างแสดงให้เห็นว่าผู้ผลิตได้สร้างฉากที่เป็นหมู่บ้านทางภาคเหนือและบ้านเรือนของตัวละครที่เป็นชาวเหนือเพื่อทำให้ผู้ชมเห็นถึงลักษณะความเป็นเหนือ ชาวเหนือมักตั้งถิ่นฐานอยู่บริเวณที่ราบระหว่างภูเขาที่มีสายน้ำไหลผ่าน ชาวชนบทภาคเหนือมักจะอยู่รวมกันเป็นหมู่บ้าน ซึ่งอยู่รวมกันเป็นกลุ่ม ล้อมรอบไปด้วยทุ่งนา เนื่องจากสภาพภูมิประเทศโดยทั่วไปของภาคเหนือมีลักษณะที่แตกต่างไปจากภาคอื่น ๆ อย่างเห็นได้ชัด คือ เต็มไปด้วยภูเขา

บริเวณภูเขาประกอบด้วยภูเขาสูง ๆ สลับกับหุบเขาซึ่งเป็นที่ราบทิวเขา สภาพบ้านเรือนส่วนใหญ่จะปลูกง่าย ๆ ตามสภาพความเป็นอยู่ที่เรียบง่าย บ้านเรือนของคนชนบททางภาคเหนือเป็นบ้านใต้ถุนสูง หลังคาทรงสูงลาดเอียง และเป็นเรือนไม้ ซึ่งใช้วัสดุสร้างบ้านเรือนที่เหมาะสมกับลักษณะของชนบทภาคเหนือที่มีป่าไม้จำนวนมาก บ้านเรือนมักสร้างอยู่ใกล้ธรรมชาติ ล้อมรอบไปด้วยต้นไม้

จากการวิเคราะห์สรุปได้ว่า ความเป็นเหนือที่ถูกนำเสนอ คือ ผู้ผลิตสร้างฉากที่เป็นหมู่บ้านทางภาคเหนือ และบ้านเรือนของตัวละครที่เป็นชาวเหนือ สื่อบันเทิงไทยทั้งสามประเภทล้วนแสดงถึงลักษณะที่โดดเด่นของสภาพแวดล้อมที่อยู่อาศัยและลักษณะของบ้านเรือนทางภาคเหนือ ลักษณะการตั้งถิ่นฐานของชาวเหนือและลักษณะบ้านเรือนสามารถแสดงให้เห็นถึงลักษณะภูมิประเทศของภาคเหนือที่ต่างจากภาคอื่น คือ เต็มไปด้วยภูเขาและประกอบไปด้วยเทือกเขาสลับซับซ้อน และภาคเหนือมีทรัพยากรธรรมชาติที่อุดมสมบูรณ์ คือ ป่าไม้ ซึ่งเป็นเอกลักษณ์ของภาคเหนือ

1.2 การแต่งกาย

สื่อบันเทิงไทยประเภท วรรณกรรม ละครโทรทัศน์ และภาพยนตร์ ได้สร้างตัวละครที่เป็นชาวเหนือแสดงให้เห็นถึงลักษณะการแต่งกายของภาคเหนือ คือ ผู้หญิงเหนือมักนุ่งผ้าซิ่นที่มีลวดลายงดงาม สวมเสื้อคอกลม ห่มสไบทับ และเกล้าผมมวยประดับด้วยดอกไม้หรือ “ปิ่น” ส่วนผู้ชายเหนือมักสวม “ม่อฮ่อม” ดังเช่น

ภาพยนตร์เรื่อง *ส้มป่อย* แสดงให้เห็นถึงลักษณะการแต่งกายของชาวเหนือ ตัวละครหญิงข้าวตอกเป็นผู้ที่ยึดถือความเป็นเหนือ ส้มป่อยเป็นผู้ที่อยากแสดงความเป็นผู้หญิงเหนือ ทั้งสองคนจะนุ่งผ้าซิ่น ห่มสไบ แต่งตัวด้วยผ้าเมือง สวมชุดแต่งกายสตรีแบบดั้งเดิมของภาคเหนือ ละครโทรทัศน์เรื่อง *กลิ่นกาสะลอง* ก็แสดงให้เห็นถึงลักษณะการแต่งกายของชาวเหนือ ตัวละครเอกฝ่ายหญิงกาสะลองที่เป็นสาวเหนือนุ่งผ้าซิ่น สวมเสื้อแขนกระบอก ในละครโทรทัศน์เรื่อง *รอยใหม่* ตัวละครเอกฝ่ายหญิงเจ้าหญิงมณีรินทร์สวมผ้าซิ่น ดังตัวอย่างตามรูปภาพ

ภาพที่ 3 การแต่งกายของสาวเหนือ
ในภาพยนตร์เรื่อง *ส้มป่อย*
(ที่มา :<https://www.netflix.com/th/title/81511310>)

ภาพที่ 4 การแต่งกายของตัวละครเอกฝ่ายหญิง
กาสะลองในละครโทรทัศน์เรื่อง *กลิ่นกาสะลอง*
(ที่มา :https://www.bilibili.tv/th/video/2044758938?bstar_from=bstar-web.homepage.recommend.all)

ภาพที่ 5 การแต่งกายของตัวละคร
ในละครโทรทัศน์เรื่อง *รอยใหม่*
(ที่มา :<https://ch3plus.com/oldseries/1032>)

จากการแต่งกายของตัวละครที่เป็นชาวเหนือในภาพยนตร์เรื่อง *ส้มป่อย* ละครโทรทัศน์เรื่อง *กลิ่นกาสะลอง* และเรื่อง *รอยใหม่* แสดงให้เห็นผู้ผลิตนำเสนอความเป็นเหนือผ่านการแต่งกายของตัวละครที่เป็นชาวเหนือ ผู้หญิงชาวเหนือมักนุ่งผ้าซิ่นหรือผ้าถุงยาวเกือบถึงตาตุ่ม ผ้าถุงจะมีความประณีต งดงาม ตีนซิ่นจะมีลวดลายงดงาม ส่วนเสื้อจะเป็นเสื้อคอกลม มีสีสันทัน สวยงาม อาจห่มสไบทับ ส่วนทรงผม ตัวละครหญิงที่เป็นชาวเหนือไว้ผมเกล้าเป็นมวยใหญ่ เหน็บดอกไม้ที่มวยผมหรือใช้ “ดอกไม้ไหว” และ “ปิ่น” เป็นเครื่องประดับในการตกแต่งผม

ละครโทรทัศน์เรื่อง *กลิ่นกาสะลอง* ก็แสดงให้เห็นถึงลักษณะการแต่งกายของผู้ชายชาวเหนือ ตัวละครชายมั่นฟ้าสวมเสื้อ “ม่อฮ่อม” ในละครโทรทัศน์เรื่อง *รอยใหม่* ตัวละครชายเจ้าศิริวัฒนาสวมเสื้อราชปะแตน มีผ้าพันเอว ดังตัวอย่างตามรูปภาพ

ภาพที่ 6 การแต่งกายของตัวละครในละครโทรทัศน์ เรื่อง รอยไหม

(ที่มา :<https://ch3plus.com/oldseries/1032>)

ภาพที่ 7 การแต่งกายของตัวละครในละครโทรทัศน์เรื่อง กลิ่นกาสะลอง

(ที่มา :https://www.bilibili.tv/th/video/2044758938?bstar_from=bstar-web.homepage.recommend.all)

จากการแต่งกายของตัวละครชายที่เป็นชาวเหนือในละครโทรทัศน์เรื่อง *กลิ่นกาสะลอง* และเรื่อง *รอยไหม* แสดงให้เห็นผู้ผลิตนำเสนอความเป็นเหนือผ่านการแต่งกายของตัวละครที่เป็นชาวเหนือ ผู้ชายชาวเหนือมีการสักยันต์ด้วยหมึกดำ โดยสักตั้งแต่เอวลงมาถึงเข่าหรือต่ำกว่าเข่าเล็กน้อย มักสวมเสื้อสีเข้ม ๆ ที่เรียกว่า “ม่อฮ่อม” นุ่งหนักรั้งไปสูงถึงโคนขาเห็นรอยสักที่ขา มีผ้าคาดเอวปล่อยชายห้อยไว้ข้างหน้า นิยมใช้ผ้าโพกหัว การแต่งกายของชาวเหนือได้เริ่มเปลี่ยนแปลงไปจากลักษณะพื้นเมืองหรือพื้นถิ่นมากขึ้น เมื่อได้มีการเปลี่ยนแปลงการปกครองของล้านนาจากการเป็นประเทศราชมาเป็นมณฑลพายัพในราชการที่ 5 ได้มีการรับเอาค่านิยม และรูปแบบการแต่งตัวจากภาคกลางและต่างประเทศเข้ามาในหัวเมืองฝ่ายเหนือมากขึ้น ผู้ชายชาวเหนือที่เป็นชนชั้นสูงนิยมใช้ผ้าไหมเย็บเสื้อ สวมเสื้อไหมคอพระราชทาน นุ่งโจงกระเบนผ้าไหมหางกระรอก มีผ้าพันเอว

จากการวิเคราะห์สรุปได้ว่า สื่อบันเทิงไทยประเภทวรรณกรรม ละครโทรทัศน์ และภาพยนตร์ต่างก็มีการนำเสนอสภาพชีวิตความเป็นอยู่ด้านการแต่งกายของภาคเหนือ ล้วนเน้นที่ลักษณะเครื่องแต่งกายของภาคเหนือแบบดั้งเดิม ลักษณะการแต่งกายสามารถแสดงให้เห็นถึงภูมิปัญญาที่สืบทอดกันมาในท้องถิ่นภาคเหนือ คือ การทอผ้า ชาวเหนือมักนำเส้นใยจากธรรมชาติ เช่น ฝ้าย ไหม มาใช้ในการทอผ้าและมีลวดลายงดงามตามศิลปวัฒนธรรมของภาคเหนือ เป็นผ้าชิ้นหรือชุดแต่งกายที่เป็นเอกลักษณ์ของภาคเหนือ ดังนั้น การแต่งกายจึงถือว่าเป็นส่วนสำคัญในการนำเสนออัตลักษณ์ การแต่งกายของชาวเหนือจึงสามารถแสดงให้เห็นถึงลักษณะความเป็นเหนือ ทั้งนี้สื่อภาพยนตร์และละครโทรทัศน์นิยมนำเสนอความเป็นเหนือผ่านการแต่งกายของตัวละครมากกว่าสื่อนวนิยาย ด้วยเหตุที่ว่าสื่อภาพยนตร์และละครโทรทัศน์สามารถนำเสนอเรื่องราวต่าง ๆ ผ่านภาพ และสามารถทำให้ผู้ชมรับรู้ได้ชัดเจนและเข้าใจง่ายกว่า

1.3 อาหารการกิน

สื่อบันเทิงไทยประเภทวรรณกรรม ละครโทรทัศน์ และภาพยนตร์ ได้นำเสนออาหารท้องถิ่นของภาคเหนือ เช่น น้ำปู น้ำพริกหนุ่ม แคบหมู แหนม น้ำพริกอ่อง และลาบดิบ เป็นต้น ซึ่งแสดงให้เห็นถึงลักษณะความเป็นเหนือดังเช่น

นวนิยายเรื่อง *เด็กชายชาวดง* ของมาลา คำจันทร์ ได้กล่าวถึงในช่วงฤดูที่มีปูมาก ชาวเหนือมักจะเก็บปูและทำน้ำปูกัน ดังตัวอย่างต่อไปนี้

ปูปลายังคลาคล่ำ หน้าปูเราเก็บปู หน้าปูจะอยู่ในช่วงต้นกล้า ลงสู่เนาใหม่ ๆ นาบ้านเราเป็นนาดำ ไม่ใช่นาหว่าน นาดำจะหว่านกล้า ลงแปลงเพาะกล้าก่อน อายุกล้าสักเดือนจะถอนออกแล้วเอาไปดำในนา น้ำตมที่คราดพรวนจนรวนละเอียดดีแล้ว ช่วงนี้ปูจะโตเต็มที่ ราวเที่ยงวันถึงบ่ายสามโมงแดดจัดน้ำน่าจะร้อนเกินปูอยู่ได้ มันจะหนีน้ำร้อนขึ้นมาอาศัยกอหญ้าตามคันนา เราจะเดินเลาะคันนา แล้วตะปบเอาด้วยมือเปล่าไม่ต้องใช้เครื่องมือเครื่องมือใด ๆ ได้มากพอจะเอาไปให้แม่โขลก คั้นเอาแต่น้ำ กากปูทิ้งไป เอาน้ำปูไปหมักกับตะไคร้ ใบฝรั่งและเกลือที่

โหลกเข้ากัน หมักทิ้งไว้สักคืนก็เอาน้ำหมักไปเคี่ยวจนงวดเป็นเมือกสีดำ อันนี้ละน้ำปู ควก้นน้ำปู
ใส่หอมเก็บไว้กินได้เป็นปี เป็นวิธีถนอมอาหารที่โบราณบ้านเมืองท่านตกทอดมาสู่เรา

(เด็กชายชาวตง 2563, น. 68)

จากตัวอย่างที่ยกมา แสดงให้เห็นว่า ผู้เขียนได้นำเสนออาหารท้องถิ่นเหนือคือ น้ำปู มีลักษณะสีดำข้น มีกลิ่นอันเป็นเอกลักษณ์ น้ำปูส่วนใหญ่ใช้เป็นเครื่องปรุงรสในการทำอาหารชนิดอื่น ชาวบ้านมักจะทำน้ำปูในช่วงฤดูฝนหรือฤดูหนาว เนื่องจากเป็นช่วงที่มีปูนาค่อนข้างมาก คนในชนบทภาคเหนือนิยมรับประทานอาหารท้องถิ่น และวิธีการทำน้ำปูเป็นวิธีถนอมอาหารที่ได้สืบทอดจากโบราณ ซึ่งทำให้น้ำปูสามารถเก็บทานได้เป็นเวลานาน

นวนิยายเรื่อง *วัยฝันวัยเยาว์* ของพิบูลศักดิ์ ลีตระกูล ได้กล่าวถึงอาหารที่ชาวบ้านมักจะทำเลี้ยงคนเกี่ยวข้าว ดังตัวอย่างต่อไปนี้

อาหารหลักที่ชาวบ้านมักจะทำเลี้ยงคนเกี่ยวข้าวก็คือ แกงหยวกกล้วยใส่ไก่ แกงผักใส่ไก่ หรือปลาอย่างแห้งมักจะใส่วันเส้นลงไปด้วย ใส่พริกจัด จนน้ำแกงเป็นสีแดงสดที่เหนียวไหลพลัก ๆ แกงผักกาดใส่ปลาก็เป็นอาหารที่นิยมทำเลี้ยง รวมทั้งแกงกระด้าง น้ำพริกหนุ่ม น้ำพริกตาแดง แคบหมู หนั๋งปอง แหนม น้ำพริกอ่อง และที่ขาดไม่ได้ ก็คือยำผักกาดดองใส่พริกเผ็ดจีเปรี้ยวเค็มพร้อมใส่มะเขือแจ้ซอยเป็นแวน ๆ...

(วัยฝันวัยเยาว์ 2544, น. 5)

จากตัวอย่างที่ยกมา แสดงให้เห็นว่า ผู้เขียนได้สร้างฉากที่เป็นหลังจากการเกี่ยวข้าว ชาวบ้านในชนบทภาคเหนือมักจัดอาหารเลี้ยงคนช่วยเกี่ยวข้าว อาหารที่ทำเลี้ยงมีความหลากหลายซึ่งก็เป็นอาหารพื้นบ้านของภาคเหนือ เพื่อให้ผู้อ่านเห็นถึงลักษณะความเป็นเหนือ เช่น แกงกระด้างเป็นอาหารพื้นเมืองของภาคเหนือในสมัยก่อนเป็นอาหารชาวเหนือที่ทำกินกันในฤดูหนาวเท่านั้น ชาวเหนือนิยมใช้ชาหมูทำ เนื่องจากเป็นส่วนที่มีเ็นมาก เป็นส่วนที่ทำให้แกงข้น เกาะตัว หรือกระด้างง่าย และทำกินในฤดูหนาวก็เนื่องจากต้องใช้สภาพอากาศหนาวเย็นทำให้แกงแข็งเป็นวัน ส่วนน้ำพริกของภาคเหนือมักใส่ผักต่าง ๆ ชนิด เนื่องจากภาคเหนือนั้นภูมิประเทศส่วนใหญ่จะเต็มไปด้วยภูเขา จึงมีพืชผักจากป่าเขามากมาย แสดงให้เห็นว่าวัตถุดิบที่ใช้ทำอาหารส่วนใหญ่จะมาจากธรรมชาติและมีลักษณะท้องถิ่น ซึ่งเหมาะกับภูมิประเทศของภาคเหนือ อาหารการกินของคนในชนบทภาคเหนือจะมีเนื้อสัตว์ที่หาได้ง่าย เช่น ไก่ ปลา และหมู เป็นต้น และมีผักชนิดต่าง ๆ รสชาติของอาหารภาคเหนือมีหลากหลาย เช่น เผ็ด เปรี้ยว และเค็ม แสดงให้เห็นถึงวิถีชีวิตของคนในชนบทภาคเหนือพึ่งพาธรรมชาติเป็นหลัก อาหารการกินเป็นอาหารที่หาวัตถุดิบง่าย ๆ จากพื้นบ้านของตน และมีรสชาติหลากหลายด้วย

ภาพยนตร์เรื่อง *ส้มป่อย* แสดงให้เห็นถึงลักษณะของเมนูลาบภาคเหนือ ตัวละครเอกส้มป่อยกำลังกินลาบอยู่ ดังตัวอย่างตามรูปภาพ

ภาพที่ 8 การกินลาบในภาพยนตร์เรื่องส้มป่อย

(ที่มา :<https://www.netflix.com/th/title/81511310>)

จากตัวอย่างรูปภาพข้างต้นเห็นได้ว่าผู้ผลิตได้สร้างฉากที่ตัวละครที่เป็นชาวเหนือทำเมนูลาบและรับประทานลาบกัน เพื่อนำเสนออาหารท้องถิ่นเหนือ ลาบภาคเหนือจะเป็นลาบดิบ หรือลาบเลือด โดยการทำลาบนั้นนิยมใช้เลือดสด ๆ ของหมู วัว หรือควาย เทผสมกับเนื้อสับละเอียดในระหว่างขั้นตอนการสับเนื้อ เลือดจะผสมอยู่กับเนื้อลาบ ซึ่งเป็นอาหารพื้นเมืองที่มีเอกลักษณ์ของภาคเหนือ

จากการวิเคราะห์สรุปได้ว่า ความเป็นเหนือที่ถูกนำเสนอ คือ อาหารท้องถิ่นของภาคเหนือ สีสันเพิงแต่

ละประเภทได้นำเสนออาหารท้องถิ่นที่มีลักษณะทางภาคเหนือผ่านคำบรรยายและการสร้างฉาก สามารถแสดงให้เห็นสภาพอากาศและภูมิประเทศเป็นส่วนสำคัญที่ทำให้อาหารพื้นบ้านภาคเหนือแตกต่างจากภาคอื่น ๆ สภาพอากาศที่หนาวเย็นทำให้ชาวเหนือมีวิธีการทำอาหารที่เป็นเอกลักษณ์ เช่น แกงกระด้าง การที่อาศัยอยู่ในหุบเขาและบนที่สูงอยู่ใกล้กับป่า ชาวเหนือจึงนิยมนำพืชพันธุ์ในป่ามาปรุงเป็นอาหาร เช่น น้ำพริกที่นิยมใส่ผัก และยังแสดงให้เห็นถึงภูมิปัญญาพื้นบ้านที่มีการถนอมอาหารหลายชนิด เช่น แคบหมู น้ำปู๋ แหนม และหนังปอง เป็นต้น

2. ด้านความเชื่อ

ผู้ผลิตของสื่อบันเทิงทั้งสามประเภทมีการนำเสนอความเป็นเหนือด้านความเชื่อเกี่ยวกับผีประเภทต่าง ๆ เช่น ผีหลวง ผีปกชะโหล่ง ผีปู่ย่า และผีกะดัง ตัวอย่างต่อไปนี้

นวนิยายเรื่อง *หมู่บ้านอาบจันทร์* ของมาลา คำจันทร์ได้กล่าวถึง ตัวละครชื่อนุโพคิดถึงคำพูดของผู้เฒ่าที่เล่าเกี่ยวกับผีหลวง ดังตัวอย่างต่อไปนี้

อุ่นใจอยู่ว่าผีหลวงยังคุ้มครองตน ผีหลวงมีชื่อเรียกว่า “เกือะเจ้อเกือจาเกือะโลเกือะจา” ผีหลวงคือผู้ปกปักรักษาลูกหลานป่าเกือะยอ ถัดจากผีหลวงยังมี “ตะมาแคว” อันเป็นผีเจ้าบรรพบุรุษคอยคุ้มครองอยู่ ผีหลวงดูแลทั้งหมู่บ้าน ตะมาแคว ดูแลในเรือนสองฝั่งเป็นผีดี ผีอื่น ๆ ล้วนเป็นผีชั่วร้ายคอยรังควานคน เช่น ผีห้วยน้ำ ผีจอมปลวก ผีป่า และผีร่อนเร่จรจัดทั้งหลาย “ผีหลวงสร้างฟ้า สร้างแผ่นดิน แล้วสร้างคน ...” คำพูดผู้เฒ่ายังคงอยู่ในหูของนุโพ
(หมู่บ้านอาบจันทร์ 2557, น. 37-38)

จากตัวอย่างที่ยกมาแสดงให้เห็นว่า นักเขียนนำเสนอความเชื่อผีของภาคเหนือ ชาวกะเหรี่ยงมีความเชื่อเกี่ยวกับเรื่องผีว่ามีอยู่สองประเภท คือ ผีดีและผีร้าย ผีดีมีผีหลวงและ “ตะมาแคว” อันเป็นผีบรรพบุรุษ ผีหลวงเป็นผีรักษาหมู่บ้าน ส่วนผีบรรพบุรุษ ชาวกะเหรี่ยงเชื่อกันว่า เมื่อบิดา มารดา ปู่ ย่า ตา ยาย เสียชีวิตไปแล้ว ดวงวิญญาณยังคงวนเวียนไปมาภายในบ้านเรือนและหมู่บ้านด้วยความเป็นห่วงใยกับผู้อื่น ผู้เขียนถ่ายทอดความเชื่อเรื่องผีของชาวกะเหรี่ยงที่เป็นชาวเขาอาศัยอยู่ทางภาคเหนือผ่านคำบอกเล่าของตัวละครและภาษาของชาติพันธุ์ เพื่อสืบความเชื่อเรื่องผีของภาคเหนือแก่ผู้อ่าน

นวนิยายเรื่อง *ลูกป่า* ของมาลา คำจันทร์ได้กล่าวถึง พ่อได้เล่าถึงเรื่องผีปกชะโหล่ง หากเด็กเข้าป่าคนเดียวจะถูกผีปกชะโหล่งจับไป ผีปกชะโหล่งมีผมยาวปรกเกล้า ปรกนม และชอบให้เด็กหาหาบนศีรษะซึ่งความจริงคือ แมงป่องและแมงป่องข้าง ผีปกชะโหล่งจะกินเด็กที่กลัว ดังตัวอย่างต่อไปนี้

พ่อยังเล่าถึงผีปกชะโหล่งซึ่งเป็นชายแก่ออยู่ในห้วย เย็นลงตะวันเหลืองมันจะร้อง ปก... ปกชะโหล่ง เสียงเยือกเยิงเย็น เด็ก ๆ ที่แอบเข้าป่าโดยไม่มีผู้ใหญ่ไปด้วยจะถูกมันหลอกเอาไป...ผมมันยาวปรกเกล้า คราปรกนม มันจะให้เด็ก ๆ หาหาบนหัว แต่บนหัวไม่มีหามแต่แมงป่องแมงเวาเด็กคนไหนกลัวและวิ่งหนีมันจะจับมาฉีกอกกินดับ คนไหนไม่กลัวมันจะให้เข็มทองเล่มหนึ่ง

(ลูกป่า 2532, น. 10)

จากตัวอย่างที่ยกมาแสดงให้เห็นว่า นักเขียนนำเสนอความเชื่อผีปกชะโหล่ง ชาวเหนือเชื่อว่าผีปกชะโหล่งเป็นผีที่อาศัยอยู่ในป่าลึก มีหน้าที่ดูแลรักษาป่า และความเชื่อเรื่องผีปกชะโหล่งได้รับการถ่ายทอดโดยเล่าต่อ ๆ กันมาจากคนรุ่นหนึ่งสู่คนอีกรุ่นหนึ่งเป็นกุศโลบายของผู้ใหญ่ที่ต้องการเล่าเพื่อให้เด็กไม่กล้าเข้าไปในป่าเพียงลำพัง เพราะป่าเป็นที่อันตราย แสดงให้เห็นว่าความเชื่อเรื่องผีปกชะโหล่งเป็นความเชื่อและคำเล่าขานโบราณของภาคเหนือ

ภาพยนตร์เรื่อง *ส้มป่อย* เป็นภาพยนตร์ล่าสุดที่ได้มีตัวละครเอกเป็นชาวเหนือ และนำเสนอเกี่ยวกับวิถีชีวิตและสังคมของชาวเหนือ ได้กล่าวถึงตัวละครเอกฝ่ายหญิงส้มป่อยอยากมีคนรักเป็นคนกรุงเทพฯ เพื่อนของส้มป่อยจึงพาไปขอความช่วยเหลือจากพ่อหมอนซึ่งเป็นผู้ที่สามารถติดต่อผีหรือวิญญาณ ดังตัวอย่างต่อไปนี้

สัมภาษณ์ : คือว่าหนูอยากมีแฟนเป็นคนกรุงเทพฯ หนูเลยอยากรู้ว่า เนื้อคู่หนูจะเป็นคน
กรุงเทพฯเหมือนที่หนูอยากได้ไหม

พ่อหม่อม : ผัวกรุงเทพฯ เหรอ ไม่มีนะ

สัมภาษณ์ : หา ไม่มีผัวกรุงเทพฯ เหรอคะ

พ่อหม่อม : ผัวเฉย ๆ ก็ไม่มี ชะตาเนื้อคู่ชาติครึ่ง ผีปู่ย่าเขาตามมาเอาคืนแล้วรู้ไหม

สัมภาษณ์ : ตามมาเอาคืนอะไรคะ

พ่อหม่อม : ก็ที่มึงไปเหยี่ยวใส่ท่าน [...]

(สัมภาษณ์ 2564 : 8'40")

จากตัวอย่างข้างต้นเห็นได้ว่าผู้ผลิตให้ตัวละครที่เป็นชาวเหนือแก้ไขปัญหาดังกล่าวด้วยวิธีการไปขอความช่วยเหลือจากคนทรงเจ้า เพื่อนำเสนอชาวเหนือมีความเชื่อเรื่องผี ผีปู่ย่าเป็นผีบรรพบุรุษ คอยคุ้มครองดูแลลูกหลานให้อยู่เย็นเป็นสุข มีบทบาทในการควบคุมพฤติกรรมของคนในเรือน และลูกหลานต้องมีการบูชาบวงสรวงเช่นไหว้ เพื่อไม่ให้ผีปู่ย่าเกิดความโกรธและลงโทษ การนับถือผีปู่ย่านั้นจะเป็นแบบแผนวัฒนธรรมของชาวเหนือที่สำคัญมาแต่โบราณ และปัจจุบันก็ยังได้รับการอนุรักษ์สืบทอดจากชาวเหนือเป็นอย่างดี ไม่ว่าจะเป็นผู้สูงอายุหรือวัยรุ่น แสดงให้เห็นว่าความเชื่อเรื่องผีเป็นความเชื่อสำคัญของสังคมชาวเหนือ

ละครโทรทัศน์เรื่อง รอยไหม มีตัวละครชื่ออี่เม้ย ซึ่งเป็นผีกะปิเลี้ยงที่มีความจงรักภักดีต่อเจ้านาย บัวเงิน และจะอยู่รับใช้เจ้านายตลอดไป ดังตัวอย่างตามรูปภาพ

ภาพที่ 9 ตัวละครอี่เม้ยในละครโทรทัศน์เรื่องรอยไหม

(ที่มา : <https://ch3plus.com/oldseries/1032>)

จากการสร้างตัวละครที่เป็นผีกะปิ แสดงให้เห็นผู้ผลิตนำเสนอความเป็นเหนือด้านความเชื่อ ผีกะปิเป็นผีพื้นบ้านทางภาคเหนือ ตามความเชื่อของชาวเหนือ ผีกะปิเป็นวิญญาณที่ชาวบ้านเลี้ยงไว้เพื่อเป็นบริวาร คอยดูแลไร่ นา ที่ดินให้อุดมสมบูรณ์ และชอบเข้าสิงคน ชอบกินของสดของคาว ผีกะปิจะถูกเลี้ยงด้วยคนที่มีวิชาอาคม และผีกะปิเป็นผีร้ายที่คนภาคเหนือกลัวมาก

จากการวิเคราะห์สรุปได้ว่า สื่อบันเทิงไทยประเภทวรรณกรรม ละครโทรทัศน์ และภาพยนตร์ต่างก็มีการนำเสนอความเชื่อที่มีเอกลักษณ์ของภาคเหนือและได้แสดงถึงความเป็นเหนือก็คือ ความเชื่อเกี่ยวกับผี ชาวเหนือมีความเชื่อเรื่องผีหลวงอันเป็นผีรักษาหมู่บ้าน และผีบรรพบุรุษที่คอยปกป้องดูแลคนในชุมชนชาวเหนือ ชาวเหนือมีความเชื่อผีปกชะโหล่งซึ่งเป็นผีที่อาศัยอยู่ในป่าลึก มีหน้าที่ดูแลรักษาป่า และชาวเหนือยังมีความเชื่อผีปู่ย่า และผีกะปิ ความเชื่อผีที่มีอัตลักษณ์ทั้งสามประเภทดังกล่าวมีความสำคัญต่อวิถีชีวิตของชาวเหนือ เนื่องจากใช้เป็นกลไกควบคุมพฤติกรรมของคนในสังคมทุกระดับ ตั้งแต่ครอบครัวจนถึงระดับหมู่บ้าน แสดงให้เห็นว่าความเชื่อผีเป็นความเชื่อที่สำคัญสำหรับคนในท้องถิ่นภาคเหนือ

3. ด้านประเพณี

ภาคเหนือมีประเพณีหลายอย่างที่ปฏิบัติสืบทอดกันมา เช่น ประเพณีสงกรานต์ชาวเหนือมักใช้ตุ๊กต่านาถวายเป็นพุทธบูชาพร้อมกับเจดีย์ทรายและถวายตุ๊ก ส่วนประเพณีลอยกระทงชาวเหนือมักทำโคมผัดและปล่อยโคมลอย ประเพณีที่นำเสนอมักนำจุดเด่นที่เป็นเอกลักษณ์ของประเพณีนั้นมานำเสนอความเป็นเหนือดังรายละเอียดต่อไปนี้

3.1 ประเพณีสงกรานต์

ละครโทรทัศน์เรื่อง *เมื่อดอกกรักบาน* มีฉากในช่วงประเพณีสงกรานต์ชาวบ้านร่วมกันก่อพระเจดีย์ทราย และปักตุง เพื่อฉลองวันสงกรานต์ และละครโทรทัศน์เรื่อง *กลิ่นกาสะลอง* มีฉากในช่วงประเพณีสงกรานต์ ตัวละครฝ่ายหญิงกาสะลองกับตัวละครฝ่ายชายทรัพย์สินท้าวายตุงอยู่ ดังรูปภาพต่อไปนี้

ภาพที่ 10 ก่อพระเจดีย์ทรายและปักตุงในละครโทรทัศน์เรื่องเมื่อดอกกรักบาน

(ที่มา : <https://www.youtube.com/watch?v=wtUjVFB1bYc>)

ภาพที่ 11 ถวายตุงในละครโทรทัศน์เรื่องกลิ่นกาสะลอง

(ที่มา : https://www.bilibili.tv/th/video/2044758938?bstar_from=bstar-web.homepage.recommend.all)

จากตัวอย่างรูปภาพแสดงให้เห็นว่า ผู้ผลิตได้สร้างฉฉวันสงกรานต์เป็นวันฉลองการขึ้นปีใหม่ที่ยึดถือปฏิบัติกันมาช้านาน และช่วงวันสงกรานต์ชาวเหนือจะพากันทำกิจกรรมร่วมกันเพื่อฉลองวันสงกรานต์ ในประเพณีสงกรานต์ชาวเหนือมักใช้ตุงล้านนาถวายเป็นพุทธบูชาพร้อมกับเจดีย์ทราย ซึ่งการใช้ตุงล้านนาจะต่างจากภาคอื่น แสดงให้เห็นถึงลักษณะความเป็นเหนือ

3.2 ประเพณีลอยกระทง

ภาพยนตร์เรื่อง *ฮาร์ทบีทเสียงนักรักมัยลู่* ได้กล่าวถึงในช่วงวันลอยกระทง ตัวละครเอกฝ่ายหญิงน้ำหวานที่เป็นสาวเหนือพาตัวละครเอกฝ่ายชายที่เป็นคนกรุงเทพฯ ไปแขวนโคมที่วัด ดังตัวอย่างต่อไปนี้

ภาพที่ 12 ประเพณีลอยกระทงในภาพยนตร์เรื่องฮาร์ทบีทเสียงนักรักมัยลู่

(ที่มา : <https://www.bilibili.tv/en/video/2040238782>)

ภาพที่ 13 ประเพณีลอยกระทงในภาพยนตร์เรื่องฮาร์ทบีทเสียงนักรักมัยลู่

(ที่มา : <https://www.bilibili.tv/en/video/2040238782>)

จากตัวอย่างที่ยกมาแสดงให้เห็นว่า ผู้ผลิตได้สร้างฉากที่เป็นประเพณีลอยกระทงหรือประเพณียี่เป็งของภาคเหนือ ในช่วงยี่เป็งชาวเหนือนิยมทำการประดับตกแต่งอาคารบ้านเรือน วัด และสถานที่ต่าง ๆ ด้วยโคมล้านนา ซึ่งเป็นหัตถกรรมพื้นบ้านและภูมิปัญญาของชาวเหนือที่สืบทอดต่อกันมา ยังมีประเพณีการแขวนโคมของภาคเหนือที่ตามความเชื่อของชาวเหนือ ถือเป็นกาถวายโคม บูชาไฟ สิ่งศักดิ์สิทธิ์ที่ช่วยเป็นแสงส่องสว่างคอบนำทาง การสร้างฉากที่มีโคมล้านนาและการแขวนโคมทำให้ผู้ชมได้เข้าใจประเพณียี่เป็งที่เป็นเอกลักษณ์ของภาคเหนือ

ละครโทรทัศน์เรื่อง *เมื่อดอกกรักบาน* ได้แสดงให้เห็นประเพณีลอยกระทงในสังคมชาวเหนือ ได้กล่าวถึงในช่วงวันลอยกระทงตัวละครได้ไปปล่อยโคมลอยเพื่อฉลองวันลอยกระทง ดังรูปภาพต่อไปนี้

ภาพที่ 14 การปล่อยโคมลอยในละครโทรทัศน์เรื่องเมื่อดอกกรักบาน
(ที่มา :https://www.youtube.com/watch?v=pQ_aKnnocTs&list=PL0VWtBq_sour_ODdMcn5sfameZQ-GT6O7&index=16)

จากตัวอย่างข้างต้นแสดงให้เห็นว่า ผู้ผลิตได้นำเสนอการปล่อยโคมลอย ในช่วงวันลอยกระทงนอกจากมีการลอยกระทงตามแหล่งน้ำทั่ว ๆ ไป แล้วในภาคเหนือยังมีประเพณีการปล่อยโคมลอย ชาวเหนือเชื่อว่าหากได้ปล่อยโคมลอยจะเสมือนการบูชาสิ่งศักดิ์สิทธิ์บนสวรรค์ที่จะทำให้ชีวิต ครอบครัว มีแต่ความสุข ความเจริญ พ้นจากโรคร้ายเคราะห์ร้ายต่าง ๆ ประเพณีการปล่อยโคมลอยถือเป็นประเพณีที่สำคัญของสังคมชาวเหนือในช่วงเทศกาลวันกระทง

จากการวิเคราะห์สรุปได้ว่า ความเป็นเหนือที่ถูกนำเสนอ คือ การสร้างที่เป็นประเพณีสงกรานต์และประเพณีลอยกระทง แสดงให้เห็นว่า ประเพณีสงกรานต์และประเพณีลอยกระทงในภาคเหนือมีเอกลักษณ์ที่แตกต่างจากภาคอื่น ๆ เห็นได้จากการที่ใช้ตุ๊กตาล้านนา ถวายตุ๊ก การแขวนโคม และการปล่อยโคมลอย ตุ๊กตาคือสิ่งที่ทำขึ้นเพื่อใช้ในงานพิธีทางพุทธศาสนาทั้งในงานมงคลและอวมงคลต่าง ๆ ซึ่งจุดประสงค์ของการทำตุ๊ก การปักตุ๊ก และการถวายตุ๊กในภาคเหนือ คือ การทำถวายเป็นพุทธบูชา วันที่ถวายตุ๊กนั้นนิยมกระทำในช่วงเทศกาลสงกรานต์ ซึ่งกลายเป็นสัญลักษณ์ของภาคเหนือ การปล่อยโคมลอยยี่เป็งกระทำเพื่อเป็นการบูชาพระเกศแก้วจุฬามณีบนสวรรค์ชั้นดาวดึงส์ แสดงให้เห็นว่าชาวเหนือนับถือพระพุทธศาสนา ซึ่งมีอิทธิพลต่อวิถีชีวิตและประเพณีของชาวเหนือ

4. ด้านค่านิยม

สื่อบันเทิงไทยประเภท นวนิยาย ละครโทรทัศน์ และภาพยนตร์ได้นำเสนอค่านิยมความเป็นเหนือในด้านค่านิยมเกี่ยวกับความมั่งคั่ง ด้านค่านิยมเกี่ยวกับการเลือกคู่ครอง และค่านิยมเกี่ยวกับการสักหมึก ดังรายละเอียดต่อไปนี้

4.1 ค่านิยมเกี่ยวกับความมั่งคั่ง

ภาพยนตร์เรื่อง *สัมป่อย* ได้กล่าวถึงตัวละครเอกฝ่ายหญิงสัมป่อยต้องการมีคู่รักเป็นคนกรุงเทพฯ สัมป่อยก็ได้พบกับแว่นหนุ่มกรุงเทพฯ ซึ่งเป็นยูทูปเบอร์ทำเนื้อหาเกี่ยวกับท่องเที่ยวที่หลงรักวัฒนธรรมล้านนา สัมป่อยพยายามทำตัวเป็นกุลสตรีเมืองเหนือ แต่ก็ไม่สำเร็จ เพื่อนของสัมป่อยจึงพาเธอไปเรียนรู้วิถีของสาวเหนือที่ชื่อข้าวตอก ซึ่งเป็นคนที่รักษาภาพลักษณ์อันดีงามของสาวเหนือได้ดีที่สุดในหมู่บ้าน ดังตัวอย่างต่อไปนี้

แจ้แห้ว : *ฉันมีก็ร้องแบบว่า เป็นผู้หญิงสาวหวานสาวเหนือสิ [...] ฉันมีก็ต้องเป็นสาวเหนือเนิบ ๆ ซ้ำ ๆ อ่อนโยน เข้าใจไหม สัมนี้ก็เสียตาย ใส่ชุดเมืองอย่างสวย แต่ไม่มีความเป็นกุลสตรีเมืองเหนือเลย [...] ว่าจะรักษาภาพลักษณ์อันดีงามของสาวเหนือได้ยังไง*

ข้าวตอก : *[...] งตงตามฉบับผู้หญิงล้านนา แม่ที่เคยบอกว่าเกิดเป็นลูกผู้หญิงต้องรู้จักกรทวนลสงวนตัว ทำตัวให้มีคุณค่า ให้เขาได้เห็นที่เราไม่ได้สวยแค่ภายนอก ความมั่งคั่งของล้านนาเป็นอะไรที่อยู่คู่กับความสวยของสาวเหนือ*

(สัมป่อย 2564, 25'40")

จากตัวอย่างข้างต้นเห็นได้ว่า ผู้ผลิตสร้างตัวละครที่เป็นชาวเหนือพยายามรักษาภาพลักษณ์อันดีงามของสาวเหนือ ซึ่งต้องแต่งตัวด้วยชุดเมือง และมีกริยาที่เนิบ ๆ ซ้ำ ๆ อ่อนโยน ภาพลักษณ์ผู้หญิงเหนือสัมพันธ์กับบริบททางสังคม เนื่องจากขนบธรรมเนียมและจารีตประเพณีของภาคเหนือมีรากฐานมาจากพุทธศาสนา ทำให้ขนบธรรมเนียมต่าง ๆ เกี่ยวข้องกับพุทธศาสนาจนกลายเป็นส่วนหนึ่งของวิถีชีวิตของคนในสังคม ซึ่งสังคมเหนือมีการ

เน้นย้ำถึงคำสอนเรื่องการรักนวลสงวนตัวของผู้หญิง ภาพลักษณ์ผู้หญิงที่ดีจะต้องรักนวลสงวนตัว แสดงให้เห็นว่าสังคมชาวเหนือมีค่านิยมเกี่ยวกับความมั่งคั่งของผู้หญิงเหนือกว่า ภาพลักษณ์อันดีงามของผู้หญิงเหนือ คือ มีรูปโฉมงามและกิริยาวาจาเรียบร้อยอ่อนหวาน รักนวลสงวนตัว สวยทั้งภายนอกและภายใน

4.2 ค่านิยมเกี่ยวกับการเลือกคู่ครอง

ภาพยนตร์เรื่อง *สัมป่อย* ได้กล่าวถึงตัวละครเอกฝ่ายหญิงสัมป่อยอยากมีคู่รักเป็นคนกรุงเทพฯ และไปใช้ชีวิตในกรุงเทพฯ ดังตัวอย่างต่อไปนี้

สัมป่อย : ก็พี่เขาหล่อ แถมเป็นคนกรุงเทพฯ ด้วยนะโว้ย

แซ่ป : มันเกี่ยวอะไรกับคนกรุงเทพฯ อะ

สัมป่อย : การที่เราได้แฟนเป็นคนกรุงเทพฯ แบบแวนเนี่ย มันดีมากเลยนะ มึงลองคิดดูถ้ากูแต่งงานกับพี่แวน กูก็ต้องไปอยู่กรุงเทพฯ นาน ๆ กลับบ้านทีนี้คนก็จะมารุมล้อม โห่ร้อง กรุงเทพฯ เป็นอย่างไรบ้าง ดูผิวพรรณเขาลี ขาวผ่องอย่างกับแม่เลี้ยงเลย

(*สัมป่อย 2564, 1:13'40"*)

จากตัวอย่างแสดงให้เห็นว่า สังคมชาวเหนือมีค่านิยมเกี่ยวกับการเลือกคู่ครองที่เป็นคนกรุงเทพฯ ซึ่งถือเป็นเรื่องที่ดี การมีคู่ครองเป็นชาวกรุงเทพฯ ก็สามารถออกจากบ้านเกิดของตนและไปใช้ชีวิตแบบใหม่ที่กรุงเทพฯ ซึ่งกรุงเทพฯ ในฐานะเมืองหลวงที่มีเศรษฐกิจที่พัฒนาและมาตรฐานการครองชีพที่ดี ทำให้คนภาคอื่นมีทัศนคติที่ดีต่อกรุงเทพฯ ซึ่งมักคิดว่าชีวิตความเป็นอยู่ในกรุงเทพฯ ดีกว่าในบ้านเกิดของตน

4.3 ค่านิยมเกี่ยวกับการสักหมึกดำ

การสักหมึกดำ คือ การนำเหล็กปลายแหลมจุ่มหมึกดำแทงที่ผิวหนังให้เป็นลวดลายตามที่ต้องการในอดีต การสักหมึกดำเป็นวัฒนธรรมหนึ่งในการแสดงออกถึงความเป็นลูกผู้ชายอย่างเต็มตัว ผู้ชายชาวเหนือนิยมการสักหมึกดำกันมาก

นวนิยายเรื่อง *เมืองลับแล* ของ มาลา คำจันทร์ ได้กล่าวถึงพรานวง พ่อของจอมแสงสักได้หมึกดำรูปสิงห์ และรูปมอมส่วนบนของลำตัวบริเวณหน้าอก แต่จอมแสงลูกชายของพรานวงไม่สักลายจึงทำให้ดูเหมือนเด็ก เป็นเหตุให้เพื่อน ๆ ล้อเลียนว่าเป็นตัวเมีย ดังตัวอย่างต่อไปนี้

พรานวง เก็บเปลือกขางแกงใส่กระชุกห้วยสานเป็นตาโปรง ๆ ดึงขางแกงตัวหลวม กว้างลงคลุมเข้าสนับแข้งพันไว้หลวม ๆ ร่างท่อนบนเปลือยเปล่านั้นรอยสักรูปสิงห์รูปมอมเต็มอก เยี่ยงผู้ชายโดยทั่วไปรอยสักคือ ใบประกาศความเป็นลูกผู้ชาย ชายใดไม่มีรอยสักถือว่าซี้ซลาด ซลาดกลัวกระทั่งปลายเข็มแล้วจะกลัวสักกับปลายทอกปลายดาบของพวกขโมยขโจรคนลักคนร้ายได้อย่างไร ผิดกันกับเจ้าลูกชายร่างยักษ์ลิบลับ ไร้อ้อของพ่อแม่มันมีเนื้อตัวเปล่าเกลี้ยง ปลอดลวดปราศจากลายใด ๆ ทั้งสิ้น หน้ามันอ่อนใสเหมือนหน้าเด็กอยู่แล้ว ข้าเนื้อตัวแขนขา ยังเรียบบราบเกลี้ยงเกลาราวเด็ก ๆ เข้าไปอีก มันจะอ้ออาย อดสูขนาดไหนหนอไอ้พวกเพื่อน ๆ ก็ชอบล้อนักร้องนาล้อว่าผู้เมียเสียซี้ไก่อหามาตไล่ไล่ขบผู้เมียอยู่ไม่รู้จักจบจักสิ้นเวทนามันนักร้องเห็นใจมันนักร้อง

(*เมืองลับแล 2545, น. 16*)

จากตัวอย่างแสดงให้เห็นว่า ผู้เขียนได้นำเสนอเรื่องลวดลายของการสักหมึก ลวดลายจากการสักหมึกดำเป็นรูปสิงห์และมอมเป็นสัญลักษณ์ที่สามารถบ่งบอกถึงความเป็นลูกผู้ชายเต็มตัวเข้าสู่วัยผู้ใหญ่พ้นจากวัยเด็ก เนื่องจากสะท้อนความเข้มแข็งและอดทนต่อความเจ็บปวดจากเข็มสักหมึกดำได้ หากใครไม่มีลวดลายจากการสักหมึกดำจะถูกมองว่าเป็นคนที่เกิดผิดยุคผิดสมัย เนื่องจากในขณะที่สักหมึกดำจะมีการลงคาถาอาคม ซึ่งแสดงให้เห็นว่าการ

สักหมึกดำสิงห์และมอมเป็นอัตลักษณ์ของผู้ชายเหนือ

จากการวิเคราะห์สรุปได้ว่า ความเป็นเหนือที่ถูกนำเสนอ คือ ผู้ผลิตแฝงค่านิยมต่าง ๆ แก่ตัวละครผ่านคำบอกเล่าและบทสนทนาของตัวละคร รวมทั้งค่านิยมเกี่ยวกับความงาม ค่านิยมเกี่ยวกับการเลือกคู่ครอง และค่านิยมเกี่ยวกับการสักหมึกดำลงบนร่างกาย แสดงให้เห็นว่า ค่านิยมต่าง ๆ ของชาวเหนือได้รับอิทธิพลจากวัฒนธรรม ความเชื่อ และจารีตประเพณีของภาคเหนือ

5. ด้านการใช้ภาษา

ภาษาถิ่นของภาคเหนือ เรียกว่า คำเมือง ซึ่งเป็นภาษาถิ่นที่ใช้สื่อสารอยู่ในบางจังหวัดของภาคเหนือตอนบน มักจะพูดกันมากในจังหวัด เชียงใหม่ ลำพูน ลำปาง เชียงราย พะเยา แพร่ น่าน และแม่ฮ่องสอน ทั้งหมด 8 จังหวัดในภาคเหนือ (ปิยะวัติ วัชชัย และสมเกียรติ รักขันธ์, 2557, น. 86) นวนิยาย ละครโทรทัศน์ และภาพยนตร์ ได้แสดงให้เห็นถึงสำเนียงพูดและการใช้คำของภาษาถิ่นเหนือ

นวนิยายเรื่อง *เขี้ยวเสือไฟ* ของ มาลา คำจันทร์ ได้กล่าวถึงตัวละครกำลังคุยเรื่องอาหารอยู่ ดังตัวอย่างต่อไปนี้

“อาทำอะไรกิน ?”

“คั่วแคฮอก”

(*เขี้ยวเสือไฟ* 2549, น. 75)

จากตัวอย่างแสดงให้เห็น การใช้ภาษาถิ่นในด้านการทำอาหารมีการกล่าวถึง “คั่วแคฮอก” ฮอก ในที่คือ ภาษาถิ่น หมายถึง กระรอก

นวนิยายเรื่อง *เจ้าจันทน์หม่อม* : *นิราศพระธาตุอินแขวน* ของ มาลา คำจันทร์ ได้กล่าวถึงหอมสองจะใช้วิธีการเลือกไขไก่ไปตามร่างกายของผู้ป่วย แล้วจึงค่อยเอาไขนั้นมาดูเพื่อหาสาเหตุที่มาของโรค เพื่อหาวิธีการรักษา ดังตัวอย่างต่อไปนี้

“ไผ่รักษาเจ้าจันทน์หายจะได้ตกรางวัลเป็นทองคำเท่าลูกหมากหอมหลายหลากก็แก้กัน
มาทั้งหมอยา หมอผี หมอส่อง หมอเก่งกล้าคุณไสยเลือกไขดูดูเชื้อ”

(*เจ้าจันทน์หม่อม* : *นิราศพระธาตุอินแขวน* 2558, น. 31)

จากตัวอย่างแสดงให้เห็น การใช้ภาษาถิ่นคือคำว่า หอมสอง ซึ่งในภาษาถิ่นเหนือ สองแปลว่าหมอดู นั่นก็คือ หมอดูเป็นหมอที่รักษาด้วยวิธีการทำนายอย่างหนึ่งของคนในท้องถิ่นภาคเหนือ

นวนิยายเรื่อง *หัวใจพระเจ้า* ของ มาลา คำจันทร์ ได้กล่าวถึงสำนวน “พริกอยู่เรือนเหนือ เกลืออยู่เรือนใต้” ดังตัวอย่างต่อไปนี้

“ได้กินเพราะมัน อยู่กินคนเดียว พริกอยู่เรือนเหนือ เกลืออยู่เรือนใต้”

(*หัวใจพระเจ้า* 2550, น. 5)

จากตัวอย่างแสดงให้เห็น สุภาษิตของคนในท้องถิ่นภาคเหนือ เช่น “พริกอยู่เรือนเหนือ เกลืออยู่เรือนใต้” หมายถึง การทำสิ่งใดก็ตามให้เอื้อเพื่อเผื่อแผ่ซึ่งกันและกัน ให้มีความรักใคร่กลมเกลียวกันอยู่กันเหมือนญาติพี่น้อง

จากการวิเคราะห์สรุปได้ว่า ความเป็นเหนือถูกนำเสนอผ่านการพูดภาษาถิ่นเหนือของตัวละครที่เป็นชาวเหนือ สื่อบนเวทีไทยประเพณีวรรณกรรม ละครโทรทัศน์ และภาพยนตร์ต่างก็มีการนำเสนอความเป็นเหนือด้วยการใช้ภาษา ตัวละครที่เป็นชาวเหนือของแต่ละสื่อมักพูดภาษาเหนือหรือคำเมืองในชีวิตประจำวัน แสดงให้เห็นว่าภาษาถิ่นเหนือแตกต่างจากภาษาในท้องถิ่นอื่นทั้งทางด้านเสียง คำ และการใช้คำ ภาษาถิ่นเหนือจะแสดงถึงเอกลักษณ์ ลักษณะความเป็นอยู่ และวิถีชีวิตของผู้คนในท้องถิ่นเหนือได้เป็นอย่างดี

อภิปรายผลการวิจัย

ผลการวิจัยทำให้เห็นว่า สื่อบันเทิงไทยประเภทนวนิยาย ละครโทรทัศน์ และภาพยนตร์ ได้นำเสนอความเป็นเนื้อด้วยการเน้นที่ลักษณะเด่นที่เป็นเอกลักษณ์ของภาคเหนือ เช่น การสร้างฉากที่อยู่อาศัยของภาคเหนือที่ตั้งถิ่นฐานอยู่บริเวณที่ราบระหว่างภูเขา ชาวชนบทภาคเหนือมักจะอยู่รวมกันเป็นหมู่บ้าน ตัวเรือนเป็นเรือนไทยใต้ถุนสูง หลังคาทรงจั่ว ประดับยอดหลังคาด้วยไม้แกะสลัก เรียกว่า “กาแล” วัสดุใช้สร้างมักเป็นไม้สัก ซึ่งเหมาะสมกับภูมิประเทศของภาคเหนือที่มีป่าไม้อุดมสมบูรณ์ การสร้างตัวละครที่เป็นชาวเหนือที่แต่งตัวแบบดั้งเดิมที่มีเอกลักษณ์ของภาคเหนือ นำเสนออาหารท้องถิ่นเหนือ ซึ่งสัมพันธ์กับสภาพภูมิอากาศที่ต่างจากภาคอื่น การสร้างตัวละครที่พูดภาษาเหนือในชีวิตประจำวันเพื่อแสดงความเป็นเหนือ และยังดำรงรักษาประเพณีสงกรานต์ ประเพณีลอยกระทง และความเชื่อเกี่ยวกับเรื่องผีเป็นอย่างดี และยังมีค่านิยมเกี่ยวกับความงาม ค่านิยมเกี่ยวกับการเลือกคู่ครอง และค่านิยมเกี่ยวกับการสักหมึกดำ ซึ่งผลการวิจัยนี้ซึ่งสอดคล้องกับแนวคิดของเสนาะ เจริญพร (2546, น. 31) ได้กล่าวถึง ภาพแทน คือ ภาพจำลองสิ่งใดสิ่งหนึ่งซึ่งนำเสนอผ่านวรรณกรรมในฐานะที่เป็นภาพจำลองนั้น โดยสร้างขึ้นจากการเลือกตั้ง ประูแต่ง และขับเน้นคุณลักษณะบางอย่างจากความจริงตามคติความเชื่อและค่านิยมบางประการ รายละเอียดต่าง ๆ ที่ปรากฏอยู่ในภาพแทนหนึ่ง ๆ จึงร่วมกันทำหน้าที่สื่อความหมายและคุณค่าอย่างใดอย่างหนึ่งในเชิงสังคมวัฒนธรรมเกี่ยวกับสิ่งนั้น ภาพแทนมิได้เป็นเครื่องบ่งชี้ความจริงว่าความจริงเป็นเช่นไรเพราะไม่ใช่ภาพสะท้อน แต่บ่งบอกให้ทราบว่าผู้คนในสังคมมีความเชื่อ ความคาดหวัง และให้ความหมายคุณค่าต่อสิ่งที่นำเสนออย่างไร ยังสอดคล้องกับแนวคิดของฉลาดชาย รมิตานนท์ (2545, น. 155) ได้กล่าวถึง อัตลักษณ์ว่าเป็นสิ่งที่ทำให้เรารู้สึกว่าเป็นตัวเราหรือพวกเราที่แตกต่างจากคนอื่น โดยไม่จำเป็นต้องมีเพียงหนึ่ง แต่อาจมีหลายอัตลักษณ์ที่ประกอบขึ้นมา อัตลักษณ์ไม่ใช่สิ่งที่มีอยู่ตามธรรมชาติ แต่เป็นสิ่งที่ถูกสร้างขึ้นและสามารถเปลี่ยนแปลงได้ และยังสอดคล้องกับแนวคิดของกำจร หลุยยะพงศ์ (2556, น. 2-4) ภาพยนตร์เป็นปฏิบัติการสังคมและวัฒนธรรม ภาพยนตร์ในฐานะภาพสะท้อนสังคม ภาพยนตร์จะเป็นเสมือนกระจกที่สะท้อนความเป็นไปในสังคม ในทางกลับกัน ภาพยนตร์ คือ การประกอบสร้างความเป็นจริง สามารถประกอบสร้างความหมายใหม่ขึ้นได้ตามแต่ว่าใครจะเป็นผู้กำหนด

ในด้านงานวิจัยสอดคล้องกับงานวิจัยของนิภาภัทร เทศหมวก (2549) ภาพสะท้อนวิถีชีวิตชาวเหนือในเรื่องสั้นของมาลา คำจันทร์ ผลการวิจัยพบว่า ด้านวิถีชีวิตสะท้อนให้เห็นคนชนบททางภาคเหนือจะอยู่รวมเป็นหมู่บ้าน สภาพบ้านเรือนส่วนใหญ่จะปลูกง่าย ๆ ตามสภาพความเป็นอยู่ที่ยืดหยุ่น ชาวเหนือนิยมรับประทานข้าวเหนียว ลาบ น้ำพริกผักจิ้ม แกง และเมี่ยง เป็นต้น ซึ่งทั้งหมดก็เป็นอาหารท้องถิ่นของภาคเหนือ ด้านวัฒนธรรมสะท้อนให้เห็นถึงคนชนบททางภาคเหนือมีความเชื่อเรื่องผี ความเชื่อเรื่องไสยศาสตร์ และยังรักษาประเพณีปีใหม่-สงกรานต์ และชาวเหนือพูดภาษาท้องถิ่นเหนือ ซึ่งเป็นภาษาที่มีลักษณะเฉพาะของท้องถิ่น ยังสอดคล้องกับงานวิจัยของสุกัญญา เขาวัวน้ำทิพย์ (2549) ได้ศึกษาวิจัยเรื่อง อัตลักษณ์ของชาวล้านนาในนวนิยายของมาลา คำจันทร์ ผลการวิจัยพบว่า อัตลักษณ์ของชาวล้านนาปรากฏในนวนิยาย 6 ด้าน ได้แก่ ด้านค่านิยมการสักหมึก ด้านความเชื่อ ด้านประเพณี ด้านชีวิตความเป็นอยู่ ด้านวรรณกรรม ด้านการใช้ภาษา ทำให้เห็นภาพรวมชีวิตความเป็นอยู่ของชาวล้านนา ความสอดคล้องดังกล่าวแสดงให้เห็นถึงลักษณะ “ความเป็นเหนือ” ในสื่อบันเทิงไทยที่ถูกนำเสนอในด้านชีวิตความเป็นอยู่ ด้านความเชื่อ ด้านประเพณี ด้านค่านิยมและด้านการใช้ภาษา จะเห็นได้ว่าความเป็นเหนือ ที่ปรากฏอยู่ในสื่อบันเทิงไทย พ.ศ. 2519-2564 เป็นอัตลักษณ์สำคัญที่ส่งผลต่อการได้รับความนิยมจากผู้เสพสื่อบันเทิงทั่วไป ดังนั้น ผู้สร้างสรรค์สื่อบันเทิงที่ผ่านมาจึงเลือกใช้อัตลักษณ์ดังกล่าวเพื่อเผยแพร่ความเป็นเหนือ

ข้อเสนอแนะ

1. ควรศึกษาวิธีการนำเสนอความเป็นเหนือในสื่อบันเทิงไทย
2. ควรศึกษามายาคติความเป็นเหนือในสื่อบันเทิงไทย

องค์ความรู้ที่ได้รับจากงานวิจัย

สิ่งที่ค้นพบจากการวิจัย สามารถสรุปได้ว่าสื่อบันเทิงไทยประเภทวรรณกรรม ละครโทรทัศน์ และภาพยนตร์ มักนิยมนำเสนอลักษณะความเป็นเหนือในด้านต่าง ๆ ได้แก่ สภาพชีวิตความเป็นอยู่ ความเชื่อ ประเพณี ค่านิยม และ การใช้ภาษา เป็นต้น ผู้สร้างเลือกสิ่งที่เป็นเอกลักษณ์ของภาคเหนือมานำเสนอ ซึ่งสิ่งเหล่านี้เกี่ยวข้องกับสภาพแวดล้อมภูมิประเทศ ภูมิอากาศและวัฒนธรรมที่เป็นเอกลักษณ์ของภาคเหนือที่แตกต่างจากภาคอื่น ๆ ลักษณะ “ความเป็นเหนือ” ที่ปรากฏอยู่ในสื่อบันเทิงของไทยตั้งแต่ พ.ศ. 2519-2564 ที่ผ่านมา สะท้อนให้เห็นอย่างชัดเจนถึงความงดงามในอัตลักษณ์ความเป็นเหนือซึ่งมีคุณค่า และสามารถนำมาพัฒนาต่อยอดคุณค่าเหล่านั้นสู่มูลค่า ผ่านการสร้างสรรค้ออกมาในรูปของสื่อบันเทิง โดยใช้คุณค่าความเป็นเหนือเป็นต้นทุนทางวัฒนธรรมเพื่อเสริมสร้างพลังอ่อน (soft power) วัฒนธรรมความเป็นเหนือ

เอกสารอ้างอิง

- กลิ่นกาสะลอง. (2562). ค้นคืนจาก https://www.bilibili.tv/th/video/2044758938?bstar_from=bstar-web.homepage.recommend.all.
- กำจร หลุยยะพงศ์. (2556). *ภาพยนตร์กับการประกอบสร้างสังคม ผู้คน ประวัติศาสตร์และชาติ*. กรุงเทพมหานคร: ศูนย์หนังสือจุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.
- ฉลาดชาย รมิตานนท์. (2545). *แนวคิดในการศึกษาอัตลักษณ์ความเป็นไทย*. กรุงเทพมหานคร: อมรินทร์พริ้นติ้งแอนด์พับลิชชิ่ง.
- นิภาภัทร เทศหมวก. (2549). *ภาพสะท้อนวิถีชีวิตชาวเหนือในเรื่องสั้นของมาลา คำจันทร์* (วิทยานิพนธ์ปริญญา มหาบัณฑิต). มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ, กรุงเทพมหานคร.
- ปิยะวัตติ วั่งซ้าย และ สมเกียรติ รักษมณี. (2557). สภาพการใช้ศัพท์คำเมืองในพื้นที่ภาคเหนือตอนบนของประเทศไทย: ตัวแปรวงศัพท์. *วารสารอารยธรรมศึกษาโขง-สาละวิน*, 5(2), 84-106.
- พิบูลศักดิ์ ละครพล. (2525). วยฝันวันเยาว์. (พิมพ์ครั้งที่ 3). กรุงเทพมหานคร: เคล็ดไทย.
- มาลา คำจันทร์. (2525). ลูกป่า. (พิมพ์ครั้งที่ 13). กรุงเทพมหานคร: เคล็ดไทย.
- มาลา คำจันทร์. (2545). เมืองลับแล. (พิมพ์ครั้งที่ 5). กรุงเทพมหานคร: มติชน.
- มาลา คำจันทร์. (2549). เขี้ยวเสือไฟ. (พิมพ์ครั้งที่ 11). กรุงเทพมหานคร: เคล็ดไทย.
- มาลา คำจันทร์. (2550). หัวใจพระเจ้า. กรุงเทพมหานคร: เคล็ดไทย.
- มาลา คำจันทร์. (2557). หมูบ้านอาบจันทร์. (พิมพ์ครั้งที่ 12). กรุงเทพมหานคร : สยามปริทัศน์.
- มาลา คำจันทร์. (2558). เจ้าจันทร์ผมหอม : นิราศพระธาตุนรินทร์แขวน. (พิมพ์ครั้งที่ 17). กรุงเทพมหานคร : สยามปริทัศน์.
- มาลา คำจันทร์. (2563). เด็กชายชาวดง. กรุงเทพมหานคร: กรู๊ฟ พับลิชชิ่ง.
- เมื่อดอกกรักบาน. (2550). ค้นคืนจาก <https://www.youtube.com/watch?v=wtUjVFB1bYc>.
- รอยไหม. (2554). ค้นคืนจาก <https://ch3plus.com/oldseries/1032>.
- วัชรวิริ์ ไชยยานนท์. (2564). *การวิเคราะห์ภาพตัวแทนของผู้หญิงล้านนาในละครโทรทัศน์แนวย้อนยุคบริษัทภาคเหนือ*. (วิทยานิพนธ์ปริญญา มหาบัณฑิต). จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย, กรุงเทพมหานคร.
- ส้มป่อย. (2563). ค้นคืนจาก <https://www.netflix.com/th/title/81511310>.
- สุกัญญา เขาว์น้ำทิพย์. (2549). *อัตลักษณ์ของชาวล้านนาที่ปรากฏในนิยายของมาลา คำจันทร์* (วิทยานิพนธ์ปริญญา มหาบัณฑิต). มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ, กรุงเทพมหานคร.

สุนทร ค่ายอด. (2559). การสร้าง “ความเป็นล้านนา” ในวรรณกรรมของนักเขียนภาคเหนือ. *วารสารธรรมศาสตร์*, 35(3), 43-60.

เสนาะ เจริญพร. (2546). *ภาพเสนอผู้หญิงในวรรณกรรมไทยช่วงทศวรรษ 2530: วิเคราะห์ความโยงใยกับประเด็นทางสังคม*. (วิทยานิพนธ์ปริญญาโทมหาบัณฑิต). มหาวิทยาลัยเชียงใหม่, เชียงใหม่.

ฮาร์ทบีทเสียงนักรักมัยลู่ (2562). ค้นคืนจาก <https://www.bilibili.tv/en/video/2040238782>.

แนวทางการพัฒนาและประยุกต์ใช้เรื่องเล่าจากสถานีวิจัยของมหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์
และพื้นที่เชื่อมโยงภายใต้กระบวนการมีส่วนร่วมของชุมชน¹
Guidelines for Developing and Applying Narratives from Kasetsart University
Research Stations and Connected Areas under
the Community Participation Process

จริยา สุพรรณ (Jariya Supun)

นักวิจัยชำนาญการ คณะมนุษยศาสตร์ มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์

Researcher, Professional Level, Faculty of Humanities, Kasetsart University

E-mail: jariya.su@ku.th

มุกชดา สุขธาราจารย์ (Mukda Suktarachan)

ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร. ภาควิชาภาษาศาสตร์ คณะมนุษยศาสตร์ มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์

Assistant Professor Dr. Department of Linguistics, Faculty of Humanities, Kasetsart University

E-mail: mukda.su@ku.th

ผาณิตา ชัยดิเรก (Phanita Chaidirek)

นักวิจัยปฏิบัติการ คณะมนุษยศาสตร์ มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์

Researcher, Practitioner Level, Faculty of Humanities, Kasetsart University

E-mail: phanita.ch@ku.th

Received: January 4, 2024, Revised: March 25, 2024, Accepted: May 20, 2024

บทคัดย่อ

บทความวิจัยนี้เป็นการวิจัยเชิงคุณภาพเพื่อสืบเสาะ รวบรวม วิเคราะห์บทบาทและคุณค่า ตลอดจนออกแบบและพัฒนาเนื้อหาเรื่องเล่าจากสถานีวิจัยของมหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์และพื้นที่เชื่อมโยง เครื่องมือวิจัยเป็นแบบสัมภาษณ์กึ่งโครงสร้าง ประเมินความเหมาะสมโดยผู้ทรงคุณวุฒิด้านเรื่องเล่า 3 คน คัดเลือกผู้ให้ข้อมูลสัมภาษณ์เชิงลึกแบบเจาะจง 20 คน จากผู้ที่มีบทบาทในการพัฒนาหรือมีองค์ความรู้เรื่องเล่า วิเคราะห์ข้อมูลเชิงเนื้อหาและสรุปภาพรวม ผลการศึกษา พบเรื่องเล่าจากสถานีวิจัย 25 เรื่องใน 4 ประเภท คือ บริบทเชิงพื้นที่องค์ความรู้ด้านการเกษตร สถานที่สำคัญ และผลิตภัณฑ์เด่น มีบทบาทและคุณค่า 4 ด้าน คือ การทำหน้าที่ศาสตร์แห่งแผ่นดินกับชุมชน สร้างการเปลี่ยนแปลงแก่พื้นที่ ส่งเสริมการท่องเที่ยวเชิงเกษตร และพัฒนาผลิตภัณฑ์ ส่วนชุมชนเชื่อมโยง พบเรื่องเล่า 32 เรื่องใน 7 ประเภท คือ บริบทเชิงพื้นที่ ประวัติศาสตร์/นิทาน/ตำนาน วิถีชีวิต ประเพณี อาหารถิ่นเกษตร/สมุนไพร และทรัพยากรธรรมชาติและสถานที่สำคัญ มีบทบาทและคุณค่า 5 ด้าน คือ สร้างมูลค่าเพิ่มให้ผลิตภัณฑ์ สะท้อนความเป็นกลุ่มชาติพันธุ์ สื่อความหมายการท่องเที่ยว เกิดสำนึกร่วมกันของชาวเขาเผ่าม้ง และจัดเก็บเป็นองค์ความรู้ การออกแบบและพัฒนาเนื้อหาเรื่องเล่าพิจารณาใน 4 ขั้นตอน คือ รวบรวมข้อมูล ออกแบบ ประเมิน และปรับปรุงเนื้อหา เรื่องเล่าจากสถานีวิจัยและพื้นที่เชื่อมโยงเป็นเครื่องมือช่วยสำคัญในการเสริมมูลค่าทางเศรษฐกิจของชุมชนให้เกิดการพึ่งตนเองจากฐานทุนชุมชนอย่างเข้มแข็งและยั่งยืน

¹ บทความวิจัยนี้ได้รับทุนสนับสนุนจาก สถาบันวิจัยและพัฒนาแห่งมหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์ งบประมาณตามกรอบทุนอุดหนุนวิจัยมูลฐาน (Fundamental Fund) ประเภท Basic Research Fund ประจำปีงบประมาณ พ.ศ.2566 (งบประมาณเฉพาะกิจ) รหัสโครงการ FF(S-KU)8.66 และได้รับหนังสือรับรองการพิจารณาจริยธรรมการวิจัย COE No. COA66/008 จากคณะกรรมการจริยธรรมวิจัยในมนุษย์ มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์ ณ วันที่ 15 กุมภาพันธ์ 2566

คำสำคัญ: เรื่องเล่า, สถานีวิจัยมหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์, การมีส่วนร่วมของชุมชน

Abstract

This qualitative study investigated, collected, and analyzed roles and values, as well as established guidelines and created narrative content from Kasetsart University's research station and its surrounding regions. A semi-structured questionnaire, quality-checked by three storytelling experts, was used to interview 20 key informants who developed or knew the stories. The results identified 25 narratives in four categories: spatial context, agricultural knowledge, important places, and outstanding products. These stories fulfill four valuable functions: serving as a source of scientific knowledge for the community, inspiring transformative ideas within the region, promoting agro-tourism, and facilitating product development. Additionally, 32 narratives were found in the area connected to the research station and were categorized into seven groups: spatial context, history/tales/legends, lifestyle, traditions and games, local food, agriculture/herbs, and natural resources and important places. These narratives contribute to the local community by adding value to local products, reflecting the ethnic group and culture of the Hmong hill tribe, conveying the meaning of tourism, fostering a shared consciousness of belonging to the Hmong hill tribe group, and storing knowledge. Guidelines for designing and developing narrative content involve four main processes: searching and collecting information, designing and developing, evaluating content, and improving content. Stories from research stations and their connected areas serve as important tools in enhancing the economic value added to communities, thereby fostering strong and sustainable self-reliance based on community capital.

Keywords: Narrative, Kasetsart University's Research Station, Community Participation

บทนำ

เรื่องเล่าเป็นเรื่องราวที่สร้างสรรค์และถ่ายทอดในกลุ่มคนที่ผ่านการกลั่นกรองจากความคิด ความรู้สึก ประสบการณ์และจินตนาการของชาวบ้านจนสร้างสรรค์ออกมาในรูปแบบต่างๆ โดยเฉพาะอย่างยิ่งนิทานพื้นบ้าน ตำนาน ประวัติศาสตร์ท้องถิ่น (อภิรักษ์ ณ เกษมผลกุล, 2558, น. 58) เรื่องเล่าเป็นสิ่งที่อยู่คู่กับชุมชนท้องถิ่น เป็นการเก็บรักษาสิ่งที่แฝงมากับเนื้อหาของเรื่องที่ได้รับการถ่ายทอดส่งต่อกันมาจากอดีต โดยในภูมิภาคต่างๆ ของประเทศไทย ล้วนมีเรื่องเล่าควรค่าแก่การศึกษาเพื่อทำความเข้าใจวิถีชุมชนในปัจจุบันที่สืบสานมาจากอดีตทั้งในด้านความคิด ภูมิปัญญา คุณค่าของคนในสังคมที่สื่อความคิดด้วยการบอกเล่าเรื่องราวความเป็นมาของตนเอง (สุจิตต์ วงษ์เทศ, 2549, น. 24) ในแต่ละพื้นที่ที่มีเรื่องเล่าหรือวัฒนธรรมถิ่นซึ่งการเล่าขานอาจอยู่ในรูปแบบของนิทาน หรือ เกร็ดพงศาวดาร หรือนิยาย ซึ่งอาจเป็นการอธิบายประวัติของสถานที่หรืออธิบายรูปพรรณสัณฐานของภูมิประเทศ เช่น ภูเขา หาดทราย เกาะ ถ้ำ โดยมีการผูกเรื่องเป็นเรื่องราวและผลิตซ้ำจนทำให้คนในชุมชนเชื่อว่าเป็นเรื่องจริง เรื่องเล่าเหล่านี้เองอาจทำให้คนในชุมชนมีความรู้สึกร่วมและมองว่าเป็นพวกเดียวกัน นอกจากนี้เรื่องเล่าเหล่านี้ยังทำให้เกิดความรู้สึกท้องถิ่นนิยม (Localism) ซึ่งแต่ละท้องถิ่นพยายามสร้างอัตลักษณ์ผ่านเรื่องเล่าเพื่อเป็นการบอกว่าเป็นกลุ่มคนในพื้นที่ที่มีความแตกต่างจากกลุ่มคนอื่นอย่างไรซึ่งแนวความคิดนี้แสดงให้เห็นถึงความสำคัญของเรื่องเล่าในชุมชนกับการประกอบสร้างอัตลักษณ์ (ปราณี วงษ์เทศ, 2543)

เรื่องเล่าเป็นสิ่งมหัศจรรย์ที่เป็นธรรมชาติของมนุษย์แม้นักวิทยาศาสตร์จะพยายามสร้างปัญญาประดิษฐ์ (Artificial Intelligence) หรือคอมพิวเตอร์เพื่อทำการคิดแทนมนุษย์ ทั้งนี้แม้ปัญญาประดิษฐ์หรือคอมพิวเตอร์จะ

สามารถคิดคำนวณสิ่งต่างๆ ได้อย่างสลับซับซ้อนแต่สิ่งทีคอมพิวเตอร์ไม่อาจกระทำได้คือ การเข้าใจเรื่องเล่าเพราะเรื่องเล่ามีตรรกะเชิงวัฒนธรรมซ่อนเร้นอยู่เสมอ การเข้าใจเรื่องเล่ามักสะท้อนอัจฉริยภาพของมนุษย์ที่สมองของเราติดตาม ไขความรู้ และเรียนรู้จากร่องเล่าได้ การเรียนรู้จากร่องเล่าจึงเป็นศักยภาพการเรียนรู้ที่เป็นสิ่งมหัศจรรย์ในชีวิต เราจึงสามารถสร้างกระบวนการเรียนรู้ด้วยการสร้างโลกและสร้างแรงบันดาลใจได้จากเรื่องเล่า (นภาพรณ หะวานนท์, 2552, น. 38) ดังนั้นการศึกษาเรื่องเล่าจึงเป็นความพยายามเข้าถึงความทรงจำที่เป็นการผสมผสานระหว่างสิ่งที่ผู้เล่าเชื่อว่าเกิดขึ้น (facts) และผู้เล่ามองว่าสิ่งนั้นมีความหมายอย่างไรกับบุคคลที่เกี่ยวข้องและตัวเรื่องเล่าซึ่งเป็นความจริงสำหรับผู้เล่า เรื่องเล่าจึงสะท้อนข้อเท็จจริงและความหมายที่เกี่ยวข้องกับผู้อื่น ดังนั้นสิ่งที่เราเรียกว่าเรื่องราวที่เป็นจริงจึงมีนัยถึงเรื่องราวที่คนเชื่อว่าจริง การศึกษาเรื่องเล่าจึงเป็นสิ่งที่ซับซ้อนเริ่มจากมีเหตุการณ์ที่เกิดขึ้นในชีวิตของผู้เล่า โดยผู้เล่าตีความและเลือกเก็บไว้ในความทรงจำกลายเป็นประสบการณ์ชีวิตของผู้เล่า ซึ่งถูกนำมาบอกเล่าอีกครั้ง ในขณะที่นักวิจัยกับผู้เล่าเรื่องได้สนทนาเรื่องราวต่างๆ ด้วยกัน และเรื่องเล่าได้ถูกสร้างขึ้นจากปฏิสัมพันธ์และความเข้าใจที่เกิดขึ้นระหว่างกัน จากนั้นนักวิจัยจึงได้นำเรื่องเล่าของผู้เล่าเรื่องมาตีความและเขียนเป็นเรื่องราวผ่านกระบวนการที่เรียกว่าการวิเคราะห์เรื่องเล่า (Moen, 2006, pp. 1-16) จึงกล่าวได้ว่าการนำเทคนิคการเล่าเรื่องมาใช้จะทำให้เห็นถึงบทบาทและคุณค่าของเรื่องเล่าชุมชนกับการสร้างมูลค่าทางเศรษฐกิจจากฐานทุนชุมชนได้เป็นอย่างดี

มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์มีองค์ความรู้หลากหลายที่สำคัญต่อการส่งเสริมความเข้มแข็งของชุมชน โดยเฉพาะอย่างยิ่งการมุ่งสร้างศาสตร์แห่งแผ่นดินซึ่งเป็นศาสตร์ที่พระบาทสมเด็จพระบรมชนกาธิเบศร มหาภูมิพลอดุลยเดชมหาราชบรมนาถบพิตร ทรงพระราชทานไว้ให้ คือ เรื่องปัจจัย 4 ซึ่งเป็นพื้นฐานชีวิตของคนไทยทั้งชาติให้รวมอยู่ในศาสตร์แห่งแผ่นดินประกอบไปด้วย 3 ศาสตร์สำคัญที่เป็นหลักให้กับคนในชาติ คือ 1) ศาสตร์ของพระราชทาน ผ่านโครงการตามพระราชดำริกว่า 4,000 โครงการ 2) ศาสตร์ของชุมชนว่าด้วยความรู้ในอดีตที่มีมานับเป็นพันๆ ปี ซึ่งจะต้องนำมาทำ และ 3) ศาสตร์สากลในการสร้างองค์ความรู้ใหม่เพื่อพัฒนาชุมชน สังคม และประเทศชาติ จาก “ศาสตร์แห่งแผ่นดิน” ที่สำคัญทั้ง 3 ศาสตร์ดังกล่าว มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์ ปฏิบัติให้เกิดผลเป็นรูปธรรมทั้งในด้านหลักสูตรการเรียนการสอน การบริการวิชาการ และการวิจัย ผ่านหน่วยงานต่างๆ รวมทั้งผ่านการดำเนินงานจากสถานีวิจัยของมหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์ (จริยา สุพรรณ และมุกข์ดา สุขธราจาร, 2565, น. 292-293) เช่นเดียวกับสถานีวิจัยเพชรบูรณ์ประกอบไปด้วย 3 แปลงทดลองซึ่งมีการศึกษาทดลองพืช ผัก และไม้ผลเมืองหนาวที่หลากหลายจนกลายเป็นเรื่องราวที่เป็นองค์ความรู้เด่นด้านการเกษตรและได้ถ่ายทอดองค์ความรู้ไปสู่เกษตรกรเพื่อนำไปปรับใช้ให้เกิดประโยชน์อย่างยั่งยืนทั้งในด้านการปลูกและการดูแลอย่างถูกวิธีเพื่อผลผลิตที่มีคุณภาพ (พุทธชาติ โปธิบาล, มุกข์ดา สุขธราจาร และจริยา สุพรรณ, 2564, น. 43-47) จากงานวิจัยของ สิริพร เพ็ญพันธ์ (2560, น. 1) พบว่าชุมชนชาวม้งมีองค์ความรู้ที่เป็นเรื่องเล่าแบ่งออกได้เป็น 3 ยุค คือ ยุคปลูกพืชเสพติด ยุคปลูกพืชเศรษฐกิจ และยุคธุรกิจการท่องเที่ยว โดยมีรูปแบบของการปรับตัวในแต่ละยุคตามนโยบายและการส่งเสริมของภาครัฐในพื้นที่ อาทิ 1) ชนิดของพืชที่ปลูกจะมีการปรับเปลี่ยนและปลูกตามการส่งเสริมของภาครัฐ ความต้องการของตลาดและราคา 2) มีการนำเทคโนโลยีทางการเกษตรที่ทันสมัยเข้ามาช่วยในการเพาะปลูกเพื่อให้ได้ผลผลิตที่รวดเร็วและมีคุณภาพ 3) การส่งเสริมการสร้างเครือข่ายโดยภาครัฐในการส่งเสริมสหกรณ์ผักปลอดภัยภัยกับเบิกภายใต้แบรนด์กรีน มาร์เก็ต จังหวัดเพชรบูรณ์

จากองค์ความรู้ซึ่งเป็นเรื่องราวที่โดดเด่นของสถานีวิจัยเพชรบูรณ์ แปลงทดลองบ้านทับเบิกและชุมชนโดยรอบที่ศึกษามาแล้วนั้น ผู้วิจัยยังพบประเด็นความหลากหลายของเรื่องเล่าในด้านอื่นๆ ทั้งที่เกี่ยวกับวัฒนธรรมและความหลากหลายทางชีวภาพทั้งของสถานีวิจัยเพชรบูรณ์ แปลงทดลองบ้านทับเบิกและชุมชนโดยรอบ ดังนั้นผู้วิจัยจึงได้ศึกษาวิจัยเรื่อง “แนวทางการพัฒนาและประยุกต์ใช้เรื่องเล่าจากสถานีวิจัยของมหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์และพื้นที่เชื่อมโยงภายใต้กระบวนการมีส่วนร่วมของชุมชน” เพื่อสืบค้น รวบรวม และบูรณาการความรู้เรื่องเล่าสำหรับการวิเคราะห์บทบาทและคุณค่า ตลอดจนออกแบบและพัฒนาเนื้อหาเรื่องเล่าจากสถานีวิจัยของมหาวิทยาลัย

เกษตรศาสตร์และพื้นที่เชื่อมโยง อันจะนำไปสู่การพัฒนาทักษะชุมชนในพื้นที่เชื่อมโยงสถานีวิจัยมหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์ให้สามารถถ่ายทอดเรื่องเล่าของชุมชนโดยมุ่งเน้นให้เกิดการพึ่งตนเองของชุมชนอย่างเข้มแข็งและยั่งยืน

วัตถุประสงค์ของการวิจัย

1. เพื่อสืบค้น และรวบรวมความรู้เรื่องเล่าจากสถานีวิจัยของมหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์และพื้นที่เชื่อมโยง โดยกระบวนการมีส่วนร่วมของชุมชน
2. เพื่อวิเคราะห์ สังเคราะห์บทบาทและคุณค่าของเรื่องเล่าจากสถานีวิจัยของมหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์และพื้นที่เชื่อมโยงในการส่งเสริมการพึ่งตนเองของชุมชนอย่างเข้มแข็งและยั่งยืนโดยบูรณาการแนวทางการจัดการความรู้และการมีส่วนร่วมของชุมชน
3. เพื่อวิเคราะห์แนวทางการออกแบบและพัฒนาเนื้อหาเรื่องเล่าจากสถานีวิจัยของมหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์และพื้นที่เชื่อมโยงเพื่อส่งเสริมการพึ่งตนเองของชุมชนอย่างเข้มแข็งและยั่งยืน

วิธีดำเนินงานวิจัย

งานวิจัยนี้ใช้วิธีการวิจัยเชิงคุณภาพ (Qualitative Research) มุ่งเน้นเก็บข้อมูลภาคสนาม (Fieldwork) โดยการสัมภาษณ์เชิงลึก (In-depth Interview) ในรูปแบบของการสัมภาษณ์เป็นรายบุคคล (Individual Interview) และการสัมภาษณ์กลุ่ม (Group Interview) มีวิธีการและขั้นตอนในการดำเนินการวิจัยดังต่อไปนี้

1. กำหนดขอบเขตด้านเนื้อหา มุ่งศึกษาโดยครอบคลุมเนื้อหาเรื่องเล่าใน 2 ส่วน คือ 1) เรื่องเล่าจากสถานีวิจัยของมหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์ ได้แก่ บริบทเชิงพื้นที่ (ข้อมูลทั่วไป และประวัติความเป็นมาในการจัดตั้ง) องค์ความรู้ด้านการเกษตร สถานที่สำคัญภายในสถานีวิจัยฯ และผลิตภัณฑ์เด่น 2) เรื่องเล่าจากชุมชนในพื้นที่เชื่อมโยงของสถานีวิจัยมหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์ ได้แก่ บริบทเชิงพื้นที่ของชุมชน ประวัติศาสตร์/นิทานและตำนาน วิถีการดำเนินชีวิตตามความเชื่อและพิธีกรรมที่ยึดถือปฏิบัติ ประเพณีและการละเล่น/ดนตรี ภูมิปัญญาด้านอาหารพื้นถิ่น ภูมิปัญญาด้านการเกษตร/สมุนไพร และทรัพยากรธรรมชาติและสถานที่สำคัญ เพื่อนำไปสู่การถอดความรู้เรื่องเล่าในการวิเคราะห์บทบาทและคุณค่าของเรื่องเล่า ตลอดจนการวิเคราะห์แนวทางการออกแบบและพัฒนาเนื้อหาเรื่องเล่าเพื่อการนำไปใช้ประโยชน์ในการพัฒนาอย่างยั่งยืนต่อไป

2. กำหนดขอบเขตด้านพื้นที่ พื้นที่ในการทำวิจัย คือ สถานีวิจัยเพชรบูรณ์ แปลงทดลองบ้านทับเบิก และพื้นที่เชื่อมโยง ได้แก่ ชุมชนบ้านทับเบิก หมู่ที่ 14 และบ้านทับเบิกใหม่ หมู่ที่ 16 ตำบลวังบาล อำเภอหล่มเก่า จังหวัดเพชรบูรณ์ เป็นพื้นที่นาร่องในการศึกษา โดยกำหนดเกณฑ์คัดเลือก คือ 1) เป็นสถานีวิจัยที่มีแปลงทดลองทางการเกษตรที่สามารถนำมาพัฒนาและเชื่อมโยงกับชุมชนโดยรอบ 2) ผู้บริหาร/ตัวแทนของสถานีวิจัยเพชรบูรณ์ แปลงทดลองบ้านทับเบิก และชุมชนในพื้นที่เชื่อมโยงพร้อมที่จะเข้ามามีส่วนร่วมในการดำเนินการวิจัยเพื่อการพัฒนาชุมชน

3. กำหนดกลุ่มผู้ให้ข้อมูลสำคัญ โดยใช้วิธีคัดเลือกแบบเจาะจง (Purposive Sampling) พิจารณาจากผู้ที่มีบทบาทสำคัญและมีความประสงค์ในการพัฒนาพื้นที่หรือมีองค์ความรู้เรื่องเล่าจากสถานีวิจัยหรือเรื่องเล่าชุมชนและพร้อมที่จะให้ข้อมูลต่างๆ ตามวัตถุประสงค์ของงานวิจัยนี้ จำนวน 20 คน ประกอบไปด้วย 1) กลุ่มตัวแทนสถานีวิจัยมหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์ จำนวน 4 คน 2) ผู้นำชุมชนในพื้นที่จำนวน 4 คน 3) ประชาชนชาวบ้านและผู้อาวุโสท้องถิ่นจำนวน 8 คน และ 3) กลุ่มองค์กรชุมชนท้องถิ่นหรือผู้ที่เกี่ยวข้องจำนวน 4 คน

4. จัดทำเครื่องมือวิจัย โดยศึกษาทฤษฎี แนวคิดและงานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับเรื่องเล่ากับการพัฒนาชุมชน มาออกแบบเครื่องมือเป็นแบบสัมภาษณ์กึ่งโครงสร้างซึ่งเป็นเครื่องมือที่ใช้สำหรับการสัมภาษณ์เชิงลึกในรูปแบบการสัมภาษณ์เป็นรายบุคคลและการสัมภาษณ์กลุ่ม มีลักษณะประเด็นคำถามปลายเปิด 3 ประเด็นคือ 1) ข้อมูลทั่วไปของผู้ให้ข้อมูล 2) เรื่องเล่าสำคัญจากสถานีวิจัยของมหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์และชุมชนในพื้นที่เชื่อมโยง 3) ข้อเสนอแนะอื่นๆ ที่เกี่ยวข้องกับเรื่องเล่าจากสถานีวิจัยของมหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์และพื้นที่เชื่อมโยง โดยได้นำเสนอ

ผู้ทรงคุณวุฒิด้านเรื่องเล่าจำนวน 3 ท่าน พิจารณา ตรวจสอบ และให้ความเห็นว่ามีเหมาะสมและเห็นชอบให้นำไปใช้ในการเก็บรวบรวมข้อมูล

5. ดำเนินการเก็บรวบรวมข้อมูล เป็นขั้นตอนการรวบรวมข้อมูลจากแหล่งข้อมูลต่างๆ โดยมุ่งเน้นถึงความถูกต้องของข้อมูลมากที่สุด โดยแบ่งเป็น 5.1) ข้อมูลทุติยภูมิ รวบรวมข้อมูลจากแหล่งสืบค้นที่บันทึกข้อมูลเกี่ยวกับเรื่องเล่าชุมชนและการดำเนินการท่องเที่ยวของชุมชน งานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับการท่องเที่ยวและพัฒนาชุมชน ข้อมูลสารสนเทศจากเว็บไซต์ต่างๆ เอกสาร สิ่งพิมพ์เผยแพร่ข้อมูลด้านการท่องเที่ยวของชุมชน 5.2) ข้อมูลปฐมภูมิ ได้จากการลงพื้นที่ภาคสนาม (Fieldwork) ระหว่างเดือนกุมภาพันธ์ ถึง เดือนกรกฎาคม พ.ศ.2566 โดยมุ่งเน้นกระบวนการมีส่วนร่วมโดยการสัมภาษณ์เชิงลึก (In-depth Interview) ดังนี้ 1) การสัมภาษณ์เป็นรายบุคคล (Individual Interview) จากตัวแทนสถานีวิจัยมหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์ ผู้นำชุมชนในพื้นที่ ประชาชนชาวบ้าน ผู้อาวุโสชุมชน และกลุ่มองค์กรชุมชนท้องถิ่นหรือผู้ที่เกี่ยวข้อง เพื่อสืบค้นและรวบรวมความรู้เรื่องเล่าจากสถานีวิจัยของมหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์และพื้นที่เชื่อมโยง 2) การสัมภาษณ์กลุ่ม (Group Interview) จากตัวแทนสถานีวิจัยมหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์ ร่วมกับผู้นำชุมชนในพื้นที่เพื่อร่วมกันถอดความรู้เกี่ยวกับบทบาทและคุณค่าของเรื่องเล่าจากสถานีวิจัยของมหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์และพื้นที่เชื่อมโยง

6. การวิเคราะห์และตรวจสอบข้อมูล ที่ได้จากการสัมภาษณ์เชิงลึก (In-depth Interview) ใช้วิธีการนำข้อมูลมาจัดกลุ่มประเภทเรื่องเล่าประกอบการวิเคราะห์เนื้อหา (Content Analysis) เรื่องเล่า ตลอดจนบทบาทและคุณค่าของเรื่องเล่า และแนวทางการออกแบบและพัฒนาเนื้อหาเรื่องเล่าจากสถานีวิจัยของมหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์ และพื้นที่เชื่อมโยง และส่งข้อมูลให้ผู้แทนสถานีวิจัยมหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์และชุมชนตรวจสอบข้อมูลความถูกต้องของเนื้อหาเรื่องเล่า

ผลการวิจัย

1. เรื่องเล่าจากสถานีวิจัยของมหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์และพื้นที่เชื่อมโยง

จากการสืบค้น สํารวจ และรวบรวมข้อมูลเรื่องเล่าจากสถานีวิจัยของมหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์และพื้นที่เชื่อมโยงโดยการสัมภาษณ์เชิงลึก พบ เรื่องเล่าจากสถานีวิจัยเพชรบูรณ์ แปลงทดลองบ้านทับเบิก จำนวน 25 เรื่อง และเรื่องเล่าจากชุมชนบ้านทับเบิก หมู่ที่ 14 และบ้านทับเบิกใหม่ หมู่ที่ 16 จำนวน 32 เรื่อง ดังแสดงในตารางที่ 1

ตารางที่ 1 เรื่องเล่าจากสถานีวิจัยของมหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์และพื้นที่เชื่อมโยง

องค์ความรู้เรื่องเล่าจากสถานีวิจัยเพชรบูรณ์ แปลงทดลองบ้านทับเบิก	องค์ความรู้เรื่องเล่าจากชุมชนบ้านทับเบิกหมู่ที่ 14 และชุมชนบ้านทับเบิกใหม่ หมู่ที่ 16
(13) ทิวหรือยล	(13) การลงสีดาล้อมรอบดวงวิญญาณ (อ้วนเงงงปรี)
(14) พลับ	(14) การลงสีดาลือผี (อ้วนเงงยอจั่ว)
(15) ท้อและสาลี	(15) พิธีกรรมตั้งแต่เกิดจนตาย
(16) แปลงปลูกทดลองไม้ผลเมืองหนาว	(16) ประเพณีปีใหม่ม้ง
(17) ศูนย์การเรียนรู้การแปรรูปแมคคาเดเมียสำหรับชุมชน	(17) ประเพณีกินข้าวใหม่ ประจำปี
(18) ศูนย์การเรียนรู้ท่องเที่ยวเชิงเกษตร	(18) ประเพณีการแต่งงาน
(19) น้ำตกสุดเขต	(19) เครื่องดนตรีม้ง
(20) ผลิตภัณฑ์จากแมคคาเดเมีย	(20) ภูมิปัญญาอาหารชาวเขาเผ่าม้ง
(21) ผลิตภัณฑ์กาแฟอราบิก้า	(21) การทำนาขั้นบันได
(22) ผลิตภัณฑ์น้ำบัวโฮต	(22) ต้นนางพญาเสือโคร่ง

(23) ผลิตภัณฑ์ช็อกโกแลตบาร์	(23) พืช-ผัก-สมุนไพร
(24) พืชผักและผลไม้สดปลอดภัย	(24) บัวหิมะ
(25) กิ่งพันธุ์หรือต้นกล้าพืชผัก	(25) จากเกษตรกรเคมีสู่วิถีเกษตรอินทรีย์ของชุมชนมั่ง บ้านทับเบิก
	(26) แหล่งท่องเที่ยวภูทับเบิก
	(27) วิสาหกิจชุมชนท่องเที่ยวภูทับเบิก
	(28) ป่าชุมชนภูชะนี
	(29) วัดป่าภูทับเบิก
	(30) ศูนย์เรียนรู้และพิพิธภัณฑ์ชนเผ่าม้ง
	(31) คริสตจักรทับเบิก
	(32) สหกรณ์ผักปลอดภัยภูทับเบิก จำกัด

จากตารางที่ 1 ได้วิเคราะห์และจัดประเภทเรื่องเล่าจากสถานีวิจัยของมหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์และพื้นที่เชื่อมโยง ดังปรากฏผลการวิเคราะห์ ดังนี้

1.1 เรื่องเล่าจากสถานีวิจัยเพชรบูรณ์ แปลงทดลองบ้านทับเบิก สามารถวิเคราะห์จัดกลุ่มออกได้เป็น 4 ประเภท ดังรายละเอียดต่อไปนี้

1.1.1 บริบทเชิงพื้นที่ พบว่า สถานีวิจัยเพชรบูรณ์ แปลงทดลองบ้านทับเบิก ก่อตั้งเมื่อปี พ.ศ.2531 ตั้งอยู่บนเทือกเขาเพชรบูรณ์ จึงมีความลาดชันและความสูงจากระดับน้ำทะเลปานกลาง 1,300 เมตร ทั้งนี้ มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์ได้รับอนุญาตจากจังหวัดเพชรบูรณ์ให้ใช้พื้นที่สาธารณะประโยชน์เลขที่ 303 หมู่ที่ 14 ตำบลวังบาล อำเภอหล่มเก่า จังหวัดเพชรบูรณ์ ขณะนั้นเป็นพื้นที่ของกรมประชาสัมพันธ์ในการก่อสร้างที่ตั้งอาคารสำนักงานและจัดทำแปลงสาธิตในการปลูกทดลองพืช ผัก และผลไม้เมืองหนาวสำหรับการถ่ายทอดและพัฒนางานอาชีพทางด้านการเกษตรแก่กลุ่มเกษตรกรชาตัพันธ์มั่งในพื้นที่

1.1.2 องค์ความรู้ด้านการเกษตร พบองค์ความรู้ด้านการเกษตรซึ่งได้ทดลอง วิจัย จนได้พันธุ์พืชที่มีคุณภาพดีและโดดเด่นเป็นที่ประจักษ์ทั้งในวงวิชาการและกลุ่มเกษตรกร เช่น **1) กาแฟอะราบิก้าสายพันธุ์คาติมอร์** เริ่มทดลองวิจัยปลูกครั้งแรกเมื่อปี พ.ศ.2552 จำนวน 2 สายพันธุ์คือ สายพันธุ์ทีบีพีก้า (Typical) และสายพันธุ์คาติมอร์ (Catimor) ต่อมาได้เลือกปลูกสายพันธุ์คาติมอร์เป็นหลักเนื่องจากเก็บเกี่ยวง่ายต้านทานต่อโรคราสนิมและแมลงศัตรูพืช ทั้งยังมีรสชาติหอม โดยได้ปลูกและทดลองกาแฟพันธุ์อะราบิก้ามากกว่า 10 ปี จนได้ผลผลิตที่โดดเด่นเกษตรกรในพื้นที่ให้ความสนใจและนำไปปลูกจนสร้างรายได้อย่างยิ่งยืน **2) แมคคาเดเมีย** ทดลองปลูกใน 4 สายพันธุ์ คือ พันธุ์เชียงใหม่ 344 พันธุ์เชียงใหม่ 508 พันธุ์เชียงใหม่ 660 พันธุ์เชียงใหม่ 741 แต่ละสายพันธุ์ให้ผลผลิตสูง ต้านทานโรคได้ดี มีรสชาติหอมมัน อุดมไปด้วยสารอาหาร ใช้ระยะเวลาปลูกประมาณ 4-5 ปี จึงให้ผลผลิตตลอดทั้งปี ปัจจุบันเป็นพืชที่มีความต้องการทางการตลาดสูง **3) พลับ** เป็นพืชที่ปลูกทดลองและส่งเสริมให้เกษตรกรในพื้นที่ปลูกเป็นพืชทางเลือกทดแทนพืชอายุสั้นโดยเฉพาะกะหล่ำปลี เนื่องจากพลับเป็นพืชที่มีอายุยืนยาว ขายได้ราคาดี และเป็นผลไม้ที่มีสารอาหารสูง โดยทั่วไปพลับจะสุกช่วงเดือนกรกฎาคม-สิงหาคมของทุกปีซึ่งตรงกับฤดูกาลท่องเที่ยวของภูทับเบิก ทำให้เกษตรกรสามารถจำหน่ายพลับในช่วงฤดูกาลท่องเที่ยวได้พอดี **4) ปักษาสวรรค์ หรือ Bird of Paradise** เป็นไม้ประดับชนิดหนึ่ง มีสีสันสวยงาม ปัจจุบันแปลงทดลองบ้านทับเบิกได้ทำการเพาะต้นกล้าเพื่อจำหน่ายให้เกษตรกรซื้อไปปลูกและตัดดอกขาย ในอนาคตมีแผนจะทำให้แปลงปลูกทดลองเป็นจุดเช็คอินสำหรับนักท่องเที่ยวอีกแห่งหนึ่งของพื้นที่ภูทับเบิก **5) ลาเวนเดอร์และโรสแมรี่** แปลงทดลองบ้านทับเบิกได้ยื่นขอทุนสนับสนุนการวิจัยจากมหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์ในการทดลองปลูกลาเวนเดอร์และโรสแมรี่อย่างเหมาะสมกับพื้นที่ชุมชน เพื่อนำไปส่งเสริมให้เกษตรกรในพื้นที่ปลูกหมุนเวียนหรือปลูกทดแทนกะหล่ำปลี อันเป็นการลดใช้สารเคมีจากการปลูกพืชเชิงเดี่ยว และ

มุ่งหวังให้ลาเวนเดอร์และโรสแมรี่เป็นพืชเศรษฐกิจใหม่ในการทำน้ำมันหอมระเหยสำหรับใช้ในอุตสาหกรรมอาหาร และผลิตภัณฑ์เครื่องสำอาง **6) พืชไร่เมืองหนาว** ปัจจุบันแปลงทดลองบ้านทับเบิก มีแปลงทดลองการปลูกพืชไร่เมืองหนาวซึ่งสามารถเจริญเติบโตบนพื้นที่สูงในหลากหลายชนิด และหากผลการทดสอบพบว่าเหมาะสมกับสภาพบริบทของพื้นที่สามารถปลูกได้และมีการเจริญเติบโตได้ดีบนสภาพอากาศบนภูทับเบิกจะนำไปสู่การส่งเสริมให้เกษตรกรในพื้นที่ปลูกต่อไป เช่น หัวไชเท้าเกาหลี ผีอกหอม บัวหิมะ กะหล่ำปลี ชิง และต้นหอมญี่ปุ่น เป็นต้น

ภาพที่ 1 ตัวอย่างองค์ความรู้แปลงทดลองด้านการเกษตรที่พบในสถานีวิจัยเพชรบูรณ์ แปลงทดลองบ้านทับเบิก ได้แก่ แปลงทดลองแมคคาเดเมีย แปลงทดลองปักษาสวรรค์ หรือ Bird of Paradise และแปลงปลูกทดลองลาเวนเดอร์

1.1.3 สถานที่สำคัญ พบดังนี้ 1) แปลงปลูกทดลองพืช ผัก และไม้ผลเมืองหนาว เป็นแปลงทดลองที่มีความโดดเด่นด้านการวิจัยและพัฒนาพืชผักผลไม้เมืองหนาวโดยเฉพาะด้านเทคโนโลยีการผลิตเพื่อประสิทธิภาพการผลิตทางการเกษตร เช่น แปลงทดลองแมคคาเดเมีย แปลงทดลองกาแพอะราวิก้าสายพันธุ์คาร์ติมอร์ แปลงทดลองลาเวนเดอร์ และโรสแมรี่ แปลงผักอินทรีย์ และแปลงปลูกพืชขึ้นบันได เป็นต้น **2) ศูนย์การเรียนรู้การแปรรูปแมคคาเดเมียสำหรับชุมชน** เกิดขึ้นจากแปลงทดลองบ้านทับเบิกได้มีการส่งเสริมการปลูกแมคคาเดเมียและการแปรรูปเพื่อความมั่นคงทางอาชีพให้แก่เกษตรกรแทนการปลูกพืชเชิงเดี่ยว แต่ด้วยการแปรรูปแมคคาเดเมียโดยเฉพาะการสีเปลือกและการกะเทาะกะลาต้องใช้เครื่องมือในการแปรรูปผลแมคคาเดเมีย ดังนั้นจึงได้ทดลองวิจัยเพื่อพัฒนาเครื่องจักรขนาดเล็กให้เหมาะสมสำหรับกระบวนการแปรรูปในขั้นตอนต่างๆ ให้มีกำลังการผลิตที่เหมาะสมกับชุมชน ซึ่งช่วยลดการใช้แรงงานและเพิ่มจำนวนผลผลิตแมคคาเดเมีย สอดคล้องกับการสัมภาษณ์เกษตรกรในพื้นที่เกี่ยวกับปัญหาของการปลูกแมคคาเดเมีย ความว่า “เกษตรกรไม่นิยมปลูกแมคคาเดเมียเพราะเสียเวลาในการกะเทาะเปลือกออกจึงต้องขายเป็นผลสดในราคารับซื้อที่ไม่สูงมากนัก” **3) ศูนย์การเรียนรู้ท่องเที่ยวเชิงเกษตร คณะเกษตร** จัดตั้งขึ้นเมื่อปี พ.ศ.2562 สำหรับให้บริการแก่นักท่องเที่ยวทั้งชาวไทยและชาวต่างประเทศในรูปแบบต่างๆ ดังนี้ 1) จัดทำโปรแกรมการท่องเที่ยวทั้งแบบ 1 วัน และแบบพักค้าง เพื่อเรียนรู้แปลงทดลองซึ่งตั้งกระจายอยู่ภายในสถานีวิจัยเพชรบูรณ์ เป็นเสมือนแหล่งเรียนรู้ทางการเกษตรที่ชาวบ้าน เกษตรกร และนักท่องเที่ยวสามารถนำความรู้ไปปรับใช้ให้เกิดประโยชน์ในการพัฒนาการปลูกพืชในพื้นที่ของตนเองได้ 2) ให้บริการบ้านพัก/ลานกางเต็นท์ และเต็นท์โดม **4) น้ำตกสุดเขต** กล่าวได้ว่าน้ำตกที่แปลงทดลองบ้านทับเบิกเป็นน้ำตกจุดเดียวของภูทับเบิกซึ่งมีชื่อเรียกว่า “น้ำตกสุดเขต” มีความหมายว่าสุดเขตพื้นที่ เนื่องจากแปลงทดลองบ้านทับเบิกอยู่ในพื้นที่ร่องน้ำหมันต้นทำให้พื้นที่ถูกแบ่งเป็น 2 ฟากคือฟากหนึ่งขึ้นอยู่กับอำเภอด่านซ้าย จังหวัดเลย และอีกฟากหนึ่งขึ้นอยู่กับตำบลวังบาล อำเภอหล่มเก่า จังหวัดเพชรบูรณ์ โดยน้ำตกอยู่ในตำแหน่งสุดพื้นที่ของเขตอำเภอหล่มเก่า และสุดพื้นที่ของอำเภอ ด่านซ้ายพอดี น้ำตกสุดเขตเป็นน้ำตกขนาดเล็กมีน้ำใสและเย็นจัดตลอดปีเนื่องจากเป็นน้ำตกซึ่งตั้งอยู่บนพื้นที่สูงภูทับเบิก

1.1.4 ผลิตภัณฑ์เด่น พบว่า ได้นำผลผลิตจากแปลงทดลองพืชและผลไม้เมืองหนาวมาวิจัย พัฒนาและแปรรูปเป็นผลิตภัณฑ์อย่างหลากหลายจนมีชื่อเสียงและเป็นที่ยอมรับของนักท่องเที่ยว บุคคลทั่วไป และกลุ่มเกษตรกร เช่น 1) **ผลิตภัณฑ์แมคคาเดเมียอบแห้ง** มีการพัฒนาบรรจุภัณฑ์และแปรรูปแมคคาเดเมียเป็นผลิตภัณฑ์ต่างๆ อย่างโดดเด่นมีมาตรฐานเป็นที่ยอมรับของผู้บริโภคตลอดจนตอบโจทย์ให้กับคนรักสุขภาพเนื่องจากไม่ใส่สาร

ปรุรงรส หรือสารปรุรงแต่ใดๆ อันจะก่อให้เกิดอันตรายต่อสุขภาพของผู้บริโภค ได้แก่ ผลแมคคาเดเมียแบบบรรจุถุงซิปล็อคทั้งในรูปแบบผลแห้งซึ่งยังไม่กะเทาะ และรูปแบบเมล็ดเต็มกับเมล็ดซีกได้ผ่านการกะเทาะแล้ว ผลิตภัณฑ์แมคคาเดเมียอบบรรจุกระป๋องทั้งแบบเมล็ดเต็มและเมล็ดซีก และผลิตภัณฑ์ “แมคคอร์น (Mc Corn)” ป๊อบคอร์นเคลือบคาราเมลผสมแมคคาเดเมียบรรจุกระป๋อง เป็นต้น 2) *ผลิตภัณฑ์กาแฟอะราบิก้า* ด้วยกาแฟจากแปลงทดลองบ้านทับเบิกปลูกบนพื้นที่สูงสุดภูทับเบิกและมุ่งเน้นการปลูกทดลองแบบไร้สารเคมี เมื่อนำมาผนวกกับรสชาติของกาแฟที่ร่วมกับกระบวนการแปรรูปผลผลิตกาแฟที่มีคุณภาพ จึงได้ผลิตภัณฑ์กาแฟอะราบิก้าคุณภาพดีและรสชาติเป็นที่ยอมรับของผู้บริโภค โดยมีจำหน่ายทั้งในรูปแบบของกะลากาแฟ กาแฟดริป เมล็ดกาแฟ และกาแฟคั่วบด

ภาพที่ 2 ตัวอย่างผลิตภัณฑ์เด่นจากแปลงทดลองพืช ผัก ผลไม้เมืองหนาวของสถานีวิจัยเพชรบูรณ์ แปลงทดลองบ้านทับเบิก ได้แก่ ผลิตภัณฑ์แมคคาเดเมียบรรจุกระป๋อง ผลิตภัณฑ์จากกาแฟอะราบิก้า และผลิตภัณฑ์น้ำบิวรี่โซดา

1.2 เรื่องเล่าของชุมชนพื้นที่เชื่อมโยงสถานีวิจัยเพชรบูรณ์ แปลงทดลองบ้านทับเบิก บ้านทับเบิก หมู่ที่ 14 และบ้านทับเบิกใหม่ หมู่ที่ 16 สามารถวิเคราะห์และจัดกลุ่มได้เป็น 7 ประเภท ดังรายละเอียดต่อไปนี้

1.2.1 *บริบทเชิงพื้นที่ชุมชนบ้านทับเบิกและบ้านทับเบิกใหม่* พบว่าทั้ง 2 ชุมชนเป็นชุมชนชาวเขาเผ่าม้ง แต่เดิมมีวิถีชีวิตการประกอบอาชีพด้านเกษตรกรรมโดยการเลี้ยงสัตว์ ปลูกข้าวไร่ และปลูกข้าวโพดเป็นพืชสำคัญ ซึ่งสอดคล้องกับบริบทพื้นที่ซึ่งเป็นภูเขาสูงและมีหน้าผาสูงชันในรูปแบบของการทำเกษตรแบบขั้นบันไดตามภูเขาโดยการใช้ภูมิปัญญาจัดวางระบบส่งน้ำมายังแปลงเกษตร นอกจากนี้มีการปลูกฝิ่นเพื่อขายให้พ่อค้าฝิ่นและป้อนโรงยาฝิ่นในพื้นที่บางบาล ดังนั้นระบบการผลิตจึงมีการวางป่าเพื่อจับจองที่ดินในการเพาะปลูกพืชแต่เป็นที่ดินไม่มีเอกสารสิทธิ์ ไม่สามารถซื้อขายได้แต่สามารถเปลี่ยนชื่อผู้ถือครองได้ ภายหลังเมื่อฝิ่นเป็นพืชผิดกฎหมายยุคต่อมาได้มีการปรับตัวต่อการเปลี่ยนแปลงให้เข้ากับระบบเศรษฐกิจแบบตลาดโดยหันมาปลูกพืชเศรษฐกิจเชิงพาณิชย์โดยการปลูกพืชเชิงเดี่ยว มีการใช้ปุ๋ยและสารเคมีในปริมาณมากและเป็นลักษณะของการเลือกชนิดพืชที่ปลูกตามๆ กัน โดยเฉพาะในช่วงปี พ.ศ. 2530 เกษตรกรชาวม้งเริ่มนิยมปลูกกะหล่ำปลีเพราะเป็นพืชชนิดหนึ่งซึ่งปลูกง่ายและใช้เวลาในการปลูกไม่นาน จนกล่าวได้ว่าระยะเวลากว่า 10 ปีที่ผ่านมาการเกษตรของชุมชนบ้านทับเบิกจึงเห็นแต่ไร่กะหล่ำปลี ต่อมาภูทับเบิกถูกพัฒนาให้เป็นแหล่งท่องเที่ยวเมื่อปี พ.ศ. 2548 จนกระทั่งถึงปัจจุบัน ด้วย นายดิเรก ถึงฝั่ง ผู้ว่าราชการจังหวัดเพชรบูรณ์ ขณะนั้น มองเห็นถึงศักยภาพของพื้นที่ภูทับเบิกซึ่งมีทิวทัศน์สวยงาม อากาศเย็นสบายตลอดทั้งปี มีทรัพยากรธรรมชาติและมรดกวัฒนธรรมประเพณีของชาวเขาเผ่าม้งโดยสามารถนำมาพัฒนาให้เกิดธุรกิจการท่องเที่ยวเพื่อเสริมรายได้ให้กับคนในชุมชนจนก่อให้เกิดบริการการท่องเที่ยวในรูปแบบของการให้บริการบ้านพักซึ่งส่วนใหญ่เป็นรีสอร์ท โดยเกษตรกรส่วนหนึ่งได้ปรับเปลี่ยนพื้นที่เกษตรกรรมไปเป็นรีสอร์ทเพื่อรองรับนักท่องเที่ยวเนื่องจากเห็นว่ามียารายได้ดีกว่าการปลูกผักประมาณ 20 เปอร์เซ็นต์ แต่การเกษตรยังคงเป็นอาชีพหลักของคนในชุมชนทั้งสองหมู่บ้านโดยมีพื้นที่สวนมากที่สุด รองลงมาคือพื้นที่นา และพื้นที่ไร่ปลูกผัก

1.2.2 *ประวัติศาสตร์/นิทานและตำนานของชาวเขาเผ่าม้งบ้านทับเบิก* พบดังนี้ 1) ประวัติความเป็นมาของชื่อบ้านทับเบิกซึ่งพบหลากหลายสำนวนและเป็นเรื่องเล่าสืบทอดกันมาแบบมุขปาฐะ ดังตัวอย่างสำนวนเรื่องเล่าชื่อบ้านทับเบิกจากข้อมูลการสัมภาษณ์ ความว่า *เดิมสมัยปู่ย่าตายายชาวบ้านเรียกว่า “ถ้ำเบิก”* เนื่องจากเชื่อว่ามีถ้ำขนาดเล็กอยู่ในพื้นที่ป่าดังกล่าว (สันนิษฐานว่าเป็นถ้ำที่อยู่ใต้จุดชมวิวสูงสุดในปัจจุบัน) และเมื่อมีชาวบ้านจากพื้นที่

ข้างล่างมาหาของป่าบริเวณนี้จะใช้ถ้ำสำหรับพักผ่อนและหุงหาอาหาร เมื่อกลับจะทิ้งหม้อข้าวหม้อแกงซึ่งติดตัวมาด้วย สำหรับทำอาหารไว้ภายในถ้ำ ภายหลังหากมีชาวบ้านมาหาของป่าอีกก็สามารถเปิดใช้หม้อข้าวหม้อแกงซึ่งถูกทิ้งไว้ จึงเป็นที่มาของชื่อ ถ้ำเป็ก เมื่อครั้งอดีต ช่วงหลังเมื่อมีชาวเขาเผ่าม้งมาตั้งรกรากอยู่บริเวณดังกล่าวจึงได้เรียกชื่อตามชาวบ้านที่เคยเรียกมาแต่เดิมว่า ถ้ำเป็ก แต่เรียกออกเสียงเพี้ยนไปเป็น ทับเป็ก มาจนกระทั่งปัจจุบัน (ผู้ให้ข้อมูล 1, สัมภาษณ์, 16 กุมภาพันธ์, 2566) 2) ประวัติศาสตร์การตั้งถิ่นฐานของชาวเขาเผ่าม้งบ้านทับเป็กสามารถวิเคราะห์จำแนกระยะเวลาของการอพยพเข้ามาตั้งถิ่นฐานเป็น 5 ระยะ ได้แก่ ระยะที่หนึ่งก่อนปี พ.ศ. 2440 หรือ พ.ศ. 2450 การอพยพเข้ามาตั้งถิ่นฐานในพื้นที่ภูทับเป็กของกลุ่มชาติพันธุ์ม้ง ระยะที่สองประมาณปี พ.ศ. 2465-2510 การส่งเสริมการพัฒนาคุณภาพชีวิตให้แก่กลุ่มชาติพันธุ์ม้งจากหน่วยงานราชการในพื้นที่ ระยะที่สามประมาณปี พ.ศ. 2511-2525 ความเกี่ยวข้องกับประวัติศาสตร์ของไทยที่มีความขัดแย้งระหว่างรัฐบาลกับพรรคคอมมิวนิสต์แห่งประเทศไทย ระยะที่สี่ประมาณปี พ.ศ. 2526-2546 การปรับเปลี่ยนวิถีเกษตรกรรมแบบดั้งเดิมและการปลูกฝิ่นมาเป็นเพาะปลูกพืชเศรษฐกิจเชิงพาณิชย์โดยการปลูกพืชเชิงเดี่ยว ระยะที่ห้าประมาณปี พ.ศ. 2547-ปัจจุบัน การพัฒนาพื้นที่ในการให้บริการการท่องเที่ยว 3) นิทานหรือตำนานซึ่งเป็นเรื่องเล่า/เรื่องราวเฉพาะพื้นที่ของชุมชนบ้านทับเป็กซึ่งถ่ายทอดส่งผ่านกันมา พบ ตำนานเสือโอ และตำนานการกำเนิดชาวม้งในพื้นที่บ้านทับเป็ก

1.2.3 วิธีการดำเนินชีวิตตามความเชื่อและพิธีกรรมที่ยึดถือปฏิบัติของชาวเขาเผ่าม้งบ้านทับเป็ก

พบวิธีการดำเนินชีวิตซึ่งเป็นเอกลักษณ์เฉพาะตนเองโดยสะท้อนผ่านภูมิปัญญาและวัฒนธรรมในด้านต่างๆ ได้แก่ 3.1) วิธีการดำเนินชีวิตที่ยึดถือปฏิบัติต่อกันมาของชาวเขาเผ่าม้งบ้านทับเป็ก เช่น (1) การสร้างบ้านเรือน บ้านของชาวม้งแบบดั้งเดิมเป็นบ้านชั้นเดียวไม่มีบันได สร้างคร่อมบนพื้นดินและใช้พื้นดินเป็นพื้นบ้าน ฝาบ้านทำด้วยไม้โดยนำมาผ่าเป็นแผ่นๆ และใช้ตอกมัดยึดติดกัน หลังคามุงด้วยใบหญ้าคาหรือใบต้นค้อ ภายในตัวบ้านมีห้องนอนเป็นสัดส่วนมากน้อยตามจำนวนสมาชิกและฐานะของครอบครัว (2) ระบบเครือญาติหรือแซ่สกุล ชาวเขาเผ่าม้งมีระบบการสืบเชื้อสายทางฝ่ายบิดาให้อำนาจการปกครองสูงสุดทางฝ่ายชายหรือฝ่ายบิดา ระบบเครือญาติของชาวม้งจึงมีเครือข่ายสายสัมพันธ์ทางฝ่ายญาติพี่น้องของบิดาเป็นหลัก (3) ภาษา กลุ่มชาติพันธุ์ม้งบ้านทับเป็กส่วนใหญ่สามารถสื่อสารได้ทั้งภาษาม้งและภาษาไทย โดยหากเมื่อสื่อสารพูดคุยด้วยกันเองนิยมใช้ภาษาม้งเป็นภาษาหลัก แต่เมื่อต้องมีการติดต่อสื่อสารกับบุคคลภายนอกสามารถปรับตัวโดยใช้ภาษาไทยเพื่อให้สามารถสื่อสารและเข้าใจตรงกันได้ (4) การแต่งกาย ความเป็นเอกลักษณ์อย่างหนึ่งที่สะท้อนให้เห็นถึงประวัติศาสตร์ การดำรงชีวิต และวัฒนธรรมของชาวเขาเผ่าม้งบ้านทับเป็กคือ ความใส่ใจในเรื่องของการแต่งกายโดยเฉพาะเมื่อเข้าสู่วัยรุ่นหนุ่มจะเริ่มมีความ หลากสีส่นซึ่งเป็นวิธีการหนึ่งที่บ่งบอกถึงฐานะความมั่นคงของครอบครัว ส่งผลให้ชุดม้งของชุมชนบ้านทับเป็กมีความประณีตละเอียดอ่อนในการปักลายผ้าต่างๆ สะท้อนให้เห็นผ่านความสวยงามของชุดม้งที่สวมใส่ 3.2) ความเชื่อและพิธีกรรมที่ยึดถือปฏิบัติกันมาของชุมชนชาวเขาเผ่าม้งบ้านทับเป็ก ได้แก่ (1) การบำบัดรักษาโรค โดยทั่วไปนิยมรักษาอาการป่วยไข้ด้วยวิธีการทำผี “อ้วนเน้ง” ในการรักษาคนเจ็บป่วย และ (2) พิธีกรรมตั้งแต่เกิดจนตาย ให้ความสำคัญในคุณค่าของพิธีกรรมตั้งแต่เกิดจนตาย ซึ่งเป็นวิถีปฏิบัติอันดีงามที่สะท้อนความเป็นชนเผ่าม้งมาช้านานและต่อเนื่องมาโดยตลอดและยังปรากฏให้เห็นมาจนถึงทุกวันนี้ ได้แก่ พิธีกรรมแรกเกิดถึงเด็ก (เช่น พิธีกรรมเรียกขวัญและการตั้งชื่อเด็ก และพิธีเปลี่ยนชื่อจะทำเมื่อเด็กมีอาการเจ็บป่วยหรือร้องไห้โยเย) พิธีกรรมเมื่อแก่ (เช่น พิธีเสริมชื่อหรือตั้งชื่อสร้อย เป็นพิธีกรรมที่จัดขึ้นเฉพาะผู้ชายชาวม้งที่แต่งงานและมีครอบครัวแล้วเพื่อเสริมบารมีและแสดงฐานะทางสังคม และพิธีเซ่นไหว้บรรพบุรุษ เป็นต้น) และพิธีเมื่อตาย (ได้แก่ พิธีทำศพหรือบูชาศพ พิธีปล่อยขวัญหรือส่งวิญญาณ และพิธีช่อมหลุมศพหรือบูชาหลุมศพ)

ภาพที่ 3 ลักษณะบ้านจำลองของชาวม้งซึ่งจัดแสดงที่ศูนย์เรียนรู้และพิพิธภัณฑ์ชนเผ่าม้ง

ภาพที่ 4 กลุ่มชาวม้งบ้านทับเบิกที่สวมใส่เสื้อผ้าที่มีลวดลายของผ้าปักม้งในชีวิตประจำวัน

1.2.4 ประเพณีและการละเล่น/ดนตรี ได้แก่ 1) ประเพณีปีใหม่ม้งตามความเชื่อของชาวเขาเผ่าม้ง เป็นเทศกาลรื่นเริงเปรี๊ยะได้ตั้งการเฉลิมฉลองและการเริ่มต้นช่วงเวลาอันเป็นมงคลของชีวิต ทั้งนี้การทำพิธีกรรมต่างๆ ในวันปีใหม่ม้งจำแนกได้เป็น 4 ช่วงระยะเวลา คือพิธีกรรมทำคีนก่อนวันปีใหม่ม้ง พิธีกรรมทำต่อเนื่องกันระหว่างก่อนและหลังเที่ยงคืนของปีใหม่ พิธีกรรมทำหลังจากคีนของวันปีใหม่ และวันขึ้นปีใหม่ม้ง 2) ประเพณีกินข้าวใหม่ประจำปี 3) ประเพณีการแต่งงาน 4) เครื่องดนตรีม้ง แบ่งได้เป็น 2 ประเภท คือ เครื่องดนตรีประเภทเป่า เช่น แคนม้ง และเครื่องดนตรีประเภทตี เช่น กลอง ซึ่งเครื่องดนตรีทั้ง 2 ชนิดใช้เป่าและตีประกอบคู่กันในการจัดพิธีงานศพของชาวเขาเผ่าม้ง

ภาพที่ 5 ลักษณะของแคนม้งซึ่งเป็นเครื่องดนตรีที่ใช้ในการประกอบพิธีกรรมของกลุ่มชาวเขาเผ่าม้ง

ภาพที่ 6 อุปกรณ์ตำข้าวที่เกี่ยวข้องกับวิถีข้าวของชาวเขาเผ่าม้งบ้านทับเบิก

ภาพที่ 7 เลี้ยว (เคียวเกี่ยวข้าว) เกี่ยวข้องกับวิถีข้าวของชาวเขาเผ่าม้งบ้านทับเบิก

1.2.5 ภูมิปัญญาด้านอาหารพื้นถิ่น ชาวเขาเผ่าม้งบ้านทับเบิกเป็นชุมชนที่มีวัฒนธรรมอาหารพื้นถิ่นโดดเด่นเป็นอัตลักษณ์โดยเน้นรสชาติของวัตถุดิบเป็นหลักจึงมีการปรุงแต่งรสชาติอาหารน้อยมาก และชาวเขาเผ่าม้งส่วนใหญ่นิยมนำเอาพืชผักและสัตว์เลี้ยงของตนเองมาประกอบเป็นอาหารในชีวิตประจำวัน การประกอบอาหารแบบชาวเขาเผ่าม้งบ้านทับเบิกจำแนกเป็น 3 รูปแบบ ได้แก่ การต้ม การผัด และการทอด และอาหารจำพวกหมักดองเพื่อเก็บไว้บริโภคได้ตลอดทั้งปี ทั้งนี้ผู้อาวุโสชาวเขาเผ่าม้งเล่าถึงเมนูอาหารม้งซึ่งเป็นที่ยอมรับประทานในปัจจุบัน ได้แก่ เมนูอาหารคาว เช่น น้ำพริกม้ง ไก่ดำต้มสมุนไพร เป็นต้น ส่วนเมนูอาหารหวานซึ่งเป็นขนมดั้งเดิมของชาวม้งและชาวบ้านจะทำในงานปีใหม่ม้งเรียกว่า “ขนมต่วนหยั่ว” หรือ “พิซซำม้ง”

1.2.6 ภูมิปัญญาด้านการเกษตร/สมุนไพร ชุมชนชาวเขาเผ่าม้งบ้านทับเบิกเป็นชุมชนวิถีเกษตรกรรมบนพื้นที่สูงซึ่งมีสภาพภูมิอากาศเหมาะสมในการทำเกษตร โดยมียอดความรู้เรื่องเล่าด้านการเกษตรที่เป็นอัตลักษณ์เด่นของชุมชน เช่น การทำนาขั้นบันได พืช-ผัก-สมุนไพรม้ง ตันนางพญาเสือโคร่ง และการทำเกษตรเคมีสู่วิถีเกษตรอินทรีย์ของชุมชนม้งบ้านทับเบิก

ภาพที่ 8 ตัวอย่างแปลงปลูกผักอินทรีย์ของเกษตรกรชาวบ้านมั่งบ้านทับเบิก

ภาพที่ 9 ลักษณะทางกายภาพของแปลงนาขั้นบันไดในพื้นที่บ้านทับเบิก

1.2.7 ทฤษฎาการธรรมชาติและสถานที่สำคัญ ชุมชนชาวเขาเผ่ามั่งบ้านทับเบิกมีสถานที่สำคัญอันเป็นอัตลักษณ์เด่นสามารถนำมาพัฒนาต่อยอดเป็นเส้นทางการท่องเที่ยวศึกษาธรรมชาติ เส้นทางการท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรม และเส้นทางการท่องเที่ยวเชิงเกษตร เช่น แหล่งท่องเที่ยวภูทับเบิก วิสาหกิจชุมชนท่องเที่ยวภูทับเบิก ป่าชุมชนภูชะนี้ วัดป่าภูทับเบิก ศูนย์เรียนรู้และพิพิธภัณฑ์ชนเผ่ามั่ง คริสตจักรทับเบิก และสหกรณ์ผักปลอดภัยภูทับเบิก จำกัด

2. บทบาทและคุณค่าของเรื่องเล่าจากสถานีวิจัยของมหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์และพื้นที่เชื่อมโยง

การวิเคราะห์บทบาทและคุณค่าของเรื่องเล่าจากสถานีวิจัยของมหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์และพื้นที่เชื่อมโยงบนฐานแนวคิดการจัดการความรู้และการมีส่วนร่วมของชุมชน เพื่อแลกเปลี่ยนความรู้ซึ่งกันและกันระหว่างผู้วิจัยแปลงทดลองบ้านทับเบิก และชุมชนในพื้นที่เชื่อมโยง ดำเนินการตามขั้นตอนการจัดการความรู้และการมีส่วนร่วมของชุมชนใน 4 ขั้นตอน คือ 1) การระบุความรู้ โดยอิงข้อมูลจากความต้องการ 2) กลุ่ม คือ ความรู้ที่ต้องการของโครงการวิจัย และ ความต้องการและความคิดเห็นของเจ้าของความรู้ 3) การแสวงหาความรู้ โดยการสัมภาษณ์เชิงลึกผู้รู้ซึ่งเป็นตัวแทนจากสถานีวิจัยของมหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์และพื้นที่เชื่อมโยง เพื่อค้นหาความรู้ที่ฝังลึกอยู่ในตัวบุคคล (Tacit Knowledge) มาถอดและบันทึกเป็นความรู้ที่ชัดเจน (Explicit Knowledge) ซึ่งสะท้อนให้เห็นถึงรูปแบบการจัดการความรู้ด้านเรื่องเล่าชุมชน 4) การถอดถอดหรือวิเคราะห์ความรู้บทบาทและคุณค่าของเรื่องเล่า 5) การจัดเก็บองค์ความรู้ ดำเนินการจัดเก็บในรูปแบบของคู่มือความรู้ชุมชน ซึ่งจัดทำขึ้นในรูปแบบของหนังสืออิเล็กทรอนิกส์ ปรากฏผลดังต่อไปนี้

2.1 บทบาทและคุณค่าของเรื่องเล่าจากสถานีวิจัยเพชรบูรณ์ แปลงทดลองบ้านทับเบิก

กล่าวได้ว่าองค์ความรู้เรื่องเล่าจากสถานีวิจัยเพชรบูรณ์ แปลงทดลองบ้านทับเบิก มีบทบาทและคุณค่าต่อชุมชนในพื้นที่เชื่อมโยงตลอดจนชุมชนพื้นที่อื่นๆ ในมิติต่างๆ ดังนี้

2.2.1 การทำหน้าที่ศาสตร์แห่งแผ่นดินกับชุมชน ในการส่งเสริมอัตลักษณ์และสะท้อนความเป็นตัวตนของการเป็นแปลงทดลองวิจัยการปลูกพืช ผัก และผลไม้เมืองหนาวเพื่อช่วยยกระดับความเป็นอยู่ของเกษตรกรผ่านการถ่ายทอดองค์ความรู้ด้านการเกษตรสู่ชุมชนในพื้นที่เชื่อมโยงและพื้นที่อื่นๆ บนฐานการดำเนินงานที่สอดคล้องกับพันธกิจหลักของสถานีวิจัยเพชรบูรณ์ คือ “ปลูก ขยาย และส่งเสริม” ผ่านการเข้าไปมีส่วนร่วมกับเวทีประชุมระดมความคิดเห็นในการพัฒนาชุมชนเพื่อแลกเปลี่ยนเรียนรู้ร่วมกับชุมชน ถึงองค์ความรู้ด้านการเกษตรในการปลูกพืชซึ่งได้ทดลองวิจัยจนพบว่าเป็นพืชที่ปลูกแล้วเหมาะสมกับสภาพบริบทของพื้นที่ ตลอดจนแลกเปลี่ยนเรียนรู้กับชุมชนเกี่ยวกับวิธีการแก้ไขปัญหาต่างๆ ในการปลูกพืชให้ประสบความสำเร็จ เช่น การส่งเสริมปลูกแมคคาเดเมียเพื่อเพิ่มความมั่นคงทางอาหารให้เกษตรกรแทนการปลูกพืชเชิงเดี่ยว อย่างไรก็ตามการแปรรูปแมคคาเดเมียต้องใช้เครื่องจักรราคาสูง ส่งผลให้กลุ่มเกษตรกรผู้ปลูกแมคคาเดเมียไม่สามารถลงทุนได้จึงจำเป็นต้องขายผลผลิตแมคคาเดเมียสดให้กับโรงงาน ดังนั้น แปลงทดลองบ้านทับเบิก จึงร่วมมือกับหน่วยงานต่างๆ ทั้งภาครัฐและเอกชนในการพัฒนาเครื่องจักรขนาด

เล็กเหมาะสมสำหรับชุมชนในการแปรรูปแมคคาเดเมียให้เป็นผลิตภัณฑ์ที่มีมูลค่าสูง ตลอดจนได้มีการพัฒนาเป็นแหล่งเรียนรู้การแปรรูปแมคคาเดเมียสำหรับชุมชนเพื่อให้เกษตรกรและผู้สนใจเข้ามาดูงานด้านการผลิต ตั้งแต่การเก็บผล การกะเทาะเปลือก การนึ่ง การอบ การกะเทาะกะลา และการบรรจุลงภาชนะ

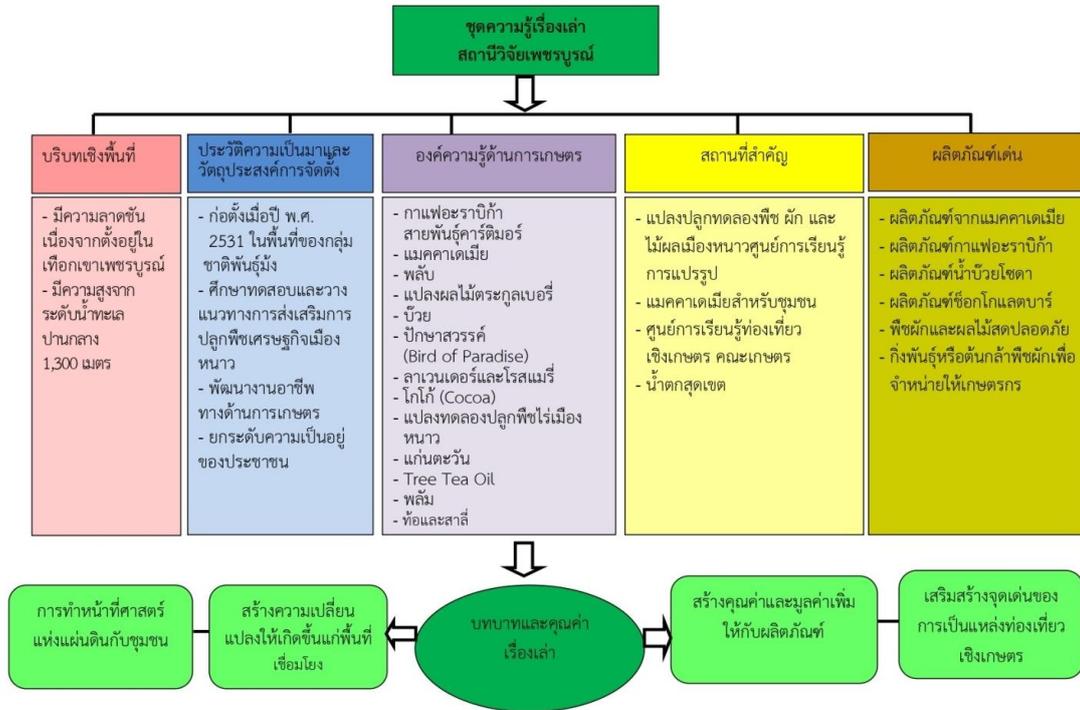
2.2.2 สร้างความเปลี่ยนแปลงให้เกิดขึ้นแก่พื้นที่เชื่อมโยงแปลงทดลองบ้านทับเบิกในมิติด้านสังคม เศรษฐกิจ และสิ่งแวดล้อม ดังนี้ 2.1) ด้านเศรษฐกิจ แปลงทดลองบ้านทับเบิก มุ่งดำเนินงานใน 3 ขั้นตอนหลักในการส่งเสริมให้เกษตรกรในพื้นที่ปลูกพืช ผัก และไม้ผลเมืองหนาวเพื่อให้มีรายได้จากการประกอบอาชีพเกษตรกรรมอย่างแน่นอนและยั่งยืน คือ (1) ต้องทดลองวิจัยจนกว่าจะพบว่าพืช ผัก และไม้ผลเมืองหนาวชนิดนั้นเหมาะสมกับสภาพบริบทของพื้นที่จริงๆ (2) วิเคราะห์จุดคุ้มทุนด้านราคาขายของพืช ผัก และไม้ผลเมืองหนาว และ (3) แสวงหาตลาดแน่นอนให้กับเกษตรกรก่อนการส่งเสริมการปลูก โดยการเจรจาต่อรองกับสถานประกอบการเอกชนหรือผู้รับซื้อพืช ผัก และผลไม้ 2.2) ด้านสังคม ดำเนินงานเพื่อให้เกิดปฏิสัมพันธ์ที่เชื่อมโยงเป็นเครือข่ายความร่วมมือระหว่างแปลงทดลองบ้านทับเบิกกับชุมชน เช่น ให้ชุมชนชาวม้งเข้ามาใช้พื้นที่ในการปลูกผักโดยไม่เก็บค่าเช่า และแรงงานด้านการเกษตรซึ่งเป็นลูกจ้างหรือพนักงานของสถานีวิจัยฯ เป็นชาวม้งในพื้นที่เชื่อมโยง ตลอดจนเป็นหน่วยงานกลางในการรับซื้อพืช ผัก และไม้ผลเมืองหนาวของเกษตรกรชาวม้งบ้านทับเบิก เป็นต้น 2.3) ด้านสิ่งแวดล้อม การถ่ายทอดระบบการปลูกพืช ผัก ไม้ผลเมืองหนาวสู่ชุมชนตั้งแต่การปฏิบัติ ดูแล และจัดการภายในแปลงที่มุ่งปฏิบัติด้วยระบบเกษตรอินทรีย์ ซึ่งผู้บริโภคสามารถมั่นใจได้ว่า ผลิตภัณฑ์พืช ผักและไม้ผลเมืองหนาวจากแปลงเกษตรกรซึ่งส่งเสริมปลูกโดยแปลงทดลองบ้านทับเบิก มีความปลอดภัยต่อสุขภาพ และผ่านการผลิตที่เป็นมิตรต่อสิ่งแวดล้อม

2.2.3 เสริมสร้างจุดเด่นของการเป็นแหล่งท่องเที่ยวเชิงเกษตรให้กับแปลงทดลองบ้านทับเบิก เนื่องจากบทบาทสำคัญอีกประการหนึ่งของ สถานีวิจัยเพชรบูรณ์ แปลงทดลองบ้านทับเบิก ไม่ได้ดำเนินงานเพียงแค่ด้านการเกษตรในการทดลองปลูกพืช ผัก และไม้ผลเมืองหนาวเท่านั้น แต่ยังนำการท่องเที่ยวมาเป็นเครื่องมือในการถ่ายทอดองค์ความรู้ด้านการเกษตรของหน่วยงานสู่สาธารณะชน โดยเมื่อปี พ.ศ.2562 ได้ดำเนินการจัดตั้ง “ศูนย์การเรียนรู้ท่องเที่ยวเชิงเกษตร คณะเกษตร (FOA Learning Center for Agri-Tourism)” ขึ้น โดยนำจุดเด่นของการเป็นแปลงทดลองด้านการเกษตรมาต่อยอดสู่การท่องเที่ยวเชิงเกษตรให้บุคคลภายนอกหรือนักท่องเที่ยวเข้ามาเรียนรู้และสัมผัสประสบการณ์ตรงเกี่ยวกับองค์ความรู้ด้านการเกษตรในแขนงต่างๆ ตลอดจนเรียนรู้สถานที่สำคัญภายในแปลงทดลองบ้านทับเบิก เช่น แปลงปลูกทดลองพืช ผัก และไม้ผลเมืองหนาว ศูนย์การเรียนรู้การแปรรูปแมคคาเดเมียสำหรับชุมชน และน้ำตกสุดเขต เป็นต้น ทั้งนี้นักท่องเที่ยวสามารถเดินทางมาท่องเที่ยวได้ตลอดทั้งปีเนื่องจากมีพืช และไม้ผลเมืองหนาวที่แตกต่างกันไปในแต่ละฤดูกาล อย่างไรก็ตามพบว่า ปัจจุบันยังไม่มีเชื่อมโยงและร้อยเรียงเส้นทางและกิจกรรมการท่องเที่ยวสู่การตามหาวิถีชีวิตที่นาเรียนรู้ของชุมชนชาวเขาเผ่าม้งบ้านทับเบิกทั้งในด้านประวัติศาสตร์การต่อสู้เพื่อการตั้งถิ่นฐานของชุมชน ภูมิปัญญาด้านอาหารพื้นถิ่น ภูมิปัญญาด้านการเกษตรและสมุนไพร และสถานที่สำคัญ

2.2.4 สร้างคุณค่าและมูลค่าเพิ่มให้กับผลิตภัณฑ์จากแปลงทดลองบ้านทับเบิก มุ่งเน้นอยู่บนฐานของการตระหนักถึงความสำคัญของการพัฒนาและสร้างนวัตกรรมในการเพิ่มมูลค่าให้กับผลผลิตทางการเกษตรมูลค่าสูง ซึ่งสะท้อนให้เห็นถึงศักยภาพอันโดดเด่นในการนำผลผลิตจากแปลงทดลองพืชและผลไม้เมืองหนาวมาวิจัย พัฒนา และแปรรูปเป็นผลิตภัณฑ์อย่างหลากหลาย จนเกิดเป็นองค์ความรู้เทคโนโลยีใหม่ในการพัฒนาผลิตภัณฑ์จำนวนมากสามารถนำไปต่อยอดสร้างความมั่นคงทางอาชีพให้แก่เกษตรกรในพื้นที่ได้ต่อไป จากการลงพื้นที่เก็บข้อมูลภาคสนามผู้วิจัยพบว่า แปลงทดลองบ้านทับเบิก มีผลิตภัณฑ์จากแปลงทดลองวิจัยพืชผักผลไม้เมืองหนาวภายใต้ชื่อ “KASET FARM” จัดทำโดยมหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์และผลิตภัณฑ์ภายใต้ชื่อ “สถานีวิจัยเพชรบูรณ์” โดยมีบรรจุภัณฑ์แตกต่างกันตามลักษณะของผลิตภัณฑ์ เช่น ผลิตภัณฑ์เครื่องดื่ม ผลิตภัณฑ์อาหาร โดยมีการบอกเล่ารายละเอียดของส่วนประกอบ วิธีใช้ และคำเตือนข้างบรรจุภัณฑ์ แต่อย่างไรก็ตามพบว่ายังไม่มีการเล่าถึงประวัติความเป็นมา และ

กระบวนการผลิตอย่างเป็นขั้นเป็นตอนของผลิตภัณฑ์ ตลอดจนกำหนดจุดเด่นของผลิตภัณฑ์ที่แตกต่างจากผลิตภัณฑ์จากพื้นที่อื่น เป็นต้น

จากที่กล่าวมาเกี่ยวกับบทบาทและคุณค่าของเรื่องเล่าจากสถานีวิจัยเพชรบูรณ์ แปรผลทดลองบ้านทับเบิกสามารถสรุปได้ดังแผนภาพที่ 10

ภาพที่ 10 ชุดความรู้เรื่องเล่าจากสถานีวิจัยเพชรบูรณ์ แปรผลทดลองบ้านทับเบิกที่เกี่ยวข้องกับการนำไปประยุกต์ใช้หรือส่งเสริมในการพัฒนาชุมชน

2.2 บทบาทและคุณค่าของเรื่องเล่าจากชุมชนในพื้นที่เชื่อมโยงสถานีวิจัยของมหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์

กล่าวได้ว่าเรื่องเล่าของชุมชนบ้านทับเบิก หมู่ที่ 14 และชุมชนบ้านทับเบิกใหม่ หมู่ที่ 16 ซึ่งเป็นชุมชนพื้นที่เชื่อมโยงกับสถานีวิจัยเพชรบูรณ์ แปรผลทดลองบ้านทับเบิก มีบทบาทและคุณค่าสามารถนำมาประยุกต์ใช้ในการพัฒนาชุมชนในด้านต่างๆ ดังนี้

2.2.1 ใช้สนับสนุนในการสร้างมูลค่าเพิ่มให้กับผลิตภัณฑ์ท้องถิ่น โดยการนำเรื่องเล่ารอบตัวของชุมชนไปสู่งานออกแบบผลิตภัณฑ์ที่สร้างผลงานจากวัฒนธรรมพื้นที่และสะท้อนความเป็นอัตลักษณ์อันโดดเด่นของชุมชนชาวเขาเผ่าม้งบ้านทับเบิก จากการเก็บข้อมูลภาคสนามโดยการสัมภาษณ์เชิงลึก พบว่าชุมชนมีแนวคิดและความต้องการในการออกแบบหรือพัฒนาผลิตภัณฑ์เพื่อจำหน่ายเป็นของฝากของที่ระลึก ดังนี้ 1) การออกแบบบรรจุภัณฑ์ของผลิตภัณฑ์ประเภทพืช ผัก ผลไม้เมืองหนาวซึ่งเป็นผลิตภัณฑ์หลักของชุมชนที่จำหน่ายเป็นผลสด หรือผลิตภัณฑ์ที่แปรรูปจากวัสดุหรือพืชผักสมุนไพรหมักโดยการเขียนบอกเล่าเรื่องราวที่มาของกลุ่มชาติพันธุ์ม้ง ตลอดจนคุณค่าหรือสรรพคุณของพืชผักสมุนไพรหมักชนิดนั้นๆ เป็นต้น 2) การออกแบบและพัฒนาผลิตภัณฑ์จากผ้าปักม้งของชาวเขาเผ่าม้งบ้านทับเบิกเป็นผลิตภัณฑ์ของฝากหรือของที่ระลึกต่างๆ เช่น ผ้าปูโต๊ะ ผ้ารองแก้ว และผ้ารองจาน เป็นต้น 3) พัฒนาของฝากของที่ระลึกขนาดเล็ก โดยการย่อส่วนจากอุปกรณ์เครื่องใช้ในการประกอบอาชีพ อุปกรณ์เครื่องเล่น เช่น ลูกข่าง ล้อเลื่อน และเครื่องดนตรี เช่น แคนม้ง โดยการหารื้อร่วมกับกลุ่มวัฒนธรรมของชุมชน

2.2.2 สะท้อนความเป็นกลุ่มชาติพันธุ์และวัฒนธรรมชาวเขาเผ่าม้งที่ยังคงมีการอนุรักษ์และสืบสานไว้ได้อย่างเด่นชัด ชาวเขาเผ่าม้งบ้านทับเบิกอาศัยเรื่องราวศิลปวัฒนธรรมทั้งหมดเป็นตัวกำหนดวิถีการดำเนินชีวิตซึ่ง

ผ่านการสืบสานและถ่ายทอดต่อกันมาตั้งแต่อดีตจนถึงทุกวันนี้ ทั้งนี้ศิลปวัฒนธรรมที่สะท้อนความเป็นอัตลักษณ์หรือตัวตนของกลุ่มชาวเขาเผ่าม้ง หากไม่อนุรักษ์หรือรักษาไว้ความเป็นชาติพันธุ์ม้งก็จะหายไปจากแผ่นดินโลกนี้ไม่ใช่แค่หายไปจากประเทศไทยเท่านั้น ได้แก่ 1) ภาษาม้ง ถึงแม้ในปัจจุบันวิถีชีวิตของคนม้งรุ่นใหม่ส่วนใหญ่ไปเรียนหนังสือหรือทำงานในเมืองแต่พ่อแม่ยังคงสอนให้ลูกหลานรู้จักภาษาม้ง อีกทั้งชาวเขาเผ่าม้งไม่ว่าจะตั้งถิ่นฐานในประเทศใด เช่น ประเทศไทย ประเทศลาว ประเทศพม่า และประเทศจีนต่างสื่อสารกันได้ด้วยภาษาม้งยกเว้นชาวเขาเผ่าม้งที่อยู่ในประเทศจีนอาจมีสำเนียงแตกต่างกันบ้าง 2) การแต่งกายประจำเผ่าม้งซึ่งเป็นผ้าปักมือที่มีความประณีต ละเอียดอ่อน ในการปักลายผ้าต่างๆ สะท้อนให้เห็นผ่านความสวยงามของชุดม้งที่สวยงาม และ 3) พิธีกรรมประเพณีการเล่นต่างๆ ที่ดีงาม เช่น แคนม้งถือได้ว่าเป็นสัญลักษณ์ของชาวเขาเผ่าม้งหากไปพบเห็นที่ไหนก็จะทราบทันทีว่าเป็นกลุ่มชาติพันธุ์ม้งเนื่องจากไม่มีชนชาติใดหรือชนเผ่าใดใช้แคนอย่างคนม้ง ซึ่งมีรูปร่างโค้งเป็นลักษณะเฉพาะของแคนม้ง และถึงแม้ในปัจจุบันเครื่องดนตรีชนิดนี้ค่อยๆ เลือนหายไปตามกาลเวลาแต่ยังมีความพยายามอนุรักษ์และรักษาไว้ไม่ให้หายไป นอกจากนี้ยังมีประเพณีพิธีกรรมดั้งเดิมที่ชุมชนชาวเขาเผ่าม้งบ้านทับเบิกยังคงยึดถือปฏิบัติอย่างเป็นขั้นตอนตั้งแต่เกิดไปจนถึงวันตาย พิธีเกิดต้องทำอย่างไร แต่งงานต้องทำพิธีกรรมอย่างไร เวลาเสียชีวิตต้องทำอย่างไรก็ต้องมีขั้นตอน

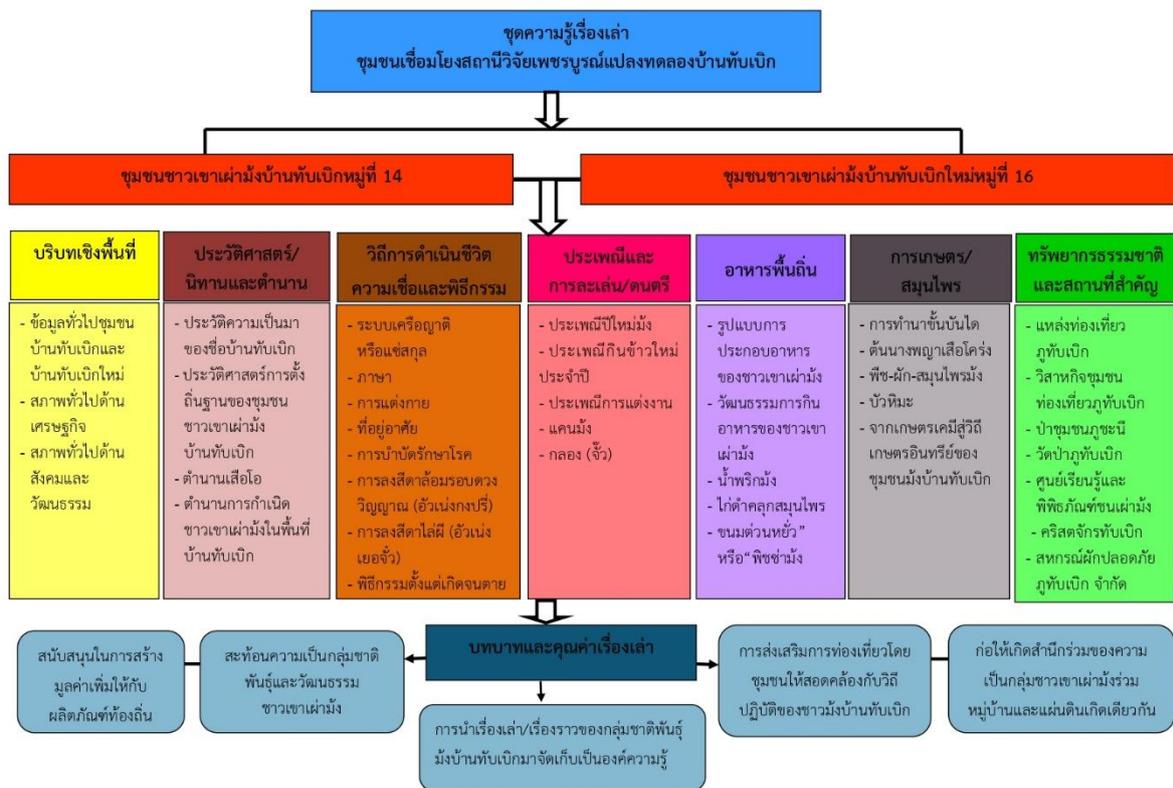
2.2.3 สร้างมูลค่าเพิ่มและสื่อความหมายการท่องเที่ยวโดยชุมชนให้สอดคล้องกับวิถีปฏิบัติของชาวเขาเผ่าม้งบ้านทับเบิก จากเรื่องเล่าซึ่งเป็นอัตลักษณ์เด่นของชุมชนผู้วิจัยได้วิเคราะห์ร่วมกับชุมชนในการประยุกต์ใช้เรื่องเล่าท้องถิ่นมาส่งเสริมการท่องเที่ยวให้สอดคล้องกับวิถีปฏิบัติของชาวเขาเผ่าม้งบ้านทับเบิกในด้านการพัฒนากิจกรรมและเส้นทางท่องเที่ยวที่สามารถให้นักท่องเที่ยวเข้ามามีส่วนร่วมในการทำกิจกรรมร่วมกับชุมชนใน 3 รูปแบบ ได้แก่ 1) การท่องเที่ยวเชิงเกษตร คือ การพัฒนาเส้นทางและกิจกรรมการท่องเที่ยวเชิงเกษตรเชื่อมโยงระหว่างชุมชนบ้านทับเบิกกับสถานีวิจัยเพชรบูรณ์ แปลงทดลองบ้านทับเบิก โดยอาจออกแบบกิจกรรมการท่องเที่ยวเป็นจุด/ฐานการเรียนรู้ให้นักท่องเที่ยวเข้ามามีส่วนร่วมในการลงมือทำกิจกรรมการเกษตรร่วมกับชุมชนโดยการลงมือปฏิบัติจริง 2) การท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรม ในการเรียนรู้วัฒนธรรมพื้นถิ่นและเยี่ยมชมสถานที่ที่สะท้อนถึงความเป็นวัฒนธรรมชาวเขาเผ่าม้งไปตามจุดต่างๆ โดยรถท้องถิ่น โดยมุ่งพัฒนากิจกรรมอันสะท้อนให้เห็นอัตลักษณ์เฉพาะตัวของชุมชนชาวเขาเผ่าม้งบ้านทับเบิกซึ่งแตกต่างจากสถานที่อื่นในละแวกใกล้เคียงหรือสถานที่อื่นที่มีลักษณะใกล้เคียงกัน เช่น การเรียนรู้การทอผ้าปักม้ง การรับชมการแสดงการเล่นแคนม้ง การสาธิตกิจกรรมที่เกี่ยวข้องกับประเพณีของชาวเขาเผ่าม้ง (เช่น ประเพณีปีใหม่ และประเพณีกินข้าวใหม่ เป็นต้น) การศึกษาเรียนรู้วิถีการดำเนินชีวิตของชาวเขาเผ่าม้งบ้านทับเบิกพร้อมฟังบรรยายเรื่องเล่าต่างๆ ของชุมชน ณ พิพิธภัณฑ์ชนเผ่าม้ง และกราบนมัสการสิ่งศักดิ์สิทธิ์ภายในวัดป่าภูทับเบิก เป็นต้น และ 3.3) การท่องเที่ยวเชิงนิเวศในเส้นทางศึกษาธรรมชาติภูชะนี โดยพัฒนาเส้นทางศึกษาธรรมชาติป่าชุมชนภูชะนีในการเรียนรู้ความหลากหลายของพืชสมุนไพรบนป่าชุมชนภูชะนี การเรียนรู้หินลักษณะต่างๆ และการเรียนรู้ระบบนิเวศของป่าชุมชนภูชะนี เป็นต้น

2.2.4 ก่อให้เกิดสำนึกร่วมของความเป็นกลุ่มชาวเขาเผ่าม้งร่วมหมู่บ้านเดียวกันและแผ่นดินเกิดเดียวกัน สังคมชาวเขาเผ่าม้งมีประเพณีพิธีกรรมที่เป็นตัวกำหนดจารีตประจําชนเผ่า ซึ่งช่วยยึดโยงความเป็นกลุ่มชาติพันธุ์ม้งไม่ใช่แค่พื้นที่ชุมชนบ้านทับเบิกเท่านั้นแต่เป็นกลุ่มชาวเขาเผ่าม้งในทุกแห่งของประเทศไทย ตลอดจนกลุ่มชาวเขาเผ่าม้งในต่างประเทศ โดยเฉพาะระบบเครือญาติของกลุ่มชาวเขาเผ่าม้งในทุกแห่งเป็นความเชื่อมั่นแน่นทางสังคมที่มีสถานภาพและบทบาทควบคุมไม่ให้ชาวเขาเผ่าม้งประพฤติเบี่ยงเบนไปจากจารีตประเพณีดั้งเดิมซึ่งเป็นตัวกำหนดในการยึดถือปฏิบัติสืบต่อกันมาจนถึงปัจจุบัน อย่างไรก็ตามประเพณีพิธีกรรมบางอย่างชาวเขาเผ่าม้งมีการปรับเปลี่ยนให้เข้ากับบริบทสังคมในยุคปัจจุบันเพราะหากมีการอนุรักษ์มากเกินไปก็ไม่นำไปสู่การพัฒนา

2.2.5 การนำเรื่องเล่าของกลุ่มชาติพันธุ์ม้งบ้านทับเบิกมาจัดเก็บเป็นองค์ความรู้ ทั้งนี้ชุมชนชาวเขาเผ่าม้งบ้านทับเบิกมีเรื่องเล่าซึ่งฝังรากลึกอยู่ในชุมชนมากมายดังที่กล่าวมาแล้วนั้น หากถ่ายทอดสู่ชุมชนให้คนทุกกลุ่มได้เรียนรู้จะนำไปสู่ความภาคภูมิใจและตระหนักถึงคุณค่าของความเป็นกลุ่มชาติพันธุ์ชาวเขาเผ่าม้งบ้านทับเบิกต่อไปด้วยแนวทางดังต่อไปนี้ 1) จัดเก็บเป็นองค์ความรู้ในรูปแบบต่างๆ เช่น จัดเก็บองค์ความรู้ในรูปแบบของคู่มือความรู้

เรื่องเล่าของชุมชนบ้านทับเบิก หรือจัดเก็บในรูปแบบพิพิธภัณฑ์ชนเผ่าม้งโดยการขอรับบริจาคข้าวของอุปกรณ์ต่างๆ ที่เกี่ยวข้องกัวิถีการดำเนินชีวิตของกลุ่มชาวเขาเผ่าม้งในอดีตมาจัดเก็บในรูปแบบของพิพิธภัณฑ์ที่จะก่อให้เกิดคุณค่าและความน่าสนใจแก่เรื่องเล่าเหล่านั้นมากยิ่งขึ้นโดยมีการเขียนบอกเล่าเรื่องราวประวัติความเป็นมาของข้าวของแต่ละชิ้น ตลอดจนสลักชื่อเจ้าของไว้เพื่อแสดงให้เห็นว่าข้าวของชิ้นนั้นยังคงเป็นสมบัติของผู้บริจาคเพื่อจัดแสดงให้คนในชุมชน ตลอดจนคนอื่นๆ รวมทั้งนักท่องเที่ยวได้เห็นและได้ศึกษาเรียนรู้ 2) การถ่ายทอดหรือสืบสานให้คนในชุมชนเห็นจาก ประเพณีพิธีกรรมจริง เช่น เมื่อถึงเทศกาลกินข้าวใหม่หรือเทศกาลปีใหม่ม้ง ดำเนินการจัดประเพณีดังกล่าวขึ้นมาตามแบบบรรพบุรุษ จะส่งผลให้ชาวเขาเผ่าม้งบ้านทับเบิกในทุกกลุ่มสามารถจดจำได้ว่าแต่ละปีชุมชนมีพิธีกรรมอะไรบ้าง และมีคุณค่าอย่างไรต่อชุมชนซึ่งเป็นการสืบสานต่อยอดให้คนในชุมชนได้เห็นจากของจริง

จากที่กล่าวมาเกี่ยวกับบทบาทและคุณค่าของเรื่องเล่าจากชุมชนพื้นที่เชื่อมโยงสถานีวิจัย ของมหาวิทยาลัย เกษตรศาสตร์ สามารถสรุปได้ดังแผนภาพที่ 11

ภาพที่ 11 ชุดความรู้เรื่องเล่าจากชุมชนชาวเขาเผ่าม้งบ้านทับเบิกที่เกี่ยวข้องกับการนำไปประยุกต์ใช้หรือส่งเสริมในการพัฒนาชุมชน

3. แนวทางการออกแบบและพัฒนาเนื้อหาเรื่องเล่าจากสถานีวิจัยของมหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์ และพื้นที่เชื่อมโยงเพื่อส่งเสริมการพึ่งตนเองของชุมชนอย่างเข้มแข็งและยั่งยืน

แนวทางการออกแบบและพัฒนาเนื้อหาเรื่องเล่าจากสถานีวิจัยของมหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์และพื้นที่เชื่อมโยงมีแนวทางการดำเนินการใน 4 ขั้นตอนหลักที่สำคัญ ดังนี้

ขั้นตอนที่ 1 สืบค้นและรวบรวมเรื่องเล่าจากสถานีวิจัยของมหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์และชุมชนในพื้นที่เชื่อมโยง ใช้กระบวนการสัมภาษณ์เชิงลึกกลุ่มผู้ให้ข้อมูลสำคัญ ได้แก่ ตัวแทนจากสถานีวิจัยของมหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์ ผู้นำชุมชนในพื้นที่ ประชาชนชาวบ้าน ผู้อาวุโสชุมชน และกลุ่มองค์กรชุมชนท้องถิ่นหรือผู้ที่เกี่ยวข้อง พบ

ชุดความรู้เรื่องเล่าที่เกี่ยวข้องเนื่องกับการนำมาประยุกต์ใช้ในการส่งเสริมหรือพัฒนาชุมชน ดังนี้ 1) ชุดความรู้เรื่องเล่าจากสถานีวิจัยเพชรบูรณ์ แปลงทดลองบ้านทับเบิก จำแนกได้เป็น 4 กลุ่มประเภท คือ 1.1) บริบทเชิงพื้นที่ 1.2) องค์ความรู้ด้านการเกษตร 1.3) สถานที่สำคัญ และ 1.4) ผลิตภัณฑ์เด่น และ 2) ชุดความรู้เรื่องเล่าของชุมชนในพื้นที่เชื่อมโยงสถานีวิจัยเพชรบูรณ์ แปลงทดลองบ้านทับเบิก ได้แก่ ชุมชนบ้านทับเบิก หมู่ที่ 14 และชุมชนบ้านทับเบิกใหม่ หมู่ที่ 16 จำแนกได้เป็น 7 กลุ่มประเภท ได้แก่ 2.1) บริบทเชิงพื้นที่ของชุมชน 2.2) ประวัติศาสตร์/นิทาน/และตำนาน 2.3) วิธีการดำเนินชีวิตความเชื่อและพิธีกรรม 2.4) ประเพณีและการละเล่น/ดนตรี 2.5) ภูมิปัญญาอาหารพื้นถิ่น (2.6) ภูมิปัญญาการเกษตร/สมุนไพร และ 2.7) ทรัพยากรธรรมชาติและสถานที่สำคัญ

ขั้นตอนที่ 2 การออกแบบและพัฒนาเนื้อหาเรื่องเล่า ใช้กระบวนการประชุมระดมสมองร่วมกันระหว่างคณะผู้วิจัย ตัวแทนจากสถานีวิจัยของมหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์ และตัวแทนจากชุมชนบ้านทับเบิก พิจารณาหลักเกณฑ์การออกแบบและพัฒนาเนื้อหาเรื่องเล่าจากหลักคิดที่สำคัญ 6 ประการ ได้แก่ 1) เรื่องเล่าทำให้คนจดจำ/ทำให้ประทับใจ 2) เรื่องเล่าทำให้เกิดจินตนาการ 3) เรื่องเล่าสร้างความเข้าใจ 4) เรื่องเล่าทำให้สนุกสนานและผ่อนคลาย 5) เรื่องเล่าสามารถสร้างคุณค่าและมูลค่าให้กับสิ่งต่างๆ ไม่ว่าจะเป็น สินค้า บริการ หรือสถานที่ท่องเที่ยว ฯลฯ 6) เรื่องเล่าสะท้อนความเป็นอัตลักษณ์หรือจุดเด่นของชุมชน นอกจากนี้พิจารณาใช้หลักเกณฑ์การออกแบบและพัฒนาเนื้อหาของเรื่องเล่าใน 2 รูปแบบ คือ 1) การเล่าเรื่องแบบ Converging ideas เป็นการเล่าเรื่องที่บอกเล่าเรื่องราวเกี่ยวกับเหตุการณ์หรือภาพการทำงานต่างๆ ร่วมกันที่แสดงให้เห็นถึงพลังของทีม/เห็นถึงพลังความร่วมมือของชุมชนที่มุ่งไปสู่จุดหมายหรือเป้าหมายเดียวกัน และ 2) การเล่าเรื่องแบบ Petal Structure (แบบกลีบดอก) เป็นลักษณะการเล่าเรื่องเหมือนกลีบดอกไม้แต่ละกลีบโดยทุกกลีบเชื่อมโยงกัน ถึงจะมีเรื่องที่หลากหลายแต่มีความคล้ายหรือเหมือนกัน เป็นเรื่องราวที่มีวัตถุประสงค์หรือให้แง่คิดไปในทิศทางเดียวกัน ซึ่งการเล่าเรื่องอาจเล่าเป็นหลายกรณีศึกษาหรืออาจใช้ผู้เล่าหลายคนโดยทุกเรื่องมีส่วนสนับสนุนเชื่อมโยงไปสู่ความสำคัญเดียวกัน

ขั้นตอนที่ 3 การประเมินเนื้อหาเรื่องเล่า การประเมินเนื้อหาเรื่องเล่าที่ออกแบบและพัฒนาตามขั้นตอนที่ 2 ใช้วิธีการประเมินเชิงคุณภาพมาเป็นเครื่องมือวิเคราะห์ใน 2 กระบวนการ คือ 1) การประเมินโดยการประชุมระดมสมองระหว่างผู้มีส่วนเกี่ยวข้อง 3 ฝ่าย ได้แก่ คณะผู้วิจัย ตัวแทนของแปลงทดลองบ้านทับเบิก และผู้นำชุมชนบ้านทับเบิก หมู่ที่ 14 และ หมู่ที่ 16 กำหนดหัวข้อการประเมินใน 2 ประเด็นหลัก คือ 1.1) ด้านความเหมาะสมของเนื้อหาเรื่องเล่าภายใต้ฐานหลักคิดในการพิจารณา 3 ประการ ได้แก่ (1) ความมีเอกลักษณ์ที่สะท้อนอัตลักษณ์เด่นของสถานีวิจัยมหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์ และพื้นที่เชื่อมโยง (2) สอดคล้องกับสถานที่หรือเหตุการณ์จริง และ (3) สร้างความรู้สึกร่วมให้ผู้ฟังเกิดความรู้สึกภาคภูมิใจและความรู้สึกศรัทธาต่อสถานที่นั้นผ่านเรื่องเล่าที่น่าเสนอ 1.2) ด้านบทบาทและคุณค่าของเรื่องเล่า ภายใต้ฐานหลักคิดในการพิจารณา 3 ประการ คือ (1) เป็นเรื่องเล่าที่มีลักษณะเด่นและเป็นที่รู้จักของพื้นที่ (2) เป็นเรื่องเล่าที่มีคุณค่าต่อการเรียนรู้และแฝงแง่คิด และ (3) เป็นเรื่องเล่าซึ่งมีประโยชน์และเกี่ยวข้องกับการนำประยุกต์ใช้ในการส่งเสริมการพัฒนาชุมชนเพื่อนำไปสู่การพึ่งตนเองอย่างเข้มแข็งและยั่งยืน 2) การประเมินโดยผู้เชี่ยวชาญด้านการออกแบบเนื้อหา ในประเด็นเกี่ยวกับความสอดคล้องและความเหมาะสมของ กลวิธีการเล่าเรื่อง ภายใต้หลักคิดสำคัญ 4 ประการ คือ 1) การใช้ภาษาในการออกแบบและพัฒนาเนื้อหาเรื่องเล่า 2) จุดเด่นของเนื้อหาเรื่องเล่า 3) การเรียงลำดับเหตุการณ์ของเนื้อหาเรื่องเล่า 4) การสรุปจบของเนื้อหาเรื่องเล่า ดังตารางผลการประเมิน กลวิธีการเล่าเรื่องของเนื้อหาเรื่องเล่าที่ออกแบบและพัฒนาขึ้นจากสถานีวิจัยของมหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์และพื้นที่เชื่อมโยง

ตารางที่ 2 ผลการประเมินกลวิธีการเล่าเรื่องจากเนื้อหาเรื่องเล่าของสถานีวิจัยจากมหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์และพื้นที่เชื่อมโยงโดยผู้เชี่ยวชาญด้านการออกแบบเนื้อหาเรื่องเล่า

พื้นที่ปรากฏ ของเนื้อหา เรื่องเล่า	ผลการประเมินกลวิธีการเล่าเรื่องจากเนื้อหาเรื่องเล่า			
	การใช้ภาษา	จุดเด่นของเนื้อหา	การเรียงลำดับ เหตุการณ์	การสรุปจบ
1. สถานีวิจัย เพชรบูรณ์ แปลงทดลอง บ้านทับเบิก	ใช้ภาษากึ่ง ทางการที่ เข้าใจได้ไม่ ยากและมี การร้อยเรียง ในประเด็น ต่างๆ ที่มีความ เชื่อมโยงกัน	กล่าวให้เห็นถึงบทบาทและ ความสำคัญของสถานีวิจัยฯ ที่มีต่อ ชุมชนในพื้นที่เชื่อมโยงและพื้นที่ อื่นๆ ให้เห็นภาพชัดเจนทำให้ ผู้อ่านทราบได้ว่ามีการจัดตั้งสถานี วิจัยฯ ขึ้นมาด้วยวัตถุประสงค์ใด มี วิสัยทัศน์/พันธกิจอะไรบ้าง มีการ ดำเนินการในส่วนใดบ้าง มีผลผลิต ประเภทใดบ้าง และมีบทบาทต่อ พื้นที่ในชุมชนอย่างไร	ร้อยเรียงใน ประเด็นต่างๆ ที่มี ความเชื่อมโยงกัน เป็นลำดับเป็นขั้น เป็นตอน ทำให้ เข้าใจได้ง่ายและไม่ สับสนกับข้อมูล	กล่าวสรุปที่ทำให้ เห็นภาพชัดเจนและ เข้าใจได้ว่าสร้าง ความเปลี่ยนแปลง ให้กับชุมชนในแง่ ใดบ้าง
2. ชุมชน บ้านทับเบิก หมู่ที่ 14 และบ้าน ทับเบิกใหม่ หมู่ที่ 16	ใช้ภาษากึ่ง ทางการที่ เป็นการ อธิบายข้อมูล ได้อย่าง ชัดเจน	ชี้ให้เห็นถึงจุดเด่นและอัตลักษณ์ ของชุมชนในพื้นที่เชื่อมโยงของ สถานีวิจัยฯ ว่าสภาพพื้นที่เป็น อย่างไร พื้นที่ถูกใช้สอยอย่างไร ผู้คนในชุมชนประกอบอาชีพ อะไรบ้าง ชุมชนมีเอกลักษณ์และมี ความเป็นมาอย่างไร สามารถนำมา เชื่อมโยงกับสิ่งที่สถานีวิจัยฯ ทำได้ อย่างไร	ร้อยเรียงข้อมูลให้ อ่านแล้วเกิดความ เข้าใจ ไม่ติดขัด หรือก่อให้เกิด ความสับสน และ ให้ข้อมูลที่เพียงพอ ต่อการทำความเข้าใจถึงอัตลักษณ์ ของพื้นที่ชุมชน ดังกล่าว	กล่าวสรุปจบให้เกิด ความเข้าใจในสิ่งที่ ต้องการสื่อสารได้ ชัดเจน เช่น แนวทาง ในการนำเอาเรื่อง เล่าพื้นที่ในชุมชนมา เป็นแนวทางในการ พัฒนาชุมชนและ สร้างคุณค่าให้กับ ทรัพยากรและ ผลผลิตในชุมชนได้ อย่างไร

ขั้นตอนที่ 4 ปรับปรุงเนื้อหาเรื่องเล่า ในขั้นตอนนี้คณะผู้วิจัยนำผลการประเมินในขั้นตอนที่ 3 ซึ่งเป็น
ข้อคิดเห็นและข้อเสนอแนะจาก 2 กลุ่ม คือ กลุ่มที่ 1 ตัวแทนของสถานีวิจัยเพชรบูรณ์ แปลงทดลองบ้านทับเบิก และ
ผู้นำชุมชน กลุ่มที่ 2 ผู้เชี่ยวชาญด้านการออกแบบเนื้อหาพัฒนาและปรับปรุงเนื้อหาเรื่องเล่าให้สมบูรณ์มากยิ่งขึ้น
จากนั้นนำส่งเนื้อหาเรื่องเล่าที่ปรับปรุงแก้ไขเรียบร้อยแล้วกลับไปคืนให้สถานีวิจัยมหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์ และชุมชน
บ้านทับเบิกหมู่ที่ 14 และ หมู่ที่ 16 พิจารณาอีกครั้ง

การอภิปรายผล

จากการศึกษาวิจัยแนวทางการพัฒนาและประยุกต์ใช้เรื่องเล่าจากสถานีวิจัยของมหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์ และพื้นที่เชื่อมโยงภายใต้กระบวนการมีส่วนร่วมของชุมชน สามารถอภิปรายผลการวิจัยตามประเด็นต่างๆ ได้ดังนี้

1. จากวัตถุประสงค์การวิจัยข้อที่ 1 สืบค้น และรวบรวมความรู้เรื่องเล่าจากสถานีวิจัยของมหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์และพื้นที่เชื่อมโยงโดยกระบวนการมีส่วนร่วมของชุมชน แสดงให้เห็นว่าเรื่องเล่าจากสถานีวิจัยของมหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์และพื้นที่เชื่อมโยงมีคุณค่าและโดดเด่นเป็นอัตลักษณ์หลากหลาย ดังนี้ 1.1) สถานีวิจัยเพชรบูรณ์ แปลงทดลองบ้านทับเบิก พบเรื่องเล่าจำนวน 25 เรื่อง จัดกลุ่มได้เป็น 4 ประเภท คือ (1) บริบทเชิงพื้นที่ (2) องค์ความรู้ด้านการเกษตร ได้แก่ องค์ความรู้ด้านพืช องค์ความรู้ด้านการจัดการภูมิปัญญาและวัฒนธรรมการเกษตร (3) สถานที่สำคัญ และ (4) ผลกระทบที่เด่น 1.2) พื้นที่เชื่อมโยงสถานีวิจัยของมหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์ ได้แก่ ชุมชนบ้านทับเบิก หมู่ที่ 14 และชุมชนบ้านทับเบิกใหม่หมู่ที่ 16 พบเรื่องเล่าจำนวน 35 เรื่อง จัดกลุ่มได้เป็น 7 ประเภท ได้แก่ (1) บริบทเชิงพื้นที่ชุมชนบ้านทับเบิกและบ้านทับเบิกใหม่ (2) ประวัติศาสตร์/นิทานและตำนานของกลุ่มชาติพันธุ์ม้งบ้านทับเบิก (3) วิธีการดำเนินชีวิตตามความเชื่อและพิธีกรรมที่ยึดถือปฏิบัติของกลุ่มชาติพันธุ์ม้งบ้านทับเบิก (4) ประเพณีและการละเล่น/ดนตรี (5) ภูมิปัญญาด้านอาหารพื้นถิ่น (6) ภูมิปัญญาด้านการเกษตร/สมุนไพร (7) ทรัพยากรธรรมชาติและสถานที่สำคัญ

จากเรื่องเล่าสถานีวิจัยของมหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์และพื้นที่เชื่อมโยงดังที่กล่าวข้างต้นเป็นผลประกอบสร้างจากเรื่องเล่าอย่างหลากหลายประเภทจนเป็นองค์ความรู้เรื่องเล่าที่สะท้อนอัตลักษณ์โดดเด่นและสามารถนำไปประยุกต์ใช้ในการพัฒนาชุมชนอย่างยั่งยืน สอดคล้องกับงานศึกษาของ นรินทร์ สังข์รักษา, สุภาภรณ์ พรหมฤๅษี และณัฐธยาน์ ตั้งถาวรสกุล (2560, น. 2155) ศึกษาเรื่องเล่าภูมิปัญญาที่สืบทอดต่อกันมาของลาวครั้งในพื้นที่พิเศษโบราณอุทอง ชุมชนบ้านดงเย็น บ้านโคก และท่าพระ พบชุดความรู้เรื่องเล่าที่เป็นประโยชน์และเกี่ยวเนื่องกับการท่องเที่ยวเชิงสร้างสรรค์ของกลุ่มชาติพันธุ์ลาวครั้งของพื้นที่พิเศษเมืองโบราณอุทองใน 5 ด้าน ได้แก่ ด้านการดำเนินชีวิต ด้านอาหาร ด้านการแต่งกาย ด้านภาษา และด้านวัฒนธรรมประเพณี เช่นเดียวกับ ดุริยางค์ คมขำ (2566, น. 91) พบเรื่องราวที่ถูกนำมาใช้ประโยชน์ในการสื่อสารด้านการท่องเที่ยวที่สะท้อนอัตลักษณ์ชุมชนท่องเที่ยวบ้านเชียงผ่านกลวิธีตามองค์ประกอบของการเล่าเรื่อง ได้แก่ โครงเรื่อง แก่นเรื่อง ความขัดแย้ง ตัวละคร ฉาก มุมมอง และสัญลักษณ์พิเศษ 7 ประเภทเรื่อง ได้แก่ 1) ข้อมูลชุมชน 2) วัดและโบราณสถาน 3) บุคคลสำคัญของชุมชน 4) ประเพณีสำคัญ 5) อาหารพื้นถิ่น 6) ผลกระทบของชุมชน และ 7) แหล่งท่องเที่ยวธรรมชาติ เช่นเดียวกับ สมปอง มูลมณี (2564, น. 338-339) ได้วิเคราะห์และนำเสนอเรื่องเล่าประจำจังหวัดจันทบุรีจำนวน 41 สำนวน จำแนกได้เป็น 4 ประเภท ได้แก่ 1) เรื่องเล่าอธิบายการสร้างพื้นที่ทางธรรมชาติ 9 สำนวน 2) เรื่องเล่าอธิบายการกำเนิดบ้านเมือง และผู้คน 20 สำนวน 3) เรื่องเล่าอธิบายความเชื่อประเพณีพิธีกรรม 4 สำนวน และ 4) เรื่องเล่าเกี่ยวกับพระพุทธรูป วัตถุสิ่งของ 8 สำนวน เรื่องเล่าดังกล่าวมีความสัมพันธ์กับการสร้างพื้นที่เพื่อการจัดการท่องเที่ยวเชิงนิเวศจังหวัดจันทบุรี ใน 3 ลักษณะ ได้แก่ 1) การสร้างอัตลักษณ์ชาวจันทบุรีด้วยเรื่องเล่าประจำถิ่นเพื่อการจัดการท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรม 2) เรื่องเล่าพิธีกรรม ความเชื่อ ประเพณีสู่การจัดการท่องเที่ยว และ 3) การสร้างมูลค่าแหล่งท่องเที่ยวทางธรรมชาติด้วยเรื่องเล่าศักดิ์สิทธิ์

2. จากวัตถุประสงค์การวิจัยข้อที่ 2 บทบาทและคุณค่าของเรื่องเล่าจากสถานีวิจัยของมหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์และพื้นที่เชื่อมโยงในการส่งเสริมการพึ่งตนเองของชุมชนอย่างเข้มแข็งและยั่งยืน งานวิจัยนี้สะท้อนให้เห็นถึงบทบาทและคุณค่าของเรื่องเล่าจากสถานีวิจัยของมหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์และพื้นที่เชื่อมโยงในมิติต่างๆ ดังนี้

2.1) บทบาทและคุณค่าของเรื่องเล่าจากสถานีวิจัยเพชรบูรณ์ แปลงทดลองบ้านทับเบิกใน 4 ด้าน ได้แก่

1) การทำหน้าที่ศาสตร์แห่งแผ่นดินกับชุมชน ที่ส่งเสริมอัตลักษณ์และสะท้อนความเป็นตัวตนของการเป็นแปลงทดลองวิจัยการปลูกพืช ผัก และผลไม้เมืองหนาวเพื่อช่วยยกระดับความเป็นอยู่ของเกษตรกรผ่านการถ่ายทอดองค์

ความรู้ด้านการเกษตรสู่ชุมชนในพื้นที่เชื่อมโยงและพื้นที่อื่นๆ 2) สร้างความเปลี่ยนแปลงให้เกิดขึ้นแก่พื้นที่เชื่อมโยงในมิติด้านสังคม เศรษฐกิจ และสิ่งแวดล้อม 3) เสริมสร้างจุดเด่นของการเป็นแหล่งท่องเที่ยวเชิงเกษตรให้กับแปลงทดลองบ้านทับเบิก 4) สร้างคุณค่าและมูลค่าเพิ่มให้กับผลิตภัณฑ์จากแปลงทดลองบ้านทับเบิก สอดคล้องกับงานศึกษาของ จริยา สุพรรณ และมุกข์ดา สุขธราจาร (2565, น. 290) นำเสนอองค์ความรู้จากฐานทรัพยากรด้านการเกษตรจากสถานีวิจัยของมหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์ 4 แห่ง คือ องค์ความรู้ด้านพืช องค์ความรู้ด้านสัตว์ และองค์ความรู้ด้านภูมิปัญญาและวัฒนธรรมการเกษตร ในการประยุกต์ใช้เพื่อการท่องเที่ยวใน 2 แนวทาง ได้แก่ 1) จัดทำโปรแกรมการท่องเที่ยวเชิงเกษตรเพื่อศึกษาเรียนรู้แปลงทดลองทางการเกษตร 2) พัฒนากิจกรรมการท่องเที่ยวจากฐานทรัพยากรด้านการเกษตรที่ให้นักท่องเที่ยวได้สัมผัสประสบการณ์จริงในการร่วมทำกิจกรรมต่างๆ เช่นเดียวกับ อัญญาภูมิ ศรีทน และอุมารินทร์ ตูลารักษ์ (2564, น. 146-154) นำเสนอเรื่องเล่าทุนทางวัฒนธรรมที่อธิบายผ่านตำนาน ประวัติศาสตร์ และวิถีชีวิตชุมชน ที่มีบทบาทต่อการนำมาใช้ส่งเสริมการท่องเที่ยวของชุมชนใน 7 มิติดังนี้ 1) การท่องเที่ยวเชิงเกษตรในพื้นที่เกษตรของชุมชน 2) การท่องเที่ยวเชิงนิเวศผ่านทุนทางธรรมชาติซึ่งถูกจัดเป็นแหล่งท่องเที่ยวเชิงนิเวศของชุมชน 3) การท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรมในการเยี่ยมชมสถานที่วัฒนธรรมชุมชน 4) การท่องเที่ยวเชิงสุขภาพผ่านกิจกรรมและการจำหน่ายผลิตภัณฑ์ชุมชนที่มีเป้าหมายในการรักษาสุขภาพ 5) การท่องเที่ยวเชิงธุรกิจโดยการเรียนรู้กลุ่มอาชีพต่างๆ ของชุมชน 6) การท่องเที่ยวเชิงอนุรักษ์ไปยังแหล่งท่องเที่ยวเชิงอนุรักษ์ของชุมชน และ 7) การท่องเที่ยวเชิงพุทธในสถานที่สำคัญทางพระพุทธศาสนาที่ตั้งอยู่ภายในชุมชน ส่วน อาทิตย์ แวงใส, กิตติพัฒน์ ทางวงศ์ และมาโนช นันทพรหม (2564, น. 13) นำเสนอบทบาทของเรื่องเล่าเชิงนิเวศที่มีต่อการประกอบสร้างความหมายเกี่ยวกับภูมิทัศน์ วัฒนธรรมภายใต้ความสัมพันธ์ระหว่างธรรมชาติกับวัฒนธรรมความเชื่อของผู้คน ซึ่งสะท้อนให้เห็นถึงวิถีคิดและโลกทัศน์ของผู้คนที่มีต่อธรรมชาติและสิ่งแวดล้อมที่ปรากฏรายล้อมอยู่ได้อย่างน่าสนใจ ขณะที่ ชวัลนุช พุฒวัฒนะ และปิงปอนด์ รักอำนวยกิจ (2564, น. 93) เสนอผลการศึกษาในการนำเรื่องเล่าท้องถิ่นซึ่งเป่าโครงสร้างของดีในจังหวัด ประวัติศาสตร์ของจังหวัด และแหล่งท่องเที่ยวในจังหวัดมาบอกเล่าเรื่องราวของผลิตภัณฑ์ให้เหมาะสมกับเงื่อนไขของผลิตภัณฑ์ในแต่ละจังหวัด ได้แก่ การเล่าเรื่องข้อมูลแวดล้อมของผลิตภัณฑ์ การเล่าเรื่องราวประวัติความเป็นมาและกระบวนการผลิตของผลิตภัณฑ์อย่างเป็นขั้นเป็น ตอนและการเล่าเรื่องจุดเด่นของผลิตภัณฑ์ที่แตกต่างจากที่อื่น

2.2) บทบาทและคุณค่าเรื่องเล่าของชุมชนในพื้นที่เชื่อมโยงซึ่งเป็นชุมชนชาวเขาเผ่าม้งหมู่ที่ 14 บ้านทับเบิก และหมู่ที่ 16 บ้านทับเบิกใหม่ใน 5 ด้าน ได้แก่ 1) ใช้สนับสนุนในการสร้างมูลค่าเพิ่มให้กับผลิตภัณฑ์ท้องถิ่น 2) สะท้อนความเป็นกลุ่มชาติพันธุ์และวัฒนธรรมชาวเขาเผ่าม้งที่ยังคงมีการอนุรักษ์และสืบสานไว้ได้อย่างเด่นชัด 3) สร้างมูลค่าเพิ่มและสื่อความหมายการท่องเที่ยวโดยชุมชนให้สอดคล้องกับวิถีปฏิบัติของชาวม้งบ้านทับเบิก 4) ก่อให้เกิดสำนึกร่วมของความเป็นกลุ่มชาวเขาเผ่าม้งร่วมหมู่บ้านเดียวกันและแผ่นดินเกิดเดียวกัน 5) นำเรื่องเล่าของกลุ่มชาติพันธุ์ม้งบ้านทับเบิกมาจัดเก็บเป็นองค์ความรู้ สอดคล้องกับงานศึกษาของ สุนทรชัย ขอบยศ (2562, น. 135) เสนอมุมมองเกี่ยวกับบทบาทและคุณค่าในการประยุกต์ใช้ประวัติศาสตร์เพื่อการพัฒนาชุมชนท้องถิ่นใน 4 มิติ ได้แก่ 1) สร้างความตระหนักและสำนึกรักท้องถิ่น 2) ต่อสู้กับอำนาจรัฐและนายทุน 3) เสริมสร้างการท่องเที่ยวโดยท้องถิ่น และ 4) เสริมสร้างการศึกษาของคนในท้องถิ่น เช่นเดียวกับ สำราญ ผลดี, อรรษาวิ เจ๊ะสะแม, และอุไรรัตน์ แยมซุติ (2564, น. 63) เสนอมุมมองการนำเรื่องเล่าท้องถิ่นมาสร้างจิตสำนึกให้เยาวชนเห็นคุณค่าและความสำคัญของท้องถิ่นผ่านกระบวนการเรียนรู้ด้วยหลักสูตรท้องถิ่นศึกษาของพื้นที่สมุทรสงครามใน 5 ประเด็น คือ 1) ภูมิศาสตร์และภูมิสังคมโดยจังหวัดสมุทรสงครามมีลักษณะเฉพาะของพื้นที่ที่เรียกกันว่าเป่า “เมือง 3 น้ำ” คือ น้ำจืด น้ำกร่อย และน้ำเค็ม 2) ประวัติศาสตร์ท้องถิ่น เป็นเมืองเก่าที่มีพัฒนาการทางประวัติศาสตร์มาอย่างต่อเนื่อง 3) อัตลักษณ์ท้องถิ่น ที่มีความชัดเจนทั้งทางธรรมชาติและวัฒนธรรม 4) มรดกภูมิปัญญาที่มีความหลากหลายโดยเฉพาะอย่างยิ่งเกี่ยวกับวิถีการดำเนินชีวิต และ 5) มรดกทางวัฒนธรรมทั้งที่จับต้องได้และจับต้องไม่ได้ เช่นเดียวกับ อธิพร ขำประเสริฐ (2564, น. 35-47) นำเสนอบทบาทและคุณค่าของตำนานยายหอมแห่งเมืองนครปฐมใน 4 ประการ ได้แก่ 1) คุณค่าด้านการอธิบายภูมินามชุมชนและการสร้างถาวรวัตถุ 2) คุณค่าด้านการให้ข้อคิดทางศีลธรรมแก่สังคม และ 3) คุณค่าด้านการ

สร้างแนวคิดในการพัฒนาชุมชนท้องถิ่น ได้แก่ การสร้างเส้นทางท่องเที่ยวเชิงประวัติศาสตร์ การสร้างตราสัญลักษณ์ของชุมชนที่เป็นภาพเสมือนตัวแทนของชุมชนให้กับผู้คนภายนอกได้รับรู้ และการสร้างประติมากรรมประเพณีของชุมชน และ 4) การสร้างหลักสูตรชุมชนศึกษาสำหรับเยาวชนและผู้สนใจ เช่นเดียวกับ พงศ์วิชัย เขียวมณีรัตน์, สพลันต์เพชรคำ, ชรินทร์ วะสินนท์ และศุภชัย สิงห์ยะบุศย์ (2561, น. 23) กล่าวถึงบทบาทของเรื่องเล่าที่เป็นอัตลักษณ์ทางชาติพันธุ์ผู้ไท เช่น วิถีชีวิต ภาษา เครื่องแต่งกาย อาหาร และเรื่องราวทางประวัติศาสตร์ เป็นต้น มาเป็นทุนทางวัฒนธรรมในการจัดการท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรมโดยการนำอัตลักษณ์ทางชาติพันธุ์ของตนเองมาเป็นจุดขายผ่าน “การทำวัฒนธรรมให้เป็นสินค้า” หรือ “วัฒนธรรมเพื่อการท่องเที่ยว”

3. จากวัตถุประสงค์การวิจัยข้อที่ 3 แนวทางออกแบบและพัฒนาเนื้อหาเรื่องเล่าจากสถานีวิจัยของมหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์และพื้นที่เชื่อมโยงเพื่อส่งเสริมการพึ่งตนเองของชุมชนอย่างเข้มแข็งและยั่งยืน ในการออกแบบและพัฒนาเนื้อหาเรื่องเล่าดำเนินการใน 4 ขั้นตอน ได้แก่ ขั้นตอนที่ 1 สืบค้นและรวบรวมเรื่องเล่าจากสถานีวิจัยของมหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์และพื้นที่เชื่อมโยง ขั้นตอนที่ 2 ออกแบบและพัฒนาเนื้อหาเรื่องเล่า ขั้นตอนที่ 3 ประเมินเนื้อหาเรื่องเล่า และขั้นตอนที่ 4 พัฒนาปรับปรุงเนื้อหาเรื่องเล่า สอดคล้องกับงานศึกษาของ กิตติมา ชาญวิชัย และธีรพล ภูรัต (2563, น. 26) วิเคราะห์แนวทางการสร้างเนื้อหาเรื่องเล่าท้องถิ่นเพื่อสร้างมูลค่าเพิ่มให้กับอาหารท้องถิ่นใน 2 แนวทางได้แก่ 1) พัฒนาเนื้อหาเรื่องเล่าเพื่อสร้างมูลค่าเพิ่มให้กับอาหารท้องถิ่นโดยเชื่อมโยงเรื่องเล่ากับ “ค่านิยม” ที่ยึดถือกันในชุมชนเพื่อต่อยอดความสัมพันธ์ของอาหารกับชุมชน 2) ต่อยอดเรื่องเล่าเดิมที่เป็นที่รู้จักกันอย่างแพร่หลายเพราะเรื่องเล่าดังกล่าวได้ย้ำ “ความรักความห่วงใย” ที่ผู้คนในชุมชนมีต่ออาหารของพวกเขา ขณะที่จริยา สุพรรณ (2565, น. 266-267) นำเสนอมุมมองการใช้เรื่องเล่าท้องถิ่นสร้างเนื้อหาสื่อความหมายการท่องเที่ยวใน 9 หลักคิด ได้แก่ 1) ขึ้นด้วยคำขวัญ บทกลอน และใช้คำสวยงาม เพื่อให้ผู้ฟังเกิดความคล้อยตาม และซาบซึ้ง 2) ใช้บทละครหรือบทสนทนาเพื่อสร้างอารมณ์ให้กับผู้ฟัง 3) นำเอกลักษณ์เด่นเป็นที่จดจำของผู้คนมาขยายความโดยเปรียบเทียบให้เกิดอารมณ์ขัน 4) ใช้เหตุการณ์ที่ผู้เล่าประทับใจและเข้าใจมากที่สุดมาออกแบบเนื้อหาเรื่องเล่า 5) สร้างเนื้อหาเรื่องเล่าในรูปแบบการวาดภาพจินตนาการผ่านการตั้งคำถาม 6) สร้างเนื้อหาเรื่องเล่าแบบเรียงลำดับเหตุการณ์ต่าง ๆ ตั้งแต่ต้นจนจบ 7) สร้างเนื้อหาเรื่องเล่าจากแนวคิดและขั้นตอนการพัฒนาชุมชนเพื่อสร้างความรู้สึกร่วมกันให้ผู้ฟัง 8) สร้างเนื้อหาเรื่องเล่าโดยคัดเลือกเหตุการณ์สำคัญมาเป็นไฮไลท์เพื่อเล่าเรื่อง 9) ดึงอัตลักษณ์ของชุมชนที่แตกต่างจากชุมชนอื่นมาสร้างเนื้อหาเรื่องเล่า

ส่วน พรพรรณ เหมะพันธุ์ (2565, น. 13) นำเสนอการใช้ “เรื่องเล่าจากประสบการณ์” ของผู้นำชุมชน ซึ่งเป็นเสมือน “ตัวแสดงหลัก” ที่มาจากความสำเร็จในการแก้ไขปัญหาชุมชน เช่น ปัญหาการว่างงาน และปัญหาน้ำเสียของชุมชน มาสร้างเป็นเนื้อหาเรื่องเล่าในมุมมองเชิงบวกให้แก่สมาชิกในชุมชน ซึ่งเป็นเสมือน “ตัวแสดงร่วม” เพื่อนำไปสู่การมีกรอบการกระทำกิจกรรมร่วมกันภายใต้สิ่งแวดล้อมที่เป็นสถาบันหรือตรรกะเชิงสถาบันของแต่ละชุมชน ส่วน Firdaus & Purnamasair (2023, pp. 272) นำเสนอมุมมองการนำเรื่องเล่าทางวัฒนธรรมของผู้เล่าเรื่องในการส่งเสริมการท่องเที่ยวชุมชนอย่างยั่งยืนดังนี้ 1) ฉากของเรื่องอาจเริ่มตั้งแต่บริเวณพื้นที่ทางเข้าชุมชน 2) การเล่าเรื่องควรเริ่มต้นจากเรื่องเล่าประวัติความเป็นมาของชุมชน 3) ใช้กลวิธีการเล่าเรื่องที่เรียบง่ายเพื่อดึงดูดผู้ฟังตั้งแต่ต้นจนจบ 4) การเล่าเรื่องโดยนำเสนอเรื่องเล่าทางวัฒนธรรม เช่น เสื้อผ้าการแต่งการประจำถิ่น บ้านเรือน พิธีกรรม และหัตถกรรม 5) การเล่าเรื่องด้วยภาษาที่เข้าใจง่ายและสุภาพ 6) เล่าเรื่องโดยนำเสนอเรื่องเล่าเกี่ยวกับวิถีการประกอบอาชีพและแสดงให้เห็นถึงอุปกรณ์เครื่องใช้ในการประกอบอาชีพ 7) การเล่าเรื่องโดยนำเสนอเรื่องเล่าที่เป็นวิถีปฏิบัติร่วมกันของชุมชนเพื่อให้นักท่องเที่ยวได้เรียนรู้และประทับใจ และ 8) การเล่าเรื่องที่น่าเสนอเรื่องเล่าเกี่ยวกับคุณค่าและความอุดมสมบูรณ์ของทรัพยากรธรรมชาติเพื่อสะท้อนให้เห็นถึงความสัมพันธ์ของคนในชุมชนกับธรรมชาติ

ข้อเสนอแนะ

ข้อเสนอแนะเชิงนโยบาย

1. จากผลการศึกษาวิจัยพบองค์ความรู้เรื่องเล่าจากสถานวิจัยของมหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์และพื้นที่เชื่อมโยงที่โดดเด่นและหลากหลาย อย่างไรก็ตามแม้ว่าชุมชนมีต้นทุนทางวัฒนธรรมทั้งเรื่องเล่าที่อาจเป็นประเพณี ความเชื่อ และวิถีชีวิตที่ฝังรากลึกอยู่ในชุมชน ดังนั้นหน่วยงานภาครัฐในพื้นที่และชุมชนควรจัดทำโครงการกิจกรรมที่เชื่อมโยงต่อยอดกันเพื่อที่จะถ่ายทอดส่งต่อวิถีชีวิตและวัฒนธรรมชาวเขาเผ่าม้งบ้านทับเบิกผ่านการบอกเล่า หรือถ่ายทอดจากผู้เฒ่าผู้แก่ให้กับกลุ่มเป้าหมายที่เป็นเด็กและเยาวชนรวมถึงคนรุ่นใหม่ในชุมชนบ้านทับเบิกที่สนใจ โดยอาจขยายผลต่อยอดไปสู่การจัดทำ “โครงการสืบทอดผู้เล่าเรื่อง” เพื่อเพิ่มจำนวนกลุ่มแกนนำผู้ใหญ่และกลุ่มแกนนำเด็กและเยาวชนของชุมชนบ้านทับเบิก ให้มีศักยภาพในการสื่อความหมายหรือนำเสนอเรื่องเล่า (story) หรือเรื่องราวท้องถิ่นของชุมชนสู่สาธารณะได้

2. หน่วยงานภาครัฐในพื้นที่และชุมชนควรนำเรื่องเล่าของชุมชนในพื้นที่เชื่อมโยงกับสถานีวิจัยของมหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์ขยายผลไปสู่การพัฒนาและจัดทำเป็นหลักสูตรท้องถิ่นเพื่อเชื่อมโยงเข้าไปสู่ระบบการเรียนการสอนของโรงเรียน ซึ่งหากสามารถผลักดันเข้าสู่โรงเรียนได้ก็จะทำให้การสืบสาน อนุรักษ์ ทุนทางวัฒนธรรมที่เป็นเรื่องเล่าของชุมชนมีแนวโน้มที่จะเกิดความยั่งยืนได้

3. จากการลงพื้นที่เก็บข้อมูลภาคสนามพบว่าในส่วนของชุมชนชาวเขาเผ่าม้งบ้านทับเบิกต้องการเสริมความรู้เกี่ยวกับแนวทางและหลักการในการออกแบบผลิตภัณฑ์ที่แสดงถึงอัตลักษณ์ของพื้นที่ และเทคนิคการหาความคิดสร้างสรรค์ในการออกแบบผลิตภัณฑ์ใหม่ๆ สำหรับจำหน่ายเพื่อเป็นของฝากของที่ระลึก ดังนั้นหน่วยงานที่เกี่ยวข้องกับการพัฒนาชุมชน เช่น สำนักงานพัฒนาชุมชน สำนักงานอุตสาหกรรมจังหวัด องค์การบริหารส่วนตำบล หรือผู้ประกอบการชุมชนควรร่วมมือกันในการจัดอบรมเฉพาะเพื่อการสร้างสรรค์หรือออกแบบผลิตภัณฑ์ให้เกิดความน่าสนใจจากองค์ความรู้เรื่องเล่ารอบตัวของชุมชนให้กับคนในชุมชนท้องถิ่น

4. จากการเก็บข้อมูลภาคสนามพบว่าลักษณะความสัมพันธ์ของสถานีวิจัยเพชรบูรณ์ แปลงทดลองบ้านทับเบิก กับชุมชนในพื้นที่เชื่อมโยงมีรูปแบบของการพึ่งพาอาศัยกันในบางกิจกรรม แต่อย่างไรก็ตามชุมชนมีมุมมองต่อสถานีวิจัยเพชรบูรณ์ แปลงทดลองบ้านทับเบิก ว่าเป็นหน่วยงานราชการที่เป็นเอกเทศ คนในชุมชนส่วนมากจึงไม่กล้าเข้าไปขอคำแนะนำหรือแลกเปลี่ยนเรียนรู้เกี่ยวกับองค์ความรู้ด้านการเกษตรในการปลูกพืช ผัก และผลไม้เมืองหนาวตลอดจนเทคนิควิธีการในการแปรรูปผลผลิตด้านการเกษตรเป็นผลิตภัณฑ์ต่างๆ ดังนั้นจึงควรประชาสัมพันธ์เชิงรุกให้เข้าถึงคนในชุมชนพื้นที่เชื่อมโยงและพื้นที่อื่นๆ ทราบถึงการบริการหรือองค์ความรู้ด้านการเกษตรที่สถานีวิจัยเพชรบูรณ์ แปลงทดลองบ้านทับเบิกสามารถถ่ายทอดและแลกเปลี่ยนเรียนรู้กับชาวบ้านในพื้นที่เพื่อหาทางแก้ไขปัญหาร่วมกันในการปลูกพืชผัก และไม้ผลเมืองหนาวให้ได้คุณภาพดี

5. ในการจัดเก็บข้อมูลเรื่องเล่าจากสถานีวิจัยของมหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์และพื้นที่เชื่อมโยงถึงแม้ว่าผู้วิจัยมุ่งเน้นให้ความสำคัญกับกระบวนการมีส่วนร่วมของชุมชนผ่านแนวทางการจัดการความรู้โดยเฉพาะการตรวจสอบความถูกต้องของเนื้อหาเรื่องเล่าโดยตัวแทนของสถานีวิจัยเพชรบูรณ์ แปลงทดลองบ้านทับเบิกและผู้นำชุมชน อย่างไรก็ตามเพื่อให้เกิดความถูกต้องครบถ้วนและสมบูรณ์ของเนื้อหาเรื่องเล่ามากที่สุด ก่อนที่หน่วยงานภาครัฐที่เกี่ยวข้องกับการพัฒนาชุมชน หรือหน่วยงานอื่นๆ นำไปใช้ประโยชน์ในการประชาสัมพันธ์และเผยแพร่ข้อมูลสู่สาธารณะควรมีการจัดทำประชาคมเพื่อตรวจสอบข้อมูลความถูกต้องตรงกันทั้งกับกลุ่มผู้นำชุมชน ปราชญ์ชาวบ้าน ผู้อาวุโสชุมชน และกลุ่มประชาชน เพื่อให้ข้อมูลชุดดังกล่าวเป็นข้อมูลหลักในการสื่อประชาสัมพันธ์ทุกประเภท

ข้อเสนอแนะในการปฏิบัติ

1. ชุมชน หรือหน่วยงานที่เกี่ยวข้องกับการพัฒนาสามารถนำคู่มือความรู้ชุมชน และเนื้อหาเรื่องราวแบบเรื่องเล่าที่ออกแบบและพัฒนา ไปต่อยอดโดยการนำเรื่องเล่าจากสถานีวิจัยของมหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์และพื้นที่เชื่อมโยงที่ปรากฏในคู่มือนี้มาประยุกต์ใช้ ดังเช่นต่อไปนี้ สร้างเนื้อหาการเล่าเรื่องเพื่อส่งเสริมการตลาด นำเรื่องเล่ามาออกแบบและพัฒนากิจกรรมเพื่อส่งเสริมการท่องเที่ยวเชิงเกษตรและการท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรม และนำเรื่องเล่าไปสู่งานออกแบบผลิตภัณฑ์และบรรจุภัณฑ์ที่สะท้อนความเป็นอัตลักษณ์ของชุมชน เป็นต้น

2. หน่วยงานที่เกี่ยวข้องกับการพัฒนาสามารถประยุกต์แนวทางการจัดการความรู้และการมีส่วนร่วมของชุมชนจากการวิจัยนี้ไปใช้ในการสร้างหรือพัฒนาคนในชุมชนท้องถิ่นให้มีความคิดสร้างสรรค์และเกิดกระบวนการเรียนรู้ซึ่งกันและกันและเกิดกระบวนการเรียนรู้แบบมีส่วนร่วม

3. วัฒนธรรมจังหวัดเพชรบูรณ์ควรเสนอเรื่องเล่าของชุมชนชาวเขาเผ่าม้งบ้านทับเบิกเพื่อบรรจุลงฐานข้อมูลวัฒนธรรมของจังหวัด และเพื่อเป็นข้อมูลสำหรับนำไปใช้ในการพัฒนาส่งเสริมชุมชนบ้านทับเบิกต่อไป

4. ในการจัดเก็บและถ่ายทอดความรู้เรื่องเล่าควรมีการพัฒนาต่อยอดเพิ่มจากคู่มือองค์ความรู้ชุมชน มาเป็นรูปแบบการเล่าเรื่องแบบดิจิทัลผ่านแพลตฟอร์มต่างๆ เช่น Website หรือ Application ที่ติดตั้งผ่านโทรศัพท์มือถือ สำหรับการประชาสัมพันธ์สู่สาธารณะเพื่อให้ผู้ต้องการใช้ข้อมูลเรื่องเล่าดังกล่าวเข้าถึงแหล่งข้อมูลได้ง่าย สะดวก และรวดเร็ว

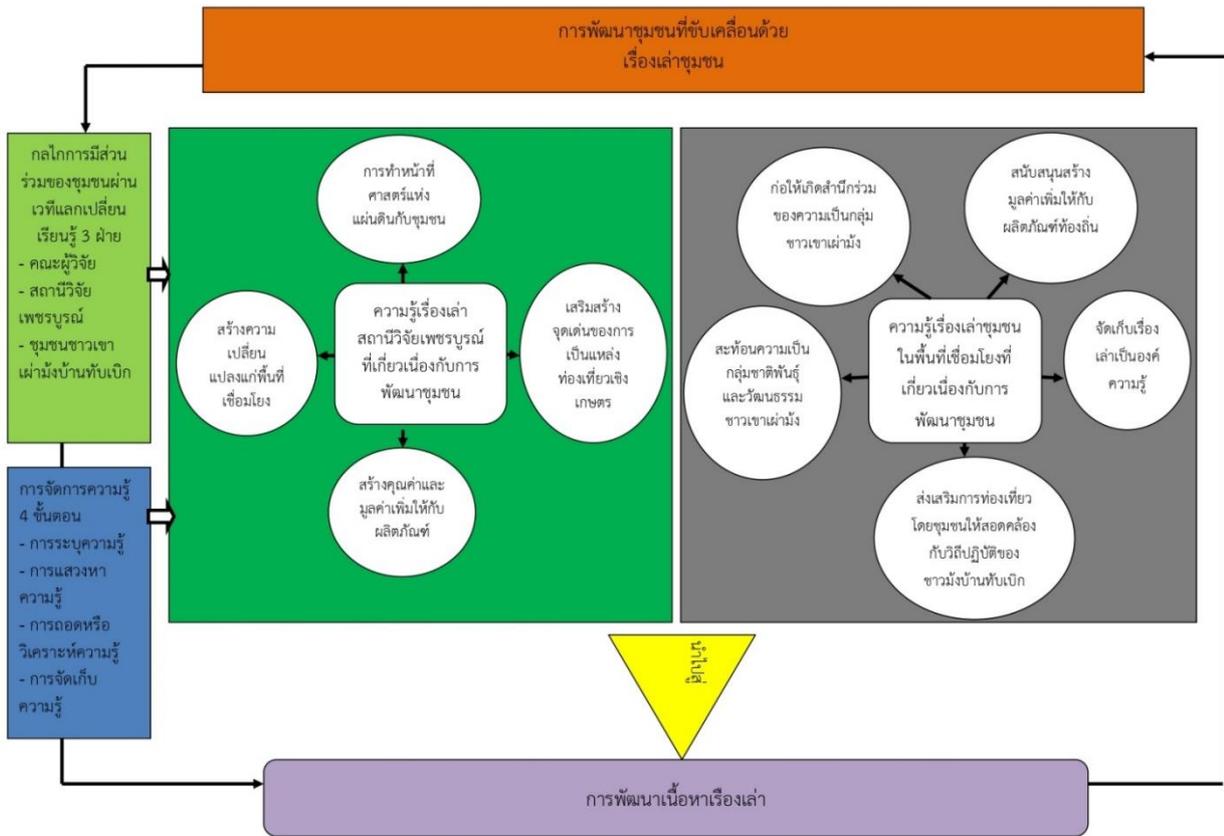
ข้อเสนอแนะในการทำวิจัยครั้งต่อไป

1. ควรมีการศึกษาการจัดการความรู้บทบาทและคุณค่าเรื่องเล่าท้องถิ่นของชุมชน พื้นที่เชื่อมโยงกับสถานีวิจัยมหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์ซึ่งเป็นชุมชนชาวเขาเผ่าม้งกับการบริหารการพัฒนาในบริบทการท่องเที่ยวและการพัฒนาผลิตภัณฑ์ท้องถิ่นที่ยั่งยืน โดยการออกแบบและพัฒนาเส้นทางหรือกิจกรรมการท่องเที่ยวบนฐานความรู้เรื่องเล่าจากสถานีวิจัยของมหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์และพื้นที่เชื่อมโยงสำหรับการนำเสนอต่อนักท่องเที่ยวอย่างเป็นรูปธรรม

2. ควรทำการวิจัยต่อยอดในเชิงลึก เช่น การวิจัยเชิงปฏิบัติการแบบมีส่วนร่วมในการค้นหาแนวทางการนำเรื่องเล่าท้องถิ่นมาสร้างเนื้อหาการเล่าเรื่องเพื่อส่งเสริมการตลาด เพื่อเป็นต้นแบบของการพัฒนาอันเกิดจากแนวคิดในฐานชุมชนเป็นเจ้าของทรัพยากรเพื่อความยั่งยืนต่อไป

องค์ความรู้ที่ได้รับจากการงานวิจัย

จากผลการศึกษาวิจัยตามวัตถุประสงค์ทั้ง 3 ข้อสามารถนำมาวิเคราะห์และสังเคราะห์ แนวทางการพัฒนาและประยุกต์ใช้เรื่องเล่าจากสถานีวิจัยของมหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์และพื้นที่เชื่อมโยงบนฐานแนวคิดการจัดการความรู้และมีส่วนร่วมของชุมชน ดังแผนภาพที่ 12

ภาพที่ 12 แนวทางการพัฒนาชุมชนที่ขับเคลื่อนหรือประยุกต์ใช้องค์ความรู้เรื่องเล่าชุมชน

เอกสารอ้างอิง

กิตติมา ขาววิชัย และธีรพล ภูริต. (2563). การสร้างมูลค่าเพิ่มด้วยการพัฒนาความเป็นตัวตนที่แท้จริงให้กับอาหารท้องถิ่นในอำเภอเขาค้อ จังหวัดเพชรบูรณ์ ผ่านการเล่าเรื่อง. *วารสารบริหารธุรกิจ เศรษฐศาสตร์ และการสื่อสาร*, 15(3), 26-37.

จรรยา สุพรรณ. (2565). แนวทางการใช้เรื่องเล่าท้องถิ่นสื่อความหมายในการส่งเสริมการท่องเที่ยวเชิงสร้างสรรค์ จังหวัดชัยนาท จังหวัดสิงห์บุรี และจังหวัดลพบุรี. *วารสารอารยธรรมศึกษาโขง-สาละวิน*, 13(2), 250-279.

จรรยา สุพรรณ, และมุกข์ดา สุขธाराจาร. (2565). ฐานทรัพยากรด้านการเกษตรเพื่อการท่องเที่ยวจากสถานีวิจัยของมหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์. ใน *รัตนพล ชื่นคำ (บ.ก.), หนังสือรวมผลงานวิจัย-วิชาการ วัฒนธรรมเกษตร* (น.289-320). กรุงเทพมหานคร: บริษัท อมรินทร์พริ้นติ้ง แอนด์ พับลิชชิ่ง จำกัด (มหาชน).

ชวัลนุช พุทธิวัฒนะ และปิงปอนด์ รักอำนวยกิจ. (2564). แนวทางการพัฒนาผลิตภัณฑ์ท้องถิ่นของจังหวัดรองผ่านกระบวนการสร้างตราสินค้า การสร้างบรรจุภัณฑ์ และการเล่าเรื่อง (Branding, Packaging and Storytelling) เพื่อส่งเสริมการท่องเที่ยว: กรณีศึกษา กลุ่มจังหวัดอีสานใต้ (โยธธรร ศรีสะเกษ อำนาจเจริญ). *วารสารรัฐประศาสนศาสตร์*, 19(2), 71-96.

- ศุริยาภรณ์ คมขำ. (2566). เรื่องเล่าและการเล่าเรื่องเพื่อสะท้อนอัตลักษณ์ชุมชนท่องเที่ยวบ้านเชียง. *วารสารเทคโนโลยีสื่อสารมวลชนมหาวิทยาลัยเทคโนโลยีราชมงคลพระนคร*, 8(1), 91-108.
- นภาพรณีย์ ทะวานนท์. (2552). วิธีการศึกษาเรื่องเล่า: จุดเปลี่ยนของการวิจัยทางด้านสังคมศาสตร์. *วารสารสังคมลุ่มน้ำโขง*, 5(2), 1-21.
- นรินทร์ สังข์รักษา, สุภาภรณ์ พรหมฤกษ์ และณัฐธยาน์ ตั้งถาวรสกุล. (2560). ชุดความรู้ที่เป็นประโยชน์และเกี่ยวเนื่องกับการท่องเที่ยวเชิงสร้างสรรค์. *Veridian E-Journal, Silpakorn University (Humanities, Social Sciences and arts)*, 10(2), 2143-2160.
- ปรานี วงษ์เทศ. (2543). *สังคมและวัฒนธรรมในอุษาคเนย์*. กรุงเทพมหานคร: ศิลปวัฒนธรรม.
- พงศ์วิชัย เขียวฉวีรัตน์, สพสันต์ เพชรคำ, ชรินทร์ วะสินนท์, และศุภชัย สิงห์ยะบุศย์. (2561). บ้านภู: อัตลักษณ์ทางชาติพันธุ์ผู้เฒ่ากับการบริหารการพัฒนาในบริบทการท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรมที่ยั่งยืน. *วารสารมหาวิทยาลัยนครพนม*, 8(2), 17-25.
- พรพรรณ เหมะพันธุ์. (2565). ความสำเร็จของชุมชนท่องเที่ยวโอท็อปวัตวิถี: กระบวนการและความเป็นผู้ประกอบการเชิงสถาบัน. *วารสารการพัฒนาชุมชนและคุณภาพชีวิต*, 10(1), 22-34.
- พุทธชาติ โปธิบาล, มุกข์ตา สุขธราจาร และจรรยา สุพรรณ. (2564). *โครงการพัฒนาระบบสารสนเทศดิจิทัลทางการเกษตรเพื่อการท่องเที่ยวของผู้สูงอายุ* (รายงานวิจัย). กรุงเทพมหานคร: มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์.
- สมปอง มุลมณี. (2564). เรื่องเล่าประจำจังหวัดจันทบุรี: ความสัมพันธ์กับการสร้างพื้นที่เพื่อจัดการท่องเที่ยวเชิงนิเวศในจังหวัดจันทบุรี. *วิจิตรวรรณสาร*, 5(3), 337-358.
- สิริพร เพ็ญจันทร์. (2560). *เศรษฐกิจการเมืองว่าด้วยการปรับตัวของชุมชนชาวไทยภูเขาเผ่าม้งตอนนโยบายรัฐ: กรณีศึกษาพื้นที่ภูทับเบิก จังหวัดเพชรบูรณ์* (วิทยานิพนธ์ปริญญาโทบริหารบัณฑิต). พิษณุโลก: มหาวิทยาลัยนเรศวร.
- สุจิตต์ วงษ์เทศ. (2549). *สุวรรณภูมิ: ต้นกระแสประวัติศาสตร์ไทย*. กรุงเทพมหานคร: มติชน.
- สุนทรชัย ขอบยศ. (2562). ประวัติศาสตร์ท้องถิ่นเพื่อพัฒนารากฐานท้องถิ่นที่เข้มแข็งและยั่งยืน. *วารสารสถาบันพระปกเกล้า*, 17(2), 115-138.
- สำราญ ผลดี, อรรหาวิ เจ๊ะสะแม และอุไรรัตน์ แยมชุตติ. (2564). การสำรวจและจัดทำฐานข้อมูลท้องถิ่นเรื่อง "สมุทรสงคราม เมือง 3 น้ำ". *ศิลปศาสตร์ปริทัศน์*, 16(2), 63-78
- อภิลักษณ์ เกษมผลกุล. (2558). เรื่องเล่าพื้นบ้านกับการสร้างมูลค่าเพิ่มให้ผลิตภัณฑ์ท้องถิ่น (OTOP) ในบริบทเศรษฐกิจสร้างสรรค์. ใน ศิราพร ณ ถลาง (บ.ก.). *เรื่องเล่าพื้นบ้านไทยในโลกที่เปลี่ยนแปลง* (น.19-68). กรุงเทพมหานคร: ศูนย์มานุษยวิทยาสิรินธร (องค์การมหาชน).
- อัษฎาวุฒิ ศรีทน และอุมารินทร์ ตูลารักษ์. (2564). ทูตทางวัฒนธรรมในมิติการท่องเที่ยวชุมชนที่อธิบายผ่านเรื่องเล่าตำนาน ประวัติศาสตร์ท้องถิ่น ในวิถีชีวิตชุมชน. *ศิลปศาสตร์ปริทัศน์*, 16(2), 141-158.
- อาทิตย์ แวงโส, กิตติพัฒน์ ทาวงศ์ษา และมาโนช นันทพรหม. (2564). เรื่องเล่าเชิงนิเวศกับการสร้างภูมิทัศน์วัฒนธรรมในชุมชนจังหวัดบึงกาฬ. *วารสารมหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย อุบลราชธานี*, 6(3), 1021-1032.
- อิทธิพร ขำประเสริฐ. (2564). ยายหอมแห่งเมืองนครปฐม: การวิเคราะห์คุณค่าของตำนานและคติความเชื่อของชุมชน. *วารสารช่วงฝน*, 15(2), 30-54.

- Firdaus, D.R.S & Purnamasair, O. (2023.) *When Storytelling Complement Promotion: A Study at Sade Village Towards Sustainable*. Retrieved from file:///C:/Users/PC109/Downloads/125985784%20(2).pdf.
- Moen, T. (2006). Reflection on narrative approach. *International Journal of Qualitative Methods*, 5(4), 1-16.

การวิเคราะห์อัตลักษณ์ท้องถิ่นในนิทานพื้นบ้านภาคใต้ของไทย An Analysis of Local Identities in Southern Thai Folktales

Zhao Peng

นักศึกษาดุษฎีบัณฑิต คณะศิลปศาสตร์ มหาวิทยาลัยหัวเฉียวเฉลิมพระเกียรติ สมุทรปราการ
Ph.D. Candidate, Faculty of Liberal Arts, Huachiew Chalermprakiet University, Samutprakarn

วีรวัฒน์ อินทรพร (Weerawat Intaraporn)

คณะศิลปศาสตร์ มหาวิทยาลัยหัวเฉียวเฉลิมพระเกียรติ

Faculty of Liberal Arts, Huachiew Chalermprakiet University

E-mail: 251623681@qq.com

Submission: January 23, 2024, Revised: March 26, 2024, Accepted: May 13, 2024

บทคัดย่อ

การวิจัยครั้งนี้ มีวัตถุประสงค์เพื่อวิเคราะห์อัตลักษณ์ท้องถิ่นในนิทานพื้นบ้านภาคใต้ของไทย โดยใช้วิธีการวิจัยเชิงคุณภาพและคัดเลือกนิทานพื้นบ้านภาคใต้ของไทย จำนวน 146 เรื่อง ผลการวิจัยพบว่า อัตลักษณ์ที่ปรากฏมีดังนี้ 1) ด้านวิถีชีวิต ชาวบ้านอาศัยอยู่ใกล้ทะเลหรือภูเขา ประกอบอาชีพเกี่ยวกับธรรมชาติและการค้า เช่น ค้าขายกับจีนทางเรือสำเภา ประกอบอาชีพประมง 2) ด้านความเชื่อ เช่น ความศรัทธาในพระพุทธศาสนา 3) ด้านการละเล่น ได้แก่ การเล่นจาโต 4) ด้านการใช้สมุนไพร มีการใช้ยางไม้กับชันจับสัตว์ 5) ด้านการติดต่อกับต่างชาติ มีการค้าขายกับจีนและอยู่ร่วมกันในสังคมพหุวัฒนธรรม 6) ด้านค่านิยม มีค่านิยมความกล้าหาญและค่านิยมฐานะทางการเงิน เช่น คนจนต่อสู้กับเศรษฐี 7) ด้านการเจรจา ชาวใต้มีความสามารถในการต่อรองและขอบพุดจาอ้อวุด 8) ด้านคติและคำสอน เช่น การสอนให้เลิกคบคน 9) ด้านการบันทึกความเป็นมาของชุมชน มีการเล่าที่มาของชื่อสถานที่หลายแห่งซึ่งสัมพันธ์กับความเป็นมาชุมชนภาคใต้ เช่น เกาะหนู เกาะแมว หินหัวนายแรง 10) ด้านภูมิปัญญา บางส่วนได้รับอิทธิพลจากต่างชาติ ได้แก่ เครื่องปั้นดินเผา การศึกษาครั้งนี้ชี้ให้เห็นว่า นิทานพื้นบ้านภาคใต้สะท้อนคุณค่าอัตลักษณ์ท้องถิ่นของภาคใต้ในแง่มุมต่าง ๆ อย่างน่าสนใจ

คำสำคัญ: อัตลักษณ์ท้องถิ่น นิทานพื้นบ้าน ภาคใต้ของไทย

Abstract

This qualitative research aims to analyze local identities presented in 146 selected stories of southern Thai folktales. The research finds ten aspects of local identities, as follows: 1) Ways of life, southern Thai people live by the sea or mountains; their occupations relate to nature or trading, such as a barque trading with China, fishery, etc. 2) Beliefs, for example faith in Buddhism. 3) Folk games, such as the Ja-to (a kind of local chess). 4) Using herbs, such as using sap of Hopea macrocarpa Poopath & Sookch for trapping animals. 5) Communication with abroad, including trading with China, and multicultural living. 6) Values, such as bravery and wealth; a story of the poor fighting against the rich is found. 7) Characteristics; negotiation and boastfulness are two distinctive characteristics noted. 8) Ideas and teachings, such as the teaching about making friends. 9) Origins of communities and names of local places, which are relevant for example Koh-nu (Mouse Island); Koh-maew (Cat Island); Hin-hua-nai-rang (Gao-seng Hill), etc. 10) Wisdom, including

some adopted from abroad. This research indicates that southern Thai folktales present various interesting aspects of local identities of southern Thailand.

Keywords: Local Identity, Folktale, Southern Thailand

บทนำ

นิทานพื้นบ้านเป็นเรื่องเล่าขานที่สืบทอดกันมาอย่างยาวนาน ผู้เล่านำเนื้อหาของนิทานมาจากสิ่งแวดล้อมใกล้ตัวผสมผสานกับจินตนาการเพื่อสร้างความเพลิดเพลินใจให้แก่ผู้ฟัง นอกจากนี้ชาวบ้านแต่ละท้องถิ่นยังใช้นิทานพื้นบ้านเป็นเครื่องมือในการปลูกฝังให้ข้อคิดแก่ลูกหลาน เพื่อให้ลูกหลานได้เจริญเติบโตเป็นคนดีของสังคม

นิทานพื้นบ้านยังสะท้อนให้เห็นถึงความเป็นอัตลักษณ์ของท้องถิ่นนั้น ๆ ซึ่งอัตลักษณ์มีความสำคัญมากต่อความเป็นชุมชน ดังที่ ญัฐพงศ์ รักษาม (2559, น. 3) กล่าวว่า อัตลักษณ์ท้องถิ่นเป็นรากเหง้าหรือวัฒนธรรมทางสังคมที่ถูกก่อให้เกิดขึ้นมาและใช้ในการยึดเป็นภูมิปัญญาชนบธรรมเนียม ประเพณีในการปฏิบัติในสังคมนั้น ๆ ซึ่งมีลักษณะของความโดดเด่นหรือมีความแตกต่างกับชนบธรรมเนียมประเพณีวัฒนธรรมของสังคมอื่น ๆ นิทานพื้นบ้านจึงเป็นลักษณะเฉพาะถิ่นที่เป็นเอกลักษณ์เฉพาะกลุ่มท้องถิ่น

ปัจจุบันนี้มีนักวิชาการที่สนใจจะวิเคราะห์ประเด็นอัตลักษณ์ เพื่อต้องการศึกษาบริบทของสังคมในสมัยนั้น ๆ สอดคล้องกับที่ ลภัสรินทร์ ฉัตรวงศ์ศรี (2563, น. 1-2) ได้กล่าวว่า ปัจจุบันการศึกษาประเด็นที่เกี่ยวกับอัตลักษณ์ ได้รับความนิยมน้อยลงหลายในหมู่นักวิชาการทั้งสายมนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์ทั้งในประเทศและต่างประเทศ ทั้งนี้เป็นผลมาจากประชาคมโลกได้ปรับเปลี่ยนกระบวนทัศน์เกี่ยวกับการดำรงอยู่ของมนุษย์ตั้งแต่หลังสงครามโลกครั้งที่สอง เมื่อเริ่มมีเหล่าปัญญาชนตั้งคำถามและทวนสอบองค์ความรู้ที่ถูกสถาปนาไว้ในยุคสมัยใหม่นิยม กล่าวอีกนัยหนึ่ง การศึกษาวิเคราะห์ปรากฏการณ์ของสังคมที่มีความหลากหลาย ทั้งในมิติอัตลักษณ์ ชาติพันธุ์ วัฒนธรรม เพศสภาพ และคนชายขอบ ล้วนถูกหยิบยกขึ้นมาศึกษาในบริบทของสังคมร่วมสมัย ส่วนเจริญเนตร แสงดวงแข (2564, น. 5) กล่าวว่า อัตลักษณ์ท้องถิ่นซึ่งมีความแตกต่างกันในแต่ละพื้นที่ ถือเป็นเสน่ห์อย่างหนึ่งที่สามารถดึงดูดใจผู้มาเยือน เพราะนอกเหนือจากนักท่องเที่ยวจะได้สัมผัสวิถีชีวิตที่มีความเป็นลักษณะเฉพาะแล้ว ยังสามารถเรียนรู้คุณค่าในด้านต่าง ๆ ไปพร้อม ๆ กันอีกด้วย

ชุมชนในพื้นที่ภาคใต้ของไทยมีอัตลักษณ์ท้องถิ่นที่โดดเด่นแตกต่างไปจากภูมิภาคอื่น ๆ ด้วยภาคใต้มีทรัพยากรธรรมชาติที่อุดมสมบูรณ์ทางทรัพยากรทางทะเล และเป็นเขตป่าร้อนชื้น ซึ่งลักษณะดังกล่าวได้สะท้อนอยู่ในนิทานพื้นบ้านภาคใต้ของไทยด้วยเช่นกัน โดยมีลักษณะเชื่อมโยงกับชุมชนและสภาพภูมิศาสตร์ของพื้นที่ อย่างเช่น ภูเขา ป่าไม้ ห้วย คลอง แม่น้ำ และทะเล อีกทั้งนิทานพื้นบ้านภาคใต้ยังสะท้อนให้เห็นถึงสภาพของสังคม วิธีการดำเนินชีวิต ความเชื่อชนบธรรมเนียมประเพณี และสิ่งแวดล้อมของกลุ่มชนแต่ละท้องถิ่นที่อยู่ในพื้นที่ภาคใต้ ดังที่ กฤษกร เพชรนอก (2555, น. คำนำ) กล่าวว่า นิทานภาคใต้ของไทย เป็นลักษณะนิทานที่เล่าด้วยมุขปาฐะโดยใช้ถ้อยคำเป็นภาษาร้อยแก้ว เนื้อหาของนิทานมาจากประสบการณ์ชีวิต วิถีชีวิต เรื่องราวเหตุการณ์ และความเป็นมาของสิ่งต่าง ๆ ที่อยู่ในท้องถิ่น สร้างขึ้นเพื่อความสนุกสนาน เพลิดเพลิน และได้สาระที่เป็นคติสอนใจ เช่น การทำความดี ความกตัญญู ความซื่อสัตย์ ศีลธรรม จริยธรรม เป็นต้น โดยผู้แต่งต้องอาศัยความคุ้นเคยกับวิถีชีวิตความเป็นอยู่สภาพแวดล้อม รวมถึงทัศนคติของคนในพื้นที่ทางภาคใต้ และยังสอดคล้องกับที่อาทิตย์อุทัย (2550, น. คำนำ) กล่าวว่า นิทานพื้นบ้านภาคใต้ของไทย เป็นภูมิปัญญาไทยที่สะท้อนให้เห็นวิถีไทยในแง่มุมต่าง ๆ ไม่ว่าจะเป็นด้านความคิด ความเชื่อ ค่านิยม ประเพณี หรือความเป็นอยู่ในชีวิตประจำวันของคนไทยภาคใต้ ที่ถ่ายทอดมาตั้งแต่อดีตจนถึงปัจจุบัน นอกจากนี้ยังถือเป็นการอนุรักษ์และร่วมสืบสานมรดกทางวัฒนธรรมของท้องถิ่นภาคใต้ไม่ให้สูญหายไปจากสังคมไทยในพื้นที่ที่มีความหลากหลาย ดังที่ เจริญเนตร แสงดวงแข (2564, น. 3) กล่าวว่า ภาคใต้เป็นอีกพื้นที่หนึ่งที่มีความเป็นพหุวัฒนธรรม โดยเฉพาะการอยู่ร่วมกันในความแตกต่างที่เป็นเอกลักษณ์ที่สะท้อนอัตลักษณ์เฉพาะท้องถิ่น กลายเป็นวัฒนธรรมที่น่าสนใจ และสามารถดึงดูดใจผู้มาเยือน

การศึกษานิทานพื้นบ้านภาคใต้ของไทย มีผู้วิจัยศึกษาไว้หลายเรื่อง เช่น ทวีช บุญแสง (2560) ศึกษาวิจัยเรื่องตำนานและนิทานพื้นบ้านกับกระบวนการขัดเกลาเยาวชนภาคใต้ อูษา ช่วยบำรุง (2550) ศึกษาภูมิปัญญาชาวบ้านที่ปรากฏในวรรณกรรมท้องถิ่นภาคใต้ อรุณ แก้วพิชัย (2542) ศึกษาวิจัยเรื่อง วิเคราะห์นิทานพื้นบ้านอำเภอเมืองนครศรีธรรมราชจังหวัดนครศรีธรรมราช ผลการวิจัยโดยสรุปพบว่า นิทานพื้นบ้านภาคใต้ของไทยมีคุณค่าในแง่การเป็นบรรทัดฐานในการปลูกฝังคนในสังคมทุกรุ่นให้เป็นคนดี เป็นเครื่องมือในการส่งเสริมคนสังคมให้มีคุณธรรม ศีลธรรม จริยธรรม ความสามัคคี ความกตัญญูตเวที เป็นต้น นอกจากนี้ก็วิจัยยังมุ่งศึกษานิทานพื้นบ้านภาคใต้ เพื่อค้นหาอนุภาคและภูมิปัญญาชาวบ้านที่ปรากฏในนิทานพื้นบ้านภาคใต้ของประเทศไทย งานวิจัยดังกล่าวข้างต้นพบว่าการศึกษานิทานพื้นบ้านภาคใต้ของไทยยังขาดการศึกษาอัตลักษณ์ท้องถิ่น

จากความเป็นมาและความสำคัญดังกล่าว ผู้วิจัยซึ่งเป็นนักศึกษาชาวจีนที่กำลังศึกษาสาขาวิชาการศึกษาสื่อสารภาษาไทยเป็นภาษาที่สองจึงมีความสนใจที่จะวิเคราะห์อัตลักษณ์ท้องถิ่นในนิทานพื้นบ้านภาคใต้ของไทย เพื่อให้เข้าใจอัตลักษณ์ของชาวไทยภาคใต้ที่แสดงผ่านนิทานพื้นบ้าน และจะได้เป็นแนวทางในการเผยแพร่อัตลักษณ์ดังกล่าวให้ชาวจีนได้รับรู้และเข้าใจในวิถีชีวิต วัฒนธรรมประเพณีและความเชื่อของชาวไทยภาคใต้ต่อไป

วัตถุประสงค์ของการวิจัย

เพื่อวิเคราะห์อัตลักษณ์ท้องถิ่นในนิทานพื้นบ้านภาคใต้ของไทย

วิธีดำเนินงานวิจัย

การศึกษาวิจัยครั้งนี้ ผู้วิจัยดำเนินการวิจัยตามขั้นตอนต่อไปนี้

1. ศึกษาแนวคิด ทฤษฎี และงานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับการวิเคราะห์อัตลักษณ์ท้องถิ่นในนิทานพื้นบ้าน เพื่อนำมาใช้เป็นแนวทางในการศึกษาวิจัย
2. ศึกษานิทานพื้นบ้านภาคใต้ของไทย
3. คัดเลือกนิทานพื้นบ้านภาคใต้ของไทย และเลือกเอาเฉพาะนิทานพื้นบ้านที่มาจากกลุ่มชนที่นับถือศาสนาพุทธจากหนังสือนิทานพื้นบ้านที่ตีพิมพ์เผยแพร่ในประเทศไทยและตัดเรื่องที่มีเนื้อซ้ำซ้อนกันออก ได้นิทานภาคใต้ของไทย 146 เรื่อง

ตารางที่ 1 รายชื่อนิทานพื้นบ้านภาคใต้ของไทย

ลำดับที่	ชื่อหนังสือ	ชื่อผู้รวบรวม	จำนวนเรื่อง	ปีที่ตีพิมพ์ เผยแพร่
1	นิทานพื้นบ้านภาคใต้ ชุดสืบสานวัฒนธรรมไทย	กฤษกร เพชรนอก	17	2555
2	นิทานพื้นบ้านเด็กไทย เล่าขานความเป็นไทย ให้ลูกหลานเป็นคนดี ชุดนิทานพื้นบ้านภาคใต้	เตชินี ขวลิต	27	2545
3	เรื่องเล่าจากคุณปู่ ภาคใต้	อานนท์ อาทิตย์อุทัย	39	2550
4	รวมนิทานพื้นบ้านประจำจังหวัดภาคใต้	เอกรัตน์ อุดมพร	48	2553
5	นิทานพื้นบ้านภาคใต้	สนิท บุญฤทธิ์	15	2544
รวม			146	-

4. วิเคราะห์อัตลักษณ์ท้องถิ่นในนิทานพื้นบ้านภาคใต้ของไทย

5. สรุปและรายงานผลการศึกษาวิจัยแบบพรรณนาวิเคราะห์ (Descriptive Analysis)

อนึ่ง อัตลักษณ์ท้องถิ่นในนิทานพื้นบ้านภาคใต้ของไทย หมายถึง ลักษณะเฉพาะตัวของท้องถิ่นภาคใต้ของไทยที่แสดงออกผ่านรูปแบบของภาษา ความเชื่อ ศิลปวัฒนธรรม ขนบธรรมเนียมประเพณี โดยปรากฏให้เห็นอย่าง

เด่นชัดในนิทานพื้นบ้านภาคใต้ของไทย ซึ่งเป็นนิทานประจำถิ่นของคนไทยที่อาศัยอยู่ในภูมิภาคพื้นที่ด้านล่างสุดของประเทศไทย

ผลการวิจัย

การวิเคราะห์อัตลักษณ์ท้องถิ่นในนิทานพื้นบ้านภาคใต้ของไทย มีผลการวิจัยตามวัตถุประสงค์ดังต่อไปนี้

1. อัตลักษณ์ด้านวิถีชีวิต

ภาคใต้ของไทยมีพื้นที่ส่วนใหญ่เป็นภูเขาและป่าไม้ในแนวสันกลางของแผ่นดิน และติดชายฝั่งทะเลทั้งสองฝั่ง ด้านตะวันตกและตะวันออก ทำให้ชาวใต้ที่อาศัยอยู่ในพื้นที่บริเวณต่าง ๆ ต้องเรียนรู้และปรับตัวในการใช้ชีวิตตามสภาพแวดล้อมทางธรรมชาติ ทั้งด้านการสร้างที่อยู่อาศัยและการประกอบอาชีพ ดังประเด็นการวิเคราะห์ต่อไปนี้

1.1 ด้านที่อยู่อาศัย

พื้นที่ส่วนใหญ่ของภาคใต้มีลักษณะทางภูมิประเทศเป็นคาบสมุทรยาว ประกอบไปด้วยภูเขาและป่าไม้ ส่วนพื้นที่ด้านข้างทั้งสองฝั่งส่วนใหญ่เป็นพื้นที่ติดชายฝั่งทะเล ฝั่งตะวันออกติดทะเลอ่าวไทย และฝั่งตะวันตกอยู่ติดทะเลอันดามัน นิทานพื้นบ้านภาคใต้หลายเรื่องแสดงให้เห็นว่าพื้นที่ภาคใต้ล้อมรอบด้วยธรรมชาติ ทำให้ชาวบ้านเลือกที่อยู่อาศัยจากแหล่งธรรมชาติและใกล้แหล่งทำมาหากิน ได้แก่ อาศัยอยู่ติดหรือใกล้ชายฝั่งทะเลและอาศัยอยู่บริเวณภูเขา

1) อาศัยอยู่ติดชายฝั่งทะเล

นิทานเรื่อง *เจ้าขี้ตูด* กล่าวถึง หลังจากที่เจ้าขี้ตูดต้องจากลาภักกับนางฟ้าอันเป็นที่รักแล้ว พระอิศวรก็ได้มอบสำเภาทองให้เจ้าขี้ตูดเพื่อเดินทางกลับไปหาพ่อและแม่ เจ้าขี้ตูดจึงใช้เรือสำเภาทองนั้นกลับบ้าน โดยระหว่างทางได้จอดเทียบท่าที่บ้านของเศรษฐีคนหนึ่ง ดังตัวอย่างต่อไปนี้

*เจ้าขี้ตูดดีใจมากที่จะได้กลับไปหาครอบครัวของตนอีกครั้ง จึงเดินทางกลับบ้าน
ด้วยสำเภาทองของพระอิศวร สำเภาทองแล่นไปเรื่อย ๆ จนพลบค่ำ เจ้าขี้ตูดจึงนำ
สำเภาทองไปจอดเทียบท่าที่หน้าบ้านของเศรษฐีคนหนึ่ง*

(กฤษกร เพชรนอก, 2555 น. 49)

นิทานเรื่อง *ความพร้อมเพรียง (นครศรีธรรมราช)* กล่าวถึงสามีภรรยาคนหนึ่งตั้งบ้านเรือนอาศัยอยู่ใกล้ทะเล สามีภรรยาผู้นี้มีฐานะที่ยากจน จึงปรึกษารือกันว่าจะต้องคิดทางออกที่ทำให้ครอบครัวร่ำรวยให้ได้ ตามตัวอย่างต่อไปนี้

*ยังมีสองคนผัวเมียผู้มีฐานะยากจน ตั้งบ้านเรือนอาศัยอยู่ใกล้ทะเล ด้วยความที่
ยากจนมานาน และมีชีวิตอยู่อย่างไม่ค่อยมีความสุขทั้งสองจึงปรึกษารือกันถึงวิธีที่จะ
ทำให้ร่ำรวย*

(เอกรัตน์ อุดมพร, 2553 น. 30)

ตัวอย่างดังกล่าวสามารถวิเคราะห์ได้ว่า ชาวไทยภาคใต้หลายกลุ่มอาศัยอยู่ในพื้นที่ติดชายฝั่งทะเล โดยมีท่าเทียบเรือเอาไว้สำหรับจอดยานพาหนะเดินเรือทางทะเล สอดคล้องกับที่ คณะสถาปัตยกรรมศาสตร์ มหาวิทยาลัยศิลปากร (2556, น. 26) ได้กล่าวไว้ว่า สภาพแวดล้อมทางธรรมชาติของภาคใต้ของไทยมีความแตกต่างจากภาคอื่น ๆ นั่นคือรายล้อมไปด้วยภูเขา ป่า และพื้นที่ชายฝั่งทะเล เนื่องจากภาคใต้ของประเทศไทยเป็นแหล่งพื้นที่ที่มีทะเลอยู่ทั้งสองฝั่งคาบสมุทรของภาคใต้ ดังนั้น ชาวบ้านจึงตั้งบ้านเรือนอยู่ใกล้ชายฝั่งทะเล เพื่อใช้ทรัพยากรทางทะเลในการทำมาหากินและดำเนินชีวิตอย่างสะดวกสบาย บ้านเรือนของชาวบ้านที่ตั้งอยู่ใกล้ทะเลแสดงให้เห็นถึงความเป็นอัตลักษณ์ด้านที่อยู่อาศัยของท้องถิ่นภาคใต้ในประเทศไทย ซึ่งแตกต่างกับที่อยู่อาศัยของชาวบ้านภาคอื่นในประเทศไทย

2) อาศัยอยู่บริเวณภูเขา

นิทานเรื่อง *เขาจิงโจ้ (พัทลุง)* กล่าวถึง ชายหนุ่มคนหนึ่งชื่อนายแรง มีบ้านเรือนตั้งอยู่ที่ข้างเขาหลัก นายแรงตั้งบ้านเรือนอยู่ที่นี้เพื่อหาของกิน เช่น นกเหยี่ยว ตะกวด ดังตัวอย่างต่อไปนี้

กาลครั้งหนึ่ง นานมาแล้วยังมีชายคนหนึ่งชื่อนายแรงตั้งบ้านเรือนอยู่ข้างเขาหลัก ที่จริงนายแรงก็เหมือนกับคนทั่ว ๆ ไปไม่มีอะไรพิเศษ แต่ภายหลังจากที่เก๊กิน นกเหยี่ยวเข้าไป แก่ก็กลายเป็นคนมีเรี่ยวแรงมากผิคนุษย์มา อยู่มาวันหนึ่งนายแรง เหลือบไปเห็นเลนหรือตะกวดตัวหนึ่ง คลานอยู่ข้างเขาจึง กลับวิ่งเข้าไปในบ้าน เอามือถือไม้มาขว้าง หมายถึงให้ตะกวดตายคาที่

(เอกรัตน์ อุดมพร, 2553 น. 24)

ตัวอย่างดังกล่าวสามารถวิเคราะห์ได้ว่า นายแรงอาศัยอยู่ใกล้ภูเขา ซึ่งมีแหล่งอาหารในป่าจำนวนมาก ดังที่นายแรงได้จับเลนหรือตะกวดที่คลานอยู่ในบริเวณนั้น เพื่อนำมาทำเป็นอาหาร

นิทานเรื่อง *แม่เศรษฐี (ยะลา)* กล่าวถึงในสมัยโบราณ มีผู้คนขึ้นไปตั้งครอบครัวอยู่บนเขาร่อนพิบูลย์ เพื่อหาแร่ดีบุก ตามตัวอย่างต่อไปนี้

ในสมัยโบราณ ได้มีผู้คนขึ้นไปตั้งครอบครัวอยู่บนเขาร่อนพิบูลย์เป็นจำนวนมาก เพื่อหาแร่ดีบุก ดังมีชื่อเรียกบ้านเหล่านั้นในทุกวันนี้ว่า บ้านใหม่ บ้านไทย บ้านมอญ บางคล้า บางประและบ้านเขากรุงมาศ

(เอกรัตน์ อุดมพร, 2553 น. 211)

ตัวอย่างดังกล่าวสามารถวิเคราะห์ได้ว่า ผู้คนขึ้นไปอาศัยและก่อตั้งชุมชนบนเขาร่อนพิบูลย์ เพื่อประกอบอาชีพในการหาแร่ดีบุกบนภูเขาชายจำนวนมาก

นิทานเรื่อง *ปู่เจ้าอ่วมวงศ์ (ตรัง)* กล่าวถึงภูเขาปิยะที่ตั้งอยู่ในจังหวัดตรัง มีทิวทัศน์ที่สวยงาม มีถ้ำสลัซบซ้อนมากมายบนภูเขาภูนี้ ต่อมาได้มีเรือของพ่อค้าแขกชาวมุสลิมเดินทางผ่านมา เรือถูกพายุพัดจนอัปปาง คนที่เหลือรอดขึ้นมาใช้ชีวิตและสร้างชุมชนบนภูเขาปิยะแห่งนี้ ตามตัวอย่างต่อไปนี้

อยู่ต่อมาได้มีแขกอิสลามเดินเรือมาค้าขายบริเวณนี้ เรือถูกพายุพัดกระหน่ำ ถูกคลื่นและลมกระแทกกระทั้นจนอัปปางลงกลางทะเล ผู้คนว่ายน้ำหนีตายมาขึ้นฝั่งบริเวณนั้น แล้วได้อาศัยทำมาหากิน ปลูกบ้านเรือนจนเป็นหลักเป็นฐานเรื่อยมา กระทั่งเกิดลูกเกิดหลานเป็นชุมชนขึ้นและได้มีการขยายขยายกันออกไป บางส่วนได้เข้าไปอาศัยอยู่ในถ้ำ เพื่อป้องกันสัตว์ร้าย แล้วเรียกภูเขาลูกนั้นว่า “ปิยะ” เป็นภาษามลายู แปลว่าการโยกย้าย

(เอกรัตน์ อุดมพร, 2553 น. 151)

ตัวอย่างดังกล่าวสามารถวิเคราะห์ได้ว่า หลังจากที่ชาวมุสลิมได้เข้ามาอาศัยอยู่ที่ภูเขาปิยะ ก็ได้แผ่ขยายชุมชนกันในบริเวณภูเขาปิยะอย่างกว้างขวาง บางส่วนก็เลือกที่จะอาศัยอยู่ในถ้ำเพื่อความปลอดภัย หลีกเลียงจากสัตว์ป่า ชาวไทยภาคใต้จึงได้ตั้งชื่อสถานที่ที่อยู่อาศัยแห่งนั้นเป็นภาษามลายู แสดงให้เห็นถึงอัตลักษณ์การตั้งชื่อถิ่นที่อยู่อาศัยอันโดดเด่น และบ่งบอกถึงความหลากหลายทางเชื้อชาติและวัฒนธรรมของคนที่อยู่อาศัยในพื้นที่ภาคใต้ของไทยอีกด้วย

จากตัวอย่างนิทานพื้นบ้านทั้ง 3 เรื่อง สามารถสรุปได้ว่า ชาวบ้านในพื้นที่ภาคใต้บางส่วนอาศัยอยู่ในแถบใกล้กับภูเขา ไม่ว่าจะเป็นบนภูเขาหรือในถ้ำ สอดคล้องกับที่ คณะสถาปัตยกรรมศาสตร์ มหาวิทยาลัยศิลปากร (2556, น. 23) ได้กล่าวไว้ว่า พื้นที่ภาคใต้ของไทยส่วนใหญ่ประกอบด้วยพื้นที่ภูเขา ป่าไม้และชายฝั่งทะเล ชาวไทยภาคใต้ส่วนใหญ่อาศัยอยู่ตามพื้นที่ทางธรรมชาติ ก่อตั้งเป็นชุมชนอาศัยอยู่ร่วมกัน บ้างก็อาศัยอยู่บนภูเขาหรือในถ้ำ เหตุผลส่วนใหญ่ของการเลือกที่อยู่อาศัยคือตั้งอยู่ใกล้กับพื้นที่หากินตามธรรมชาติ เช่น ของป่า เนื้อสัตว์ ต้นไม้ ฯลฯ

หรือเพื่อสร้างความปลอดภัย หลบหลีกจากภัยธรรมชาติและสัตว์ป่า การอาศัยอยู่บริเวณภูเขาของชาวไทยภาคใต้แสดงให้เห็นถึงอัตลักษณ์ในการเลือกที่อยู่อาศัยโดยอาศัยสภาพแวดล้อมทางธรรมชาติ

1.2 ด้านการประกอบอาชีพ

เนื่องจากพื้นที่ส่วนใหญ่ของภาคใต้รายล้อมด้วยธรรมชาติ ทำให้ชาวบ้านส่วนใหญ่พึ่งพาธรรมชาติในการสร้างอาชีพ นอกจากนี้ ภาคใต้ของไทยยังเป็นตั้งศูนย์กลางการค้ากับต่างชาติในอดีตกาล ประเทศคู่ค้าส่วนใหญ่ ได้แก่ ประเทศจีน ประเทศอินเดีย และแขกจากฝั่งมลายู ทำให้ชาวไทยภาคใต้มีการปรับตัวเข้ากับการประกอบอาชีพเกี่ยวกับการค้าขายมากขึ้น อาชีพที่ปรากฏในนิทานพื้นบ้าน เช่น การติดต่อค้าขายกับต่างชาติผ่านเรือสำเภา การเลี้ยงโคเนื้อ การเก็บของป่าขาย การล่าช้างเอางา อาชีพเลี้ยงช้าง การประมงทางทะเล การขายน้ำมันยาง เป็นต้น

1) การติดต่อค้าขายกับต่างชาติผ่านเรือสำเภา

นิทานเรื่อง *วันคาร* กล่าวถึง วันคารผู้เป็นเด็กกำพร้าพ่อแม่ตั้งแต่เกิด อาศัยอยู่ในการดูแลของเจ้าเมืองนามว่าท้าวอาทิตย์ วันหนึ่งเมื่อวันคารอายุสิบห้าปี วันคารได้ข่าวว่าจะมีเรือสำเภาออกไปค้าขาย จึงได้ฝากปลาเค็มไปขายด้วย ดังตัวอย่างต่อไปนี้

วันหนึ่ง นายเรือสำเภาจะไปค้าขายที่เมืองไพศาลี วันคารก็ได้ฝากปลาเค็ม 4-5

ตัวไปเป็นสินค้าด้วย

(กฤษกร เพชรนอก, 2555 น. 16)

ตัวอย่างดังกล่าวสามารถวิเคราะห์ได้ว่า ในสมัยโบราณ ชาวไทยภาคใต้นำสินค้าและของมีค่าไปขายให้กับต่างเมืองผ่านทางเรือสำเภา ดังที่ ศุภการ ศิริไพศาล และ อภิเชษฐ์ กาญจนดิฐ (2552, น. 8) ได้กล่าวไว้ว่า ภาคใต้ของประเทศไทยมีพื้นที่ส่วนใหญ่ติดกับทะเลทั้งสองฝั่ง ได้แก่ อ่าวไทยและทะเลอันดามัน ชาวจีนและชาวอินเดียที่มาติดต่อค้าขายกับประเทศไทยจะเดินทางมาโดยใช้เรือสำเภา ภาคใต้ของไทยจึงเปรียบได้กับศูนย์กลางการติดต่อค้าขายกับต่างประเทศ ชาวใต้ส่วนใหญ่ นำสินค้าของไทยออกไปขายกับต่างประเทศโดยฝากกับเรือสำเภาของต่างชาติ ต่อมาชาวจีนจึงได้มาต่อเรือที่ประเทศไทย เป็นจุดกำเนิดของเรือสำเภาไทย และใช้บรรทุกสินค้าไปค้าขายกับประเทศจีน การค้าขายผ่านเรือสำเภา มีประวัติอันยาวนานและเป็นอัตลักษณ์สำคัญของชาวไทยภาคใต้

นิทานเรื่อง *เกาะหนู เกาะแมว หาดแก้ว เขาตังกวน* กล่าวถึงเรื่องราวการติดต่อค้าขายระหว่างประเทศจีนและภาคใต้ของไทยในอดีตผ่านเรือสำเภา โดยกล่าวถึงสินค้าสำคัญของทั้งสองประเทศ ดังตัวอย่างต่อไปนี้

*เมืองสงขลาเป็นเมืองท่าสำคัญทางฝั่งตะวันออกของแหลมมลายู มีพ่อค้าจาก
ชาติต่างๆ เดินทางมาติดต่อค้าขายกันเป็นจำนวนมาก รวมถึงพ่อค้าชาวจีนคนหนึ่งก็นำ
เรือสำเภาบรรทุกสินค้าและเสื้อผ้าแพรพรรณเข้ามาเทียบท่าเมืองสงขลา เมื่อขายสินค้า
หมดก็ซื้อสินค้าพื้นเมืองจำพวกเครื่องเทศและของป่าเพื่อนำกลับไปเมืองจีน อยู่เป็น
ประจำ*

(กฤษกร เพชรนอก, 2555 น. 85)

ตัวอย่างดังกล่าวสามารถวิเคราะห์ได้ว่า ในนิทานกล่าวถึงสินค้าที่ประเทศจีนส่งออกหลัก คือ ผ้าแพรพรรณและสิ่งทอ ส่วนภาคใต้ของไทยมีสินค้าเป็นเครื่องเทศและของป่า โดยทั้งสองประเทศนี้ค้าขายกันผ่านเรือสำเภา ดังที่ พวง บุชรรัตน์ และ ทิพวัลย์ พิชยะกุล (2542, น. 543-544) ได้กล่าวไว้ว่า ในสมัยโบราณ พ่อค้าจีนเดินทางมาโดยเรือสำเภาและเข้ามาค้าขายในท่าเรือต่าง ๆ การติดต่อค้าขายระหว่างประเทศจีนและประเทศไทย อาศัยการบรรทุกผ่านทางทะเลบนเรือสำเภาของจีนเป็นหลัก แสดงให้เห็นว่าทั้งสองประเทศได้นำสินค้าของตนเองออกไปค้าขายกับต่างประเทศ โดยการค้าขายทางเรือสำเภาระหว่างจีนและไทย เป็นอัตลักษณ์ด้านการค้าขายที่มีประวัติศาสตร์มาตั้งแต่โบราณ

สรุปได้ว่า ภาคใต้ของไทยเป็นศูนย์กลางการค้าขายกับต่างประเทศ ไม่ว่าจะเป็นการติดต่อค้าขายกับชาวจีน อินเดีย และชนชาติอื่น ๆ โดยใช้เรือสำเภาเป็นพาหนะสำคัญในการประกอบอาชีพค้าขายกับชาวต่างชาติ

2) การเลี้ยงโคเนื้อ

นิทานเรื่อง *วีรชาติคนรากาม* กล่าวถึง ครอบครัวหนึ่งที่มีฐานะยากจน เลี้ยงวัวเอาไว้ จึงเอาวัวไปขายเพื่อเอาเงินมาใช้ ดังตัวอย่างต่อไปนี้

ครอบครัวชาวบ้านครอบครัวหนึ่ง ยากจนมาก เลี้ยงวัวไว้แต่ไม่มีอาหารให้มันกิน จนมันเริ่มผอม พ่อบ้านจึงตัดสินใจเอาไปขายให้พ่อค้าในเมือง

(เดชนี ขวลิต, 2545 น. 90)

ตัวอย่างดังกล่าวสามารถวิเคราะห์ได้ว่า ชาวไทยภาคใต้บางส่วนเพาะพันธุ์โคขายเป็นอาชีพ ดังที่ โอภาส พิมพา และคณะ (2552, น. 10) ได้กล่าวไว้ว่า ภาคใต้เป็นภูมิภาคที่อุดมไปด้วยทรัพยากรธรรมชาติอันสมบูรณ์ ชาวไทยภาคใต้ส่วนใหญ่ประกอบอาชีพเกษตรกรรมและค้าขาย บางครอบครัวเลี้ยงโคเนื้อและขายต่อเพื่อเอากำไร เนื้อโคที่ผลิตจากภาคใต้ของไทยถือเป็นอาหารที่มีคุณภาพ ในปัจจุบัน การเลี้ยงโคขายสามารถพบเห็นได้ทั่วไปในทุกภูมิภาคของไทย แต่สายพันธุ์วัวที่ดีที่สุดอยู่ที่ภาคใต้ของไทย และภาคใต้เป็นแหล่งผลิตเนื้อวัวที่ใหญ่ที่สุดในประเทศ

3) การเก็บของป่าขาย

นิทานเรื่อง *ตาแกล้งกับยายดี* กล่าวถึง สองตายายที่ใช้ชีวิตอยู่ร่วมกันโดยไม่มีบุตร ตาเป็นคนขี้แกล้ง ส่วนยายเป็นคนดี รื่นชอบทำอะไร든ทุรังสวนทางกับคำพูดของคนอื่น วันหนึ่งตาแกล้งอยากเข้าป่าเพื่อเก็บของมาขาย โดยอยากให้ยายไปด้วย จึงใช้คำพูดตรงกันข้ามกับความต้องการของตนเอง ยายดีที่ชอบเดินทุรังก็จะทำสวนทางกับคำพูดของตาแกล้งเสมอ ดังตัวอย่างต่อไปนี้

วันนี้ตาแกล้งจึงชวนยายดีเข้าป่า เพื่อไปเก็บของป่าขาย โดยบอกยายดีว่า วันนี้ไม่ต้องเข้าป่าหรอกเพราะ ของป่ามีอยู่น้อย ไม่ต้องเก็บมาขาย ยายดีก็ว่าจะเข้าป่าไปกับตาแล้วจะไปเก็บของป่ามาเยอะ ๆ เอาไปขาย ตาเดินยืมนำไปแล้วบอกให้ยายอย่าเก็บของเลย ยายดีก็จะเก็บหมดจนเต็มกระสอบที่หนักมาก

(เดชนี ขวลิต, 2545 น. 75)

ตัวอย่างดังกล่าวสามารถวิเคราะห์ได้ว่า ชาวไทยภาคใต้บางส่วนประกอบอาชีพเก็บของป่าขาย ดังที่ เพ็ญพิชชา อัครธรรักษ์ (2559, น. 161) ได้กล่าวไว้ว่า ในสมัยโบราณ ชาวไทยภาคใต้บางส่วนประกอบอาชีพเก็บของป่ามาขาย เนื่องจากภาคใต้ของไทยมีพื้นที่ที่อุดมสมบูรณ์ไปด้วยทรัพยากรทางธรรมชาติ ถิ่นที่อยู่ของชาวไทยภาคใต้ส่วนใหญ่อยู่ติดชายฝั่งทะเลและภูเขาที่เต็มไปด้วยป่าไม้ กอปรกับในสมัยโบราณที่มีการติดต่อค้าขายกับเรือสำเภาของประเทศจีน พ่อค้าชาวจีนก็มักมาซื้อเครื่องเทศและของป่าจากประเทศไทยกลับไป ทำให้การหาของป่าขายถือเป็นอัตลักษณ์ด้านวิถีชีวิตอย่างหนึ่งของชาวไทยภาคใต้ ในปัจจุบันอาชีพนี้หลงเหลืออยู่น้อย เพราะชาวไทยภาคใต้ส่วนใหญ่ที่อยู่ในแถบภูเขาและป่าไม้หันมาทำไร่ทำสวนกันจำนวนมาก

4) การล่าช้างเอางา

นิทานเรื่อง *พญาฉัททันต์* กล่าวถึง ในอดีต ช้างเพศเมียชื่อว่าช้างจุลพัทธราคิดว่าถูกพญาช้างนามว่าพญาฉัททันต์แกล้ง จึงอธิษฐานว่าเกิดชาติหน้าขอให้ได้แก่แก่น เมื่อกลับมาเกิดอีกชาติ ช้างจุลพัทธราเกิดเป็นพระธิดาของพระเจ้าพรหมทัตตนามว่าจุลพัทธรา ด้วยแรงแค้นจากชาติปางก่อน นางจุลพัทธราอยากได้พระแท่นบรรทมที่ท่าจากงาช้าง จึงให้คนออกไปตามหางาช้าง โดยมีพรานโสฤดรอาสาไปตามล่างาช้างมาให้ ดังตัวอย่างต่อไปนี้

ชาติต่อมานางช้างจุลพัทธราก็เกิดมาเป็นพระธิดาของพระเจ้าพรหมทัตตนามว่าจุลพัทธรา และจากแรงแค้นความอาฆาตแค้นในชาติปางก่อน ทำให้พระธิดาปรารถนาพระแท่นบรรทมที่ทำด้วยงาช้าง พระเจ้าพรหมทัตตจึงประกาศหาผู้อาสาไปนำงาช้างมาให้ ซึ่งพรานโสฤดรขอรับอาสาทำหน้าที่นี้ เพราะเป็นผู้มีความรู้เรื่องช้างในป่าหิมพานต์ โดยช้างที่พรานโสฤดรต้องการมากที่สุดก็คือพญาฉัททันต์

(กฤษกร เพชรนอก, 2555 น. 66)

ตัวอย่างดังกล่าวสามารถวิเคราะห์ได้ว่า ในสมัยโบราณ มีอาชีพล่าช้างเพื่อเอางามาขายเกิดขึ้นจำนวนมากในภาคใต้ของไทย ดังที่ วนิดา อินทรอำนวย (2560, น. 1-7) ได้กล่าวไว้ว่า ในอดีต ในประเทศไทยมีการค้าช้างจำนวนมาก ช้างเป็นหนึ่งในสมบัติอันสวยงามและมีค่า ทำให้มีผู้ต้องการสะสมช้างจำนวนมากในไทย นอกจากนี้ การล่าช้างเพื่อเอางาในสมัยก่อนยังเป็นเรื่องที่ไม่ผิดกฎหมายในประเทศไทย ทำให้มีการล่าช้างป่าเพื่อเอางาเกิดขึ้นอยู่เรื่อย ๆ ต่อมา เริ่มเกิดแนวคิดเชิงอนุรักษ์ขึ้นมา ทำให้ผู้คนเริ่มรณรงค์ต่อต้านการค้าช้าง เพื่ออนุรักษ์ไว้ซึ่งสายพันธุ์ช้างและความอุดมสมบูรณ์ทางธรรมชาติ ปัจจุบันการล่าช้างเอางาในภาคใต้อาจหายากไป

5) อาชีพเลี้ยงช้าง

นิทานเรื่อง *นางเลือดขาว* กล่าวถึง ตายายสองคนอาศัยอยู่ด้วยกันโดยไม่มีลูก ตามีอาชีพเป็นหมอช้าง วันหนึ่งเข้าไปจับช้างในป่า ตายายบังเอิญเจอคนอินเดียคนหนึ่ง เขายกลูกสาวให้ ตายายตั้งชื่อให้ว่า นางเลือดขาว ต่อมาตายายได้เก็บเด็กชายคนหนึ่งมาเลี้ยง ชื่อว่า ชายกุมาร ตายายจึงให้ทั้งสองแต่งงานกัน และเมื่อตายายถึงแก่กรรม พระราชาจึงให้นางเลือดขาวและชายกุมารดูแลงานของตายายต่อไป ดังตัวอย่างต่อไปนี้

ตายายไปหาช้างแล้วเจอชุมทรัพย์ซ่อนอยู่จึงมีขึ้นมา พอนางเลือดขาวกับชายกุมารถึงวัยหนุ่มสาว ตากับ ยายจึงให้แต่งงานเป็นคู่ครองกันเพื่อดูแลซึ่งกันและกันไป เมื่อตากับยายถึงแก่กรรมแล้ว พระราชาจึงมอบ หมายหน้าที่นี้ให้กับนางเลือดขาวและชายกุมารสืบทอดต่อจากตายาย และให้ตำแหน่งที่สูงขึ้นเป็นนายกองช้างมีหน้าที่ฝึกช้างและเลี้ยงช้าง

(เตชินี ขวลิขิต, 2545 น. 107)

ตัวอย่างดังกล่าวสามารถวิเคราะห์ได้ว่า ภาคใต้ของไทยมีผู้คนบางส่วนประกอบอาชีพเป็นหมอช้างหรือคนเลี้ยงช้าง มีหน้าที่ฝึกช้างและดูแลช้าง ดังที่ เสาวรีย์ ชัยวรรณ และ วสันต์ ปัญญาแก้ว (2562, น. 11-12) ได้กล่าวไว้ว่า ในอดีต ช้างเป็นสัตว์คู่บ้านคู่เมืองที่สำคัญของประเทศไทย ภาคใต้ของไทยเป็นพื้นที่ภูเขาและป่าไม้ขนาดใหญ่ ทำให้มีช้างจำนวนมาก ก่อให้เกิดอาชีพเลี้ยงช้างขึ้น คนเลี้ยงช้างหรือหมอช้างจะมีหน้าที่ดูแลและฝึกช้างให้เชื่อง นอกจากนี้ ช้างยังสำคัญต่อพิธีกรรมสำคัญต่าง ๆ ของผู้ปกครองเมืองอีกด้วย ด้วยภาคใต้มีหัวเมืองสำคัญจำนวนมาก อาชีพหมอช้างย่อมเป็นอาชีพที่สำคัญอย่างยิ่ง ในปัจจุบัน อาชีพเลี้ยงช้างยังคงมีให้เห็นอยู่ในปางช้างหลายแห่งในภาคใต้และภาคอื่น ๆ ของประเทศ ช้างที่ได้รับการฝึกและดูแลกลายมาเป็นสิ่งที่ได้รับความสนใจจากนักท่องเที่ยวจากทั่วโลก

6) การประมงทางทะเล

นิทานเรื่อง *ความพร้อมเพรียง* (นครศรีธรรมราช) กล่าวถึง สองสามีภรรยาที่มีฐานะยากจน ทั้งคู่ช่วยกันคิดหาวิธีการหนีจากความยากจน ภรรยาจึงเสนอให้ช่วยกันวิดน้ำทะเลจนแห้ง แล้วจับปลาทะเลไปขาย ดังตัวอย่างต่อไปนี้

ถึงตอนนี้ภริยาก็เสนอทางออกไปจากความยากจนว่า “เอาอย่างนี้ดีไหมพี่ เราไปวิดน้ำในทะเลกันดีกว่า ปลาในทะเลมีมากมาย พอเราวิดน้ำแห้งหมดแล้ว เราก็จะจับปลาได้อย่างง่ายดาย แล้วเราจะมีปลาไปขายตลาดได้ตลอดทั้งชาติ ซึ่งจะทำให้เรามีเงินเก็บเป็นแสนๆ แน่ในคราวนี้”

(เอกรัตน์ อุดมพร, 2553 น. 30-31)

ตัวอย่างดังกล่าวสามารถวิเคราะห์ได้ว่า ชาวไทยภาคใต้หลายกลุ่มประกอบอาชีพประมง ดังที่ มโน พิสุทธิรัตนานนท์ และคณะ (2539, น. 14) ได้กล่าวไว้ว่า พื้นที่ภาคใต้ของประเทศไทยทั้งสองฝั่งอยู่ติดทะเลทางฝั่งตะวันออกอยู่ติดอ่าวไทย ฝั่งตะวันตกอยู่ติดทะเลอันดามัน ทำให้ชาวไทยภาคใต้หลายกลุ่มประกอบอาชีพจับสัตว์น้ำและปลาทะเลมาขายเป็นอาชีพ ทำให้การประมงทางทะเลเป็นหนึ่งในอัตลักษณ์การประกอบอาชีพที่โดดเด่น

และสำคัญของภาคใต้ ในปัจจุบันการประมงทางทะเลที่ภาคใต้ของไทยยังคงเป็นหนึ่งในอาชีพหลักของภาคใต้ แต่เพื่อความยั่งยืนและความอุดมสมบูรณ์ทางทะเลของประเทศ จึงมีการกำหนดควบคุมการประมงชายฝั่งเพื่อไม่ให้เกิดการจับสัตว์น้ำหรือสร้างความเสียหายในพื้นที่ชายฝั่งทะเลมากเกินไป

7) การขายน้ำมันยาง

นิทานเรื่อง *หมื่นแก้วใจกล้า (นครศรีธรรมราช)* กล่าวถึง นายแก้ว ชายที่เป็นคนจนมีนิสัยขี้ลาดตาขาวต่างจากชื่อของตน วันหนึ่งนายแก้วและภรรยาออกไปหาน้ำมันยางมาขาย ดังตัวอย่างต่อไปนี้

*อาชีพของนายแก้วก็คือทำน้ำมันยางขาย วันหนึ่ง นายแก้วจะต้องเข้าป่าหา
น้ำมันยาง เมียท้องแก่ไม่กล้าอยู่บ้านคนเดียว ขอตามสามีไปด้วย*

(เอกรัตน์ อุดมพร, 2553 น. 239)

ตัวอย่างดังกล่าวสามารถวิเคราะห์ได้ว่า ชาวไทยภาคใต้บางส่วนประกอบอาชีพขายน้ำมันยาง สร้างรายได้ ดังที่ เสรี จุ้ยพริก และ อรุณ ไชยเต็ม (2541, น. 23-28) ได้กล่าวไว้ว่า พื้นที่ส่วนใหญ่ในภาคใต้ของไทยอุดมสมบูรณ์ไปด้วยสภาพแวดล้อมทางธรรมชาติ ผู้คนส่วนใหญ่จึงประกอบอาชีพโดยอาศัยทรัพยากรที่มีอยู่รอบตัว น้ำมันยางคือน้ำมันที่ได้จากต้นยางนา ใช้ทาเรือ ทาบ้าน หรือผสมกับชันใช้ยาเรือได้ ซึ่งต้นยางนาเป็นพืชที่หาพบได้มากในพื้นที่ภาคใต้ของประเทศไทย และประโยชน์ของน้ำมันยางที่ใช้ทาเรือก็ส่งผลดีต่อการทำงานในพื้นที่ภาคใต้ที่อยู่ติดทะเลทั้งสองฝั่ง แสดงให้เห็นว่าชาวไทยภาคใต้รู้จักนำประโยชน์จากสิ่งแวดล้อมที่มีอยู่ในธรรมชาติมาสร้างเป็นรายได้ ในปัจจุบัน ยังคงมีการใช้ประโยชน์จากน้ำมันยางอยู่ และสามารถพบเห็นได้ทั่วทุกภูมิภาคในประเทศไทย

จากอัตลักษณ์ด้านการประกอบอาชีพที่กล่าวมา สามารถสรุปได้ว่า ชาวไทยภาคใต้ส่วนใหญ่ประกอบอาชีพที่มีความเกี่ยวข้องกับทรัพยากรทางธรรมชาติที่มีอยู่รอบตัว ทั้งการประกอบอาชีพประมง เก็บของป่า เลี้ยงสัตว์ เป็นต้น นอกจากนี้ ภาคใต้ยังเป็นพื้นที่ที่มีความหลากหลายทางเชื้อชาติ ศาสนาและวัฒนธรรม เพราะมีการติดต่อกับต่างประเทศ นิทานท้องถิ่นภาคใต้จึงได้แสดงให้เห็นอัตลักษณ์ด้านการประกอบอาชีพที่โดดเด่นแตกต่างจากภูมิภาคอื่น ๆ

2. อัตลักษณ์ด้านประเพณีและความเชื่อ

สภาพแวดล้อมทางธรรมชาติที่ประกอบไปด้วยภูเขาและป่าไม้ ทำให้ชาวไทยภาคใต้มีความเชื่อเรื่องของสิ่งที่ไม่มองเห็นและสิ่งเหนือธรรมชาติ รวมถึงการได้รับอิทธิพลจากวัฒนธรรมที่หลากหลาย ศาสนาพุทธและศาสนาอิสลาม ทำให้ชาวไทยภาคใต้มีประเพณีและความเชื่อที่ยอมรับและปฏิบัติต่อเนื่องกันมาช้านาน ดังประเด็นการวิเคราะห์ต่อไปนี้

2.1 ด้านประเพณี

ชาวบ้านในภาคใต้ของไทยมีความเชื่อเกี่ยวกับสิ่งลึกลับเหนือธรรมชาติ เทพยดาที่ดลบันดาลประทานพรต่าง ๆ ความเชื่อที่ได้รับการยอมรับและปฏิบัติต่อกันจนเป็นประเพณีมักเกิดขึ้นจากเหตุการณ์สำคัญหรือเหตุการณ์เหนือธรรมชาติในอดีต เช่น การสาปแช่งของเจ้าแม่ลิ้มกอเหนี่ยว การแสดงอิทธิฤทธิ์ของพระโคะ เป็นต้น ประเพณีที่คนภาคใต้ให้ความเชื่อถือและปฏิบัติต่อเนื่องกันมาจนเป็นแบบแผน เช่น ประเพณีบวงสรวงเทพยดา ประเพณีแห่เจ้าแม่ลิ้มกอเหนี่ยว พิธีสมโภชวันหลวงปู่ทวดเหยียบน้ำทะเลจืด (หลวงพ่อกะโคะ) เป็นต้น

1) พิธีบวงสรวงเทพยดาเทวดา

นิทานเรื่อง *พระราชและพระธิดาทั้งเจ็ด* กล่าวถึงพระราชานในเมืองนี้มีประสงค์จะมีพระโอรสหรือพระธิดาสืบราชสมบัติต่อไป การสืบราชสมบัติมีความสำคัญอย่างมากกับราชาผู้ครองเมือง จากเนื้อเรื่องมีการสื่อถึงความเชื่อการบวงสรวงเทพยดา จึงมีทำพิธีสังเวยเทวดาเพื่อให้สิ่งศักดิ์สิทธิ์ช่วยอำนาจอวยพรให้สมหวังตามปรารถนา หากขอสิ่งใดจะได้สิ่งนั้นตามต้องการ พระราชาในเมืองนี้ที่ประสงค์จะมีพระโอรสหรือพระธิดาสืบราชสมบัติ จึงได้ประกอบพิธีบวงสรวงเทพยดาขึ้นมา เพื่อให้พระองค์มีโอรสหรือพระธิดาตามปรารถนา ดังตัวอย่างต่อไปนี้

“เรื่องการเมืองและธิดานี้ขึ้นอยู่กับพระเจ้าที่จะบันดาลให้ได้ มีอยู่วิธีหนึ่ง
จะได้สมปรารถนา คือตั้งพิธีจัดงานบวงสรวงเทพยดา”

เมืองนี้รู้สึกชื่นชมโสมนัสและพากันเที่ยวเตร่สนุกสนานเฮฮา โดยที่ทราบว่
พระราชอาชญาของเขาก่อไว้เสียเหวอเหวอเพื่อให้ได้มีพระราชโอรสและธิดาสืบราชสมบัติต่อไป

(อานนท์ อาทิตย์อุทัย, 2550 น. 55-56)

ตัวอย่างดังกล่าวสามารถวิเคราะห์ได้ว่า ชาวไทยภาคใต้ให้ความสำคัญและเชื่อว่ามีสิ่งศักดิ์สิทธิ์
คุ้มครองดูแลปกป้องรักษาชีวิตผู้คนในชุมชน จึงมีการจัดพิธีบวงสรวงขอพรจากเทพยดาขึ้น ดังที่ ประทุม ชุ่มเพ็งพันธ์
(2548, น. 246) ได้กล่าวไว้ว่า ชาวไทยภาคใต้มีประเพณีบวงสรวงเทพยดา เพื่อให้สมาชิกทุกคนในหมู่บ้านรอดพ้นจาก
สิ่งชั่วร้าย ด้วยการขออำนาจจากเทพยดาหรือสิ่งศักดิ์สิทธิ์ประจำหมู่บ้านให้ช่วยขับไล่สิ่งอัปมงคลออกไป แสดงให้เห็น
ว่าประเพณีบวงสรวงเทพยดานี้มีความสำคัญต่อความศรัทธาของชาวไทยภาคใต้ เป็นอัตลักษณ์ด้านประเพณีที่ถือ
ปฏิบัติและสืบทอดกันมาจนถึงปัจจุบัน

2) ประเพณีแห่เจ้าแม่ลิ้มกอเหนี่ยว

นิทานเรื่อง *เจ้าแม่กอเหนี่ยว* กล่าวถึงในจังหวัดปัตตานี มีการจัดงานเฉลิมฉลองเจ้าแม่ลิ้มกอเหนี่ยว
อย่างยิ่งใหญ่และครึกครื้น และมีพิธีกรรมบูชารูปสิ่งศักดิ์สิทธิ์แหวนไปรอบ ๆ เมือง นับเป็นพิธีที่มีความสำคัญอย่าง
มากกับชาวปัตตานีทางภาคใต้ของประเทศไทย ดังตัวอย่างต่อไปนี้

ทุก ๆ ปีในวันขึ้น 15 ค่ำ เดือน 3 ทางจังหวัดปัตตานีจะจัดงานฉลองศาลเจ้าแม่
ลิ้มกอเหนี่ยวเป็นประจำทุกปี นับเป็นพิธีกรรมมหิหารอย่างยิ่ง มีการอัญเชิญรูปของเจ้า
แม่ และรูปสิ่งศักดิ์สิทธิ์ต่าง ๆ แห่แหวนไปรอบ ๆ เมืองแล้วจัดพิธีเฉลิมฉลองกันอย่าง
ครึกครื้น

(อานนท์ อาทิตย์อุทัย, 2550 น. 76)

ตัวอย่างดังกล่าวสามารถวิเคราะห์ได้ว่า ศาลเจ้าแม่ลิ้มกอเหนี่ยวเป็นศาลสิ่งศักดิ์สิทธิ์คู่มืองปัตตานี
มาตั้งแต่สมัยโบราณ ตามความเชื่อที่ประทุม ชุ่มเพ็งพันธ์ (2545, น. 312) ได้กล่าวว่า ลิ้มกอเหนี่ยวเคยสร้างศาลาให้
มีสยิดกรือเซะไม่มีวันสร้างเสร็จ ซึ่งก็เป็นไปตามคำสาป คือเมื่อก่อสร้างขึ้นไปถึงหลังคาที่ไร ฟ้าจะผ่าลงมาทำลายทุก
ครั้ง ดังนั้นมีสยิดกรือเซะจึงสร้างไม่เสร็จหรือไม่มีหลังคามาราบเท่าทุกวันนี้ ทำให้ผู้คนเกิดความศรัทธาในอิทธิฤทธิ์
ของเจ้าแม่ลิ้มกอเหนี่ยว ความเชื่อนี้จึงกลายเป็นอัตลักษณ์ที่สำคัญของชาวบ้าน ทุกคนต่างเคารพนับถือ
เจ้าแม่ลิ้มกอเหนี่ยว ผู้คนต่างเดินทางมากราบไหว้ สักการบูชาเพื่อขอให้ประสบความสำเร็จในด้านต่าง ๆ ทั้งชื่อเสียง
ลาภยศ เงินทอง อีกทั้งเป็นที่ยึดเหนี่ยวจิตใจ จนกระทั่งการบนบานให้เจ้าแม่ช่วยเหลือ การเสี่ยงทายขอโชคลาภ งาน
สมโภชนี้มีความยิ่งใหญ่ สะท้อนให้เห็นว่างานพิธีเจ้าแม่ลิ้มกอเหนี่ยวเป็นอัตลักษณ์ที่โดดเด่นของชาวปัตตานี

3) พิธีสมโภชวันหลวงปู่ทวดเหยียบน้ำทะเลจืด (หลวงพ่อบุญ)

นิทานเรื่อง *ท่านโศ* (สงขลา) กล่าวถึงเรื่องราวของพระโศ ผู้เป็นพระสงฆ์ที่ชาวสงขลานั้นนับถือ มี
เรื่องเล่าว่าท่านมีอิทธิฤทธิ์มากมาย เช่น เมื่อพระโศเหยียบน้ำทะเล น้ำทะเลนั้นจะกลายเป็นน้ำจืดที่สามารถดื่มได้
หรือพระโศเคยช่วยขจัดโรคระบาดร้ายแรงที่คร่าชีวิตผู้คนจำนวนมากในสมัยอยุธยา หรือมีความเชื่อว่าพระโศคือ
พระศรีอาริย์ที่จะมาตรัสรู้เป็นพระพุทธเจ้าในภายภาคหน้า เป็นต้น จนกระทั่งหลังจากที่พระโศมรณภาพไป จึงมีการ
จัดพิธีสมโภชบูชาพระโศ ดังตัวอย่างต่อไปนี้

แต่ชาวสงขลาบอกว่า พระโศ ก็คือพ่อท่านโศ แห่งวัดพระโศ อำเภอสทิง
พระ จังหวัดสงขลานั้นเอง เคียงนี้ยังมีรอยเท้าทั้งสองของท่านปรากฏอยู่ที่วัดพระโศ
แล้วจะมีการสมโภชพ่อท่านโศ (หลวงพ่อบุญ) ทุกวันพฤหัสบดี ในงานนี้จะมีการทำขนม
โคลักษณะคล้ายข้าวต้มขาวขึ้นเป็นของประกอบที่สำคัญ

(เอกรัตน์ อดมพร, 2553 น. 88)

ตัวอย่างดังกล่าวสามารถวิเคราะห์ได้ว่า พระโคหรือท่านโคะ เป็นพระสงฆ์รูปสำคัญที่มีความสำคัญต่ออิทธิพลความเชื่อของชาวไทยภาคใต้เป็นอย่างสูง โดยเฉพาะอย่างยิ่งในพื้นที่แถบจังหวัดสงขลา ดังที่ อุดม หนูทอง (2535, น. 212-221) ได้กล่าวไว้ว่า เรื่องเล่าของพระโคที่กล่าวถึงอิทธิฤทธิ์และการมีอยู่จริงของพระโคในประวัติศาสตร์ของประเทศ เช่น อิทธิฤทธิ์หลวงพ่อกะเหยียบทะเลน้ำจืด เป็นต้น ทำให้มีชาวไทยภาคใต้เลื่อมใสศรัทธาจำนวนมาก จึงได้มีการจัดพิธีสมโภชวันหลวงปู่ทวดเหยียบน้ำทะเลจืด (หลวงพ่อกะเหยียบ) หรือพิธีบูชาบวงสรวงพระโคนี้ขึ้นมาทุกปี แสดงให้เห็นถึงวัฒนธรรมความเชื่อที่สำคัญของชาวไทยภาคใต้ นอกจากนี้ พิธีสมโภชวันหลวงปู่ทวดเหยียบน้ำทะเลจืด (หลวงพ่อกะเหยียบ) ยังมีอยู่ให้เห็นในปัจจุบันและจัดขึ้นเป็นประจำต่อเนื่องทุกปี โดยได้รับการสนับสนุนจากภาครัฐบาลกระทรวงและความเชื่อจากชาวบ้านในพื้นที่ภาคใต้ รวมถึงได้รับความสนใจจากสื่อมวลชนในพื้นที่อีกด้วย

2.2 ด้านความเชื่อ

ความเชื่อที่ปรากฏในนิทานพื้นบ้านภาคใต้ของไทย แสดงให้เห็นมุมมองความเชื่อของชาวบ้านในภูมิภาคที่ได้รับอิทธิพลมาจากศาสนาและความเชื่อในสิ่งเหนือธรรมชาติ ความเชื่อที่ปรากฏ เช่น การเปลี่ยนศาสนาเมื่อแต่งงานกับชาวมุสลิม การเก็บสมบัติเอาไว้ในถ้ำ เป็นต้น

1) การเปลี่ยนศาสนาเมื่อแต่งงานกับชาวมุสลิม

นิทานเรื่อง *เจ้าแม่ลิ้มกอเหนี่ยว* กล่าวถึง ชายชาวจีนนามว่า ลิ้มโต๊ะเคี่ยม ที่เดินทางผ่านเรือสำเภา มาค้าขายที่ภาคใต้ของประเทศไทย ก่อนจะตกหลุมรักกับหญิงสาวมุสลิมคนหนึ่ง จึงตกลงปลงใจแต่งงานกัน และลิ้มโต๊ะเคี่ยมก็เปลี่ยนศาสนามานับถือศาสนาอิสลามตามธรรมเนียม ดังตัวอย่างต่อไปนี้

ต่อมาไม่นานลิ้มโต๊ะเคี่ยมก็ตกหลุมรักกับธิดาสาวสวยของเจ้าเมืองปัตตานี และเมื่อไม่มีอุปสรรคอันใดมาขัดขวางทั้งสองจึงเข้าสู่พิธีแต่งงานอยู่กินกันฉันสามีภรรยา โดยลิ้มโต๊ะเคี่ยมยินยอมเข้ารับนับถือศาสนาอิสลามอย่างถูกต้อง พร้อมกับตั้งถิ่นฐานครอบครัวอยู่ที่เมืองปัตตานีนั่นเอง

(กฤษกร เพชรนอก, 2555 น. 54)

ตัวอย่างดังกล่าวสามารถวิเคราะห์ได้ว่า ชาวไทยภาคใต้ส่วนใหญ่นับถือศาสนาอิสลาม ศาสนาอิสลามมีธรรมเนียมในการแต่งงาน โดยที่ไม่ว่าฝ่ายชายหรือหญิงที่อยู่ต่างศาสนามาแต่งงานกับชาวมุสลิม จะต้องเปลี่ยนศาสนามานับถือศาสนาอิสลามด้วยเท่านั้น ดังที่ กีฬะห์ ดาราภัย (2564, น. 59-60) ได้กล่าวไว้ว่า ชาวไทยภาคใต้ส่วนใหญ่โดยเฉพาะในจังหวัดที่อยู่ใกล้กับประเทศมาเลเซีย นับถือศาสนาอิสลาม ประเพณีการแต่งงาน ตามบัญญัติทางศาสนาอิสลาม มุสลิมจะต้องแต่งงานกับมุสลิมด้วยกัน ถ้ามีความจำเป็นจะต้องแต่งงานกับคนต่างศาสนาต้องมีข้อตกลงให้ฝ่ายชายรับศาสนาอิสลามเสียก่อน ถือเป็นอัตลักษณ์ธรรมเนียมทางศาสนาที่โดดเด่นของชาวมุสลิมในภาคใต้ของประเทศไทย

2) ความศรัทธาทางพระพุทธศาสนาของคนใต้

นิทานเรื่อง *หินหัวนายแรง* กล่าวถึง ในสมัยโบราณมีการนำพระบรมสารีริกธาตุสร้างพระบรมธาตุเจดีย์ที่เมืองนครศรี นายแรงที่ศรัทธาในพระพุทธศาสนาจึงชวนสมบัติไปมากมาย หวังจะฝังลงไว้ใต้พระบรมธาตุเจดีย์ แต่ระหว่างทางเจออุปสรรคมากมาย จึงไปไม่ทันพระบรมธาตุเจดีย์สร้างเสร็จ ด้วยความเสียใจ จึงซ่อนสมบัติไว้ในถ้ำ และสั่งเสียให้ลูกน้องตัดหัวของเขาเอาไปวางขวางทางเข้าถ้ำ ปกป้องสมบัติเอาไว้ เกิดเป็นที่มาของหินหัวนายแรง ดังตัวอย่างต่อไปนี้

ทางเมืองนครศรีได้ก่อสร้างพระบรมธาตุเจดีย์ นายแรงทราบข่าวยินดีเป็นที่สุด จึงชวนสมบัติเท่าที่มีลงเรือไปทำบุญ แต่เรือถูกพายุต้องหาที่หลบอยู่นาน เมื่อมาถึงก็มีคนบอกว่าได้สร้างเสร็จเรียบร้อยแล้ว นายแรงเสียใจมากที่ไม่สมปรารถนา จึงชวนสมบัติไป

เก็บไว้ในถ้ำเล็กๆ หนึ่งแห่ง แล้วบอกให้ลูกน้องตัดหัวตัวเองไว้เผื่อถ้ำ ถ้ำลูกหลานของ
ตัวเองมาเอาจะผลึกหัวของเขาได้ก็จะเปิด

(เตชินี ขวลิขิต, 2545 น. 80)

ตัวอย่างดังกล่าวสามารถวิเคราะห์ได้ว่า นิทานพื้นบ้านภาคใต้ได้แสดงให้เห็นถึงความศรัทธาใน
พระพุทธศาสนาอย่างแรงกล้าของชาวไทยภาคใต้ ดังที่นิทานกล่าวถึง ความยินดีในการทำบุญของนายแรงที่จะนำ
ทรัพย์สินทั้งหมดที่ตนเองมีไปทำบุญพระบรมธาตุเจดีย์ที่จังหวัดนครศรีธรรมราช แต่เมื่อไม่สามารถทำได้จึงสะสมบัติ
เอาไปเก็บไว้ในถ้ำด้วยความเสียใจ อธิบายให้เห็นความสำคัญของพระบรมธาตุเจดีย์ ว่าเป็นศาสนสถานที่สำคัญ และ
เป็นศูนย์รวมความศรัทธาของคนในภาคใต้ ดังที่ สุภารัตน์ ชาญแท้ และคณะ (2560, น. 11) ได้กล่าวว่า พระบรมธาตุ
เจดีย์นครศรีธรรมราชถือเป็นสิ่งศักดิ์สิทธิ์สำคัญคู่บ้านคู่เมืองของชาวนครศรีธรรมราช เพราะเป็นที่ประดิษฐานพระ
บรมสารีริกธาตุ โดยมีพระทันตธาตุ (ฟัน) ของพระพุทธเจ้าเป็นที่เคารพสักการบูชา เป็นแหล่งรวมศรัทธาของเหล่า
พุทธศาสนิกชนทั้งชาวไทยและชาวต่างประเทศ แสดงให้เห็นถึงอัตลักษณ์ด้านความเชื่อที่มีต่อพระพุทธศาสนาของชาวใต้

3. อัตลักษณ์ด้านการละเล่น

การละเล่นพื้นบ้านสามารถสะท้อนภูมิปัญญาและวิถีชีวิตในพื้นที่ได้ เนื่องจากเป็นศูนย์กลางการค้าทางทะเล
กับชาวต่างชาติในสมัยโบราณ ทำให้ชาวบ้านในพื้นที่ภาคใต้ของไทยในอดีตมีการละเล่นที่ได้รับอิทธิพลมาจากต่างชาติ
เช่น การเล่นจาโต (หมากรุก) เป็นต้น

นิทานเรื่อง *การเล่นจาโต* กล่าวถึง พระเจ้าชียงที่ชอบกินตับเด็กเป็นอาหาร สั่งให้คนนำเด็กมาถวายทุกวัน
จนวันหนึ่งได้เล่นจาโต (หมากรุก) พบว่าฝ่ายอำมาตย์แพ้ เพราะเหลือแค่หมากรุกตัวเดียว พระเจ้าชียงจึงตระหนัก
ได้ว่าไม่ควรกินราษฎรจนหมด ไม่เช่นนั้นก็จะพ่ายแพ้ให้ศัตรู หลังจากนั้นพระเจ้าชียงจึงไม่กินตับเด็ก รักและปกครอง
ราษฎร จนบ้านเมืองเป็นสุข ดังตัวอย่างต่อไปนี้

*ขณะที่อำมาตย์เล่นหมากรุกกันอยู่นั้นพระเจ้าชียงก็นั่งดูอยู่ด้วย เมื่อเล่นไปปรากฏว่าฝ่าย
ตรงข้ามกับอำมาตย์ชนะ ฝ่ายอำมาตย์เหลือแต่ขุน (คือ กษัตริย์) จึงจนมุมไม่สามารถแก้ปัญหาได้
พระเจ้าชียงจึงได้ความคิดว่า ถ้าเรากินราษฎรหมดแล้วจะไปสู้รบกับศัตรูได้อย่างไร พระเจ้าชียงจึง
เกิดความรักราษฎร ไม่กินราษฎรอีกต่อไป และได้ปกครองบ้านเมืองอย่างมีความสุข*

(อานนท์ อาทิตย์อุทัย, 2550 น. 113)

ตัวอย่างดังกล่าวสามารถวิเคราะห์ได้ว่า ในสมัยโบราณมีการนำจาโต (หมากรุก) มาเป็นเกมการละเล่นใน
ภาคใต้ ดังที่ ธนิศร ศรีภักดิ์เจริญ และ ธีรศักดิ์ อุนอรรถมนต์เลิศ (2553, น. 170) ได้กล่าวไว้ว่า หมากรุกหรือจาโตมีมา
ตั้งแต่สมัยสุโขทัย ในช่วงแรก หมากรุกเป็นกิจกรรมการละเล่นของชนชั้นสูงและพระสงฆ์ ต่อมาก็เป็นที่นิยมในหมู่ชน
ชั้นกลางลงมาเรื่อย ๆ จากนิทานเรื่องการเล่นจาโต แสดงให้เห็นถึงความหมายของการเล่นจาโตหรือหมากรุก เมื่อ
เปรียบเทียบกับกรปกครอง ที่มีตัวหมากเป็นเสมือนกันชนชั้นและตำแหน่งต่าง ๆ ในการปกครอง เป็นอัตลักษณ์ที่
โดดเด่นในการละเล่นของชาวใต้

4. อัตลักษณ์ด้านการใช้สมุนไพร

เนื่องจากพื้นที่ส่วนใหญ่ของภาคใต้เต็มไปด้วยภูเขาและป่าไม้ ทำให้ชาวบ้านในพื้นที่ต้องปรับตัวและ
ประยุกต์ใช้ผลประโยชน์จากธรรมชาติรอบตัว การใช้สมุนไพรที่ปรากฏในนิทานพื้นบ้านภาคใต้ ได้แก่ การใช้ยางไม้
น้ำมันกับขี้ชันจับสัตว์ เป็นต้น

นิทานเรื่อง *เจ้าขี้ตูด* กล่าวถึง ชายที่มีหูดเต็มตัว เขาถูกเรียกว่า เจ้าขี้ตูด เจ้าขี้ตูดเป็นที่รังเกียจของชาวบ้าน
และครอบครัว จึงได้หนีออกมาใช้ชีวิตลำพังในป่า ต่อมาเมื่อถางป่าแล้ว ก็พบว่าต้นไม้ที่ตัดไปกลับมาขึ้นต้นได้

เหมือนเดิม จึงสืบหาความจริงจนพบกับเจ้าลิงที่มีกลองวิเศษ มันตีกลองและทำให้ต้นไม้ที่ตัดไปกลับมาขึ้นต้นได้ เจ้าชู้ตุดจึงได้วางแผนจับเจ้าลิงตัวนั้นโดยใช้ยางไม้ น้ำมันกับขี้ชันเป็นกับดัก ดังตัวอย่างต่อไปนี้

พื้นเสียงร้องของลิงประหลาด ต้นไม้ที่เขาโค่นไว้ตั้งแต่เช้า จนเย็นก็ลุกขึ้นมาต่อติดกับต้น
เดิมจนหมด เมื่อเห็นดังนั้น เจ้าชู้ตุดจึงคิดอุบายหาทางจับเจ้าลิงตัวนั้นทันที พอกลับมาถึงกระท่อม
เขาก็รับนำยางไม้ น้ำมันกับขี้ชันที่หามาได้ ผสมกันแล้วนำไปเคี่ยวไฟ จนเหนียวหนึบเป็นยางตัง
เตรียมไว้สำหรับจับลิงในวันพรุ่งนี้

(กฤษกร เพชรนอก, 2555 น. 44)

ตัวอย่างดังกล่าวสามารถวิเคราะห์ได้ว่า ชาวไทยภาคใต้เรียนรู้การใช้ทรัพยากรธรรมชาติที่มีอยู่รอบตัวมาใช้ประโยชน์ ดังเช่นในตัวอย่างของเจ้าชู้ตุด ที่ได้นำยางไม้และขี้ชันมาผสมกันทำเป็นยางเหนียว ๆ และนำไปจับสัตว์ ดังที่เพ็ญญา ทิพย์สุราษฎร์ (2559, น. 1-2) ได้กล่าวไว้ว่า สิ่งแวดล้อมรอบที่อยู่อาศัยของชาวใต้อุดมสมบูรณ์ไปด้วยธรรมชาติ ชาวใต้จึงเรียนรู้ที่จะใช้ทรัพยากรเหล่านั้นให้เกิดประโยชน์ เช่น การนำยางไม้และขี้ชัน (ยางไม้ที่แมลงขนาดเล็กชนิดหนึ่งทำมาสร้างรัง) มาผสมและเคี่ยวในความร้อน จนเกิดความเหนียว และนำยางที่มีความเหนียวนี้มาใช้จับสัตว์ เพื่อนำไปประกอบอาหารหรือทำประโยชน์อื่น ๆ แสดงให้เห็นถึงอัตลักษณ์ในการเรียนรู้ที่จะนำทรัพยากรธรรมชาติมาใช้ประโยชน์ของชาวใต้อันโดดเด่น

5. อัตลักษณ์ด้านการติดต่อกับต่างชาติ

นิทานพื้นบ้านภาคใต้ ได้แสดงให้เห็นอัตลักษณ์อย่างหนึ่งของพื้นที่ภาคใต้ของไทยคือ เป็นพื้นที่ที่มีความสัมพันธ์กับคนต่างเชื้อชาติและต่างศาสนามาตั้งแต่สมัยโบราณ จึงปรากฏเรื่องราวที่กล่าวถึงการติดต่อกับชาวต่างชาติทั้งในด้านการค้าขายและการอาศัยอยู่ร่วมกันของชาวต่างชาติหรือต่างศาสนาในพื้นที่ภาคใต้ ดังนี้

5.1 ด้านการค้าขายกับชาวต่างชาติ

เนื่องจากพื้นที่ภาคใต้ของไทยมีพื้นที่ติดชายฝั่งทะเลทั้งสองด้าน ทำให้ภาคใต้ได้กลายเป็นศูนย์กลางทางการค้ากับพ่อค้าต่างชาติตั้งแต่สมัยโบราณ มีพ่อค้าจากหลากหลายเชื้อชาติเดินทางข้ามทะเลมาค้าขายที่เมืองท่าต่าง ๆ ในพื้นที่ภาคใต้ของไทย เช่น การเดินทางไปมาหาสู่กันระหว่างจีน-ไทยโดยใช้เรือสำเภา เป็นต้น

นิทานเรื่อง *เจ้าแม่ลิ้มกอเหนี่ยว* กล่าวถึง ลิ้มกอเหนี่ยวน้องสาวของลิ้มโต๊ะเคี่ยม เดินทางมายังภาคใต้ของประเทศไทย เมื่อพี่ชายที่เดินทางมาทำการค้าขายไม่กลับประเทศจีนนานกลายเป็น โดยสาบานไว้ว่าจะไม่กลับประเทศจีนหากพาพี่ชายกลับไปไม่ได้ เมื่อมาถึงก็ขอร้องให้ลิ้มโต๊ะเคี่ยมกลับประเทศจีนกับตนเอง ดังตัวอย่างต่อไปนี้

ลิ้มกอเหนี่ยวออกเดินทางจากเมืองจีนด้วยเรือสำเภาจน กระทั่งมาถึงเมืองปัตตานี
และได้พบกับลิ้มโต๊ะเคี่ยมพี่ชายจึงขอร้องอ้อนวอนให้กลับบ้านไปหาแม่พร้อมกับตน

(กฤษกร เพชรนอก, 2555 น. 55)

ตัวอย่างดังกล่าวสามารถวิเคราะห์ได้ว่า ในสมัยโบราณ การเดินทางไปมาหาสู่กันระหว่างประเทศไทยและประเทศจีนมีเรือสำเภาเป็นสื่อกลาง ชาวจีนเดินทางมาติดต่อกับคนไทยผ่านเรือสำเภา ดังที่ ปิยชาติ สิงตี (2553, น. 18-19) ได้กล่าวไว้ว่า ในอดีตกาล การเดินทางข้ามประเทศผ่านสภาพภูมิศาสตร์ที่มีป่าไม้จำนวนมากเป็นเรื่องที่ยากลำบาก ช่วงสมัยการปกครองแบบราชวงศ์ของจีนที่เริ่มแผ่ขยายอำนาจและเศรษฐกิจไปยังต่างประเทศ มีการขนส่งสินค้าไปขายยังต่างแดนทางทะเล ต่อมาหลังจากที่จีนและไทยเป็นพันธมิตรทางการค้าต่อกัน การติดต่อกันระหว่างสองประเทศมีการอาศัยเรือสำเภาเป็นพาหนะในการเดินทางไปมาหาสู่กันและบรรทุกสินค้าไปค้าขายซึ่งกันและกัน แสดงให้เห็นถึงอัตลักษณ์ในการติดต่อกับต่างประเทศ ซึ่งภาคใต้ของประเทศไทยมีพื้นที่ติดทะเล จึงกลายมาเป็นเมืองท่าสำคัญในการติดต่อกับต่างชาติทางทะเลจนถึงปัจจุบัน และเรือสำเภาที่ไทยกับจีนใช้ติดต่อกันในอดีตรยังคงหลงเหลือให้เห็นอยู่จำนวนมาก

5.2 ด้านการอยู่ร่วมกันในพื้นที่

นอกจากพื้นที่ภาคใต้ของไทยจะเป็นศูนย์กลางการค้าขายกับต่างชาติแล้ว ยังมีการแลกเปลี่ยนวัฒนธรรมระหว่างกันอีกด้วย มีชาวต่างชาติ ต่างศาสนาและความเชื่อเดินทางมาอาศัยอยู่ร่วมกันกับคนไทยในพื้นที่ภาคใต้จำนวนมาก ทำให้เกิดอัตลักษณ์ด้านการอยู่ร่วมกันในพื้นที่ อัตลักษณ์ที่ปรากฏในนิทานพื้นบ้านท้องถิ่นภาคใต้ของไทย เช่น ความหลากหลายของชนชาติในพื้นที่ภาคใต้ เป็นต้น

นิทานเรื่อง *เจ้าแม่ลิ้มกอเหนี่ยว* กล่าวถึง หลังจากที่ลิ้มโต๊ะเคียมถูกกล่าวหาว่าสมรู้ร่วมคิดกับกลุ่มโจรสลัดที่ประเทศจีน ลิ้มโต๊ะเคียมก็เดินทางเพื่อหลบหนีจากการถูกจับกุมไปเรื่อย ๆ จนกระทั่งมาถึงเมืองปัตตานี ทางภาคใต้ของประเทศไทย และได้แต่งงานกับหญิงมุสลิมในประเทศไทย ดังตัวอย่างต่อไปนี้

ต่อมาไม่นานลิ้มโต๊ะเคียมก็ตกหลุมรักกับธิดาสาวสวยของเจ้าเมืองปัตตานี และเมื่อไม่มีอุปสรรคอันใดมาขัดขวางทั้งสองจึงเข้าสู่พิธีแต่งงานอยู่กินกันฉันสามีภรรยา โดยลิ้มโต๊ะเคียมยินยอมเข้ารับนับถือศาสนาอิสลามอย่างถูกต้อง พร้อมกับตั้งถิ่นฐานครอบครัวอยู่ที่เมืองปัตตานีนั่นเอง

(กฤษกร เพชรนอก, 2555 น. 55)

ตัวอย่างดังกล่าวสามารถวิเคราะห์ได้ว่า พื้นที่ภาคใต้ของประเทศไทยมีผู้คนอยู่หลากหลายเชื้อชาติและศาสนา ทั้งชาวไทย ชาวจีน ชาวอินเดีย และชาวคาบสมุทรมลายู ตัวอย่างจากนิทานจะเห็นได้ว่ามีทั้งคนไทยและคนจีน ซึ่งมีทั้งคนไทยที่นับถือศาสนาอิสลามเรียกว่าคนมุสลิมและคนไทยที่นับถือศาสนาพุทธ อาศัยอยู่ร่วมกันในจังหวัดปัตตานี ดังที่ ฟาสนี สมะมีแม็ง (2559, น. 7) ได้กล่าวไว้ว่า เนื่องจากภาคใต้ของประเทศไทยเปรียบได้กับเป็นประตูสู่การค้ากับต่างชาติ เนื่องจากมีเมืองท่าสำคัญที่พ่อค้าต่างชาติเดินทางข้ามทะเลมาติดต่อค้าขายและสร้างความสัมพันธ์ร่วมกัน นอกจากนี้ยังได้รับอิทธิพลของศาสนาอิสลาม ในพื้นที่มลายู ทำให้มีความหลากหลายทั้งชนชาติไม่ว่าจะเป็นไทย จีน อินเดีย ฯลฯ รวมถึงมีหลากหลายศาสนาในพื้นที่เดียวกัน โดยศาสนาหลักจะประกอบด้วยศาสนาพุทธและอิสลาม แสดงให้เห็นว่าภาคใต้ของไทยมีความหลากหลายของประชากรที่อาศัยอยู่ร่วมกันในพื้นที่ ซึ่งมีความโดดเด่นกว่าภูมิภาคอื่น ๆ ของประเทศไทย

6 อัตลักษณ์ด้านค่านิยม

ด้วยสภาพแวดล้อม วิถีชีวิตและมุมมองความเชื่อของชาวไทยภาคใต้ ก่อให้เกิดค่านิยมที่น่าสนใจ ดังประเด็นการวิเคราะห์ต่อไปนี้

6.1 ค่านิยมความกล้าหาญ

เนื่องจากพื้นที่ภาคใต้ของไทยในสมัยก่อน ชาวบ้านส่วนใหญ่มีฐานะยากจน มักถูกคนที่มั่งคั่งนาจาทางการเงินสูงกว่าข่มเหงหรือเอาเปรียบ แต่ชาวไทยภาคใต้เป็นคนรักศักดิ์ศรี หัวใจ เกลียดฉลาด รู้จักปกป้องผลประโยชน์ของตนเอง จึงเกิดค่านิยมความกล้าหาญในการปกป้องสิทธิ์ของตนเองขึ้นมา เช่น คนจนแก้แค้นคนรวยพลเมืองต่อสู้กับเจ้าเมือง เป็นต้น

1) คนจนแก้แค้นคนรวย

นิทานเรื่อง *อ้ายข้าวเย็นของไฟ* กล่าวถึง ชายผู้ยากจนคนหนึ่งนามว่า อ้ายข้าวเย็นของไฟ เขาถูกเศรษฐีและลูกสาวเศรษฐีดูถูกว่าไปขโมยเงินของผู้อื่นมา จึงได้หาทางแก้แค้นทั้งสองคน ดังตัวอย่างต่อไปนี้

เศรษฐีกับลูกสาวเข้าใจว่า อ้ายข้าวเย็นของไฟขโมยเขามา จึงไม่ยอมรับไว้ ทั้งด่าว่าอย่างเสียๆ หายๆ เข้าอีก อ้ายข้าวเย็นของไฟเสียใจและเจ็บใจมาก วันหนึ่ง ลูกสาวเศรษฐีนั่งปลงสวาทอยู่ที่ร่อนนอกชานบ้าน อ้ายข้าวเย็นของไฟคิดหาทางแก้แค้นได้ในทันที จึงท่องคาถาชุด ทำให้ลูกสาวเศรษฐีต้องนั่งอยู่กับร่อนที่นอกชาน ลุกขึ้นไปไหนไม่ได้

(อานนท์ อาทิตย์อุทัย, 2550 น. 38)

ตัวอย่างดังกล่าวสามารถวิเคราะห์ได้ว่า ชาวไทยภาคใต้มีความรักศักดิ์ศรี รู้เท่าทันผู้อื่น และมีความกล้าแสดงออก ทำให้มีความกล้าหาญในการปกป้องสิทธิของตนเองเมื่อถูกเอารัดเอาเปรียบ ดังที่ อาคม เดชทองคำ (2546, น. 36-37) ได้กล่าวไว้ว่า ชาวไทยภาคใต้หัวโง่ เฉลียวฉลาด รู้จักปกป้องผลประโยชน์ของตนเอง นอกจากนี้ ในอดีตภาคใต้ของไทยเป็นแหล่งที่ตั้งของหัวเมืองสำคัญจำนวนมาก ทำให้ชาวไทยภาคใต้มีความกล้าหาญ ไม่ยอมถูกเอารัดเอาเปรียบ ทำให้เกิดอัตลักษณ์ด้านค่านิยมความกล้าหาญขึ้นมา

นิทานเรื่อง *เจ้าขี้ตูด* กล่าวถึงเมื่อเจ้าขี้ตูดได้เรือสำเภาทองมาแล้วเล่นกลับไปหาพ่อแม่ ระหว่างทางได้จอดเทียบท่าพักเรือที่หน้าบ้านเศรษฐี เศรษฐีโลภมาหวังได้เรือสำเภาทองมาเป็นของตนเอง จึงวางอุบายให้คนเอาเต่าทองคำไปซ่อนในสำเภาทองเจ้าขี้ตูด แล้วอ้างว่าหากค้นในสำเภาทองเจอว่าขโมยเต่าทองคำไป จะต้องยกสำเภาทองให้ เจ้าขี้ตูดเสียทำให้เศรษฐีจึงเสียเรือสำเภาทองไป เมื่อพระอินทร์ทราบ จึงส่งนางฟ้าคนรักของเจ้าขี้ตูดมาพร้อมกับเรือสำเภาทองอีกลำ เพื่อให้เจ้าขี้ตูดได้กลับบ้านไปหาพ่อแม่ เมื่อมาจอดเทียบท่าที่บ้านของเศรษฐี เศรษฐีจึงจะใช้อุบายเดิมในการยึดสำเภาทองมาเป็นของตน แต่นางฟ้ารู้ทัน ดังตัวอย่างต่อไปนี้

ฝ่ายนางฟ้าเมื่อรู้ว่าคนรักกำลังได้รับความเดือดร้อนก็รีบนำสำเภาทองไปจอดเทียบท่าที่หน้าบ้านของเศรษฐี ทำให้เศรษฐีเกิดความอยากได้สำเภาทองอีกจึงใช้อุบายเดิม แต่นางฟ้ารู้ทันกลอุบายเศรษฐี นำเต่าทองคำที่แอบซ่อนไว้ไปทิ้งน้ำ

รุ่งเช้าเศรษฐีก็เอะอะโวยวายตามหาเต่าทองคำที่หายไปและสงสัยว่าเต่าทองคำอันล้ำค่าจะต้องอยู่ในสำเภาทองของนางฟ้า จึงขอกันสำเภาทอง ซึ่งนางฟ้าได้บอกกับเศรษฐีว่าให้ลงไปค้นหาเต่าทองคำได้ แต่ถ้าไม่พบทรัพย์สินสมบัติของเศรษฐีจะต้องตกมาเป็นของนางฟ้าทั้งหมด เศรษฐีได้ยินดังนั้นก็ตอบตกลงทันที เพราะมั่นใจว่าเต่าทองคำที่นำไปซ่อนไว้ตั้งแต่เมื่อคืนยังอยู่ในสำเภาทองอย่างแน่นอน

(กฤษกร เพชรนอก, 2555 น. 49-50)

จากเนื้อหาในตัวอย่างนิทานดังกล่าวสามารถวิเคราะห์ได้ว่า ชาวไทยภาคใต้เป็นคนรักศักดิ์ศรี กล้าแสดงออก รู้ทันคนและรู้จักปกป้องสิทธิของตนเองไม่ให้ถูกเอารัดเอาเปรียบ ดังที่ อาคม เดชทองคำ (2546, น. 36-37) ได้กล่าวไว้ว่า ชาวไทยภาคใต้รู้จักที่จะปกป้องผลประโยชน์ของตนเอง หัวโง่ รู้เท่าทันผู้อื่น และมีความกล้าแสดงออก ทำให้มีความกล้าหาญในการปกป้องสิทธิของตนเอง เป็นลักษณะนิสัยที่โดดเด่นของชาวไทยภาคใต้

2) พลเมืองต่อสู้กับเจ้าเมือง

นิทานเรื่อง *นักฟังนิทาน* กล่าวถึง ชายหนุ่มเดินเข้าไปในอุทยานและได้พบรักพระธิดาของพระราชินี พระราชาทราบความจึงไม่พอใจ ออกคำสั่งให้จับชายหนุ่มไปประหาร แต่ชายหนุ่มได้ต่อสู้สารพัด และขอให้พระพิรุณเสกฝนให้ตกลงมาเรื่อย ๆ เมื่อฝนตกไม่หยุดจนน้ำท่วมปราสาท ชายหนุ่มจึงใช้โอกาสนี้ในการต่อรองกับพระราชินี ดังตัวอย่างต่อไปนี้

เมื่อเหตุการณ์เป็นไปตามความต้องการ ชายหนุ่มจึงบอกให้คนรับใช้ของพระธิดาไปกราบทูลพระราชินีว่า ถ้าต้องการให้ฝนหยุดตก พระราชาจะต้องยกพระธิดาให้กับตน ซึ่งครั้งแรกพระราชินีทรงไม่ยอมทำตามข้อเสนอ ฝนจึงตกลงมาอย่างหนักอีกเจ็ดวันเจ็ดคืนจนน้ำท่วมถึงปราสาทชั้นที่สอง พระราชินีก็ไม่ทรงยินยอม ฝนจึงตกลงมาอย่างหนักต่อเนื่องกันไปอีกเจ็ดวัน จนน้ำท่วมถึงปราสาทชั้นที่สี่ ในที่สุดพระราชินีทรงยอมทำตามข้อเสนอของชายหนุ่ม ฝนที่ตกลงมาอย่างหนักจึงหยุดตกทันที ส่วนน้ำก็ลดลงเรื่อย ๆ จนแห้งสนิท พระราชาจึงจัดพิธีอภิเษกสมรสระหว่างพระธิดากับชายหนุ่มอย่างยิ่งใหญ่ พร้อมกับบราซากิเชกให้ชายหนุ่มขึ้นครองเมืองสืบต่อไป

(กฤษกร เพชรนอก, 2555 น. 122)

ตัวอย่างดังกล่าวสามารถวิเคราะห์ได้ว่า เนื่องจากพื้นที่ภาคใต้ในอดีตเป็นแหล่งพหุวัฒนธรรม มีความหลากหลายทางเชื้อชาติ ศาสนาและความเชื่อ มีการติดต่อค้าขายกับต่างประเทศ ทำให้ชาวไทยภาคใต้รู้จักการสร้างปฏิสัมพันธ์ มีทักษะด้านการเจรจาเพื่อรักษาสีทธิและสร้างผลประโยชน์แก่ตนเอง และชาวไทยภาคใต้ยังเป็นคนหัวไว เชื่อมั่นในตนเอง รักในศักดิ์ศรี ดังที่ อาคม เดชทองคำ (2546, น. 36-37) ได้กล่าวไว้ว่า ชาวไทยภาคใต้มีความเฉลียวฉลาด รู้เท่าทันผู้อื่นและกล้าแสดงออก ทำให้มีความกล้าหาญในการปกป้องสิทธิของตนเองและมีทักษะในการสื่อสารเพื่อสร้างผลประโยชน์แก่ตนเอง นอกจากนี้ ในสมัยก่อน ภาคใต้ของไทยมีหัวเมืองหลายแห่ง เป็นภูมิภาคที่เคยมีอำนาจเป็นอย่างมาก ทำให้ชาวไทยภาคใต้ในปัจจุบันที่เคยมีอำนาจมาก่อนไม่ยอมก้มหัวให้ถูกเอารัดเอาเปรียบ แสดงให้เห็นถึงค่านิยมความกล้าหาญอันโดดเด่นของชาวไทยภาคใต้

6.2 ค่านิยมเรื่องฐานะทางการเงิน

เนื่องจากชาวบ้านในพื้นที่ภาคใต้ของไทยจำนวนมากมีฐานะที่ยากจน ทำให้คนที่สามารถสร้างอาชีพและมีเงินจำนวนมากเกิดความรู้สึกทงทนและหยิ่งผยองในฐานะ จึงเกิดค่านิยมเรื่องฐานะทางการเงินขึ้น ตัวอย่างที่มักปรากฏในนิทานพื้นบ้านท้องถิ่นภาคใต้ของไทย เช่น คนรวยดูถูกคนจน ดังตัวอย่างนิทานต่อไปนี้

นิทานเรื่อง *หนูกัดเหล็ก* กล่าวถึง บุตรมหาเศรษฐีที่พูดอะไรออกมา คนรอบตัวก็มักจะเชื่อคำของเขา เนื่องจากเขามีอำนาจและมีเงินจำนวนมาก วันหนึ่ง เขาต้องการพิสูจน์ใจของมิตรสหาย จึงปลอมตัวเป็นคนยากจน ไปเล่าเรื่องเรื่องหนึ่งให้มิตรสหายฟัง พบว่าเพื่อนของตนไม่เชื่อในสิ่งที่พูด เพราะเห็นว่าเป็นคนจน ดังตัวอย่างต่อไปนี้

เมื่อบุตรมหาเศรษฐีเห็นว่าเมื่อเพื่อนไม่เชื่อแล้วก็เสียใจจึงลา พวกเพื่อนกลับมาบ้าน ขณะที่เดินมาตามทางจนถึงบ้านก็ไม่วายคิด ว่าคนจนพูดสิ่งไรไม่มีใครเชื่อ กินไม่ได้นอนไม่หลับ

(อานนท์ อาทิตย์อุทัย, 2550 น. 111)

ตัวอย่างดังกล่าวสามารถวิเคราะห์ได้ว่า เดิมทีคนใต้ส่วนใหญ่มีฐานะยากจน ทำให้คนที่มั่งคั่งและร่ำรวยมักได้รับคำชื่นชมและชื่นชอบจากผู้คนรอบข้าง และคนรวยมักดูถูกคนที่จนกว่า ดังที่ สมเจตน์ อัมรพรต (2535, น. 180-184) ได้กล่าวไว้ว่า ในอดีต ชาวไทยภาคใต้ส่วนใหญ่มักมีฐานะยากจน ชาวบ้านคนอาศัยการประกอบอาชีพที่รายได้ไม่สูงนัก คนที่รวยกว่ามักดูถูกคนที่ยากจนว่าไร้ความสามารถ ไม่น่าเชื่อถือ และเอารัดเอาเปรียบคนที่มีฐานะทางการเงินต่ำกว่าสารพัด เป็นค่านิยมที่เกิดขึ้นอย่างแพร่หลายในสังคมภาคใต้ของไทยในอดีต แต่ในปัจจุบัน ความเหลื่อมล้ำเหล่านี้เริ่มทยอยลดลง ทำให้เกิดการอยู่ร่วมกันในสังคมอย่างเป็นธรรมมากขึ้น

7. อุดมการณ์ด้านการเจรจา

เนื่องจากชาวไทยภาคใต้ได้พบผู้คนที่มีความหลากหลายเชื้อชาติ จึงทำให้ชาวไทยภาคใต้มีทักษะในการสร้างปฏิสัมพันธ์กับผู้อื่นและความสามารถด้านการพูด ตัวอย่างที่ปรากฏในนิทานพื้นบ้าน เช่น มีความสามารถในการต่อรอง ชอบพูดจาโอ้อวด เป็นต้น ดังประเด็นการวิเคราะห์ต่อไปนี้

1) มีความสามารถในการต่อรอง

นิทานเรื่อง *ยักษ์ยอแม่* กล่าวถึง สองพี่น้องที่คนหนึ่งเป็นคนขาดทุนแต่มีสมองอันชาญฉลาด ส่วนอีกคนเป็นคนตาบอด คนที่ขาดทุนจะคอยเป็นคนเป็นตัวตลกให้คนที่ตาบอด คนที่ตาบอดจึงแบกคนขาดทุนขึ้นหลังไปด้วยตลอด วันหนึ่งสองพี่น้องนี้เดินไปในป่า เก็บเต่า จอบและเถาว์วัลย์ที่เจอไปตามทางด้วย ก่อนจะพลัดหลงเข้าไปในเมืองยักษ์ ถูกยักษ์ขู่จะจับกิน คนที่ขาดทุนเป็นคนฉลาด จึงได้ขู่ยักษ์ว่าตนเองเป็นยักษ์ที่ตัวใหญ่กว่าโดยใช้อุบายต่าง ๆ ดังตัวอย่างต่อไปนี้

เจ้ายักษ์เอาเหาที่หัวมาให้ดูแล้วบอกว่า ถ้าสองพี่น้องมีเหาที่ใหญ่กว่าจะปล่อยไป สองพี่น้องจึงเอาเต่ามาให้ดูแล้วบอกว่านี่คือเหาของเขา ยักษ์ตกใจจึงเอาฟันที่ใกล้จะหักดึงออกมาแล้วให้สองพี่น้องเตรียมตัวตาย เพราะคงไม่มีฟันใหญ่เท่าฟันของยักษ์ แต่สองพี่น้อง

น้องก็เอาจอบออกมาแล้วบอกว่านี่คือฟันของเขา ทำให้ยักษ์ตกใจ เท่านั้นยังไม่พอ เจ้าชา
 ด่วนยังเอาเถาว์ลัยออกมาแล้วบอกยักษ์ว่านี่คือเส้นผมที่แท้จริงของเรา ยักษ์เห็นแล้วตกใจ
 เพราะเส้นใหญ่มาก จึงยอมแพ้แล้วปล่อยพี่น้องคู่นี้ให้จากไปด้วยความกลัว ไม่รู้ว่าสองพี่น้อง
 คู่นี้เป็นตัวอะไรกันแน่

(เตชินี ขวลิขิต, 2545 น. 96)

ตัวอย่างดังกล่าวสามารถวิเคราะห์ได้ว่า พี่น้องทั้งสองคนพยายามหาทางเอาตัวรอดจากยักษ์ที่น่ากลัว
 และมีอำนาจมากกว่า โดยการใจสู้เสียและใช้ความกล้าหาญในการเจรจาเพื่อหาทางรอด แสดงให้เห็นว่าชาวไทย
 ภาคใต้มีความสามารถในการต่อรองและเอาตัวรอดเก่ง ดังที่ อาคม เดชทองคำ (2546, น. 34) ได้กล่าวไว้ว่า ชาวไทย
 ภาคใต้เป็นคนที่มีความสามารถในการเจรจาต่อรอง รู้จักปกป้องสิทธิของตนเอง นอกจากนี้ พื้นที่ภาคใต้ของไทยเป็น
 พื้นที่ที่มีความหลากหลายทางเชื้อชาติ ศาสนา ความเชื่อและวัฒนธรรม เป็นแหล่งพัฒนาธรรมอย่างแท้จริง ความ
 หลากหลายทางวัฒนธรรมทำให้ชาวไทยภาคใต้มีทักษะในการปรับตัว เรียนรู้ที่จะสร้างปฏิสัมพันธ์กับผู้อื่น มี
 ความสามารถในการเจรจาต่อรอง มีอัตลักษณ์ด้านการพูดที่โดดเด่น ทำให้สามารถใช้ทักษะการเจรจาในการสร้าง
 ผลประโยชน์ที่ดีแก่ตนเองได้อย่างดีเยี่ยม จึงสามารถใช้คำพูดในลักษณะที่แสดงตนเหนือกว่าเพื่อข่มอีกฝ่ายและปกป้อง
 สิทธิของตนเองดังที่ปรากฏในนิทานพื้นบ้าน แสดงให้เห็นถึงอัตลักษณ์ด้านการเจรจาของชาวไทยภาคใต้ที่โดดเด่น

2) ขอบพุดจาอ้อวอด

นิทานเรื่อง *พระวรวงศ์* กล่าวถึง เจ้าชายสององค์นามว่า พระสุริยมาศและพระวรวงศ์ ภูคนางมเหสีฝ่าย
 ชายใส่ความว่าถูกเจ้าชายทั้งสองปลุกปล้ำกระทำมิดีมิร้าย ทำให้เจ้าชายทั้งสองพระองค์ถูกตัดสินโทษ พระสุริยมาศ
 และพระวรวงศ์จึงหลบหนีออกจากเมือง ระหว่างทางหลบหนีก็พบกับไก่ดำและไก่ขาวกำลังต่อสู้กัน ดังตัวอย่างต่อไปนี้

ระหว่างการหลบหนีเจ้าชายทั้งสองเห็นไก่ดำและไก่ขาวกำลังต่อสู้กัน ซึ่งไก่ดำอวด
 ตัวว่า “หากผู้ใดได้กินเนื้อของข้าแล้ว ผู้นั้นจะได้เป็นพระราชา” ส่วนไก่ขาวก็อวดบ้างว่า
 “ใครก็ตามที่กินเนื้อของข้าจะมีพลังปานเจ็ดช้างสาร” แล้วไก่ทั้งสองตัวก็เข้าต่อสู้กันอย่าง
 อุตลุดจนตายไป พร้อมกันทั้งคู่

(กฤษกร เพชรนอก, 2555 น. 28)

ตัวอย่างดังกล่าวสามารถวิเคราะห์ได้ว่า คนไทยชาติชอบพุดจาอ้อวอดว่าตนเองมีความสามารถและไม่
 ยอมอ่อนข้อหรือถ่อมตน ดังที่ มนตรีวิ ทองเสนห์ และคณะ (2558, น. 15-17) ได้กล่าวไว้ว่า มีการสร้างตัวละครใน
 หนึ่งตระกูลจากนิสัยของคนใต้บางตัวที่ชอบพุดจาอ้อวอด และตามที่ อาคม เดชทองคำ (2546, น. 37) ได้กล่าวไว้ว่า
 ชาวไทยภาคใต้มีความตรงไปตรงมา ชอบชิงการเป็นผู้นำและชอบทำตัวเป็นหัวเรือใหญ่ สาเหตุนี้ทำให้ชาวใต้ชอบ
 พุดจาอ้อวอดในความสามารถและสิ่งที่ตนมีอย่างตรงไปตรงมา แสดงให้เห็นถึงอัตลักษณ์ด้านการเจรจาที่โดดเด่นของ
 คนไทยชาติใต้ที่แตกต่างจากชาวไทยในภาคอื่น ๆ ชาวไทยในภาคอื่น ๆ มักจะมีความอ่อนน้อมถ่อมตัวและไม่กล้า
 พุดจาอ้อวอด

8. อัตลักษณ์ด้านคติและคำสอน

ในอดีต ชาวบ้านในพื้นที่ภาคใต้ของไทยมีนิสัยรักครอบครัวและพวกพ้อง ความปรารถนาดีจากคนรุ่นก่อน
 ก่อให้เกิดการส่งต่อคติและคำสอนที่มีประโยชน์ต่อคนรุ่นหลังมากมาย นิทานพื้นบ้านภาคใต้หลายเรื่องได้สอดแทรกคติ
 เตือนใจเพื่อให้ผู้ฟังนิทานได้นำไปปรับใช้ในชีวิต เช่น คำสอนให้เลิกคบคน คำสอนให้นำของจากที่อื่นติดไม้ติดมือ
 กลับมาบ้านทุกครั้ง เป็นต้น ดังประเด็นการวิเคราะห์ต่อไปนี้

1) คำสอนให้เลือกคบคน

นิทานเรื่อง *อ้ายข้าวเย็นของไฟ* กล่าวถึง ครอบครัวของสุทธิกรรม หลังจากที่บิดาของเขาเสียชีวิต ได้ฝาก คำสอนเอาไว้มากมายในการตัดสินใจเลือกคบคน ซึ่งในนิทานสุทธิกรรมไม่เชื่อคำสอนของพ่อ จนกระทั่งได้พิสูจน์ด้วย ตนเอง จึงเห็นว่าคำสอนเหล่านั้นมีประโยชน์ ดังตัวอย่างต่อไปนี้

ครั้นต่อมาเศรษฐีก็ถึงแก่กรรม โดยฝากฝังคำสั่งสอนสำคัญให้กับสุทธิกรรม นั่นคือ ห้ามแต่งงานกับหญิงสามผัว ห้ามคบค้ากับชายสามโบสถ์ และศิษย์ร้ายครู (เร่ไปตามสำนักครู ต่างๆ) ถ้าจะแต่งงานให้แต่งงานกับสาวแท้ (กุลสตรี) ไม่ใช่สาวแล้ (หญิงที่แสเอาเรื่องเข้ามาใส่ตัว และคนอื่น) หรือให้แต่งงานกับแม่หม้าย (หญิงที่สามีตาย) ไม่ใช่แม่หมั้น (หญิงที่ทอดทิ้งสามี ไปมีคู่หรือมีสามีใหม่) และไม่ควรรอบอยู่ในบ้านเมืองที่มีผู้ปกครองสองคนหรือมีผู้ปกครองหุบเขา ชาติเหตุผล

(อานนท์ อาทิตย์อุทัย, 2550 น. 38)

ตัวอย่างดังกล่าวสามารถวิเคราะห์ได้ว่า ชาวไทยภาคใต้มีคำสอนว่าอย่าเลือกคบกับหญิงที่เคยมีสามี มากกว่า 3 คน หรือชายสามโบสถ์ (แปลว่า ชายที่บวชมาเกิน 3 ครั้ง) หรือคนที่ไม่กตัญญูต่อครูบาอาจารย์ คำสอน เหล่านี้ล้วนเกี่ยวกับการเลือกคบคนที่ไว้ใจได้ ดังที่ ปริญญาธรรม ชูแก้ว (2564, น. 70) ได้กล่าวไว้ว่า ชาวไทยภาคใต้มี ความระมัดระวังในการเลือกคบคน แสดงให้เห็นว่าชาวไทยภาคใต้นั้นไว้ใจคนยาก แต่เมื่อไว้ใจแล้ว จะเชื่อมั่นและยก ย่องมิตรสหายเหนือผู้อื่น รวมถึงเหนือเหตุผลใด ๆ ด้วย แสดงให้เห็นถึงอัตลักษณ์ของชาวไทยภาคใต้ที่เลือกคบคนและ ไว้ใจคนยากได้เป็นอย่างดี

2) คำสอนให้นำของจากที่อื่นติดไม้ติดมือกลับมาบ้านทุกครั้ง

นิทานเรื่อง *หมากกับแมว* กล่าวถึงครอบครัวหนึ่งที่มีบุตรชายชื่อว่า บุญ พ่อของบุญเสียชีวิตตั้งแต่บุญยังเป็น เด็ก และได้สั่งเสียเอาไว้ว่า ทุกครั้งที่บุญออกไปข้างนอก ต้องนำของติดไม้ติดมือกลับมาด้วยเสมอ ดังตัวอย่างต่อไปนี้

นานมาแล้ว มีชายหนุ่มคนหนึ่งชื่อว่าบุญ อาศัยอยู่กับแม่เพียงลำพัง ส่วนพ่อนั้นตาย จากเขาไปตั้งแต่ยังเล็ก โดยพ่อได้สั่งเสียเป็นครั้งสุดท้ายกับเด็กชายบุญว่าเวลาไปไหนมาไหน เมื่ออี (จะ) หลบ (กลับ) บ้านหลบช่อง ลูกอย่าลืมหาไทร (อะไร) ติดไม้ติดมือหลบมาบ้านด้วย นะ และอีกอย่างหนึ่งเวลาลูกอยู่บ้านให้ดูแลรักษาหมารักษาแมวไว้ด้วย

(กลุขกร เพชรนอก, 2555 น. 9)

ตัวอย่างดังกล่าวสามารถวิเคราะห์ได้ว่า ชาวไทยภาคใต้มีคำสอนแก่ลูกหลานว่า เมื่อออกไปนอกบ้าน ไม่ ว่าจะออกไปทำงาน เที่ยวเล่น เดินทางไกล หรือกิจกรรมอื่นที่ต้องออกจากบ้าน ทุกครั้งจะต้องนำของจากที่อื่นกลับมา ที่บ้านด้วย ดังที่ พัทธินิจ จินนุณ (2556, น. 38) ได้กล่าวไว้ว่า ชาวใต้มีวิถีชีวิตที่โอบล้อมด้วยธรรมชาติอันอุดมสมบูรณ์ ในสมัยโบราณยังไม่มีเหรียญเข้าถึง ชาวใต้ส่วนใหญ่มีฐานะยากจนและประกอบอาชีพเกี่ยวธรรมชาติ ด้วยฐานะ ทางการเงินในสมัยนั้น การตามหาของมีค่าของชาวใต้จึงเป็นเรื่องสำคัญในชีวิต จึงเกิดคำสอนที่ว่าเมื่อชาวใต้ออกไป นอกบ้าน จะต้องหาของมีค่ากลับมาที่บ้านเสมอ ไม่ควรกลับมามือเปล่า แสดงให้เห็นถึงอัตลักษณ์ด้านคำสอนที่โดดเด่น ในปัจจุบันคำสอนเรื่องการนำของจากที่อื่นกลับมาบ้านทุกครั้งเริ่มหายไป แต่ยังมีปรากฏให้เห็นอยู่ในนิทาน พื้นบ้านภาคใต้ของไทย

9. อัตลักษณ์ด้านการบันทึกความเป็นมาของชุมชน

นิทานพื้นบ้านภาคใต้บางเรื่องได้บอกเล่าถึงชื่อสถานที่และความเป็นมาของชุมชน แสดงให้เห็นว่าภาคใต้มี ประวัติอันยาวนาน และเป็นเรื่องราวในอดีตของสถานที่สำคัญในภาคใต้ มักจะมีนิทานอธิบายเหตุเชื่อมโยงกับประวัติ ของชุมชน แสดงให้เห็นถึงอัตลักษณ์ทางวัฒนธรรม และความเป็นมาอันยาวนานก่อนที่จะเป็นตัวตนชาวใต้ อย่างเช่น ทุกวันนี้ ดังประเด็นการวิเคราะห์ต่อไปนี้

9.1 สถานที่สำคัญ

สถานที่สำคัญในภาคใต้ของไทยส่วนใหญ่ได้รับการตั้งชื่อตามเหตุการณ์สำคัญหรือบุคคลสำคัญ เพื่อระลึกถึงเหตุการณ์ที่เกิดขึ้นในอดีต ซึ่งตรงตรงอยู่ในใจของชาวไทยภาคใต้ตลอดมา สถานที่ต่าง ๆ ที่ปรากฏนิทานพื้นบ้านส่วนใหญ่ยังคงมีให้เห็นอยู่ในปัจจุบัน เช่น เขานางพลับพลึง เขามะพร้าว พะมุดและวัดพระทองเขาช้าง จังหวัดพังงา เกาะหนู เกาะแมว หาดแก้ว เขาตังกวน เป็นต้น

1) เขานางพลับพลึง

นิทานเรื่อง *เขานางพลับพลึง* กล่าวถึง ที่มาของการตั้งชื่อภูเขาแห่งหนึ่งทางภาคใต้ของไทย ซึ่งมีประวัติอันน่าสนใจ ดังตัวอย่างต่อไปนี้

ครั้งหนึ่งนานมาแล้ว ได้มีสาวสวยคนหนึ่ง ชื่อว่า “พลับพลึง” หลงทางมาแล้ว เข้า อาศัยอยู่ที่ภูเขาแห่งหนึ่ง เธอมีชีวิตอยู่ได้ไม่นานก็เสียชีวิตลง ต่อมาชาวบ้านเรียกเขานี้ว่า “เขานางพลับพลึง”

(อานนท์ อาทิตย์อุทัย, 2550 น. 160)

ตัวอย่างดังกล่าวสามารถวิเคราะห์ได้ว่า ชาวไทยภาคใต้ตั้งชื่อของสถานที่ตามบุคคลสำคัญหรือเหตุการณ์สำคัญที่เคยเกิดขึ้นในอดีต จากเนื้อหาในนิทานพื้นบ้านเรื่องเขานางพลับพลึงกล่าวถึงภูเขานางพลับพลึงเสียชีวิตไว้ว่า เคยมีทหารกลุ่มหนึ่งเดินทางมาผ่านมาพักแรมที่เขานางพลับพลึง ด้วยความเมตตา วิญญาณของนางพลับพลึงก็ได้มอบอาหารและน้ำให้ กลุ่มทหารที่ได้กินอาหารกลับไม่มีอะไรตอบแทนบุญคุณของผู้ที่ช่วยเหลือ จึงถ่มอูจารและมอมไว้ให้ก่อนจากไป วิญญาณของนางพลับพลึงโกรธมาก หลังจากนั้นจึงไม่เคยช่วยเหลือผู้ที่ผ่านไปผ่านมาบนภูเขาแห่งนั้นอีกเลย จะเห็นได้ว่าชาวไทยภาคใต้มีความเชื่อเรื่องผีสงนางไม้และผีเจ้าที่เจ้าทางเหมือนกับภูมิภาคอื่น ๆ จึงได้ตั้งชื่อภูเขานี้ว่า เขานางพลับพลึง

2) พระมุดและวัดพระทอง

นิทานเรื่อง *พระมุด* กล่าวถึง วันหนึ่ง มีเด็กเลี้ยงควายเอาเชือกควายไปผูกที่เศียรพระพุทธรูปเพราะคิดว่าเป็นตอไม้ ต่อมาเด็กคนนั้นก็ป่วยตาย พ่อของเด็กฝันว่าลูกที่ตายได้ไปลบหลู่ดูหมิ่นพระพุทธรูป ตื่นมาจึงชวนชาวบ้านออกตามหา เมื่อพบกับพระพุทธรูปก็พยายามจะนำขึ้นมาแต่ก็ไม่สำเร็จ จึงเป็นที่มาของชื่อองค์พระพุทธรูปดังตัวอย่างต่อไปนี้

รุ่งขึ้นพ่อของเด็กจึงชวนที่ ๆ น้อง ๆ และเพื่อนบ้านพากันไปค้นหา เมื่อพบแล้ว จึงช่วยกันทำความสะอาดบริเวณนั้น ถางหญ้า ถางดินให้เรียบ ปรากฏว่าได้แลเห็นองค์พระส่วนบนอยู่ที่พื้นดิน คิดจะขุดและช่วยให้พ้นจากดิน แต่ทำอย่างไร ๆ ก็เอาขึ้นไม่ได้ จึงปล่อยให้ อยู่อย่างนั้นตลอดมา ภายหลังได้มีการสร้างทอหุ้มพระส่วนที่โผล่พ้นจากดิน แล้วสร้างวัดขึ้นตรงบริเวณนั้น องค์พระนั้น เรียกว่า “พระมุด” วัดนั้นเรียกว่า “วัดพระทอง” และเรียกกันอย่างนั้นเรื่อยมาจวบจนปัจจุบัน

(อานนท์ อาทิตย์อุทัย, 2550 น. 103-104)

ตัวอย่างดังกล่าวสามารถวิเคราะห์ได้ว่า จากเนื้อหาในนิทานพื้นบ้าน พระมุดถูกตั้งชื่อจากลักษณะของพระพุทธรูปที่มุดขึ้นมาจากดิน จะเห็นได้ว่าวัดพระทองแห่งนี้ ตั้งอยู่ที่อำเภอถลาง จังหวัดภูเก็ต ก่อตั้งขึ้นมาจากความเชื่อของชาวบ้านที่เลื่อมใสในพระพุทธศาสนา ดังที่ สมพร ชูรี (2557, น. 25-27) ได้กล่าวไว้ว่า นอกจากศาสนาอิสลามที่ได้รับอิทธิพลมาจากฝั่งมลายูแล้ว ชาวไทยภาคใต้ในหลายพื้นที่ที่มีความเลื่อมใสในพระพุทธศาสนา เหตุการณ์สำคัญที่เกี่ยวข้องกับพระพุทธศาสนามักได้รับความสนใจและได้รับการบันทึกความเป็นมาเอาไว้ เช่นเดียวกับการตั้งชื่อพระพุทธรูปตามสถานการณ์ที่พบและตั้งชื่อวัดตามพระพุทธรูป แสดงให้เห็นถึงอัตลักษณ์ความเป็นมาของภาคใต้ของไทยที่มีพระพุทธศาสนาเป็นสิ่งสำคัญ

3) ตำนานเขาช้าง (จังหวัด พังงา)

นิทานเรื่อง ตำนานเขาช้าง (จังหวัด พังงา) กล่าวถึง ตายมดิงที่วิ่งไล่จับช้างตัวหนึ่งไปเรื่อย ๆ เมื่อฆ่าช้างตัวนั้นได้ ส่วนต่าง ๆ ของช้างก็กลายเป็นที่มาของชื่อสถานที่สำคัญในจังหวัดพังงา เช่น บ้านตากแดด เขาช้าง ถ้ำพุงช้าง วังหม้อแกง เป็นต้น ดังตัวอย่างต่อไปนี้

ช้างยังกระเสือกกระสนหนีต่อไปจนหมดแรงก็หมอบนอนอยู่กลางแดด

ปัจจุบันเรียกบริเวณนั้นว่า “บ้านตากแดด” เมื่อตามมาถึงได้ใช้หอกแทงตรงท้องของช้างเลือดไหลทะลักออกมาในที่สุดก็สามารถล้มช้างพลายได้สำเร็จ ช้างนั้นกลายเป็นหินเรียกว่า “เขาช้าง” ตรงส่วนที่เป็นท้องของช้าง ซึ่งมีเลือดไหล ทะลักออกมานั้นกลายเป็นน้ำตก และท้องช้างกลายเป็นถ้ำใหญ่เรียกว่า “ถ้ำพุงช้าง” และด้วยความแค้นของตายมดิงได้ฆ่าท้องช้างล้วงเอาตับไตไส้พุงออกมาต้ม แงกกินเป็นอาหาร พอกินเสร็จก็ยกหม้อข้าวหม้อแกงเหยียงลงในวังน้ำใกล้ ๆ นั้น ปัจจุบันเรียกบริเวณนั้นว่า “วังหม้อแกง” ซึ่งอยู่ใกล้ ๆ กับตลาดพังงา และต่อมากำว่า “พังงา” นี้เอง ได้กลายมาเป็น “พังงา”

(ภฤชกร เพชรนอก, 2555 น. 8)

ตัวอย่างดังกล่าวสามารถวิเคราะห์ได้ว่า ช้างเป็นสัตว์ที่มีความสำคัญต่อชาวไทยภาคใต้เป็นอย่างมาก เมื่อมีเรื่องเล่าเกี่ยวกับช้าง จึงได้ก่อให้เกิดการตั้งชื่อสถานที่สำคัญตามช้างในจังหวัดพังงาหลายแห่ง ยกตัวอย่างจากในนิทาน เช่น เขาช้าง ถ้ำพุงช้าง เป็นต้น ดังที่ กิตติยา กิตติบดีสกุล (2549, น. 60) ได้กล่าวไว้ว่า ในอดีต ช้างเป็นสัตว์สำคัญกับไทยเป็นอย่างมาก นอกจากใช้เป็นสัตว์แรงงานหรือพาหนะแล้วยังได้นำช้างมาใช้ในการประกอบพิธีสำคัญต่าง ๆ ชาวไทยภาคใต้ได้ตั้งชื่อสถานที่สำคัญตามเรื่องเล่าขานของตำนานเขาช้าง (จังหวัดพังงา) แสดงให้เห็นถึงอัตลักษณ์ของการตั้งชื่อสถานที่ของชาวไทยภาคใต้ที่โดดเด่น นอกจากนี้ หากได้ศึกษาเรื่องราวของตำนานเขาช้าง (จังหวัดพังงา) จะพบว่า มีสถานที่สำคัญทางภาคใต้อีกหลายแห่งที่ตั้งชื่อตามเรื่องเล่าที่สืบทอดต่อกันมานี้ เช่น หินลูกช้าง เขาพร้าวหัก ถ้ำดินปืน บ้านช้างนอน เป็นต้น

4) เกาะหนู เกาะแมว หาดแก้ว เขาตั้งกวน

นิทานเรื่อง เกาะหนู เกาะแมว หาดแก้ว เขาตั้งกวน กล่าวว่า ในอดีต มีพ่อค้าชาวจีนคนหนึ่งมาเร่ขายสินค้าที่จังหวัดสงขลา เมื่อขายของหมดแล้วจึงหาซื้อสินค้ากลับไปประเทศจีน จนกระทั่งได้เห็นหมาและแมวหน้าตาน่ารัก จึงตัดสินใจซื้อและนำขึ้นเรือมาด้วย หลังจากอยู่บนเรือมานาน หมาและแมวก็เกิดความรู้สึกเบื่อหน่ายอยากมีอิสระและอยากกลับไปจังหวัดสงขลา ทั้งสองวางแผนไปขโมยแก้ววิเศษของพ่อค้าจีนที่ช่วยให้ลอยน้ำได้ จะได้พากันว่ายน้ำกลับไปยังจังหวัดสงขลา พวกมันจึงใช้ให้หนูไปคาบแก้ววิเศษมา แต่เมื่อหนูคาบแก้ววิเศษมาแล้วก็กระโดดหนีลงน้ำทันที หมาและแมวจึงกระโดดลงน้ำเพื่อว่ายน้ำตามไปจับหนู หมาว่ายขึ้นฝั่งเพื่อรอแย่งแก้ววิเศษจากหนูและแมว ส่วนเจ้าแมวเมื่อว่ายน้ำตามมาจนทันแล้ว แมวก็ตะปบหนู หนูตกใจจึงเผลอคายแก้ววิเศษทิ้งไป แก้ววิเศษจมน้ำแล้วแตกละเอียด หนูกับแมวก็ว่ายน้ำตามกันไปก็จมน้ำตาย ดังตัวอย่างต่อไปนี้

และแล้วความมหัศจรรย์ก็บังเกิดขึ้นตามมา เมื่อหนูที่ตายได้กลายมาเป็น “เกาะหนู” ที่มีรูปร่างลักษณะคล้ายกับหนูที่กำลังวิ่งตะเกียกตะกายขึ้นฝั่งหนีแมวอย่างไม่คิดชีวิต แมวก็กลายเป็น “เกาะแมว” ที่มีลักษณะเหมือนแมวที่กำลังไล่ตามหนูมาติด ๆ และหมาก็กลายเป็น “เขาตั้งกวน” อยู่บนฝั่ง ซึ่งคล้ายกับหมาที่นอนหมอบหันหน้าไปดูแมวที่กำลังไล่หนู ส่วนแก้ววิเศษที่แตกละเอียดก็ถูกคลื่นซัดไปทางทิศตะวันตก (ชายหาดฝั่ง ลิงนคร) กลายมาเป็น “หาดแก้ว” ที่สวยงามในปัจจุบัน

(ภฤชกร เพชรนอก, 2555 น. 88-89)

ตัวอย่างดังกล่าวสามารถวิเคราะห์ได้ว่า นิทานเรื่องนี้เป็นที่มาของการตั้งชื่อสถานที่สำคัญทางภาคใต้ ได้แก่ เกาะหนู เกาะแมว หาดแก้วและเขาตังกวน ชาวไทยภาคใต้ให้ความสำคัญกับนิทานพื้นบ้านซึ่งเป็นหนึ่งในสิ่งที่บันทึกความเป็นมาของชุมชนเอาไว้ เกาะหนูและเกาะแมวถูกตั้งชื่อตามลักษณะของเกาะที่มีท่าทางเหมือนหนูกับแมวกำลังว่ายน้ำไล่ตามกันมา แสดงให้เห็นถึงจินตนาการของผู้คนในท้องถิ่นที่ได้ตั้งชื่อสถานที่สำคัญเอาไว้ ซึ่งใช้เรียกขานกันมาตั้งแต่สมัยโบราณจนถึงปัจจุบัน นอกจากนี้ ดังที่ ปิยชาติ สิงตี (2553, น. 18-26) ยังได้กล่าวไว้ว่า ในอดีตประเทศจีนและอินเดียมีการติดต่อค้าขายกับประเทศไทยที่บริเวณคาบสมุทรหลายซึ่งเป็นที่ตั้งของภาคใต้ของไทย ยังสะท้อนให้เห็นประวัติศาสตร์ด้านความเป็นอยู่ของชุมชนภาคใต้ในอดีต

สรุปได้ว่าชาวไทยภาคใต้ได้บันทึกความเป็นมาของบุคคลหรือเหตุการณ์สำคัญในอดีตผ่านการตั้งชื่อสถานที่ต่าง ๆ แสดงให้เห็นถึงจินตนาการของคนในพื้นที่และวัฒนธรรมความคิดของคนในชุมชน นอกจากนี้ยังเป็น การบันทึกประวัติศาสตร์ของชุมชนเอาไว้ไม่ให้เลือนหายไปตามกาลเวลาอีกด้วย

10. อัตลักษณ์ทางด้านภูมิปัญญา

ภาคใต้ของประเทศไทยมีประวัติศาสตร์อันยาวนาน ชาวบ้านที่อาศัยอยู่ในบริเวณภาคใต้ของไทยนี้ได้รับอิทธิพลจากการเป็นศูนย์กลางการค้าในอดีตหลายด้าน รวมถึงมีภูมิปัญญามากมายที่ปรากฏให้เห็นในปัจจุบัน ในนิทานพื้นบ้านภาคใต้ของไทย พบว่ามีการกล่าวถึงภูมิปัญญาเครื่องปั้นดินเผา ดังตัวอย่างต่อไปนี้

นิทานเรื่อง *ตากใบ (จังหวัด นราธิวาส)* กล่าวถึง เมื่อสมัยอยุธยาตอนต้น มีพ่อค้าจีนล่องเรือสำเภามาจากจีนเพื่อไปขายยังแหลมมลายู โดยได้บรรทุกสินค้าเครื่องปั้นดินเผามากมาย วันหนึ่งขณะที่เรือสำเภาแล่นอยู่กลางทะเลใกล้ปากอ่าวทางตอนใต้ของไทยได้บังเกิดลมพายุ จนในที่สุดเรือสำเภาค่อย ๆ จมลงในทะเล ต่อมาเมื่อพ่อค้าสำเภาจีนลำอื่นล่องเรือมาค้าขายบนเกาะนี้มากขึ้น สินค้าส่วนใหญ่ที่นำมาขายมีขามเบญจรงค์ โอ่ง ไหลายมังกร เครื่องลายคราม จนทำให้ชาวเกาะแห่งนี้มีเครื่องใช้เหล่านี้ทุกครัวเรือน ดังตัวอย่างต่อไปนี้

เมื่อประมาณ 400 ปีมาแล้ว ในราวสมัยกรุงศรีอยุธยาตอนต้น มีพ่อค้าจีนคนหนึ่งล่องเรือสำเภามาจากประเทศจีน เพื่อไปขายสินค้ายังแหลมมลายู ในเรือสำเภานั้นได้บรรทุกสินค้าเครื่องปั้นดินเผาเพิ่มเติมลำเรือ เช่น เครื่องลายคราม ขามเบญจรงค์ โอ่ง ไหลายมังกร เป็นต้น สินค้าเหล่านี้มีลวดลายสีสังดงามมาก

วันหนึ่งขณะที่เรือสำเภาแล่นอยู่กลางทะเลใกล้ปากอ่าวทางตอนใต้ของไทยได้บังเกิดลมพายุ คลื่นลมแรงจัดมาก จนในที่สุดเรือกำลังจะจม พ่อค้าจีนจึงได้สั่งให้ปลดใบเรือลง จากนั้นเรือค่อย ๆ จมลงในท้องทะเล

ต่อมาได้มีพ่อค้าสำเภาจีนลำอื่นล่องเรือมาค้าขายบนเกาะนี้มากขึ้น สินค้าส่วนใหญ่ที่นำมาขายมีขามเบญจรงค์ โอ่ง ไหลายมังกร เครื่องลายคราม จนทำให้ชาวเกาะแห่งนี้มีเครื่องใช้เหล่านี้ทุกครัวเรือน นับเป็นการนำศิลปะ ประติมากรรมมาเผยแพร่ในประเทศไทยจนถึงทุกวันนี้ ซึ่งสามารถไปชมได้ที่วัดชลธาราสิงเห อำเภอตากใบ จังหวัดนราธิวาส

(กฤษกร เพชรนอก, 2555 น. 78)

ตัวอย่างดังกล่าวสามารถวิเคราะห์ได้ว่า ชาวบ้านทางภาคใต้ของไทยได้รับอิทธิพลเครื่องปั้นดินเผาจากการค้าขายของชาวจีนในแถบมลายู ดังที่ ศรีศักร วัลลิโภดม (2519, น. 76) ได้กล่าวไว้ว่า มีการพบเศษซากเครื่องปั้นดินเผาของจีนในแถบจังหวัดพัทลุงในภาคใต้ แสดงให้เห็นว่ามีการเข้ามาค้าขายเครื่องปั้นดินเผาจากประเทศจีนในภาคใต้ของไทย การผสมผสานแนวคิดความรู้ด้านการทำเครื่องปั้นดินเผานี้ ทำให้ชาวบ้านทางภาคใต้มีวิธีการปั้นเคลือบ และการเผาเครื่องปั้นดินเผาที่แตกต่างจากภูมิภาคอื่น ๆ ในไทย อีกทั้งยังมีลวดลายศิลปะที่เฉพาะถิ่นไม่เหมือนที่ใดในโลก อิทธิพลที่ผสมผสานเมื่อมีการถ่ายทอดย่อมทำให้เกิดอัตลักษณ์ทางภูมิปัญญาที่เฉพาะเจาะจง และมีเอกลักษณ์เฉพาะถิ่นของเครื่องปั้นดินเผาในภาคใต้ของไทย

การอภิปรายผล

การวิจัยครั้งนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อวิเคราะห์อัตลักษณ์ท้องถิ่นในนิทานพื้นบ้านภาคใต้ของไทย จากการวิเคราะห์อัตลักษณ์ท้องถิ่นในนิทานพื้นบ้านภาคใต้ของไทย ทำให้เห็นอัตลักษณ์ 10 ด้านผ่านเนื้อหาของนิทานพื้นบ้าน ได้แก่ ด้านวิถีชีวิต ด้านประเพณีและความเชื่อ ด้านการละเล่น ด้านการใช้สมุนไพร ด้านการติดต่อกับชาวต่างชาติ ด้านค่านิยม ด้านการเจรจา ด้านคติและคำสอน ด้านการบันทึกความเป็นมาของชุมชน และด้านภูมิปัญญา

จากการศึกษาครั้งนี้ ทำให้ผู้ศึกษาพบว่าชาวไทยภาคใต้มีอัตลักษณ์ท้องถิ่นในด้านวิถีชีวิต ประเพณีความเชื่อ และด้านอื่น ๆ ที่โดดเด่นเป็นอย่างยิ่ง สอดคล้องกับที่ อุทุมพร ศรีโยม (2565, น. 69) ได้กล่าวถึงอัตลักษณ์ท้องถิ่นไว้ว่า เป็นลักษณะเฉพาะที่บ่งบอกถึงเอกลักษณ์ของท้องถิ่นนั้น ๆ โดยมีความโดดเด่นน่าสนใจ ซึ่งเป็นได้ทั้งภาษา ความเชื่อ ขนบธรรมเนียมประเพณี ศิลปวัฒนธรรมประจำท้องถิ่นที่มีความแตกต่างจากพื้นที่อื่น อัตลักษณ์ท้องถิ่นในนิทานพื้นบ้านภาคใต้ของไทยส่วนใหญ่มีความเชื่อมโยงกับสภาพภูมิประเทศของภาคใต้ ที่มีลักษณะเป็นภูเขาและป่าไม้ในแนวสันกลางแผ่นดินและมีพื้นที่ติดทะเลทั้งสองฝั่ง ทำให้ภาคใต้ของไทยได้กลายเป็นศูนย์กลางในการติดต่อกับต่างประเทศในสมัยโบราณ มีการแลกเปลี่ยนทางการค้าและวัฒนธรรมที่หลากหลาย ผลการศึกษาครั้งนี้แสดงให้เห็นว่าชาวไทยภาคใต้ได้รวบรวมนิทานพื้นบ้านที่เล่าต่อกันมาแบบมุขปาฐะเพื่อรักษาไว้ซึ่งอัตลักษณ์ของท้องถิ่น และถ่ายทอดภูมิปัญญาและคติธรรมคำสอนผ่านนิทานพื้นบ้านภาคใต้ของไทย สอดคล้องกับการศึกษาวิจัยของพงษ์ศักดิ์ คนขยัน (2552) ซึ่งศึกษาเกี่ยวกับอัตลักษณ์ที่ปรากฏในนิทานไทใหญ่อำเภอแม่เมาะ จังหวัดเชียงใหม่ พบว่า อัตลักษณ์ทางสังคมที่ปรากฏในนิทานไทใหญ่ที่พบมากที่สุดคือความเชื่อเรื่องผีสังเทวดา เนื่องจากเป็นความเชื่อที่คนไทใหญ่นับถือสืบทอดกันมาตั้งแต่โบราณ รองลงมาคือเรื่องคติสอนใจ เรื่องพิธีกรรม เรื่องความเชื่อของคนไทใหญ่ เรื่องวิถีชีวิต เรื่องขนบธรรมเนียมประเพณี และพิธีกรรมที่เกี่ยวข้องกับการเกษตร เรื่องที่ปรากฏอัตลักษณ์ในนิทานน้อยที่สุด คือ เรื่องการละเล่นพื้นบ้าน ซึ่งแสดงให้เห็นว่าเนื้อหาของนิทานส่วนใหญ่กล่าวถึงเรื่องเกี่ยวกับสังคมและรักษาสืบทอดอัตลักษณ์ของคนไทใหญ่ให้คงอยู่คู่สังคมตลอดไป

นิทานพื้นบ้านภาคใต้ได้บันทึกเรื่องราวที่แสดงให้เห็นถึงมุมมองแง่คิดในด้านวิถีชีวิต วัฒนธรรม ประเพณีและความเชื่อ รวมถึงความเป็นมาของชุมชนภาคใต้ที่โดดเด่น ถือเป็นสื่อบันทึกเพื่อการศึกษามีค่าควรแก่การอ่านและศึกษาเป็นอย่างยิ่ง

ข้อเสนอแนะ

1. ควรมีการศึกษาอัตลักษณ์ท้องถิ่นในนิทานพื้นบ้านภาคอื่น ๆ ของไทย เช่น การวิเคราะห์อัตลักษณ์ท้องถิ่นในนิทานพื้นบ้านภาคอีสานของไทย
2. ควรศึกษาอัตลักษณ์ และปัจจัยด้านอื่น ๆ ที่ทำให้เกิดการปรับตัวของชุมชนในยุคโลกาภิวัตน์เพิ่มเติม

องค์ความรู้ที่ได้รับจากงานวิจัย

การศึกษานี้ทำให้สรุปได้ว่านิทานพื้นบ้านมิเพียงแต่เป็นสื่อบันทึกเพื่อความเพลิดเพลินและเป็นประโยชน์ต่อการศึกษาเท่านั้น แต่ยังเป็นเครื่องมือชนิดหนึ่งที่ช่วยบันทึกเรื่องราวความเป็นมาของชุมชนในพื้นที่นั้น ๆ เอาไว้ รวมถึงแสดงให้เห็นถึงอัตลักษณ์ที่โดดเด่นของชุมชนนั้นอีกด้วย นิทานพื้นบ้านภาคใต้ของไทยได้สะท้อนให้เห็นถึงคุณค่าของตำนานเล่าขานที่สืบทอดต่อกันมาแบบมุขปาฐะ ซึ่งล้วนมีคุณค่าต่อจิตใจและความเชื่อของผู้คนในสังคมชุมชนภาคใต้

อย่างไรก็ตาม ตั้งแต่อดีตจนถึงปัจจุบัน ภาคใต้ของไทยเป็นพื้นที่ที่แสดงให้เห็นถึงพหุวัฒนธรรมอย่างชัดเจน มีความหลากหลายทั้งชาติพันธุ์และความเชื่อทางศาสนาอยู่ร่วมกัน การรักษาไว้ซึ่งเอกลักษณ์ดั้งเดิมของชุมชนที่มีมาแต่โบราณไม่ให้เลือนหายไปตามกาลเวลาและยุคสมัยที่ความแตกต่างในสังคมมีมากจนกลายเป็นเรื่องปกติ ทำให้ภาคใต้ของไทยยังคงมีความโดดเด่นทางวัฒนธรรม ประเพณีและมุมมองแนวคิดของผู้คน การบันทึกเรื่องราวตำนานและ

ความเชื่อลงในนิทานพื้นบ้าน ช่วยปลูกฝังให้ชนรุ่นหลังไม่ลืมอัตลักษณ์ของบรรพบุรุษและความเป็นมาของท้องถิ่น การผลิตซ้ำของความเชื่อและแนวคิดจากนิทานพื้นบ้าน ถ่ายทอดออกมาในรูปแบบสินค้า การบริการและการท่องเที่ยว เป็นการรักษาไว้ซึ่งอัตลักษณ์ของชุมชน และเป็นการแสดงให้เห็นคุณค่าของสังคมภายนอกได้ประจักษ์ถึงเอกลักษณ์อันโดดเด่นของสังคมภาคใต้

เอกสารอ้างอิง

- กฤชกร เพชรนอก. (2555). นิทานพื้นบ้านภาคใต้. ปทุมธานี: สกายบุ๊กส์.
- กิตติยา กิตติบดินทร์. (2549). บทบาทของช่างเชิงสัญลักษณ์ในสมัยรัตนโกสินทร์ (วิทยานิพนธ์ปริญญาศิลปศาสตรบัณฑิต). มหาวิทยาลัยศิลปากร, กรุงเทพมหานคร.
- กีฬละห์ ดารากัย. (2564). การปรับตัวของผู้หญิงมุสลิม (มุสลิมใหม่) กลุ่มตำบล. วารสารปณิธาน, 2(2), 59-60.
- คณะสถาปัตยกรรมศาสตร์. (2556). โครงการศึกษาวิจัยเพื่อจัดการความรู้เรื่องที่อยู่อาศัยและวิถีการอยู่อาศัยผ่านภูมิปัญญาท้องถิ่นพื้นที่ภาคใต้. กรุงเทพมหานคร: มหาวิทยาลัยศิลปากร.
- เจริญเนตร แสงดวงแข. (2564). การสื่อสารอัตลักษณ์ท้องถิ่นเพื่อส่งเสริมการท่องเที่ยวของชุมชนตำบลเกาะหมากอำเภอปากพะยูน จังหวัดพัทลุง. วารสารวิชาการมนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์มหาวิทยาลัยบูรพา, 29(2), 1-22.
- ณัฐพงศ์ รักษาม. (2559). แนวคิดอัตลักษณ์ท้องถิ่นภายใต้บริบทการเปลี่ยนแปลงในยุคโลกาภิวัตน์. วารสารวิทยาลัยสงฆ์นครลำปาง, 5(2), 1-14.
- เตชินี ขวลิท. (2545). นิทานพื้นบ้านเด็กไทย. กรุงเทพมหานคร: ภูมิปัญญา.
- ทวิช บุญแสง. (2560). ตำนานและนิทานพื้นบ้านกับกระบวนการขัดเกลาเยาวชนภาคใต้. วารสารวิจัยราชภัฏธนบุรีรับใช้สังคม, 3(2), 93-119.
- ธนิศร ศรีกักเจริญ และธีรศักดิ์ อุ่นอารมณเลิศ. (2553). การวิเคราะห์คุณค่าของศิลปะหามากรุกไทย. วารสารศิลปการศึกษาศาสตร์วิจัย, 1(2), 170.
- ประทุม ชุ่มเพ็งพันธุ์. (2545). ประวัติศาสตร์อารยธรรมภาคใต้แหล่งประวัติศาสตร์และโบราณคดีที่สำคัญในประเทศไทย. กรุงเทพมหานคร: สุวีริยาสาส์น.
- ประทุม ชุ่มเพ็งพันธุ์. (2548). ศิลปวัฒนธรรมภาคใต้ : ว่าด้วยภูมิศาสตร์ ประวัติศาสตร์ โบราณคดี ศิลปะ ภาษาวรรณกรรม ประเพณีพื้นบ้าน ครอบครองเรื่องเมืองใต้. กรุงเทพมหานคร: สุวีริยาสาส์น.
- ปรียากรณ์ ชูแก้ว. (2564). คุณธรรมพลเมืองในบริบทท้องถิ่นภาคใต้จากมรดกภูมิปัญญาหนึ่งตระกูล. วารสารมนุษยศาสตร์ มหาวิทยาลัยนเรศวร, 18(1), 70.
- ปิยชาติ สิงห์. (2553). ประวัติศาสตร์และวัฒนธรรมของกลุ่มชาวจีนฮกจิวในภาคใต้ของประเทศไทย : กรณีศึกษาชุมชนชาวจีนฮกจิว อำเภอนาบอน จังหวัดนครศรีธรรมราช. กรุงเทพมหานคร: สำนักงานคณะกรรมการวัฒนธรรมแห่งชาติกระทรวงวัฒนธรรม.
- พงษ์ศักดิ์ คนขยัน. (2552). การศึกษาอัตลักษณ์ที่ปรากฏในนิทานไทใหญ่อำเภอแม่เมาะ จังหวัดเชียงใหม่ (วิทยานิพนธ์ปริญญาโท). มหาวิทยาลัยเชียงใหม่, เชียงใหม่.
- พวง บุขรารัตน์ และทิพวัลย์ พิชะกุล. (2542). สารานุกรมวัฒนธรรมภาคใต้ 2. กรุงเทพมหานคร: มูลนิธิ.
- พัชลินจ์ จินนุ่น. (2556). วรรณกรรมคำสอนภาคใต้ “ฉบับพิมพ์เล่มเล็ก”: การสืบทอดและสร้างสรรค์ด้านเนื้อหา คำสอน. วารสารมหาวิทยาลัยศิลปากร, 33(1), 38.

- เพ็ญญา ทิพย์สุราษฎร์. (2559). การศึกษาพืชสมุนไพรท้องถิ่นและภูมิปัญญาด้านการใช้พืชสมุนไพร กรณีศึกษา : อุทยานแห่งชาติแก่งกรุง จังหวัดสุราษฎร์ธานี (วิทยานิพนธ์ปริญญาโทบริหารการศึกษาระดับปริญญาโท). มหาวิทยาลัยสงขลานครินทร์, สุราษฎร์ธานี.
- เพ็ญพิชชา อัครธนาภิรักษ์. (2559). นิทานพื้นบ้านในจังหวัดชุมพร: การวิเคราะห์วิถีชีวิตความพอเพียง. ชุมพร: วิทยาลัยอาชีวศึกษาชุมพร.
- พาสินี สะมิแม็ง. (2559). วิถีความเป็นอยู่ของชาวไทยมุสลิมในตำบลลุโบะยิไร อำเภอมายอ จังหวัดปัตตานี (วิทยานิพนธ์ปริญญาโทบริหารการศึกษาระดับปริญญาโท). มหาวิทยาลัยรามคำแหง, กรุงเทพมหานคร.
- มนตรีวี ทองเสนห์ และคณะ. (2558). การพัฒนาระบบสารสนเทศการจัดการความรู้เพื่อการอนุรักษ์หนังตะลุง ภูมิปัญญาท้องถิ่นภาคใต้. นครปฐม: มหาวิทยาลัยเทคโนโลยีราชมงคลรัตนโกสินทร์.
- มโน พิสุทธิรัตนานนท์ และคณะ. (2539). รายงานวิจัยภูมิปัญญาชาวบ้านภาคใต้ที่ปรากฏในงานช่างฝีมือ. กรุงเทพมหานคร: มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ.
- ภักดิ์สินทร์ ฉัตรรังศรี. (2563). อัตลักษณ์พื้นถิ่นในบันเทิงคดีล้านนา (พ.ศ.2521-2554) (พิมพ์ครั้งที่ 2). เชียงใหม่: มหาวิทยาลัยเชียงใหม่.
- วนิดา อินทรอำนวย. (2560). การครอบครองงาช้างตามพระราชบัญญัติงาช้าง. กรุงเทพมหานคร: สำนักงานเลขาธิการสภาผู้แทนราษฎร.
- ศรีศักร วัลลิโภดม. (2519). จากท่าชนะถึงสงขลา. วารสารเมืองโบราณ, 2(2), 76.
- ศุภการ ศิริไพศาล และอภิเชษฐ กัญจนดิฐ. (2552). พิธีกรรมและความเชื่อของชาวไทยเชื้อสายจีนบริเวณลุ่มทะเลสาบสงขลาจากอดีตถึงปัจจุบัน. วารสารมนุษยศาสตร์สังคมศาสตร์ มหาวิทยาลัยทักษิณ, 4(1), 8.
- สมเจตน์ อัมรพรต. (2535). ปัญหาสังคมชนบทภาคใต้ที่ปรากฏในบทร้อยกรอง ซึ่งพิมพ์ในระหว่างปี พ.ศ. 2521 - 2533 (วิทยานิพนธ์ปริญญาโทบริหารการศึกษาระดับปริญญาโท). มหาวิทยาลัยสงขลานครินทร์ วิทยาเขตปัตตานี, ปัตตานี.
- สมพร อูรี. (2557). จิตรกรรมฝาผนังภาคใต้ : คติความเชื่อในพระพุทธศาสนา. วารสารศิลปกรรมศาสตร์วิชาการวิจัย และงานสร้างสรรค์, 1(1), 25-27.
- สุภารัตน์ ชาญแท้ และคณะ. (2560). ศึกษาความเชื่อเกี่ยวกับพระบรมธาตุเจดีย์นครศรีธรรมราช. วารสารวิชาการ มจร บุรีรัมย์, 2(2), 11-23.
- เสรี จุ้ยพริก และอรุณ ไชยเต็ม. (2541). องค์ความรู้ท้องถิ่นในการเก็บเกี่ยวผลผลิตจากป่าอย่างยั่งยืน : กรณีศึกษาการเก็บน้ำมันยาง (*Dipterocarpus alatus*) และผลโอเหนด้า (*Arenga pinnata*). กรุงเทพมหานคร: โครงการพัฒนาองค์ความรู้และศึกษานโยบายการจัดการทรัพยากรชีวภาพในประเทศไทยและศูนย์ฝึกอบรมวนศาสตร์ชุมชนแห่งภูมิภาคเอเชียแปซิฟิก.
- เสาวรีย์ ชัยวรรณ และวสันต์ ปัญญาแก้ว. (2562). คนช่างการเคลื่อนย้ายและชีวิตเร่ร่อนในโลกสมัยใหม่. วารสารสังคมศาสตร์, 31(1), 11-12.
- อรุณ แก้วพิชัย. (2542). วิเคราะห์นิทานพื้นบ้านอำเภอเมืองนครศรีธรรมราชจังหวัดนครศรีธรรมราช (ดุขภูมินิพนธ์ปริญญาโทบริหารการศึกษาระดับปริญญาโท). มหาวิทยาลัยทักษิณ, กรุงเทพมหานคร.
- อาคม เดชทองคำ. (2546). ตัวตนของคนใต้ : มุมมองผ่านงานวิจัยหัวเขือกัวชน. วารสารปาริชาติ, 15(2), 34-37.
- อานนท์ อาทิตย์อุทัย. (2550). เรื่องเล่าจากคุณปู่ภาคใต้. กรุงเทพมหานคร: แสงดาว.
- อุดม นูทอง. (2535). วัดพะโคะ. กรุงเทพมหานคร: กรุงเทพมหานครการพิมพ์.
- อุทุมพร ศรีโยม. (2565). การพัฒนาตราสินค้าและบรรจุภัณฑ์สำหรับข้าวพันธุ์พื้นเมืองสะท้อนอัตลักษณ์ท้องถิ่นบ้านโคกสูงจังหวัดนครศรีธรรมราช. วารสารรัชต์ภาคย์, 16(45), 66-82.
- อุษา ช่วยบำรุง. (2550). ศึกษาภูมิปัญญาชาวบ้านที่ปรากฏในวรรณกรรมท้องถิ่นภาคใต้ (วิทยานิพนธ์ปริญญาโทบริหารการศึกษาระดับปริญญาโท). มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ, กรุงเทพมหานคร.

เอกรัตน์ อุดมพร. (2553). *รวมนิทานพื้นบ้านประจำจังหวัดภาคใต้*. กรุงเทพมหานคร: พัฒนาศึกษา.

โอภาส พิมพา และคณะ. (2552). *โครงการวิจัยสถานภาพการผลิตโคเนื้อและเนื้อโคของจังหวัดสุราษฎร์ธานี*.
สุราษฎร์ธานี: มหาวิทยาลัยสงขลานครินทร์.

การศึกษาลักษณะทางกลศาสตร์เสียงวรรณยุกต์ภาษาไทยของนักศึกษาชาวจีน
สาขาวิชาภาษาไทย สถาบันผู้เจียงแห่งมหาวิทยาลัยอุตสาหกรรมนานกิง
สาธารณรัฐประชาชนจีน

Acoustic Phonetic Analysis of Thai Language Tones by Chinese Learners:
A Case Study at Nanjing Tech University Pujiang Institute

จุมพล ถาวรชอบ (Jumphol Thawornchob)

สาขาวิชาภาษาจีนธุรกิจ คณะวิเทศธุรกิจ มหาวิทยาลัยรัตนบัณฑิต

School of Chinese International Business, Faculty of International Business,

Rattana Bundit University

เทวากร คำสัต์ย์ (Teavakorn khumsat)

สำนักการศึกษาทั่วไป สถาบันการจัดการปัญญาภิวัฒน์ ปฏิบัติหน้าที่ ณ คณะภาษาต่างประเทศ สถาบันผู้เจียงแห่งมหาวิทยาลัย

อุตสาหกรรมหนานจิง สาธารณรัฐประชาชนจีน

General Education Panyapiwat Institute of Management

Performing duties at the Faculty of Foreign Languages Nanjing Tech University Pujiang Institute

People's Republic of China

E-mail: Jumphol_t@bac.ac.th

Received: December 5, 2023, Revised: March 2, 2024, Accepted: May 20, 2024

บทคัดย่อ

งานวิจัยนี้เน้นการวิเคราะห์ลักษณะทางกลศาสตร์ของวรรณยุกต์ภาษาไทยกรุงเทพฯ ที่ออกเสียงโดยนักศึกษาชาวจีน สาขาวิชาภาษาไทย สถาบันผู้เจียงแห่งมหาวิทยาลัยอุตสาหกรรมนานกิง จำนวน 20 คน โดยใช้ชุดคำทดสอบวรรณยุกต์ 5 หน่วยเสียง ในบริบทพยัญชนะต้นแตกต่างกัน ทั้งที่ปรากฏในพยางค์เป็นและพยางค์ตายรวม 25 คำทดสอบ โดยวิเคราะห์ค่าความถี่มูลฐาน (F0) ของวรรณยุกต์ด้วยโปรแกรมการวิเคราะห์เสียงพราท (Praat) เวอร์ชัน 6.1.29 ผลจากการวิจัยพบว่า นักศึกษาชาวจีนทั้ง 4 ชั้นปี ออกเสียงวรรณยุกต์คงระดับคือ วรรณยุกต์สามัญและวรรณยุกต์เอกได้ใกล้เคียงกับค่ามาตรฐาน โดยส่วนใหญ่มีค่าสัทวรรณยุกต์สามัญ [32] และค่าสัทวรรณยุกต์เอก [21] ตามลำดับ วรรณยุกต์เปลี่ยนระดับ เช่น วรรณยุกต์โทนักศึกษาชาวจีนส่วนใหญ่มีจุดเริ่มต้นวรรณยุกต์ต่ำกว่าค่าระดับมาตรฐาน โดยมีสัทวรรณยุกต์คือ [42], [31] วรรณยุกต์ตรีมีลักษณะการขึ้นตกที่แตกต่างจากค่ามาตรฐาน โดยมีค่าสัทวรรณยุกต์คือ [323], [324], [325], [434], และ [435] ซึ่งปรากฏจำนวน 50% ของผู้บอกภาษาทั้งหมด วรรณยุกต์จัตวานักศึกษาชาวจีนส่วนใหญ่ออกเสียงได้ใกล้เคียงกับค่ามาตรฐาน ค่าสัทวรรณยุกต์คือ [212] แต่ปรากฏลักษณะการขึ้นตกที่แตกต่างกับค่ามาตรฐาน โดยมีจุดเริ่มวรรณยุกต์สูงกว่าค่ามาตรฐาน และมีค่าสัทวรรณยุกต์คือ [312], [313], [423] และ [433] ดังนั้นนักศึกษาชาวจีนออกเสียงวรรณยุกต์เปลี่ยนระดับคลาดเคลื่อนจากค่ามาตรฐานเนื่องจากอิทธิพลจากภาษาแม่คือ ภาษาถิ่นซีหนานและภาษาจีนกลาง

คำสำคัญ: วรรณยุกต์ภาษาไทย กลศาสตร์ นักศึกษาชาวจีน ค่าความถี่มูลฐาน ค่าซิมิโทน

Abstract

This research aims to analyze the acoustic-phonetic attributes of Thai language tones as articulated by 20 Chinese students, who are majoring in Thai at the Nanjing Tech University Pujiang Institute. The data collection employed 25 Thai words, curated to evaluate the articulation of the five distinct Thai tones across a range of initial consonant scenarios, incorporating both dead and live syllables. The fundamental frequency measurements were conducted using Praat software version 6.1.29. Findings reveal that the neutral tones, notably the mid and low tones, were generally produced accurately, corresponding to the phonetic tone values [32] and [21] respectively. Contrarily, the contour tones presented some discrepancies: the falling tone was produced with values [42] and [31], deviating below the norm. The high tone was varied, with values [323], [324], [325], [434], and [435], exhibiting inconsistency in the rise and fall patterns when compared to standard tones, with these variations present in half of the sampled data. The rising tone, however, was rendered with a value of [212], closely mirroring the normative pattern, though the initial point was frequently elevated, as denoted by [312], [313], [423], and [433]. In summary, the study unveils a propensity among Chinese students to deviate from standard Thai tone production, potentially influenced by their native linguistic backgrounds, specifically Sinan dialect and Mandarin.

Keywords: Thai Language Tones, Acoustic Phonetics, Chinese Learners, Fundamental Frequency Analysis, Tone Variation

บทนำ

ภาษาไทยจัดอยู่ในกลุ่มภาษาตระกูลไท-กระได (Kra-dai Language Tai-kadai) ส่วนภาษาจีนกลางจัดอยู่ในกลุ่มภาษาตระกูลซิโน-ทิเบต (Sino-Tibetan) ซึ่งทั้งสองภาษาล้วนเป็นภาษาวรรณยุกต์ (tonal language) กล่าวคือ ภาษาที่มีระดับเสียงสูงต่ำประจำคำที่ทำให้คำมีความหมายต่างกัน เมื่อวิเคราะห์ทางสัทวิทยาโดยใช้กรอบความคิดของนักภาษาศาสตร์ โครงสร้างที่ใช้หน่วยเสียง (phoneme) เป็นหน่วยหลักในการวิเคราะห์ระบบเสียง สรุปผลการวิเคราะห์ได้ว่า ภาษาไทยมีวรรณยุกต์ 5 หน่วยเสียง (ธีระพันธ์ ล.ทองคำ และนิสิตบัณฑิตศึกษา, 2554, น. 120) ส่วนภาษาจีนกลางนั้นมีวรรณยุกต์ 4 หน่วยเสียง (现代汉语语音教程, Ding & Rong, 2012, น. 30) ผู้วิจัยสนใจว่านักศึกษาชาวจีนที่เรียนภาษาไทยในแต่ละภูมิภาคของประเทศสาธารณรัฐประชาชนจีนต่างมีภาษาแม่ (Native Language) ที่เป็นภาษาถิ่นของตน ซึ่งเป็นภาษาแรกที่เรียนรู้ตั้งแต่กำเนิด เช่น ภาษาจีนแต้จิ๋ว ภาษาจีนกวางตุ้ง ภาษาจีนไหหลำ ภาษาจีนแคะ เป็นต้น ต่อจากนั้นจึงได้เรียนรู้ภาษาจีนกลางเป็นภาษาทางการ และเพื่อใช้ในการติดต่อสื่อสารในลำดับต่อมา กรณีดังกล่าวเมื่อออกเสียงภาษาไทยที่มีวรรณยุกต์ 5 หน่วยเสียง สัทลักษณะของวรรณยุกต์ภาษาไทยจะมีความแตกต่างกันอย่างไร

สาธารณรัฐประชาชนจีนใช้ภาษาจีนกลางเป็นภาษาประจำชาติและเป็นภาษากลาง เพื่อใช้ในการสื่อสารในพื้นที่อันกว้างใหญ่ของประเทศสาธารณรัฐประชาชนจีน กอปรกับอารยธรรมของชาวจีนที่ยาวนานกว่าห้าพันปี ก่อเกิดภาษาท้องถิ่นจำนวนมากที่สืบทอดมาถึงปัจจุบันเช่น ภาษาจีนกวางตุ้ง ภาษาจีนแต้จิ๋ว ภาษาจีนไหหลำ ภาษาจีนแคะ ภาษาถิ่นซีหนาน เป็นต้น ปัจจุบันมหาวิทยาลัยในประเทศสาธารณรัฐประชาชนจีนที่มีการจัดการเรียนการสอนหลักสูตรภาษาไทยมีจำนวนทั้งสิ้น 53 สถาบัน จากจำนวนทั้งสิ้นกว่า 2,800 มหาวิทยาลัยทั่วประเทศ โดยพบว่ามณฑลยูนนานที่มีอาณาเขตพื้นที่ใกล้เคียงกับประเทศไทยมากที่สุดนั้นปรากฏมหาวิทยาลัยที่จัดการเรียนการสอนหลักสูตรภาษาไทยมากที่สุดคือ 21

สถาบัน นอกจากนี้ ตั้งแต่ปี ค.ศ.1996 เป็นต้นมา ยังมีการก่อตั้งศูนย์ไทยศึกษาขึ้นในสถาบันการศึกษาระดับอุดมศึกษา ซึ่งศูนย์ไทยศึกษาที่ก่อตั้งขึ้นได้ดำเนินการภายใต้การสนับสนุนของพระบรมวงศ์ของไทย และความร่วมมือของรัฐบาลไทย รวมทั้งสิ้น 7 สถาบัน จรัสศรี จิรภาส (2562) อาทิ “สถาบันไทยศึกษา” และ “ศูนย์แลกเปลี่ยนวิทยาศาสตร์เทคโนโลยี และวัฒนธรรมสิรินธร” มหาวิทยาลัยปักกิ่ง (北京大学泰国研究所北京大学诗琳通科技文化交流中心) ก่อตั้งเมื่อปี ค.ศ.1996 “ศูนย์ข้อมูลสารสนเทศภาษาไทยสิรินธร” มหาวิทยาลัยชนชาติกวางสี (广西民族大学诗琳通泰文资料中心) ก่อตั้งเมื่อปี ค.ศ.2006 และ “ศูนย์ไทยศึกษา” มหาวิทยาลัยยูนนาน (云南大学泰国研究中心) ซึ่งเป็นศูนย์ไทยศึกษาแห่งที่ 2 ของประเทศสาธารณรัฐประชาชนจีน ก่อตั้งเมื่อปี ค.ศ. 2010 เป็นต้น

สถาบันผู้เจียงแห่งมหาวิทยาลัยอุตสาหกรรมนานกิง (Nanjing Tech University Pujiang Institute หรือ NJPI) เป็นมหาวิทยาลัยเอกชนแห่งหนึ่งในสาธารณรัฐประชาชนจีน โดยมี บริษัท ซีฟิวอลล์ จำกัด (มหาชน) (CP All) เป็นฝ่ายร่วมลงทุนในการก่อตั้งและบริหารจัดการภารกิจด้านการศึกษา ซึ่งเริ่มต้นตั้งแต่ปี ค.ศ. 2014 และในปี ค.ศ. 2019 ได้รับอนุมัติจากกระทรวงศึกษาธิการมณฑลเจียงซู ได้รับอนุญาตให้ก่อตั้งภาควิชาภาษาไทย โดยมีสัญญาความร่วมมือกับสถาบันอุดมศึกษาที่ได้รับการสนับสนุนทุนในการก่อตั้งจาก บริษัท ซีฟิวอลล์ จำกัด (มหาชน) เช่นกัน คือ สถาบันการจัดการปัญญาภิวัฒน์ (Panyapiwat Institute of Management หรือ PIM)

ผู้วิจัยได้มาปฏิบัติหน้าที่ดำเนินการจัดการเรียนการสอนวิชาภาษาไทยตั้งแต่ริเริ่มก่อตั้งสถาบันผู้เจียงแห่งนี้ เป็นผู้ร่วมร่างหลักสูตรภาษาไทยเพื่อการสื่อสารของคณะฯ และเป็นอาจารย์สอนวิชาภาษาไทยให้แก่นักศึกษาตั้งแต่วันที่ 1 (ปีการศึกษา 2561 เป็นต้นมา) จนปัจจุบันเป็นระยะเวลากว่า 5 ปี ได้สังเกตพบว่า นักศึกษาส่วนใหญ่มาจาก 3 มณฑลหลัก ได้แก่ มณฑลกุ้ยโจว มณฑลยูนนาน และมณฑลเสฉวน ซึ่งใช้ภาษาถิ่นที่พูดสื่อสารกันอย่างแพร่หลายในชีวิตประจำวันคือ ภาษาถิ่นซีหนาน¹ (西南官话, xīnánguānhuà) และพบว่าอัตราการใช้ภาษาถิ่นซีหนานมากกว่าภาษาจีนกลาง ผู้วิจัยตั้งข้อสงสัยว่า หากผู้เรียนภาษาไทยที่มีการสื่อสารภาษาจีนถิ่นซีหนานเป็นหลักในการสื่อสารจะมีผลต่อการเรียนรู้เสียงวรรณยุกต์ภาษาไทยอย่างไร

งานวิจัยที่ผ่านมา มีผู้ศึกษาวรรณยุกต์ภาษาไทยจำนวนมาก เช่น ชีระพันธ์ ล.ทองคำ และนิสิตบัณฑิตศึกษา (2554) ได้ศึกษาลักษณะทางกลศาสตร์ของวรรณยุกต์ภาษาไทยในคำพูดเดี่ยวและคำพูดต่อเนื่อง กัญญา เทพบริรักษ์ (2552) ศึกษาลักษณะของสัทลักษณะวรรณยุกต์ภาษาไทยตามคุณสมบัติของพยัญชนะต้นที่ต่างกันของผู้บอกภาษาทั้ง 3 ช่วงวัยในหัวข้อ “BANGKOK THAI TONES REVISITED” และ ผณิตรา ธีรานนท์ (2550) ศึกษาเรื่องการเปลี่ยนแปลงเสียงวรรณยุกต์ตรีในภาษาไทย เป็นต้น

นอกจากนี้ ยังมีงานวิจัยที่ศึกษาการออกเสียงวรรณยุกต์ภาษาไทยโดยผู้เรียนชาวต่างชาติที่ไม่ได้พูดภาษาไทยเป็นภาษาแม่ ดังเช่น Teeranon (2020) ศึกษาสัทลักษณะของวรรณยุกต์ภาษาไทยที่เปลี่ยนแปลงไปของนักศึกษาชาวจีนจำนวน 40 คน ก่อนใช้และหลังใช้แอปพลิเคชันที่ช่วยในการออกเสียงวรรณยุกต์ภาษาไทย ชมนาด อินทจามรรักษ์ (2560) ศึกษาถึงสระและวรรณยุกต์ภาษาไทยที่ออกเสียงโดยผู้พูดภาษาเขมร เวียดนาม พม่า และภาษามลายู ศุภินัฐ จิตวิริยพันธ์ (2555) ศึกษาวรรณยุกต์ในคำพูดเดี่ยวและอิทธิพลของวรรณยุกต์ที่มีต่อกันในคำพูดต่อเนื่องภาษาปะโอ ธนภัทร ลินธวาชีวะ (2552) ศึกษา นักศึกษาชาวญี่ปุ่นที่มีประสบการณ์ทางภาษาไทยมากน้อยแตกต่างกัน เปรียบเทียบกับชาวไทยด้วยวิธีทางกลศาสตร์ กมลทิพย์ ห่อเพชร (2544) ศึกษาเปรียบเทียบเสียงวรรณยุกต์ในคำภาษาไทยมาตรฐานที่ผู้บอกภาษาคือ กลุ่มชาติพันธุ์ไทย มลายู และจีน ในตำบลสะเดาและตำบลสำนักแก้ว อำเภอสะเดา จังหวัดสงขลา และวิไลลักษณ์ จู

¹ ภาษาถิ่นซีหนานหมายถึง ภาษาจีนกลางตะวันตกเฉียงใต้หรือที่รู้จักในชื่อภาษาจีนกลางแม่น้ำแยงซีตอนบน เป็นภาษาจีนกลางที่ใช้พูดกันในภาคตะวันตกเฉียงใต้ของจีน รวมทั้งในมณฑลเสฉวน ยูนนาน ฉงชิ่ง กุ้ยโจว พื้นที่ส่วนใหญ่ของหูเป่ย์ ทางตะวันตกเฉียงเหนือของหูหนาน ภาคเหนือของกวางสี และบางส่วนของตอนใต้ของมณฑลส่านซีและกานซู

วราหะวงศ์ (2543) ศึกษาถึงการออกเสียงวรรณยุกต์ภาษาไทยกรุงเทพฯ โดยผู้บอกภาษาคือคนไทย คนแต่จิว คนซิกข์ เป็นต้น

จากข้อมูลข้างต้นสะท้อนให้เห็นว่า บริบทของภาษาไทยในประเทศสาธารณรัฐประชาชนจีนได้รับความสนใจ ความนิยม และการให้ความสำคัญมากยิ่งขึ้นในอนาคตจากปัจจัยด้านจำนวนที่มีหลักสูตรเพิ่มมากขึ้นในสถาบันการศึกษา ระดับอุดมศึกษาของประเทศสาธารณรัฐประชาชนจีนจากอดีตถึงปัจจุบัน และปัจจัยด้านความสัมพันธ์ที่มีมาอย่างยาวนานระหว่างสองประเทศในทุกมิติ ดังคำกล่าวที่ว่า 中泰一家亲 “จีนไทยใช้เงินใกล้เคียงกัน” ผู้วิจัยจึงประสงค์จะศึกษาวรรณยุกต์ภาษาไทยกรุงเทพฯ ที่ออกเสียงโดยนักศึกษาชาวจีนตามหลักสูตรภาษาไทย สถาบันผู้เจียงแห่งมหาวิทยาลัยอุตสาหกรรมนานกิง ชั้นปีที่ 1 ถึงชั้นปีที่ 4 ชั้นปีละ 5 คน รวม 20 คน เพื่อศึกษาว่านักศึกษาทั้ง 20 คน ที่มีภาษาแม่เป็นภาษาถิ่นซีหนาน และได้ศึกษาตามหลักสูตรภาษาไทยเพื่อการสื่อสารจะออกเสียงแตกต่างกับค่ามาตรฐานวรรณยุกต์ภาษาไทยกรุงเทพฯ อย่างไร ทั้งนี้ผลการวิจัยอาจสร้างองค์ความรู้เรื่องการออกเสียงวรรณยุกต์ภาษาไทยกรุงเทพฯ ของนักศึกษาชาวจีนและปรับปรุงการเรียนการสอนภาษาไทยให้กับนักศึกษาชาวจีน รวมทั้งเป็นแนวทางในการศึกษาและการสร้างเนื้อหาบทเรียนการออกเสียงภาษาไทยของนักศึกษาชาวจีนที่พูดภาษาถิ่นซีหนานต่อไป

วัตถุประสงค์

1. เพื่อวิเคราะห์สัทลักษณะของวรรณยุกต์ภาษาไทยกรุงเทพฯ ในคำพูดเดี่ยวโดยนักศึกษาชาวจีน สาขาวิชาภาษาไทยเพื่อการสื่อสาร สถาบันผู้เจียงแห่งมหาวิทยาลัยอุตสาหกรรมนานกิง ประเทศสาธารณรัฐประชาชนจีน
2. เพื่อเปรียบเทียบสัทลักษณะของวรรณยุกต์ภาษาไทยกรุงเทพฯ ในคำพูดเดี่ยวโดยนักศึกษาชาวจีน สาขาวิชาภาษาไทยเพื่อการสื่อสาร สถาบันผู้เจียงแห่งมหาวิทยาลัยอุตสาหกรรมนานกิง ประเทศสาธารณรัฐประชาชนจีนกับสัทลักษณะวรรณยุกต์ภาษาไทยกรุงเทพฯ ที่ออกเสียงโดยคนไทย

สมมุติฐานการวิจัย

1. นักศึกษาชาวจีนที่พูดภาษาแม่คือ ภาษาถิ่นซีหนานออกเสียงวรรณยุกต์ภาษาไทยกรุงเทพฯ แตกต่างจากคนไทยทั้งวรรณยุกต์คงระดับ (สามัญ เอก) และวรรณยุกต์เปลี่ยนระดับ (โท ตรี จัตวา)
2. นักศึกษาชาวจีนที่พูดภาษาแม่คือ ภาษาถิ่นซีหนานชั้นปีที่ 4 ออกเสียงวรรณยุกต์ภาษาไทยกรุงเทพฯ ได้ใกล้เคียงกับคนไทยมากกว่านักศึกษาชาวจีนที่พูดภาษาแม่คือ ภาษาถิ่นซีหนาน ชั้นปีที่ 1
3. คำทดสอบที่มีส่วนประกอบของพยางค์ที่มีพยัญชนะต้นที่มีคุณสมบัติแตกต่างกัน ส่งผลกระทบต่อออกเสียงวรรณยุกต์ภาษาไทย

ขอบเขตของการวิจัย

1. ศึกษาเสียงวรรณยุกต์คำพูดเดี่ยว พยางค์เดี่ยว ที่มีคุณสมบัติของพยัญชนะต้นที่แตกต่างกัน
2. ศึกษาลักษณะทางกลศาสตร์ของความถี่มูลฐาน (F0: fundamental frequency) สัทลักษณะการขึ้นตกของวรรณยุกต์ (F0 Contour) ความสูงต่ำของเสียงวรรณยุกต์ (F0 High) เท่านั้น

ระเบียบวิธีวิจัย

1. การคัดเลือกผู้บอกภาษา
การคัดเลือกผู้บอกภาษาเสียงวรรณยุกต์ภาษาไทย ผู้วิจัยกำหนดขอบเขตผู้บอกภาษาคือ นักศึกษาสาขาวิชาภาษาไทย สถาบันผู้เจียงแห่งมหาวิทยาลัยอุตสาหกรรมนานกิง สาธารณรัฐประชาชนจีน ผู้วิจัยกำหนดคุณสมบัติผู้บอกภาษา ดังนี้ 1) ผู้บอกภาษาใช้ภาษาจีนถิ่นซีหนานเป็นภาษาแม่และปัจจุบันยังคงใช้ภาษาจีนกลางและภาษาถิ่นซีหนานใช้

วิตประจำวัน 2) ผู้บอกภาษาเพศชายและเพศหญิงที่มีอายุ 18-25 ปี 3) ผู้บอกภาษาต้องมีอายุในการออกเสียงสมบูรณ์ ไม่บกพร่องและต้องเต็มใจให้ความร่วมมือ ผู้วิจัยเก็บข้อมูลจากผู้บอกภาษาชั้นปีละ 5 คน จำนวน 4 ชั้นปี แบ่งเป็นเพศหญิงจำนวน 17 คน เพศชาย 3 คน (ชั้นปีที่1/1คน และชั้นปีที่4/2 คน) รวม 20 คน

2. รายการคำทดสอบ

รายการคำทดสอบที่ใช้ในงานวิจัยนี้คือ รายการคำพูดเดี่ยวพยางค์เดียว แบ่งเป็น 3 ชุด แต่ละชุดประกอบด้วยคำพยางค์เป็นและคำพยางค์ตาย รวมทั้งสิ้น 25 คำ โดยมีโครงสร้างคำพยางค์เป็น (CVV) และโครงสร้างคำพยางค์ตาย (CVC) มีหน่วยเสียงสระ/a/และ/a:/ (สระกลาง-ต่ำ) เนื่องจากเป็นหน่วยเสียงสระที่พบมากในคำภาษาไทย รวมทั้งระดับของลิ้นที่ต่างกันทำให้ค่าความถี่มูลฐานและค่าระยะเวลาในการออกเสียงแตกต่างกัน หน่วยเสียงพยัญชนะต้นพิจารณาเป็นเสียงพยัญชนะไม่ก้อง (voiceless) ประกอบด้วยหน่วยเสียง /k^h/, /p/ และ /f/ ผู้วิจัยต้องการควบคุมความก้อง (voiced) หรือไม่ก้อง (voiceless) ให้เป็นรูปแบบเดียวกันทั้งหมด เนื่องด้วยความก้องส่งผลต่อค่าความถี่มูลฐานโดยตรง ถึงแม้ว่าเสียงพ่นลม (aspirated) /k^h/ มีระดับเสียงต่างกับเสียงไม่พ่นลม (unaspirated) คือเสียง /p/ และเสียงเสียดแทรก (fricative) คือ /f/ เล็กน้อย แต่งานวิจัยครั้งนี้ก็ได้ออกแบบคำทดสอบทั้งสองที่มีพยัญชนะทั้งเสียงพ่นลมและไม่พ่นลมรวมด้วย รายการคำทดสอบทั้ง 3 ชุด มีดังต่อไปนี้

ตารางที่ 1 รายการคำทดสอบเสียงวรรณยุกต์ภาษาไทย

คำทดสอบ	1	2	3	4	5	6	7	8	9
พยัญชนะต้น [k ^h] เสียงกัก ไม่ก้อง พ่นลม	คา	ข่า	ค้ำ	ค๊า	ชา	ชาด	คาด	ขัด	คัด
	[k ^h a:]	[k ^h à:]	[k ^h â:]	[k ^h á:]	[k ^h ǎ:]	[k ^h à:t]	[k ^h ǎ:t]	[k ^h àt]	[k ^h át]
พยัญชนะต้น [p] เสียงกัก ไม่ก้อง ไม่พ่นลม	ปา	ป้า	ป้ำ	ป๊า	ป่า	ปาด	-	ปัด	-
	[pa:]	[pà:]	[pâ:]	[pá:]	[pǎ:]	[pà:t]	-	[pàt]	-
พยัญชนะต้น [f] เสียงเสียดแทรก ไม่ก้อง	ฟา	ฟ่า	ฟ้ำ	ฟ๊า	ฟ่า	ฟาด	ฟาด	ฟัด	ฟัด
	[fa:]	[fà:]	[fâ:]	[fá:]	[fǎ:]	[fà:t]	[fà:t]	[fìt]	[fát]

ตารางที่ 1 รายการคำทดสอบเสียงวรรณยุกต์ภาษาไทย²

3. เครื่องมือที่ใช้การบันทึกเสียง

เครื่องมือที่ใช้ในการบันทึกเสียงประกอบด้วย

- (1) ไมโครโฟนบันทึกเสียง Lenovo D-11 เพื่อประสิทธิภาพของไฟล์เสียงในงานวิจัย
- (2) คอมพิวเตอร์โน้ตบุ๊ก Toshiba Tecra หมายเลขรุ่น DESKTOP-IQRB45N
- (3) โปรแกรม Wave Editor Version 4.2.5.0 เพื่อการบันทึกเสียง ตัดต่อไฟล์เสียงที่ต้องการนำมาวิเคราะห์
- (4) โปรแกรม Praat Version 6.1.29 เพื่อตรวจสอบคุณภาพของเสียงที่บันทึกและใช้เป็นโปรแกรมในการวิเคราะห์ค่าความถี่มูลฐาน

4. ขั้นตอนการบันทึกเสียง

² ภาษาไทย คำตายเสียงสั้นและคำตายเสียงยาวที่มีพยัญชนะต้นเป็นอักษรกลาง <ก จ ด ต บ ป อ> จะมีวรรณยุกต์เพียง 1 หน่วยเสียงเท่านั้น คือ /วรรณยุกต์ที่สอง/ หรือวรรณยุกต์เอกดังตัวอย่างในรายการคำทดสอบชุดที่ 2

ผู้วิจัยนำคำทดสอบทั้ง 25 คำ เตรียมลงในแผ่นกระดาษเพื่อให้ผู้บอกภาษาแต่ละคนอ่านออกเสียงภายใต้สิ่งแวดล้อมระบบปิดในห้องการเรียนการสอน Sound Lab ที่ใช้ในการเรียนภาษา โดยให้ผู้บอกภาษาที่นัดแนะมาบันทึกเสียงรอบละ 5 คน ได้อ่านบทวนและเตรียมตัวคนละ 10 นาที เพื่อให้คุ้นเคยและทำความเข้าใจคำทดสอบ ผู้วิจัยเน้นย้ำให้ผู้บอกภาษาแต่ละคนอ่านออกเสียงคำทดสอบในระดับความเร็วแบบปานกลาง (Moderate Tempo) จากนั้นปรับตั้งค่าเครื่องบันทึกเสียงให้บันทึกเสียงรูปแบบ Wav File ขณะบันทึกเสียงได้ควบคุมระยะห่างระหว่างปากของผู้บอกภาษากับเครื่องบันทึกเสียงประมาณ 15 เซนติเมตร และใช้โปรแกรม Wave Editor ในการบันทึกเสียงโดยตั้งค่า Sampling Frequency เป็น 44,100 เฮิร์ตซ์ บันทึกเสียงผู้บอกภาษาจนครบ 20 คน ดังนั้นคำทดสอบที่บันทึกจากผู้บอกภาษาและนำมาวิเคราะห์ลักษณะทางกลศาสตร์ในงานวิจัยนี้จะมีจำนวนทั้งสิ้น 1,500 คำทดสอบ (จำนวนคำทดสอบ 25 คำ x ออกเสียง 3 ครั้ง x ผู้บอกภาษา 20 คน)

5.5 ขั้นตอนการวิเคราะห์ข้อมูล

งานวิจัยนี้มุ่งวิเคราะห์ทางกลศาสตร์คือ ค่าความถี่มูลฐาน (F0 : fundamental frequency) ที่ปรับค่าเฮิร์ตซ์ (Hertz หรือ Hz) เป็นค่าเซมิโตน (Semitone) เพื่อขจัดความแตกต่างของระดับเสียงระหว่างบุคคลตามปัจจัยเพศ อายุ และลักษณะทางกายภาพของเสียงสูง เสียงต่ำ วิเคราะห์สัทลักษณะการขึ้นตกของวรรณยุกต์ (F0 Contour) ความสูงต่ำของเสียงวรรณยุกต์ (F0 High)

การวัดค่าความถี่มูลฐาน ผู้วิจัยวัดจากหน่วยเสียงสระซึ่งเป็นแก่นของพยางค์ มีคุณสมบัติเป็นเสียงก้อง(voiced) จะนำพาระดับเสียงหรือค่าความถี่มูลฐานของเสียงวรรณยุกต์ในการวัดค่าทางกลศาสตร์ จะวัดที่ค่าระยะเวลาในการออกเสียงสระ 11 จุด (วัดค่าทุก 10% ของการออกเสียง) โดยในการวัดค่าความถี่มูลฐานทั้ง 11 จุดนั้น ผู้วิจัยได้ใช้โปรแกรมเสริม (Pratt Script) เพื่อใช้การกำกับเสียงเรียงและวัดค่าความถี่มูลฐาน เขียนโดย ศุจินธุ์ จิตวิริยนนท์ ภาควิชาภาษาศาสตร์ คณะอักษรศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย เมื่อได้ค่าความถี่มูลฐานแล้ว ผู้วิจัยดำเนินการแปลงค่าความถี่มูลฐานได้อ้างอิงสูตรการแปลงค่าเฮิร์ตซ์เป็นค่าเซมิโตนจาก ศุจินธุ์ จิตวิริยนนท์ (2555:19-46) ดังรายละเอียด

$$\text{เซมิโตน} = 12 \times \log(\text{ค่าเฮิร์ตซ์ที่จะแปลงค่า} / \text{ค่าอ้างอิง}) / \log(2)$$

ผู้วิจัยดำเนินการแปลงค่าจากสูตรการคำนวณทั้ง 1,500 ชุดคำทดสอบ การแปลงค่าเฮิร์ตซ์เป็นค่าเซมิโตนกำหนดค่าอ้างอิงเป็นค่าเฮิร์ตซ์ต่ำสุดจะถูกแปลงค่าเป็นศูนย์เซมิโตน ทำให้กราฟแสดงสัทลักษณะของวรรณยุกต์กระจายอยู่ในสเกลค่าเซมิโตนตั้งแต่ระดับที่ต่ำที่สุดขึ้นไป จากนั้นนำค่าเซมิโตนที่ได้มาสร้างกราฟและแบ่งช่วงให้มีพิสัยของระดับเสียง 5 ระดับ เพื่อแสดงลักษณะทางกลศาสตร์ของเสียงวรรณยุกต์และเปรียบเทียบสัทลักษณะของวรรณยุกต์ทั้ง 5 หน่วยเสียงที่ออกเสียงโดยนักศึกษาชาวจีนทั้ง 4 ชั้นปี นำผลที่ได้เปรียบเทียบกับเสียงวรรณยุกต์ภาษาไทยกรุงเทพมหานคร

ผลการศึกษา

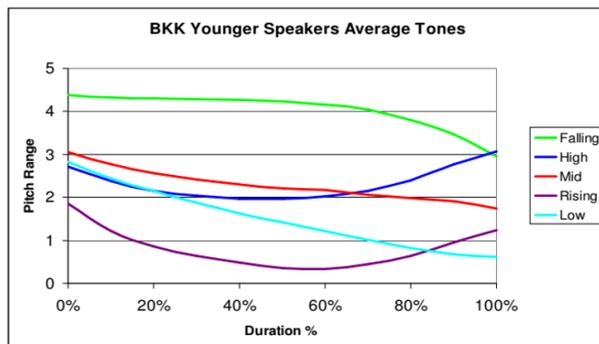
จากการวิเคราะห์และการเปรียบเทียบค่าทางกลศาสตร์กล่าวคือ ระดับความสูงต่ำของค่าความถี่มูลฐาน ลักษณะการขึ้นตกของค่าความถี่มูลฐาน ค่าเซมิโตนของวรรณยุกต์ภาษาไทยกรุงเทพฯ ที่ผู้บอกภาษาคือนักศึกษาชาวจีนสาขาวิชาภาษาไทยเพื่อการสื่อสาร สถาบันผู้เจียงแห่งมหาวิทยาลัยอุตสาหกรรมนานกิง ทั้ง 4 ชั้นปี มีรายละเอียดดังต่อไปนี้

1. สัทลักษณะของเสียงวรรณยุกต์ที่ออกเสียงโดยคนไทย

สัทลักษณะเสียงวรรณยุกต์ภาษาไทยกรุงเทพฯ ที่เป็นค่ามาตรฐานเพื่อนำมาเปรียบเทียบในบทความนี้ได้อ้างอิงถึงผลการวิจัยของ Thepborirak (2009) ศึกษาสัทลักษณะของสัทลักษณะวรรณยุกต์ภาษาไทย

ตามคุณสมบัติของพยัญชนะต้นที่ต่างกันของผู้บอกภาษาทั้ง 3 ช่วงวัยในหัวข้อ “BANGKOK THAI TONES REVISITED” โดยได้นำผลวิจัยสัทลักษณะเสียงวรรณยุกต์ภาษาไทยกรุงเทพฯ กลุ่มศึกษาช่วงอายุวัยรุ่นที่มีความใกล้เคียงกับช่วงอายุของผู้บอกภาษาชาวจีน ผลการศึกษาเป็นไปตามภาพที่ 1

FIGURE 6. Average Tones for Younger Speakers of Bangkok Thai.

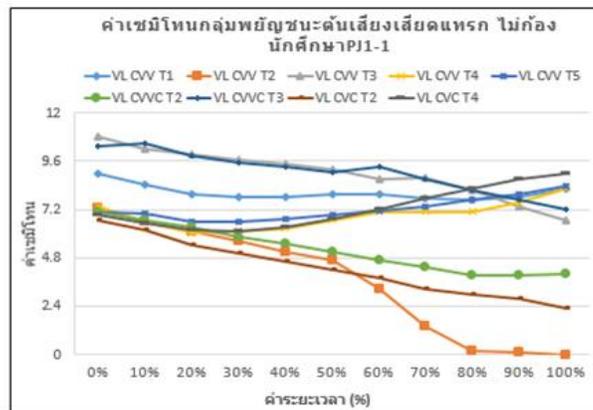
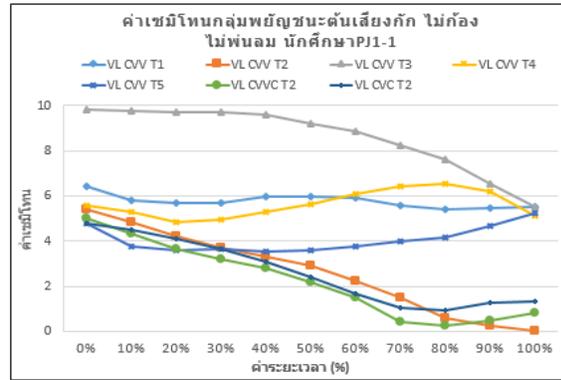
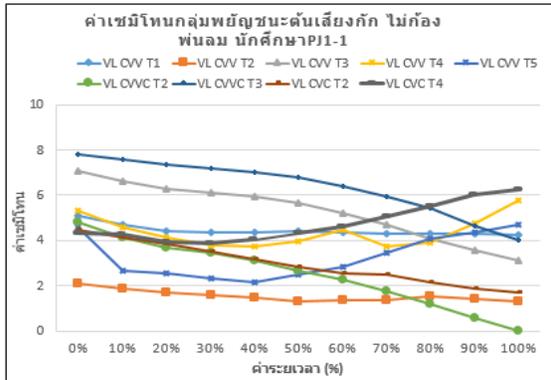
ภาพที่ 1 สัทลักษณะวรรณยุกต์ภาษาไทยกรุงเทพฯ กลุ่มวัยรุ่น อ้างอิงจาก Thepborirak (2009)

จากภาพที่ 1 ข้อค้นพบในงานวิจัยของ Thepborirak (2009) พบว่า ผู้บอกภาษาที่พูดภาษาไทยเป็นภาษาแม่ในกลุ่มวัยรุ่น สามารถแบ่งกลุ่มวรรณยุกต์ภาษาไทยได้เป็น กลุ่มที่ 1.วรรณยุกต์ระดับคือ วรรณยุกต์สามัญมีสัทลักษณะกลางระดับ [32] และวรรณยุกต์เอกมีสัทลักษณะต่ำระดับ [31] กลุ่มที่ 2.วรรณยุกต์เปลี่ยนระดับคือ วรรณยุกต์โทมีสัทลักษณะสูงตก [53] วรรณยุกต์ตรีมีสัทลักษณะกลางขึ้น [34] และวรรณยุกต์จัตวามีสัทลักษณะต่ำขึ้น [212] ข้อค้นพบที่ได้ต่างจากในอดีตมีความแตกต่างไปจาก Henderson (1963) โดยสิ้นเชิง ซึ่งอาจเป็นผลจากหลายปัจจัย เช่น อายุ อุปกรณ์เครื่องมือที่ใช้ในงานวิจัย ตลอดจนค่าความเคลื่อนทางการคำนวณ แต่ข้อค้นพบนี้มีความใกล้เคียงกับ Morén & Zsiga (2006) มากกว่า

2. สัทลักษณะของเสียงวรรณยุกต์ที่ออกเสียงโดยนักศึกษาชาวจีน

เนื่องด้วยมีความจำกัดเรื่องเนื้อที่ในการแสดงข้อมูล บทความนี้ผู้วิจัยนำเสนอผลการวิเคราะห์สัทลักษณะของเสียงวรรณยุกต์ภาษาไทยกรุงเทพฯ ที่พูดโดยนักศึกษาชาวจีน 4 ชั้นปี ชั้นปีละ 5 คน รวม 20 คน แต่ผู้วิจัยขอยกตัวอย่างสัทลักษณะของเสียงวรรณยุกต์ภาษาไทยกรุงเทพฯ ของผู้บอกภาษานักศึกษาชาวจีนเพียงชั้นปีละ 2 คน ดังต่อไปนี้

1) สัทลักษณะของวรรณยุกต์ภาษาไทยกรุงเทพฯ ที่ออกเสียงโดยนักศึกษาชาวจีนชั้นปีที่ 1 (PJ1-1)³ เพศหญิง

กราฟที่ 1-3 สัทลักษณะวรรณยุกต์ภาษาไทยที่มีโครงสร้างพยางค์พยัญชนะต้นทั้ง 3 ประเภทของนักศึกษาชาวจีนชั้นปีที่ 1 คนที่ 1 (PJ1-1)

³ อักษรย่อที่ปรากฏในกราฟสัทลักษณะเสียงวรรณยุกต์

VL CVV T1 หมายถึง วรรณยุกต์สามัญ พยัญชนะต้นเสียงไม่ก้อง สระเสียงยาว

VL CVV T2 หมายถึง วรรณยุกต์เอก พยัญชนะต้นเสียงไม่ก้อง สระเสียงยาว

VL CVV T3 หมายถึง วรรณยุกต์โท พยัญชนะต้นเสียงไม่ก้อง สระเสียงยาว

VL CVV T4 หมายถึง วรรณยุกต์ตรี พยัญชนะต้นเสียงไม่ก้อง สระเสียงยาว

VL CVV T5 หมายถึง วรรณยุกต์จัตวา พยัญชนะต้นเสียงไม่ก้อง สระเสียงยาว

VL CVC T2 หมายถึง วรรณยุกต์เอก พยัญชนะต้นพยัญชนะท้าย เสียงไม่ก้อง สระเสียงยาว

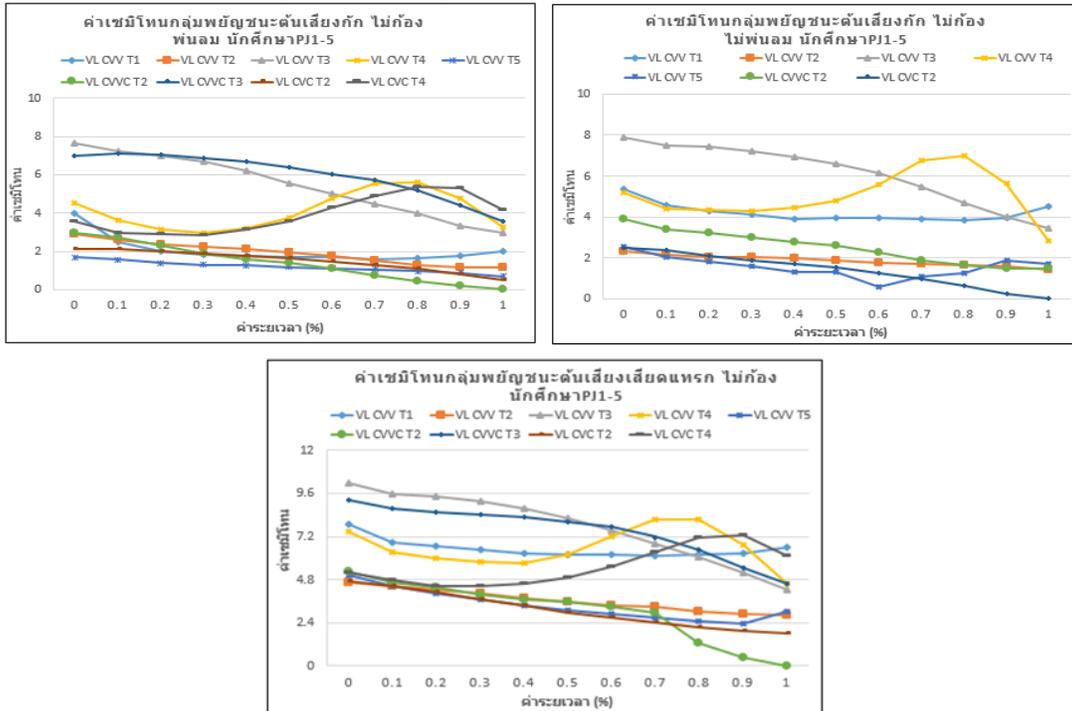
VL CVC T3 หมายถึง วรรณยุกต์โท พยัญชนะต้นพยัญชนะท้าย เสียงไม่ก้อง สระเสียงยาว

VL CVC T2 หมายถึง วรรณยุกต์เอก พยัญชนะต้นพยัญชนะท้าย เสียงไม่ก้อง สระเสียงสั้น

VL CVC T4 หมายถึง วรรณยุกต์ตรี พยัญชนะต้นพยัญชนะท้าย เสียงไม่ก้อง สระเสียงสั้น

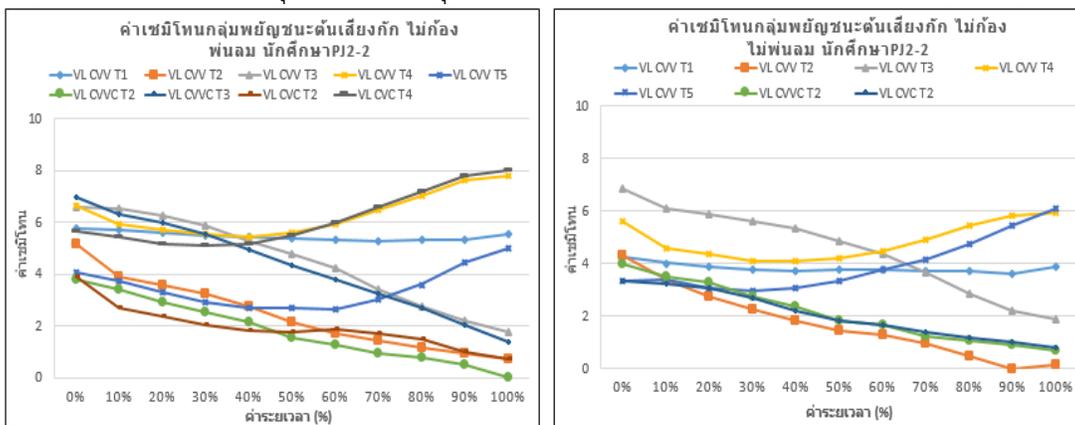
PJ X-Y หมายถึง นักศึกษาชาวจีนสถาบันผู้เจียงชั้นปีที่ X คนที่ Y

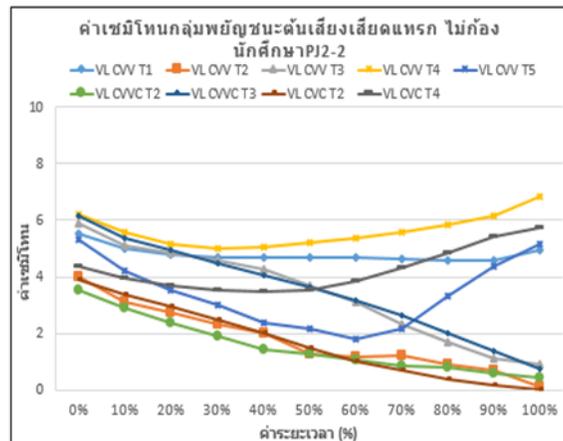
2) สัทลักษณะของวรรณยุกต์ภาษาไทยกรุงเทพฯ ที่ออกเสียงโดยนักศึกษาชาวจีนชั้นปีที่ 1 (PJ1-5) เพศหญิง

กราฟที่ 4-6 สัทลักษณะวรรณยุกต์ภาษาไทยที่มีโครงสร้างพยางค์พยัญชนะต้นทั้ง 3 ประเภทของนักศึกษาชาวจีนชั้นปีที่ 1 คนที่ 5 (PJ1-5)

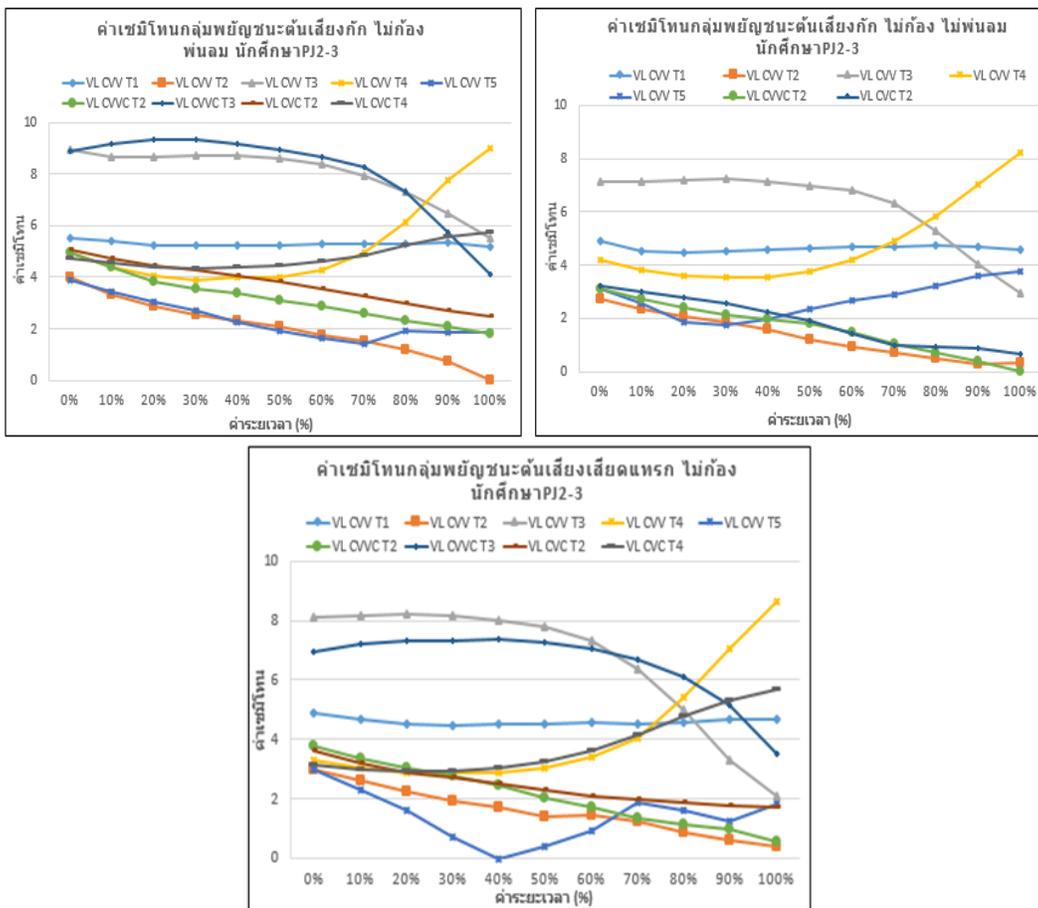
3) สัทลักษณะของวรรณยุกต์ภาษาไทยกรุงเทพฯ ที่ออกเสียงโดยนักศึกษาชาวจีนชั้นปีที่ 2 (PJ2-2) เพศหญิง

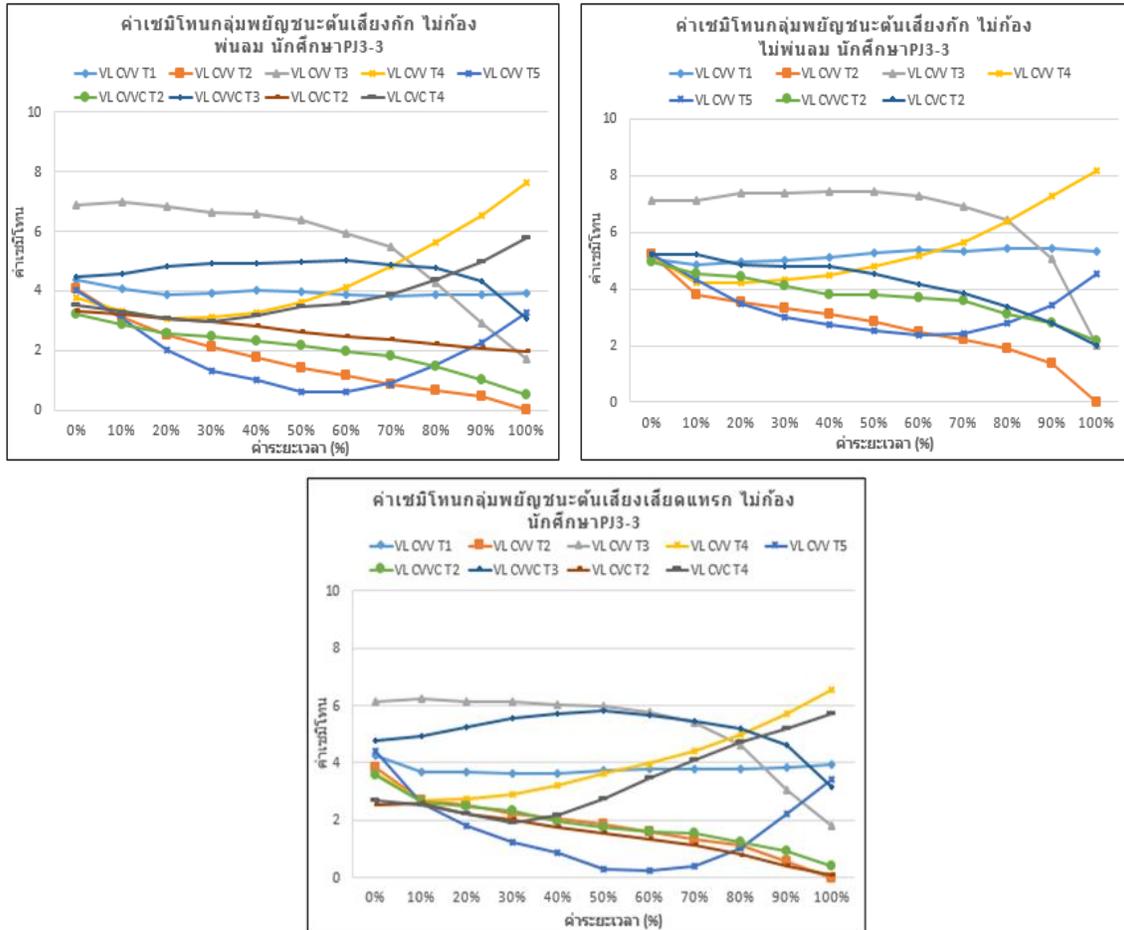
กราฟที่ 7-9 สัทลักษณะวรรณยุกต์ภาษาไทยที่มีโครงสร้างพยางค์พยัญชนะต้นทั้ง 3 ประเภทของนักศึกษาชาวจีนชั้นปีที่ 2 คนที่ 2 (PJ2-2)

4) สัทลักษณะของวรรณยุกต์ภาษาไทยกรุงเทพฯ ที่ออกเสียงโดยนักศึกษาชาวจีนชั้นปีที่ 2 (PJ2-3) เพศหญิง

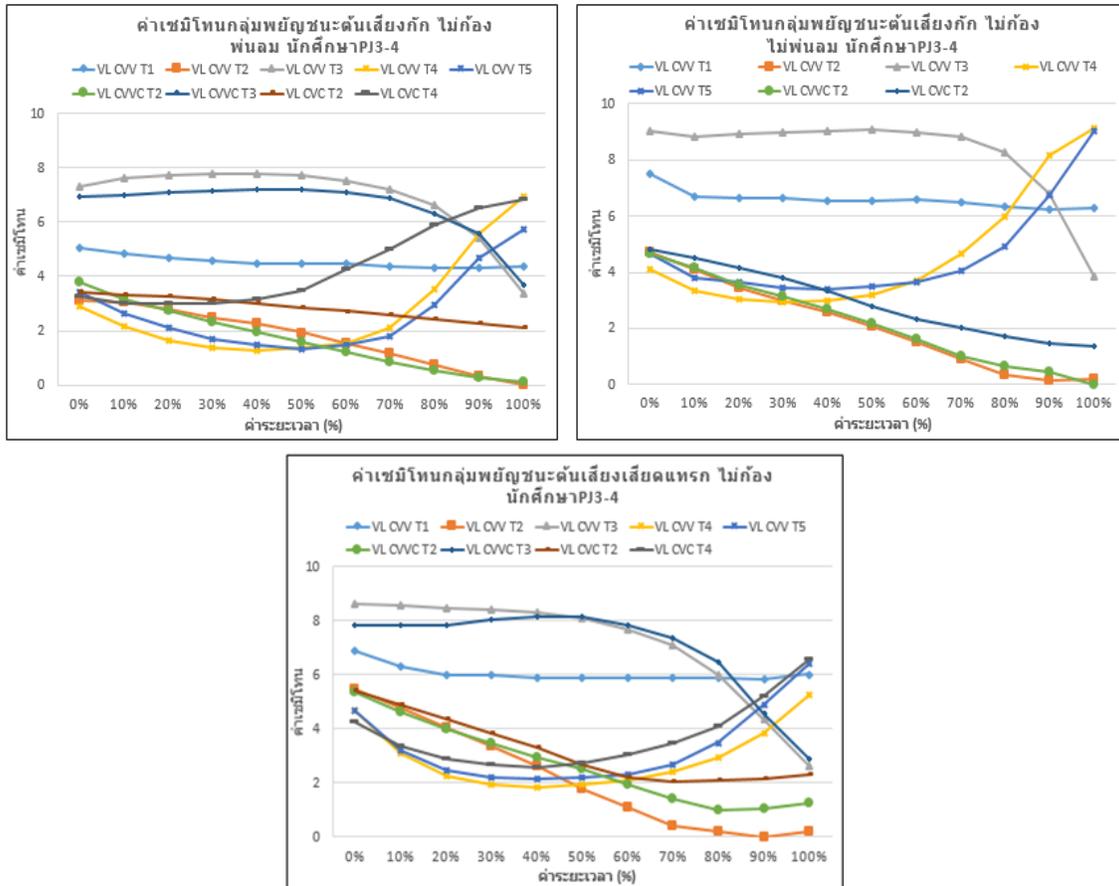
กราฟที่ 10-12 สัทลักษณะวรรณยุกต์ภาษาไทยที่มีโครงสร้างพยางค์พยัญชนะต้นทั้ง 3 ประเภทของนักศึกษาชาวจีนชั้นปีที่ 2 คนที่ 3 (PJ2-3)

5) สัทลักษณะของวรรณยุกต์ภาษาไทยกรุงเทพฯ ที่ออกเสียงโดยนักศึกษาชาวจีนชั้นปีที่ 3 (PJ3-3) เพศหญิง

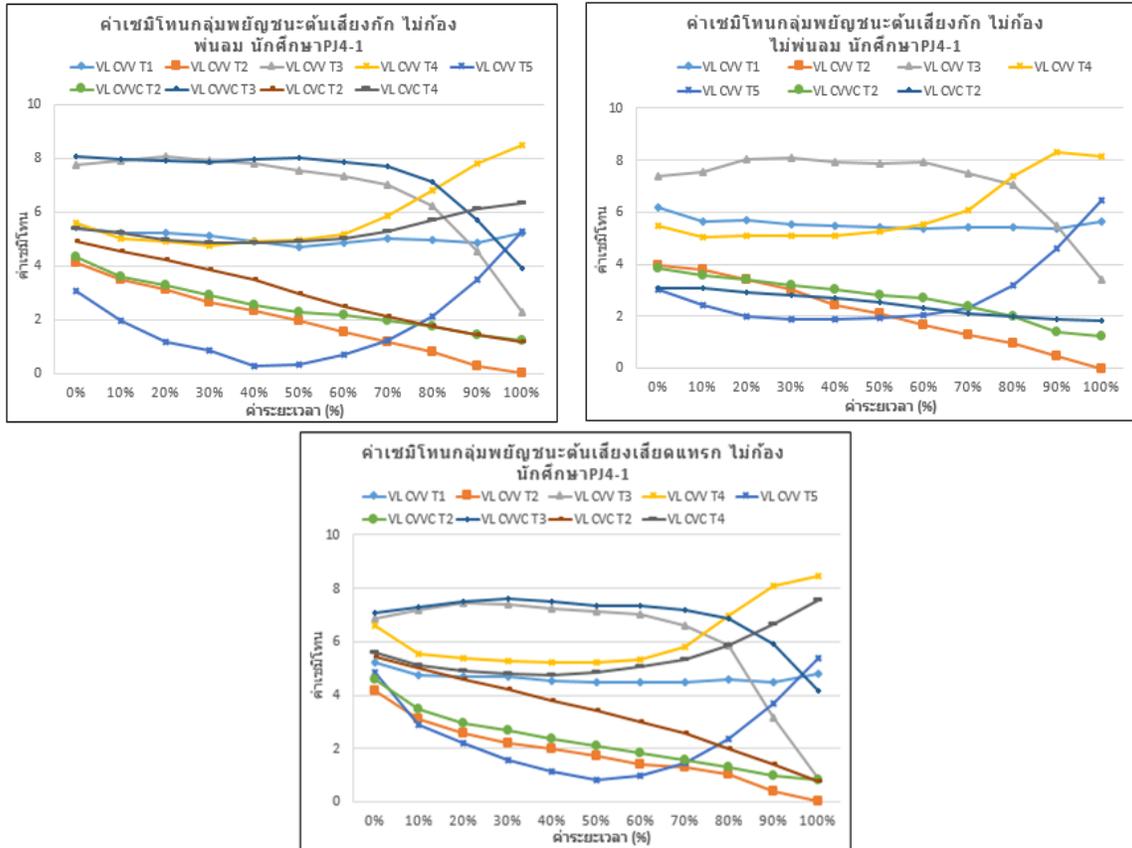
กราฟที่ 13-15 สัทลักษณะวรรณยุกต์ภาษาไทยที่มีโครงสร้างพยางค์พยัญชนะต้นทั้ง 3 ประเภทของนักศึกษาชาวจีนชั้นปีที่ 3 คนที่ 3 (PJ3-3)

6) สัทลักษณะของวรรณยุกต์ภาษาไทยกรุงเทพฯ ที่ออกเสียงโดยนักศึกษาชาวจีนชั้นปีที่ 3 (PJ3-4) เพศหญิง

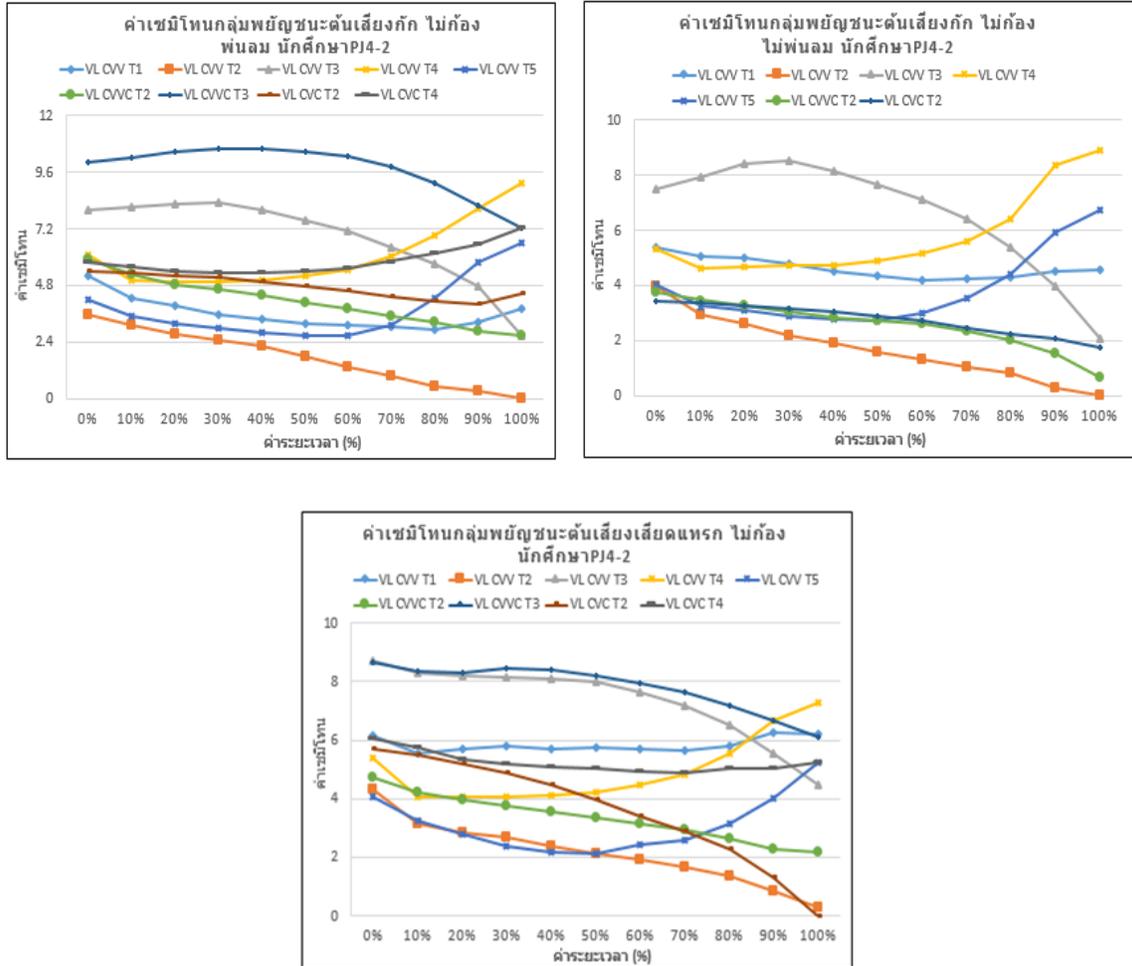
กราฟที่ 16-18 สัทลักษณะวรรณยุกต์ภาษาไทยที่มีโครงสร้างพยางค์พยัญชนะต้นทั้ง 3 ประเภทของนักศึกษาชาวจีนชั้นปีที่ 3 คนที่ 4 (PJ3-4)

7) สัทลักษณะของวรรณยุกต์ภาษาไทยกรุงเทพฯ ที่ออกเสียงโดยนักศึกษาชาวจีนชั้นปีที่ 4 (PJ4-1) เพศหญิง

กราฟที่ 19-21 สัทลักษณะวรรณยุกต์ภาษาไทยที่มีโครงสร้างพยางค์พยัญชนะต้นทั้ง 3 ประเภทของนักศึกษาชาวจีนชั้นปีที่ 4 คนที่ 1 (PJ4-1)

8) สัทลักษณะของวรรณยุกต์ภาษาไทยกรุงเทพฯ ที่ออกเสียงโดยนักศึกษาชาวจีนชั้นปีที่ 4 (PJ4-2) เพศชาย

กราฟที่ 22-24 สัทลักษณะวรรณยุกต์ภาษาไทยที่มีโครงสร้างพยางค์พยัญชนะต้นทั้ง 3 ประเภทของนักศึกษาชาวจีนชั้นปีที่ 4 คนที่ 2 (PJ4-2)

3. เปรียบเทียบการขึ้นตกและความสูงต่ำของค่าความถี่มูลฐาน

1) วรรณยุกต์สามัญ (T1)

สัทลักษณะวรรณยุกต์สามัญภาษาไทยกรุงเทพฯ ที่ออกเสียงโดยคนไทยกลุ่มวัยรุ่น จากข้อค้นพบ กัญญา เทพบริรักษ์ (2552) เป็นเสียงคงระดับมีสัทลักษณะกลางระดับ [32] ค่าเริ่มต้นวรรณยุกต์ที่ระดับกลางจากนั้นระดับเสียงจะเลื่อนลงเล็กน้อยจนไปถึงช่วงท้ายของวรรณยุกต์

นักศึกษาชาวจีนชั้นปีที่ 1 ส่วนใหญ่ออกเสียงวรรณยุกต์สามัญคือ กลางระดับทั้งโครงสร้างพยางค์พยัญชนะต้นทั้ง 3 ลักษณะ (CVV T1) มีค่าสัทลักษณะคือ [33], [32], [43], [44], [54], [22], [21] จากมากไปน้อยตามลำดับ โดยค่าเริ่มต้นวรรณยุกต์อยู่ระดับกลาง และรักษาระดับคงที่จนถึงช่วงท้ายของวรรณยุกต์ [33] **นักศึกษาชาวจีนชั้นปีที่ 2** ส่วนใหญ่ออกเสียงวรรณยุกต์สามัญคือ กลางระดับทั้งโครงสร้างพยางค์พยัญชนะต้นทั้ง 3 ลักษณะ มีค่าสัทลักษณะคือ [32], [33], [43], [22], [21] จากมากไปน้อยตามลำดับ โดยค่าเริ่มต้นวรรณยุกต์ปรากฏขึ้นระดับกลางและค่อย ๆ ลดลงจนถึงช่วงท้ายของวรรณยุกต์ [32] ซึ่งมีค่าใกล้เคียงกับค่ามาตรฐานคนไทยมากกว่าชั้นปีที่ 1 **นักศึกษาชาวจีนชั้นปีที่ 3** ส่วนใหญ่ออกเสียงวรรณยุกต์สามัญคือ กลางระดับทั้งโครงสร้างพยางค์พยัญชนะต้นทั้ง 3 ลักษณะ มีค่าสัทลักษณะคือ [32], [33], [43], [22], [21] จากมากไปน้อยตามลำดับ โดยค่าเริ่มต้นวรรณยุกต์ปรากฏขึ้นระดับกลางและค่อย ๆ ลดลงจนถึงช่วงท้ายของวรรณยุกต์ [32] ซึ่งมีค่าใกล้เคียงกับค่ามาตรฐานคนไทยมากกว่าชั้นปีที่ 1 **นักศึกษาชาวจีนชั้นปีที่ 4** ส่วนใหญ่ออกเสียงวรรณยุกต์สามัญคือ กลางระดับทั้งโครงสร้างพยางค์พยัญชนะต้นทั้ง 3 ลักษณะ มีค่าสัทลักษณะคือ [33], [32], [43], [22], [21] จากมากไปน้อยตามลำดับ โดยค่าเริ่มต้นวรรณยุกต์ปรากฏขึ้นระดับกลางและรักษาระดับค่าวรรณยุกต์จนถึงช่วงท้ายของวรรณยุกต์ [33] ซึ่งมีค่าใกล้เคียงกับนักศึกษาชั้นปีที่ 1

จากข้อค้นพบข้างต้นจึงสามารถสรุปได้ว่า นักศึกษาชาวจีนทั้ง 4 ชั้นปี ส่วนใหญ่ออกเสียงวรรณยุกต์สามัญโดยมีโครงสร้างพยางค์พยัญชนะต้นทั้ง 3 รูปแบบ มีสัทลักษณะกลางระดับ [33] และ [32] มีเพียงส่วนน้อยที่ปรากฏสัทลักษณะในการออกเสียงเป็น [44], [22], [43] และ [52] จุดเริ่มต้นวรรณยุกต์ส่วนใหญ่อยู่ที่ระดับ [3] และรักษาระดับคงที่จนถึงสิ้นสุดวรรณยุกต์ ซึ่งแตกต่างจากค่ามาตรฐานที่จุดสิ้นสุดจะลดระดับลงเล็กน้อย [2] ดังค่าสัทลักษณะวรรณยุกต์ภาษาไทย กรุงเทพฯ มาตรฐาน [32]

เมื่อพิจารณาปัจจัยชั้นปีพบว่า นักศึกษาชั้นปีที่ 2 ออกเสียงวรรณยุกต์สามัญได้ใกล้เคียงกับค่ามาตรฐานภาษาไทย กรุงเทพฯ มากกว่าชั้นปีที่ 3 ชั้นปีที่ 4 และชั้นปีที่ 1 **ซึ่งขัดแย้งกับสมมุติฐานการวิจัยข้อที่ 3.2**

2) วรรณยุกต์เอก (T2)

สัทลักษณะวรรณยุกต์เอกภาษาไทยกรุงเทพฯ ที่ออกเสียงโดยคนไทยกลุ่มวัยรุ่น จากข้อค้นพบ กัญญา เทพบริรักษ์ (2552) เป็นเสียงต่ำระดับมีสัทลักษณะต่ำระดับ [31] ค่าเริ่มต้นวรรณยุกต์ที่ระดับกลาง จากนั้นระดับเสียงจะลดลงอย่างต่อเนื่องจนไประดับต่ำในช่วงท้ายของวรรณยุกต์

นักศึกษาชาวจีนชั้นปีที่ 1 ส่วนใหญ่ออกเสียงวรรณยุกต์เอกคือ ต่ำระดับที่มีโครงสร้างพยางค์พยัญชนะต้นทั้ง 3 ลักษณะ (CVV T2) มีค่าสัทลักษณะคือ [21] และ [31] จากมากไปน้อยตามลำดับ โดยค่าเริ่มต้นวรรณยุกต์อยู่ระดับต่ำหรือระดับกลาง และลดลงอย่างต่อเนื่องถึงช่วงท้ายของวรรณยุกต์ แต่มีส่วนน้อยที่ปรากฏสัทลักษณะวรรณยุกต์เป็นเสียงเปลี่ยนระดับ โดยมีค่าสัทลักษณะวรรณยุกต์คือ [212] และ [41] เป็นต้น **นักศึกษาชาวจีนชั้นปีที่ 2** ส่วนใหญ่ออกเสียงวรรณยุกต์เอกคือ ต่ำระดับที่มีโครงสร้างพยางค์พยัญชนะต้นทั้ง 3 ลักษณะ มีค่าสัทลักษณะคือ [21], [31] จากมากไปน้อยตามลำดับโดยค่าเริ่มต้นวรรณยุกต์ปรากฏขึ้นระดับต่ำหรือระดับกลาง และลดลงอย่างต่อเนื่องจนถึงช่วงท้ายของวรรณยุกต์ แต่มีส่วนน้อยที่ปรากฏสัทลักษณะคงระดับ [22] ขึ้นเพียง 1 ครั้ง จึงสามารถสรุปได้ว่า นักศึกษาชั้นปีที่ 2 ออกเสียงใกล้เคียงกับค่ามาตรฐานคนไทยมากกว่าชั้นปีที่ 1 **นักศึกษาชาวจีนชั้นปีที่ 3** ส่วนใหญ่ออกเสียงวรรณยุกต์เอกคือ ต่ำระดับที่มีโครงสร้างพยางค์พยัญชนะต้นทั้ง 3 ลักษณะ มีค่าสัทลักษณะคือ [21] และ [31] จากมากไปน้อยตามลำดับ โดยค่าเริ่มต้นวรรณยุกต์ปรากฏขึ้นระดับต่ำหรือระดับกลาง และลดลงอย่างต่อเนื่องจนถึงช่วงท้ายของวรรณยุกต์ แต่มีส่วน

น้อยปรากฏสัญลักษณ์ระดับ [11] เพียง 1 ครั้ง ซึ่งมีค่าใกล้เคียงกับค่ามาตรฐานคนไทยมากกว่าชั้นปีที่ 1 **นักศึกษาชาวจีนชั้นปีที่ 4** ส่วนใหญ่ออกเสียงวรรณยุกต์เอกคือ ต่ำระดับที่มีโครงสร้างพยางค์พยัญชนะต้นทั้ง 3 ลักษณะ มีค่าสัญลักษณ์คือ [31], [21] และ [32] จากมากไปน้อยตามลำดับ โดยค่าเริ่มต้นวรรณยุกต์ปรากฏขึ้นระดับกลาง และลดลงอย่างต่อเนื่องจนถึงช่วงท้ายของวรรณยุกต์ [31] ซึ่งมีค่าใกล้เคียงกับค่ามาตรฐานคนไทยมากกว่านักศึกษาชั้นปีที่ 1 ปีที่ 2 และปีที่ 3

จากข้อค้นพบข้างต้นจึงสามารถสรุปได้ว่า นักศึกษาชาวจีนทั้ง 4 ชั้นปี ส่วนใหญ่ออกเสียงวรรณยุกต์เอกที่มีโครงสร้างพยางค์พยัญชนะต้นทั้ง 3 รูปแบบ มีสัญลักษณ์ต่ำระดับ [31] และ [21] มีเพียงส่วนน้อยที่ปรากฏสัญลักษณ์ในการออกเสียงเป็นวรรณยุกต์เปลี่ยนระดับ [41] และ [212] โดยจุดเริ่มต้นวรรณยุกต์ส่วนใหญ่อยู่ที่ระดับ [3] และลดระดับลงอย่างต่อเนื่องจนถึงวรรณยุกต์ ซึ่งแตกต่างจากค่ามาตรฐานภาษากรุงเทพฯ ที่จุดสิ้นสุดจะลดระดับลงอย่างต่อเนื่องจนถึงระดับที่ [1] ดังค่าสัญลักษณ์วรรณยุกต์ [31]

เมื่อพิจารณาจากปัจจัยชั้นปีพบว่า นักศึกษาชั้นปีที่ 4 ออกเสียงวรรณยุกต์เอกได้ใกล้เคียงกับค่ามาตรฐานภาษาไทยกรุงเทพฯ มากกว่าชั้นปีที่ 3 ชั้นปีที่ 2 และชั้นปีที่ 1 **ซึ่งสอดคล้องกับสมมติฐานการวิจัยข้อที่ 3.2**

3) วรรณยุกต์โท (T3)

สัญลักษณ์วรรณยุกต์โทภาษาไทยกรุงเทพฯ ที่ออกเสียงโดยคนไทยกลุ่มวัยรุ่นจากข้อค้นพบ ทัศนวิทยาเทพบริรักษ์ (2552) เป็นวรรณยุกต์เปลี่ยนระดับสัญลักษณ์เสียงสูงตกค่าสัญลักษณ์ [53] ค่าเริ่มต้นวรรณยุกต์ที่ระดับสูง จากนั้นระดับเสียงจะลดลงอย่างรวดเร็วจนถึงระดับกลางในช่วงท้ายของวรรณยุกต์

นักศึกษาชาวจีนชั้นปีที่ 1 ส่วนใหญ่ออกเสียงวรรณยุกต์โทคือ วรรณยุกต์เปลี่ยนระดับสัญลักษณ์สูงตกที่มีโครงสร้างพยางค์พยัญชนะต้นทั้ง 3 ลักษณะ (CV T3) มีค่าสัญลักษณ์คือ [53], [42], [52] และ [43] จากมากไปน้อยตามลำดับ โดยค่าเริ่มต้นวรรณยุกต์อยู่ระดับสูงหรือกึ่งสูงและลดลงอย่างรวดเร็วจนถึงระดับกลางในช่วงท้ายของวรรณยุกต์แต่มีส่วนน้อยที่ปรากฏสัญลักษณ์วรรณยุกต์เป็นเสียงระดับ โดยมีค่าสัญลักษณ์วรรณยุกต์คือ [545] เป็นต้น **นักศึกษาชาวจีนชั้นปีที่ 2** ส่วนใหญ่ออกเสียงวรรณยุกต์โทคือ กลางตกและสูงตกที่มีโครงสร้างพยางค์พยัญชนะต้นทั้ง 3 ลักษณะมีค่าสัญลักษณ์คือ [41], [31], [42] และ [52] จากมากไปน้อยตามลำดับ โดยค่าเริ่มต้นวรรณยุกต์ปรากฏขึ้นระดับกลางสูงหรือระดับกลางและลดลงอย่างรวดเร็วจนถึงช่วงท้ายของวรรณยุกต์ แต่มีส่วนน้อยที่ปรากฏสัญลักษณ์ต่ำระดับ [31] จึงสามารถสรุปได้ว่า นักศึกษาชั้นปีที่ 2 ออกเสียงคลาดเคลื่อนกับค่ามาตรฐานคนไทยมากกว่าชั้นปีที่ 1 **นักศึกษาชาวจีนชั้นปีที่ 3** ส่วนใหญ่ออกเสียงวรรณยุกต์โทคือ กลางตกหรือสูงตกที่มีโครงสร้างพยางค์พยัญชนะต้นทั้ง 3 ลักษณะ มีค่าสัญลักษณ์คือ [31], [41], [42], [32] และ [52] จากมากไปน้อยตามลำดับ โดยค่าเริ่มต้นวรรณยุกต์ปรากฏขึ้นระดับกลางหรือระดับสูงและลดลงอย่างต่อเนื่องจนถึงช่วงท้ายของวรรณยุกต์ แต่มีส่วนน้อยปรากฏสัญลักษณ์กลางระดับ [32] เพียง 1 ครั้ง นักศึกษาชั้นปีที่ 3 ออกเสียงคลาดเคลื่อนกับค่ามาตรฐานคนไทยมากกว่าชั้นปีที่ 1 **นักศึกษาชาวจีนชั้นปีที่ 4** ส่วนใหญ่ออกเสียงวรรณยุกต์โทคือ สูงตกที่มีโครงสร้างพยางค์พยัญชนะต้นทั้ง 3 ลักษณะ มีค่าสัญลักษณ์คือ [42], [41], [52], [53] และ [31] จากมากไปน้อยตามลำดับ โดยค่าเริ่มต้นวรรณยุกต์ปรากฏขึ้นที่ระดับสูงหรือกลางสูงและลดลงอย่างรวดเร็วจนถึงช่วงท้ายของวรรณยุกต์ และมีสัญลักษณ์สูงกลางสูงตก [452] ปรากฏขึ้นเพียง 1 ครั้ง นักศึกษาชั้นปีที่ 4 ออกเสียงวรรณยุกต์โทคลาดเคลื่อนกับค่ามาตรฐานคนไทยมากกว่านักศึกษาชั้นปีที่ 1

จากข้อค้นพบข้างต้นจึงสามารถสรุปได้ว่า นักศึกษาชาวจีนทั้ง 4 ชั้นปี ส่วนใหญ่ออกเสียงวรรณยุกต์โทที่มีโครงสร้างพยางค์พยัญชนะต้นทั้ง 3 รูปแบบ มีสัญลักษณ์สูงตก [51] และ [41] มีเพียงส่วนน้อยที่ปรากฏสัญลักษณ์ในการออกเสียงเป็นวรรณยุกต์กลางระดับ [32] และ [43] โดยจุดเริ่มต้นวรรณยุกต์ส่วนใหญ่อยู่ที่ระดับ [5] และลดระดับลงอย่างรวดเร็วจนถึงวรรณยุกต์ ซึ่งแตกต่างจากค่ามาตรฐานภาษากรุงเทพฯ ที่จุดสิ้นสุดจะลดระดับลงอย่างรวดเร็วจนถึงระดับที่ [3] ดังค่าสัญลักษณ์วรรณยุกต์ [53]

เมื่อพิจารณาจากปัจจัยชั้นปีพบว่า นักศึกษาชั้นปีที่ 4 ออกเสียงวรรณยุกต์โทคลาดเคลื่อนกับค่ามาตรฐานภาษาไทยกรุงเทพฯ มากกว่าชั้นปีที่ 3 ชั้นปีที่ 2 และชั้นปีที่ 1 ซึ่งขัดแย้งกับสมมุติฐานการวิจัยข้อที่ 3.2

4) วรรณยุกต์ตรี (T4)

สัทลักษณะวรรณยุกต์ตรีภาษาไทยกรุงเทพฯ ที่ออกเสียงโดยคนไทยกลุ่มวัยรุ่น จากข้อค้นพบ กัญญา เทพบริรักษ์ (2552) เป็นวรรณยุกต์เปลี่ยนระดับสัทลักษณะเสียงกลางขึ้นค่าสัทลักษณะ [34] ค่าเริ่มต้นวรรณยุกต์ที่ระดับกลางจากนั้นระดับเสียงจะลดลงเล็กน้อยถึงช่วงกลางวรรณยุกต์ และเพิ่มขึ้นอย่างต่อเนื่องจนไปถึงช่วงท้ายของวรรณยุกต์

นักศึกษาชาวจีนชั้นปีที่ 1 ส่วนใหญ่ออกเสียงวรรณยุกต์ตรีคือ วรรณยุกต์เปลี่ยนระดับ สัทลักษณะต่ำสูงที่มีโครงสร้างพยางค์พยัญชนะต้นทั้ง 3 ลักษณะ (CVV T4) มีค่าสัทลักษณะคือ [24], [25], [323], [434], [343] และ [342] จากมากไปน้อยตามลำดับ โดยค่าเริ่มต้นวรรณยุกต์อยู่ระดับต่ำค่อนกลางถึงระดับกลางและค่อยเพิ่มขึ้นอย่างต่อเนื่องจนไปถึงระดับสูงในช่วงท้ายของวรรณยุกต์ แต่มีส่วนน้อยที่ปรากฏสัทลักษณะวรรณยุกต์เป็นเสียงเปลี่ยนระดับ โดยมีค่าสัทลักษณะวรรณยุกต์คือ [323] ที่มีลักษณะกลางต่ำกลาง เป็นต้น **นักศึกษาชาวจีนชั้นปีที่ 2** ส่วนใหญ่ออกเสียงวรรณยุกต์ตรีคือ กลางขึ้นและสูงขึ้นที่มีโครงสร้างพยางค์พยัญชนะต้นทั้ง 3 ลักษณะ มีค่าสัทลักษณะคือ [34], [35], [45], [23], [25], [323], [434] และ [352] จากมากไปน้อยตามลำดับ โดยค่าเริ่มต้นวรรณยุกต์ปรากฏขึ้นระดับกลางและลดลงเล็กน้อยจนถึงช่วงกลางวรรณยุกต์ จากนั้นจะเพิ่มขึ้นอย่างต่อเนื่องจนถึงช่วงท้ายของวรรณยุกต์ แต่มีส่วนน้อยที่ปรากฏสัทลักษณะกลางสูงตก [323] จึงสามารถสรุปได้ว่า นักศึกษาชั้นปีที่ 2 ออกเสียงวรรณยุกต์ตรีได้ใกล้เคียงกับค่ามาตรฐานคนไทยมากกว่าชั้นปีที่ 1 **นักศึกษาชาวจีนชั้นปีที่ 3** ส่วนใหญ่ออกเสียงวรรณยุกต์ตรีคือ กลางขึ้นที่มีโครงสร้างพยางค์พยัญชนะต้นทั้ง 3 ลักษณะ มีค่าสัทลักษณะคือ [34], [24], [24], [23], [35], [323] และ [313] จากมากไปน้อยตามลำดับ โดยค่าเริ่มต้นวรรณยุกต์ปรากฏขึ้นระดับกลางหรือระดับต่ำ และเพิ่มขึ้นอย่างต่อเนื่องจนถึงช่วงท้ายของวรรณยุกต์ แต่มีส่วนน้อยที่ปรากฏสัทลักษณะกลางตกขึ้น [313], [323] ปรากฏสัทลักษณะละ 1 ครั้ง นักศึกษาชั้นปีที่ 3 ออกเสียงวรรณยุกต์ตรีได้ใกล้เคียงกับค่ามาตรฐานคนไทยมากกว่าชั้นปีที่ 1 และชั้นปีที่ 2 **นักศึกษาชาวจีนชั้นปีที่ 4** ส่วนใหญ่ออกเสียงวรรณยุกต์ตรีคือ กลางขึ้นที่มีโครงสร้างพยางค์พยัญชนะต้นทั้ง 3 ลักษณะ มีค่าสัทลักษณะคือ [35], [34], [24], [323], [324] และ [325] จากมากไปน้อยตามลำดับ โดยค่าเริ่มต้นวรรณยุกต์ปรากฏขึ้นที่ระดับกลางและเพิ่มขึ้นอย่างต่อเนื่องจนถึงช่วงท้ายของวรรณยุกต์ แต่มีสัทลักษณะกลางตกขึ้น [323], [324] และ [325] ปรากฏขึ้นเพียงสัทลักษณะละ 1 ครั้ง นักศึกษาชั้นปีที่ 4 ออกเสียงวรรณยุกต์ตรีออกเสียงได้ใกล้เคียงกับนักศึกษาชั้นปีที่ 3 และใกล้เคียงมากกว่านักศึกษาชั้นปีที่ 1 และ ชั้นปีที่ 2

จากข้อค้นพบข้างต้นจึงสามารถสรุปได้ว่า นักศึกษาชาวจีนทั้ง 4 ชั้นปี ส่วนใหญ่ออกเสียงวรรณยุกต์ตรีที่มีโครงสร้างพยางค์พยัญชนะต้นทั้ง 3 รูปแบบ มีสัทลักษณะกลางขึ้น [35] และ [34] มีเพียงส่วนน้อยที่ปรากฏสัทลักษณะในการออกเสียงเป็นวรรณยุกต์กลางตกขึ้น [323], [324] และ [325] โดยจุดเริ่มต้นวรรณยุกต์ส่วนใหญ่อยู่ที่ระดับ [3] และเพิ่มขึ้นอย่างต่อเนื่องจนถึงจุดสิ้นสุดวรรณยุกต์ ซึ่งมีความใกล้เคียงกับค่ามาตรฐานภาษากรุงเทพฯ

เมื่อพิจารณาจากปัจจัยชั้นปีพบว่า นักศึกษาชั้นปีที่ 4 ออกเสียงวรรณยุกต์ตรีใกล้เคียงกับค่ามาตรฐานภาษาไทยกรุงเทพฯ มากกว่าชั้นปีที่ 3 ชั้นปีที่ 2 และชั้นปีที่ 1 ซึ่งสอดคล้องกับสมมุติฐานการวิจัยข้อที่ 3.2

5) วรรณยุกต์จัตวา (T5)

สัทลักษณะวรรณยุกต์จัตวาภาษาไทยกรุงเทพฯ ที่ออกเสียงโดยคนไทยกลุ่มวัยรุ่น จากข้อค้นพบ กัญญา เทพบริรักษ์ (2552) เป็นวรรณยุกต์เปลี่ยนระดับสัทลักษณะเสียงต่ำขึ้น ค่าสัทลักษณะ [212] ค่าเริ่มต้นวรรณยุกต์ที่ระดับต่ำลดลงจนถึงระดับกลางวรรณยุกต์ จากนั้นระดับเสียงเพิ่มขึ้นอย่างต่อเนื่องไปถึงช่วงท้ายของวรรณยุกต์

นักศึกษาชาวจีนชั้นปีที่ 1 ส่วนใหญ่ออกเสียงวรรณยุกต์จัตวาคือ วรรณยุกต์เปลี่ยนระดับสัทลักษณะต่ำขึ้น ที่มีโครงสร้างพยางค์พยัญชนะต้นทั้ง 3 ลักษณะ (CVV T5) มีค่าสัทลักษณะคือ [212], [323], [312], [34], [32], [11] และ [433] จากมากไปน้อยตามลำดับ โดยค่าเริ่มต้นวรรณยุกต์อยู่ระดับต่ำหรือระดับกลาง และลดลงอย่างต่อเนื่องถึง

ระดับกลางของวรรณยุกต์ และเพิ่มขึ้นอย่างต่อเนื่องในช่วงท้ายของวรรณยุกต์ แต่มีส่วนน้อยที่ปรากฏสัญลักษณ์วรรณยุกต์เป็นเสียงระดับโดยมีค่าสัญลักษณ์วรรณยุกต์คือ [11] และ [433] เป็นต้น นักศึกษาชาวจีนชั้นปีที่ 2 ส่วนใหญ่ ออกเสียงวรรณยุกต์จัตวา คือ ต่ำ ขึ้น ที่มีโครงสร้างพยางค์พยัญชนะต้นทั้ง 3 ลักษณะ มีค่าสัญลักษณ์คือ [212], [213], [323], [324], [312], [423] และ [24] จากมากไปน้อยตามลำดับ โดยค่าเริ่มต้นวรรณยุกต์ปรากฏขึ้นระดับต่ำหรือระดับกลาง และค่าระดับลดลงจนถึงช่วงกลางวรรณยุกต์และเพิ่มขึ้นอย่างต่อเนื่องจนถึงช่วงท้ายของวรรณยุกต์ จึงสามารถสรุปได้ว่า นักศึกษาชั้นปีที่ 2 ออกเสียงวรรณยุกต์จัตวาใกล้เคียงกับค่ามาตรฐานคนไทยมากกว่าชั้นปีที่ 1 นักศึกษาชาวจีนชั้นปีที่ 3 ส่วนใหญ่ออกเสียงวรรณยุกต์จัตวา คือ ต่ำ ขึ้น ที่มีโครงสร้างพยางค์พยัญชนะต้นทั้ง 3 ลักษณะ มีค่าสัญลักษณ์คือ [212], [213], [312], [323], [324] และ [325] จากมากไปน้อยตามลำดับ โดยค่าเริ่มต้นวรรณยุกต์ปรากฏขึ้นระดับกลางจากนั้นลดลงจนถึงช่วงกลางของวรรณยุกต์ และเพิ่มขึ้นอย่างต่อเนื่องจนถึงช่วงท้ายของวรรณยุกต์ นักศึกษาชั้นปีที่ 3 ออกเสียงวรรณยุกต์จัตวาใกล้เคียงกับค่ามาตรฐานคนไทยมากกว่านักศึกษาระดับชั้นปีที่ 1 และชั้นปีที่ 2 นักศึกษาชาวจีนชั้นปีที่ 4 ส่วนใหญ่ออกเสียงวรรณยุกต์จัตวา คือ ต่ำ ขึ้น ที่มีโครงสร้างพยางค์พยัญชนะต้นทั้ง 3 ลักษณะ มีค่าสัญลักษณ์คือ [313], [212], [213], [23] และ [24] จากมากไปน้อยตามลำดับ โดยค่าเริ่มต้นวรรณยุกต์ปรากฏขึ้นที่ระดับกลางหรือระดับต่ำ และลดลงอย่างต่อเนื่องจนถึงช่วงกลางวรรณยุกต์ และระดับเสียงเพิ่มขึ้นอย่างต่อเนื่องจนถึงช่วงท้ายของวรรณยุกต์ นักศึกษาชั้นปีที่ 4 ออกเสียงวรรณยุกต์จัตวา คลาดเคลื่อนกับค่ามาตรฐานคนไทยมากกว่านักศึกษาระดับชั้นปีที่ 3 นักศึกษาชั้นปีที่ 2 และชั้นปีที่ 1

จากข้อค้นพบข้างต้นจึงสามารถสรุปได้ว่า นักศึกษาชาวจีนทั้ง 4 ชั้นปี ส่วนใหญ่ออกเสียงวรรณยุกต์โทที่มีโครงสร้างพยางค์พยัญชนะต้นทั้ง 3 รูปแบบ มีสัญลักษณ์ต่ำขึ้น [212] และ [312] มีเพียงส่วนน้อยที่ปรากฏสัญลักษณ์ในการออกเสียงเป็นวรรณยุกต์กลางขึ้น [323] และ [313] โดยจุดเริ่มต้นวรรณยุกต์ส่วนใหญ่อยู่ที่ระดับ [2] จากนั้นระดับเสียงลดลงจนถึงช่วงกลางของวรรณยุกต์ และเพิ่มขึ้นอย่างต่อเนื่องจนถึงจุดสิ้นสุดวรรณยุกต์ ซึ่งมีความใกล้เคียงกับค่ามาตรฐานภาษากรุงเทพฯ

เมื่อพิจารณาจากปัจจัยชั้นปีพบว่า นักศึกษาชั้นปีที่ 4 ออกเสียงวรรณยุกต์โทคลาดเคลื่อนกับค่ามาตรฐานภาษาไทยกรุงเทพฯ มากกว่าชั้นปีที่ 3 ชั้นปีที่ 2 และชั้นปีที่ 1 ซึ่งขัดแย้งกับสมมุติฐานการวิจัยข้อที่ 3.2

ผลการวิจัยค่าสัญลักษณ์วรรณยุกต์ของนักศึกษาชาวจีนทั้ง 4 ชั้นปี ที่มีโครงสร้างพยางค์พยัญชนะต้น 3 รูปแบบ 5 หน่วยเสียงวรรณยุกต์ สรุปได้ดังตารางดังต่อไปนี้

ตารางที่ 2 ค่าระดับเสียงวรรณยุกต์นักศึกษาชั้นปีที่ 1 จำแนกตามโครงสร้างพยางค์พยัญชนะต้นที่มีลักษณะต่าง ๆ

ผู้บอกภาษา		CWV T1			CWV T2			CWV T3			CWV T4			CWV T5		
ชั้นปีที่ 1	PJ1-1 (ญ)	/k ^h /	/p/	/f/	/k ^h /	/p/	/f/	/k ^h /	/p/	/f/	/k ^h /	/p/	/f/	/k ^h /	/p/	/f/
		[33]	[43]	[44]	[21]	[31]	[31]	[42]	[53]	[53]	[32 3]	[34 3]	[43 4]	[32 3]	[32 3]	[34]
	PJ1-2 (ญ)	/k ^h /	/p/	/f/	/k ^h /	/p/	/f/	/k ^h /	/p/	/f/	/k ^h /	/p/	/f/	/k ^h /	/p/	/f/
		[32]	[33]	[54]	[21]	[31]	[41]	[32]	[43]	[54 5]	[21 2]	[32 3]	[43 4]	[21 2]	[32 3]	[43 3]
	PJ1-3 (ช)	/k ^h /	/p/	/f/	/k ^h /	/p/	/f/	/k ^h /	/p/	/f/	/k ^h /	/p/	/f/	/k ^h /	/p/	/f/
		[33]	[44]	[33]	[21 2]	[21]	[21 1]	[52]	[53]	[53]	[25]	[24]	[24]	[31 2]	[31 2]	[21 2]

PJ1-4 (ญ)	/k ^h /	/p/	/f/	/k ^h /	/p/	/f/	/k ^h /	/p/	/f/	/k ^h /	/p/	/f/	/k ^h /	/p/	/f/
	[22]	[32]	[33]	[21]	[21]	[31]	[54]	[41]	[41]	[24]	[25]	[24]	[21 2]	[32 3]	[21 2]
PJ1-5 (ญ)	/k ^h /	/p/	/f/	/k ^h /	/p/	/f/	/k ^h /	/p/	/f/	/k ^h /	/p/	/f/	/k ^h /	/p/	/f/
	[21]	[33]	[43]	[21]	[21]	[22]	[42]	[42]	[52]	[32 3]	[34 2]	[43 2]	[11]	[21 2]	[32]

ตารางที่ 3 ค่าระดับเสียงวรรณยุกต์นักศึกษาชั้นปีที่ 2 จำแนกตามโครงสร้างพยัญชนะต้นที่มีลักษณะต่าง ๆ

ผู้บอกภาษา	CW T1			CW T2			CW T3			CW T4			CW T5			
ชั้น ปี ที่ 2	PJ2-1 (ญ)	/k ^h /	/p/	/f/	/k ^h /	/p/	/f/	/k ^h /	/p/	/f/	/k ^h /	/p/	/f/	/k ^h /	/p/	/f/
		[32]	[43]	[32]	[22]	[31]	[31]	[31]	[53]	[31]	[23]	[34]	[32 3]	[21 2]	[42 3]	[21 2]
	PJ2-2 (ญ)	/k ^h /	/p/	/f/	/k ^h /	/p/	/f/	/k ^h /	/p/	/f/	/k ^h /	/p/	/f/	/k ^h /	/p/	/f/
		[33]	[32]	[33]	[31]	[31]	[31]	[31]	[41]	[31]	[43 4]	[34]	[34]	[32 3]	[24]	[21 3]
	PJ2-3 (ญ)	/k ^h /	/p/	/f/	/k ^h /	/p/	/f/	/k ^h /	/p/	/f/	/k ^h /	/p/	/f/	/k ^h /	/p/	/f/
		[33]	[33]	[33]	[21]	[21]	[21]	[53]	[42]	[52]	[35]	[35]	[25]	[21 2]	[21 2]	[21 2]
	PJ2-4 (ญ)	/k ^h /	/p/	/f/	/k ^h /	/p/	/f/	/k ^h /	/p/	/f/	/k ^h /	/p/	/f/	/k ^h /	/p/	/f/
		[22]	[32]	[33]	[21]	[21]	[21]	[41]	[41]	[41]	[35]	[45]	[45]	[32 4]	[21 3]	[21 3]
	PJ2-5 (ญ)	/k ^h /	/p/	/f/	/k ^h /	/p/	/f/	/k ^h /	/p/	/f/	/k ^h /	/p/	/f/	/k ^h /	/p/	/f/
		[32]	[33]	[33]	[21]	[21]	[21]	[41]	[41]	[41]	[35 2]	[35 3]	[23]	[32 3]	[31 2]	[21 2]

ตารางที่ 4 ค่าระดับเสียงวรรณยุกต์นักศึกษาชั้นปีที่ 3 จำแนกตามโครงสร้างพยัญชนะต้นที่มีลักษณะต่าง ๆ

ผู้บอกภาษา	CW T1			CW T2			CW T3			CW T4			CW T5			
ชั้น ปี ที่ 3	PJ3-1 (ญ)	/k ^h /	/p/	/f/	/k ^h /	/p/	/f/	/k ^h /	/p/	/f/	/k ^h /	/p/	/f/	/k ^h /	/p/	/f/
		[22]	[32]	[32]	[11]	[21]	[21]	[53]	[41]	[31]	[23]	[34]	[34]	[21 2]	[21 3]	[21 2]
	PJ3-2 (ญ)	/k ^h /	/p/	/f/	/k ^h /	/p/	/f/	/k ^h /	/p/	/f/	/k ^h /	/p/	/f/	/k ^h /	/p/	/f/
[32]		[32]	[22]	[21]	[21]	[21]	[41]	[42]	[42]	[34]	[34]	[32 3]	[21 2]	[21 3]	[21 2]	
PJ3-3	/k ^h /	/p/	/f/	/k ^h /	/p/	/f/										

	(ญ)	[32]	[33]	[32]	[31]	[31]	[21]	[41]	[42]	[41]	[24]	[35]	[24]	[21 2]	[32 3]	[31 2]
	PJ3-4	/k ^h /	/p/	/f/	/k ^h /	/p/	/f/									
	(ญ)	[33]	[44]	[43]	[21]	[31]	[31]	[42]	[52]	[42]	[24]	[25]	[31 3]	[21 3]	[32 5]	[32 4]
	PJ3-5	/k ^h /	/p/	/f/	/k ^h /	/p/	/f/									
	(ญ)	[32]	[32]	[33]	[21]	[21]	[31]	[32]	[31]	[31]	[34]	[34]	[32 3]	[21 2]	[31 2]	[21 2]

ตารางที่ 5 ค่าระดับเสียงวรรณยุกต์นักศึกษาชั้นปีที่ 4 จำแนกตามโครงสร้างพยัญชนะต้นที่มีลักษณะต่าง ๆ

ผู้บอกภาษา		CVW T1			CVW T2			CVW T3			CVW T4			CVW T5		
ชั้นปีที่ 4	PJ4-1	/k ^h /	/p/	/f/	/k ^h /	/p/	/f/	/k ^h /	/p/	/f/	/k ^h /	/p/	/f/	/k ^h /	/p/	/f/
	(ญ)	[33]	[43]	[33]	[31]	[31]	[31]	[42]	[42]	[41]	[35]	[35]	[43 5]	[21 3]	[24]	[31 3]
	PJ4-2	/k ^h /	/p/	/f/	/k ^h /	/p/	/f/	/k ^h /	/p/	/f/	/k ^h /	/p/	/f/	/k ^h /	/p/	/f/
	(ช)	[32]	[33]	[44]	[21]	[21]	[31]	[42]	[45 2]	[53]	[32 4]	[35]	[34]	[23]	[24]	[32 3]
	PJ4-3	/k ^h /	/p/	/f/	/k ^h /	/p/	/f/	/k ^h /	/p/	/f/	/k ^h /	/p/	/f/	/k ^h /	/p/	/f/
	(ญ)	[43]	[33]	[44]	[31]	[21]	[31]	[52]	[31]	[41]	[32 3]	[34]	[43 4]	[21 2]	[32 3]	[31 3]
	PJ4-4	/k ^h /	/p/	/f/	/k ^h /	/p/	/f/	/k ^h /	/p/	/f/	/k ^h /	/p/	/f/	/k ^h /	/p/	/f/
	(ญ)	[33]	[22]	[33]	[31]	[21]	[31]	[52]	[31]	[41]	[24]	[24]	[23]	[23]	[21 3]	[21 2]
	PJ4-5	/k ^h /	/p/	/f/	/k ^h /	/p/	/f/	/k ^h /	/p/	/f/	/k ^h /	/p/	/f/	/k ^h /	/p/	/f/
	(ช)	[33]	[22]	[33]	[21]	[21]	[32]	[52]	[43]	[52]	[35]	[32 5]	[34]	[32 4]	[31 3]	[31 3]

สรุปผลและอภิปรายผลการวิจัย

บทความวิจัยเรื่อง “การศึกษาลักษณะทางกลศาสตร์เสียงวรรณยุกต์ภาษาไทยของนักศึกษาชาวจีนสาขาวิชาภาษาไทย สถาบันผู้เจียงแห่งมหาวิทยาลัยอุตสาหกรรมหนานจิง สาธารณรัฐประชาชนจีน” นี้มีวัตถุประสงค์เพื่อวิเคราะห์และเปรียบเทียบสัทลักษณะของวรรณยุกต์ภาษาไทยกรุงเทพฯ คำพูดเดี่ยว พยางค์เดี่ยว โดยมีโครงสร้างพยางค์พยัญชนะต้นที่มีคุณสมบัติต่างกันด้วยวิธีทางกลศาสตร์

ผู้วิจัยดำเนินการเปรียบเทียบโครงสร้างระบบเสียงวรรณยุกต์ของภาษาจีนกลาง ภาษาถิ่นซีหนาน และภาษาไทย ดังตารางต่อไปนี้

ตารางที่ 6 เปรียบเทียบโครงสร้างระบบเสียงวรรณยุกต์ภาษาไทย ภาษาจีนกลาง และภาษาถิ่นซีหนาน

ภาษาไทย		普通话 ภาษาจีนกลาง		西南官话 ภาษาถิ่นซีหนาน	
วรรณยุกต์	ค่าระดับวรรณยุกต์	调类 วรรณยุกต์	调值 ค่าระดับวรรณยุกต์	调类 วรรณยุกต์	调值 ค่าระดับวรรณยุกต์
สามัญ	32	阴平	55	阴平	45
เอก	21	阳平	35	阳平	31
โท	53, 52	上声	214	上声	53
ตรี	34	去声	51	去声	214
จัตวา	212				

หมายเหตุ ภาษาไทย อ้างอิงจาก กัญญา เทพบริรักษ์ (2552)

ภาษาจีนกลาง อ้างอิงจาก Ding & Rong (2012)

ภาษาถิ่นซีหนาน อ้างอิงจาก Fang (2021)

จากข้อมูลข้างต้นนักศึกษาชาวจีนที่พูดภาษาถิ่นซีหนานเป็นภาษาแม่ มีโครงสร้างระบบเสียงวรรณยุกต์แตกต่างไปจากภาษาจีนกลาง ดังต่อไปนี้ 1) ภาษาถิ่นซีหนานค่าวรรณยุกต์คงระดับต่างจากภาษาจีนกลาง ซึ่งอาจส่งผลต่อการออกเสียงวรรณยุกต์สามัญของภาษาไทยที่เป็นการเรียนภาษาที่สอง 2) ภาษาถิ่นซีหนานมีลำดับเสียงวรรณยุกต์ที่แตกต่างไปจากภาษาจีนกลาง กล่าวคือ เสียง 上声 ของภาษาจีนกลางเมื่อพิจารณาตามโครงสร้างจะกลายเป็นเสียง 去声 ของภาษาถิ่นซีหนาน และ 3) ภาษาถิ่นซีหนานไม่ปรากฏเสียงสูง-ขึ้นในระบบเสียงวรรณยุกต์ ซึ่งต่างจากระบบเสียงวรรณยุกต์ภาษาจีนกลาง และอาจส่งผลโดยตรงต่อการเรียนเสียงวรรณยุกต์ภาษาไทยโดยเฉพาะเสียงวรรณยุกต์ตรี

วรรณยุกต์สามัญ นักศึกษาชาวจีนชั้นปีที่ 3 ออกเสียงวรรณยุกต์สามัญได้ใกล้เคียงกับค่ามาตรฐานวรรณยุกต์ภาษาไทยกรุงเทพฯ มากที่สุด ปรากฏค่าสัทวรรณยุกต์ [32]/8 ครั้ง ชั้นปีที่ 2/5 ครั้ง ชั้นปีที่ 1/2 ครั้ง และชั้นปีที่ 4/1 ครั้ง จากมากไปน้อย ผลการศึกษาขัดแย้งกับสมมติฐานการวิจัยข้อ 3.2 พยัญชนะต้นเสียงเสียดแทรก ไม่ก้อง /f/ นักศึกษาชาวจีนทั้ง 4 ชั้นปี ออกเสียงวรรณยุกต์สามัญคลาดเคลื่อนกับค่ามาตรฐานมากที่สุด พยัญชนะต้นเสียงกัก ไม่ก้อง พนม /k^h/ ปรากฏค่าสัทวรรณยุกต์ [32] และ ออกเสียงได้ใกล้เคียงกับค่ามาตรฐานมากที่สุด ผลการศึกษาสอดคล้องกับสมมติฐานการวิจัยข้อ 3.3 การขึ้นตกวรรณยุกต์นักศึกษชาวจีนทั้ง 4 ชั้นปี ออกเสียงวรรณยุกต์สามัญได้เป็นวรรณยุกต์คงระดับ ถึงแม้จะมีค่าระดับวรรณยุกต์ไม่สอดคล้องกับค่ามาตรฐาน เช่น [43], [21], [33] และ [44] ซึ่งอาจจะได้รับผลมาจากภาษาถิ่นซีหนานที่เป็นภาษาแม่และภาษาจีนกลางที่เป็นภาษาทางการ ผลการศึกษาขัดแย้งกับสมมติฐานการวิจัยข้อ 3.1

วรรณยุกต์เอก นักศึกษาชาวจีนชั้นปีที่ 3 และชั้นปีที่ 2 ออกเสียงวรรณยุกต์เอกได้ใกล้เคียงกับค่ามาตรฐานวรรณยุกต์ภาษาไทยกรุงเทพฯ ปรากฏค่าสัทวรรณยุกต์ [21] ชั้นปีละ 9 ครั้ง ชั้นปีที่ 1/7 ครั้ง ชั้นปีที่ 4/6 ครั้ง จากมากไปน้อย ผลการศึกษาขัดแย้งกับสมมติฐานการวิจัยข้อ 3.2 พยัญชนะต้นเสียงเสียดแทรก ไม่ก้อง /f/ นักศึกษาชาวจีนทั้ง 4 ชั้นปี ออกเสียงวรรณยุกต์เอกคลาดเคลื่อนกับค่ามาตรฐานมากที่สุด โดยเฉพาะนักศึกษา

ชาวจีนชั้นปีที่ 4 และ ชั้นปีที่ 1 ที่ไม่ปรากฏค่าสัทวรรณยุกต์ [21] เลย พยัญชนะต้นเสียงกัก ไม่ก้อง ไม่พ่นลม /p/ ปรากฏค่าสัทวรรณยุกต์ [21] และออกเสียงได้ใกล้เคียงกับค่ามาตรฐานมากที่สุด ผลการศึกษาสอดคล้องกับสมมติฐานการวิจัยข้อ 3.3 การขึ้นตกวรรณยุกต์นักศึกษาชาวจีนทั้ง 4 ชั้นปี ออกเสียงวรรณยุกต์เอกได้เป็นวรรณยุกต์คงระดับ ถึงแม้จะมีค่าระดับวรรณยุกต์ไม่สอดคล้องกับค่ามาตรฐาน เช่น [31], [22], [11] และ [32] ซึ่งอาจจะได้รับผลมาจากภาษาถิ่นซีหนานที่เป็นภาษาแม่และภาษาจีนกลางที่เป็นภาษาทางการ ที่มีโครงสร้างเสียงวรรณยุกต์ดังตารางที่ 6 ผลการศึกษาขัดแย้งกับสมมติฐานการวิจัยข้อ 3.1

วรรณยุกต์โท นักศึกษาชาวจีนชั้นปีที่ 1 ออกเสียงวรรณยุกต์โทได้ใกล้เคียงกับค่ามาตรฐานวรรณยุกต์ภาษาไทยกรุงเทพฯ มากที่สุด ปรากฏค่าสัทวรรณยุกต์ [53], [52]/6 ครั้ง ชั้นปีที่ 4/5 ครั้ง ชั้นปีที่ 2/3 ครั้ง ชั้นปีที่ 3/2 ครั้ง จากมากไปน้อย ผลการศึกษาขัดแย้งกับสมมติฐานการวิจัยข้อ 3.2 พยัญชนะต้นเสียงกัก ไม่ก้อง ไม่พ่นลม /p/ นักศึกษาชาวจีนทั้ง 4 ชั้นปี ออกเสียงวรรณยุกต์เอกคลาดเคลื่อนกับค่ามาตรฐานมากที่สุด พยัญชนะต้นเสียงเสียดแทรก ไม่ก้อง /f/ ปรากฏค่าสัทวรรณยุกต์ [53], [52] และออกเสียงได้ใกล้เคียงกับค่ามาตรฐานมากที่สุด ผลการศึกษาสอดคล้องกับสมมติฐานการวิจัยข้อ 3.3 การขึ้นตกวรรณยุกต์นักศึกษาชาวจีนทั้ง 4 ชั้นปี ส่วนใหญ่ออกเสียงวรรณยุกต์โทได้เป็นวรรณยุกต์เปลี่ยนระดับสูงตก ถึงแม้จะมีค่าระดับวรรณยุกต์ไม่สอดคล้องกับค่ามาตรฐาน เช่น [41], [42], และ [31] โดยค่าเริ่มต้นวรรณยุกต์ต่ำกว่าค่ามาตรฐาน และส่วนน้อยมีสัทลักษณะวรรณยุกต์เป็นเสียงสูงระดับ [43], [54] และ [454] ซึ่งอาจจะได้รับผลมาจากภาษาถิ่นซีหนานที่เป็นภาษาแม่และภาษาจีนกลางที่เป็นภาษาทางการ ที่มีโครงสร้างเสียงวรรณยุกต์ดังตารางที่ 6 ผลการศึกษาขัดแย้งกับสมมติฐานการวิจัยข้อ 3.1

วรรณยุกต์ตรี นักศึกษาชาวจีนชั้นปีที่ 3 ออกเสียงวรรณยุกต์ตรีได้ใกล้เคียงกับค่ามาตรฐานวรรณยุกต์ภาษาไทยกรุงเทพฯ มากที่สุด ปรากฏค่าสัทวรรณยุกต์ [34] 6 ครั้ง ชั้นปีที่ 2 และชั้นปีที่ 4 ชั้นปีละ 3 ครั้ง ชั้นปีที่ 1 ไม่ปรากฏสัทวรรณยุกต์ [34] ผลการศึกษาขัดแย้งกับสมมติฐานการวิจัยข้อ 3.2 พยัญชนะต้นเสียงกัก ไม่ก้อง พ่นลม /k^h/ นักศึกษาชาวจีนทั้ง 4 ชั้นปี ออกเสียงวรรณยุกต์เอกคลาดเคลื่อนกับค่ามาตรฐานมากที่สุด พยัญชนะต้นเสียงกัก ไม่ก้อง ไม่พ่นลม /p/ ปรากฏค่าสัทวรรณยุกต์ [34] และออกเสียงได้ใกล้เคียงกับค่ามาตรฐานมากที่สุด ผลการศึกษาสอดคล้องกับสมมติฐานการวิจัยข้อ 3.3 การขึ้นตกวรรณยุกต์นักศึกษาชาวจีนทั้ง 4 ชั้นปี ส่วนใหญ่ออกเสียงวรรณยุกต์ตรีได้เป็นวรรณยุกต์เปลี่ยนระดับกลางขึ้น ถึงแม้จะมีค่าระดับวรรณยุกต์ไม่สอดคล้องกับค่ามาตรฐาน เช่น [24], [25], และ [35] โดยค่าเริ่มต้นวรรณยุกต์ต่ำกว่าค่ามาตรฐาน และส่วนใหญ่ก็จะปรากฏลักษณะการขึ้นตกที่มีรูปแบบแปรเปลี่ยนไปจากค่ามาตรฐาน โดยมีค่าสัทวรรณยุกต์คือ [323], [324], [325], [434], [435], [352] และ [353] ซึ่งอาจจะได้รับผลมาจากภาษาถิ่นซีหนานที่เป็นภาษาแม่และภาษาจีนกลางที่เป็นภาษาทางการที่มีโครงสร้างเสียงวรรณยุกต์ ดังตารางที่ 6 ผลการศึกษาขัดแย้งกับสมมติฐานการวิจัยข้อ 3.1

วรรณยุกต์จัตวา นักศึกษาชาวจีนชั้นปีที่ 3 ออกเสียงวรรณยุกต์จัตวาได้ใกล้เคียงกับค่ามาตรฐานวรรณยุกต์ภาษาไทยกรุงเทพฯ มากที่สุด ปรากฏค่าสัทวรรณยุกต์ [212] 7 ครั้ง ชั้นปีที่ 2/6 ครั้ง ชั้นปีที่ 1/5 ครั้ง และชั้นปีที่ 4/2 ครั้ง จากมากไปน้อย ผลการศึกษาขัดแย้งกับสมมติฐานการวิจัยข้อ 3.2 พยัญชนะต้นเสียงกัก ไม่ก้อง ไม่พ่นลม /p/ นักศึกษาชาวจีนทั้ง 4 ชั้นปี ออกเสียงวรรณยุกต์เอกคลาดเคลื่อนกับค่ามาตรฐานมากที่สุด พยัญชนะต้นเสียงเสียดแทรก ไม่ก้อง /f/ ปรากฏค่าสัทวรรณยุกต์ [212] และออกเสียงได้ใกล้เคียงกับค่ามาตรฐานมากที่สุด ผลการศึกษาสอดคล้องกับสมมติฐานการวิจัยข้อ 3.3 การขึ้นตกวรรณยุกต์นักศึกษาชาวจีนทั้ง 4 ชั้นปี ส่วนใหญ่ออกเสียงวรรณยุกต์จัตวาได้เป็นวรรณยุกต์เปลี่ยนระดับต่ำขึ้น ถึงแม้จะมีค่าระดับวรรณยุกต์ไม่สอดคล้องกับค่ามาตรฐาน เช่น [312], [313], และ [323] โดยค่าเริ่มต้นวรรณยุกต์สูงกว่าค่ามาตรฐาน และส่วนใหญ่ก็จะปรากฏลักษณะการสูงขึ้นที่มีรูปแบบแปรเปลี่ยนไปจากค่ามาตรฐาน โดยมีค่าสัทวรรณยุกต์คือ [423] และ [433] ซึ่งอาจจะได้รับผลมาจากภาษาถิ่นซี

หนานที่เป็นภาษาแม่และภาษาจีนกลางที่เป็นภาษาทางการ ที่มีโครงสร้างเสียงวรรณยุกต์ดังตารางที่ 6 ผลการศึกษา
ขัดแย้งกับสมมุติฐานการวิจัยข้อ 3.1

อย่างไรก็ตาม ผู้วิจัยยังคงพบปัญหาที่นักศึกษาชาวจีนทั้ง 4 ชั้นปี ที่เกิดขึ้นร่วมกันคือ การออกเสียงคำทดสอบที่มี
โครงสร้างพยางค์ปิด (CVC) ไม่สามารถออกเสียงพยัญชนะท้ายพยางค์ได้ ร้อยละ 95 ของนักศึกษาที่บอกภาษาในงานวิจัย
นี้ส่วนใหญ่พบปัญหาในการออกเสียงดังนี้

คำทดสอบ	ขาด [k ^h a:t]	ออกเสียงเป็น	ซ่า [k ^h à:] ซะ [k ^h ǎ] หรือ ซัด [k ^h ət]
คำทดสอบ	คาด [k ^h ǎ:t]	ออกเสียงเป็น	ค่า [k ^h ǎ:]
คำทดสอบ	ฝัด [f ^h ət]	ออกเสียงเป็น	ฟ้า [fá:]
คำทดสอบ	ฟัด [fət]	ออกเสียงเป็น	ฟ้า [fá:] เป็นต้น

ผลการวิจัยนี้อาจก่อให้เกิดประโยชน์ในการสร้างแบบฝึกการออกเสียงวรรณยุกต์ภาษาไทยสำหรับนักศึกษาชาว
จีนที่ใช้ภาษาถิ่นคือ ภาษาถิ่นซีหนาน ในพื้นที่มณฑลเจียงซูเป็นภาษาแม่ และศึกษาภาษาไทยเป็นภาษาที่สองซึ่งควรเน้น
การฝึกออกเสียงและแยกแยะวรรณยุกต์คงระดับคือ เสียงคู่วรรณยุกต์สามัญ (สัทลักษณะกลางระดับ) กับวรรณยุกต์เอก
(สัทลักษณะต่ำระดับ) และคู่วรรณยุกต์เปลี่ยนระดับคือ เสียงคู่วรรณยุกต์ตรี (สัทลักษณะกลางขึ้น) กับวรรณยุกต์จัตวา
(สัทลักษณะต่ำขึ้น) รวมทั้งการฝึกการออกเสียงพยัญชนะท้ายให้ปรากฏชัดเจนยิ่งขึ้น

งานวิจัยนี้ยังมีสิ่งที่ควรศึกษาเพิ่มเติมในบริบทคำพูดต่อเนื่อง ซึ่งผู้วิจัยได้สังเกตว่า นักศึกษาชาวจีนบางคน
โดยเฉพาะชั้นปีที่ 3 และ 4 ออกเสียงวรรณยุกต์ภาษาไทยกรุงเทพฯ ได้ชัดเจนกว่าคำพูดเดี่ยว โดยเฉพาะเมื่อเป็นคำที่มี
โครงสร้างพยางค์ปิดที่มีพยัญชนะท้ายพยางค์ ค่าระยะเวลาในการออกเสียงวรรณยุกต์ เนื่องด้วยในภาษาจีนกลางและ
ภาษาถิ่นซีหนานนั้นไม่มีโครงสร้างสระเสียงสั้นและสระเสียงยาวเหมือนดังภาษาไทย จึงเป็นที่น่าศึกษาเพิ่มเติมว่า สระเสียง
สั้นและสระเสียงยาวจะส่งผลต่อค่าระยะเวลาในการออกเสียง จนเกิดเป็นความคลาดเคลื่อนของการออกเสียงวรรณยุกต์
หรือไม่

ข้อเสนอแนะ

1. เป็นแนวทางในการพัฒนาการออกเสียงวรรณยุกต์ภาษาไทยแก่นักศึกษาชาวจีน
2. เป็นแนวทางในการวางแผนการเรียนการสอนภาษาไทยในฐานะภาษาต่างประเทศแก่คณาจารย์ ผู้บริหาร
การศึกษา และนักวิชาการศึกษา

องค์ความรู้ที่ได้รับจากงานวิจัย

จากผลการศึกษาพบว่านักศึกษาชาวจีนออกเสียงวรรณยุกต์เปลี่ยนระดับคลาดเคลื่อนจากค่ามาตรฐานอาจ
เนื่องจากได้รับอิทธิพลจากภาษาแม่คือภาษาถิ่นซีหนานและภาษาจีนกลางที่มีโครงสร้างเสียงวรรณยุกต์แตกต่างจาก
ภาษาไทย ภาษาจีนท้องถิ่นและภาษาจีนกลาง

เอกสารอ้างอิง

กมลทิพย์ ห่อเพชร. (2544). *การเปรียบเทียบเสียงวรรณยุกต์ในคำภาษาไทยมาตรฐานที่พูดโดยกลุ่มชาติพันธุ์ ไทย มลายู
และจีนในตำบลสะเดาและตำบลสำนักแก้ว อำเภอสะเดา จังหวัดสงขลา* (วิทยานิพนธ์ปริญญาโทมหาบัณฑิต).
มหาวิทยาลัยทักษิณ, สงขลา.

- กาญจนา นาคสกุล. (2541). *ระบบเสียงภาษาไทย*. กรุงเทพมหานคร: โครงการตำราคณะอักษรศาสตร์ ลำดับที่ 38 จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.
- จรัสศรี จิรภาส. (2562). “ศึกษาไทย”และ “ไทยศึกษา” ในประเทศจีน. *วารสารภาษาและวัฒนธรรม*, 38(2), 95-118.
- ชมนาด อินทจามรงค์. (2560). วรรณยุกต์ภาษาไทยที่ออกเสียงโดยผู้พูดภาษามีวรรณยุกต์และผู้พูดภาษาไม่มีวรรณยุกต์: การศึกษาทางกลศาสตร์. *วารสารมนุษยศาสตร์*, 20(2), 1-26.
- ธนภัทร ลินธวาชีวะ. (2552). วรรณยุกต์ภาษาไทยกรุงเทพฯที่ออกเสียงโดยคนญี่ปุ่น. *วารสารภาษาและภาษาศาสตร์*, 28(1), 74-90.
- ธีระพันธ์ ล. ทองคำ และนิสิตบัณฑิตศึกษา. (2554). *เสียงภาษาไทย: การศึกษาทางกลศาสตร์*. กรุงเทพมหานคร: จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.
- ผดนิทรา อีรานนท์. (2563). กลศาสตร์และสัทศาสตร์เสียงวรรณยุกต์ภาษาไทยโดยชาวเวียดนามและชาวกำพูชา. *วารสารภาษาและวัฒนธรรม*, 35(1), 81-100.
- วีไลลักษณ์ จุฑาหะวงค์. (2543). *วรรณยุกต์ภาษาไทยกรุงเทพฯ ที่พูดโดยคนไทย คนแต่จีว คนซิกซ์* (วิทยานิพนธ์ปริญญาโท). จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย, กรุงเทพมหานคร.
- ศรีวิไล พลมณี. (2545). *พื้นฐานการสอนภาษาไทยในฐานะภาษาต่างประเทศ*. กรุงเทพมหานคร: สำนักพิมพ์แห่ง จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.
- ศุจินันท์ จิตวิริยานนท์. (2555). การปรับค่าความถี่มูลฐานโดยการแปลงค่าเฮิร์ตซ์เป็นเซมิโตน: แนวทางในการเสนอผลการวิเคราะห์วรรณยุกต์. *The Journal of the Faculty of Arts*, 8(2), 19-45.
- Henderson, E. J. (1963). The Vowels and Tones of Standard Thai: Acoustical Measurements and Experiments. *International Journal of American Linguistics*, 28(2), 1-26.
- Ding & Rong. (2012). *A Course for Mandarin Chinese Pronunciation*. Beijing: Peking University Press.
- Fang, H. (2021). Study on The Phonetic Variation of Dialects in the transition zone between zhongyuan mandarin and southwest mandarin. Shanghai: Degree of Master in arts Chinese Linguistics and Philosophy Shanghai International Studies University.
- Morén, B., & Zsiga, E. (2006). The lexical and post-lexical phonology of Thai tones. *Natural Language & Linguistic Theory*, 24(1), 113-178.
- Teeranon, P. (2020). Thai tones in Chinese students after using the “Tone Application” and their attitudes. *Journal of Language and Linguistic Studies*, 16(4), 1680-1697.
- Thepboriruk, K. (2009). Bangkok Thai Tones Revisited. *University of Hawai‘i at Mānoa Working Papers in Linguistics*, 40(5), 1-17.
- 李如龙. (2003). *汉语方言的比较研究*. 北京: 商务印书馆.

ภาพถ่ายแสงจากแบบสัณนิษฐานของปราสาทเป็อยน้อย จังหวัดขอนแก่น
เพื่อส่งเสริมการท่องเที่ยวทางวัฒนธรรม

Light Showing from The Reconstruction of Prasat Puei Noi, Puea Noi District,
Khon Kaen Province, to Promote Cultural Tourism

ฮาวา วงศ์พงษ์คำ (Hawa Wongpongkham)

นิยม วงศ์พงษ์คำ (Niyom Wongpongkham)

อาจารย์สถาบันการสอนวิชาศึกษาทั่วไป มหาวิทยาลัยขอนแก่น
(Lecturer of General Education Teaching Institute Khon Kaen University)

E-mail: hawawo@kku.ac.th

รองอธิการบดี ฝ่ายศิลปวัฒนธรรมและเศรษฐกิจสร้างสรรค์ มหาวิทยาลัยขอนแก่น
(Vice President for Arts, Culture, and Creative Economy)

E-mail: W.niyom@kku.ac.th

Received: December 18, 2023, Revised: April 6, 2024, Accepted: May 20, 2024

บทคัดย่อ

บทความนี้มีวัตถุประสงค์ที่จะศึกษา ภาพถ่ายแสงจากแบบสัณนิษฐานของปราสาทเป็อยน้อย จังหวัดขอนแก่น เพื่อส่งเสริมการท่องเที่ยวทางวัฒนธรรม โดยใช้กระบวนการวิจัยเชิงคุณภาพ เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัยประกอบด้วย แบบสำรวจ และแบบสัมภาษณ์ โดยการรวบรวมข้อมูลจากเอกสารและภาคสนาม โดยนำมาวิเคราะห์ตามแนวความคิดเกี่ยวกับการสร้างรูปแบบความจริงเสมือนและแนวคิดการท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรม และนำเสนอด้วยวิธีพรรณนาวิเคราะห์ ผลการศึกษาภาพถ่ายแสงจากแบบสัณนิษฐานของปราสาทเป็อยน้อย จังหวัดขอนแก่น เพื่อส่งเสริมการท่องเที่ยวทางวัฒนธรรม พบว่าภาพถ่ายแสงที่เกิดขึ้นเป็นการจำลองแบบสัณนิษฐานของปราสาทเป็อยน้อย จังหวัดขอนแก่นในมาตราส่วนจริง(1:1) เป็นงานวิจัยต่อเนื่องที่พัฒนามาจากโครงการแบบสัณนิษฐานรูปแบบสถาปัตยกรรมศาสตร์ในอารยธรรมขอมบนพื้นที่จังหวัดขอนแก่น ซึ่งในงานวิจัยฉบับนี้ได้นำเทคโนโลยีสมัยใหม่มาผสมผสานกับความงดงามโบราณสถานแห่งนี้ได้อย่างลงตัว ถือเป็นกรณีศึกษาที่แสดงให้เห็นถึงศักยภาพของแบบสัณนิษฐานในการส่งเสริมการท่องเที่ยวและผู้ที่รับชมภาพถ่ายแสงในโบราณสถานมีความรู้ความเข้าใจต่อโบราณสถานมากยิ่งขึ้น พร้อมทั้งสัมผัสภาพถ่ายแสงเสมือนจริง ยกกระดับแหล่งท่องเที่ยวของจังหวัดขอนแก่นให้ได้มาตรฐานสู่ระดับสากล สร้างมุมมองใหม่ให้นักท่องเที่ยวและชุมชน รวมไปถึงบุคคลทั่วไป ทั้งส่งเสริมการท่องเที่ยวทางวัฒนธรรม ทำให้ผู้คนเพลิดเพลิน สร้างจินตนาการให้แก่ผู้รับชม และรวบรวมข้อมูลการเผยแพร่ภาพถ่ายแสงในรูปแบบสารคดี

คำสำคัญ: ภาพถ่ายแสง แบบสัณนิษฐาน ปราสาทเป็อยน้อย การท่องเที่ยวทางวัฒนธรรม

Abstract

This article aimed to study the light from the reconstruction of Prasat Puei Noi, Khon Kaen province, to promote cultural tourism using a qualitative research process. The research tools consisted of surveys and interviews. The data was compiled from documents and field research and analyzed using the creation virtual reality model and the concept of cultural tourism. The result was presented in descriptive analysis. The result from the study of the reconstruction of Prasat Puei Noi, Khon Kaen province to promote cultural tourism revealed that the lighting show

was based on the reconstruction of Prasat Puei Noi, Khon Kaen province on an actual scale (1:1). The study was a continuity of the Reconstruction of the Khmer Architecture in Khon Kaen province project which uses new technology to highlight the aesthetic of this ancient site. The project was considered another form of arts and culture revitalization, causing tourists and the audience of the light show of the ancient site to have more understanding of the site, as well as experiencing the virtual light show. This project helped improve Khon Kaen tourist sites to a more international level, creating new perspectives for the tourists and communities, as well as the general public, promoting cultural tourism, and creating imagination for the viewers. The data related to the light show was also compiled in the form of a documentary.

Keywords: Light Show, Reconstruction, Prasat Puei Noi, Cultural Tourism

บทนำ

การท่องเที่ยวในประเทศไทยมีการแข่งขันที่รุนแรงมากขึ้นทั้งภายในประเทศและต่างประเทศเนื่องจากนักท่องเที่ยวเปลี่ยนแปลงความต้องการจากการท่องเที่ยวเพื่อพักผ่อนหรือพบเห็นสิ่งแปลกใหม่ เป็นการท่องเที่ยวที่เน้นประสบการณ์โดยตรงโดยการเข้าไปเรียนรู้ และมีส่วนร่วมในกิจกรรมทางวัฒนธรรมของสังคมที่ตนไปท่องเที่ยวอย่างลึกซึ้งมากขึ้น ซึ่งประเทศไทยมีความได้เปรียบจากการมีวัดอุทิศทางทรัพยากร การท่องเที่ยวมากมาย มีความหลากหลายทางวัฒนธรรมประเพณี ซึ่งเกิดจากวิถีชีวิตและศาสนา (มณีวรรณ ผิวนิม, 2546) อุตสาหกรรมการท่องเที่ยวในประเทศไทยนั้นถือเป็นอุตสาหกรรมหนึ่งที่มีความสำคัญต่อการพัฒนาประเทศเนื่องจากการท่องเที่ยวมีความเกี่ยวข้องกับหลายภาคส่วน ก่อให้เกิดการกระจายรายได้ไปสู่ประชาชนอย่างกว้างขวางกระตุ้นภาคการผลิตและมีการนำเอาทรัพยากรของประเทศมาใช้ให้เกิดประโยชน์สูงสุด อีกทั้งยังมีส่วนช่วยในการสนับสนุนฟื้นฟูอนุรักษ์ศิลปวัฒนธรรมและประเพณีพัฒนาสาธารณูปโภค การศึกษาและเทคโนโลยี ตลอดจนลดการอพยพเข้าสู่เมือง (การท่องเที่ยวแห่งประเทศไทย, 2544) ซึ่งจังหวัดขอนแก่นเป็นแหล่งจุดศูนย์กลางของภาคอีสานจึงมีความสำคัญอย่างมากในการพัฒนาการท่องเที่ยว

จังหวัดขอนแก่น ดินแดนศูนย์กลางและเมืองหลักของภาคตะวันออกเฉียงเหนือที่มีศักยภาพ และความพร้อมหลาย ๆ ด้าน เป็นดินแดนมรดกทางธรรมชาติ มรดกทางวัฒนธรรม ประเพณี โบราณสถาน โบราณวัตถุมากมายและมีกิจกรรมการผลิต จากภูมิปัญญาพื้นบ้านหลากหลายรูปแบบแต่เป็นเอกลักษณ์เฉพาะถิ่น (ภราเดช พยัทธิเชียร, 2540) และเป็นแหล่งที่มีสถานที่ท่องเที่ยวสำคัญต่าง ๆ มากมาย ทั้งทางด้านวัฒนธรรม ประเพณี ประวัติศาสตร์ ท้องถิ่น สถาปัตยกรรม และแหล่งโบราณคดีที่สำคัญ โดยเฉพาะปราสาทเปือยน้อยที่เป็นแหล่งรวมประวัติศาสตร์สำคัญของคนในจังหวัดขอนแก่น

ปราสาทเปือยน้อย ตั้งอยู่ที่บ้านหัวขัว อำเภอเปือยน้อย จังหวัดขอนแก่น สร้างขึ้นราวพุทธศตวรรษที่ 17 ถือเป็นปราสาทขนาดใหญ่แห่งหนึ่งในพื้นที่ภาคตะวันออกเฉียงเหนือ เป็นศิลปะขอมในสมัยบาปวนต่อเนื่องมาจนถึงสมัยนครวัดตอนต้น (กรมศิลปากร, 2545) ในอดีตเคยเป็นเมืองที่มีความเกี่ยวข้องกับสถานที่สิ่งก่อสร้างในอารยธรรมโบราณ และในปัจจุบันได้มีการบวงสรวงรำถวายปราสาทหินถือเป็นประเพณีความเชื่อของกลุ่มคนที่เข้ามาอยู่ใหม่ ซึ่งจัดขึ้นในทุกวันเพ็ญเดือน 5 ของทุกปี ชาวอำเภอเปือยน้อยกำหนดให้เป็นวันบวงสรวงปราสาทเพื่อเป็นการอนุรักษ์ส่งเสริมขนบธรรมเนียมประเพณีที่ดั้งเดิมให้คงไว้สืบไป โดยใช้ชื่อการจัดงานว่า "ศิวะราตรีปูชนียาลัย ปราสาทเปือยน้อย" ในงานมีกิจกรรมสำคัญคือพิธีทำบุญในภาคเช้า สำหรับภาคค่ำเป็นการแสดงแสงสีเสียง (ศิลปวัฒนธรรม, 2566) หากมีการนำเทคโนโลยีเข้ามาในการสร้างแบบสันนิษฐานก็จะทำให้ผู้มาท่องเที่ยวรับรู้และเข้าใจมากยิ่งขึ้น

การสันนิษฐานเป็นกระบวนการที่ทำให้เกิดการจำลองทางด้านสถาปัตยกรรมเกิดขึ้น โดยกระบวนการนี้จะนำเครื่องมือมาช่วยในการสร้างงานสถาปัตยกรรมแบบใหม่ ส่งผลให้การนำเสนองานสถาปัตยกรรมได้รับประโยชน์ ทั้งเวลาและการแก้ไขข้อมูลซึ่งถือเป็นพื้นฐานสำหรับการทำงานเกี่ยวกับรูปแบบสันนิษฐาน (Kazman, Abowd, Bass, and Clements, 2003) ผ่านการศึกษาตามหลักฐานทางประวัติศาสตร์ และเปรียบเทียบรูปแบบสถาปัตยกรรมที่สร้างอยู่ในช่วงเวลาใกล้เคียงกัน มาวิเคราะห์ขึ้นรูปเพื่อให้มีความสมจริงมากที่สุด ถือเป็นการพัฒนาการท่องเที่ยวในรูปแบบใหม่และทำให้ศาสนสถานนี้กลับมีชีวิตขึ้นอีกครั้ง

การท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรมเป็นทางเลือกใหม่ให้กับนักท่องเที่ยวที่ให้ความสำคัญกับประวัติศาสตร์ และสนใจที่จะรักษาไว้ซึ่งวัฒนธรรม วิถีชีวิต ศิลปะทุกแขนง รวมถึงความเจริญรุ่งเรืองที่มีการพัฒนา ให้เหมาะสมกับสภาพแวดล้อม การดำเนินชีวิตของบุคคลในแต่ละยุคสมัย นักท่องเที่ยวจะได้ทราบประวัติ ความเป็นมา ความเชื่อ มุมมองความคิด ความศรัทธา ความนิยมของบุคคลสมัยอดีตที่ถ่ายทอดมาถึง คนรุ่นหลังผ่านสิ่งเหล่านี้ ซึ่งมีจุดขายเป็นมรดกแห่งอดีต เป็นต้นทุนทางวัฒนธรรมที่มีราคาในสังคม สมัยใหม่ เพราะฉะนั้น วัฒนธรรมดั้งเดิมจะเป็นจุดขายทางการท่องเที่ยว ดังนั้นการท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรม จึงมีแนวโน้มที่ดีขึ้นเรื่อยๆ (ชวลิต ตั้งสมบูรณ์กิตติ, 2554) การสนใจการท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรมของคนคนหนึ่งนั้น เกิดจากความต้องการที่จะศึกษาเรียนรู้วัฒนธรรม การดำรงชีวิต รวมถึงขนบธรรมเนียมที่แตกต่างไปจากที่อาศัยอยู่ที่อยู่เดิม เพราะส่วนใหญ่มนุษย์เรานั้นมีสัญชาตญาณของความอยากรู้อยากเห็นในตัวเองอยู่เสมอ การท่องเที่ยวใด ๆ ที่ก่อให้เกิดความสำคัญเกี่ยวกับวัฒนธรรมของแหล่งท่องเที่ยวที่ผู้เดินทางท่องเที่ยวตั้งใจจะเดินทางให้เป็นจุดมุ่งหมายปลายทาง จะทำให้นักท่องเที่ยวสนใจที่จะเรียนรู้ วิถีชีวิต ศิลปวัฒนธรรม รวมถึงกิจกรรมต่าง ๆ ของ ชุมชนท้องถิ่น ส่งผลให้นักท่องเที่ยวสนใจที่จะไปท่องเที่ยวและศึกษาแหล่งประวัติศาสตร์ ศิลปวัฒนธรรม (ปรัชญาพร พัฒนาผล, 2554) และยังก่อให้เกิดจากความสนใจการท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรมและยังช่วยให้ชาวบ้านในพื้นที่มีรายได้เพิ่มขึ้น

จากเหตุผลและความสำคัญดังกล่าวข้างต้น ผู้วิจัยต้องการที่จะศึกษาภาพฉายแสงจากแบบสันนิษฐานของปราสาทเป็ยน้อย จังหวัดขอนแก่น เพื่อส่งเสริมการท่องเที่ยวทางวัฒนธรรม เนื่องจากปราสาทเป็ยน้อยเป็นแหล่งเรียนรู้ทางประวัติศาสตร์ที่สำคัญต่อการศึกษาเป็นอย่างมาก มีโบราณสถานที่สำคัญเหมาะแก่การเป็นแหล่งเรียนรู้ทางประวัติศาสตร์ มีสถาปัตยกรรม สิ่งก่อสร้าง รวมถึงศิลปวัฒนธรรมท้องถิ่น นอกจากนี้ยังมีการจัดบวงสรวงปราสาทในทุกปีเพื่อเป็นการอนุรักษ์ส่งเสริมขนบธรรมเนียมประเพณี การสร้างภาพฉายแสงจากแบบสันนิษฐานของปราสาทเป็ยน้อยจังหวัดขอนแก่น เพื่อส่งเสริมการท่องเที่ยว จะเป็นการสร้างมุมมองใหม่ให้นักท่องเที่ยวและชุมชน รวมไปถึงบุคคลทั่วไปทั้งส่งเสริมการท่องเที่ยวทางวัฒนธรรม ทำให้ผู้คนพลัดถิ่นสร้างจินตนาการให้แก่ผู้รับชม และรวบรวมข้อมูลการเผยแพร่ภาพฉายแสงในรูปแบบสารคดี

วัตถุประสงค์

1. เพื่อสร้างภาพฉายแสงจากแบบสันนิษฐานของปราสาทเป็ยน้อย จังหวัดขอนแก่น เพื่อส่งเสริมการท่องเที่ยวทางวัฒนธรรม

วิธีดำเนินการวิจัย

1. กลุ่มเป้าหมาย

ผู้วิจัยเน้นกลุ่มเป้าหมายที่เกี่ยวข้องกับปราสาทเป็ยน้อยโดยเลือกผู้ให้ข้อมูลจากกลุ่มบุคคลที่มีความรู้ความเชี่ยวชาญทางโบราณคดีและรูปแบบสถาปัตยกรรมคัดเลือกแบบเฉพาะเจาะจงซึ่งแบ่งออกเป็น 3 กลุ่มดังนี้

1) กลุ่มผู้รู้ (Key Informant) ซึ่งเป็นผู้ให้ข้อมูลเกี่ยวกับประวัติความเป็นมาของปราสาทเป็ยน้อย จังหวัดขอนแก่นได้แก่ นักโบราณคดี นักประวัติศาสตร์ นายกองค์การบริหารส่วนตำบล กำนัน ผู้ใหญ่บ้าน ประชาชน ชาวบ้าน ผู้นำชุมชน ผู้นำท้องถิ่น จำนวน 3 คน

2) กลุ่มผู้ปฏิบัติ (Casual Information) ซึ่งเป็นผู้ให้ข้อมูลเกี่ยวกับรูปแบบของปราสาทเป็ยน้อย ได้แก่ นักประวัติศาสตร์ นักโบราณคดี เจ้าหน้าที่ราชการที่ส่วนเกี่ยวข้องเกี่ยวกับการท่องเที่ยว จำนวน 9 คน

3) กลุ่มผู้ที่มีส่วนเกี่ยวข้อง (General Informant) เป็นผู้ให้ข้อมูลเกี่ยวกับการเข้าชมปราสาทเป็ยน้อย จังหวัดขอนแก่น ได้แก่ นักท่องเที่ยว ประชาชนทั่วไป จำนวน 15 คน

2. เครื่องมือการวิจัย

เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย เป็นการวิจัยเชิงคุณภาพ ได้แก่ แบบสำรวจ ภาคสนามครอบคลุมด้านปราสาทเป็ยน้อยจังหวัดขอนแก่น และแบบสัมภาษณ์ครอบคลุมประเด็นต่าง ๆ เช่น ประวัติความเป็นมา รูปแบบ การเข้าชม ความสำคัญและปัญหาต่าง ๆ

3. การรวบรวมข้อมูล

การเก็บรวบรวมข้อมูลในการวิจัยครั้งนี้ ผู้วิจัยได้เก็บข้อมูลที่มีลักษณะสอดคล้องกับ วัตถุประสงค์ เพื่อที่จะสามารถตอบคำถามของการวิจัยได้ตามที่กำหนดไว้ โดยมีวิธีการเก็บข้อมูล 2 ลักษณะ คือ

1) การเก็บรวบรวมข้อมูลจากเอกสาร

เป็นการศึกษาเอกสารที่มีการบันทึกไว้ในประเด็นเนื้อหาที่เกี่ยวข้องกับภาพถ่ายจากแบบสันนิษฐานของปราสาทเป็ยน้อย จังหวัดขอนแก่น เพื่อส่งเสริมการท่องเที่ยวทางวัฒนธรรม โดยทำการค้นคว้าเอกสารที่มีความเกี่ยวข้องกับข้อมูลภาพถ่ายก่อนการขุดแต่ง โดยจะศึกษาจากภาพถ่ายองค์ประกอบรูปแบบสถาปัตยกรรมดั้งเดิมก่อนการขุดแต่งภาพถ่ายแสดงแผนผังบริเวณ จากหน่วยงานราชการ สถาบันการศึกษา หนังสือ ตำรา วิทยานิพนธ์ อินเทอร์เน็ต ประชาชน และบุคคล ต่าง ๆ

2) การเก็บรวบรวมข้อมูลภาคสนาม โดยเก็บรวบรวมข้อมูลจากแบบสัมภาษณ์ และแบบสำรวจ โดยทำการรังวัดโบราณสถานในพื้นที่ที่ต้องการศึกษารวมถึงโรคยาศาลที่มีรูปแบบสถาปัตยกรรมใกล้เคียงที่มีการสร้างในช่วงเวลาที่ใกล้เคียงกับพื้นที่ที่ทำการศึกษา เพื่อนำมาประกอบขึ้นรูปเป็นภาพสันนิษฐานและสร้างภาพถ่ายต่อไป

4. การวิเคราะห์ข้อมูล

การวิเคราะห์ข้อมูลผู้วิจัยนำข้อมูลทั้งภาคเอกสารและภาคสนามนำมาวิเคราะห์ตามแนวความคิดเกี่ยวกับการสร้างรูปแบบความจริงเสมือนและนำเสนอด้วยวิธีพรรณนาวิเคราะห์ และได้จัดกระทำข้อมูลที่ได้มาวิเคราะห์ตามวัตถุประสงค์ โดยมีรายละเอียดขั้นตอนดังนี้

1) ข้อมูลที่ได้จากภาคเอกสารและภาคสนาม ผู้วิจัยได้นำข้อมูลที่ได้ทั้งหมดมาสรุปและจัดเป็นหมวดหมู่ เพื่อหาคำตอบตามวัตถุประสงค์ของการวิจัยที่ตั้งไว้

2) ทบทวนความถูกต้อง และความสมบูรณ์ของข้อมูลที่ได้จากการเก็บรวบรวมข้อมูล

3) ใช้วิธีการตรวจสอบแบบสามเส้า (Triangulation) ซึ่งใช้ตรวจสอบข้อมูลที่ได้ว่ามีความถูกต้องหรือไม่ โดยมีการตรวจสอบข้อมูลในด้าน บุคคล เวลา สถานที่ การแสวงหาความเชื่อถือได้ของข้อมูลจากแหล่งที่แตกต่างกัน (สุภางค์ จันทวานิช, 2553) ทั้งนี้เพื่อเป็นการยืนยันความถูกต้องและน่าเชื่อถือของข้อมูลที่ได้ เก็บรวบรวมมาเพื่อนำไปวิเคราะห์ข้อมูลต่อไป

4) วิเคราะห์ข้อมูลที่ได้ ผู้วิจัยใช้การวิเคราะห์ข้อมูล 2 ประเภท คือ วิเคราะห์ข้อมูลจากเอกสาร และวิเคราะห์ข้อมูลจากภาคสนาม โดยมีรายละเอียดดังนี้

1. วิเคราะห์ข้อมูลจากเอกสาร คือ การวิเคราะห์ข้อมูลโดยใช้วิธีการของหลักของความสอดคล้อง (Method of Agreement) ซึ่งเป็นการตรวจสอบ ความถูกต้องของข้อมูลในเชิงแนวคิด ทฤษฎี ซึ่งพิจารณาจากเอกสารจากหลาย ๆ แห่งเพื่อหาความถูกต้องของข้อมูล

2. วิเคราะห์ข้อมูลจากภาคสนาม คือ การวิเคราะห์ข้อมูลจากการใช้เครื่องมือการเก็บข้อมูลวิจัยทุกประเภท โดยใช้การวิเคราะห์ข้อมูลแบบอุปนัย เป็นการตีความข้อสรุปจากข้อมูลใน ลักษณะรูปธรรมหรือปรากฏการณ์ที่มองเห็น

5) ในการนำเสนอข้อมูลเสนอผลการศึกษิตตามวัตถุประสงค์ของการวิจัยด้วยวิธีการสร้างสรรค์ แสดงเนื้อหาองค์ความรู้ ขั้นตอน กระบวนการสร้างสรรค์ ผ่านภาพถ่ายแสง

ผลการวิจัย

1. การสร้างภาพถ่ายแสงจากแบบสันนิษฐานของปราสาทเป็อยน้อย จังหวัดขอนแก่น เพื่อส่งเสริมการท่องเที่ยวทางวัฒนธรรม

ภาพถ่ายแสงจากแบบสันนิษฐานของปราสาทเป็อยน้อยจังหวัดขอนแก่น เพื่อส่งเสริมการท่องเที่ยวทางวัฒนธรรม เป็นงานวิจัยต่อเนื่องจากโครงการแบบสันนิษฐานรูปแบบสถาปัตยกรรมศาสนสถานในอารยธรรมขอม บนพื้นที่จังหวัดขอนแก่น เพื่อส่งเสริมการท่องเที่ยวทางวัฒนธรรม โดยการท่องเที่ยวทางวัฒนธรรม เป็นวิธีการศึกษาประวัติศาสตร์และวัฒนธรรมผ่านการเดินทางท่องเที่ยว เป็นการท่องเที่ยวที่เน้นการพัฒนาด้านภูมิปัญญา สร้างสรรค์เคารพต่อสิ่งแวดล้อม วัฒนธรรม ศักดิ์ศรีและวิถีชีวิต ผู้คน เพื่อให้นักท่องเที่ยวและประชาชนทั่วไปเรียนรู้และเข้าใจมากยิ่งขึ้น หรือสามารถกล่าวได้อีกนัยหนึ่งว่า การท่องเที่ยวทางวัฒนธรรม คือการท่องเที่ยวเพื่อการเรียนรู้ผู้คนและย้อนกลับมาตนเองอย่างเข้าใจความเกี่ยวพันของสิ่งต่างๆ ในโลกที่มีความเกี่ยวโยงพึ่งพา ไม่สามารถแยกออกจากกันได้ บุญเลิศ จิตตั้งวัฒนา (2548) ชี้ให้เห็นว่า ส่วนประกอบทางวัฒนธรรมที่สามารถดึงดูดการท่องเที่ยวในเชิงของการท่องเที่ยวทางวัฒนธรรม ประกอบไปด้วยเรื่องราวทางประวัติศาสตร์งานหัตถกรรม กิจกรรมทางประเพณี ภาษา อาหาร ศิลปะ ดนตรีศาสนา สถาปัตยกรรมการศึกษา ลักษณะการแต่งกาย เทคโนโลยีของชุมชนท้องถิ่น และกิจกรรมยามว่าง (ชาญวิทย์ เกษตรศิริ, 2540) โดยมีหลักการท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรมไว้ประกอบด้วย 4 ประการ ดังนี้ 1. การท่องเที่ยวที่มีการศึกษาค้นคว้าและรวบรวมข้อมูลเกี่ยวกับความสำคัญ รวมถึงคุณค่า ของประวัติศาสตร์ ประวัติความเป็นมาทรัพยากรของวัฒนธรรมในแหล่งท่องเที่ยว นั้น เพื่อให้ นักท่องเที่ยวได้ทราบข้อมูลต่าง ๆ เกี่ยวกับแหล่งท่องเที่ยว นั้น ทั้งนี้เพื่อให้ นักท่องเที่ยวมีรู้สึกรักวัฒนธรรมท้องถิ่นของแหล่งท่องเที่ยว นั้น ๆ 2. การท่องเที่ยวที่มีการสร้างหรือส่งเสริมให้คนในชุมชนท้องถิ่นมีส่วนร่วมของชุมชนในการ พัฒนาหรือจัดการทรัพยากรท้องถิ่นของตนเอง ทั้งยังได้รับผลตอบแทนจากการท่องเที่ยวในลักษณะ ต่าง ๆ เช่น การมีมัคคุเทศน์ท้องถิ่นคอยให้บริการแก่นักท่องเที่ยว การให้บริการที่พักที่เป็นแบบโฮมสเตย์ การบริการร้านอาหารที่เป็นอาหารพื้นเมือง เป็นต้น 3. การท่องเที่ยวที่ให้ความรู้ความเข้าใจในวัฒนธรรม พร้อมทั้งกระตุ้นจิตสำนึกในการอนุรักษ์ทรัพยากรทางวัฒนธรรมและสิ่งแวดล้อมให้คงอยู่อย่างยาวนานและยั่งยืน 4. เป็นการท่องเที่ยวที่มีการเคารพวัฒนธรรมของเพื่อนบ้านหรือของชุมชนอื่น ให้เกียรติทุกคนเท่าเทียมกัน (จุฑาภรณ์ ทองเพ็ญ, 2554) เพื่อชมหรือสัมผัสศิลปวัฒนธรรมแขนงต่าง ๆ ได้แก่ สถาปัตยกรรม จิตรกรรม ประติมากรรม ภาษาและวรรณกรรม หัตถกรรม นาฏศิลป์และดนตรีรวมทั้งงานเทศกาล ประเพณี (วรित्रา บุญสมเกียรติ, 2555) ซึ่งในงานวิจัยฉบับนี้ได้นำเทคโนโลยีสมัยใหม่มาผสมผสานกับความงดงามโบราณสถานแห่งนี้ได้อย่างลงตัว โดยมีวัตถุประสงค์เพื่อสร้างภาพถ่ายแสงจากแบบสันนิษฐานของปราสาทเป็อยน้อยจังหวัดขอนแก่นและเป็นการนำนวัตกรรมมาสร้างสรรค์ผลงานเพื่อสร้างมุมมองใหม่ให้ผู้คน นักท่องเที่ยวและประชาชนทั่วไป ได้สัมผัสความงดงามของปราสาทเป็อยน้อย จังหวัดขอนแก่นในยามค่ำคืน รวมไปถึงเข้าใจปราสาทเป็อยน้อยและรวบรวมข้อมูลการเผยแพร่ภาพถ่ายแสงในรูปแบบสารคดี

แบบสันนิษฐานของปราสาทเป็อยน้อย จังหวัดขอนแก่น เกิดจากการเปรียบเทียบรูปแบบสถาปัตยกรรมที่สำคัญ พบว่า รูปแบบสถาปัตยกรรมส่วนใหญ่จะอยู่ในช่วงพุทธศตวรรษที่ 16-17 ซึ่งตรงกับยุคสมัยของรูปแบบศิลปะบาปวนไปจนถึงรูปแบบศิลปะนครวัด ซึ่งสามารถเปรียบเทียบปราสาทขอมที่อยู่ในยุคสมัยใกล้เคียงกับปราสาทเป็อยน้อย ได้แก่ ปราสาทเมืองต่ำ จังหวัดบุรีรัมย์ ปราสาทสระกำแพงใหญ่ จังหวัดศรีสะเกษ ปราสาทกู่กาสิงห์ ปราสาทกู่พระโกนา จังหวัดร้อยเอ็ด และปราสาทพระธาตุตุ้ม จังหวัดสกลนคร เป็นต้น ซึ่งได้นำมาสร้างเป็นแบบสันนิษฐานขึ้น เป็นต้นแบบในการทำภาพถ่ายแสง เพื่อจัดแสดงภาพถ่ายแสงในงาน คิวระตรีปูชนียาลัย ปราสาทเป็อยน้อย ซึ่งเป็นงานจัดขึ้นเพื่อเฉลิมฉลองของปราสาทเป็อยน้อย โดยชาวอำเภอเป็อยน้อยจะจัดงานเฉลิมฉลอง

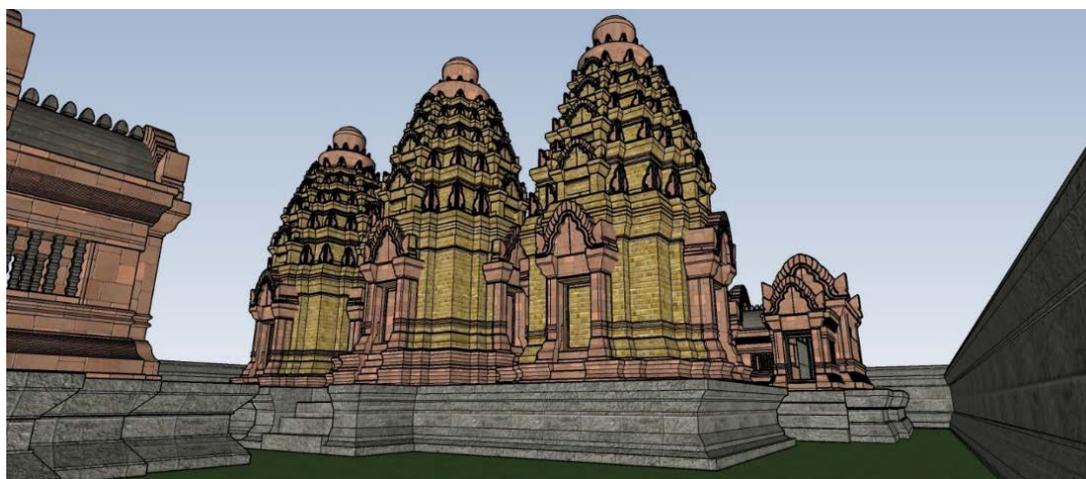
ปราสาทเป็ยน้อยเป็นประจำทุกปี ในช่วงวันเพ็ญเดือน 5 โดยมีพิธีกรรมทางศาสนา ประเพณีผูกเสี่ยว และการจัดการแสดง แสง สี เสียง อย่างยิ่งใหญ่ตระการตา

ดังนั้นเพื่อให้นักท่องเที่ยวที่มาท่องเที่ยวได้รับชมโบราณสถานให้เกิดความเข้าใจง่ายขึ้น การออกแบบแบบสันนิษฐานจะสร้างออกมาในรูปแบบสามมิติเสมือนของปราสาทเป็ยน้อย จังหวัดขอนแก่น เพื่อการท่องเที่ยวทางวัฒนธรรมดังนี้

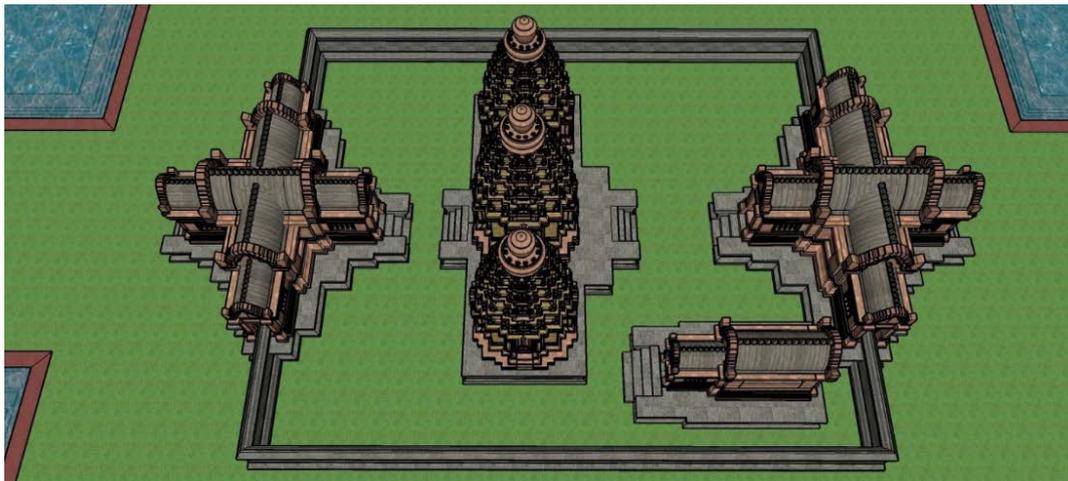
1) แบบร่างแบบสามมิติเสมือนปราสาทเป็ยน้อย จังหวัดขอนแก่น

ภาพที่ 1 ภาพแสดงแบบร่างแบบสามมิติเสมือนปราสาทเป็ยน้อย จังหวัดขอนแก่น

ภาพที่ 2 ภาพแสดงแบบร่างแบบสามมิติเสมือนปราสาทเป็ยน้อย จังหวัดขอนแก่น

ภาพที่ 3 ภาพแสดงแบบร่างแบบสามมิติเสมือนปราสาทเป็ยน้อย จังหวัดขอนแก่น

ภาพที่ 4 การแสดงตำนานของปราสาทเป็ยน้อยไปพร้อมกับภาพฉายแบบสั่นนิชฐานของปราสาทเป็ยน้อยในมาตราส่วน1:1

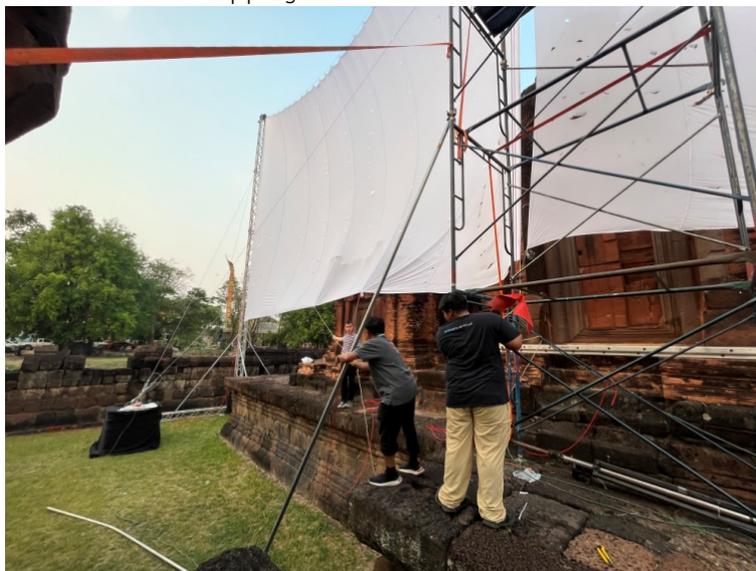
การแสดงภาพฉายแสงจากแบบสั่นนิชฐานของปราสาทเป็ยน้อย จังหวัดขอนแก่น เป็นการทดสอบแสงและความเข้มแสงของโปรเจคเตอร์ และการคำนวณระยะใกล้ไกลของฉากหลัง โดยมีวิธีการและขั้นตอนดังนี้

1. การเก็บรวบรวมข้อมูลจากภาคสนาม เอกสาร และตำรา
2. สรุปข้อมูลและเขียนแบบร่างส่วนที่ขาดหายไปของปราสาทเป็ยน้อย จังหวัดขอนแก่น
3. จัดทำการขึ้นแบบจริงด้วยโปรแกรม Sketch up จากนั้นย่อ-ขยายมาตราส่วนที่ตรงกับมาตราส่วนของสถานที่จริงมากที่สุด
4. นำลายเส้นภาพสามมิติที่ย่อ-ขยายแล้ว นำมาเข้าโปรแกรม Resolume Arena V 7.1 เพื่อทำการ mapping ภาพเข้าไปในโปรเจคเตอร์
5. คำนวณค่าน้ำหนักแรงดึงของลม เพื่อขึ้นโครงสร้างฉากผ้าขาวบาง โดยติดตั้งเสาโครงเหล็กทรีซ จำนวน 2 ต้น บริเวณนอกรั้วกำแพงแก้ว ฝั่งทางด้านทิศเหนือ และทิศใต้ของปราสาทประธาน
6. ติดตั้งลวดสลิงเพื่อยึดเสาทรีซทั้งสองเพื่อความแข็งแรง จากนั้นร้อยผ้าขาวบางที่ใส่ห่วงไว้เรียบร้อยแล้ว เมื่อเสร็จแล้วทำการดึงเชือกเพื่อยึดผ้าขาวบาง
7. สำรอง ตรวจสอบความเรียบร้อยและความแข็งแรง ของฉากผ้า และโครงสร้างเหล็ก

8. ทำการฉายภาพโดยการปรับความละเอียด และความเข้มของแสง เพื่อให้เกิดความสวยงามและมีความเสมือนจริงมากที่สุด

ภาพที่ 5 การmapping ด้วยโปรแกรม Resolume Arena V 7.1

ภาพที่ 6 การติดตั้งโครงสร้างเหล็กและฉากผ้าขาวบาง

ภาพที่ 7 การปรับความละเอียด และความเข้มของแสง เพื่อให้เกิดความสวยงามและมีความเสมือนจริงมากที่สุด

การจัดแสดงภาพฉายแสงได้จัดขึ้นในวันบวงสรวงปราสาทเป็ยน้อย อำเภอบีญน้อยจังหวัดขอนแก่น ซึ่งตรงกับวันเพ็ญเดือน 5 ของทุกปี เพื่อเป็นการอนุรักษ์ส่งเสริมขนบธรรมเนียมประเพณีที่ดิงามให้คงไว้สืบไป ภายใต้การจัดงานที่มีชื่อว่า "ศิวะราตรีปูชนียาลัย ปราสาทเป็ยน้อย" และในปีนี้ตรงกับวันที่3และวันที่4

เมษายน พ.ศ. 2566 โดยมีวัตถุประสงค์เพื่อส่งเสริมการท่องเที่ยวอนุรักษ์วัฒนธรรมและประเพณีอันดีงาม อนุรักษ์วัฒนธรรมมาตุกุล (2556) กล่าวว่า การท่องเที่ยวในรูปแบบนี้จัดขึ้นเพื่อให้นักท่องเที่ยวได้ เยี่ยมชมเกี่ยวกับขนบธรรมเนียมประเพณีและวัฒนธรรมของท้องถิ่น เนื่องในเทศกาลต่าง ๆ เป็นการสืบทอดและรักษามรดกทางวัฒนธรรมของแต่ละท้องถิ่นไว้โดยประชาชนมีส่วนร่วมในการจัดการท่องเที่ยวเพื่อประโยชน์ของท้องถิ่น ซึ่งในงานประกอบไปด้วย ประเพณีผูกเสี่ยว การจัดนิทรรศการแสดงสินค้าทางการเกษตร การขายสินค้า OTOP และการส่งเสริมภูมิปัญญาอีสานอันเป็นเอกลักษณ์ ซึ่งความพิเศษของงานคือเวที ปูชนียาลัย ปราสาทเป็ยน้อย จังหวัดขอนแก่นในปีนี้นั้น ผู้ชมจะได้รับชมการแสดงตำนานของปราสาทเป็ยน้อยไปพร้อมกับภาพฉายแบบสแน็ชฐานของปราสาทเป็ยน้อย ในมาตราส่วน 1:1 ถือเป็นพลิกฟื้นศิลปวัฒนธรรมในอีกรูปแบบหนึ่ง ทำให้นักท่องเที่ยวและผู้เข้าชมภาพฉายแสงในโบราณสถานมีความรู้ความเข้าใจต่อโบราณสถานมากยิ่งขึ้น พร้อมทั้งสัมผัสภาพฉายแสงเสมือนจริง ยกย่องแหล่งท่องเที่ยวของจังหวัดขอนแก่นให้ได้มาตรฐานสู่ระดับสากล โดยได้สร้างองค์ความรู้ร่วมกับชุมชนและบริการแก่ชุมชน คนในชุมชนจะได้มีความรู้ความเข้าใจ สามารถนำไปใช้ประโยชน์และเผยแพร่ต่อไป

1) ผลงานการสร้างสรรค

จากการศึกษาภาพฉายแสงจากแบบสแน็ชฐานของปราสาทเป็ยน้อย จังหวัดขอนแก่น เพื่อส่งเสริมการท่องเที่ยวทางวัฒนธรรม ผู้วิจัยจึงได้ดำเนินการสร้างสรรค์ผลงานออกมาเป็นภาพฉายแสง ซึ่งจะนำเสนอให้เห็นผลของการสร้างสรรค์ดังต่อไปนี้

ภาพที่ 8 ผลงานภาพฉายแสงปราสาทเป็ยน้อย จังหวัดขอนแก่น

สรุปผลการศึกษาศึกษาการสร้างภาพฉายแสงจากแบบสแน็ชฐานของปราสาทเป็ยน้อย จังหวัดขอนแก่น เพื่อส่งเสริมการท่องเที่ยวทางวัฒนธรรมนี้ เป็นการนำเอานวัตกรรมและเทคโนโลยีเสมือนเข้ามาช่วยในการนำเสนอและการเผยแพร่โบราณสถานอันเก่าแก่ให้กลับมามีชีวิต โดยการนำเสนอภาพฉายแสงที่ฉายภาพปราสาทเป็ยน้อยแบบสมบูรณ ทำให้ผู้เข้าชมเห็นภาพและเข้าใจประวัติศาสตร์ได้อย่างลึกซึ้ง ผู้ชมจะได้รับชมการแสดงตำนานของปราสาทเป็ยน้อยไปพร้อมกับภาพฉายแบบสแน็ชฐานของปราสาทเป็ยน้อยในมาตราส่วน 1:1 พร้อมทั้งสัมผัสภาพฉายแสงเสมือนจริง ยกย่องแหล่งท่องเที่ยวของจังหวัดขอนแก่นให้ได้มาตรฐานสู่ระดับสากล ผลงานการสร้างภาพฉายแสงก่อให้เกิดองค์ความรู้ร่วมกับชุมชนและบริการแก่ชุมชน คนในชุมชนจะได้มีความรู้ความเข้าใจ จะเป็นการ

สร้างมุมมองใหม่ให้แก่นักท่องเที่ยวและชุมชน รวมไปถึงบุคคลทั่วไป ทั้งส่งเสริมการท่องเที่ยวทางวัฒนธรรม ทำให้ผู้คนผลิตเพลินสร้างจินตนาการให้แก่ผู้รับชม และรวบรวมข้อมูลการเผยแพร่ภาพถ่ายลงในรูปแบบสารคดี

สรุปผลการวิจัยและอภิปรายผล

การศึกษาเรื่องภาพถ่ายจากแบบสันนิษฐานของปราสาทเป็ยน้อย จังหวัดขอนแก่น เพื่อส่งเสริมการท่องเที่ยวทางวัฒนธรรม ในครั้งนี้ใช้กระบวนการศึกษาโดยใช้พื้นที่ปราสาทเป็ยน้อย จังหวัดขอนแก่น ผู้วิจัยได้เก็บรวบรวมข้อมูลทั้งจากเอกสารและภาคสนาม งานวิจัยที่เกี่ยวข้องเพื่อใช้เป็นข้อมูลในการศึกษาการสร้างภาพถ่ายจากแบบสันนิษฐานของปราสาทเป็ยน้อย จังหวัดขอนแก่น โดยนำงานวิจัยที่ทำอย่างต่อเนื่องจากโครงการแบบสันนิษฐานรูปแบบสถาปัตยกรรมศาสนสถานในอารยธรรมขอม บนพื้นที่จังหวัดขอนแก่น นำมาทำการศึกษาเพิ่มเติมโดยรวบรวมข้อมูลเพื่อนำมาสร้างภาพถ่าย ซึ่งในงานวิจัยฉบับนี้ได้นำเทคโนโลยีสมัยใหม่มาผสมผสานกับความงามโบราณสถานแห่งนี้ได้อย่างลงตัวจากการนำแบบสันนิษฐานของปราสาทเป็ยน้อยมาสร้างแบบภาพถ่ายขึ้น ซึ่งเป็นการฉายภาพในปราสาทเป็ยน้อยร่วมกับคนในชุมชนเพื่อส่งเสริมการท่องเที่ยวทางวัฒนธรรม จัดแสดงภาพถ่ายลงในวันบวงสรวงปราสาทเป็ยน้อย อำเภอเป็ยน้อยจังหวัดขอนแก่น ซึ่งตรงกับวันเพ็ญเดือน 5 ของทุกปี เพื่อเป็นการอนุรักษ์ส่งเสริมขนบธรรมเนียมประเพณีที่ดั้งเดิมให้คงไว้สืบไป ภายใต้การจัดงานที่มีชื่อว่า "ศิวะราตรีปูชนียาลัย ปราสาทเป็ยน้อย" และในปีตรงกับวันที่ 3 และวันที่ 4 เมษายน พ.ศ. 2566 โดยมีวัตถุประสงค์เพื่อส่งเสริมการท่องเที่ยวอนุรักษ์วัฒนธรรมและประเพณีอันดีงาม ผู้ชมจะได้รับชมการแสดงตำนานของปราสาทเป็ยน้อยไปพร้อมๆ กับภาพถ่ายแบบสันนิษฐานของปราสาทเป็ยน้อยในมาตราส่วน 1:1 ถือเป็นพลิกฟื้นศิลปวัฒนธรรมในอีกรูปแบบหนึ่ง ทำให้นักท่องเที่ยวและผู้เข้าชมภาพถ่ายในโบราณสถานมีความรู้ความเข้าใจต่อโบราณสถานมากยิ่งขึ้น พร้อมทั้งสัมผัสภาพถ่ายเสมือนจริง ยกระดับแหล่งท่องเที่ยวของจังหวัดขอนแก่นให้ได้มาตรฐานสู่ระดับสากล สอดคล้องกับ ปรัชญาพร พัฒนผล (2554) กล่าวว่า การท่องเที่ยวใด ๆ ที่ก่อให้เกิดความสำคัญเกี่ยวกับวัฒนธรรมของแหล่งท่องเที่ยวที่ผู้เดินทางท่องเที่ยวตั้งใจจะเดินทางให้เป็นจุดมุ่งหมายปลายทาง จะทำให้นักท่องเที่ยวสนใจที่จะเรียนรู้ วิถีชีวิต ศิลปวัฒนธรรม รวมถึงกิจกรรมต่าง ๆ ของ ชุมชนท้องถิ่น ส่งผลให้นักท่องเที่ยวสนใจจะไปท่องเที่ยวและศึกษาแหล่งประวัติศาสตร์ ศิลปวัฒนธรรม รวมถึงพิพิธภัณฑ์ทุกประเภท สอดคล้องกับ กรมการท่องเที่ยว (2561) การท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรม เป็นรูปแบบการท่องเที่ยวอย่างหนึ่งที่เน้นการใช้ทรัพยากรทางวัฒนธรรมหรือที่เรียกอีกอย่างว่า ทุนทางวัฒนธรรม มาเป็นปัจจัยสำคัญในการพัฒนาหรือมุ่งเน้นให้แหล่งท่องเที่ยวนั้น ๆ มีเอกลักษณ์เฉพาะถิ่น การท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรมจึงเป็นการเดินทางท่องเที่ยวเพื่อศึกษาและเรียนรู้เกี่ยวกับสิ่งที่แสดงความเป็นวัฒนธรรม ได้แก่ ภูมิปัญญา ท้องถิ่น โบราณสถาน โบราณวัตถุ ศิลปวัฒนธรรม ประเพณี รวมถึงประวัติศาสตร์ โดยที่ไม่ก่อให้เกิดผลกระทบต่อสิ่งแวดล้อมหรือเกิดผลกระทบต่อให้น้อยที่สุด และรักษาไว้ซึ่งสังคม วัฒนธรรม วิถีชีวิต ความเป็นอยู่ของชุมชนในท้องถิ่น อีกทั้งเป็นการท่องเที่ยวที่เน้นการกระจายรายได้สู่ชุมชนในท้องถิ่น และการมีส่วนร่วมของการรักษามรดกทางวัฒนธรรม โดยได้สร้างองค์ความรู้ร่วมกับชุมชนและบริการแก่ชุมชน คนในชุมชนจะได้มีความรู้ความเข้าใจสามารถนำไปใช้ประโยชน์และเผยแพร่ต่อไป

ข้อเสนอแนะในการวิจัย

1. ควรนำผลการศึกษาวิจัยไปต่อยอดสู่การใช้สอยสร้างประโยชน์อย่างเป็นรูปธรรม
2. ควรขยายประเด็นการศึกษาวิจัยในพื้นที่ใกล้เคียง

เอกสารอ้างอิง

- กรมการท่องเที่ยว. (2561). การท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรม. ค้นคืนจาก <https://www.dot.go.th>.
- กรมศิลปากร. (2545). *ทำเนียบโบราณสถานขึ้นทะเบียน ในเขตสำนักงานโบราณคดีและพิพิธภัณฑสถานแห่งชาติที่ 7 ขอนแก่น*. กรุงเทพมหานคร: กรมศิลปากร.
- การท่องเที่ยวแห่งประเทศไทย. (2544). *ความรู้ทั่วไปเกี่ยวกับโฮมสเตย์*. กรุงเทพมหานคร: การท่องเที่ยวแห่งประเทศไทย.
- จุฬารัตน์ ทองเพ็ญ. (2554). *ความคิดเห็นของนักท่องเที่ยวที่มีต่อการจัดการท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรมของวัดโสธรวรารามวรวิหาร จังหวัดฉะเชิงเทรา*. ชลบุรี: มหาวิทยาลัยบูรพา.
- ชวลิต ตั้งสมบุญภักดี. (2554). *การศึกษาการจัดการท่องเที่ยวทางวัฒนธรรมภายในตลาดเก่าบ้านแหลมจังหวัดเพชรบุรี*. (การค้นคว้าอิสระบริหารธุรกิจมหาบัณฑิต). สาขาวิชาการประกอบการ มหาวิทยาลัยศิลปากร นครปฐม.
- ชาญวิทย์ เกษตรศิริ. (2540). *การท่องเที่ยวทางวัฒนธรรม*. กรุงเทพมหานคร: สำนักงานกองทุนสนับสนุนการวิจัย.
- ธัญวรรณ มาตกุล. (2556). *แรงจูงใจของนักท่องเที่ยวชาวไทยเชื่อมโยงสู่เชิงวัฒนธรรมอีสานกรณีศึกษา: วัดศิลาอาสน์ (ภูพระ) จังหวัดชัยภูมิ*. (การศึกษาระดับปริญญาโทมหาบัณฑิต). มหาวิทยาลัยขอนแก่น, ขอนแก่น.
- บุญเลิศ จิตตั้งวัฒนา. (2548). *อุตสาหกรรมการท่องเที่ยว*. กรุงเทพมหานคร: เพรส แอนด์ ดีไซน์.
- ปรัชญาพร พัฒนาผล. (2554). *การพัฒนาเส้นทางท่องเที่ยววัฒนธรรมแม่น้ำเพชรบุรี*. กรุงเทพมหานคร: มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์.
- ภราเดช พยัฆวิเชียร. (2540). *รายงานการประชุมประชาพิจารณ์ โครงการวิจัยเพื่อเสนอแนะการปรับปรุงสิ่งแวดล้อมของแหล่งท่องเที่ยวในเขตจังหวัดขอนแก่นและจังหวัดใกล้เคียง*. สำนักงานพัฒนาการท่องเที่ยว. องค์การบริหารการพัฒนาพื้นที่พิเศษเพื่อการท่องเที่ยวอย่างยั่งยืน (องค์การมหาชน).
- มณีวรรณ ผิวนิม, นักวิจัย (2546). *พัฒนาการและผลกระทบของการท่องเที่ยว กรณีศึกษาชุมชนตลาดน้ำ: รายงานวิจัยฉบับสมบูรณ์*. กรุงเทพมหานคร: สำนักงานคณะกรรมการส่งเสริมวิทยาศาสตร์ วิจัย และนวัตกรรม.
- วริศรา บุญสมเกียรติ. (2555). *แนวทางการพัฒนาแหล่งท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรมจังหวัดนครศรีธรรมราช: วัดพระธาตุรวมหาวิหาร วัดธาตุน้อย และโบราณสถานวัดโมคลาน*. กรุงเทพมหานคร: มหาวิทยาลัยธุรกิจบัณฑิต.
- ศิลปวัฒนธรรม. (2566). *งานศิลปะราตรีปูชนียาลัยปราสาทเป็ยน้อย*. ค้นคืนจาก <https://pry2541blog.wordpress.com>.
- สุภางค์ จันทวานิช. (2553). *ทฤษฎีสังคมวิทยา*. กรุงเทพมหานคร: สำนักพิมพ์แห่งจุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.
- Kazman R., Abowd G., Bass L. and Clements P. (2003). Scenario-based analysis of software architecture. *IEEE Softw*, 13(6): 47–55.

เพศสภาพของนักแปลกับกลวิธีการแปลหน่วยสร้างประโยคกรรมวาจกในนวนิยายจาก
ภาษาอังกฤษเป็นภาษาไทย: กรณีศึกษานวนิยายแปลเรื่อง แอนิมอล ฟาร์ม สงครามกบฏ
ของสรรพสัตว์ ของ บัญชา สุวรรณานนท์ และเรื่อง แอนิมอล ฟาร์ม ของ เพชร ภาษพิรัช
The Gender of Translators and Translation Strategies of Passive Constructions
in Novels from English to Thai: A Case Study of Animal Farm,
Rebellious War of Animals by Bancha Suwannanon to
Compare with Animal Farm by Petch Paspirat

ทิวา ใจหลัก (Tiwa Jailak)

อาจารย์ ดร. ประจำสาขาภาษาอังกฤษ คณะศิลปศาสตร์ มหาวิทยาลัยเทคโนโลยีราชมงคลสุวรรณภูมิ

Faculty of Liberal Arts, Rajamangala University of Technology Suwannabhumi

E-mail: tiwa_j11@hotmail.com

นิรมล จันทร์แยม (Niramol Chanyaem)

อาจารย์ประจำสาขาภาษาอังกฤษ คณะศิลปศาสตร์ มหาวิทยาลัยเทคโนโลยีราชมงคลสุวรรณภูมิ

Faculty of Liberal Arts, Rajamangala University of Technology Suwannabhumi

E-mail: nniramol2@hotmail.com

วนิดา วงศ์บรรณาคม (Wanida Wongbannakom)

อาจารย์ประจำสาขาภาษาอังกฤษ คณะศิลปศาสตร์ มหาวิทยาลัยเทคโนโลยีราชมงคลสุวรรณภูมิ

Faculty of Liberal Arts, Rajamangala University of Technology Suwannabhumi

E-mail: wanida.w@rmutsb.ac.th

พิชญ์สินี เสถียรธราดล (Phitsinee Sathientharadol)

ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร. ประจำสาขาภาษาอังกฤษ คณะศิลปศาสตร์ มหาวิทยาลัยพะเยา

School of Liberal Arts, University of Phayao

E-mail: wisdom_sai@hotmail.com

Received: January 9, 2024, Revised: March 28, 2024, Accepted: May 20, 2024

บทคัดย่อ

งานวิจัยนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อศึกษาวิธีการแปลและปัจจัยทางเพศสภาพที่ส่งผลต่อการเลือกใช้กลวิธีการแปลหน่วยสร้างประโยคกรรมวาจกของนักแปล ตลอดจนเปรียบเทียบประเด็นเหล่านี้ที่ปรากฏในนวนิยายแปลเรื่อง แอนิมอล ฟาร์ม สงครามกบฏของสรรพสัตว์ ของ บัญชา สุวรรณานนท์ และเรื่อง แอนิมอล ฟาร์ม ของ เพชร ภาษพิรัช โดยนำทฤษฎีทางภาษาศาสตร์อันได้แก่ภาษาศาสตร์เชิงหน้าที่แบบลักษณะภาษาและทฤษฎีทางการแปลมาใช้ในการวิเคราะห์ข้อมูลร่วมกัน ผลการวิจัย พบว่า นักแปลทั้ง 2 ท่านเลือกใช้กลวิธีการแปลหลัก 3 กลวิธี ได้แก่ การแปลแบบสื่อความ การแปลแบบเสรี และการแปลแบบตรงภาษา ใน 3 มิติ ของการใช้แต่ละกลวิธีที่บัญชา สุวรรณานนท์ และ เพชร ภาษพิรัช เลือกใช้ในการแปลนวนิยาย ที่มีความแตกต่างกัน ได้แก่ การใช้รูปประโยคกรรมวาจก โครงสร้างประโยคปรากฏ และการเติมข้อความ

คำสำคัญ: เพศสภาพ กลวิธีการแปล หน่วยสร้างประโยคกรรมวาจก แอนิมอลฟาร์ม

Abstract

The research aimed to study the translation strategies and the gender factors influenced the selection of the translation strategies of passive constructions in novels from English to Thai. Then compare both issues: the strategies and gender factors that were found in the translated novels of *Animal Farm*, *Rebellious War of Animals* by Bancha Suwannanon and *Animal Farm* by Petch Paspirat. The framework of functional-typological linguistics and translation theory was applied for data analysis. The research found that there were 3 main translation strategies employed for passive constructions: communicative translation, free translation, and faithful translation. Three different aspects of translation strategies Bancha Suwannanon and Petch Paspirat used were the use of active voice, existential constructions, and text insertion.

Keywords: Gender, Translation Strategies, Passive Constructions, *Animal Farm*

บทนำ

การแปลเป็นการใช้ภาษาเพื่อการสื่อสาร เพียงแต่สารที่นักแปลจะใช้สื่อ่นั้นมิได้เป็นความคิดของนักแปลเอง แต่เป็นความคิดที่ผู้อื่นแสดงออกมาในภาษาต่างประเทศ แล้วนักแปลทำเสมือนว่าเป็นความคิดของตนเองที่จะต้องถ่ายทอดออกมาเป็นภาษาของตนเอง ด้วยเหตุนี้การแปลจึงเป็นเรื่องที่มีภาษาเข้ามาเกี่ยวข้องถึงสองต่อ คือ ภาษาต้นฉบับและภาษาแม่ที่ผู้แปลใช้ในการสื่อความหมาย (ปัญญา บริสุทธิ์, 2533) และปัญหาสำคัญที่มักพบได้บ่อยในการแปลข้ามภาษา คือ ปัญหาด้านไวยากรณ์และโครงสร้างประโยค สาเหตุหลักที่ก่อให้เกิดปรากฏการณ์เช่นนี้คือการที่ผู้แปลยึดติดกับลักษณะภาษาในต้นฉบับมากเกินไป โดยไม่คำนึงถึงข้อเท็จจริงที่ว่าภาษาแต่ละภาษาย่อมมีรูปแบบการผูกประโยคและการเลือกใช้คำเฉพาะของตนในอันที่จะสื่อความหมายเดียวกันออกมา และการที่ข้อความต่างภาษากันมีวากยสัมพันธ์และคำศัพท์คล้ายกันอาจไม่สามารถสื่อความหมายเดียวกันได้ นอกจากนี้ อาจเกิดจากความไม่เข้าใจต้นฉบับ หรือเข้าใจต้นฉบับ แต่แปลให้เป็นสำนวนแปลที่ดีไม่ได้ (ปัญญา บริสุทธิ์, 2542; วรรณถ วิมลเฉลา, 2543)

สำหรับปัญหาด้านไวยากรณ์นั้น ประโยคกรรมวาจก (Passive Voice) ยังคงเป็นปัญหาหนึ่งที่มักพบได้บ่อยสำหรับนักแปล เนื่องจากรูปประโยคกรรมวาจกในภาษาไทยมีความหมายไปในทางที่ดีและไม่ดี ต่างกับภาษาอังกฤษที่ใช้กรรมวาจกเพื่อเป็นการเน้นย้ำกรรมให้เด่นชัด ไม่ใช่เพื่อสื่อความหมายแฝง (สิทธา พินิจภูวดล, 2542) โครงสร้างประโยคกรรมวาจกในภาษาไทยยังมีความคล้ายคลึงกับโครงสร้างประโยคยกส่วน (Fronting/Topicalization) และโครงสร้างกริยาเรียง แต่มีหลักฐานสามารถยืนยันได้ว่ามีความแตกต่างกัน โดยโครงสร้างประโยคกรรมวาจกแบ่งออกเป็น 2 ประเภท คือ กรรมวาจกนัยทางร้าย (Adversative Passive) ซึ่งบ่งบ่งโดยการใช้คำว่า “ถูก/โดน” และกรรมวาจกไม่มีนัยทางร้าย (Non-adversative Passive) (Singnoi, 1999) ดังนั้น ในการแปลกรรมวาจกจึงต้องพิจารณาความหมายและเจตนาของสารต้นฉบับด้วย เวลาถ่ายทอดเป็นภาษาฉบับแปลจึงต้องใช้รูปแบบประโยคใหม่ที่ได้ทั้งความหมายในภาษาไทยและภาษาอังกฤษ

จากปัญหาการแปลที่ได้กล่าวไปในข้างต้น จะเห็นได้ว่าการแปลเป็นกระบวนการสื่อความหมายข้ามภาษาและวัฒนธรรมที่แตกต่างกัน ฉะนั้น ปัญหาความไม่ลงตัวในการแปลจากภาษาวัฒนธรรมหนึ่งไปสู่อีกภาษาวัฒนธรรมหนึ่งจึงเป็นสิ่งที่หลีกเลี่ยงได้ยาก ศาสตร์ด้านการแปลจึงยังคงต้องอาศัยองค์ความรู้ทางด้านภาษาศาสตร์ ที่พิจารณาภาษาในลักษณะของความเป็นระบบของการสื่อสาร อันประกอบด้วยรูปแบบไวยากรณ์และหน้าที่ในการสื่อสาร ซึ่งการแปลข้ามภาษานั้นต้องอาศัยความรู้ความเข้าใจที่ชัดเจนว่ารูปแบบต่าง ๆ จะส่งผลต่อการสื่อความในแต่ละบริบทอย่างไร ดังนั้น ทฤษฎีการแปลที่เกี่ยวข้องกับภาษาศาสตร์ยังต้องพัฒนาต่อไปอย่างไม่หยุดยั้ง (สิทธา พินิจภูวดล, 2542)

แม้ว่าที่ผ่านมาจะมีการศึกษาวิธีการแปลประโยคกรรมวาจกจากภาษาอังกฤษเป็นภาษาไทยใน ด้วบทภาษาเขียนจากเอกสารสื่อสิ่งพิมพ์ต่าง ๆ มากมาย แต่งานวิจัยที่นำปัจจัยทางเพศสภาพและแนวคิดทาง ภาษาศาสตร์อันได้แก่แนวคิดแบบลักษณะภาษาและทฤษฎีทางการแปลมาใช้ในการศึกษาวิเคราะห์ข้อมูล การแปลร่วมกันนั้นยังมีน้อยมาก รวมถึงการเปรียบเทียบการเลือกใช้กลวิธีการแปลของนักแปลที่ต่างเพศกัน ด้วยเหตุนี้ ผู้วิจัยจึงประสงค์ที่จะศึกษาวิธีการแปลหน่วยสร้างประโยคกรรมวาจกจากภาษาอังกฤษเป็นภาษาไทย โดยศึกษาข้อมูลจากนวนิยายแปลเรื่อง แอนิมอล ฟาร์ม สงครามกบฏของสรรพสัตว์ ของ บัญชา สุวรรณานนท์ (บัญชา สุวรรณานนท์, 2562) และ เรื่อง แอนิมอล ฟาร์ม ของ เพชร ภาษพิริช (เพชร ภาษพิริช, 2560) ซึ่งแปลจาก นวนิยายเรื่อง Animal Farm ของ George Orwell (Orwell, 1996) เพื่อศึกษาว่านักแปลทั้ง 2 ท่านที่มีเพศสภาพ แตกต่างกันจะเลือกใช้กลวิธีการแปลประโยคกรรมวาจกอย่างไรบ้าง รวมทั้งชนิดและลักษณะของโครงสร้างประโยคที่ ใช้ในการแปล ด้วยเหตุที่นวนิยายเรื่องนี้จัดเป็นวรรณกรรมคลาสสิกของโลก และความเป็นสากลของวรรณกรรมเรื่อง นี้จากมุมมองที่ว่าสิ่งที่เกิดขึ้นในรัฐสัตว์สามารถเกิดขึ้นได้ทั่วทุกแห่งหนและทุกกาลเวลา เนื้อเรื่องจึงไม่ล้าสมัยเลย นว นิยายเรื่องนี้จึงได้รับความสนใจแปลเป็นภาษาไทยมาแล้วหลายสำนวน ซึ่งล้วนแล้วแต่แสดงถึงความพิถีพิถันในการ ผลิตผลงานแปลที่เหมาะสมแก่การนำมาศึกษา

วัตถุประสงค์การวิจัย

1. เพื่อศึกษาวิธีการในการแปลประโยคกรรมวาจกจากภาษาอังกฤษเป็นภาษาไทยของ บัญชา สุวรรณานนท์ และ เพชร ภาษพิริช
2. เพื่อศึกษาชนิดและลักษณะของโครงสร้างประโยคที่ใช้แปลประโยคกรรมวาจกจากภาษาอังกฤษเป็น ภาษาไทยของ บัญชา สุวรรณานนท์ และ เพชร ภาษพิริช
3. เพื่อเปรียบเทียบกลวิธีการในการแปลประโยคกรรมวาจกจากภาษาอังกฤษเป็นภาษาไทย และปัจจัยทางเพศ สภาพที่ส่งผลต่อการเลือกใช้กลวิธีการในการแปลประโยคกรรมวาจกของ บัญชา สุวรรณานนท์ และ เพชร ภาษพิริช

วิธีดำเนินงานวิจัย

การวิจัยนี้เป็นการวิจัยเชิงคุณภาพ โดยการดำเนินการวิจัยแบ่งเป็น 3 ขั้นตอน ดังนี้

1. เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย

เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย คือ ตารางที่ใช้ในการเก็บรวบรวมข้อมูล

2. การเก็บรวบรวมข้อมูล

1) แหล่งข้อมูลที่ใช้ในการศึกษานี้ ได้แก่ หน่วยสร้างประโยคกรรมวาจกในภาษาต้นฉบับภาษาอังกฤษจาก นวนิยายเรื่อง Animal Farm ของ George Orwell ซึ่งเป็นวรรณกรรมคลาสสิกของโลก และความเป็นสากลของ วรรณกรรมเรื่องนี้จากมุมมองที่ว่าสิ่งที่เกิดขึ้นในรัฐสัตว์สามารถเกิดขึ้นได้ทั่วทุกแห่งหนและทุกกาลเวลา เนื้อเรื่องจึงไม่ ล้าสมัยเลย และหน่วยสร้างประโยคกรรมวาจกในภาษาฉบับแปลภาษาไทยจากนวนิยายเรื่อง แอนิมอล ฟาร์ม สงครามกบฏของสรรพสัตว์ ของ บัญชา สุวรรณานนท์ และ เรื่อง แอนิมอล ฟาร์ม ของ เพชร ภาษพิริช ทั้ง 2 ท่านนี้ เป็นนักแปลดีเด่นรางวัลสุรินทราชา ซึ่งเป็นรางวัลเกียรติยศที่มอบแด่นักแปลและล่าม ผู้มีผลงานดีเด่นเผยแพร่เป็น เวลานาน และสร้างคุณูปการแก่วงวรรณกรรม สังคม และประเทศชาติ โดยผู้วิจัยเห็นว่ารางวัลที่ทั้ง 2 ท่านได้รับเป็น เครื่องการันตีได้ว่าผลงานแปลของท่านเป็นสำนวนแปลฉบับที่เหมาะสมแก่การนำมาศึกษา

2) เลือกเก็บข้อมูลเฉพาะหน่วยสร้างประโยคกรรมวาจกในภาษาต้นฉบับทั้งเล่มอย่างละเอียด และพิจารณา หาประโยคหรือข้อความแปลในภาษาฉบับแปล โดยบันทึกลงในตารางเก็บข้อมูล พร้อมระบุชนิดประโยคใน ภาษาต้นฉบับและภาษาฉบับแปล

3) ในการเก็บรวบรวมข้อมูลที่เป็นหน่วยสร้างประโยคกรรมวาจกในภาษาต้นฉบับจะใช้เกณฑ์พิจารณาตามทฤษฎีไวยากรณ์หน้าที่นิยมแบบลักษณะภาษาของ Givón (2001) สำหรับในภาษาฉบับแปลจะใช้เกณฑ์พิจารณาตามแนวคิดเกี่ยวกับหน่วยสร้างกรรมวาจกในภาษาไทยของ อัญชลี สิงห์น้อย วงศ์วัฒนา (2556) ดังนี้

Givón (2001) กล่าวถึงวากยสัมพันธ์และแบบลักษณะภาษาของประโยคกรรมวาจก (The Syntax and Typology of Passive Clauses) ว่าสามารถแบ่งตามแบบลักษณะภาษาได้เป็น 2 ชนิดหลัก ๆ คือ

1. กรรมวาจกเลื่อนกรรมต้นแบบ (Prototype Promotional Passive) มีลักษณะหลัก คือ หัวข้อที่ไม่ใช่ผู้กระทำของกรรมวาจกถูกเลื่อนความเด่นเป็นประธาน และลักษณะร่วม คือ 1) ประธานหรือผู้กระทำในประโยคกรรมวาจกสามารถปรากฏในประโยคกรรมวาจกได้ในกรณีที่เป็นการก้อ้อม 2) วากยสัมพันธ์ของประโยคกรรมวาจกแยกออกจากกรรมตรงในประโยคกรรมวาจกค่อนข้างชัดเจน 3) ลำดับบทบาทของการก้อ้อมไม่ได้กระทำที่สามารถเป็นประธานได้ ส่วนใหญ่เป็นผู้ทรงสภาพในทางความหมายหรือกรรมตรงในทางไวยากรณ์ 4) กระบวนการความเป็นกรรมวาจกถูกจำกัดใช้กับกริยากรรม

2. กรรมวาจกไม่เลื่อนกรรมต้นแบบ (Prototypical Non-promotional Passive) มีลักษณะหลัก คือ หัวข้อที่ไม่ใช่ผู้กระทำในกรรมวาจกไม่ถูกเลื่อนความเด่นเป็นประธาน แต่ยังคงรักษาลักษณะบทบาททางไวยากรณ์ของประโยคกรรมวาจกไว้ และลักษณะร่วม คือ 1) ผู้กระทำหรือประธานในประโยคกรรมวาจกถูกละไป 2) วากยสัมพันธ์ของประโยคกรรมวาจกเหมือนกับกรรมตรงในประโยคกรรมวาจก 3) ไม่มีข้อจำกัดในบทบาทของการก้อ้อมไม่ได้กระทำที่สามารถเป็นหัวข้อของกรรมวาจกได้ 4) กระบวนการความเป็นกรรมวาจกสามารถปรับใช้กับกริยากรรมได้

อัญชลี สิงห์น้อย วงศ์วัฒนา (2556) แสดงแนวคิดเรื่องหน่วยสร้างกรรมวาจกในภาษาไทย: การวิเคราะห์ในแนวไวยากรณ์หน้าที่นิยมแบบลักษณะภาษา โดยโครงสร้างและวากยสัมพันธ์ของหน่วยสร้างกรรมวาจกแบ่งตามโครงสร้างได้เป็น 2 ลักษณะใหญ่ ๆ ได้แก่ กรรมวาจกเลื่อนกรรม (Promotional Passive) และกรรมวาจกไม่เลื่อนกรรม (Non-promotional Passive) หรือแบ่งตามความหมายที่เป็นผลกระทบที่เกิดกับประธานของกรรมวาจก ได้แก่ กรรมวาจกนัยเชิงลบ (Adversative Passive) และกรรมวาจกที่ไม่เป็นนัยเชิงลบ (Non-adversative Passive) และได้นำแนวคิดของ Givón (1990, 2001) มาจัดประเภทของโครงสร้างกรรมวาจกในภาษาไทย โดยแบ่งหน่วยสร้างกรรมวาจกในภาษาไทยออกเป็น 2 ประเภท คือ หน่วยสร้างกรรมวาจกต้นแบบ (Prototypical Passives) ซึ่งมีคุณสมบัติทางโครงสร้างและวากยสัมพันธ์ของกรรมวาจกชัดเจน และหน่วยสร้างกรรมวาจกที่ลดความเป็นต้นแบบ (Less Prototypical Passives) รวมถึงหน่วยสร้างกรรมวาจกนัยกลาง (Non-adversative/Neutral Passives) ซึ่งมีโครงสร้างที่แตกต่างไปจากหน่วยสร้างกรรมวาจกต้นแบบ และจัดชนิดของโครงสร้างกรรมวาจกในภาษาไทยได้เป็น 6 ชนิด โดยใช้การวิเคราะห์ตามแนวไวยากรณ์หน้าที่นิยมแบบลักษณะภาษา ดังนี้ หน่วยสร้างกรรมวาจกต้นแบบ ได้แก่ กรรมวาจกเลื่อนกรรมนัยเชิงลบ หน่วยสร้างกรรมวาจกที่ลดความเป็นต้นแบบ ได้แก่ กรรมวาจกเลื่อนกรรมนัยเชิงบวก 3) กรรมวาจกเลื่อนกรรมไปหน้า 4) กรรมวาจกเลื่อนกรรมกริยาแปลงเป็นนาม 5) กรรมวาจกเลื่อนกรรมกริยาแปลงเป็นสภาพการณ์ 6) กรรมวาจกไม่เลื่อนกรรมประธานไว้ตัวตน

3. การวิเคราะห์ข้อมูล

1) ศึกษาวิธีการแปลที่ใช้แปลหน่วยสร้างประโยคกรรมวาจกแต่ละประโยคของ บัญชา สุวรรณานนท์ และเพชร ภาษพิรัช โดยใช้เกณฑ์พิจารณาตามทฤษฎีการแปลของ Newmark (1988) และศึกษาชนิดของโครงสร้างประโยคที่ใช้แปลประโยคกรรมวาจกจากภาษาอังกฤษเป็นภาษาไทย ดังนี้

Newmark (1988) เสนอแนวคิดด้านหลักการแปลว่าควรพิจารณาที่วัตถุประสงค์ของการแปล และอาจแบ่งแนวทางการแปลได้เป็น 2 แนวทาง คือ

แนวการแปลที่เน้นภาษาต้นฉบับ ได้แก่ 1) การแปลแบบคำต่อคำ (Word-for-word Translation) เป็นรูปแบบการแปลที่แปลแบบบรรทัดต่อบรรทัด รักษาลำดับคำในภาษาต้นฉบับ และแปลคำด้วยความหมายที่ตรงตัว

ที่สุดโดยไม่คำนึงถึงปริบท 2) การแปลตามอักษร (Literal Translation) เป็นรูปแบบการแปลที่เปลี่ยนโครงสร้างไวยากรณ์ในภาษาต้นฉบับเป็นโครงสร้างไวยากรณ์ในภาษาฉบับแปลซึ่งเทียบเคียงกันได้ แต่ยังคงแปลคำตรงตัวอยู่โดยไม่คำนึงถึงปริบท 3) การแปลแบบตรงภาษา (Faithful Translation) เป็นรูปแบบการแปลที่พยายามถ่ายทอดความหมายให้ถูกต้องตามปริบทของภาษาต้นฉบับด้วยเงื่อนไขของโครงสร้างไวยากรณ์ในภาษาฉบับแปล 4) การแปลความ (Semantic Translation) เป็นรูปแบบการแปลที่คล้ายกับการแปลแบบตรงภาษา เพียงแต่การแปลชนิดนี้จะรวมเอาความรู้สึกของภาษาต้นฉบับเข้าไปในภาษาฉบับแปลด้วย ภาษาที่มีความสละสลวยและเป็นธรรมชาติ

แนวการแปลที่เน้นภาษาฉบับแปล ได้แก่ 1) การแปลแบบดัดแปลง (Adaptation) เป็นรูปแบบการแปลที่มีความเป็นอิสระที่สุด เป็นการเขียนใหม่โดยเปลี่ยนวัฒนธรรมในภาษาต้นฉบับเป็นวัฒนธรรมในภาษาฉบับแปล 2) การแปลแบบเสรี (Free Translation) เป็นรูปแบบการแปลที่ไม่ยึดติดกับรูปแบบหรือลักษณะใด ๆ ของภาษาต้นฉบับ มักเป็นการถอดความที่ยาวกว่าภาษาต้นฉบับ 3) การแปลแบบสำนวน (Idiomatic Translation) เป็นรูปแบบการแปลที่ถ่ายทอดเอาสารจากต้นฉบับมาทั้งหมด แต่มีการเปลี่ยนแปลงลักษณะความหมายบ้างโดยใช้ถ้อยคำและสำนวนเฉพาะของภาษาฉบับแปล 4) การแปลแบบสื่อความ (Communicative Translation) เป็นรูปแบบการแปลที่พยายามให้ความหมายที่ตรงตามปริบทของภาษาต้นฉบับ โดยเนื้อหาและลักษณะภาษาในภาษาฉบับแปลต้องเป็นที่ยอมรับและเป็นที่น่าสนใจแก่ผู้อ่าน

2) วิเคราะห์ข้อมูลทางสถิติใน 3 ประเด็น คือ อัตราส่วนการปรากฏของหน่วยสร้างประโยคกรรมวาจกในต้นฉบับภาษาอังกฤษ อัตราส่วนกลวิธีการแปลต่าง ๆ ของหน่วยสร้างประโยคกรรมวาจกในภาษาอังกฤษ และชนิดของโครงสร้างประโยคที่ใช้แปลประโยคกรรมวาจก เพื่อให้ได้มาซึ่งกลวิธีการแปลและชนิดของโครงสร้างประโยคที่ใช้แปลประโยคกรรมวาจกที่บัญชา สุวรรณานนท์ และ เพชร ภาษพิริช นิยมใช้

3) วิเคราะห์ลักษณะไวยากรณ์ของประโยคในภาษาไทยที่บัญชา สุวรรณานนท์ และ เพชร ภาษพิริช เลือกใช้แปลหน่วยสร้างประโยคกรรมวาจก

4) เปรียบเทียบกลวิธีในการแปลประโยคกรรมวาจกจากภาษาอังกฤษเป็นภาษาไทย และวิเคราะห์ปัจจัยทางเพศสภาพที่ส่งผลต่อการเลือกใช้กลวิธีในการแปลประโยคกรรมวาจกของ บัญชา สุวรรณานนท์ และ เพชร ภาษพิริช ผ่านการวิเคราะห์หน้าที่ทางวัจนปฏิบัติศาสตร์ โดยนำประโยคกรรมวาจกภาษาต้นฉบับ และประโยคภาษาฉบับแปลของ บัญชา สุวรรณานนท์ และ เพชร ภาษพิริช มาเปรียบเทียบกับแบบประโยคต่อประโยค เพื่อวิเคราะห์ความแตกต่างระดับโครงสร้างประโยค

5) วิเคราะห์ความแตกต่างกลวิธีการใช้คำโดยใช้ภาษาต้นฉบับเป็นหลัก แล้ววิเคราะห์ความแตกต่างของกลวิธีการแปลในระดับคำของนักแปลทั้งสองท่านทั้งเล่ม

นิยามศัพท์เฉพาะ

เพศสภาพ หมายถึง ความแตกต่างระหว่างผู้ชายกับผู้หญิงตามเพศในทางกายวิภาค ซึ่งงานวิจัยนี้กำหนดให้นักแปลเพศชาย คือ บัญชา สุวรรณานนท์ และนักแปลเพศหญิง คือ เพชร ภาษพิริช

ผลการวิจัย

จากการศึกษาวิจัย พบการปรากฏของหน่วยสร้างประโยคกรรมวาจกในภาษาอังกฤษจากนวนิยายเรื่อง Animal Farm ของ George Orwell เป็นจำนวน 401 ประโยค คิดเป็นอัตราส่วนประมาณร้อยละ 41 จากจำนวนหน่วยสร้างประโยคทั้งหมด 973 ประโยค และในการแปลหน่วยสร้างประโยคกรรมวาจกจากภาษาอังกฤษเป็นภาษาไทยของ บัญชา สุวรรณานนท์ และ เพชร ภาษพิริช นั้น ผู้แปลเลือกใช้กลวิธีการแปลที่หลากหลาย ซึ่งกลวิธีหลักที่พบใช้ในการแปล ได้แก่ การแปลแบบสื่อความ การแปลแบบเสรี และการแปลแบบตรงภาษา มีรายละเอียดแสดงได้ดังในตารางที่ 1

Table 1. The results of translation strategies of passive constructions in novels: Animal Farm, *Rebellious War of Animals* by Bancha Suwannanon, and *Animal Farm* by Petch Paspirat

Translation strategies of passive constructions	Target text by Bancha Suwannanon		Target text by Petch Paspirat	
	Frequency	Percentage	Frequency	Percentage
Communicative Translation	240	59.85	219	54.61
The use of non-corresponding active constructions	168	41.89	144	35.91
The use of less prototypical passive constructions in Thai	48	11.97	36	8.98
Promotional passives on fronting	(43)	(10.72)	(19)	(4.74)
Promotional passives on nominalization	(3)	(0.75)	(15)	(3.74)
Positive promotional passives	(2)	(0.50)	(2)	(0.50)
The use of corresponding existential constructions	24	5.99	39	9.72
Free Translation	131	32.67	113	28.17
The use of existential constructions on nominalization	46	11.47	36	8.98
The use of corresponding active constructions	44	10.98	26	6.49
The use of phrases	41	10.22	50	12.46
Noun phrases	(38)	(9.47)	(45)	(11.22)
Verb phrases	(3)	(0.75)	(4)	(1.00)
Prepositional phrases	(0)	(0.00)	(1)	(0.24)
The use of it-cleft constructions	0	0.00	1	0.24
Faithful Translation	25	6.23	63	15.72
The use of prototypical passive constructions in Thai	25	6.23	63	15.72
Non-appearance of target sentences	5	1.25	6	1.50
Total	401	100	401	100

บัญชา สุวรรณานนท์ พบใช้กลวิธีการแปลดังนี้

1. การแปลแบบสื่อความ พบประมาณร้อยละ 60 โดยการใช้โครงสร้างเป็นประโยคชนิดต่าง ๆ แสดงตัวอย่างได้ดังนี้

1.1 การแปลโดยใช้โครงสร้างเป็นประโยคตรวจจากที่ไม่เป็นคู่เทียบ

โครงสร้าง: ผู้ทรงสภาพ + กริยากรรม

ตัวอย่างที่ ภาษาต้นฉบับ: *Jones was hurled ...*

ภาษาฉบับแปล: ฝ่ายหลังล้มตึงลง...

(รูปแปลต้นแบบ: โจนส์ถูกเหวี่ยง)

ในตัวอย่าง ผู้แปลคงส่วนเน้นผู้ทรงสภาพ ฝ่ายหลัง ไว้ในตำแหน่งประธานตามที่ปรากฏในภาษาต้นฉบับ แต่ไม่ใช้กริยาช่วยบ่งกรรมวาจกใด ๆ วางไว้หน้ากริยาหลัก หากตามด้วยกริยากรรม ล้ม(ตึงลง) ซึ่งเป็นกริยาอื่นที่นำมาแทนกริยากรรมวาจกเดิมในภาษาฉบับแปล (อัญชลี สิงห์น้อย วงศ์วัฒนา, 2555)

1.2 การแปลโดยใช้โครงสร้างเป็นประโยคกรรมวาจกที่ลดความเป็นต้นแบบในภาษาไทย

1) กรรมวาจกเลื่อนกรรมไปหน้า

โครงสร้าง: ผู้ทรงสภาพ + กริยากรรม + (โดย/จาก + ผู้กระทำ)

ตัวอย่างเช่น ภาษาต้นฉบับ: ...all barley would be reserved for the pigs.

ภาษาฉบับแปล: ...ข้าวบาร์เลย์สงวนไว้สำหรับสุกรเท่านั้น

(รูปแปลต้นแบบ: ...ข้าวบาร์เลย์ทั้งหมดถูกสงวนสำหรับพวกสุกร)

ในตัวอย่าง ผู้แปลคงส่วนเน้นผู้ทรงสภาพ ข้าวบาร์เลย์ ไว้ในตำแหน่งประธานตามที่ปรากฏในภาษาต้นฉบับ และไม่ใช้กริยาช่วยบ่งกรรมวาจกใด ๆ วางหน้ากริยาหลัก สงวน(ไว้) ซึ่งเป็นกริยากรรม แสดงการเน้นผู้ทรงสภาพแต่เพียงประการเดียว

2) กรรมวาจกเลื่อนกรรมกริยาแปลงเป็นนาม

โครงสร้าง: ผู้ทรงสภาพ + ได้รับ + การ-กริยากรรม + (โดย/จาก + ผู้กระทำ)

ตัวอย่างเช่น ภาษาต้นฉบับ: That will be attend to.

ภาษาฉบับแปล: เรื่องนั้นจะได้รับการจัดการ

(รูปแปลต้นแบบ: เรื่องนั้นจะถูกจัดการ)

ในตัวอย่าง ผู้แปลคงส่วนเน้นผู้ทรงสภาพ เรื่องนั้น ไว้ในตำแหน่งประธานตามที่ปรากฏในภาษาต้นฉบับ และไม่ใช้กริยาช่วยบ่งกรรมวาจกใด ๆ วางหน้ากริยาหลัก แต่ใช้กริยา ได้รับ ซึ่งทำหน้าที่เป็นกริยาหลักในกรรมวาจกชนิดนี้วางหน้ากริยากรรม จัดการ ซึ่งถูกแปลงเป็นนามด้วยตัวบ่งการแปลงเป็นนาม การ แทน (อัญชลี สิงห์น้อย, 2548)

3) กรรมวาจกเลื่อนกรรมนัยเชิงบวก

โครงสร้าง: ผู้ทรงสภาพ + ได้รับ + กริยากรรม + (จาก + ผู้กระทำ)

ตัวอย่างเช่น ภาษาต้นฉบับ: A deputation of neighbouring farmers had been invited ...

ภาษาฉบับแปล: ตัวแทนจากฟาร์มข้างเคียงได้รับเชิญ...

(รูปแปลต้นแบบ: ตัวแทนจากฟาร์มข้างเคียงถูกเชิญ...)

ในตัวอย่าง ผู้แปลคงส่วนเน้นผู้ทรงสภาพ ตัวแทนของฟาร์มข้างเคียง ไว้ในตำแหน่งประธานตามที่ปรากฏในภาษาต้นฉบับ และใช้กริยาช่วยบ่งกรรมวาจก ได้รับ วางหน้ากริยาหลัก เชิญ ซึ่งเป็นกริยากรรม เพื่อแสดงสภาพของประธานผู้ทรงสภาพที่ได้รับผลกระทบเชิงบวกจากการกระทำ

1.3 การแปลโดยใช้โครงสร้างเป็นประโยคปรากฏแสดงประโยคมูลฐานคู่เทียบ

โครงสร้าง: มี + นามวลี

ตัวอย่างเช่น ภาษาต้นฉบับ: ..., various new buildings had been added to it.

ภาษาฉบับแปล: ...มีอาคารสร้างเพิ่มเติมขึ้นหลายหลัง

(รูปแปลต้นแบบ: ...อาคารใหม่หลายหลังถูกสร้างเพิ่มเติม)

ในตัวอย่าง ผู้แปลไม่คงส่วนเน้นผู้ทรงสภาพไว้ในตำแหน่งประธานตามที่ปรากฏในภาษาต้นฉบับ โดยนำกริยาปรากฏ *มี* วางไว้ต้นประโยค (อัญชลี ลิงห์น้อย, 2553) ตามด้วยนามวลีที่เป็นผู้ทรงสภาพ *อาคาร* และ ส่วนขยายประธาน *หลายหลัง* ถูกนำไปวางไว้ท้ายประโยคในภาษาฉบับแปล

2. การแปลแบบเสรี พบประมาณร้อยละ 33 โดยการใช้โครงสร้างเป็นประโยคชนิดต่าง ๆ แสดงตัวอย่างได้ ดังนี้

2.1 การแปลโดยใช้โครงสร้างเป็นประโยคปรากฏแสดงการกลายเป็นนาม

โครงสร้าง: มี + นามวลี (การ-กริยากรรม)

ตัวอย่างเช่น ภาษาต้นฉบับ: *Sentinels were placed at all the approaches to the farm.*

ภาษาฉบับแปล: *มีการจัดวางเวรยาม* ฝ่าตามจุดต่าง ๆ ที่เป็นทางเข้าฟาร์ม
(รูปแปลต้นแบบ: *เวรยามถูกจัดวางตรงทุกจุดที่เป็นทางเข้าฟาร์ม*)

ในตัวอย่าง ผู้แปลไม่คงส่วนเน้นผู้ทรงสภาพไว้ในตำแหน่งประธานตามที่ปรากฏในภาษาต้นฉบับ โดยใช้กริยาปรากฏ *มี* ขึ้นต้นประโยค และตามด้วยผู้ทรงสภาพซึ่งเป็นนามวลี *การจัดวางเวรยาม* ที่มาจากกริยากรรมจาก *จัด* ถูกแปลงเป็นนามบ่งด้วยตัวบ่งการแปลงเป็นนาม *การ*

2.2 การแปลโดยใช้โครงสร้างเป็นประโยคกรรตุจากคู่เทียบ

โครงสร้าง: (ประธาน-ผู้กระทำ) + กริยา + กรรม-ผู้ทรงสภาพ

ตัวอย่างเช่น ภาษาต้นฉบับ: *... this has been proved by Science, ...*

ภาษาฉบับแปล: *...วิทยาศาสตร์ได้พิสูจน์เรื่องนี้แล้ว...*
(รูปแปลต้นแบบ: *เรื่องนี้ได้ถูกพิสูจน์แล้วโดยวิทยาศาสตร์...*)

ในตัวอย่าง ผู้แปลไม่คงส่วนเน้นผู้ทรงสภาพ *เรื่องนี้* ไว้ในตำแหน่งประธานตามที่ปรากฏในภาษาต้นฉบับ โดยนำผู้กระทำ *วิทยาศาสตร์* ซึ่งปรากฏเป็นกรรมอ้อมอยู่ในบุพบทวลีในภาษาต้นฉบับมาวางไว้เป็นประธานหน้าประโยคกรรตุจากในภาษาฉบับแปล ทำหน้าที่เป็นประธานผู้กระทำกริยา *พิสูจน์* ซึ่งแต่เดิมทำหน้าที่เป็นกริยากรรมจาก และ *เรื่องนี้* ถูกนำมาวางไว้เป็นกรรมในประโยคกรรตุจากคู่เทียบแทน

2.3 การแปลโดยใช้โครงสร้างเป็นวลี

1) นามวลี

โครงสร้าง: (การ-กริยากรรม) + นาม

ตัวอย่างเช่น ภาษาต้นฉบับ: *..., a special gift of an apple was bestowed ...*

ภาษาฉบับแปล: *...การมอบรางวัลพิเศษ...*
(รูปแปลต้นแบบ: *...รางวัลพิเศษถูกมอบ...*)

ในตัวอย่าง ผู้แปลไม่คงส่วนเน้นผู้ทรงสภาพไว้ในตำแหน่งประธานตามที่ปรากฏในภาษาต้นฉบับ โดยย้ายส่วนเน้นผู้ทรงสภาพ *รางวัลพิเศษ* ไปไว้ในตำแหน่งหลังกริยากรรม *มอบ* ซึ่งถูกแปลงเป็นนามบ่งด้วยตัวบ่งการแปลงเป็นนาม *การ* กลายเป็นนามวลีในภาษาฉบับแปล

2) กริยาวลี

โครงสร้าง: กริยา + กริยาช่วย

ตัวอย่างเช่น ภาษาต้นฉบับ: *... they were promptly silenced ...*

ภาษาฉบับแปล: *...เงียบลงพลัน...*
(รูปแปลต้นแบบ: *...พวกเขาถูกทำให้เงียบทันที...*)

ในตัวอย่าง ผู้แปลไม่คงส่วนเน้นผู้ทรงสภาพไว้ในตำแหน่งประธานตามที่ปรากฏในภาษาต้นฉบับ โดยไม่กล่าวถึงส่วนเน้นผู้ทรงสภาพ และขึ้นต้นวลีด้วยคำกริยา *เจียบ* ซึ่งแปลจากกริยากรรมวาจกเดิม แล้วตามด้วยส่วนขยายที่เป็นกริยาบ่งปริมาณ *ลง* และกริยาช่วยบ่งกาลและการณ์ลักษณะ *พลัน* กลายเป็นกริยาลี

3. การแปลแบบตรงภาษา พบประมาณร้อยละ 6 โดยการใช้โครงสร้างเป็นประโยคกรรมวาจกต้นแบบในภาษาไทยคือกรรมวาจกเลื่อนกรรมนัยเชิงลบซึ่งเป็นประโยคคู่เทียบกับในภาษาต้นฉบับ แสดงตัวอย่างได้ดังนี้

โครงสร้าง: ผู้ทรงสภาพ + ถูก/โดน + กริยากรรม + (โดย/จาก/ด้วย + ผู้กระทำ)

ตัวอย่างเช่น ภาษาต้นฉบับ: *They were executed immediately, ...*

ภาษาฉบับแปล: *แม่ไก่พวกนี้โดนประหารทันที...*

ในตัวอย่าง ผู้แปลคงส่วนเน้นผู้ทรงสภาพ *แม่ไก่พวกนี้* ไว้ในตำแหน่งประธานตามที่ปรากฏในภาษาต้นฉบับ และใช้กริยาช่วยบ่งกรรมวาจก *โดน* วางหน้ากริยาหลัก *ประหาร* ซึ่งเป็นกริยากรรมเพื่อแสดงสภาพของประธานผู้ทรงสภาพที่ได้รับผลกระทบเชิงลบจากการกระทำ

ส่วนเพชร ภาษพิรัช พบใช้กลวิธีการแปลดังนี้

1. การแปลแบบสื่อความ พบประมาณร้อยละ 55 โดยการใช้โครงสร้างเป็นประโยคชนิดต่าง ๆ แสดงตัวอย่างได้ดังนี้

1.1 การแปลโดยใช้โครงสร้างเป็นประโยคตรวจจากที่ไม่เป็นคู่เทียบ

โครงสร้าง: ผู้ทรงสภาพ + กริยากรรม

ตัวอย่างเช่น ภาษาต้นฉบับ: *... several tiles were blown off the roof of the barn.*

ภาษาฉบับแปล: *...กระเบื้องมากมายหลายแผ่นปลิวว่อนจากหลังคาโรงนา*

(รูปแปลต้นแบบ: *...กระเบื้องมากมายหลายแผ่นถูกพัดออกจากหลังคาโรงนา...)*

ในตัวอย่าง ผู้แปลคงส่วนเน้นผู้ทรงสภาพ *กระเบื้องมากมายหลายแผ่น* ไว้ในตำแหน่งประธานตามที่ปรากฏในภาษาต้นฉบับ แต่ไม่ใช้กริยาช่วยบ่งกรรมวาจกใด ๆ วางไว้หน้ากริยาหลัก หากตามด้วยกริยา *ปลิว(ว่อน)* ซึ่งเป็นกริยาอื่นที่นำมาแทนกริยากรรมวาจกเดิมในภาษาฉบับแปล

1.2 การแปลโดยใช้โครงสร้างเป็นประโยคกรรมวาจกที่ลดความเป็นต้นแบบในภาษาไทย

1) กรรมวาจกเลื่อนกรรมไปหน้า

โครงสร้าง: ผู้ทรงสภาพ + กริยากรรม + (โดย/จาก + ผู้กระทำ)

ตัวอย่างเช่น ภาษาต้นฉบับ: *The windmill had been successfully completed at last,*

...

ภาษาฉบับแปล: *ในที่สุดโรงสีลมก็สร้างเสร็จเรียบร้อย...*

(รูปแปลต้นแบบ: *โรงสีลมก็ถูกสร้างเสร็จเรียบร้อยในที่สุด...)*

ในตัวอย่าง ผู้แปลคงส่วนเน้นผู้ทรงสภาพ *โรงสีลม* ไว้ในตำแหน่งประธานตามที่ปรากฏในภาษาต้นฉบับ และไม่ใช้กริยาช่วยบ่งกรรมวาจกใดๆ วางหน้ากริยาหลัก *สร้าง(เสร็จเรียบร้อย)* ซึ่งเป็นกริยากรรม แสดงการเน้นผู้ทรงสภาพแต่เพียงประการเดียว

2) กรรมวาจกเลื่อนกรรมกริยาแปลงเป็นนาม

โครงสร้าง: ผู้ทรงสภาพ + ได้รับ + การ-กริยากรรม + (จาก/โดย/ด้วย + ผู้กระทำ)

ตัวอย่างเช่น ภาษาต้นฉบับ: *... he was universally respected ...*

ภาษาฉบับแปล: *...มันได้รับการยอมรับนับถือ...*

(รูปแปลต้นแบบ: *มันถูกยอมรับนับถือ...)*

ในตัวอย่าง ผู้แปลคงส่วนเน้นผู้ทรงสภาพ *มัน* ไว้ในตำแหน่งประธานตามที่ปรากฏในภาษาต้นฉบับ และไม่ใช่กริยาช่วยบ่งกรรมจากใด ๆ วางหน้ากริยาหลัก แต่ใช้กริยา *ได้รับ* ซึ่งทำหน้าที่เป็นกริยาหลักในกรรมจาก ชนิดนี้วางหน้ากริยากรรม *ยอมรับนับถือ* ซึ่งถูกแปลงเป็นนามด้วยตัวบ่งการแปลงเป็นนาม *การ* แทน

3) กรรมจากเลื่อนกรรมนัยเชิงบวก

โครงสร้าง: ผู้ทรงสภาพ + ได้รับ + กริยากรรม + (จาก + ผู้กระทำ)

ตัวอย่างเช่น ภาษาต้นฉบับ: ... *I still be allowed to wear ribbons in my mane ...*

ภาษาฉบับแปล: ...*ข้ายังได้รับอนุญาตให้ผู้กริบบิ้นไว้ที่แผงคออีก...*

(รูปแปลต้นแบบ: ...*ข้ายังถูกอนุญาตให้ผู้กริบบิ้นไว้ที่แผงคออีก...*)

ในตัวอย่าง ผู้แปลคงส่วนเน้นผู้ทรงสภาพ *ข้า* ไว้ในตำแหน่งประธานตามที่ปรากฏในภาษาต้นฉบับ และใช้กริยาช่วยบ่งกรรมจาก *ได้รับ* วางหน้ากริยาหลัก *อนุญาต* ซึ่งเป็นกริยากรรม เพื่อแสดงสภาพของประธาน ผู้ทรงสภาพที่ได้รับผลกระทบเชิงบวกจากการกระทำ

1.3 การแปลโดยใช้โครงสร้างเป็นประโยคปรากฏแสดงประโยคมูลฐานคู่เทียบ

โครงสร้าง: มี + นามวลี

ตัวอย่างเช่น ภาษาต้นฉบับ: ..., *and plenty of sand and cement had been found in one of the outhouses, ...*

ภาษาฉบับแปล: ...*มีทั้งทรายและซีเมนต์อยู่ในอาคารด้านนอก...*

(รูปแปลต้นแบบ: ...*ทั้งทรายและซีเมนต์ถูกพบในอาคารด้านนอก...*)

ในตัวอย่าง ผู้แปลไม่คงส่วนเน้นผู้ทรงสภาพไว้ ในตำแหน่งประธานตามที่ปรากฏในภาษาต้นฉบับ โดยนำกริยาปรากฏ *มี* วางไว้ต้นประโยค ตามด้วยนามวลีที่เป็นผู้ทรงสภาพ *ทั้งทรายและซีเมนต์* ในภาษาฉบับแปล

2. การแปลแบบเสรี พบประมาณร้อยละ 28 โดยการใช้โครงสร้างเป็นประโยคชนิดต่าง ๆ แสดงตัวอย่างได้ ดังนี้

2.1 การแปลโดยใช้โครงสร้างเป็นวลี

1) นามวลี

โครงสร้าง: (การ-กริยากรรม) + นาม

ตัวอย่างเช่น ภาษาต้นฉบับ: ... *the corn was cut and stacked ...*

ภาษาฉบับแปล: ...*การเก็บเกี่ยวผลผลิตข้าวโพด...*

(รูปแปลต้นแบบ: ...*ข้าวโพดถูกตัดและกองซ้อนกัน...*)

ในตัวอย่าง ผู้แปลไม่คงส่วนเน้นผู้ทรงสภาพไว้ ในตำแหน่งประธานตามที่ปรากฏในภาษาต้นฉบับ โดยย้ายส่วนเน้นผู้ทรงสภาพ *ผลผลิตข้าวโพด* ไปไว้ในตำแหน่งหลังกริยากรรม *เก็บเกี่ยว* ซึ่งถูกแปลงเป็นนามบ่งด้วยตัวบ่งการแปลงเป็นนาม *การ* กลายเป็นนามวลีในภาษาฉบับแปล

2) กริยาวลี

โครงสร้าง: กริยา + กริยาช่วย

ตัวอย่างเช่น ภาษาต้นฉบับ: ... *it had been built ...*

ภาษาฉบับแปล: ...*สร้างขึ้น...*

(รูปแปลต้นแบบ: ...*มันถูกสร้าง...*)

ในตัวอย่าง ผู้แปลไม่คงส่วนเน้นผู้ทรงสภาพไว้ ในตำแหน่งประธานตามที่ปรากฏในภาษาต้นฉบับ โดยไม่กล่าวถึงส่วนเน้นผู้ทรงสภาพ และขึ้นต้นวลีด้วยคำกริยา *สร้าง* ซึ่งแปลจากกริยากรรมจากเดิม แล้วตามด้วยส่วนขยายที่เป็นกริยาช่วยบ่งกาลและการณ์ลักษณะ *ขึ้น* กลายเป็นกริยาวลี

3) บุพบทวลี

โครงสร้าง: บุพบท + นาม + ประโยคสัมพันธ
 ตัวอย่างเช่น ภาษาต้นฉบับ: ... *it was resolved* ...
 ภาษาฉบับแปล: ...*ในเรื่องที่สรุปผล*...
 (รูปแปลต้นแบบ: ...*มันถูกแก้ไข*...)

ในตัวอย่าง ผู้แปลไม่คงส่วนเน้นผู้ทรงสภาพไว้ในตำแหน่งประธานตามที่ปรากฏในภาษาต้นฉบับ โดยย้ายส่วนเน้นผู้ทรงสภาพซึ่งเป็นคำนาม *เรื่อง* ไปไว้ในตำแหน่งหลังคำบุพบท *ใน* กลายเป็นบุพบทวลี *ในเรื่อง* แล้วตามด้วยประโยคสัมพันธที่แปลงมาจากภาคแสดง โดยขึ้นต้นด้วยประพันธสรรพนาม *ที่* และตามด้วยกริยา *สรุป(ผล)* ทำหน้าที่เป็นส่วนขยายบุพบทวลีในภาษาฉบับแปล

2.2 ประโยคปรากฏแสดงการกลายเป็นนาม

โครงสร้าง: มี + นามวลี (การ-กริยากรรม)
 ตัวอย่างเช่น ภาษาต้นฉบับ: ..., *the dynamos would be installed*.
 ภาษาฉบับแปล: ...*มีการติดตั้งไดนาโม*
 (รูปแปลต้นแบบ: ...*ไดนาโมถูกติดตั้ง*)

ในตัวอย่าง ผู้แปลไม่คงส่วนเน้นผู้ทรงสภาพไว้ในตำแหน่งประธานตามที่ปรากฏในภาษาต้นฉบับ โดยใช้กริยาปรากฏ *มี* ขึ้นต้นประโยค และตามด้วยผู้ทรงสภาพซึ่งเป็นนามวลี *การติดตั้งไดนาโม* ที่มาจากกริยากรรมจาก *ติดตั้ง* ถูกแปลงเป็นนามบ่งด้วยตัวบ่งการแปลงเป็นนาม *การ*

2.3 การแปลโดยใช้โครงสร้างเป็นประโยคกรรตุจากคู่เทียบ

โครงสร้าง: (ประธาน-ผู้กระทำ) + กริยา + กรรม-ผู้ทรงสภาพ
 ตัวอย่างเช่น ภาษาต้นฉบับ: ..., *she was found* ...
 ภาษาฉบับแปล: ...*พวกสัตว์ก็ได้พบตัว*...
 (รูปแปลต้นแบบ: ...*เธอถูกพบ*...)

ในตัวอย่าง ผู้แปลไม่คงส่วนเน้นผู้ทรงสภาพ *ตัว* ไว้ในตำแหน่งประธานตามที่ปรากฏในภาษาต้นฉบับ โดยมีการเพิ่มผู้กระทำ *พวกสัตว์* ที่ละไว้ในภาษาต้นฉบับโดยการตีความได้จากบริบท นำมาวางไว้เป็นประธานหน้าประโยคกรรตุจากในภาษาฉบับแปล ทำหน้าที่เป็นประธานผู้กระทำกริยา *พบ* ซึ่งแต่เดิมทำหน้าที่เป็นกริยากรรมจาก และ *ตัว* ถูกนำมาวางไว้เป็นกรรมในประโยคกรรตุจากคู่เทียบแทน

2.4 ประโยคเคล็ดแท้

โครงสร้าง: (มัน) + สัมพันธกริยา + ส่วนเคล็ดแท้ + ตัวบ่ง + อนุประโยคสัมพันธส่วนที่เหลือ
 ตัวอย่างเช่น ภาษาต้นฉบับ: *It was very neatly written, ...*
 ภาษาฉบับแปล: *มันเป็นบัญญัติที่เขียนขึ้นอย่างประณีต*...
 (รูปแปลต้นแบบ: *มันถูกเขียนขึ้นอย่างประณีตมาก*...)

ในตัวอย่าง ผู้แปลไม่คงส่วนเน้นผู้ทรงสภาพไว้ในตำแหน่งประธานตามที่ปรากฏในภาษาต้นฉบับ โดยนำสรรพนามอ้างอิงไม่ได้ *มัน* วางไว้เป็นประธานหน้าประโยค เชื่อมด้วยสัมพันธกริยา *เป็น* ตามด้วยส่วนที่ถูกเน้นต่างที่เป็นผู้ทรงสภาพ *บัญญัติ* ที่ตีความได้จากบริบทในประโยคกรรตุจากเดิม ซึ่งย้ายมาอยู่ในตำแหน่งเคล็ดแท้ บ่งตามด้วยตัวบ่งเน้นต่าง *ที่* และต่อด้วยอนุประโยคสัมพันธ *ที่เขียนขึ้นอย่างประณีต* ในภาษาฉบับแปล

3. การแปลแบบตรงภาษา พบประมาณร้อยละ 16 โดยการใช้โครงสร้างเป็นประโยคกรรตุจากต้นแบบในภาษาไทยคือกรรตุจากเลื่อนกรรมนัยเชิงลบซึ่งเป็นประโยคคู่เทียบกับในภาษาต้นฉบับ แสดงตัวอย่างได้ดังนี้

โครงสร้าง: ผู้ทรงสภาพ + ถูก/โดน + กริยากรรม + (โดย/จาก/ด้วย + ผู้กระทำ)
 ตัวอย่างเช่น ภาษาต้นฉบับ: ... *Jones were expelled, ...*
 ภาษาฉบับแปล: *โจนส์ถูกเนรเทศ*...

ในตัวอย่าง ผู้แปลคงส่วนเน้นผู้ทรงสภาพ โจนส์ ไว้ในตำแหน่งประธานตามที่ปรากฏในภาษาต้นฉบับ และใช้กริยาช่วยบ่งกรรมจาก ถูก วางหน้ากริยาหลัก เนรเทศ ซึ่งเป็นกริยากรรมเพื่อแสดงสภาพของประธานผู้ทรงสภาพที่ได้รับผลกระทบเชิงลบจากการกระทำ

กลวิธีในการแปลประโยคกรรมมาจากภาษาอังกฤษเป็นภาษาไทย และปัจจัยทางเพศสภาพที่ส่งผลต่อการเลือกใช้กลวิธีในการแปลประโยคกรรมมาจาก

เมื่อเปรียบเทียบกลวิธีในการแปลประโยคกรรมมาจากของบัญชา สุวรรณานนท์ และ เพชร ภาษพิริช แบบประโยคต่อประโยคแล้ว ยังพบว่า งานแปลของบัญชา สุวรรณานนท์ มีการใช้โครงสร้างประโยคกรรมมาจาก มากกว่าเพชร ภาษพิริช (ร้อยละ 8.5 และ 5.7 ตามลำดับ) ส่วนงานแปลของเพชร ภาษพิริช มีการใช้ประโยคปรากฏ และการเพิ่มคำอธิบายมากกว่าบัญชา สุวรรณานนท์ (ร้อยละ 3.7 และ 1.5, ร้อยละ 5 และ 2.2 ตามลำดับ) เช่น

1. การใช้รูปประโยคกรรมมาจาก

ภาษาต้นฉบับ: *The harness-room at the end of the stables was broken open.*

ภาษามันแปล:

เพชร ภาษพิริช: *ห้องเก็บเครื่องซึ่งอยู่สุดปลายคอกถูกทำลายลง*

บัญชา สุวรรณานนท์: *พวกมันพังประตูเข้าไปในห้องเก็บเครื่องเทียมสัตว์ซึ่งตั้งอยู่ตรงสุดโรงคอก*

ในตัวอย่าง งานแปลของเพชร ภาษพิริช ยังคงรูปแบบประโยคกรรมมาจากตามภาษาต้นฉบับ ขณะที่บัญชา สุวรรณานนท์ ใช้รูปประโยคกรรมมาจากในการแปลประโยคดังกล่าวโดยเน้นผู้กระทำ เพื่อบรรยายเหตุการณ์ที่เกิดขึ้นมากกว่าการบรรยายสภาพการณ์ของผู้ทรงสภาพ (ห้องเก็บเครื่องเทียมสัตว์)

2. การใช้ประโยคปรากฏ

ภาษาต้นฉบับ: *It was given out that the animals there practices cannibalism, ...*

ภาษามันแปล:

เพชร ภาษพิริช: *มีข่าวลือออกมาจากในฟาร์มแห่งนี้ว่าตอนนี้พวกสัตว์ต้องกินเนื้อกันเองแล้ว...*

บัญชา สุวรรณานนท์: *ปล่อยข่าวลือว่าสัตว์ในฟาร์มนั้นกินกันเอง...*

ในตัวอย่าง งานแปลของเพชร ภาษพิริช เลือกใช้รูปประโยคปรากฏในการแปลกรรมมาจากที่ไม่ปรากฏผู้กระทำ โดยมุ่งเน้นการบรรยายสถานการณ์ที่เปลี่ยนไปด้วยการเลือกใช้กริยา มี ในโครงสร้างประโยคปรากฏ ขณะที่บัญชา สุวรรณานนท์ ใช้รูปประโยคกรรมมาจากในการแปลประโยคดังกล่าวโดยละเว้นหรือไม่กล่าวถึงผู้กระทำ แต่มุ่งเน้นการบรรยายเหตุการณ์ในรูปแบบการกระทำของผู้ใดผู้หนึ่งด้วยการเลือกใช้กริยา ปล่อย ที่เป็นกริยาประเภทบ่งการกระทำ

3. การเพิ่มคำอธิบาย

ภาษาต้นฉบับ: *He was closeted ...*

เพชร ภาษพิริช:

มันจะปิดประตูขังตัวเองอยู่ในห้องนี้เป็นชั่วโมง ๆ ...

บัญชา สุวรรณานนท์: *สโนว์บอลเก็บตัว...*

ในตัวอย่าง งานแปลของเพชร ภาษพิริช ใช้วิธีการเพิ่มคำอธิบายการกระทำของสโนว์บอล เพื่อเน้นบรรยายภาพการกระทำที่เกิดขึ้นให้ชัดเจนมากขึ้น ส่วนบัญชา สุวรรณานนท์ ซึ่งใช้รูปประโยคกรรมมาจากในการแปลประโยคดังกล่าวเช่นเดียวกันโดยเลือกที่จะบรรยายภาพการกระทำที่เกิดขึ้นน้อยกว่าฉบับแปลของเพชร ภาษพิริช

จากความแตกต่างในตัวอย่างข้างต้น สามารถแสดงความแตกต่างของมิติด้านหน้าที่ทางวัจนปฏิบัติศาสตร์ของการเลือกใช้กลวิธีในการแปลดังกล่าวได้ใน 2 ประเด็น ได้แก่ 1) การเล่าเรื่องแบบเน้นการกระทำ หรือการบรรยายสภาพผลของการกระทำ และ 2) การให้ข้อมูลใหม่เพื่อให้ผู้อ่านเข้าใจและเห็นภาพตัวบทมากขึ้น ดังนั้นความแตกต่างในมุมมองหน้าที่ทางวัจนปฏิบัติศาสตร์ของการเลือกใช้กลวิธีในการแปลของผู้แปลทั้งสองท่านแสดงให้เห็นว่า งานแปล

ของบัญชา สุวรรณานนท์ ใช้วิธีการเล่าเรื่องแบบเน้นการกระทำ ใคร ทำอะไร ซึ่งเป็นการสื่อความแบบตรงไปตรงมา ด้วยโครงสร้างประโยคแบบง่ายและกระชับมากกว่าการบรรยายสภาพผลของการกระทำเช่นเดียวกับภาษาต้นฉบับ ในขณะที่เดียวกัน เพชร ภาษพิริช ใช้วิธีการให้ข้อมูลใหม่ในการขยายความ เพื่อให้ผู้อ่านเข้าใจและเห็นภาพด้วยบทชัดเจนขึ้น

นอกจากนี้ยังพบความแตกต่างด้านกลวิธีการแปลเพศสภาพของตัวละครจากงานแปลของนักแปลทั้งสองท่านดังนี้

1. การใช้คำนาม / คำสรรพนาม

สถานะทางสังคมของ *Old Major* ที่ถูกนำเสนอผ่านภาษาฉบับแปลทั้งสองก็มีความแตกต่างกัน โดยฉบับแปลของบัญชา สุวรรณานนท์ ใช้คำว่า *ผู้พัน* หรือ *ท่านผู้พัน* ขณะที่ฉบับแปลของเพชร ภาษพิริช ใช้คำว่า *Old Major, Major* หรือ *พ่อเฒ่า* เมื่อแปลคำว่า *Old Major* จากภาษาต้นฉบับ แสดงให้เห็นว่าภาษาฉบับแปลของบัญชา สุวรรณานนท์ ให้ความสำคัญกับ *Old Major* ในบทบาทของผู้นำทางการทหาร หรือผู้นำ ส่วนภาษาฉบับแปลของเพชร ภาษพิริช ให้ความสำคัญกับ *Old Major* ในบทบาทของสมาชิกผู้อาวุโสตัวหนึ่งในฟาร์มเท่านั้น

2. การใช้คำระบุเพศสภาพ

ภาษาฉบับแปลของบัญชา สุวรรณานนท์ เลือกใช้คำระบุเพศของสัตว์เพศเมียในฟาร์มมากกว่าฉบับแปลของเพชร ภาษพิริช (ร้อยละ 73 และ 27 ตามลำดับ) และต้นฉบับที่ไม่ระบุเพศ

ภาษาต้นฉบับ: *Muriel, the white goat, / the cat / Jessie and Bluebell / a sheep*

บัญชา สุวรรณานนท์: *มิวเรียล นางแพะขาว / นางแมว / นางสุนัข / แม่แกะ*

เพชร ภาษพิริช: *มุเรียล แพะขาว / แมว (นางแมว) / เจสซี่และบลูเบลล์ / แกะตัวหนึ่ง*

ในทางตรงกันข้าม คำสรรพนามแทนสัตว์เพศเมียที่แสดงพฤติกรรมหรือลักษณะนิสัยด้านลบในฟาร์มในภาษาฉบับแปลของเพชร ภาษพิริช นั้น นักแปลเลือกใช้คำสรรพนามที่แสดงความรู้สึกด้านลบมากกว่าฉบับแปลของบัญชา สุวรรณานนท์ เช่น

ภาษาต้นฉบับ: *She was seen one day sitting on a roof ...*

บัญชา สุวรรณานนท์: *วันหนึ่งมีผู้เห็นนางแมวนั่งอยู่บนหลังคาบ้าน...*

เพชร ภาษพิริช: *วันหนึ่งก็มีผู้พบเจ้าหล่อนขึ้นไปนั่งอยู่บนหลังคา...*

เมื่อกล่าวถึงมอลลี่ หรือชื่อของแมว ภาษาฉบับแปลของเพชร ภาษพิริช ใช้คำว่า *เจ้าหล่อน* ซึ่งมักใช้เมื่อผู้พูดรู้สึกหมั่นไส้หรือมีความรู้สึกไม่พอใจต่อผู้ที่กล่าวถึง ขณะที่ภาษาฉบับแปลของบัญชา สุวรรณานนท์ ใช้คำว่า *เธอ มัน นางแมว* หรือละคำสรรพนาม ซึ่งสื่อความนัยกลางมากกว่า ส่วนสัตว์เพศผู้ในฟาร์ม พบว่า นักแปลทั้งสองใช้คำสรรพนามทั่วไป ได้แก่คำว่า *มัน*

การอภิปรายผล

จากการศึกษาวิธีการแปลหน่วยสร้างประโยคกรรมวาจกจากภาษาอังกฤษเป็นภาษาไทยของ บัญชา สุวรรณานนท์ และ เพชร ภาษพิริช พบว่า นักแปลทั้ง 2 ท่านไม่ได้จำกัดอยู่ที่กลวิธีการแปลแบบใดแบบหนึ่งเท่านั้น แต่เลือกใช้กลวิธีการแปลที่หลากหลายในอัตราส่วนที่ต่างกันไป และมีการใช้โครงสร้างประโยคในภาษาไทยหลายชนิดในการแปล ซึ่งกลวิธีหลักที่พบใช้ในการแปลมี 3 กลวิธี ได้แก่ การแปลแบบสื่อความ การแปลแบบเสรี และการแปลแบบตรงภาษา โดยกลวิธีการแปลที่บัญชา สุวรรณานนท์ เลือกใช้มากที่สุด คือ การแปลแบบสื่อความ พบใช้ประโยคกรรตุวาจกที่ไม่เป็นคู่เทียบในการแปลมากที่สุดในบรรดาโครงสร้างประโยคทุกชนิดที่ใช้ในการแปลแบบสื่อความ รองลงมา คือ การแปลแบบเสรี พบใช้โครงสร้างเป็นประโยคปรากฏแสดงการกลายเป็นนามในการแปลมากที่สุดในบรรดาโครงสร้างประโยคทุกชนิดที่ใช้ในการแปลแบบเสรี และการแปลแบบตรงภาษา เป็นลำดับสุดท้ายซึ่งพบใช้โครงสร้างเป็นประโยคกรรมวาจกต้นแบบในภาษาไทยคือประโยคกรรมวาจกเลื่อนกรรมนัยเชิงลบในการแปล

ส่วนกลวิธีการแปลที่เพชร ภาษพิริช เลือกใช้มากที่สุด คือ การแปลแบบสื่อความ พบใช้ประโยคกรรตุจากที่ไม่เป็นคู่เทียบในการแปลมากที่สุดในบรรดาโครงสร้างประโยคทุกชนิดที่ใช้ในการแปลแบบสื่อความ รองลงมา คือ การแปลแบบเสรี พบใช้โครงสร้างเป็นวลีในการแปลมากที่สุดในบรรดาโครงสร้างประโยคทุกชนิดที่ใช้ในการแปลแบบเสรี และการแปลแบบตรงภาษา เป็นลำดับสุดท้าย ซึ่งพบใช้โครงสร้างเป็นประโยคกรรตุจากต้นแบบในภาษาไทยคือประโยคกรรตุจากเลื่อนกรรมนัยเชิงลบในการแปล

นอกจากนี้ผลการศึกษากลวิธีการแปลหน่วยสร้างประโยคกรรตุจากจากภาษาอังกฤษเป็นภาษาไทยของ บัญชา สุวรรณานนท์ และ เพชร ภาษพิริช ผู้วิจัยตั้งข้อสังเกตว่า การเลือกใช้คำนามและสรรพนามแทนตัวสัตว์ในการแปลประโยคกรรตุจากของนักแปลทั้ง 2 ท่านแตกต่างกัน กล่าวคือ ความแตกต่างด้านบทบาทและสถานะทางสังคมของตัวละคร Old Major ที่บัญชา สุวรรณานนท์ ใช้คำแสดงบทบาทของผู้นำด้วยตำแหน่งทางการทหาร ขณะที่เพชร ภาษพิริช เลือกใช้คำแสดงบทบาทผู้นำด้วยความอาวุโส ตลอดจนการใช้คำนามหรือสรรพนามแทนตัวละครที่สื่ออารมณ์ในงานแปลของเพชร ภาษพิริช อย่างเช่น เจ้าหล่อน และ ไอ้หมูทรยศตัวนั้น ในขณะที่บัญชา สุวรรณานนท์ ใช้คำที่แสดงความหมายโดยตรงโดยไม่แฝงนัยด้านอารมณ์ อย่างเช่น มัน และ เจ้าสัตว์ทรยศตัวนี้

จากข้อสังเกตในปัจจัยดังกล่าวทำให้เกิดข้อค้นพบที่น่าสนใจ คือ กลวิธีการแปลของนักแปลทั้ง 2 ท่านที่พบใช้มารองจากการแปลแบบสื่อความได้แก่การแปลแบบเสรีซึ่งจัดเป็นแนวการแปลที่เน้นภาษาฉบับแปล โดยกลวิธีการแปลของบัญชา สุวรรณานนท์ ที่พบใช้โครงสร้างเป็นประโยคปรากฏแสดงการกลายเป็นามในการแปลมากที่สุดในบรรดาโครงสร้างประโยคทุกชนิดที่ใช้ในการแปลแบบเสรี ผู้วิจัยสันนิษฐานว่าเกิดจากการที่นักแปลมีเจตนาที่จะไม่เน้นทั้งผู้ถูกกระทำและผู้กระทำ แต่ต้องการแสดงการเน้นเหตุการณ์ที่เกิดขึ้น จึงเลือกการแปลโดยใช้ประโยคปรากฏแสดงการกลายเป็นาม โดยให้ประโยคนำด้วยกริยาปรากฏ มี แล้วตามด้วยกริยาที่แปลงเป็นาม ซึ่งแตกต่างจากกลวิธีการแปลของเพชร ภาษพิริช ที่พบใช้โครงสร้างเป็นวลีในการแปลมากที่สุดในบรรดาโครงสร้างประโยคทุกชนิดที่ใช้ในการแปลแบบเสรี เกิดจากการที่นักแปลแสดงเจตนาที่จะไม่เน้นทั้งผู้ถูกกระทำและผู้กระทำ แต่ต้องการแสดงการเน้นเหตุการณ์ที่เกิดขึ้น จึงเลือกการแปลโดยใช้วลี โดยไม่คงโครงสร้างไว้ในระดับประโยคเช่นเดิมตามภาษาต้นฉบับ ซึ่งสอดคล้องกับมุมมองทางวจนปฏิบัติศาสตร์ที่ อภินันท์ วงศ์กิติพร (2566) ก็พบว่าโครงสร้างการเลื่อนขึ้นและโครงการที่ประธานเป็นผู้ถูกกระทำนั้น ผู้ใช้ภาษาจะนำมาใช้เพื่อแสดงความคิดเห็นหรือให้ข้อมูลใหม่เกี่ยวกับประธาน

อย่างไรก็ตาม งานวิจัยนี้ยังไม่สามารถบ่งชี้ได้ว่า ความแตกต่างของกลวิธีการแปลของผู้แปลทั้งสองท่านมีปัจจัยมาจากลักษณะการใช้ภาษาส่วนบุคคล หรือปัจจัยในเรื่องเพศสภาพอาจส่งผลต่อกลวิธีการแปล เนื่องจากจำนวนกลุ่มตัวอย่างของคู่เทียบที่เป็นนักแปลมีจำกัด แต่งานวิจัยนี้ก็แสดงให้เห็นแนวทางว่า ปัจจัยด้านเพศสภาพอาจส่งผลต่อการใช้ภาษาในการแปล โดยตัวแทนผู้แปลชายใช้กลวิธีการแปลกรรตุจากในรูปแบบกรรตุจากในการบรรยายเหตุการณ์ที่เน้นผู้กระทำมากกว่าการบรรยายสภาพการณ์ของผู้ทรงสภาพที่ได้รับผลกระทบจากการกระทำหนึ่ง ๆ ในขณะที่ตัวแทนผู้แปลหญิงแปลแบบสื่อความด้วยวิธีการเพิ่มเติมคำอธิบายลงไปในตัวบท และใช้ถ้อยคำแสดงอารมณ์โดยนัยมากกว่า

ข้อเสนอแนะ

นอกจากการศึกษาวิธีการแปลหน่วยสร้างประโยคกรรตุจากแล้ว รูปแบบหน่วยสร้างประโยคชนิดอื่น ๆ ก็เป็นประเด็นที่น่าสนใจที่จะทำการศึกษาว่าผู้แปลที่มีเพศสภาพแตกต่างกันจะเลือกใช้กลวิธีการแปลแบบใดในการถ่ายทอดความหมายให้ตรงตามเจตนาและถูกต้องตามปริบท เพื่อต่อยอดกลวิธีการแปลสู่การพัฒนาการแปลต่อไป

องค์ความรู้ที่ได้รับจากงานวิจัย

จากข้อค้นพบที่น่าสนใจในงานวิจัยสามารถอธิบายได้ว่า ผู้แปลที่มีเพศสภาพแตกต่างกันแม้จะเลือกใช้กลวิธีการแปลที่แตกต่างกันในบางประเด็น แต่มีจุดมุ่งหมายเดียวกันคือการถ่ายทอดความหมายให้ถูกต้องตามบริบทของภาษาต้นฉบับด้วยเงื่อนไขของโครงสร้างไวยากรณ์ในภาษาฉบับแปล ตลอดจนครอบคลุมถึงความสละสลวยและความเป็นธรรมชาติของภาษาฉบับแปล โดยการไม่ยึดติดอยู่กับรูปแบบการถ่ายทอดความหมายว่าประโยคที่ใช้ในภาษาฉบับแปลจะต้องเป็นโครงสร้างประโยคชนิดเดียวกันกับในภาษาต้นฉบับเท่านั้นจึงจะสามารถถ่ายทอดความหมายได้ถูกต้อง หากแต่สามารถใช้ชนิดโครงสร้างประโยครูปแบบอื่นที่ให้ความหมายเทียบเท่ากับภาษาต้นฉบับได้ เพื่อเป็นการหลีกเลี่ยงภาวะแทรกซ้อนทางภาษาและการคงไว้ซึ่งอรรถรสในภาษาฉบับแปล นับเป็นการนำเสนอแนวทางหนึ่งในการนำกลวิธีการแปลที่ดีจากการศึกษากลวิธีการแปลในผลงานแปลของนักแปลที่มีชื่อเสียงนี้ไปประยุกต์ใช้สำหรับการแก้ไขปัญหาการแปลในโอกาสต่าง ๆ ต่อไป โดยเฉพาะปัญหาด้านไวยากรณ์ดังที่ได้กล่าวมา และเกิดประโยชน์สูงสุดต่อวงการแปลต่อไป

เอกสารอ้างอิง

- บัญชา สุวรรณานนท์. (2562). *แอนิเมอล ฟาร์ม สงครามกบฏของสรรพสัตว์*. (พิมพ์ครั้งที่ 7). กรุงเทพมหานคร: สำนักพิมพ์ไต้ฝุ่น.
- ปัญญา บริสุทธิ์. (2533). *ทฤษฎีและวิธีปฏิบัติในการแปล*. กรุงเทพมหานคร: ราชบัณฑิตยสถาน.
- ปัญญา บริสุทธิ์. (2542). *ทฤษฎีและวิธีปฏิบัติในการแปล*. กรุงเทพมหานคร: ห้างหุ้นส่วนจำกัดอรุณการพิมพ์.
- เพชร ภาษพิรัช. (2560). *แอนิเมอล ฟาร์ม*. กรุงเทพมหานคร: ไทยควอลิตี้บุ๊กส์.
- วรรณถ วิมลเฉลา. (2543). *คู่มือสอนแปล*. (พิมพ์ครั้งที่ 8). กรุงเทพมหานคร: สำนักพิมพ์แห่งจุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.
- สิทธา พินิจภูวดล. (2542). *คู่มือนักแปลมืออาชีพ*. กรุงเทพมหานคร: นานมีบุ๊กส์.
- อภิรักษ์ วงศ์กิตติพร. (2566). มุมมองด้านวาทศาสตร์ต่อการศึกษาการเคลื่อนไหวของคำนามในโครงสร้างการเลื่อนขึ้นและโครงสร้างที่ประธานเป็นผู้ถูกกระทำในบทความภาษาศาสตร์ประยุกต์. *วารสารศิลปศาสตร์ปริทัศน์*, 18(1), 40-64.
- อัญชลี สิงห์น้อย. (2548). *คำนามประสม: ศาสตร์และศิลป์ในการสร้างคำไทย*. กรุงเทพมหานคร: โรงพิมพ์แห่งจุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.
- อัญชลี สิงห์น้อย. (2553). กลวิธีการแปลหน่วยสร้างประโยคเน้นส่วน. *วารสารมหาวิทยาลัยรัตนนคร*, 18(3), 4-13.
- อัญชลี สิงห์น้อย วงศ์วัฒนา. (2555). ชุดกริยาในภาษาไทย: กริยาเรียงหรืออื่นใด. *วารสารภาษาและวัฒนธรรม*, 31(2), 35-57.
- อัญชลี สิงห์น้อย วงศ์วัฒนา. (2556). หน่วยสร้างกรรมวาจกในภาษาไทย: การวิเคราะห์ในแนวไวยากรณ์หน้าที่นิยมแบบลักษณะภาษา. *วารสารภาษาและภาษาศาสตร์*, 31(2), 8-29.
- Givón, T. (1990). *Syntax: A Functional Typological Introduction Vol II*. Amsterdam/Philadelphia: John Benjamins Publishing Company.
- Givón, T. (2001). *Syntax Vol II*. Amsterdam/Philadelphia: John Benjamins Publishing Company.
- Newmark, P. (1988). *A Textbook of Translation*. Hertfordshire, UK: Prentice Hall International (UK) Ltd.
- Orwell, G. (1996). *Animal Farm*. Essex: Addison Wesley Longman, Inc.
- Singnoi, U. (1999). "An Analysis of Passive Constructions in Thai". In Dawn Nordquist and Catie Berkenfield (eds.) *HDLs Proceedings*. New Mexico: University of New Mexico Press.

ลักษณะเฉพาะของภาพยนตร์รักแนวท่องเที่ยวของไทยพ.ศ. 2547-2566* The Uniqueness of Romantic Tourism Thai Films, 2004 - 2023

He Lina (เหอ ลีน่า)

นักศึกษาดุษฎีบัณฑิต คณะศิลปศาสตร์ มหาวิทยาลัยหัวเฉียวเฉลิมพระเกียรติ
Ph.D.Candidate, Faculty of Liberal Arts, Huachiew Chalermprakiet University

วีรวัดน์ อินทรพร (Weerawat Intaraporn)

คณะศิลปศาสตร์ มหาวิทยาลัยหัวเฉียวเฉลิมพระเกียรติ

Faculty of Liberal Arts, Huachiew Chalermprakiet University

E-mail: 148403187@qq.com

Received: January 23, 2024, Revised: March 24, 2024, Accepted: May 20, 2024

บทคัดย่อ

บทความเรื่องนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อวิเคราะห์ลักษณะเฉพาะของภาพยนตร์รักแนวท่องเที่ยวของไทย พ.ศ. 2547-2566 โดยใช้ระเบียบวิธีวิจัยเอกสาร (Documentary Research) ด้วยการวิเคราะห์เนื้อหาจากองค์ประกอบของภาพยนตร์ด้านโครงเรื่อง ฉาก บทสนทนา และตัวละครในภาพยนตร์รักแนวท่องเที่ยวของไทยจำนวน 20 เรื่อง ผลการวิจัยพบว่า ลักษณะเฉพาะด้านโครงเรื่องมี 5 ประการ คือ 1) เปิดเรื่องด้วยการเดินทางท่องเที่ยว 2) การเดินทางท่องเที่ยวเป็นส่วนหนึ่งในการดำเนินเรื่อง 3) การเดินทางท่องเที่ยวเป็นส่วนหนึ่งในฉากเหตุการณ์ที่พัฒนาความขัดแย้ง 4) การเดินทางท่องเที่ยวเป็นส่วนหนึ่งในฉากเหตุการณ์ที่พัฒนาความสัมพันธ์ตัวละคร 5) ปิดเรื่องด้วยการท่องเที่ยวที่สิ้นสุดลง ลักษณะเฉพาะด้านฉากมี 2 ประการ คือ 1) ฉากที่เป็นสถานที่ที่สร้างขึ้นเพื่อทำหน้าที่ดำเนินเรื่องสะท้อนให้เห็นถึงความรักความสัมพันธ์ระหว่างตัวละคร 2) ฉากที่เป็นสถานที่จริงมีจุดประสงค์คือต้องการนำเสนอสถานที่ท่องเที่ยวผ่านฉากภาพยนตร์และทำหน้าที่สร้างบรรยากาศส่งเสริมความรักของตัวละคร ลักษณะเฉพาะด้านบทสนทนา คือ สามารถส่งเสริมการท่องเที่ยวได้ ส่วนลักษณะเฉพาะด้านตัวละครมี 2 ประการ คือ 1) ตัวละครเอกมักทำงานที่เกี่ยวข้องกับการท่องเที่ยว 2) ตัวละครเอกมีพัฒนาการด้านลักษณะนิสัยหลังจากการเดินทางท่องเที่ยวสิ้นสุดลง

คำสำคัญ: ลักษณะเฉพาะ ภาพยนตร์ไทย ภาพยนตร์รักแนวท่องเที่ยว

Abstract

This article aimed to analyze the uniqueness of romantic tourism in Thai films, 2004 – 2023. Methodologies of documentary research are applied to study major elements: plot, setting, dialogue, and characters, of twenty studied films. The research finds the uniqueness of the studied elements in the following: Plot- five characteristics noted, which are: 1) the story opened by traveling-related issues; 2) the focus and story processing was based on traveling; 3) the conflicts and problems of the protagonist occurred on traveling; 4) the love of the protagonist supported by traveling; and 5) the story ended by traveling. With the setting, two types were noted: 1) making up setting to support

* บทความเรื่องนี้เป็นส่วนหนึ่งของดุษฎีนิพนธ์เรื่อง การสื่อสารภาพลักษณ์ความเป็นไทยในภาพยนตร์รักแนวท่องเที่ยวของไทย พ.ศ. 2547-2566 หลักสูตรปริญญาวิทยาศาสตรบัณฑิต สาขาวิชาการสื่อสารภาษาไทยเป็นภาษาที่สอง คณะศิลปศาสตร์ มหาวิทยาลัยหัวเฉียวเฉลิมพระเกียรติ

the love of the characters, and 2) actual setting presented to promote tourism of the location and support the love of characters. To promote tourism was the intention of dialogue use. As with the characters – two aspects were found, including 1) tourism officers on duty for the traveling and 2) rounded character, thoughts, or behaviors changed by traveling.

Keywords: Uniqueness, Thai Film Romantic, Tourism Film

บทนำ

ภาพยนตร์รักเป็นภาพยนตร์ที่เน้นเรื่องราวความรัก มักมีองค์ประกอบหลายอย่างเพื่อสร้างความน่าสนใจและเป็นไปตามการพัฒนาความรักระหว่างตัวละครหลัก อรุพงษ์ พาศัย (2559) ได้กล่าวถึงโครงเรื่องมักมีแบบแผนที่กำหนดเหตุการณ์หลัก ๆ ของเรื่อง เชื่อมโยงการนำเสนอถึงเรื่องราวความสัมพันธ์หญิงชายโดยตรง และยังมีจุดมุ่งหมายเพื่อนำเสนอภาพความรักโรแมนติก ความสุข ความเพ้อฝัน สอดแทรกความตลกขบขันในเรื่องราวชีวิตของหนุ่มสาว แต่ก็พยายามรักษาโครงเรื่องของความรักอันเป็นนิรันดรเอาไว้ ปัจจัยที่ผู้ชมชอบดูภาพยนตร์รักอาจเพราะภาพยนตร์รักมักมีบรรยากาศที่เต็มไปด้วยความโรแมนติก และผู้ชมมักสนุกกับการติดตามเรื่องราวของคู่รักที่แสนหวาน และสามารถทำให้ผู้ชมตอบรับความรู้สึกทางอารมณ์ได้เป็นอย่างดี อีกทั้งภาพยนตร์รักยังมีการถ่ายทอดภาพและเสียงที่สวยงาม ซึ่งทำให้การดูภาพยนตร์เป็นประสบการณ์ที่น่าทึ่ง

ภาพยนตร์รักนั้นมียุคตั้งแต่ผู้ชมด้วยการเล่าเรื่องโดยใช้ ตัวละคร ฉาก และโครงเรื่อง รังสรรค์อารมณ์ความรักจนตราตรึงในความทรงจำของผู้ชม กำจร หลุยยะพงศ์และสมสุข หินวิมาน (2552) ได้นิยามภาพยนตร์รักว่า คือหนังที่วาดด้วยเรื่องของความรักภายใต้บริบทสังคมและวัฒนธรรมและดึงดูดให้ผู้ชมเคลิบเคลิ้มไปด้วยสุนทรียะแห่งโลกภาพยนตร์ และยังได้จำแนกภาพยนตร์รักไทยออกมาเป็น 5 แบบ ได้แก่ 1) ภาพยนตร์รักแบบธรรมเนียมนิยม 2) ภาพยนตร์รักปนต์ลก 3) ภาพยนตร์รักแบบสากล 4) ภาพยนตร์รักโรแมนติกคอมเมดี้ และ 5) ภาพยนตร์รักแบบใหม่

นอกจากภาพยนตร์รัก 5 แบบดังที่กล่าวมาแล้ว ผู้วิจัยพบว่า ในช่วงเวลาประมาณ 20 กว่าปีที่ผ่านมาเริ่มมีภาพยนตร์รักอีกแบบหนึ่งที่มีโครงเรื่องสัมพันธ์กับการเดินทางท่องเที่ยวของตัวละครเอก และการเดินทางท่องเที่ยวที่มีความสำคัญต่อความรักของพระเอกและนางเอก ภาพยนตร์รักแบบนี้ได้รับการตอบรับจากผู้ชมเป็นจำนวนมากส่งผลต่อรายได้ของภาพยนตร์ ผู้สร้างจึงผลิตภาพยนตร์รักแนวนี้ออกมาจำนวนมากในระยะหลัง จนอาจจัดภาพยนตร์รักแนวท่องเที่ยวให้เป็นแนวย่อย (Sub-Genre) แนวหนึ่งของภาพยนตร์รัก โดยเฉพาะอย่างยิ่งสถานที่ที่ใช้ในการถ่ายทำมีการใช้สถานที่ท่องเที่ยวที่เป็นสถานที่ที่มีชื่อเสียงเป็นจุดความทรงจำหรือเป็นจุดเชื่อมโยงของเหตุการณ์ในเรื่อง และอีกประการหนึ่งคือเรื่องราวการท่องเที่ยวของตัวละครได้ผสมผสานเรื่องความรักด้วย ซึ่งอาจทำให้ผู้ชมเกิดความรู้สึกว่าถ้ามีโอกาสคงอยากไปดูให้เห็นกับตาสักครั้งหนึ่งว่าที่นั่นจะสวยเหมือนในภาพยนตร์หรือไม่

ประเทศไทยมีศักยภาพในการเป็นแหล่งเป้าหมายสถานที่ถ่ายทำภาพยนตร์เพราะมีสถานที่ท่องเที่ยวที่สวยงามและหลากหลาย ดังนั้น การนำเสนอการท่องเที่ยวในภาพยนตร์ซึ่งมีลักษณะเป็นสารคดีท่องเที่ยวที่เชิญชวนหรือแนะนำให้คนไปเที่ยวในสถานที่ต่าง ๆ ในเรื่อง จึงน่าจะส่งผลต่อการส่งเสริมการท่องเที่ยวของไทยได้เป็นอย่างดีคืออีกทางหนึ่ง การวิจัยครั้งนี้ผู้วิจัยกำหนดขอบเขตเนื้อหาภาพยนตร์ที่จะศึกษาเป็นภาพยนตร์ไทยประเภทรักแนวท่องเที่ยว คือมีลักษณะเป็นภาพยนตร์รักที่มีฉากสถานที่ต่าง ๆ อยู่ในประเทศไทยเป็นสำคัญ รวมถึงการเดินทางท่องเที่ยวของตัวละครไปยังสถานที่ต่าง ๆ เหล่านั้นโดยมีนัยของการถ่ายทอดข้อมูลเพื่อการท่องเที่ยว โดยการท่องเที่ยวแห่งประเทศไทยมีส่วนผลักดันนโยบาย Soft Power ของไทยในอุตสาหกรรมบันเทิงเพื่อกระตุ้นเศรษฐกิจภาคการท่องเที่ยว ซึ่งได้จัดตั้งกระทรวงการท่องเที่ยวและกีฬาตามพระราชบัญญัติปรับปรุงกระทรวง ทบวง กรม ในพ.ศ.2545 ได้จัดกิจกรรมต่าง ๆ เช่น ให้นักท่องเที่ยวมาท่องเที่ยวตามสถานที่ต่าง ๆ ตามรอยภาพยนตร์ เพื่อสร้างกระแสความนิยมต่อสถานที่ท่องเที่ยวในประเทศ ต่อยอดผลักดัน Soft Power

ในหมู่นักดูชาวไทยเอง การท่องเที่ยวตามรอยภาพยนตร์และละครโทรทัศน์ก็เป็นที่นิยมมาสู่กระแสแล้ว ภาพยนตร์ไทยเริ่มมีศักยภาพเพียงพอที่จะดึงดูดผู้ชมให้กลายเป็นนักท่องเที่ยวตามรอยภาพยนตร์ได้ ด้วยเนื้อหาที่

เข้าถึงผู้ชม ความสามารถของนักแสดง และมีสถานที่ที่สวยงามเป็นฉากหลัง จึงเกิดทัวร์ตามรอยภาพยนตร์ไทยขึ้น การท่องเที่ยวแห่งประเทศไทย ในงานวิจัยของปิ่นทิพย์ นันทติกุล (2561) ได้กล่าวถึงในปี พ.ศ. 2555 ก็มีการออกแคมเปญการท่องเที่ยวตามรอยภาพยนตร์และละครที่ไปถ่ายทำในจังหวัดทางภาคเหนือ มีการจำลองฉากในละครและภาพยนตร์ดังต่างๆ อาทิ สวนสนบ่อแก้ว จังหวัดเชียงใหม่ สถานที่ถ่ายทำภาพยนตร์รักจิ้ง คอยแม่ฮูกอ จังหวัดแม่ฮ่องสอน สถานที่ถ่ายทำภาพยนตร์ The Melody ม่อนแจ่ม จังหวัดเชียงใหม่ สถานที่ถ่ายทำภาพยนตร์อุโมงค์ผาเมือง ภูทับเบิก จังหวัดเพชรบูรณ์ เป็นต้น พร้อมตัวอย่างเส้นทางท่องเที่ยวตามรอยภาพยนตร์ ซึ่งเป็นเครื่องยืนยันได้ว่าภาพยนตร์ไทยสามารถเป็นเครื่องมือในการกระตุ้นผู้ชมให้อยากไปเยือนสถานที่ถ่ายทำได้

การศึกษาภาพยนตร์รักแนวท่องเที่ยวสะท้อนถึงความสามารถของภาพยนตร์ในการรวมความบันเทิงกับการเรียนรู้และการสำรวจทางวัฒนธรรมและสังคม ภาพยนตร์รักแนวท่องเที่ยวมักนำเสนอสถานที่ท่องเที่ยวที่สวยงามและน่าสนใจทั่วประเทศ ช่วยให้ผู้ชมได้เรียนรู้และสัมผัสกับวัฒนธรรม ประเพณี และภูมิทัศน์ที่หลากหลายโดยไม่ต้องออกจากบ้าน ศึกษาเกี่ยวกับการท่องเที่ยวในภาพยนตร์สามารถช่วยให้เข้าใจผลกระทบทางเศรษฐกิจและสังคมที่ภาพยนตร์มีต่อสถานที่ที่ถูกนำเสนอ ภาพยนตร์เหล่านี้มักถูกใช้เป็นเครื่องมือในการส่งเสริมการท่องเที่ยว ศึกษาภาพยนตร์รักแนวท่องเที่ยวช่วยให้เข้าใจว่าภาพยนตร์สามารถสร้างแรงบันดาลใจและกระตุ้นความต้องการท่องเที่ยวได้อย่างไร

ดังนั้น ผู้วิจัยในฐานะชาวต่างชาติที่ศึกษาสาขาวิชาการศึกษาภาษาไทยเป็นภาษาที่สอง จึงสนใจวิเคราะห์ลักษณะเฉพาะของภาพยนตร์รักแนวท่องเที่ยวของไทย ที่กล่าวถึงลักษณะเฉพาะต่าง ๆ ด้วยองค์ประกอบภาพยนตร์ที่ปรากฏในภาพยนตร์รักในแนวท่องเที่ยว การศึกษาประเด็นนี้จะช่วยให้เห็นว่าลักษณะเฉพาะแนวการท่องเที่ยวในภาพยนตร์รักไทยมีผลต่อภาพยนตร์และเป็นสาเหตุประการหนึ่งที่ทำให้สถานที่ท่องเที่ยวในภาพยนตร์รักนั้นได้รับความสนใจโดยเฉพาะอย่างยิ่งที่กำลังได้รับความนิยมอย่างกว้างขวางสำหรับผู้ชมชาวจีนในประเทศจีนปัจจุบัน

วัตถุประสงค์ของการศึกษา

เพื่อวิเคราะห์ลักษณะเฉพาะของภาพยนตร์รักแนวท่องเที่ยวของไทยพ.ศ. 2547-2566 ในด้านองค์ประกอบของภาพยนตร์ ได้แก่ โครงเรื่อง ฉาก บทสนทนา และตัวละคร

วิธีดำเนินงานวิจัย

วิธีการดำเนินการวิจัยครั้งนี้ ผู้วิจัยได้มุ่งศึกษาเฉพาะภาพยนตร์ไทยที่เป็นภาพยนตร์รักแนวท่องเที่ยวเท่านั้น โดยใช้เกณฑ์คัดเลือก 2 ประการคือ 1. เป็นภาพยนตร์ที่มีเนื้อหาเน้นเรื่องความรักของชายหญิง และ 2. ในภาพยนตร์นั้นกำหนดให้ตัวละครจำเป็นต้องมีพฤติกรรมออกเดินทางท่องเที่ยว และได้นำเสนอฉากและบรรยากาศที่เน้นการท่องเที่ยวในประเทศไทย จากนั้นดำเนินการวิจัยตามขั้นตอนการวิจัยเอกสาร (Documentary Research) ดังต่อไปนี้

1. ค้นคว้าข้อมูลภาพยนตร์ไทยที่เป็นประเภทภาพยนตร์รัก
2. ศึกษาข้อมูลเกี่ยวกับการท่องเที่ยวไทย
3. คัดเลือกภาพยนตร์รักที่มีฉากเป็นสถานที่ท่องเที่ยวและนำเสนอเกี่ยวกับการท่องเที่ยวของไทยตามเกณฑ์การคัดเลือกข้อมูลที่ตั้งไว้ โดยกำหนดช่วงเวลาที่ยกภาพยนตร์ออกฉายในโรงภาพยนตร์ในประเทศไทย ระหว่าง พ.ศ. 2547 - 2566 ได้ภาพยนตร์ ที่มีเนื้อหาเกี่ยวกับความรักและการท่องเที่ยว รวมทั้งการท่องเที่ยวด้านธรรมชาติและวัฒนธรรม เพื่อนำมาศึกษาจำนวน 20 เรื่อง
4. นำภาพยนตร์ 20 เรื่อง มาวิเคราะห์เนื้อหาและองค์ประกอบทางภาพยนตร์ เพื่อให้เห็นลักษณะเฉพาะผ่านเนื้อหาและองค์ประกอบรวมถึงประเด็นในด้านต่าง ๆ
5. นำเสนอผลการศึกษาวิจัยแบบพรรณนาวิเคราะห์ (Descriptive Analysis)

รายชื่อภาพยนตร์รักแนวท่องเที่ยวที่นำมาศึกษาในครั้งนี้ ผู้วิจัยขอนำเสนอด้วยตารางต่อไปนี้

ตารางที่ 1 ขอบเขตภาพยนตร์รักแนวท่องเที่ยว 20 เรื่อง

ลำดับ	ชื่อเรื่อง	ปีที่ฉาย	ลำดับ	ชื่อเรื่อง	ปีที่ฉาย
1	The Letter จดหมายรัก	พ.ศ. 2547	11	จดหมาย ความทรงจำ	พ.ศ. 2557
2	เพื่อนสนิท	พ.ศ. 2548	12	Snap แค่...ได้คิดถึง	พ.ศ. 2558
3	รักจิ้ง	พ.ศ. 2549	13	กาลครั้งหนึ่งเมื่อพระจันทร์กลับหัว	พ.ศ. 2559
4	Happy Birthday	พ.ศ. 2551	14	คิดถึงครึ่งชีวิต	พ.ศ. 2559
5	ความจำสั้น แต่รักฉันยาว	พ.ศ. 2552	15	ระวัง.. สิ้นสุดทางเพื่อน	พ.ศ. 2562
6	ปาย อิน เลิฟ	พ.ศ. 2552	16	ฮาร์ทบีท เสียงรัก...รักมัยจุ่ง	พ.ศ. 2562
7	รักตะลอน ออน เดอะ บีช	พ.ศ. 2554	17	สุขสันต์วันโสด	พ.ศ. 2563
8	The Melody รักทำนองนี้	พ.ศ. 2555	18	รักข้ามคาน	พ.ศ. 2563
9	รักเลี้ยว.. เพี้ยว!! (อะ)	พ.ศ. 2555	19	สัมป่อย	พ.ศ. 2564
10	สามวัน สองคืน รัก-เลิก-เลย	พ.ศ. 2555	20	บังเอิญรัก ช้อยรักเจ้า	พ.ศ. 2566

ผลการวิจัย

ผลการวิจัย เรื่องลักษณะเฉพาะของภาพยนตร์รักแนวท่องเที่ยวของไทยพ.ศ. 2547-2566 พบว่า ภาพยนตร์รักแนวท่องเที่ยวเป็นภาพยนตร์รูปแบบหนึ่งที่มีการผสมผสานการนำเสนอการท่องเที่ยวเข้ากับภาพยนตร์ ภาพยนตร์ประเภทนี้มีลักษณะของความรักและการท่องเที่ยวไปพร้อมกัน ดังนั้น ผู้วิจัยจะศึกษาถึงลักษณะเฉพาะของภาพยนตร์รักแนวท่องเที่ยวจากองค์ประกอบพื้นฐานในฐานะภาพยนตร์ของภาพยนตร์รักแนวท่องเที่ยว อันได้แก่ โครงเรื่อง ฉาก บทสนทนา และตัวละคร

1. ด้านโครงเรื่อง

โครงเรื่อง คือ ระบบระเบียบการจัดลำดับเหตุการณ์ที่ปรากฏในเรื่องเล่า เป็นลักษณะชุดของเหตุการณ์ทั้งหมดในเรื่องที่ร้อยเรียงกัน และดำเนินไปตั้งแต่ต้นจนจบ ถือเป็นส่วนที่สรุปขยอดของเรื่องและเป็นองค์ประกอบสำคัญของเรื่อง ในการพิจารณาถึงโครงเรื่องของภาพยนตร์รักแนวท่องเที่ยว นั้น ผู้วิจัยได้ศึกษาและพบว่า โครงเรื่องของภาพยนตร์รักแนวท่องเที่ยว นั้น ต้องให้ความสำคัญในเรื่องการท่องเที่ยวเป็นส่วนหนึ่งหรือตลอดทั้งเรื่อง มีดังนี้

ตารางที่ 2 ลักษณะเฉพาะโครงเรื่องของภาพยนตร์รักแนวท่องเที่ยว

ลำดับ	ลักษณะเฉพาะโครงเรื่อง	ชื่อเรื่อง	ปีที่ออกฉาย	สถานที่ท่องเที่ยว
1	รักกันและไปท่องเที่ยวด้วยกัน	Happy Birthday	พ.ศ.2551	แม่ฮ่องสอน
2	ไปท่องเที่ยวด้วยกันแล้วเกิดความรัก	-The Letter จดหมายรัก -ความจำสั้น แต่รักฉันทยาว -Timeline จดหมาย ความทรงจำ	-พ.ศ.2547 -พ.ศ.2552 -พ.ศ.2557	-เชียงใหม่ -ชุมพร -ชลบุรี
3	ไปท่องเที่ยวกันเพื่อเลิกกัน	สามวันสองคืน รัก-เลิก-เลย	พ.ศ.2555	เลย
4	ไปท่องเที่ยวเพราะอกหัก	- สุขสันต์วันโสด - บังเอิญรัก ข้อยกเจ้า	-พ.ศ.2563 -พ.ศ.2566	-เชียงใหม่ -อุดรธานี
5	ไปท่องเที่ยวเพื่อหนีรัก	เพื่อนสนิท	-พ.ศ.2548	สุราษฎร์ธานี
6	ไปท่องเที่ยวแล้วเกิดอุบัติเหตุและได้เจอความรัก	รักจัง	พ.ศ.2549	เชียงใหม่
7	ไปท่องเที่ยวเพื่อทำตามสัญญาความรักความผูกพัน	-คิดถึงครึ่งชีวิต - กาล ครั้ง หนึ่ง เมื่อพระจันทร์กลับหัว -รักข้ามคาน	-พ.ศ.2559 -พ.ศ.2559 -พ.ศ.2563	-เชียงใหม่ -นครนายก -เชียงใหม่
8	ไปทำงานกันและเที่ยวกัน	-ปาย อิน เลิฟ -Snap แค่...ได้คิดถึง -ระวัง.. สิ้นสุดทางเพื่อน -สัมป่อย	-พ.ศ.2552 -พ.ศ.2558 -พ.ศ.2562 -พ.ศ.2564	-ปาย -จันทบุรี -กระบี่ -เชียงใหม่
9	ไปท่องเที่ยวเพื่อหาคำตอบของชีวิต	-รักแล้ว.. เพี้ยว!! (อะ) -รักทำนองนี้ -ฮาร์ทบีท เสียงรัก...รักมั๋ยลุง	-พ.ศ.2555 -พ.ศ.2555 -พ.ศ.2562	-เชียงใหม่ -แม่ฮ่องสอน -เชียงใหม่
10	ไปท่องเที่ยวกันแต่ต่างคนต่างมีจุดมุ่งหมายของตนในการเดินทาง	-รักตะลอน ออน เดอะ บีช	พ.ศ.2554	ภูเก็ต

จากการศึกษาโครงเรื่องของภาพยนตร์รักแนวท่องเที่ยวเหล่านั้น พบว่า ตัวละครมีพฤติกรรมเกิดขึ้นอย่างต่อเนื่องและมีเหตุมีผล รวมทั้งต้องมีปัญหาเกิดขึ้นเพื่อให้ตัวละครสามารถแก้ไขปัญหาได้จนกระทั่งสุดท้ายเรื่องราวก็จบลงด้วยดี การสร้างโครงเรื่องของภาพยนตร์รักแนวท่องเที่ยวมีลักษณะเฉพาะที่แตกต่างจากภาพยนตร์รักทั่วไป ไม่เพียงแต่ให้ความสำคัญกับเรื่องราวความรักของตัวละคร แต่ยังให้ความสำคัญต่อการนำเสนอข้อมูลการท่องเที่ยวอีกด้วย ลักษณะเฉพาะของโครงเรื่องของภาพยนตร์รักแนวท่องเที่ยวมีดังนี้

ประการที่ 1 เปิดเรื่องด้วยการเดินทางท่องเที่ยว

ในภาพยนตร์รักแนวท่องเที่ยวนี้การเปิดเรื่องจะนำเสนอเรื่องราวเกี่ยวกับการท่องเที่ยวเข้ามาทันที การท่องเที่ยวจะเป็นการเปิดตัวชักนำให้ตัวละครได้มาพบกัน ได้นำเสนอถึงสาเหตุที่ทำให้การท่องเที่ยวเกิดขึ้นรวมถึงสถานที่ท่องเที่ยวที่ตัวละครจะเดินทางไปท่องเที่ยว และจะต้องปูพื้นฐานให้แก่เรื่องราวทั้งสถานที่ที่ตัวละครเดินทางไป

เที่ยว ในภาพยนตร์เรื่อง **Happy Birthday** โดยเปิดเรื่องมีชายหญิงกำลังขับรถไปหาสถานที่ท่องเที่ยวตามข้อมูลจากหนังสือท่องเที่ยวเล่มเก่าที่เขียนไว้ หนังสือท่องเที่ยวเล่มเก่าเป็นตัวแทนสื่อถึงเรื่องการท่องเที่ยวในภาพยนตร์เรื่องนี้ เพราะพระเอกได้หยิบหนังสือเล่มนี้ในร้านหนังสือและรู้จักนางเอกผ่านตัวหนังสือเล่มนั้น ทำให้หนังสือเล่มนั้นเป็นสื่อกลางระหว่างพระเอกกับนางเอกที่ก่อนที่จะพบหน้ากัน หนังสือเล่มนั้นเป็นหนังสือท่องเที่ยว เนื้อหาหนังสือจะรวบรวมสถานที่ท่องเที่ยวต่าง ๆ ในประเทศไทย ในภาพยนตร์เรื่อง **Low Season สุขสันต์วันโสด** โดยเปิดเรื่องนางเอกเดินทางไปเชียงใหม่นั่งรถสองแถวไปถึงที่พักที่จองไว้ผ่านอินเทอร์เน็ต ซึ่งเป็นสถานที่ที่พบกับพระเอกและได้ดำเนินเรื่องกับพระเอกจากสถานที่นั้น

สรุปได้ว่า ในภาพยนตร์รักแนวท่องเที่ยวที่มีลักษณะเฉพาะในการเปิดเรื่องเกี่ยวกับการท่องเที่ยว ในภาพยนตร์ตอนเปิดเรื่อง จะกล่าวถึงสาเหตุที่การท่องเที่ยวเกิดขึ้นรวมทั้งสถานที่ที่ท่องเที่ยวที่ตัวละครเดินทางไปเที่ยว และสถานที่ที่ท่องเที่ยวนั้นก็จะเป็นจุดเริ่มต้นให้ตัวละครเอกได้มาพบกัน

ประการที่ 2 การเดินทางท่องเที่ยวเป็นส่วนหนึ่งในการดำเนินเรื่อง

2.1 การท่องเที่ยวเป็นแกนของเรื่อง

ในภาพยนตร์รักแนวท่องเที่ยวต้องกำหนดตัวละครให้มีการเดินทางท่องเที่ยวเกิดขึ้นเป็นส่วนหนึ่งหรือทั้งหมดของโครงเรื่อง จะต้องปูพื้นฐานเรื่องให้เห็นถึงสาเหตุที่ทำให้เกิดการท่องเที่ยวไปยังสถานที่ต่าง ๆ หรือสาเหตุที่ทำให้พระเอกนางเอกต้องมาเดินทางร่วมกัน เช่น ในภาพยนตร์เรื่อง **สุขสันต์วันโสด** นางเอกเป็นสาวกรุงเทพฯ เพราะอกหักจึงไปรักษาแผลใจที่เชียงใหม่ พระเอกเป็นนักเขียนบทหนังสือจำเป็นต้องให้คนเห็นผีเล่าเรื่องผีให้ฟังและไปเชียงใหม่หาคนที่เห็นผีเพื่อจะเขียนบทหนังสือใหม่ นางเอกหลินซึ่งเป็นคนเห็นผีก็ได้เดินทางกับพระเอกด้วยกัน เรื่องราวของทั้งสองคนจึงได้ดำเนินต่อไปเรื่อย ๆ จนกว่าเรื่องจะจบ ในภาพยนตร์เรื่อง **ปายอินเลิฟ** ได้กล่าวถึงนักศึกษา ปี 4 สาขาภาพยนตร์ แจ็คเคยมาเที่ยวปายแล้วครั้งหนึ่งและหลงเสน่ห์เมืองปาย หลังจากเปิดภาคเรียนสุดท้ายเขาก็ชวนเพื่อนสนิทไปเที่ยวเมืองปายอีกครั้ง แต่ครั้งนี้ทุกคนที่ไปจะต้องไปช่วยกันทำหนังสือ สักเรื่องหนึ่งที่บอกเล่าถึงเมืองเล็ก ๆ แห่งนี้ ในแง่มุมที่น่าสนใจ ในภาพยนตร์เรื่อง **คิดถึงครึ่งชีวิต** นางเอกฮานะเป็นนักเขียนคอลัมน์หนังสือพิมพ์ชื่อ Hug Ner (ฮักเนอ) ฟรีก็อปปีไว้แจกคนญี่ปุ่น ฮานะได้ชิมข้าวซอยของพระเอกนัตที่ทำแล้วรู้สึกอร่อย อยากเขียนจดหมายให้เพื่อนคนญี่ปุ่น และอยากจะสัมภาษณ์นัตให้แนะนำการทำข้าวซอยและข้อมูลต่าง ๆ ของข้าวซอย ตอนแรกนัตไม่ยอม แต่ฮานะยืนยันว่าใครเป็นคนทำก็ต้องรับผิดชอบ นัตเป็นคนทำนัตก็ต้องยอมรับและต้องพาฮานะไปที่ที่น่าสนใจในเชียงใหม่ด้วย ในภาพยนตร์เรื่อง **สัมป่อย** นางเอกชื่อสัมป่อยเป็นสาวเหนือที่ไม่อยากใช้ชีวิตที่น่าเบื่ออยู่ในบ้านเกิด อยากได้คนรักเป็นคนกรุงเทพฯ และไปใช้ชีวิตอยู่กรุงเทพฯ สัมป่อยได้พบกับหนุ่มชาวกรุงเทพฯ ชื่อแวนซึ่งเป็นยูทูบเบอร์ถ่ายทำเนื้อหาเกี่ยวกับการท่องเที่ยวที่หลงรักวัฒนธรรมเหนือ แวนเชิญชวนสัมป่อยเป็นนางแบบเพื่อถ่ายรูปลงในเพจ สัมป่อยดีใจมากและตอบรับงานอย่างรวดเร็วโดยไม่ได้ลังเล ดังนั้นสัมป่อยก็ได้เป็นทั้งมัคคุเทศก์และนางแบบพาแวนไปยังสถานที่ท่องเที่ยวต่างของเชียงใหม่ ภาพยนตร์เหล่านี้ได้กำหนดให้การท่องเที่ยวในนั้นจะดำเนินต่อไปเรื่อย ๆ จนกว่าเรื่องจะจบหรือใกล้จะจบลง

2.2 การท่องเที่ยวจะสิ้นสุดลงเมื่อปมปัญหาหรือความขัดแย้งระหว่างตัวละครเอกคลี่คลายลงหรือนำไปสู่การคลี่คลาย

ในภาพยนตร์รักแนวท่องเที่ยวได้กล่าวถึงเมื่อการท่องเที่ยวจะสิ้นสุดลงตัวละครหลักก็ได้คลี่คลายปมของเรื่อง เช่น ในภาพยนตร์เรื่อง **สัมป่อย** เมื่องานถ่ายทำรูปภาพของแวนจะสิ้นสุด การเดินทางในเชียงใหม่ก็ใกล้จะสิ้นสุด ในระหว่างการเดินทางไปถ่ายรูปภาพที่สถานที่ต่าง ๆ แวนก็รู้สึกที่สัมป่อยเป็นหญิงสาวที่น่ารักและหลงรักสัมป่อยขอเป็นแฟนกัน อีกอย่างก็คืออยากพาสัมป่อยไปกรุงเทพฯ เมื่อได้คำพูดนี้จากแวนทำให้ความฝันของสัมป่อยกลายเป็นความจริง นั่นก็คืออยากได้คู่รักเป็นคนกรุงเทพฯ และได้ไปใช้ชีวิตอยู่ที่กรุงเทพฯ ด้วย แต่ความจริงคนที่สัมป่อยรักคือ แซปซึ่งเป็นชายหนุ่มเหนือแท้ ๆ ความขัดแย้งภายในจิตใจของสัมป่อยก็คือ ไปอยู่ที่กรุงเทพฯ หรืออยู่ที่เชียงใหม่ต่อดีที่สุดท้ายสัมป่อยก็ลงจากรถของแวน วิ่งกลับไปหาแซปและใช้ชีวิตอยู่ต่อในเชียงใหม่ ในภาพยนตร์เรื่อง **คิดถึงครึ่งชีวิต**

พระเอกนัดตกลงเป็นไกด์พานางเอกฮานะไปยังสถานที่ท่องเที่ยวต่าง ๆ เพื่อให้ฮานะสัมผัสธรรมชาติและถ่ายรูปจัดข้อมูลเกี่ยวกับเชียงใหม่เพื่อลงในหนังสือพิมพ์ ในระหว่างการเดินทางฮานะทำให้นัดได้เปิดหัวใจ ยิ้มแย้มแจ่มใส นัดขอให้ฮานะอยู่ที่เชียงใหม่ไม่ไปไหนอีก แต่ฮานะบอกว่ามีคนที่บ้านฮานะชอบเธออยู่แล้ว ในช่วงหลังจะเป็นการคลี่คลายปมของเรื่อง มีการตัดสลับไปมาระหว่างเหตุการณ์ในปัจจุบันกับความทรงจำในวัยเด็กของฟากพระเอกหนุ่ม ซึ่งเป็นที่มาที่ไปของคำสัญญา รวมถึงเป็นการแสดงความผูกพันระหว่างนัดกับกลุ่มเพื่อนที่คบหากันมาตั้งแต่วัยเด็กอีกด้วย สุดท้ายฮานะก็จากไปกลับญี่ปุ่น

การออกเดินทางท่องเที่ยวเป็นเรื่องที่จำเป็นของตัวละคร ในภาพยนตร์รักแนวท่องเที่ยวต้องกำหนดให้ตัวละครเอกมีพฤติกรรมออกเดินทาง ไม่ว่าจะเป็นการเดินทางคนเดียวหรือการเดินทางด้วยกัน การพัฒนาเรื่องราวหรือเกิดความขัดแย้งต่าง ๆ จึงจะเกิดขึ้นในระหว่างการท่องเที่ยว ดังนั้นการท่องเที่ยวเป็นประเด็นสำคัญในภาพยนตร์รักแนวท่องเที่ยว

ประการที่ 3 การเดินทางท่องเที่ยวเป็นส่วนหนึ่งในฉากเหตุการณ์ที่พัฒนาความขัดแย้ง

3.1 ปัญหาเกิดขึ้นในระหว่างการเดินทางท่องเที่ยว กล่าวคือตัวละครเอกมีโอกาสได้พบและเกิดความรักขึ้นในระหว่างการท่องเที่ยว จากนั้นปัญหาและความขัดแย้งที่เป็นอุปสรรคต่อความรักของทั้งสองจึงเกิดขึ้นต่อมา และคลี่คลายลงในสุดท้าย เช่น ในภาพยนตร์เรื่อง **ฮาร์ทบีท เลี้ยงนกก...รักมัยลุง** แม่ไลฟส์สไตล์ของทั้งคู่จะตรงข้ามกันอย่างสิ้นเชิง แต่มั่นกลับเติมสิ่งที่เรียกว่าความรักเข้ามาในหัวใจอย่างไม่รู้ตัว วยต่างกันและโลกก็ต่างกัน พระเอกขี้ขลาด ๆ เปิดหัวใจตนเองเพื่อที่จะเข้าไปโลกของนางเอกน้ำหวาน แต่ยังมีภาพของคนที่รักเก่าคอยวนเวียนมาโผล่ในความทรงจำของเขาอยู่ทุกทีที่อยู่กับน้ำหวาน ซึ่งทำให้ขี้ไม่รู้ว่าจะเลือกเดินทางไปกับน้ำหวานได้หรือไม่ ใน ภาพยนตร์เรื่อง **รักจัง** ตอนที่พระเอกฟิล์มได้ประสบอุบัติเหตุทางรถยนต์จนทำให้เขาต้องความจำเสื่อม นางเอกจำได้ดูแลฟิล์มและสองคนได้ใช้ชีวิตอยู่ด้วยกันเป็นช่วงคร่าวได้เดินทางไปเที่ยวกันทำให้สองคนรักกัน จำคิดว่าควรบอกความจริงให้ฟิล์มรู้ว่าเขาเป็นใครและตอนแรกจำจะวางแผนเก็บภาพถ่ายของฟิล์มไว้เพื่อเอาไปขายข่าวหวังหาเงินมาใช้หนี้ แต่ฟิล์มกลับรู้ความจริงด้วยตนเองก่อน เขาจึงโกรธอย่างมาก และทำให้อาการบาดเจ็บที่สมองของเขามีอาการกำเริบ

3.2 ปัญหาที่ตามมาแต่เดิมทวีความยุ่งยากซับซ้อนมากยิ่งขึ้นในระหว่างการเดินทาง ตัวละครเอกเคยพบกันหรือรักกันและอาจมีปัญหาหรือความขัดแย้งเกิดขึ้นก่อนการท่องเที่ยว แต่สุดท้ายก็ได้คลี่คลายลง เช่น ในภาพยนตร์เรื่อง **สามวัน สองคืน รัก-เลิก-เลย** พระเอกโอบกับนางเอกก็ฟเป็นแฟนกันที่คบมาตั้งแต่ยังศึกษาในมหาวิทยาลัย โอบออกไปก็ฟไปเที่ยวกันเพราะไม่ได้เที่ยวกันมานาน ก็ฟก็ตัดสินใจไปเที่ยวกับโอบเพราะอยากจะทำเลิกันกับโอบ เพราะก็คิดว่าถ้าอยู่ต่อกับโอบจะมองไม่เห็นความก้าวหน้าของชีวิต ไม่อยากอยู่แบบไม่มีการพัฒนา ก็ฟจึงถือโอกาสนี้จะบอกเลิกกันกับโอบ แต่สุดท้ายโอบเป็นคนที่ไม่เลิกกัน ทำให้ก็ฟเสียใจจริง ๆ เพราะในระหว่างการเดินทาง ก็ฟได้รู้สึกโอบเป็นคนจริงจังกับก็ฟอย่างมากและยังเป็นคนที่ก็ฟรักไม่ยอมเลิกกับโอบ โอบก็เสียใจมากเพราะเขารักก็ฟมาก ตอนที่ตัวละครคู่นี้ก็ไม่ได้พบกันอีก ชีวิตของก็ฟยังเหมือนเดิมแค่อโอบไม่ได้อยู่ข้าง ๆ ภาพยนตร์เรื่อง **รักข้ามคาน** นางเอกของขวัญไปตามหารถเวสป่าของพ่อซึ่งรถอยู่กับพระเอกอาร์ท ของขวัญขอซื้อรถคืน แต่อาร์ทกลับไม่ยอมขาย ด้วยสัญญาที่ได้รับปากคนที่ไว้ 2 ข้อ คือข้อแรก อาร์ทจะต้องดูแลรถคันนี้เป็นอย่างดีและไม่ขายต่อให้ใคร ข้อที่สองที่มีความตั้งใจที่จะขับรถเวสป่าคันนี้ไปไหว้พระที่วัดแห่งหนึ่งในจังหวัดน่านซึ่งเป็นวัดที่ที่กับจันจิราพบรักกันครั้งแรก ถ้าของขวัญอยากได้รถคันนี้ก็ต้องเดินทางไปกับอาร์ทด้วยกัน ในระยะเวลา 7 วันที่ผ่านมาของขวัญกับอาร์ทได้รู้จักกันใหม่อีกครั้ง ในระหว่างการเดินทางการกระทำพฤติกรรมของอาร์ทไม่ได้เหมือนของขวัญที่คิดว่าเป็นนิสัยไม่ดี ทั้งสองคนได้เข้าใจกันมากยิ่งขึ้น ตอนสุดท้ายสองคนจึงรู้ว่าเข้าใจผิดกันความขัดแย้งก็ได้คลี่คลายลง

ปัญหาหรือความขัดแย้งที่เกิดขึ้นนั้นจะต้องเป็นปัญหาที่เกี่ยวข้องหรือมีสาเหตุมาจากความรักทั้งสิ้น ทั้งนี้ก็เนื่องจากภาพยนตร์เหล่านี้เป็นภาพยนตร์รัก แต่ปัญหาที่เกิดขึ้นในโครงเรื่องของภาพยนตร์รักแนวท่องเที่ยวนั้นก็ไม่น่าจะมีความสลับซับซ้อนมากนัก ไม่ว่าจะในตอนจบตัวละครเอกจะรักกันหรือว่าจากกัน ตัวละครสามารถคลี่คลายปัญหาหรือความขัดแย้งได้อย่างไม่ยาก ทั้งนี้เนื่องจากภาพยนตร์รักแนวท่องเที่ยวนั้นมีจุดประสงค์ที่ต้องการนำเสนอเรื่องราว

เกี่ยวกับการท่องเที่ยวด้วย เพื่อจะสร้างภาพลักษณ์การท่องเที่ยวที่ดีในภาพยนตร์รักแนวท่องเที่ยววันนั้นเอง

ประการที่ 4 การเดินทางท่องเที่ยวเป็นส่วนหนึ่งในฉากเหตุการณ์ที่พัฒนาความสัมพันธ์ตัวละคร

4.1 การเดินทางมีผลทำให้เกิดความรักระหว่างตัวละครเอกได้ง่ายขึ้นกว่าปกติ กล่าวคือ การเดินทางท่องเที่ยวเป็นโครงเรื่องที่กำหนดให้ตัวละครเอกทั้งสองได้มีโอกาสอยู่ด้วยกันในสถานที่หรือฉากรวมทั้งบรรยากาศต่าง ๆ ที่มีทิวทัศน์ที่สวยงามหรือว่ามีบรรยากาศที่ราบรื่นสดชื่นที่ทำให้มีบรรยากาศแบบโรแมนติกหรือน่าประทับใจมาก สถานที่หรือบรรยากาศนั้นล้วนแต่มีผลต่อความสัมพันธ์ของพระเอกและนางเอก ทำให้เกิดความรักง่ายขึ้น เช่น ในภาพยนตร์เรื่อง **The Letter จดหมายรัก** พระเอกต้นได้นำพานางเอกดิมาเยี่ยมชมสถานีเกษตรหลวงดอยอ่างขาง ซึ่งเป็นสวนดอกไม้และศูนย์วิจัยพันธุ์ไม้เมืองหนาว และยังเป็นโครงการหลวงแห่งแรกของประเทศไทย ซึ่งทำให้นางเอกดิมาได้สัมผัสธรรมชาติ รับลมหนาว กอดอากาศที่ดีในท่ามกลางบรรยากาศของภาคเหนือ นางเอกดิมาเริ่มมีความรู้สึกที่ดีต่อเสียงใหม่และเมื่อสื่อสารกับพระเอกไปเรื่อย ๆ และได้รับรู้เรื่องราวเกี่ยวกับพระเอกต้น ความสัมพันธ์ระหว่างพระเอกกับนางเอกก็ค่อย ๆ มีการพัฒนาไปก้าวหน้า

4.2 การเดินทางเป็นโครงเรื่องที่กำหนดให้ตัวละครมีโอกาสได้ใกล้ชิดกันมากเป็นพิเศษ เพราะตัวละครต้องใช้เวลาส่วนใหญ่อยู่ด้วยกัน ตัวละครจึงมีโอกาสได้เรียนรู้อุปนิสัยใจคอของกันละกันมากขึ้น และเป็นการเปิดโอกาสให้ตัวละครสามารถแสดงความสามารถ บุคลิกที่โดดเด่นหรือลักษณะนิสัยที่แท้จริงได้เด่นชัดได้ยิ่งขึ้น เช่น ในภาพยนตร์เรื่อง **Low Season สุขสันต์วันโสด** ตัวละครเอกเริ่มรู้จักกันโดยเข้าใจผิดกัน พระเอกคิดว่านางเอกเป็นคนแปลกหน้านางเอกก็คิดว่าพระเอกเป็นคนที่นิสัยไม่ดี แต่เมื่อสองคนรู้ว่าเข้าใจผิดกันแล้วนางเอกก็ขอเดินทางไปกับพระเอกด้วยกัน พระเอกก็ไม่ได้ปฏิเสธให้นางเอกไปพร้อมกัน ในระหว่างการเดินทางไม่ว่าจะนั่งมอเตอร์ไซด์ขึ้นเขา การเดินทางในป่า การพักอยู่ในโฮมสเตย์ ความสัมพันธ์ระหว่างทั้งสองคนได้ใกล้ชิดกันมากขึ้น ได้แสดงให้เห็นในฉากที่พระเอกส่งสร้อยคอด้วยฝีมือตัวเองให้แก่นางเอกภายใต้บรรยากาศแบบโรแมนติกนั่งดูพระอาทิตย์ตกอยู่นั้นสองคนได้จูบกัน ในภาพยนตร์เรื่อง **Happy Birthday** พระเอกต้นได้นำนางเอกเภาไปกางเต็นท์เพื่อรอถ่ายภาพฝนดาวตกกันซึ่งมีฉากแสดงให้เห็นว่าทั้งสองคนนอนอยู่บนสนามหญ้ามองดูท้องฟ้าที่เต็มไปด้วยดวงดาว พระเอกขอนางเอกจูบเขาตอนแรกนางเอกยังไม่ยอม แต่ภายหลังเมื่อพระเอกเผลอนางเอกก็จูบพระเอกอย่างกะทันหัน ทำให้ความสัมพันธ์ระหว่างทั้งสองพัฒนาก้าวหน้าไปอีกขั้นหนึ่ง

จากตัวอย่างที่กล่าวมาข้างต้นแสดงให้เห็นว่า ภาพยนตร์รักแนวท่องเที่ยวมีโครงเรื่องที่มีการเดินทางเป็นแกนสำคัญที่เกิดขึ้นระหว่างพระเอกกับนางเอก นอกจากนี้ การเดินทางนั้นยังมีส่วนช่วยส่งเสริมความรักระหว่างตัวละครเอกให้มากขึ้นอีกด้วย

ประการที่ 5 ปิดเรื่องด้วยการท่องเที่ยวที่สิ้นสุดลง

ในภาพยนตร์รักแนวท่องเที่ยววันนั้นการปิดเรื่องจะกำหนดการท่องเที่ยวสิ้นสุดลงพร้อม ๆ กับเรื่องคลี่คลายลงเมื่อโครงเรื่องดำเนินมาจนกระทั่งเข้าสู่จุดสูงสุดแล้วจนตัวละครแก้ไขปัญหาแล้ว เรื่องก็จะคลี่คลายลงอย่างสมบูรณ์ แต่ในภาพยนตร์รักแนวท่องเที่ยววันนั้นกำหนดให้เรื่องคลี่คลายลงอย่างรวดเร็วหลังจากที่การท่องเที่ยวสิ้นสุดลง

ในระหว่างการท่องเที่ยวที่เรื่องพัฒนาไปจนกระทั่งคลี่คลายลง ตัวละครก็ได้พบประสบการณ์ความยุ่งยากต่าง ๆ ที่เกิดขึ้นเนื่องจากสาเหตุส่วนหนึ่งมาจากการท่องเที่ยว และความยุ่งยากลำบากก็ทำให้ตัวละครต้องพยายามแก้ไขปัญหาเหล่านั้น ตัวละครจึงได้เรียนรู้และได้ข้อคิดจากประสบการณ์ต่าง ๆ เช่น ในภาพยนตร์เรื่อง **สามวัน สองคืน รัก-เลิก-เลย** ระหว่างการเดินทางท่องเที่ยวอยู่บนดอย นางเอกก็พรีซิ่งหิมะตลอดทาง นึกไม่ถึงว่าแฟนของตัวเองก็มีคนชอบ คิดว่าพระเอกโอเอใจใส่ให้กับผู้หญิงทุกคน ทำให้ก็รู้สึกที่ตัวเองไม่ได้ดูแลเป็นคนพิเศษสำหรับโอ เมื่อคืนสุดท้ายอยู่บนดอย ก็ไม่สบายใจกับโอที่เล่นกับเพื่อนผู้หญิงคนอื่นก็เดินเข้าไปในป่าคนเดียวหายตัวไป เมื่อตอนกลางคืนก็ยังไม่กลับถึงค่ายโอเป็นห่วงก็ไปเข้าป่าติดตามหาก็พ แต่เมื่อก็กลับไปถึงค่ายก็ได้ข่าวว่าโอไปตามหาตัวเองก็พเป็นห่วงโอเหมือนกัน แจ้งให้เจ้าหน้าที่ขอให้เจ้าหน้าที่ไปช่วยตามหาโอ สุดท้ายโอก็ได้กลับมาอย่างปลอดภัย ก็พ

รู้สึกตัวเองทำผิดขอภัยกับโอ แต่โอก็พูดว่าเลิกกัน แม้ว่าก็พอร้องอย่างใดโอก็ไม่ยอมกลับมา เมื่อการเดินทางจบลง ความรักระหว่างทั้งสองคนก็สิ้นสุดจบลงไปด้วยกัน

นอกจากนี้ ในภาพยนตร์เรื่อง **ฮาร์ทบีท เลี้ยงนักรักมัยลุง** เมื่อพระเอกชายได้ไปเดินทางท่องเที่ยวกับ น้ำหวาน ได้ใช้ชีวิตเป็นการชั่วคราวกับน้ำหวาน ทำให้เขารู้สึกว่าโลกของน้ำหวานสดใสมาก คิดว่าตัวเองต้องการออกจากโลกใบเดิม ถึงแม้ว่าแฟนชายเสียไปนานแล้ว แต่หัวใจของแฟนตอนนี้ก็อยู่ในร่างกายของน้ำหวาน นิสน้ำหวานกับ แฟนก็คล้าย ๆ กัน ชอบใช้ชีวิตแบบสนุกสนาน อยากลองทำสิ่งที่ไม่เคยทำอยากไปสถานที่ที่ไม่เคยไป อยากสัมผัสสิ่งใหม่ ๆ ในชีวิต สุดท้ายต่างคนต่างออกไปท่องเที่ยว แต่สุดท้ายทั้งสองคนก็ได้พบกันอีกครั้งในระหว่างการเดินทาง เรื่องความรักก็ได้คลี่คลายลงด้วยอย่างมีความสุข

สรุปได้ว่า ในภาพยนตร์รักแนวท่องเที่ยววนนั้นมีลักษณะเฉพาะในการปิดเรื่องเกี่ยวกับการท่องเที่ยว จะกำหนดให้การท่องเที่ยวสิ้นสุดลงพร้อมกับการคลี่คลายปมปัญหานั้นด้วย จากทั้งหมดที่กล่าวมาข้างต้นจะเห็นได้ว่า ในการสร้างโครงเรื่องของภาพยนตร์รักแนวท่องเที่ยววนนั้น ต้องสร้างโครงเรื่องมีความสอดคล้องไปกับการท่องเที่ยว ตั้งแต่การเปิดเรื่อง การพัฒนาเรื่อง จนกระทั่งปิดเรื่อง นอกจากนี้โครงเรื่องยังมีความเกี่ยวข้องกับความรักซึ่งได้พัฒนาไปตั้งแต่ต้นจนจบ

2. ด้านฉาก

ภาพยนตร์รักจำนวนไม่น้อยจะถ่ายทำในฉากมี “ทะเล” “แม่น้ำ” และ “ภูเขา” ซึ่งนอกจากจะแทนความสวยงามแล้ว ยังแทนค่าถึงความยิ่งใหญ่ ธรรมชาติของความรักที่ไม่มีวันจบสิ้นแตกต่างไปจากพื้นที่ในชีวิตประจำวัน สำหรับฉากในภาพยนตร์รักแนวท่องเที่ยววนนั้น จะมีความหลากหลาย เนื่องจากตัวละครในภาพยนตร์รักแนวท่องเที่ยววนนั้น ต้องการเดินทางท่องเที่ยวไปยังสถานที่ต่าง ๆ โดยตลอด ฉากจึงต้องเปลี่ยนแปลงไปตามสถานที่เหล่านั้นด้วย ฉากต่าง ๆ ที่เกิดขึ้นในภาพยนตร์รักแนวท่องเที่ยววนนั้น อาจแบ่งออกได้เป็นสองประเภท ดังนี้

2.1 ฉากที่เป็นสถานที่ที่สร้างขึ้น

ฉากที่สร้างขึ้นในภาพยนตร์ เป็นฉากที่เกิดขึ้นในการเดินทางท่องเที่ยวของตัวละคร ฉากที่สร้างขึ้นเพราะมีจุดประสงค์ของการเล่าเรื่องจำเป็นต้องให้ความสำคัญของฉากนั้น เพื่อต้องการสื่อฉากสร้างขึ้นนั้นให้ผู้ชมได้เห็นถึงสภาพบรรยากาศของสถานที่ ถึงแม้ว่าฉากที่สร้างขึ้นแต่ก็มีบทบาทหน้าที่ในภาพยนตร์ ลักษณะของฉากที่สร้างขึ้นที่ปรากฏในภาพยนตร์รักแนวท่องเที่ยววนนั้นเป็นสัญลักษณ์สะท้อนให้เห็นถึงความรักความสัมพันธ์ระหว่างตัวละครที่จะสื่อถึงเนื้อหาในเรื่องภาพยนตร์รักแนวท่องเที่ยว เช่น ในภาพยนตร์เรื่อง **จดหมายรัก** มีฉากที่สร้างขึ้นมาก็คือ ฉากต้นบ๊วยต้นใหญ่ที่ปลูกบนดอย อันที่จริงต้นบ๊วยต้นนั้นไม่ได้ปลูกที่นั่นอย่างที่ผู้ชมเห็นในภาพยนตร์ แต่เป็นฉากที่สร้างขึ้นมา พระเอกต้นพานางเอกดิ่วไปชมวิวดอยและได้แนะนำความเป็นมาของต้นบ๊วยต้นนี้ ซึ่งสัญลักษณ์ที่ทำให้ภาพยนตร์เรื่องดำเนินเรื่องได้ในตอนสุดท้าย ต้นบ๊วยต้นนี้ก็เหมือนกับพระเอกยังไม่ได้หายไปไหน ยังอยู่กับดิ่วอยู่กับครอบครัว ฉากนี้สร้างขึ้นมาก็ได้เชื่อมโยงกับตอนเปิดเรื่อง ต้นได้เล่าให้ดิ่วฟังว่าต้นบ๊วยเป็นสมาชิกครอบครัวต้น ในภาพยนตร์เรื่อง **ความจำสั้น แต่รักฉันทายาว** มีฉากที่สร้างขึ้นมาก็คือ ฉากต้นชมพูต้นใหญ่ที่บ้านลุงจาร์ส อันที่จริงไม่ได้มีต้นชมพูต้นนั้นเลย ในภาพยนตร์ลุงจาร์สได้เล่าเรื่องราวเกี่ยวกับต้นชมพูต้นนี้ให้แก่แก่และฝ้ายฟัง ต้นชมพูต้นนี้ได้ประสบวิกฤตอย่างร้ายแรงแต่สุดท้ายก็ทำให้ชีวิตรอดได้ เหมือนกับชีวิตของลุงจาร์ส จึงดูแล้วต้นนี้ได้เป็นอย่างดีเหมือนครอบครัว ฉากที่สร้างขึ้นมาก็ได้สะท้อนให้เห็นถึงความสวยงามของต้นนี้ และได้เป็นสัญลักษณ์ว่าถ้าเป็นครอบครัวจะไม่ทิ้งกัน ตอนท้ายลุงจาร์สไปย้ายอยู่ที่กรุงเทพฯ อยู่กับลูกชาย นางเอกกับพระเอกช่วยย้ายต้นไม้จากชุมพรมาปลูกที่บ้านลูกชายลุงจาร์ส ซึ่งฉากต้นชมพูได้ให้เห็นถึงดอกไม้ที่เป็นสิริมงคล สิบดอกร่วงจากต้นไม้เต็มไปด้วยกลิ่นอายแห่งความโรแมนติก

สรุปได้ว่า ฉากแต่ละฉากนั้น อาจไม่ได้ทำหน้าที่อย่างใดอย่างหนึ่งแต่เพียงอย่างเดียว ฉากบางฉากนอกจากจะเป็นสถานที่ที่เกิดเหตุการณ์หรือเป็นสถานที่เพื่อสะท้อนให้เห็นถึงบรรยากาศของสถานที่ท่องเที่ยวแห่งนั้นแล้ว ยังทำให้เรื่องราวดำเนินไปได้หรือสร้างบรรยากาศแบบโรแมนติกของภาพยนตร์รัก

2.2 ฉากที่เป็นสถานที่จริง

ฉากซึ่งเป็นสถานที่จริงนั้น หมายถึง ฉากที่มีอยู่จริงซึ่งปรากฏในภาพยนตร์รักแนวท่องเที่ยว ไม่ได้สร้างขึ้นจากผู้กำกับ สถานที่ถ่ายทำภาพยนตร์รักแนวท่องเที่ยว นั้น ใช้อากที่เป็นสถานที่ปรากฏอยู่จริง สถานที่ท่องเที่ยวที่ตัวละครเดินทางไปในั้น ล้วนแต่เป็นสถานที่ท่องเที่ยวจริงในประเทศไทยทั้งสิ้น ฉากแต่ละฉากที่ตัวละครเดินทางไปในั้นจึงเป็นสถานที่ท่องเที่ยวที่ผู้สร้างภาพยนตร์ต้องการนำเสนอให้ผู้ชมรับรู้ และเป็นฉากที่ทำให้ตัวละครเอกเกิดเรื่องราวต่าง ๆ เกี่ยวกับความรัก การใช้ฉากที่เป็นสถานที่จริงของภาพยนตร์รักแนวท่องเที่ยวมีวัตถุประสงค์ดังนี้

ประการที่ 1 การนำเสนอสถานที่ท่องเที่ยวผ่านฉากสถานที่จริง

ประเทศไทยมีศักยภาพในการเป็นแหล่งเป้าหมายสถานที่ถ่ายทำภาพยนตร์เพราะมีสถานที่ท่องเที่ยวที่สวยงามและหลากหลาย ภาพยนตร์ส่วนใหญ่จะมีการนำเสนอความสวยงามและความอุดมสมบูรณ์ทางทรัพยากรธรรมชาติ เช่น ป่าไม้ภูเขาของภาคเหนือ นำเสนอทิวเขา น้ำตก และอุทยานต่าง ๆ ทะเลของภาคใต้ นำเสนอชายหาด และน้ำทะเลที่สวยงาม สระมรกต ประเทศไทยมีแหล่งท่องเที่ยวภูมิทัศน์ธรรมชาติเป็นพื้นที่ธรรมชาติที่มีลักษณะเฉพาะเด่นชัด เช่น ภูเขา ต้นไม้ น้ำทะเล สัตว์และพืชพรรณต่าง ๆ ในภาพยนตร์รักแนวท่องเที่ยว ได้ตั้งฉากอยู่ในสถานที่ท่องเที่ยวต่าง ๆ เหล่านี้ด้วย แสดงให้เห็นถึงทางภูมิทัศน์ธรรมชาติโดยมีลักษณะเฉพาะเด่นชัดดังนี้

ในภาพยนตร์เรื่อง **Happy Birthday** ได้แสดงให้เห็นถึงฉากปางอุ๋ง จังหวัดแม่ฮ่องสอนพระเอกเป็นช่างภาพเพื่อถ่ายภาพที่สวยงามได้เดินทางไปปางอุ๋ง หมู่บ้านรักไทย ที่จังหวัดแม่ฮ่องสอนภาคเหนือของประเทศไทย ในภาพยนตร์ได้แสดงให้เห็นถึงฉากธรรมชาติที่สวยงามจาก ปางอุ๋ง มองเห็นความอุดมสมบูรณ์ของป่าไม้ที่เขียวจี การอนุรักษ์ทรัพยากรธรรมชาติให้สมบูรณ์ สูดอากาศเย็นและไอหมอกบริสุทธิ์ในยามเช้าบนยอดเขา มองเมฆสีขาวกับสีส้มของแสงพระอาทิตย์ในแสงแรกของวัน และทะเลสาบที่ทำให้คนเรารู้สึกจิตใจสงบสุข ฉากของหมู่บ้านรักไทยก็ได้แสดงให้เห็นถึงวิถีชีวิตของชาติพันธุ์ ไม่ว่าจะเป็นที่อยู่อาศัยหรือว่าอาหารการกิน รวมทั้งประเพณียังคงรักษาไว้ความเป็นเงินอยู่ เพราะหมู่บ้านรักไทยเป็นหมู่บ้านกลุ่มชาติพันธุ์ที่อพยพมาจากจีนยูนนาน เป็นสถานที่ท่องเที่ยวที่น่าสนใจสำหรับนักท่องเที่ยวที่อยากจะเข้าไปสัมผัสกับธรรมชาติและวิถีชีวิตชาติพันธุ์

ในภาพยนตร์เรื่อง **The Letter จดหมายรัก** ได้แสดงให้เห็นถึงฉากทุ่งนาเกษตรกรรมนาขั้นบันได สถานีเกษตรหลวงดอยอ่างขางในจังหวัดเชียงใหม่ จัดแสดงพันธุ์ผักเมืองหนาวชนิดต่างๆ ที่ปลูกในพื้นที่ เป็นสถานที่ที่มีความหลากหลายทางพืชและสภาพอากาศที่แตกต่างจากสถานีเกษตรหลวงอื่น ๆ ในประเทศไทย และมีสภาพอากาศเย็นสบายตลอดปี ในภาพยนตร์เรื่อง **The Letter จดหมายรัก** พระเอกต้นได้นำพานางเอกดิวมาเยี่ยมชมสถานีเกษตรหลวงดอยอ่างขาง ซึ่งเป็นสวนดอกไม้และศูนย์วิจัยพันธุ์ไม้เมืองหนาว ยังเป็นโครงการหลวงแห่งแรกของประเทศไทย ความสัมพันธ์ระหว่างพระเอกกับนางเอกก็ค่อย ๆ มีการพัฒนาไปก้าวหน้า สถานีการเกษตรที่ตั้งอยู่ในอำเภอจอมทอง จังหวัดเชียงใหม่ สถานีนี้เป็นส่วนหนึ่งของหมู่บ้านดอยอินทนนท์และตั้งอยู่ในพื้นที่เขตรักษาพันธุ์สัตว์ป่าภูเขาดอยอินทนนท์ ซึ่งเป็นส่วนหนึ่งของอุทยานแห่งชาติดอยอินทนนท์ ซึ่งเป็นอุทยานแห่งชาติที่สูงที่สุดในประเทศไทย ในสถานีเกษตรหลวงดิวจะได้เรียนรู้เกี่ยวกับเกษตรและปฏิบัติการเกษตรต่าง ๆ และมีโอกาสสัมผัสกับธรรมชาติที่งดงามของดอยอินทนนท์ ซึ่งมีวิวทิวเขาที่สวยงาม

ในภาพยนตร์เรื่อง **รักจัง** ได้แสดงให้เห็นถึงฉากอุทยานแห่งชาติดอยอินทนนท์ จังหวัด เชียงใหม่ และน้ำตกดอยอินทนนท์ เป็นสถานที่ที่เกิดเรื่องราวดาราชูปตาร์ความจำเสื่อมจากการประสบอุบัติเหตุ แล้วติดอยู่ในหมู่บ้านทางภาคเหนือ ธรรมชาติท่ามกลางแมกไม้บนนาชนิดในอุทยานแห่งชาติดอยอินทนนท์ จังหวัดเชียงใหม่ อุดมไปด้วยทุ่งหญ้าสะวันนาสีทองสวยงามปกคลุมทั้งภูเขา ส่วนน้ำตกผาดอกเสี้ยว ตั้งอยู่ที่บ้านแม่กลางหลวง ตำบลบ้านหลวง

อำเภอจอมทอง จังหวัดเชียงใหม่ สายน้ำจากด้านบนไหลผ่านลงมาจากผาสูง สายน้ำจะมีสีขาวฟูฟอง น้ำตกเป็นสถานที่ที่สวยงามและเป็นธรรมชาติอันงดงาม มักมีความเงียบสงบและเป็นที่พักผ่อน หลังจากภาพยนตร์ รักจัง ออกฉายไปทั่วประเทศแล้ว หลาย ๆ คนก็นิยมเรียก “น้ำตกผาดอกเสี้ยว” เป็น “น้ำตกรักจัง” ตามชื่อของภาพยนตร์ การใช้คำว่า “รักจัง” แสดงถึงความรู้สึกที่เชื่อมโยงกับความสวยงามและความโรแมนติกของสถานที่นี้ ตัวละครเอกทั้งคู่ได้เกิดเรื่องราวต่าง ๆ จากสถานที่แห่งนี้ แสดงให้เห็นว่าในภาพยนตร์ได้นำเสนอน้ำตกแห่งนี้ผ่านความรักและความโรแมนติก เป็นสิ่งที่ทำให้สถานที่นั้นมีความหมายที่ลึกซึ้งมากขึ้นและสร้างความประทับใจในใจของคนที่ได้เยี่ยมชม

ประการที่ 2 การคัดเลือกฉากสถานที่จริงเพื่อสร้างบรรยากาศส่งเสริมความรักของตัวละคร

ภาพยนตร์รักแนวท่องเที่ยวนี้ จัดอยู่ในกลุ่มภาพยนตร์รักย่อมมีเนื้อหาเกี่ยวกับความรัก การที่กำหนดให้ตัวละครต้องการไปยังสถานที่ต่าง ๆ ซึ่งเป็นสถานที่ท่องเที่ยวมีฉากที่เป็นทิวทัศน์งดงาม มีบรรยากาศสดชื่น สวยงามน่ารื่นรมย์ ถือเป็นความช่วยเหลือส่งเสริมความรักให้แก่ตัวละครได้

ในภาพยนตร์เรื่อง Low Season สุขสันต์วันโสด ก่อนที่ตัวละครเอกจะรักกัน ทั้งสองคนได้เดินทางเข้าไปในป่าด้วยกัน พวกเขาได้ผจญภัยเรื่องราวต่างในระหว่างการเดินทาง ไม่ว่าจะเป็นการเดินทางเข้าป่า หรือเดินผ่านทุ่งนา หรือว่าไปคุพระอาทิตย์ตกดินบนดอยเขาซึ่งเป็นฉากที่ทำให้ทั้งสองคนช่วยเหลือกันตลอดทาง และเกิดความเข้าใจกันซึ่งกันและกัน ซึ่งทำให้ตัวละครเอกมีความรู้สึกที่ดีต่อกัน ความสัมพันธ์ของทั้งสองคนค่อย ๆ พัฒนาเป็นความรักได้ สถานที่ต่าง ๆ ที่เป็นฉากในภาพยนตร์ที่ตัวละครเอกได้เดินทางด้วยกันนั้นถือเป็นรอยเท้าความรักของทั้งสองคน และฉากที่ปรากฏในภาพยนตร์นั้นก็มีความทรงจำที่ดีต่อทั้งสองคน

ในภาพยนตร์เรื่อง ปาย อิน เลิฟ เมื่อตัวละครได้เดินทางไปขึ้นเขาชมวิวกันได้สูดอากาศอย่างบริสุทธิ์ พระเอกชมฉากที่สวยงาม ความจริงแล้วพระเอกไม่ใช่แค่ชมทิวทัศน์ที่สวยงาม แต่พระเอกอยากชมว่านางเอกสวยจึงทำให้บรรยากาศในขณะนั้นเต็มไปด้วยความโรแมนติก และทำให้หัวใจของตัวละครเอกทั้งสองคนได้ใกล้ชิดมากขึ้น

ในภาพยนตร์เรื่อง รักทำนองนี้ นางเอกหมอกได้พาพระเอกวินไปปล่อยโคมไฟที่วัดจองคำ ทั้งสองคนถือโคมไฟยืนอยู่ตรงหน้าวัดและสบตากัน ท้องฟ้าเต็มไปด้วยโคมไฟ ดวงตาของคูนี่ก็เต็มไปด้วยความรัก ในช่วงเวลานั้นทำให้บรรยากาศสุดแสนโรแมนติก

สรุปได้ว่า ฉากที่ถ่ายทำในสถานที่จริงได้สะท้อนให้ผู้ชมเห็นถึงบรรยากาศที่งดงามในฉาก ไม่ว่าจะเป็แสงสว่างที่ส่องแสง อีกทั้งยังมีเพลงประกอบอ่อนหวานเข้ากับบรรยากาศด้วย ได้สร้างอารมณ์อ่อนหวานให้แก่ผู้ชมในขณะนั้น ฉากที่เป็นสถานที่จริงอาจจะช่วยส่งเสริมความรักระหว่างตัวละคร

อย่างไรก็ตาม ไม่ว่าจะเป็ฉากที่เป็นสถานที่ที่สร้างขึ้นหรือว่าเป็นฉากที่เป็นสถานที่จริงในภาพยนตร์รักแนวท่องเที่ยว นั้นจะมีจุดประสงค์เดียวกันนั่นก็คือเพื่อที่จะสร้างบรรยากาศโรแมนติกส่งเสริมหรือพัฒนาความสัมพันธ์ตัวละคร ส่วนฉากที่เป็นสถานที่ที่สร้างขึ้นก็จะสามารถทำให้ฉากนั้นสวยงามเหมือนฉากที่เป็นสถานที่จริง เพราะได้จัดสร้างฉากขึ้นมาใหม่ ผู้สร้างจึงสร้างฉากที่เหมาะสมกับเรื่องเล่าของภาพยนตร์รักเรื่องนั้น สถานที่ที่สร้างขึ้นสามารถออกแบบได้ตามจินตนาการของผู้สร้าง ทำให้เกิดโลกที่ไม่มีจริงแต่สามารถสร้างความตื่นตาตื่นใจและเสน่ห์ใหม่ ๆ ให้กับผู้ชม ที่อาจจะไม่สามารถหาได้จากสถานที่จริง

นอกจากนั้นฉาก หรือ สถานที่จะมีบทบาทสำคัญอย่างมากต่ออุตสาหกรรมการท่องเที่ยว เพราะสถานที่ที่มีความสวยงามธรรมชาติหรือมีคุณค่าทางวัฒนธรรมสามารถดึงดูดผู้ชมจากทั่วทุกมุมโลก คนส่วนใหญ่ต้องการสัมผัสและสำรวจสถานที่ใหม่ ๆ ที่พวกเขาไม่เคยเห็นมาก่อน ฉากหรือสถานที่ยังสามารถช่วยให้ผู้ชมสร้างประสบการณ์ใหม่ที่น่าจดจำจากภาพยนตร์ ทำให้ผู้ชมเปลี่ยนสถานภาพจากผู้ชมกลายเป็นนักท่องเที่ยวได้ เพื่อที่จะไปสัมผัสและสำรวจสถานที่ท่องเที่ยวในฉากนั้น นอกจากนี้ ยังมีบทบาทในด้านการส่งเสริมการตลาดท่องเที่ยว เพราะภาพถ่ายของสถานที่ท่องเที่ยวที่สวยงามในภาพยนตร์สามารถใช้เป็นเครื่องมือการตลาดที่มีประสิทธิภาพสำหรับเมืองหรือประเทศ สื่อเหล่านี้สามารถกระตุ้นความสนใจและเพิ่มจำนวนนักท่องเที่ยวที่ต้องการเยือนสถานที่เหล่านั้น

3. ด้านบทสนทนา

บทสนทนาเป็นคำพูดของตัวละครที่ใช้โต้ตอบกันในภาพยนตร์ การนำเสนอบทสนทนาเข้ามาแทรกในภาพยนตร์ได้ช่วยทำให้ผู้ชมภาพยนตร์ดูแล้วเข้าใจง่ายขึ้น ลักษณะของบทสนทนาในภาพยนตร์รักแนวท่องเที่ยวกล่าวคือ **บทสนทนาสามารถส่งเสริมการท่องเที่ยวได้**

บทสนทนาสามารถเพิ่มข้อมูลต่าง ๆ เกี่ยวกับการท่องเที่ยวได้ บทสนทนาทำหน้าที่ช่วยถ่ายทอดข้อมูลความรู้ของสถานที่ให้แก่ผู้ชมรับรู้ข้อมูลได้ละเอียดชัดเจนยิ่งขึ้น

ในภาพยนตร์เรื่อง **Happy Birthday** เมื่อนางเอกภาพยนตร์นักท่องเที่ยวมาเที่ยวปางอุ๋ง เภา ก็แนะนำและอธิบายถึงความหมายของชื่อปางอุ๋ง ดังนี้

เภา: ตอนนี้นะคะ เรามาถึงปางอุ๋ง ปางหมายถึงที่พักของคนทำงานในป่า ส่วนคำว่าอุ๋งเป็นภาษาเหนือ แปลว่าที่ลุ่มสามใบหรือกระทะใบใหญ่

(Happy Birthday: 17'45")

จากตัวอย่างบทสนทนาแสดงให้เห็นว่า ในภาพยนตร์ต้องการนำเสนอข้อมูลของสถานที่ท่องเที่ยวไม่ใช่เพียงให้ผู้ชมได้เห็นภาพของสถานที่ในภาพยนตร์อย่างเดียว สิ่งแวดล้อมเป็นอย่างไร หรือว่าอากาศเป็นอย่างไร ยังสามารถรับรู้เพิ่มเติมได้จากบทสนทนา โดยผู้ทำภาพยนตร์ให้ตัวละครเข้าฉากในสถานที่ท่องเที่ยวเพื่อทำหน้าที่หรือบอกกล่าวข้อมูลของสถานที่ท่องเที่ยวนั้นโดยเฉพาะ

นอกจากนางเอกได้พาคุณะนักท่องเที่ยวไปเที่ยวที่สถานที่ท่องเที่ยวแล้ว สิ่งที่น่าสนใจไม่ได้ก็คือพานักท่องเที่ยวไปรับประทานอาหาร โดยเฉพาะอย่างยิ่งพาไปรับประทานอาหารที่ทั้งอร่อยและแสดงถึงเอกลักษณ์ท้องถิ่นของสถานที่ท่องเที่ยวด้วย นางเอกเภาตัดสินใจว่าพาคุณะนักท่องเที่ยวชาวต่างชาติมาชิมอาหารของร้านอาโปวที่บ้านรักไทยนั้นก็เพราะได้รับคำแนะนำจากพระเอก ดังนี้

เพื่อนเภา: อาหารที่นี่โคตรอร่อยเลย เห็นได้เร็วกว่าต่างหาก นี่ดีกว่าร้านเดิม ๆ ที่เราผ่านมาตั้งเยอะเลย นี่แกรู้ได้ยังไง

เภา: มีคนมือบอนคนหนึ่งเขาบอกมา

เพื่อนเภา: นี่ ขาหมูที่เขาให้ทั้งขาละ สูดยอด โคตรอร่อยเลย

(แฮปปี้เบิร์ธเดย์ 2551: 10'23")

จากบทสนทนาแสดงให้เห็นว่า นางเอกได้พาคุณะนักท่องเที่ยวชาวต่างชาติมารับประทานอาหารอาโปวเพราะได้รับคำแนะนำจากพระเอกที่เขียนอยู่บนกระดาดใบเล็ก ๆ ติดในหนังสือท่องเที่ยวเล่มที่ทำให้สองคนสื่อสารกันได้โดยไม่เคยพบหน้ากัน และพระเอกยังวาดแผนที่ชี้ทางที่อยู่ของร้านอาหารด้วย เพราะพระเอกได้ไปมาหลาย ๆ ครั้ง รสชาติของอาหารก็ถูกปากทุกครั้ง ทำให้ผู้ชมได้รับข้อมูล อย่างเช่น ชื่อของร้านอาหาร สถานที่อยู่ของร้านนี้ มีรสชาติอร่อย การเดินทางไปได้สะดวก และมีชาวต่างชาติเข้าไปรับประทานอาหารในร้านนี้ด้วย แสดงว่าร้านอาหารร้านนี้ต้องอร่อยจริง ๆ ซึ่งสามารถถ่ายทอดข้อมูลของร้านอาหารร้านนี้ได้อย่างสมจริง

ในภาพยนตร์เรื่อง **รักทำนองนี้** นางเอกหมอกพาพระเอกวินไปเดินเล่นถนนคนเดินแถว ๆ วัดจองคำ ที่จังหวัดแม่ฮ่องสอน วินได้ถามสิ่งของที่ขายในถนนคนเดิน หมอกก็ได้แนะนำข้อมูลเพิ่มเติมด้วย ดังนี้

วิน: ที่คนเยอะทุกวันเลยหรือ

หมอก: หน้าหนาวก็แบบนี้แหละ นักท่องเที่ยวมากันเยอะ และ

ยิ่งวันนี้เป็นวันพระ ชาวไทยใหญ่ เขาก็จะมาไหว้พระขอพร

ที่วัดจองคำจองโน้นอะ

วิน: ทำไมของที่ขายที่นี่แปลก ๆ

หมอก: ของที่ขายที่นี่ส่วนมากเป็นของชนเผ่าทั้งนั้นแหละ

(รักทำนองนี้ 2555: 54'51")

จากบทสนทนาแสดงให้เห็นว่า ถนนคนเดินแถว ๆ วัดจองคำจะมีนักท่องเที่ยวมาเที่ยวกันเยอะในหน้าหนาว ตัวละครก็ได้ถ่ายทอดข้อมูลของถนนคนเดินนั้นมีของขายที่เป็นเอกลักษณ์ของท้องถิ่นด้วย ซึ่งทำให้ผู้ชมได้รับรู้ข้อมูลเพิ่มเติมจากบทสนทนา

ตัวอย่างบทสนทนาที่กล่าวมาแสดงให้เห็นว่า บทสนทนาในภาพยนตร์รักแนวท่องเที่ยวที่ปรากฏให้เห็นมีบทบาทหน้าที่ในการนำเสนอข้อมูลเชิงสารคดีท่องเที่ยวให้ผู้ชมได้รับทราบ ในภาพยนตร์รักแนวท่องเที่ยวจะสร้างบทสนทนาที่ทำหน้าที่ถ่ายทอดข้อมูลอย่างสมจริง

4. ด้านตัวละคร

ตัวละครในภาพยนตร์มีการกระทำพฤติกรรมในเรื่องหรือเป็นผู้ได้รับผลจากเหตุการณ์ที่เกิดขึ้นตามโครงเรื่อง พฤติกรรมของตัวละครจะทำให้เรื่องดำเนินไปได้ ลักษณะของตัวละครในภาพยนตร์รักแนวท่องเที่ยวมีดังนี้

ประการที่ 1 ตัวละครเอกมักทำงานที่เกี่ยวข้องกับการท่องเที่ยว

ในภาพยนตร์รักแนวท่องเที่ยวได้สร้างตัวละครได้ทำงานเกี่ยวกับการท่องเที่ยวหรือว่ามีหน้าที่ที่เป็นผู้นำเที่ยวไปยังสถานที่ต่าง ๆ เช่น เป็น มัคคุเทศก์ ช่างถ่ายภาพ หรือว่าเป็นผู้นำเที่ยว ดังนี้

ในภาพยนตร์เรื่อง **Happy Birthday** นางเอกเอกเป็นมัคคุเทศก์ทำงานในบริษัททัวร์ ได้พาทัวร์ไปยังสถานที่ท่องเที่ยวต่าง ๆ และได้เอาประสบการณ์จากการท่องเที่ยวไปจดบันทึกในหนังสือท่องเที่ยวเล่มหนึ่งที่ทำให้เป็นสื่อกลางระหว่างตัวละครเอกทั้งสองคนโดยไม่ได้พบหน้ากัน ตัวละครเอกทั้งสองคนได้พบกันครั้งแรกก็เป็นเหตุการณ์ที่นางเอกเอกได้พานักท่องเที่ยวชาวต่างชาติมาชิมอาหารที่ร้านอาโวในหมู่บ้านรักไทย ส่วนพระเอกก็เป็นช่างถ่ายภาพ จำเป็นต้องออกเดินทางไปยังสถานที่ต่าง ๆ โดยเฉพาะเป็นสถานที่ท่องเที่ยวเพื่อถ่ายภาพที่สวยงามลงหนังสือ ในภาพยนตร์เรื่องนี้ได้นำเสนอฉากหลายฉากของพระเอกที่ได้เดินทางไปสถานที่ต่าง ๆ เพื่อถ่ายภาพ เช่น ขึ้นยอดเขาถ่ายพระอาทิตย์ขึ้น เข้าป่าถ่ายวิวป่าไม้ เข้าวัดถ่ายเจดีย์ เข้าหมู่บ้านถ่ายชีวิตประจำวันของคนท้องถิ่น ไปกางเต็นท์ถ่ายฝนดาวตก

ในภาพยนตร์เรื่อง **สัมป่อย** ตัวละครแวนเป็นยูทูบเบอร์สายท่องเที่ยว แวนสนใจวัฒนธรรมล้านนาได้ขับรถไปภาคเหนือถ่ายภาพที่เกี่ยวข้องกับวัฒนธรรมบังเอิญพบเจอกับนางเอกสัมป่อย เมื่อแวนได้รู้ว่าสัมป่อยเป็นหญิงสาวเหนือแท้ ๆ ก็เชิญชวนสัมป่อยเป็นผู้นำเที่ยว และสัมป่อยก็ยินดีเป็นผู้นำเที่ยวและเป็นนางแบบอีกด้วยได้พาแวนไปถ่ายภาพที่สถานที่ต่าง ๆ และวัฒนธรรมของภาคเหนือไทย

ในภาพยนตร์เรื่อง **คิดถึงครึ่งชีวิต** นางเอกฮานะทำงานเขียนคอลัมน์เล็ก ๆ ให้ Hug Ner (ฮักเน่อ) ฟรีก็อปปีฉบับภาษาญี่ปุ่นในเชียงใหม่ จำเป็นต้องไปยังสถานที่ต่าง ๆ เพื่อถ่ายภาพบันทึกเขียนบทความ เมื่อฮานะได้เข้าร้านนัต และได้ชิมข้าวซอยของพระเอกนัตที่ทำก็ตั้งใจรสชาติข้าวซอย และอยากให้นัตเป็นคนที่น่าเที่ยวพาไปที่ที่น่าสนใจในเชียงใหม่ ตอนแรกนัตก็ไม่ยอมเป็นคนนำเที่ยว แต่เมื่อได้คำสั่งจากคุณแม่นัตก็ต้องทำหน้าที่พาฮานะไปสถานที่ที่ฮานะอยากจะไป เช่น สวนข้างป่า จุดชมวิวม่อนลงเป็นจุดชมวิวยอดนิยมในอำเภอแมริมจังหวัดเชียงใหม่ และยังได้ไปถึงชุมชนชาวกะเหรี่ยงด้วย

จากตัวอย่างตัวละครแสดงให้เห็นว่า ลักษณะเฉพาะของตัวละครในภาพยนตร์รักแนวท่องเที่ยวที่ปรากฏนั้นทำหน้าที่ในการถ่ายทอดข้อมูลการท่องเที่ยวในภาพยนตร์เรื่องนั้น เพื่อที่จะทำให้การถ่ายทอดข้อมูลการท่องเที่ยวอย่างสมจริงมากยิ่งขึ้นและทำให้ผู้ชมได้อารมณ์ตามตัวละครที่แสดงในภาพยนตร์รักนั้น

ประการที่ 2 ตัวละครเอกมีพัฒนาการด้านลักษณะนิสัยหลังจากการเดินทางท่องเที่ยวสิ้นสุดลง

ในภาพยนตร์รักแนวท่องเที่ยวที่ปรากฏ การสร้างตัวละครให้เกิดความเปลี่ยนแปลงไปตามประสบการณ์ที่ได้รับในระหว่างการเดินทาง ในภาพยนตร์ได้กำหนดให้การท่องเที่ยวมีส่วนทำให้ตัวละครได้รับประสบการณ์หรือเหตุการณ์ต่าง ๆ จนตัวละครเกิดการเรียนรู้และเปลี่ยนแปลงความคิดหรือพฤติกรรม ดังนี้

ในภาพยนตร์เรื่อง **เพื่อนสนิท** พระเอกไข้อยู่เป็นหนุ่มเมืองกรุงเทพฯ ฯ แสนซื่อๆ เขาไม่กล้าคุยกับผู้หญิง พุด

ตะกุกตะกักทุกครั้งที่มีผู้หญิงเข้ามาทักทาย เป็นเหตุให้ต้องคอยหลบเลี่ยงอยู่เสมอ จนกระทั่งหญิงสาวท่าทางสดใสเข้ามาสมัครเป็นเพื่อนชื่อตากานดา ทั้งสองคนได้กลายเป็นเพื่อนสนิท ไชย้อยแอบหลงรักตากานดา แต่ก็ไม่ได้บอกความรู้สึกจนกระทั่งทุกอย่างมันสายเกินไป ไชย้อยเพื่อหนีรักจึงเดินทางไปเกาะพะงันแต่เกิดอุบัติเหตุ ทำให้เขาได้พักรักษาตัวอยู่ในโรงพยาบาลเกาะพะงัน จากเหตุนี้จึงทำให้ได้รู้จักนุ้ย ซึ่งเป็นนางพยาบาลสาววัยรุ่นตาโตยิ้มเก่งเป็นคนคอยดูแล ในขณะที่อยู่ที่เกาะพะงัน นุ้ยช่วยดูแลรักษาไชย้อยได้เป็นอย่างดี ได้พาไชย้อยเดินทางไปเที่ยวเกาะพะงัน ไชย้อยรู้ว่านุ้ยมีใจให้เขา จากนั้นความผูกพันและความรู้สึกที่มีจึงเริ่มเปลี่ยนไป ไชย้อยได้เขียนจดหมายส่งให้ตากานดา ได้เล่าเรื่องที่เกิดขึ้นในเกาะพะงัน สิ่งสำคัญก็คือได้เปิดหัวใจเขียนถึงความรู้สึกของตนเองให้กับตากานดา ปัญหาที่เกิดในใจของไชย้อยก็ได้คลี่คลายลง สุดท้ายทำให้เขาตัดสินใจกลับไปเกาะพะงันไปหาคนที่รักเขาและเขาก็ความรู้สึกดีต่อคนนั้น คงไม่อยากให้สายเกินไปอีกครั้ง

ในภาพยนตร์เรื่อง **รักทำนองนี้** พระเอกวินศิลป์นินที่ชื่อดังยอดนิยมนับเป็นผู้ที่มีความมั่นใจในตัวเองสูง กำลังเข้าสู่ช่วงขาลง ผลงานที่ออกมาเดิม ๆ ไม่มีของใหม่ ยิ่งสื่อมวลชนออกข่าวมาว่าการจัดลำดับศิลปินของวินได้ตกต่ำในที่สุด ๆ ความเปลี่ยนแปลงที่ยากจะยอมรับทำให้วินตัดสินใจเลิกหนีผู้คนไปยังเมืองแม่ฮ่องสอนสักพัก ในแม่ฮ่องสอนวินก็ปรับตัวยาก ไม่ว่าจะเป็นการพบเจอผู้คนท้องถิ่นหรือสิ่งใหม่ ๆ ก็ทำให้วินรู้สึกนाराาคาญจนถึงเขาบังเอิญได้มาพบกับเสียงดนตรีในแบบที่เขาไม่เคยได้ยินมาก่อนจากฝีมือของนางเอกหมอก หมอกเป็นสาวเหนือที่เป็นนิสัยร่าเริงและมีน้ำใจ วินประทับใจจึงอยากชวนให้ไปเล่นดนตรีให้ แต่หมอกยังต้องสอนร้องเพลงให้เด็กที่มูลนิธิซึ่งป่วยเป็นลูคีเมียและหมอกเองก็อยากให้วินรู้สึกดีขึ้น โดยการพาไปรู้จักเสน่ห์ของจังหวัดแม่ฮ่องสอน เช่น ปางอุ๋ง ทุ่งบัวตอง เหลืองสะพรั่งทั้งภูเขา ถนนคนเดินแถววัดจองคำ และไปดูทะเลหมอกห้วยน้ำดัง เป็นต้น ในระหว่างการเดินทางท่องเที่ยววินก็ได้มีการเปลี่ยนแปลงความคิดของตนเอง การกระทำของหมอกทำให้วินรู้สึกอบอุ่น ก็ได้ขัดเกลาให้วินกลายเป็นคนที่ใจเย็นขึ้น มีเป้าหมาย มีแรงบันดาลใจในการสร้างผลงานใหม่ๆ ทำออกมาด้วยความรักจริง ๆ

ในภาพยนตร์เรื่อง **ฮาร์ทบีท เลี้ยงนัก...รักมัยลุง** พระเอกชัยเป็นหนุ่มใหญ่ที่ปิดตัวเอง ไม่กล้าเสี่ยงอยู่ในโลกใบเดิม ๆ จมปลักอยู่กับเรื่องของอดีต ความรู้สึกที่ยังติดค้างกับการจากไปของแฟนเก่า ชัยไม่รู้ว่าจะเริ่มค้นหาคำตอบครั้งนี้ จึงทำให้เขาได้พบกับ นางเอกน้ำหวานสาวน้อยวัย 20 ลูกเจ้าของเกสต์เฮาส์ที่ชัยเข้าพัก เมื่อน้ำหวานคุยกับชัยได้รับรู้ถึงเหตุผลในการเดินทางมาในครั้งนี้ของชัยจึงอาสาเป็นไกด์พาชัยไปในที่ที่ไม่เคยไป เช่น ไปเล่นสเก็ตบอร์ดที่ประตูท่าแพ เข้าวัดหรือบุญชัยทำบุญเขียนโคม และขึ้นยอดเขากางเต็นท์ เป็นต้น มันเต็มไปด้วยความน่าตื่นเต้นโลดโผน บ้าบิ่นสำหรับผู้ชายวัย 40 บวกไม่เคยพบเจอมาก่อน ความน่ารักของน้ำหวานซึ่งทำให้ผู้ชายหนึ่ง ๆ อย่างชัยค่อย ๆ ก้าวเข้าสู่โลกใบใหม่ ชัยก็ลองทำตามน้ำหวานไปเรื่อยๆ ไปลองทำสิ่งที่เขาไม่เคยทำเหมือนกับแฟนเก่าชัยอยากให้เขาออกมาเดินทางด้วยกัน เมื่อได้รับรู้หัวใจแฟนเก่ายังเต้นอยู่ในร่างน้ำหวาน ทำให้ชัยไม่รู้จักจะเลือกทางออกอย่างไร แต่ความรักนั้นสุดท้ายก็ทำให้ทั้งสองคนตัดสินใจว่าจำเป็นต้องออกเดินทางไปมองโลกใหม่และทั้งสองคนก็ได้พบเจออีกครั้งในระหว่างการออกเดินทางของแต่ละคน

จากตัวอย่างที่ตัวละครที่มีการเปลี่ยนแปลงพฤติกรรมหรือความคิดที่ได้กล่าวไปข้างต้นนี้ แสดงให้เห็นว่าการสร้างเหตุการณ์ต่าง ๆ ในระหว่างการท่องเที่ยวมีผลต่อการพัฒนาเปลี่ยนแปลงพฤติกรรมของตัวละคร เพราะการท่องเที่ยวทำให้ตัวละครได้มีโอกาสประสบปัญหาต่าง ๆ ได้มากกว่าในช่วงเวลาที่ตัวละครใช้ชีวิตอย่างปกติ ตัวละครได้เรียนรู้ชีวิตจากประสบการณ์หรือปัญหาที่ตัวละครต้องพบเจอในระยะเวลานั้น ๆ ระหว่างการเดินทาง ดังนั้น การเดินทางจึงเป็นส่วนหนึ่งที่สามารถให้ตัวละครได้เรียนรู้ และปรับเปลี่ยนความคิดพฤติกรรมของตนเองจากประสบการณ์นั้น

การอภิปรายผล

การศึกษาครั้งนี้ได้มุ่งเน้นที่จะวิเคราะห์ถึงองค์ประกอบภาพยนตร์รักแนวท่องเที่ยวเพื่อที่จะหาลักษณะเฉพาะอันเกิดจากการผสมผสานในภาพยนตร์รักแนวท่องเที่ยว พบว่าลักษณะเฉพาะด้านโครงเรื่องมี 5 ประการ คือ 1) เปิดเรื่องด้วยการเดินทางท่องเที่ยว 2) การเดินทางท่องเที่ยวเป็นส่วนหนึ่งในการดำเนินเรื่อง 3) การเดินทางท่องเที่ยวเป็นส่วนหนึ่งในฉากเหตุการณ์ที่พัฒนาความขัดแย้ง 4) การเดินทางท่องเที่ยวเป็นส่วนหนึ่งในฉากเหตุการณ์ที่พัฒนาความสัมพันธ์ตัวละคร 5) ปิดเรื่องด้วยการท่องเที่ยวที่สิ้นสุดลง ลักษณะเฉพาะด้านฉากมี 2 ประการ คือ 1) ฉากที่เป็นสถานที่ที่สร้างขึ้นเพื่อทำหน้าที่ดำเนินเรื่องสะท้อนให้เห็นถึงความรักความสัมพันธ์ระหว่างตัวละคร 2) ฉากที่เป็นสถานที่จริงมีจุดประสงค์คือต้องการนำเสนอสถานที่ท่องเที่ยวผ่านฉากภาพยนตร์และทำหน้าที่สร้างบรรยากาศส่งเสริมความรักของตัวละคร ลักษณะเฉพาะด้านบทสนทนา คือ สามารถส่งเสริมการท่องเที่ยวได้ ส่วนลักษณะเฉพาะด้านตัวละครมี 2 ประการ คือ 1) ตัวละครเอกมักทำงานที่เกี่ยวข้องกับการท่องเที่ยว 2) ตัวละครเอกมีพัฒนาการด้านลักษณะนิสัยหลังจากการเดินทางท่องเที่ยวสิ้นสุดลง

ลักษณะเฉพาะเหล่านี้ ทำให้ภาพยนตร์แนวรักท่องเที่ยวมีความโดดเด่นแตกต่างกับภาพยนตร์รักแนวอื่น นั่นก็คือไม่เพียงแต่ให้ความสำคัญเรื่องราวความรักของตัวละคร แต่ยังให้ความสำคัญต่อการนำเสนอข้อมูลการท่องเที่ยวอีกด้วย รวมทั้งฉากที่ถ่ายทำในภาพยนตร์รักแนวท่องเที่ยวที่จำเป็นต้องเป็นสถานที่ท่องเที่ยวของประเทศไทย ตัวละครในภาพยนตร์รักแนวท่องเที่ยวก็มีบทบาทหน้าที่ถ่ายทอดการท่องเที่ยวโดยมีพฤติกรรมเดินทางท่องเที่ยวหรือว่ามีบทสนทนาแนะนำข้อมูลที่เกี่ยวข้องกับการท่องเที่ยว สามารถทำให้ผู้ชมนอกจากได้รับมีอารมณ์แบบโรแมนติกแล้วยังได้รู้ข้อมูลต่าง ๆ จากภาพยนตร์รักแนวท่องเที่ยวเหล่านี้ด้วย ในงานวิจัยของกัจจร หลุยยะพงศ์และสมสุข หินวิมาน เรื่อง “หลอน รัก สืบสน ในหนังไทย : ภาพยนตร์ไทยในรอบสามทศวรรษ (พ.ศ. 2520-2547) กรณีศึกษาตระกูลหนังผี หนังรัก และหนังยุคหลังสมัยใหม่” ได้กล่าวถึงการเล่าเรื่องของภาพยนตร์รักแยกแยะตามองค์ประกอบต่าง ๆ ว่ามี 7 มิติด้วยกัน คือ ตัวเอก ตัวร้าย อาวุธ เวลา สถานที่ มุมมองและ โครงเรื่อง ซึ่งองค์ประกอบด้านสถานที่ได้กล่าวถึงในภาพยนตร์รักนำเสนอพื้นที่ทั้งในบ้านและนอกบ้านให้กับผู้ชมเพื่อเป็นสัญลักษณ์ของความรัก ในการศึกษาครั้งนี้ ภาพยนตร์แนวรักท่องเที่ยวเหล่านี้ไม่ได้เน้นพื้นที่ในบ้าน ตัวละครต้องการออกไปเดินทางใช้ฉากนอกบ้านเป็นสำคัญ ก็ได้สอดคล้องกับงานนี้ว่า ภาพยนตร์ใช้ฉากนอกบ้านเพื่อแสดงนัยแห่งความรัก ทั้งฉากธรรมชาติและพื้นที่ท่องเที่ยวในประเทศไทย ส่วนตัวละครมีบทบาทหน้าที่นำเสนอการท่องเที่ยวอีกด้วย

อุตสาหกรรมการท่องเที่ยวไทยมีความสำคัญต่อประเทศเป็นอย่างมาก เป็นอุตสาหกรรมที่สร้างรายได้เข้าประเทศและยังช่วยกระจายรายได้ไปสู่ชุมชน ภาพยนตร์มีบทบาทต่อการส่งเสริมการท่องเที่ยวทำให้ประเทศได้รับประโยชน์ทั้งทางตรงและทางอ้อม ดังจะเห็นได้จากตัวอย่างปรากฏการณ์ของภาพยนตร์เรื่อง Lost in Thailand (2012) ภาพยนตร์ที่ได้รับความนิยมสูงมากในประเทศจีน โดยมีผู้ซื้อตั๋วเข้าชม 380 ล้านคน และทำรายได้กว่า 1.2 พันล้านบาท ซึ่งกระแสความนิยมอย่างท่วมท้นนี้ ส่งผลให้นักท่องเที่ยวจีนหลังไหลเข้ามาท่องเที่ยวที่ประเทศไทยรวม 3 ล้านคน (อนงค์นาฏ รัตติวิเวียงชัย, 2560) นั่นแสดงให้เห็นว่า ภาพยนตร์มีอิทธิพลโน้มน้าวใจให้คนดูเกิดทัศนคติ หรือพฤติกรรมในเชิงบวก ที่ทำให้ผู้ชมภาพยนตร์อยากเข้ามาท่องเที่ยวในประเทศ หรือในทางตรงกันข้ามก็อาจจะทำให้ผู้ชมรู้สึกไม่อยากมาเยือนก็อาจเป็นไปได้เช่นเดียวกัน โดยเฉพาะอย่างยิ่งรัฐไทยได้กำหนดให้กลุ่มนักท่องเที่ยวตามรอยภาพยนตร์หมายถึงการท่องเที่ยวตามรอยสถานที่ถ่ายทำจากสื่อบันเทิงอื่น ๆ ได้แก่ ละคร ซีรีส์ ฯลฯ ให้เป็นกลุ่มที่ต้องส่งเสริมอย่างจริงจังและต่อเนื่องในการวางแผนกำหนดนโยบายของกรมการท่องเที่ยว (กระทรวงการท่องเที่ยวและกีฬา, 2557)

ภาพยนตร์มีอิทธิพลต่อสังคมและวัฒนธรรมเป็นอย่างมาก ไม่เพียงแต่ให้ความบันเทิงเท่านั้น แต่ยังสามารถสะท้อนให้เห็นถึงภาพของสังคมและวัฒนธรรม โดยการศึกษาภาพยนตร์นั้นสามารถรับรู้และเข้าใจการเปลี่ยนแปลงและการพัฒนาของสังคม ก็ได้สืบทอดและอนุรักษ์วัฒนธรรมอีกด้วย ในขณะที่เดียวกันการท่องเที่ยวก็มีบทบาทต่อภาพยนตร์การท่องเที่ยว การท่องเที่ยวและภาพยนตร์มีความสัมพันธ์ซึ่งกันและกันอย่างลึกซึ้ง ซึ่งสามารถมองเห็นได้

จากหลายด้าน ภาพยนตร์ไม่เพียงแต่เป็นการบันเทิง แต่ยังเป็นสื่อที่มีอิทธิพลต่อการตัดสินใจของนักท่องเที่ยว ทำให้พวกเขาเริ่มสนใจและต้องการเยือนสถานที่ที่ปรากฏในภาพยนตร์ ในทางกลับกัน การท่องเที่ยวก็เป็นแรงบันดาลใจให้กับนักเขียนบทและผู้กำกับในการสร้างสรรค์ผลงานของตนเอง

องค์ความรู้ที่ได้รับจากงานวิจัย

จากการวิเคราะห์ลักษณะเฉพาะของภาพยนตร์รักแนวท่องเที่ยวของไทยนั้น ทำให้เห็นถึงความแตกต่างจากภาพยนตร์รักทั่ว ๆ ไป มีจุดประสงค์เพื่อที่จะนำเสนอการท่องเที่ยวไทยผ่านโครงเรื่อง ฉาก ตัวละคร และ บทสนทนา แต่ละองค์ประกอบต้องเชื่อมโยงกับการท่องเที่ยว โครงเรื่องต้องมีเรื่องราวเกี่ยวกับการออกเดินทางท่องเที่ยว ฉากที่ถ่ายทำในภาพยนตร์ต้องเป็นสถานที่ท่องเที่ยวของประเทศไทย ตัวละครต้องมีพฤติกรรมออกเดินทางไปยังสถานที่ท่องเที่ยวต่าง ๆ และบทสนทนาในภาพยนตร์จะทำหน้าที่ส่งเสริมข้อมูลการท่องเที่ยว ซึ่งจะทำให้ผู้ชมภาพยนตร์ได้รับรู้ข้อมูลต่าง ๆ จากภาพยนตร์รักแนวท่องเที่ยวได้อย่างสมจริง นอกจากนี้ ยังทำให้เห็นถึงการกระแสการท่องเที่ยวในสังคมที่อาจนำเสนอผ่านภาพยนตร์และในสมัยหลัง ๆ ฉากหรือสถานที่ท่องเที่ยวที่ปรากฏในภาพยนตร์รักแนวท่องเที่ยวนี้สามารถดึงดูดผู้ชมอยากตามรอยภาพยนตร์ ภาพยนตร์ก็ถือว่าเป็นสื่อที่ช่วยกระตุ้นอุตสาหกรรมการท่องเที่ยวด้วย

เอกสารอ้างอิง

- กระทรวงการท่องเที่ยวและกีฬา. (2557). *โครงการพัฒนาแหล่งท่องเที่ยวตามรอยหนังฮอลลีวู้ด*. ค้นคืนจาก <https://www.mots.go.th/News-view.php?nid=6192>.
- กำจร หลุยยะพงศ์ และสมสุข หินวิมาน. (2552). *หลอน รัก สับสน ในหนังไทย: ภาพยนตร์ไทยในรอบสามทศวรรษ (พ.ศ. 2520-2547) กรณีศึกษาตระกูลหนังผี หนังรัก และหนังยุคหลังสมัยใหม่*. กรุงเทพมหานคร: สำนักพิมพ์สยาม.
- ปิ่นต์ชนิต นันตติกุล. (2561). *การท่องเที่ยวตามรอยภาพยนตร์: กรณีศึกษา ภาพยนตร์แฟนเดย์ .แฟนกันแค่วันเดียว*. (สารนิพนธ์ปริญญาโทบริหารธุรกิจ). มหาวิทยาลัยมหิดล, กรุงเทพมหานคร.
- อนงค์นาฏ รัศมีเวียงชัย. (2560). ประเทศไทยในภาพยนตร์ต่างประเทศ. *วารสารศาสตร์*, 10(1), 151-190.
- อรุพงศ์ แพทย์คชา. (2559). องค์ประกอบภาพยนตร์และปัจจัยสื่อสารการตลาดแบบผสมผสานที่ส่งผลต่อพฤติกรรมการชมภาพยนตร์ไทยประเภทรักโรแมนติก. *วารสารวิจัยราชภัฏพระนคร สาขามนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์*, 11(1), 74-89.

ศักยภาพการตลาดเชิงประสบการณ์ที่ส่งผลต่อการกลับมาเที่ยวซ้ำ
ของนักท่องเที่ยวเชิงอาหารในจังหวัดพัทลุง
Potential of Experiential Marketing Affecting the Likelihood of
Gastronomy Tourists Revisiting Phatthalung Province

จันทร์จิตต์ ฐณะศิริ (Jantajit Thanasiri)

อาจารย์ประจำสาขาวิชาการจัดการการท่องเที่ยวและนวัตกรรมบริการ
คณะกรรมการท่องเที่ยวและอุตสาหกรรมบริการ มหาวิทยาลัยหอการค้าไทย

Lecturer of Tourism Management and Service Innovation,

School of Tourism and Services, University of the Thai Chamber of Commerce

E-mail: jantajitt@hotmail.com

Received: January 24, 2024, Revised: March 21, 2024, Accepted: May 20, 2024

บทคัดย่อ

บทความนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อศึกษาศักยภาพการตลาดเชิงประสบการณ์ที่ส่งผลต่อการกลับมาเที่ยวซ้ำของนักท่องเที่ยวเชิงอาหารในจังหวัดพัทลุง โดยดำเนินการวิจัยเชิงปริมาณ เก็บข้อมูลด้วยแบบสอบถามจากนักท่องเที่ยวเชิงอาหารชาวไทยในจังหวัดพัทลุง จำนวน 400 คน ใช้การสุ่มตัวอย่างแบบเจาะจง ผลการศึกษา พบว่า การตลาดเชิงประสบการณ์ทางประสาทสัมผัส ร้านอาหารหรือสถานที่ด้านการท่องเที่ยวเชิงอาหารในจังหวัดพัทลุงมีการจัดตกแต่งอาหารหรือจานอาหาร อยู่ในระดับมากที่สุด โดยประสบการณ์ทางความรู้สึก ข้อผู้ให้บริการหรือผู้เกี่ยวข้องกับการท่องเที่ยวเชิงอาหารในจังหวัดพัทลุงมีความเต็มใจในการให้บริการ ประสบการณ์ทางความคิด ข้อผู้ให้บริการหรือผู้เกี่ยวข้องกับการท่องเที่ยวเชิงอาหารในจังหวัดพัทลุงมีการอธิบายและให้ความรู้เกี่ยวกับอาหารท้องถิ่น ประสบการณ์ทางการกระทำ ข้อกิจกรรมการท่องเที่ยวเชิงอาหารในจังหวัดพัทลุงให้ท่านได้มีปฏิสัมพันธ์กับนักท่องเที่ยวเชิงอาหารท่านอื่น และประสบการณ์ทางการเชื่อมโยง ข้อการท่องเที่ยวเชิงอาหารในจังหวัดพัทลุงทำให้ท่านเห็นมุมมองใหม่ในสังคม อยู่ในระดับมาก สำหรับศักยภาพการตลาดเชิงประสบการณ์ที่ส่งผลทางบวกต่อการกลับมาเที่ยวซ้ำของนักท่องเที่ยวเชิงอาหารในจังหวัดพัทลุง โดยเรียงอันดับจากที่ส่งผลทางบวกสูงสุดไปยังที่ส่งผลทางบวกอันดับสุดท้าย ได้แก่ การตลาดเชิงประสบการณ์ทางความรู้สึก ประสบการณ์ทางการเชื่อมโยง ประสบการณ์ทางการกระทำ และประสบการณ์ทางประสาทสัมผัส ขณะที่การตลาดเชิงประสบการณ์ทางความคิด พบว่า ไม่ส่งผลต่อการกลับมาเที่ยวซ้ำ

คำสำคัญ: การท่องเที่ยวเชิงอาหาร การตลาดเชิงประสบการณ์ การกลับมาเที่ยวซ้ำ

Abstract

This article aims to study the potential impact of experiential marketing on the likelihood of gastronomy tourists revisiting Phatthalung Province. The research was conducted quantitatively, collecting data through questionnaires from 400 Thai gastronomy tourists visiting Phatthalung Province, using a purposive sampling method. The study found that sensory marketing experiences in gastronomy tourism spots in Phatthalung Province have the most impact, particularly in terms of dish decoration or food presentation. The affective aspect of experiential marketing, derived from the service providers or those involved in gastronomy tourism in Phatthalung Province,

demonstrates a high willingness to offer excellent service. The cognitive aspect involves providing information and knowledge about local cuisine. The behavioral aspect, related to gastronomy tourism activities in Phatthalung Province, allows participants to interact with other tourists. Finally, the transformative aspect of experiential marketing in gastronomy tourism in Phatthalung Province provides a new perspective on society rated at a high level. In conclusion, the potential of experiential marketing positively influences the likelihood of gastronomy tourists revisiting Phatthalung Province. The experiences are ranked from the highest to the lowest positive impact as follows: affective, transformative, behavioral, and sensory. However, cognitive experiences do not significantly contribute to the likelihood of repeat visitation.

Keywords: Gastronomy Tourism, Experiential Marketing, Revisit Tourism

บทนำ

อาหารนับเป็นสิ่งที่บ่งบอกถึงความเป็นมาของสังคมและสิ่งที่เจริญงอกงามที่สืบทอดต่อกันมาของประเทศต่าง ๆ โดยเฉพาะประเทศไทยซึ่งเป็นประเทศที่มีชื่อเสียงทางด้านอาหารติดอันดับโลก ด้วยอาหารไทยมีลักษณะที่แตกต่างกันตามวัฒนธรรมและวัตถุดิบ ซึ่งเป็นตัวแทนที่สะท้อนความโดดเด่นของวิถีชีวิต ทรัพยากร และภูมิปัญญาของแต่ละท้องถิ่นจนเป็นอัตลักษณ์และเป็นปัจจัยที่สำคัญควบคู่กับการท่องเที่ยว (โสรัจจ์ วิสุทธิแพทย์, อธิรุช ฉายศิริโชติ, และอรอนงค์ ทองมี, 2562, น. 12) อาหารจึงเป็นองค์ประกอบการท่องเที่ยวที่สำคัญประการหนึ่งที่สามารถดึงดูดใจนักท่องเที่ยวให้เดินทางมาเยือนยังจุดหมายปลายทางการท่องเที่ยว และเข้ามาสัมผัสสัมผัสรสชาติอาหารที่เป็นอัตลักษณ์ของท้องถิ่นนั้น ๆ (ชนิดตา โชติช่วง, 2565, น. 38) เนื่องด้วยอาหารสามารถนำเสนอประสบการณ์ที่แปลกใหม่ให้กับนักท่องเที่ยวได้ (ชมพูนุท ภาณุภาส, ปัญจพร ธนาวชิรานันท์, และกิ่งกนก เสาวภาวงศ์, 2564, น. 48) จึงเกิดการเดินทางในรูปแบบการท่องเที่ยวเชิงอาหารขึ้น ซึ่งเป็นการท่องเที่ยวที่มีแรงจูงใจและจุดมุ่งหมายด้านอาหารและเครื่องดื่ม ขณะเดียวกันนักท่องเที่ยวสามารถเพลิดเพลินไปกับการท่องเที่ยวในพื้นที่ ดังนั้นการท่องเที่ยวเชิงอาหารจึงเป็นการผสมผสานของอาหารและอัตลักษณ์เฉพาะพื้นที่ ทำให้นักท่องเที่ยวได้ใช้ประสาทสัมผัสทุกความรู้สึก ส่งผลให้อาหารเป็นประสบการณ์สำคัญในการท่องเที่ยว (เบญจมาภรณ์ ชำนาญฉา, 2561, น. 107) ซึ่งหลายพื้นที่มีการนำอาหารประจำถิ่นมาเป็นแรงจูงใจดึงดูดให้นักท่องเที่ยวมาสัมผัสประสบการณ์ และเป็นเครื่องมือในการส่งเสริมการตลาด (ยุลดา ทรัพย์สมบูรณ์ และวริยา ภัทรภิญโญพงศ์, 2564, น. 126) ที่สร้างความประทับใจจนนักท่องเที่ยวต้องการกลับมาเที่ยวซ้ำ

การกลับมาเที่ยวซ้ำเป็นความเต็มใจ ความตั้งใจ หรือความยินดีของนักท่องเที่ยวหรือผู้ใช้บริการที่จะกลับไปยังแหล่งท่องเที่ยวหรือมีส่วนร่วมในกิจกรรมซ้ำอีกครั้งยังจุดหมายปลายทางท่องเที่ยวนั้น (Abbasi, Kumaravelu, Goh, & Singh, 2021) ซึ่งเกิดจากคุณภาพประสบการณ์ ความไว้วางใจ และความพึงพอใจจากแหล่งท่องเที่ยว (Mannan, Chowdhury, Sarker, & Amir, 2019) หากแหล่งท่องเที่ยว สถานที่ หรืองานบริการใดที่ไม่มีนักท่องเที่ยวกลับมาซ้ำ ทำให้จำเป็นต้องหานักท่องเที่ยวใหม่อยู่ตลอดเวลา ขาดเสถียรภาพ ความน่าเชื่อถือ และความมั่นคง จนนำไปสู่การหยุดการดำเนินงาน จะเห็นได้ว่าความตั้งใจของนักท่องเที่ยวสามารถผลักดันให้แสดงพฤติกรรมเฉพาะเกี่ยวกับการกลับมาเที่ยวซ้ำได้ (Soliman, 2021) ดังนั้นการกลับมาเที่ยวซ้ำจึงมีเป้าหมายเพื่อการเติบโตและให้แหล่งท่องเที่ยวสามารถดำรงอยู่ได้อย่างยั่งยืน ตลอดจนเป็นการเพิ่มรายได้ ความเป็นอยู่ที่ดีให้กับคนในท้องถิ่นจากการเข้ามาท่องเที่ยวหรือการใช้บริการ และรายได้ส่วนนี้ยังสามารถนำไปพัฒนาปรับปรุงพื้นที่ให้มีคุณภาพ ความสวยงาม และความสะอาดสบายมากยิ่งขึ้น ซึ่งการท่องเที่ยวเชิงอาหารเป็นรูปแบบการท่องเที่ยวหนึ่งที่สำคัญในการขับเคลื่อน

ให้นักท่องเที่ยวเดินทางกลับมาซ้ำเพื่อรับประสบการณ์ที่มีคุณค่าและน่าจดจำ (Soonsan, Sukhabot, & Phakdee-Auksorn, 2023)

การทำตลาดเชิงประสบการณ์ นับเป็นเครื่องมือหนึ่งที่สามารถส่งผลให้นักท่องเที่ยวกลับมาเที่ยวซ้ำได้ด้วยแนวคิดของการตลาดเชิงประสบการณ์สามารถนำมาประยุกต์ใช้ได้หลายศาสตร์ รวมถึงด้านการท่องเที่ยวและบริการ โดยการตลาดเชิงประสบการณ์เป็นกระบวนการที่ใหม่ของการตลาดที่มุ่งเน้นต่อประสบการณ์ทั้งทางกายภาพและทางด้านจิตใจ (Keller, 2012) ผ่านประสบการณ์ทางประสาทสัมผัส (Sense) ประสบการณ์ทางความรู้สึก (Feel) ประสบการณ์ทางความคิด (Think) ประสบการณ์ทางการกระทำ (Act) และประสบการณ์ทางการเชื่อมโยง (Relate) (Schmitt & Zarantonello, 2013) กล่าวคือการตลาดเชิงประสบการณ์คือการที่ให้ความสำคัญกับประสบการณ์ที่นักท่องเที่ยวจะได้รับ โดยมีประสบการณ์เป็นองค์ประกอบหลักในการสร้างการตอบสนอง การรับรู้ มูลค่า และความรู้สึกที่แตกต่างให้กับนักท่องเที่ยว เพื่อให้นักท่องเที่ยวได้เข้ามาสัมผัสและรับประสบการณ์ทางการท่องเที่ยว (สุภารัตน์ โยสุใจ และกนกกานต์ แก้วนุช, 2565, น. 64) ซึ่งคุณค่าเชิงบวกจากประสบการณ์จะทำให้นักท่องเที่ยวกลับมาซ้ำหรือทำให้เกิดความภักดี และทำให้เมืองนั้นกลายเป็นหนึ่งในจุดหมายปลายทางยอดนิยม (Maulani & Presetyo, 2018)

พัทลุงหนึ่งในจังหวัดที่รัฐบาลจัดเป็นกลุ่มจังหวัดเมืองรองตามนโยบายส่งเสริมการท่องเที่ยวที่เรียงร้อยด้วยความเป็นท้องถิ่นที่เข้มข้นในมิติของวัฒนธรรม อาหารการกิน มิตรไมตรี และสถานที่ท่องเที่ยวที่ทำให้นักท่องเที่ยวอึ้งอัมเมใจเมื่อได้ไปเยือน มีความหลากหลายทางชีวภาพและทรัพยากรอันเหมาะสำหรับการท่องเที่ยวเป็นอย่างมาก ซึ่งมีสถานที่ท่องเที่ยวสำคัญทั้งทางประวัติศาสตร์และทางธรรมชาติ อีกทั้งยังมีวิถีชีวิตของผู้คนในพื้นที่ที่มีความดึงดูดใจ โดยเฉพาะในด้านอาหารทั้งอาหารทะเล ข้าวสังข์หยดข้าวพื้นเมืองพัทลุง วัตถุดิบประกอบอาหารจากกลุ่มน้ำทะเลน้อย (การท่องเที่ยวแห่งประเทศไทย, 2566) ทั้งนี้การท่องเที่ยวแห่งประเทศไทย (ททท.) จึงสนับสนุนการจัดโครงการท่องเที่ยวเชิงอาหารวิถีถิ่นพัทลุง ซึ่งเป็นการคัดเลือกพัฒนาสูตรอาหารท้องถิ่นให้เป็นสินค้าเชิงอัตลักษณ์ ภายใต้แนวคิด "เขา ป่า นา เลสาบ ทะเลน้อย" นำเสนอจุดเด่นและเสน่ห์ของอาหารพื้นบ้าน จำนวน 22 สูตร จาก 11 ชุมชนใน 11 อำเภอของจังหวัดพัทลุง ที่มีวัตถุดิบเฉพาะถิ่นและมีความเฉพาะตัว รวมทั้งมีเรื่องเล่าของอาหารแต่ละชนิดที่น่าสนใจ โดยมุ่งเผยแพร่เอกลักษณ์และอัตลักษณ์ของสูตรอาหารพื้นถิ่นจังหวัดพัทลุงนำมาต่อยอดพัฒนาเป็นสูตรอาหาร เพื่อส่งเสริมการท่องเที่ยวเชิงอาหารของจังหวัดพัทลุง และเพิ่มมูลค่าทางเศรษฐกิจกลับคืนสู่ชุมชน สร้างรายได้จากการท่องเที่ยวให้เพิ่มมากขึ้น ผสมผสานกับการแนะนำเส้นทางท่องเที่ยวในจังหวัดในรูปแบบใหม่ที่เชื่อมโยงกับผลิตภัณฑ์ที่พัฒนาจากวิถีชีวิตชุมชน (สำนักงานพัฒนาชุมชนจังหวัดพัทลุง, 2564)

แต่ทั้งนี้ยังพบปัญหาจากข้อมูลรายได้หลักของจังหวัดพัทลุงพบว่าภาคอุตสาหกรรมท่องเที่ยวจัดอยู่ในลำดับที่ 3 ของการสร้างรายได้รองจากภาคการเกษตรและภาคอุตสาหกรรม (สำนักงานสถิติจังหวัดพัทลุง, 2565) จากเหตุผลดังกล่าวข้างต้น ผู้วิจัยจึงสนใจศึกษาศักยภาพการตลาดเชิงประสบการณ์ที่ส่งผลต่อการกลับมาเที่ยวซ้ำของนักท่องเที่ยวเชิงอาหารในจังหวัดพัทลุง โดยเป็นการนำเรื่องการท่องเที่ยวเชิงอาหาร การตลาดเชิงประสบการณ์ และการกลับมาเที่ยวซ้ำมาบูรณาการร่วมกัน ซึ่งผลการศึกษาจะเป็นประโยชน์แก่ผู้ที่เกี่ยวข้องในการนำไปเป็นแนวทางสำหรับการทำตลาดที่สร้างประสบการณ์ที่ดีและมีคุณค่าให้แก่นักท่องเที่ยวเชิงอาหาร และนำไปสู่การพัฒนาการท่องเที่ยวเชิงอาหารของจังหวัดพัทลุงให้เกิดความยั่งยืนต่อไป

วัตถุประสงค์ของการวิจัย

เพื่อศึกษาศักยภาพการตลาดเชิงประสบการณ์ที่ส่งผลต่อการกลับมาเที่ยวซ้ำของนักท่องเที่ยวเชิงอาหารในจังหวัดพัทลุง

โดยสมมติฐานของการวิจัย คือ ศักยภาพการตลาดเชิงประสบการณ์ส่งผลต่อการกลับมาเที่ยวซ้ำของนักท่องเที่ยวเชิงอาหารในจังหวัดพัทลุง

วิธีดำเนินงานวิจัย

การวิจัยครั้งนี้เป็นการวิจัยเชิงปริมาณ (Quantitative Research) ซึ่งเป็นการออกแบบวิธีการวิจัยที่ควบคุมตัวแปรที่จะศึกษา มีการจัดทำเครื่องมือในการวิจัยที่ได้ทดสอบหาความเที่ยงตรงเชิงเนื้อหาและทดสอบความเชื่อมั่นที่สามารถวัดได้ ตลอดจนการใช้วิธีการทางสถิติในการวิเคราะห์และประมวลผลข้อมูล โดยมีรายละเอียดวิธีดำเนินงานวิจัยดังนี้

ประชากรและกลุ่มตัวอย่าง โดยกลุ่มตัวอย่างที่เป็นตัวแทนของประชากรในการเก็บข้อมูล คือ นักท่องเที่ยวชาวไทยที่เดินทางมาท่องเที่ยวเชิงอาหารในจังหวัดพัทลุง แต่เนื่องจากไม่ทราบจำนวนประชากรที่แท้จริง จึงกำหนดจำนวนกลุ่มตัวอย่างจากสูตรการคำนวณแบบไม่ทราบจำนวนประชากร โดยใช้สูตรของ W.G. Cochran กำหนดระดับความเชื่อมั่นร้อยละ 95 และยอมรับค่าความคลาดเคลื่อนจากการสุ่มตัวอย่างได้ร้อยละ 5 หรือ 0.05 ดังนั้น จึงได้ขนาดกลุ่มตัวอย่างในการศึกษาซึ่งเป็นนักท่องเที่ยวชาวไทยที่เดินทางมาท่องเที่ยวเชิงอาหารในจังหวัดพัทลุง จำนวน 385 คน ทั้งนี้ เพื่อป้องกันความผิดพลาดและให้เกิดความสมบูรณ์ของการตอบแบบสอบถามมากที่สุด จึงเพิ่มเติมกลุ่มตัวอย่างในการเก็บแบบสอบถามเป็น 400 คน ในการสุ่มตัวอย่างผู้วิจัยใช้การสุ่มตัวอย่างแบบเจาะจง (Purposive Sampling) เป็นการเลือกกลุ่มตัวอย่างที่ผู้วิจัยใช้เหตุผลในการเลือกเพื่อความเหมาะสมในการวิจัย ผู้วิจัยได้กำหนดเกณฑ์ในการเจาะจง คือ เป็นนักท่องเที่ยวชาวไทย อายุตั้งแต่ 20 ปี ด้วยบรรลุนิติภาวะตามกฎหมายระบุไว้ และเป็นผู้มีประสบการณ์การท่องเที่ยวเชิงอาหารในจังหวัดพัทลุงแล้ว

เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย โดยเครื่องมือที่ใช้ในการเก็บข้อมูลจากนักท่องเที่ยวชาวไทยที่เดินทางมาท่องเที่ยวเชิงอาหารในจังหวัดพัทลุง คือ แบบสอบถาม (Questionnaire) ซึ่งสอบถามเกี่ยวกับศักยภาพการตลาดเชิงประสบการณ์ที่ส่งผลต่อการกลับมาเที่ยวซ้ำของนักท่องเที่ยวเชิงอาหารในจังหวัดพัทลุง ใน 5 ด้าน ได้แก่ 1) การตลาดเชิงประสบการณ์ทางประสาทสัมผัส จำนวน 10 ข้อ 2) การตลาดเชิงประสบการณ์ทางความรู้สึก จำนวน 10 ข้อ 3) การตลาดเชิงประสบการณ์ทางความคิด จำนวน 10 ข้อ 4) การตลาดเชิงประสบการณ์ทางการกระทำ จำนวน 5 ข้อ และ 5) การตลาดเชิงประสบการณ์ทางการเชื่อมโยง จำนวน 5 ข้อ

โดยใช้มาตรวัดแบบลิเคิร์ต (Likert Scale) แบ่งคะแนนระดับออกเป็น 5 ระดับ และมีความหมายของแต่ละระดับ ได้แก่ ระดับ 5 หมายถึง มากที่สุด ระดับ 4 หมายถึง มาก ระดับ 3 หมายถึง ปานกลาง ระดับ 2 หมายถึง น้อย และระดับ 1 หมายถึง น้อยที่สุด ในการแปรความหมายของคะแนน ใช้คะแนนเฉลี่ยของกลุ่มตัวอย่างเป็นเกณฑ์ ผู้วิจัยใช้หลักเกณฑ์ในการแปลผลโดยใช้สูตรคำนวณค่าพิสัยตามช่วงชั้น คือ ช่วงคะแนน 4.21-5.00 หมายถึง ระดับมากที่สุด ช่วงคะแนน 3.41-4.20 หมายถึง ระดับมาก ช่วงคะแนน 2.61-3.40 หมายถึง ระดับปานกลาง ช่วงคะแนน 1.81-2.60 หมายถึง ระดับน้อย และช่วงคะแนน 1.00-1.80 หมายถึง ระดับน้อยที่สุด

ซึ่งแบบสอบถามได้มีการทดสอบคุณภาพ ได้แก่ การทดสอบหาความเที่ยงตรงเชิงเนื้อหา (Validity) โดยนำแบบสอบถามที่ผู้วิจัยสร้างขึ้นไปให้ผู้เชี่ยวชาญ จำนวน 3 คน ทำการตรวจสอบ และผู้วิจัยนำมาหาค่าดัชนีความสอดคล้อง (IOC: Item-Objective Congruence Index) และการทดสอบความเชื่อมั่น (Reliability) ผู้วิจัยนำแบบสอบถามที่ปรับปรุงแล้วไปทดลองเครื่องมือ (Try-Out) กับประชากรที่ไม่ใช่กลุ่มตัวอย่าง แต่มีลักษณะเช่นเดียวกับกลุ่มตัวอย่างในการศึกษา จำนวน 30 คน และหาค่าความเชื่อมั่นโดยใช้วิธีสัมประสิทธิ์แอลฟา

การวิเคราะห์ข้อมูล ผู้วิจัยวิเคราะห์ข้อมูลที่ได้จากแบบสอบถามด้วยการใช้โปรแกรมคอมพิวเตอร์สำเร็จรูปทำการหาค่าต่าง ๆ โดยระดับศักยภาพการตลาดเชิงประสบการณ์ ใช้ค่าเฉลี่ย (Mean) และส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน (Standard Deviation) และศักยภาพการตลาดเชิงประสบการณ์ที่ส่งผลต่อการกลับมาเที่ยวซ้ำของนักท่องเที่ยวเชิงอาหารในจังหวัดพัทลุง ใช้การวิเคราะห์การถดถอยเชิงเส้นพหุคูณ (Multiple Linear Regression)

ผลการวิจัย

ผลการศึกษาข้อมูลทั่วไปของกลุ่มตัวอย่าง ข้อมูลทั่วไปของกลุ่มตัวอย่างหรือนักท่องเที่ยวชาวไทยที่เดินทางมาท่องเที่ยวเชิงอาหารในจังหวัดพัทลุง จำนวน 400 คน มีผลการศึกษาดังนี้

เพศ พบว่า กลุ่มตัวอย่างส่วนใหญ่เป็นเพศหญิง จำนวน 209 คน คิดเป็นร้อยละ 52.3 รองลงมาเป็นเพศชาย จำนวน 191 คน คิดเป็นร้อยละ 47.8

อายุ พบว่า กลุ่มตัวอย่างส่วนใหญ่มีอายุ 30-39 ปี จำนวน 135 คน คิดเป็นร้อยละ 33.8 รองลงมา อายุ 20-29 ปี จำนวน 131 คน คิดเป็นร้อยละ 32.8 อายุ 40-49 ปี จำนวน 103 คน คิดเป็นร้อยละ 25.8 อายุ 50-59 ปี จำนวน 25 คน คิดเป็นร้อยละ 6.3 และอายุตั้งแต่ 60 ปีขึ้นไป จำนวน 6 คน คิดเป็นร้อยละ 1.5 ตามลำดับ

สถานภาพ พบว่า กลุ่มตัวอย่างส่วนใหญ่มีสถานภาพโสด จำนวน 227 คน คิดเป็นร้อยละ 56.8 รองลงมา สถานภาพสมรส จำนวน 131 คน คิดเป็นร้อยละ 32.8 หย่าร้าง/แยกกันอยู่ จำนวน 41 คน คิดเป็นร้อยละ 10.3 และอื่น ๆ จำนวน 1 คน คิดเป็นร้อยละ 0.3 ตามลำดับ

วุฒิการศึกษา พบว่า กลุ่มตัวอย่างส่วนใหญ่มีวุฒิการศึกษาระดับปริญญาตรี จำนวน 375 คน คิดเป็นร้อยละ 93.8 รองลงมาต่ำกว่าปริญญาตรี จำนวน 14 คน คิดเป็นร้อยละ 3.5 และสูงกว่าปริญญาตรี จำนวน 11 คน คิดเป็นร้อยละ 2.8 ตามลำดับ

อาชีพ พบว่า กลุ่มตัวอย่างส่วนใหญ่มีอาชีพเป็นพนักงานบริษัทเอกชน จำนวน 154 คน คิดเป็นร้อยละ 38.5 รองลงมาเจ้าของธุรกิจ/กิจการส่วนตัว จำนวน 102 คน คิดเป็นร้อยละ 25.5 ข้าราชการ/รัฐวิสาหกิจ จำนวน 86 คน คิดเป็นร้อยละ 21.5 พ่อบ้าน/แม่บ้าน จำนวน 25 คน คิดเป็นร้อยละ 6.3 เกษียณอายุ จำนวน 17 คน คิดเป็นร้อยละ 4.3 นักเรียน/นักศึกษา จำนวน 13 คน คิดเป็นร้อยละ 3.3 และอื่น ๆ จำนวน 3 คน คิดเป็นร้อยละ 0.8 ตามลำดับ

รายได้เฉลี่ยต่อเดือน พบว่า กลุ่มตัวอย่างส่วนใหญ่มีรายได้เฉลี่ยต่อเดือน 20,001-30,000 บาท จำนวน 212 คน คิดเป็นร้อยละ 53 รองลงมา รายได้เฉลี่ยต่อเดือน 30,001-40,000 บาท จำนวน 88 คน คิดเป็นร้อยละ 22 รายได้เฉลี่ยต่อเดือน 10,001-20,000 บาท จำนวน 76 คน คิดเป็นร้อยละ 19 รายได้เฉลี่ยต่อเดือน 40,001-50,000 บาท จำนวน 8 คน คิดเป็นร้อยละ 2 รายได้เฉลี่ยต่อเดือนมากกว่า 50,000 บาทขึ้นไป จำนวน 8 คน คิดเป็นร้อยละ 2 และรายได้เฉลี่ยต่อเดือนต่ำกว่า 10,000 บาท จำนวน 7 คน คิดเป็นร้อยละ 1.8 ตามลำดับ

ภูมิลำเนา พบว่า กลุ่มตัวอย่างส่วนใหญ่มีภูมิลำเนาอยู่ภาคใต้ จำนวน 329 คน คิดเป็นร้อยละ 82.25 ภาคกลาง จำนวน 32 คน คิดเป็นร้อยละ 8 ภาคอีสาน จำนวน 23 คน คิดเป็นร้อยละ 5.75 และภาคเหนือ จำนวน 16 คน คิดเป็นร้อยละ 4 ตามลำดับ

ผลการศึกษาค่าเฉลี่ยและส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน ศักยภาพการตลาดเชิงประสบการณ์ที่ส่งผลกระทบต่ออาการกลับมาเที่ยวซ้ำของนักท่องเที่ยวเชิงอาหารในจังหวัดพัทลุง ได้แก่ การตลาดเชิงประสบการณ์ทางประสาทสัมผัส การตลาดเชิงประสบการณ์ทางความรู้สึก การตลาดเชิงประสบการณ์ประสบการณ์ทางความคิด การตลาดเชิงประสบการณ์ประสบการณ์ทางการกระทำ และการตลาดเชิงประสบการณ์ประสบการณ์ทางการเชื่อมโยง มีรายละเอียดดังนี้

ตารางที่ 1 ผลการศึกษาค่าเฉลี่ยและส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน

ศักยภาพการตลาดเชิงประสบการณ์ (Experiential Marketing)	\bar{x}	S.D.	ระดับ	อันดับ
1. การตลาดเชิงประสบการณ์ทางประสาทสัมผัส (Sense)				
1.1 การพบเห็นโฆษณาประชาสัมพันธ์ทางช่องทางต่าง ๆ เกี่ยวกับการท่องเที่ยวเชิงอาหารของจังหวัดพัทลุงก่อนการเดินทาง	3.30	0.585	มาก	10

ศักยภาพการตลาดเชิงประสบการณ์ (Experiential Marketing)	\bar{x}	S.D.	ระดับ	อันดับ
1.2 ร้านอาหารหรือสถานที่ด้านการท่องเที่ยวเชิงอาหารในจังหวัด พัทลุงมีการจัดตกแต่งอาหารหรือจานอาหาร	4.23	0.726	มากที่สุด	1
1.3 ร้านอาหารหรือสถานที่ด้านการท่องเที่ยวเชิงอาหารในจังหวัด พัทลุงมีการจัดตกแต่งร้านหรือสถานที่ที่สะท้อนลักษณะเฉพาะของ ท้องถิ่น	3.69	0.667	มาก	9
1.4 ร้านอาหารหรือสถานที่ด้านการท่องเที่ยวเชิงอาหารในจังหวัด พัทลุงมีรูปภาพตัวอย่างอาหารท้องถิ่นที่จำหน่ายให้ชม	3.71	0.768	มาก	8
1.5 ร้านอาหารหรือสถานที่ด้านการท่องเที่ยวเชิงอาหารในจังหวัด พัทลุงมีการเปิดเพลงท้องถิ่นให้เข้ากับบรรยากาศ	3.94	0.803	มาก	2
1.6 ร้านอาหารหรือสถานที่ด้านการท่องเที่ยวเชิงอาหารในจังหวัด พัทลุงมีอาหารท้องถิ่นให้เลือกหลากหลายประเภท	3.81	0.680	มาก	5
1.7 ร้านอาหารหรือสถานที่ด้านการท่องเที่ยวเชิงอาหารในจังหวัด พัทลุงมีอาหารท้องถิ่นที่ใส่บรรจุภัณฑ์ตั้งวางให้เลือกหยิบจับสัมผัสได้	3.75	0.767	มาก	7

ตารางที่ 1 (ต่อ)

ศักยภาพการตลาดเชิงประสบการณ์ (Experiential Marketing)	\bar{x}	S.D.	ระดับ	อันดับ
1.8 ร้านอาหารหรือสถานที่ด้านการท่องเที่ยวเชิงอาหารในจังหวัด พัทลุงมีอาหารท้องถิ่นให้ลองชิมก่อนซื้อ	3.87	0.768	มาก	4
1.9 อาหารท้องถิ่นของจังหวัดพัทลุงมีรสชาติอาหารเป็นเอกลักษณ์	3.78	0.701	มาก	6
1.10 อาหารท้องถิ่นของจังหวัดพัทลุงมีกลิ่นอาหารที่เป็นเอกลักษณ์	3.93	0.643	มาก	3
2. การตลาดเชิงประสบการณ์ทางความรู้สึก (Feel)				
2.1 ผู้ให้บริการหรือผู้เกี่ยวข้องกับการท่องเที่ยวเชิงอาหารในจังหวัด พัทลุงให้การต้อนรับท่านอย่างอบอุ่น	3.51	0.637	มาก	10
2.2 ผู้ให้บริการหรือผู้เกี่ยวข้องกับการท่องเที่ยวเชิงอาหารในจังหวัด พัทลุงมีความเต็มใจในการให้บริการ	3.97	0.745	มาก	1
2.3 ผู้ให้บริการหรือผู้เกี่ยวข้องกับการท่องเที่ยวเชิงอาหารในจังหวัด พัทลุงมีการสร้างปฏิสัมพันธ์กับท่านในระหว่างการท่องเที่ยว	3.78	0.741	มาก	6
2.4 ผู้ให้บริการหรือผู้เกี่ยวข้องกับการท่องเที่ยวเชิงอาหารในจังหวัด พัทลุงมีความยิ้มแย้มและมนุษยสัมพันธ์ที่ดี	3.78	0.750	มาก	7
2.5 ร้านอาหารหรือสถานที่ด้านการท่องเที่ยวเชิงอาหารในจังหวัด พัทลุงมีการใช้วัตถุดิบหรือเครื่องปรุงรสที่มีอยู่ในท้องถิ่นนำมาประกอบ อาหาร	3.79	0.723	มาก	5
2.6 ร้านอาหารหรือสถานที่ด้านการท่องเที่ยวเชิงอาหารในจังหวัด พัทลุงมีการประกอบอาหารที่มีความปลอดภัยจากเคมีเกษตร	3.84	0.738	มาก	3
2.7 อาหารท้องถิ่นของจังหวัดพัทลุงมีคุณค่าทางโภชนาการ	3.76	0.730	มาก	8
2.8 ร้านอาหารหรือสถานที่ด้านการท่องเที่ยวเชิงอาหารในจังหวัด พัทลุงมีภาพลักษณ์ที่ดี	3.92	0.691	มาก	2

ศักยภาพการตลาดเชิงประสบการณ์ (Experiential Marketing)	\bar{x}	S.D.	ระดับ	อันดับ
2.9 ร้านอาหารหรือสถานที่ด้านการท่องเที่ยวเชิงอาหารในจังหวัดพัทลุงตั้งราคาอาหารที่เหมาะสมกับคุณภาพอาหาร	3.73	0.686	มาก	9
2.10 สถานที่ด้านการท่องเที่ยวเชิงอาหารในจังหวัดพัทลุงมีการจัดกิจกรรมการท่องเที่ยวเชิงอาหารที่ทำให้ท่านรู้สึกจดจำ	3.82	0.742	มาก	4
3. การตลาดเชิงประสบการณ์ทางความคิด (Think)				
3.1 ชื่อเสียงด้านการท่องเที่ยวเชิงอาหารในจังหวัดพัทลุงมีผลต่อการตัดสินใจเดินทางมาเยือน	3.58	0.714	มาก	10
3.2 ผู้ให้บริการหรือผู้เกี่ยวข้องกับการท่องเที่ยวเชิงอาหารในจังหวัดพัทลุงมีการอธิบายและให้ความรู้เกี่ยวกับอาหารท้องถิ่น	4.03	0.744	มาก	1

ตารางที่ 1 (ต่อ)

ศักยภาพการตลาดเชิงประสบการณ์ (Experiential Marketing)	\bar{x}	S.D.	ระดับ	อันดับ
3.3 การท่องเที่ยวเชิงอาหารในจังหวัดพัทลุงทำให้ท่านมีความรู้และความเข้าใจในวิถีชีวิตคนท้องถิ่น	3.76	0.769	มาก	5
3.4 ผู้ให้บริการหรือผู้เกี่ยวข้องกับการท่องเที่ยวเชิงอาหารในจังหวัดพัทลุงมีการแสดงออกซึ่งทัศนคติที่ดีต่อการท่องเที่ยวและนักท่องเที่ยว	3.83	0.715	มาก	3
3.5 สถานที่ด้านการท่องเที่ยวเชิงอาหารในจังหวัดพัทลุงมีกิจกรรมเกี่ยวกับอาหารที่ทำให้ท่านมีจินตนาการและความคิดสร้างสรรค์เกิดขึ้น	3.66	0.721	มาก	9
3.6 การเข้าใช้บริการด้านการท่องเที่ยวเชิงอาหารในจังหวัดพัทลุงทำให้ท่านสามารถเพิ่มพูนความรู้ทางด้านอาหารท้องถิ่น	3.79	0.731	มาก	4
3.7 การท่องเที่ยวเชิงอาหารในจังหวัดพัทลุงเปิดโอกาสให้ท่านได้แลกเปลี่ยนข้อคิดเห็น	3.74	0.740	มาก	6
3.8 ผู้ให้บริการหรือผู้เกี่ยวข้องกับการท่องเที่ยวเชิงอาหารในจังหวัดพัทลุงให้ท่านมีส่วนร่วมในการแก้ไขปัญหา	3.83	0.704	มาก	2
3.9 ผู้ให้บริการหรือผู้เกี่ยวข้องกับการท่องเที่ยวเชิงอาหารในจังหวัดพัทลุงใช้สื่อต่าง ๆ (เช่น ป้าย บอร์ด) ประกอบการสร้างความรู้และความเข้าใจเกี่ยวกับอาหารท้องถิ่น	3.74	0.706	มาก	7
3.10 ผู้ให้บริการหรือผู้เกี่ยวข้องกับการท่องเที่ยวเชิงอาหารในจังหวัดพัทลุงได้จัดให้มีคอกุเทศก์ท้องถิ่นหรือคนในชุมชนเป็นผู้สื่อความหมายในกิจกรรมการท่องเที่ยวเชิงอาหาร	3.72	0.680	มาก	8
4. การตลาดเชิงประสบการณ์ทางการกระทำ (ACT)				
4.1 การท่องเที่ยวเชิงอาหารในจังหวัดพัทลุงมีกิจกรรมให้ท่านได้เข้าไปมีส่วนร่วมในการประกอบอาหาร	3.44	0.622	มาก	5
4.2 กิจกรรมการท่องเที่ยวเชิงอาหารในจังหวัดพัทลุงให้ท่านได้มีปฏิสัมพันธ์กับนักท่องเที่ยวเชิงอาหารท่านอื่น	4.01	0.749	มาก	1
4.3 การท่องเที่ยวเชิงอาหารในจังหวัดพัทลุงมีรูปแบบกิจกรรม	3.70	0.747	มาก	4

ศักยภาพการตลาดเชิงประสบการณ์ (Experiential Marketing)	\bar{x}	S.D.	ระดับ	อันดับ
เกี่ยวกับอาหารให้เลือกทำอย่างหลากหลาย				
4.4 การท่องเที่ยวเชิงอาหารในจังหวัดพัทลุงทำให้ท่านมีพฤติกรรมเกี่ยวกับการรับประทานอาหารท้องถิ่นเปลี่ยนไปในทางที่ดีขึ้น	3.84	0.727	มาก	2
4.5 การท่องเที่ยวเชิงอาหารในจังหวัดพัทลุงทำให้ท่านสามารถนำเรื่องอาหารท้องถิ่นมาปรับใช้เพื่อทำอาหารในชีวิตประจำวันได้	3.73	0.689	มาก	3

ตารางที่ 1 (ต่อ)

ศักยภาพการตลาดเชิงประสบการณ์ (Experiential Marketing)	\bar{x}	S.D.	ระดับ	อันดับ
5. การตลาดเชิงประสบการณ์ทางการเชื่อมโยง (Relate)				
5.1 การท่องเที่ยวเชิงอาหารในจังหวัดพัทลุงทำให้ท่านสามารถเข้าถึงสังคมได้มากขึ้น	3.51	0.648	มาก	5
5.2 การท่องเที่ยวเชิงอาหารในจังหวัดพัทลุงทำให้ท่านเห็นมุมมองใหม่ในสังคม	4.00	0.713	มาก	1
5.3 การท่องเที่ยวเชิงอาหารในจังหวัดพัทลุงทำให้ท่านเป็นที่ยอมรับในกลุ่มสังคมมากขึ้น (เช่น ครอบครัว ญาติ เพื่อน)	3.77	0.682	มาก	4
5.4 การท่องเที่ยวเชิงอาหารในจังหวัดพัทลุงมีความเชื่อมโยงในการท่องเที่ยวรูปแบบอื่น ๆ ในจังหวัดพัทลุง (เช่น การท่องเที่ยวโดยชุมชน)	3.79	0.720	มาก	3
5.5 การท่องเที่ยวเชิงอาหารในจังหวัดพัทลุงสามารถเชื่อมโยงให้เห็นถึงเอกลักษณ์และวิถีชีวิตคนในท้องถิ่น	3.84	0.721	มาก	2

จากตารางที่ 1 ศักยภาพการตลาดเชิงประสบการณ์ทางประสาทสัมผัส (Sense) เมื่อพิจารณาเป็นรายข้อย่อย พบว่า อันดับแรก คือ ร้านอาหารหรือสถานที่ด้านการท่องเที่ยวเชิงอาหารในจังหวัดพัทลุงมีการจัดตกแต่งอาหารหรือจานอาหาร อยู่ในระดับมากที่สุด ($\bar{x} = 4.23$) รองลงมา คือ ร้านอาหารหรือสถานที่ด้านการท่องเที่ยวเชิงอาหารในจังหวัดพัทลุงมีการเปิดเพลงท้องถิ่นให้เข้ากับบรรยากาศ อยู่ในระดับมาก ($\bar{x} = 3.94$) อันดับต่อมา คือ อาหารท้องถิ่นของจังหวัดพัทลุงมีกลิ่นอาหารที่เป็นเอกลักษณ์ อยู่ในระดับมาก ($\bar{x} = 3.93$) ร้านอาหารหรือสถานที่ด้านการท่องเที่ยวเชิงอาหารในจังหวัดพัทลุงมีอาหารท้องถิ่นให้ลองชิมก่อนซื้อ อยู่ในระดับมาก ($\bar{x} = 3.87$) ร้านอาหารหรือสถานที่ด้านการท่องเที่ยวเชิงอาหารในจังหวัดพัทลุงมีอาหารท้องถิ่นให้เลือกหลากหลายประเภท อยู่ในระดับมาก ($\bar{x} = 3.81$) อาหารท้องถิ่นของจังหวัดพัทลุงมีรสชาติอาหารเป็นเอกลักษณ์ อยู่ในระดับมาก ($\bar{x} = 3.78$) ร้านอาหารหรือสถานที่ด้านการท่องเที่ยวเชิงอาหารในจังหวัดพัทลุงมีอาหารท้องถิ่นที่ใส่บรรจุภัณฑ์ตั้งวางให้เลือกหยิบจับสัมผัสได้ อยู่ในระดับมาก ($\bar{x} = 3.75$) ร้านอาหารหรือสถานที่ด้านการท่องเที่ยวเชิงอาหารในจังหวัดพัทลุงมีรูปภาพตัวอย่างอาหารท้องถิ่นที่จำหน่ายให้ชม อยู่ในระดับมาก ($\bar{x} = 3.71$) ร้านอาหารหรือสถานที่ด้านการท่องเที่ยวเชิงอาหารในจังหวัดพัทลุงมีการจัดตกแต่งร้านหรือสถานที่ที่สะท้อนลักษณะเฉพาะของท้องถิ่น อยู่ในระดับมาก ($\bar{x} = 3.69$) เรียงตามอันดับ และอันดับสุดท้าย คือ การพบเห็นโฆษณาประชาสัมพันธ์ทางช่องทางต่าง ๆ เกี่ยวกับการท่องเที่ยวเชิงอาหารของจังหวัดพัทลุงก่อนการเดินทาง อยู่ในระดับมาก ($\bar{x} = 3.30$)

ศักยภาพการตลาดเชิงประสบการณ์ทางความรู้สึก (Feel) เมื่อพิจารณาเป็นรายข้อย่อย พบว่า อันดับแรก คือ ผู้ให้บริการหรือผู้เกี่ยวข้องกับการท่องเที่ยวเชิงอาหารในจังหวัดพัทลุงมีความเต็มใจในการให้บริการ อยู่ในระดับมาก ($\bar{X} = 3.97$) รองลงมา คือ ร้านอาหารหรือสถานที่ด้านการท่องเที่ยวเชิงอาหารในจังหวัดพัทลุงมีภาพลักษณ์ที่ดี อยู่ในระดับมาก ($\bar{X} = 3.92$) อันดับต่อมา คือ ร้านอาหารหรือสถานที่ด้านการท่องเที่ยวเชิงอาหารในจังหวัดพัทลุงมีการประกอบอาหารที่มีความปลอดภัยจากเคมีเกษตร อยู่ในระดับมาก ($\bar{X} = 3.84$) สถานที่ด้านการท่องเที่ยวเชิงอาหารในจังหวัดพัทลุงมีการจัดกิจกรรมการท่องเที่ยวเชิงอาหารที่ทำให้ท่านรู้สึกจดจำ อยู่ในระดับมาก ($\bar{X} = 3.82$) ร้านอาหารหรือสถานที่ด้านการท่องเที่ยวเชิงอาหารในจังหวัดพัทลุงมีการใช้วัตถุดิบหรือเครื่องปรุงรสที่มีอยู่ในท้องถิ่นนำมาประกอบอาหาร อยู่ในระดับมาก ($\bar{X} = 3.79$) ผู้ให้บริการหรือผู้เกี่ยวข้องกับการท่องเที่ยวเชิงอาหารในจังหวัดพัทลุงมีความยิ้มแย้มและมนุษยสัมพันธ์ที่ดี อยู่ในระดับมาก ($\bar{X} = 3.78$) ผู้ให้บริการหรือผู้เกี่ยวข้องกับการท่องเที่ยวเชิงอาหารในจังหวัดพัทลุงมีการสร้างปฏิสัมพันธ์กับท่านในระหว่างการท่องเที่ยว อยู่ในระดับมาก ($\bar{X} = 3.78$) อาหารท้องถิ่นของจังหวัดพัทลุงมีคุณค่าทางโภชนาการ อยู่ในระดับมาก ($\bar{X} = 3.76$) ร้านอาหารหรือสถานที่ด้านการท่องเที่ยวเชิงอาหารในจังหวัดพัทลุงตั้งราคาอาหารที่เหมาะสมกับคุณภาพอาหาร อยู่ในระดับมาก ($\bar{X} = 3.73$) เรียงตามอันดับและอันดับสุดท้าย คือ ผู้ให้บริการหรือผู้เกี่ยวข้องกับการท่องเที่ยวเชิงอาหารในจังหวัดพัทลุงให้การต้อนรับท่านอย่างอบอุ่น อยู่ในระดับมาก ($\bar{X} = 3.51$)

ศักยภาพการตลาดเชิงประสบการณ์ทางความคิด (Think) เมื่อพิจารณาเป็นรายข้อย่อย พบว่า อันดับแรก คือ ผู้ให้บริการหรือผู้เกี่ยวข้องกับการท่องเที่ยวเชิงอาหารในจังหวัดพัทลุงมีการอธิบายและให้ความรู้เกี่ยวกับอาหารท้องถิ่น อยู่ในระดับมาก ($\bar{X} = 4.03$) รองลงมา คือ ผู้ให้บริการหรือผู้เกี่ยวข้องกับการท่องเที่ยวเชิงอาหารในจังหวัดพัทลุงให้ท่านมีส่วนร่วมในการแก้ไขปัญหา อยู่ในระดับมาก ($\bar{X} = 3.83$) ผู้ให้บริการหรือผู้เกี่ยวข้องกับการท่องเที่ยวเชิงอาหารในจังหวัดพัทลุงมีการแสดงออกซึ่งทัศนคติที่ดีต่อการท่องเที่ยวและนักท่องเที่ยว อยู่ในระดับมาก ($\bar{X} = 3.83$) อันดับต่อมา คือ การเข้าใช้บริการด้านการท่องเที่ยวเชิงอาหารในจังหวัดพัทลุงทำให้ท่านสามารถเพิ่มพูนความรู้ทางด้านอาหารท้องถิ่น อยู่ในระดับมาก ($\bar{X} = 3.79$) การท่องเที่ยวเชิงอาหารในจังหวัดพัทลุงทำให้ท่านมีความรู้และความเข้าใจในวิถีชีวิตคนท้องถิ่น อยู่ในระดับมาก ($\bar{X} = 3.76$) การท่องเที่ยวเชิงอาหารในจังหวัดพัทลุงเปิดโอกาสให้ท่านได้แลกเปลี่ยนข้อคิดเห็น อยู่ในระดับมาก ($\bar{X} = 3.74$) ผู้ให้บริการหรือผู้เกี่ยวข้องกับการท่องเที่ยวเชิงอาหารในจังหวัดพัทลุงใช้สื่อต่าง ๆ (เช่น ป้าย บอร์ด) ประกอบการสร้างความรู้และความเข้าใจเกี่ยวกับอาหารท้องถิ่น อยู่ในระดับมาก ($\bar{X} = 3.74$) ผู้ให้บริการหรือผู้เกี่ยวข้องกับการท่องเที่ยวเชิงอาหารในจังหวัดพัทลุงได้จัดให้มีมีคคุเทศก์ท้องถิ่นหรือคนในชุมชนเป็นผู้สื่อความหมายในกิจกรรมการท่องเที่ยวเชิงอาหาร อยู่ในระดับมาก ($\bar{X} = 3.72$) สถานที่ด้านการท่องเที่ยวเชิงอาหารในจังหวัดพัทลุงมีกิจกรรมเกี่ยวกับอาหารที่ทำให้ท่านมีจินตนาการและความคิดสร้างสรรค์เกิดขึ้น อยู่ในระดับมาก ($\bar{X} = 3.66$) เรียงตามอันดับ และอันดับสุดท้าย คือ ชื่อเสียงด้านการท่องเที่ยวเชิงอาหารในจังหวัดพัทลุงมีผลต่อการตัดสินใจเดินทางมาเยือน อยู่ในระดับมาก ($\bar{X} = 3.58$)

ศักยภาพการตลาดเชิงประสบการณ์ทางการกระทำ (ACT) เมื่อพิจารณาเป็นรายข้อย่อย พบว่า อันดับแรก คือ กิจกรรมการท่องเที่ยวเชิงอาหารในจังหวัดพัทลุงให้ท่านได้มีปฏิสัมพันธ์กับนักท่องเที่ยวเชิงอาหารท่านอื่น อยู่ในระดับมาก ($\bar{X} = 4.01$) รองลงมา คือ การท่องเที่ยวเชิงอาหารในจังหวัดพัทลุงทำให้ท่านมีพฤติกรรมเกี่ยวกับการรับประทานอาหารท้องถิ่นเปลี่ยนไปในทางที่ดีขึ้น อยู่ในระดับมาก ($\bar{X} = 3.84$) อันดับต่อมา คือ การท่องเที่ยวเชิงอาหารในจังหวัดพัทลุงทำให้ท่านสามารถนำเรื่องอาหารท้องถิ่นมาปรับใช้เพื่อทำอาหารในชีวิตประจำวันได้ อยู่ในระดับมาก ($\bar{X} = 3.73$) การท่องเที่ยวเชิงอาหารในจังหวัดพัทลุงมีรูปแบบกิจกรรมเกี่ยวกับอาหารให้เลือกทำอย่างหลากหลาย อยู่ในระดับมาก ($\bar{X} = 3.70$) เรียงตามอันดับ และอันดับสุดท้าย คือ การท่องเที่ยวเชิงอาหารในจังหวัดพัทลุงมีกิจกรรมให้ท่านได้เข้าไปมีส่วนร่วมในการประกอบอาหาร อยู่ในระดับมาก ($\bar{X} = 3.44$)

ศักยภาพการตลาดเชิงประสบการณ์ทางการเชื่อมโยง (Relate) เมื่อพิจารณาเป็นรายข้อย่อย พบว่า อันดับแรก คือ การท่องเที่ยวเชิงอาหารในจังหวัดพัทลุงทำให้ท่านเห็นมุมมองใหม่ในสังคม อยู่ในระดับมาก ($\bar{X} = 4.00$)

รองลงมา คือ การท่องเที่ยวเชิงอาหารในจังหวัดพัทลุงสามารถเชื่อมโยงให้เห็นถึงเอกลักษณ์และวิถีชีวิตคนในท้องถิ่น อยู่ในระดับมาก ($\bar{X} = 3.84$) อันดับต่อมา คือ การท่องเที่ยวเชิงอาหารในจังหวัดพัทลุงมีความเชื่อมโยงในการท่องเที่ยว รูปแบบอื่น ๆ ในจังหวัดพัทลุง (เช่น การท่องเที่ยวโดยชุมชน) อยู่ในระดับมาก ($\bar{X} = 3.79$) การท่องเที่ยวเชิงอาหารในจังหวัดพัทลุงทำให้ท่านเป็นที่ยอมรับในกลุ่มสังคมมากขึ้น (เช่น ครอบครัว ญาติ เพื่อน) อยู่ในระดับมาก ($\bar{X} = 3.77$) เรียงตามอันดับ และอันดับสุดท้าย คือ การท่องเที่ยวเชิงอาหารในจังหวัดพัทลุงทำให้ท่านสามารถเข้าสังคมได้มากขึ้น อยู่ในระดับมาก ($\bar{X} = 3.51$)

ผลการทดสอบสมมติฐาน ศักยภาพการตลาดเชิงประสบการณ์ที่ส่งผลต่อการกลับมาเที่ยวซ้ำของนักท่องเที่ยวเชิงอาหารในจังหวัดพัทลุง

H_0 : ศักยภาพการตลาดเชิงประสบการณ์ไม่ส่งผลต่อการกลับมาเที่ยวซ้ำของนักท่องเที่ยวเชิงอาหารในจังหวัดพัทลุง

H_1 : ศักยภาพการตลาดเชิงประสบการณ์ส่งผลต่อการกลับมาเที่ยวซ้ำของนักท่องเที่ยวเชิงอาหารในจังหวัดพัทลุง

การวิจัยครั้งนี้ได้ทำการทดสอบอิทธิพลของตัวแปรอิสระ คือ ศักยภาพการตลาดเชิงประสบการณ์ที่ส่งผลต่อการกลับมาเที่ยวซ้ำของนักท่องเที่ยวเชิงอาหารในจังหวัดพัทลุง ซึ่งประกอบด้วย 5 ตัวแปร ได้แก่ การตลาดเชิงประสบการณ์ทางประสาทสัมผัส การตลาดเชิงประสบการณ์ทางความรู้สึก การตลาดเชิงประสบการณ์ทางความคิด การตลาดเชิงประสบการณ์ทางการกระทำ และการตลาดเชิงประสบการณ์ทางการเชื่อมโยง มีรายละเอียดดังนี้

ตารางที่ 2 แสดงค่าสัมประสิทธิ์สหสัมพันธ์พหุคูณแบบง่าย (Enter Multiple Regression Analysis)

R	R Square	Adjusted R Square	SEest
.622	.386	.379	.221

จากตารางที่ 2 พบว่า ค่าสัมประสิทธิ์การพยากรณ์ (R^2) มีค่าในระดับต่ำเท่ากับ 0.386 แสดงให้เห็นศักยภาพการตลาดเชิงประสบการณ์ที่ส่งผลต่อการกลับมาเที่ยวซ้ำของนักท่องเที่ยวเชิงอาหารในจังหวัดพัทลุง โดยตัวแปรพยากรณ์ศักยภาพการตลาดเชิงประสบการณ์ของนักท่องเที่ยวเชิงอาหารในจังหวัดพัทลุงเป็นตัวแปรที่มีประสิทธิภาพสามารถร่วมกันพยากรณ์การกลับมาเที่ยวซ้ำได้ถึงร้อยละ 38.6 โดยมีค่าความผิดพลาดที่อาจเกิดขึ้นจากการพยากรณ์โดยเฉลี่ย (SEest) เท่ากับ 0.221

ตารางที่ 3 แสดงความแปรปรวนของศักยภาพการตลาดเชิงประสบการณ์ที่ส่งผลต่อการกลับมาเที่ยวซ้ำของนักท่องเที่ยวเชิงอาหารในจังหวัดพัทลุง

แหล่งความแปรปรวน	SS	df	MS	F	Sig.
regression	12.108	5	2.422	49.487	.000*
residual	19.231	393	.049		
Total	31.339	398			

หมายเหตุ * มีนัยสำคัญทางสถิติ 0.05

จากตารางที่ 3 ผลการวิเคราะห์ความถดถอยพหุคูณศักยภาพการตลาดเชิงประสบการณ์ที่ส่งผลต่อการกลับมาเที่ยวซ้ำของนักท่องเที่ยวเชิงอาหารในจังหวัดพัทลุง มีค่า Sig. เท่ากับ .000 ซึ่งน้อยกว่า .05 หมายความว่า มีตัวแปรอิสระอย่างน้อย 1 ตัวแปร สามารถอธิบายตัวแปรการกลับมาเที่ยวซ้ำของนักท่องเที่ยวเชิงอาหารในจังหวัดพัทลุงที่ระดับนัยสำคัญทางสถิติ .05 ซึ่งสอดคล้องกับสมมติฐานที่ตั้งไว้

ตารางที่ 4 ผลการวิเคราะห์ศักยภาพการตลาดเชิงประสบการณ์ที่ส่งผลต่อการกลับมาเที่ยวซ้ำของนักท่องเที่ยวเชิงอาหารในจังหวัดพัทลุง

ศักยภาพการตลาดเชิงประสบการณ์ที่ส่งผลต่อการกลับมาเที่ยวซ้ำของนักท่องเที่ยวเชิงอาหาร	b	S.E.	β	t	(Sig.)
Constant	.889	.192		4.631	.000
การตลาดเชิงประสบการณ์ทางประสาทสัมผัส	.165	.056	.147	2.951	.003*
การตลาดเชิงประสบการณ์ทางความรู้สึก	.192	.058	.189	3.326	.001*
การตลาดเชิงประสบการณ์ทางความคิด	.050	.061	.051	.826	.409
การตลาดเชิงประสบการณ์ทางการกระทำ	.175	.050	.198	3.506	.001*
การตลาดเชิงประสบการณ์ทางการเชื่อมโยง	.179	.047	.199	3.814	.000*

หมายเหตุ * มีนัยสำคัญทางสถิติ 0.05

จากตารางที่ 4 พบว่า เมื่อพิจารณาตัวแปรศักยภาพการตลาดเชิงประสบการณ์ที่ส่งผลต่อการกลับมาเที่ยวซ้ำของนักท่องเที่ยวเชิงอาหารในจังหวัดพัทลุงในแต่ละด้าน พบว่า มี 4 ตัวแปร ที่ส่งผลทางบวกต่อการกลับมาเที่ยวซ้ำของนักท่องเที่ยวเชิงอาหารอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติ ($Sig < 0.05$) ได้แก่ การตลาดเชิงประสบการณ์ทางความรู้สึก ($b = 0.192$) โดยประสบการณ์ทางความรู้สึกส่งผลทางบวกสูงสุด กล่าวคือ เมื่อจำนวนหน่วยของประสบการณ์ทางความรู้สึกเพิ่มขึ้น 1 หน่วย จะส่งผลให้การกลับมาเที่ยวซ้ำของนักท่องเที่ยวเชิงอาหารเพิ่มขึ้น 0.192 หน่วย ส่วนตัวแปรที่ส่งผลทางบวกรองลงมา คือ การตลาดเชิงประสบการณ์ทางการเชื่อมโยง ($b = 0.179$) กล่าวคือ เมื่อจำนวนหน่วยของประสบการณ์ทางการเชื่อมโยงเพิ่มขึ้น 1 หน่วย จะส่งผลให้การกลับมาเที่ยวซ้ำของนักท่องเที่ยวเชิงอาหารเพิ่มขึ้น 0.179 หน่วย ลำดับถัดมา คือ การตลาดเชิงประสบการณ์ทางการกระทำ ($b = 0.175$) กล่าวคือ เมื่อจำนวนหน่วยของประสบการณ์ทางการกระทำเพิ่มขึ้น 1 หน่วย จะส่งผลให้การกลับมาเที่ยวซ้ำของนักท่องเที่ยวเชิงอาหารเพิ่มขึ้น 0.175 หน่วย และตัวแปรที่ส่งผลทางบวกลำดับสุดท้าย คือ การตลาดเชิงประสบการณ์ทางประสาทสัมผัส ($b = 0.165$) กล่าวคือ เมื่อจำนวนหน่วยของประสบการณ์ทางประสาทสัมผัสเพิ่มขึ้น 1 หน่วย จะส่งผลให้การกลับมาเที่ยวซ้ำของนักท่องเที่ยวเชิงอาหารเพิ่มขึ้น 0.165 หน่วย ในขณะที่ตัวแปรการตลาดเชิงประสบการณ์ทางความคิด พบว่า ไม่ส่งผลต่อการกลับมาเที่ยวซ้ำ

ดังนั้นจึงสรุปได้ว่า ศักยภาพการตลาดเชิงประสบการณ์ที่ส่งผลต่อการกลับมาเที่ยวซ้ำของนักท่องเที่ยวเชิงอาหารในจังหวัดพัทลุง ยอมรับสมมติฐาน (H1) โดยเรียงอันดับจากที่ส่งผลทางบวกสูงสุดไปยังที่ส่งผลทางบวกเป็นอันดับสุดท้าย ได้แก่ การตลาดเชิงประสบการณ์ทางความรู้สึก การตลาดเชิงประสบการณ์ทางการเชื่อมโยง การตลาดเชิงประสบการณ์ทางการกระทำ และการตลาดเชิงประสบการณ์ทางประสาทสัมผัส ตามอันดับ

ซึ่งศักยภาพการตลาดเชิงประสบการณ์ที่ส่งผลต่อการกลับมาเที่ยวซ้ำของนักท่องเที่ยวเชิงอาหารในจังหวัดพัทลุง ในการพิจารณาศักยภาพหมายถึงความพร้อมหรือความสามารถของการตลาดเชิงประสบการณ์ที่ส่งผลต่อการกลับมาเที่ยวซ้ำของนักท่องเที่ยวเชิงอาหารในจังหวัดพัทลุง มีประเด็นบ่งชี้ศักยภาพที่สำคัญของจังหวัดพัทลุง ดังนี้ ศักยภาพการตลาดเชิงประสบการณ์ทางประสาทสัมผัส (Sense) คือ ร้านอาหารหรือสถานที่ด้านการท่องเที่ยวเชิงอาหารในจังหวัดพัทลุงมีการจัดตกแต่งอาหารหรือจานอาหาร ศักยภาพการตลาดเชิงประสบการณ์ทางความรู้สึก (Feel) คือ ผู้ให้บริการหรือผู้เกี่ยวข้องกับการท่องเที่ยวเชิงอาหารในจังหวัดพัทลุงมีความเต็มใจในการให้บริการ ศักยภาพการตลาดเชิงประสบการณ์ทางความคิด (Think) คือ ผู้ให้บริการหรือผู้เกี่ยวข้องกับการท่องเที่ยวเชิงอาหารในจังหวัดพัทลุงมีการอธิบายและให้ความรู้เกี่ยวกับอาหารท้องถิ่น ศักยภาพการตลาดเชิงประสบการณ์ทางการกระทำ (ACT) คือ กิจกรรมการท่องเที่ยวเชิงอาหารในจังหวัดพัทลุงให้ท่านได้มีปฏิสัมพันธ์กับนักท่องเที่ยวเชิงอาหารท่านอื่น

และศักยภาพการตลาดเชิงประสบการณ์ทางการเชื่อมโยง (Relate) คือ การท่องเที่ยวเชิงอาหารในจังหวัดพัทลุงทำให้ท่านเห็นมุมมองใหม่ในสังคม

การอภิปรายผล

จากผลการศึกษา ศักยภาพการตลาดเชิงประสบการณ์ที่ส่งผลต่อการกลับมาเที่ยวซ้ำของนักท่องเที่ยวเชิงอาหารในจังหวัดพัทลุง ซึ่งยอมรับสมมติฐาน สอดคล้องกับผลการทดสอบสมมติฐานของ ฝนริน ชนะกำโชคเจริญ (2563, น. 91) ที่ได้ทำการศึกษา พบว่า การตลาดเชิงประสบการณ์ส่งผลเชิงบวกต่อการกลับมาเยือนซ้ำของนักท่องเที่ยวยอมรับสมมติฐาน แสดงว่านักท่องเที่ยวที่ได้เข้ามาเยือนและได้รับประสบการณ์จากการตลาดเชิงประสบการณ์ (ทางประสาทสัมผัส ทางความรู้สึก ทางความคิด ทางการกระทำ และทางการเชื่อมโยง) ในมิวเซียมสยามที่ได้สร้างความแปลกใหม่ ตื่นเต้น ความบันเทิง ความสนุกสนาน ประทับใจมาก จนสามารถทำให้นักท่องเที่ยวอยากกลับมาเยือนซ้ำอีก ซึ่งยังสอดคล้องกับผลการศึกษาของ สุธีรา สิทธิกุล (2566, น. 12) ที่พบว่า แนวโน้มพฤติกรรมกลับมาท่องเที่ยวเชิงอาหารซ้ำในจังหวัดเชียงใหม่ในด้านความตั้งใจกลับมาท่องเที่ยวเชิงอาหารท้องถิ่นซ้ำ อยู่ในระดับมาก ซึ่งเป็นตัวแปรสำคัญที่จะสามารถดึงดูดใจนักท่องเที่ยวให้กลับมาท่องเที่ยวเชิงอาหารซ้ำในจังหวัดเชียงใหม่ นอกจากนี้ยังสอดคล้องกับ Moral-Cuadra, Martin, Román, & López-Guzmán (2023) ที่พบว่า นักท่องเที่ยวต้องมีแรงกระตุ้นจากประสบการณ์ โดยจะส่งต่อไปถึงความภักดี ซึ่งจะนำมาสู่การกลับมาซ้ำยังสถานที่นั้น ตลอดจน Sio, Fraser, & Fredline (2021: p. 10) ได้ทบทวนวรรณกรรมกับงานวิจัยด้านการท่องเที่ยวเชิงอาหารและพบว่า การได้ลิ้มลองอาหารท้องถิ่นแบบดั้งเดิมช่วยเพิ่มพฤติกรรมหลังการเดินทาง นอกจากนี้การศึกษาบางส่วนพยายามที่จะเข้าใจผลกระทบของเทศกาลอาหารต่อความตั้งใจเชิงพฤติกรรมของนักท่องเที่ยว และผลลัพธ์ชี้ให้เห็นว่าการเข้าร่วมกิจกรรมด้านอาหารในท้องถิ่นนั้นมีความสัมพันธ์เชิงบวกระหว่างภาพลักษณ์ของจุดหมายปลายทางและความตั้งใจในการแนะนำต่อและกลับเที่ยวซ้ำ

การตลาดประสบการณ์ทางความรู้สึก ด้านผู้ให้บริการหรือผู้เกี่ยวข้องกับการท่องเที่ยวเชิงอาหารในจังหวัดพัทลุงมีความเต็มใจในการให้บริการ อยู่ในระดับมาก มีความสอดคล้องกับผลการศึกษาของ สรณิญา สอดสี (2565, น. 61) ที่พบว่า คุณภาพการบริการด้านพนักงานผู้ให้บริการมีความสุภาพและมีอัธยาศัยในการบริการ อยู่ในระดับมากที่สุด และผู้บริโภคมองว่าคุณภาพการบริการมีความสำคัญในระดับมากเป็นปัจจัยผลักดันทำให้เกิดความพึงพอใจ มีความสุข ช่วยให้ผู้บริโภคเกิดความต้องการที่จะกลับมาใช้บริการอีกครั้งในอนาคต ซึ่งยังสอดคล้องกับผลการศึกษาของ อรุณรัตน์ หลักฐาน และมนสิชา อินทจักร (2563, น. 141) ที่พบว่า ประสบการณ์ด้านการบริการของผู้ใช้บริการร้านอาหารพื้นเมือง ในจังหวัดเชียงใหม่ ส่วนใหญ่มีประสบการณ์ด้านการบริการโดยรวมอยู่ในระดับมาก โดยด้านพนักงานให้บริการตามลำดับก่อน-หลัง มีค่าเฉลี่ยสูงสุด

การตลาดเชิงประสบการณ์ทางการเชื่อมโยง ด้านการท่องเที่ยวเชิงอาหารในจังหวัดพัทลุงทำให้ท่านเห็นมุมมองใหม่ในสังคม อยู่ในระดับมาก มีความสอดคล้องกับผลการศึกษาของ กติกา กลิ่นจันทร์แดง (2563, น. 118) ที่พบว่า การนำอาหารท้องถิ่นมาเป็นส่วนหนึ่งในกิจกรรมการท่องเที่ยว จะช่วยสร้างความน่าสนใจ การได้พบเจอสิ่งใหม่ให้แก่นักท่องเที่ยวที่ต้องการประสบการณ์ที่แปลกใหม่ รวมไปถึงการนำอาหารท้องถิ่นจัดเป็นเส้นทางท่องเที่ยวเพื่อประชาสัมพันธ์แหล่งท่องเที่ยว ซึ่งยังสอดคล้องกับที่ Pullphothong & Sopha (2013) กล่าวว่า การท่องเที่ยวเชิงอาหารสะท้อนให้เห็นมุมมองวัฒนธรรมและวิถีชีวิตของไทยในแต่ละพื้นที่ นักท่องเที่ยวมีการเรียนรู้วัฒนธรรมใหม่ในแต่ละแห่งเป็นการพัฒนาความรู้ความเข้าใจในผลิตภัณฑ์และบริการด้านอาหาร

การตลาดเชิงประสบการณ์ทางการกระทำ ด้านกิจกรรมการท่องเที่ยวเชิงอาหารในจังหวัดพัทลุงให้ท่านได้มีปฏิสัมพันธ์กับนักท่องเที่ยวเชิงอาหารท่านอื่น อยู่ในระดับมาก มีความสอดคล้องกับผลการศึกษาของ วรณพร ผาสุข (2565, น. 73) กล่าวว่า ความจงรักภักดีต่อสถานที่ท่องเที่ยวมีปัจจัยที่ส่งผลต่อการกลับมาท่องเที่ยวซ้ำในเขตพื้นที่เมืองพัทยาของกลุ่มนักท่องเที่ยวชาวไทย พบว่า นักท่องเที่ยวชาวไทยถูกกระตุ้นด้วยการตลาดเชิงประสบการณ์

การด้านการกระทำที่บอกถึงความประทับใจ บอกถึงประสบการณ์ที่ดีและอยากเป็นส่วนหนึ่งของกิจกรรมต่าง ๆ ที่ได้ร่วมกันทำกับผู้อื่น ซึ่งส่งมอบความประทับใจและได้สัมผัสกับกิจกรรมต่าง ๆ การตลาดเชิงประสบการณ์ด้านการกระทำจึงมีอิทธิพลต่อความภักดีต่อสถานที่ท่องเที่ยวและจะเห็นได้ว่านักท่องเที่ยวชาวไทยมีความสนใจและต้องการเดินทางกลับมาใช้บริการอีกครั้ง ซึ่งยังสอดคล้องกับที่ เบญจมาภรณ์ ชำนาญญา (2561, น. 108) กล่าวว่า การท่องเที่ยวเชิงอาหารเป็นการท่องเที่ยวที่เน้นประสบการณ์การลิ้มรสชาติทางด้านอาหาร เป็นนักท่องเที่ยวที่มีความสนใจในอาหารเฉพาะพื้นที่ ซึ่งนักท่องเที่ยวยังได้มีโอกาสในการร่วมกิจกรรมทำอาหารกับคนในพื้นที่หรือคนอื่น ๆ

การตลาดเชิงประสบการณ์ทางประสาทสัมผัส ด้านร้านอาหารหรือสถานที่ด้านการท่องเที่ยวเชิงอาหารในจังหวัดพัทลุงมีการจัดตกแต่งอาหารหรือจานอาหาร อยู่ในระดับมากที่สุด มีความสอดคล้องกับที่ นะกะวี ด้านลาพล (2561, น. 4) กล่าวว่า การจัดและตกแต่งอาหารถือเป็นความสวยงามของอาหาร เป็นคุณค่าที่สัมผัสได้ทางจิตใจของผู้บริโภคผ่านการมองเห็น ซึ่งยังสอดคล้องกับที่ Molina-Collado, Santos-Vijande, Gómez-Rico, & del Cerro, (2024) กล่าวว่า สภาพแวดล้อมทางประสาทสัมผัสมีบทบาทสำคัญในร้านอาหาร เนื่องจากเป็นกระบวนการที่ช่วยให้สามารถสื่อสารกับลูกค้าผ่านสัมผัสทั้งห้าเพื่อสร้างประสบการณ์ที่หลากหลาย อีกทั้งนักท่องเที่ยวเชิงอาหารได้รับแรงบันดาลใจให้ลองอาหารจานใหม่ ๆ ผ่านศิลปะการเล่าเรื่องจานอาหารหรือมีการสร้างสรรค์จานอาหารให้ดึงดูดใจ ทั้งนี้ผลการศึกษาของ Sirirak, Sammasut, Tuntiwongwanich, & Ukachoke (2021) มีข้อค้นพบเพิ่มเติม คือ การตลาดเชิงประสบการณ์ด้านประสาทสัมผัสในการกลับมาใช้บริการซ้ำ มีความพึงพอใจของลูกค้าเป็นตัวแปรส่งผ่านหรือตัวแปรคนกลาง ที่เข้ามาแทรกกลางและทำหน้าที่สร้างความเชื่อมโยงระหว่างตัวแปรต้นกับตัวแปรตาม

การตลาดเชิงประสบการณ์ทางความคิด พบว่า ไม่ส่งผลต่อการกลับมาเที่ยวซ้ำ โดยแตกต่างจากผลการศึกษารายอื่น ๆ เช่น ผลการศึกษาของฝริน ชนะกำโชคเจริญ (2563, น. 68) ที่พบว่า การตลาดเชิงประสบการณ์ด้านความคิดภาพรวมอยู่ระดับมาก เมื่อพิจารณารายข้อพบว่าส่วนใหญ่อยู่ในระดับมาก โดยข้อที่มีค่าเฉลี่ยและส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐานของค่าเฉลี่ยและส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐานของตัวแปรการตลาดเชิงประสบการณ์ทางความคิดมากที่สุด คือ การเข้าชมนิทรรศการทำให้ท่านสามารถพัฒนาทักษะต่าง ๆ และเพิ่มพูนความรู้ และการตลาดเชิงประสบการณ์ทั้ง 5 ด้านส่งผลเชิงบวกต่อการกลับมาเยือนซ้ำของนักท่องเที่ยว

ข้อเสนอแนะ

การศึกษานี้ ผู้วิจัยมีข้อเสนอแนะในการนำผลการวิจัยไปใช้และข้อเสนอแนะในการวิจัยครั้งต่อไป เพื่อให้สามารถนำไปต่อยอดหรือใช้ประโยชน์ในส่วนที่มีบทบาทหน้าที่เกี่ยวข้องหรือในด้านวิชาการ ดังต่อไปนี้

1. ข้อเสนอแนะในการนำผลการวิจัยไปใช้

1.1 หน่วยงานภาครัฐ ภาคเอกชน และชุมชนในจังหวัดพัทลุง ที่มีส่วนเกี่ยวข้องกับการท่องเที่ยวเชิงอาหาร นำผลการวิจัยไปปรับใช้ในการวางแผนการพัฒนา สร้างกลยุทธ์ หรือส่งเสริมการตลาดเชิงประสบการณ์ เพื่อให้เกิดศักยภาพและสามารถขับเคลื่อนสู่การปฏิบัติอย่างเป็นรูปธรรม รวมถึงการสร้างประทับใจ การจดจำ และการที่นักท่องเที่ยวกลับมาเที่ยวซ้ำ

1.2 ผู้ให้บริการหรือผู้เกี่ยวข้องกับการท่องเที่ยวเชิงอาหารในจังหวัดพัทลุง เช่น ผู้ประกอบการร้านอาหาร ชุมชนการท่องเที่ยว นำผลการวิจัยไปใช้ในการพัฒนารูปแบบหรือออกแบบอาหารที่มีอัตลักษณ์ หรือนำไปประยุกต์ใช้ให้เข้ากับบริบทของตนเองในการสร้างมูลค่าเพิ่มและให้สอดคล้องกับความต้องการของนักท่องเที่ยวเชิงอาหารที่เดินทางมาท่องเที่ยวให้ได้รับประสบการณ์ที่ดี

2. ข้อเสนอแนะในการวิจัยครั้งต่อไป

2.1 ควรศึกษาในเรื่องเดียวกันนี้ โดยเพิ่มวิธีเก็บรวบรวมข้อมูลด้วยวิธีการผสมวิจัยเชิงคุณภาพ เช่น การสัมภาษณ์ผู้มีส่วนเกี่ยวข้องกับการท่องเที่ยวเชิงอาหาร ทั้งภาครัฐ ภาคเอกชน และชุมชน เพื่อนำข้อมูลจาก

กลุ่มตัวอย่างในหลายมิติมาใช้กับการพัฒนาหรือส่งเสริมการตลาดเชิงประสบการณ์ในการกระตุ้นการกลับมาเที่ยวซ้ำของนักท่องเที่ยวเชิงอาหารในจังหวัดพัทลุงต่อไปในอนาคต

2.2 ควรศึกษาในเรื่องเดียวกันนี้ โดยกลุ่มตัวอย่างปรับเปลี่ยนจากนักท่องเที่ยวชาวไทยเป็นนักท่องเที่ยวต่างชาติ เพื่อมีวิธีการทางการตลาดในการดึงดูดใจนักท่องเที่ยวต่างชาติให้มาเยือนหรือกลับมาเที่ยวซ้ำ ตลอดจนเปรียบเทียบและหาปัจจัยที่แตกต่างทางการตลาดเชิงประสบการณ์การท่องเที่ยวเชิงอาหารในจังหวัดพัทลุง

2.3 ควรศึกษาในเรื่องเดียวกันนี้ โดยเพิ่มการใช้สถิติการวิเคราะห์ปัจจัย (Factor Analysis) เชิงยืนยัน (Confirmatory) เนื่องจากงานวิจัยเกี่ยวกับเรื่องการกลับมาเที่ยวซ้ำของนักท่องเที่ยวเชิงอาหาร มีนักวิจัยหลายคนได้ใช้สถิตินี้ในการทดสอบความสอดคล้องระหว่างตัวแปรเพื่อยืนยันตัวแปรหรือตัวชี้วัดในแต่ละองค์ประกอบ ซึ่งจะทำให้ผู้วิจัยสามารถเข้าใจถึงโครงสร้างระหว่างตัวแปร ลดความคลาดเคลื่อน และมีประสิทธิภาพมากขึ้น เช่น การศึกษาของ Martin, Izquierdo, & Laguna-Garcia (2021) และ Kivela, & Crofts (2006)

องค์ความรู้ที่ได้รับจากงานวิจัย

การวิจัยในครั้งนี้สามารถสะท้อนองค์ความรู้ใหม่ที่เพิ่มเติมขึ้น โดยทำให้ทราบว่าศักยภาพการตลาดเชิงประสบการณ์ทางความรู้สึกส่งผลทางบวกสูงสุดต่อการกลับมาเที่ยวซ้ำของนักท่องเที่ยวเชิงอาหารในจังหวัดพัทลุง โดยเฉพาะการที่ผู้ให้บริการหรือผู้เกี่ยวข้องกับการท่องเที่ยวเชิงอาหารในจังหวัดพัทลุงมีความเต็มใจในการให้บริการ แสดงให้เห็นว่า การที่ผู้ให้บริการมีจิตใจในการบริการที่ดีส่งผลให้นักท่องเที่ยวเชิงอาหารต้องการกลับมาเที่ยวซ้ำอย่างมาก ซึ่งยังมีศักยภาพการตลาดเชิงประสบการณ์ทางการเชื่อมโยง การตลาดเชิงประสบการณ์ทางการกระทำ และการตลาดเชิงประสบการณ์ทางประสาทสัมผัส ที่ส่งผลทางบวกเช่นเดียวกัน โดยศักยภาพการตลาดเชิงประสบการณ์ทางการเชื่อมโยง นักท่องเที่ยวเชิงอาหารให้ความสำคัญกับการที่การท่องเที่ยวเชิงอาหารในจังหวัดพัทลุงทำให้เห็นมุมมองใหม่ในสังคม หรือทัศนคติใหม่ ๆ ต่อเรื่องราวต่าง ๆ ที่เกี่ยวข้อง ในส่วนของศักยภาพการตลาดเชิงประสบการณ์ทางการกระทำ นักท่องเที่ยวเชิงอาหารส่วนใหญ่ต้องการทำกิจกรรมการท่องเที่ยวเชิงอาหารในจังหวัดพัทลุงที่ได้มีปฏิสัมพันธ์กับนักท่องเที่ยวเชิงอาหารที่เป็นบุคคลอื่น เพื่อสื่อสารระหว่างกัน แลกเปลี่ยนเรียนรู้ หรือได้ช่วยเหลือลงมือทำร่วมกัน สำหรับศักยภาพการตลาดเชิงประสบการณ์ทางประสาทสัมผัส นักท่องเที่ยวเชิงอาหารชื่นชอบร้านอาหารหรือสถานที่ด้านการท่องเที่ยวเชิงอาหารในจังหวัดพัทลุงที่มีการจัดตกแต่งอาหารหรือจานอาหารอย่างมากที่สุด ด้วยทำให้เกิดความสวยงาม อาหารดูน่ารับประทานขึ้น และมีความสุขใจที่ได้เห็น ซึ่งสิ่งเหล่านี้เป็นข้อที่สำคัญอันดับต้นที่ส่งผลต่อการกลับมาเที่ยวซ้ำของนักท่องเที่ยวเชิงอาหารในจังหวัดพัทลุง นอกจากนี้ทำให้ได้ข้อค้นพบที่เพิ่มเติมขึ้นในองค์ความรู้ที่ว่า การตลาดเชิงประสบการณ์ทางความคิดไม่ได้เป็นศักยภาพที่ส่งผลต่อการกลับมาเที่ยวซ้ำของนักท่องเที่ยวเชิงอาหารในจังหวัดพัทลุง ตลอดจนองค์ความรู้ที่ได้จากการศึกษาครั้งนี้ทั้งภาครัฐ ภาคเอกชน ภาคการศึกษา หรือภาคส่วนต่าง ๆ ที่เกี่ยวข้องสามารถนำไปต่อยอด ส่งเสริม และพัฒนาให้เกิดคุณค่าและมูลค่ากับอุตสาหกรรมท่องเที่ยวเชิงอาหาร ท้องถิ่น การศึกษาค้นคว้าวิจัย ที่จะนำประโยชน์แก่ประเทศชาติต่อไป

เอกสารอ้างอิง

กติกาก กลิ่นจันทร์แดง. (2563). *อัตลักษณ์การท่องเที่ยววัฒนธรรมอาหารท้องถิ่นในเมืองรองทางการท่องเที่ยวของกลุ่มจังหวัดภาคตะวันออกเฉียงเหนือตอนล่าง 1* (วิทยานิพนธ์ปรัชญาดุษฎีบัณฑิต). มหาวิทยาลัยนเรศวร, พิษณุโลก.

- การท่องเที่ยวแห่งประเทศไทย. (2566). Amazing Journey Go Local: พัทลุง เมืองรองของไทยต้องไปให้รู้. *TourismThailand*. ค้นคืนจาก <https://thai.tourismthailand.org/Articles/amazing-journey-golocal-phatthalung>.
- ชนิดตา โชติช่วง. (2565). การใช้แนวคิดคติชนสร้างสรรค์ในการพัฒนาการท่องเที่ยวชุมชนโดยรอบเขื่อนป่าสักชลสิทธิ์. *วารสารศิลปศาสตร์ปริทัศน์*, 17(1), 29-46.
- ชมพูนุท ภาณุภาส, ปัญจพร ธนาวชิรานันท์, และกิงกนก เสาวภาวงศ์. (2564). ศักยภาพการท่องเที่ยวเชิงอาหารตามอัตลักษณ์พื้นที่นครแม่สอด จังหวัดตาก. *วารสารมหาวิทยาลัยคริสเตียน*, 27(2), 46-61.
- นะกะวี ต่านลาพล. (2561). ศิลปะการจัดจานและออกแบบตกแต่งอาหารไทยฟิวชั่น. *วารสารบัณฑิตศึกษา*, 15(71), 1-13.
- เบญจมาภรณ์ ชำนาญฉา. (2561). การท่องเที่ยวเชิงอาหาร: ศักยภาพและความได้เปรียบของประเทศไทย. *สมาคมสถาบันอุดมศึกษาเอกชนแห่งประเทศไทย ในพระราชูปถัมภ์ สมเด็จพระเทพรัตนราชสุดาฯ สยามบรมราชกุมารี*, 24(1), 103-116.
- ฝนริน ชนกะโกชคเจริญ. (2563). อิทธิพลของการตลาดเชิงประสบการณ์ที่ส่งผลต่อความพึงพอใจ การแนะนำต่อ และการกลับมาเยือนซ้ำของนักท่องเที่ยวชาวไทยที่มาเยี่ยมชมมิวเซียมสยาม (วิทยานิพนธ์ปริญญาโทบริหารธุรกิจ). มหาวิทยาลัยศิลปากร, นครปฐม.
- ยุลดา ทรัพย์สมบูรณ์ และวริยา ภัทรภิญโญพงศ์. (2564). แนวทางการส่งเสริมการท่องเที่ยวเชิงอาหารอย่างสร้างสรรค์ กรณีศึกษากลุ่มชาติพันธุ์ลาวเวียง ตำบลม่วงงาม อำเภอเสนาห์ จังหวัดสระบุรี. *วารสารศิลปศาสตร์ปริทัศน์*, 16(2), 125-140.
- วรรณพร ผาสุข. (2565). การตลาดเชิงประสบการณ์ที่ส่งผลต่อการกลับมาท่องเที่ยวซ้ำ ในเขตพื้นที่เมืองพัทยาของกลุ่มนักท่องเที่ยวชาวไทย (วิทยานิพนธ์ปริญญาโทบริหารธุรกิจ). มหาวิทยาลัยบูรพา, ชลบุรี.
- สรินโณ สอดสี. (2565). ปัจจัยด้านคุณภาพการบริการ คุณภาพอาหาร และความคุ้มค่าด้านราคาที่ส่งผลต่อความพึงพอใจและความตั้งใจกลับมาใช้บริการร้านอาหารระดับหรูของผู้บริโภคในกรุงเทพมหานคร (วิทยานิพนธ์ปริญญาโทบริหารธุรกิจ). มหาวิทยาลัยศิลปากร, นครปฐม.
- สุธีรา สิทธิกุล. (2566). ภาพลักษณ์อาหารท้องถิ่นที่มีอิทธิพลต่อแนวโน้มพฤติกรรมการกลับมาท่องเที่ยวเชิงอาหารซ้ำในจังหวัดเชียงใหม่. *สยามวิชาการ*, 24(1), 1-21.
- สุภารัตน์ โยสุใจ และกนกกานต์ แก้วนุช. (2565). การมีส่วนร่วมของชุมชนต่อการพัฒนาชุมชนให้เป็นแหล่งท่องเที่ยวเชิงเกษตร พื้นที่ศึกษา ชุมชนบ้านสระวัง อำเภอเมืองลพบุรี จังหวัดลพบุรี. *วารสารศิลปศาสตร์ปริทัศน์*, 17(1), 62-76.
- โสรัจจ์ วิสุทธิแพทย์, ธีรนุช ฉายศิริโชติ, และอรอนงค์ ทองมี. (2562). การศึกษาดำรับอาหารไทยเพื่อพัฒนาเป็นชุดรายการอาหารสำหรับสอนนักท่องเที่ยว. *วารสารวัฒนธรรมอาหารไทย*, 1(1), 11-21.
- สำนักงานพัฒนาชุมชนจังหวัดพัทลุง. (2564). พช.พัทลุงจับมือท่องเที่ยวจังหวัดขับเคลื่อนท่องเที่ยวเชิงอาหารวิถีถิ่น. *ผู้จัดการออนไลน์*. ค้นคืนจาก <https://mgronline.com/business/detail/9640000118528>.
- สำนักงานสถิติจังหวัดพัทลุง. (2565). รายงานสถิติจังหวัดพัทลุง พ.ศ. 2565. ค้นคืนจาก <https://phatlung.nso.go.th/reports-publications/provincial-statistics-report.html>.
- อรุณรัตน์ หลักฐาน และมนสิชา อินทจักร. (2563). ประสบการณ์ของผู้ใช้บริการ ร้านอาหารพื้นเมืองในจังหวัดเชียงใหม่. *วารสารสังคมศาสตร์วิชาการ*, 13(1), 139-147.
- Abbasi, G. A., Kumaravelu, J., Goh, Y. N., & Singh, K. S. D. (2021). Understanding the intention to revisit a destination by expanding the theory of planned behavior (TPB). *Spanish Journal of Marketing*, 25(2), 280-307.

- Keller, K. L. (2012). Understanding the richness of brand relationships: Research dialogue on brands as intentional agents. *Journal of Consumer Psychology, 22*(2), 186-190.
- Kivela, J., & Crotts, J. C. (2006). Tourism and gastronomy: Gastronomy's influence on how tourists experience a destination. *Journal of hospitality & tourism research, 30*(3), 354-377.
- Mannan, M., Chowdhury, N., Sarker, P., & Amir, R. (2019). Modeling customer satisfaction and revisit intention in Bangladeshi dining restaurants. *Journal of Modelling in Management, 14*(4), 922-947.
- Martin, C. A., Izquierdo, C. C., & Laguna-Garcia, M. (2021). Culinary tourism experiences: The effect of iconic food on tourist intentions. *Tourism Management Perspectives, 40*, 100911.
- Maulani, T. S., & Presetyo, M. H. (2018). Experiential marketing, experiential value and their effect on loyalty of culture tourism. *Journal of Economic & Management Perspectives, 12*(1), 299-306.
- Molina-Collado, A., Santos-Vijande, M. L., Gómez-Rico, M., & del Cerro, J. S. (2024). Sensory versus personal environment as antecedents of the creative food tourism experience. *International Journal of Hospitality Management, 118*, 103688.
- Moral-Cuadra, S., Martín, J. C., Román, C., & López-Guzmán, T. (2023). Influence of gastronomic motivations, satisfaction, and experiences on loyalty towards a destination. *British Food Journal, 125*(10), 3766-3783.
- Pullphothong, L., & Sopha, C. (2013). Gastronomic Tourism in Ayutthaya, Thailand. In *Proceedings of the International Conference on Tourism, Transport, and Logistics* (Vol. 1416).
- Schmitt, B., & Zarantonello, L. (2013). Consumer experience and experiential marketing: A critical review. *Review of Marketing Research, 25*-61.
- Sio, K. P., Fraser, B., & Fredline, L. (2021). A contemporary systematic literature review of gastronomy tourism and destination image. *Tourism Recreation Research, 1*-17.
- Sirirak, P., Sammasut, T., Tuntiwongwanich, W., & Ukachoke, P. (2021). The Sensory Experience Marketing Affecting Repurchasing through Customers' Satisfaction with Cafe Business in Chonburi Province: A Case Study of Mongchang Cafe. *UBRU International Journal Ubon Ratchathani Rajabhat University, 1*(3), 9-19.
- Soliman, M. (2021). Extending the theory of planned behavior to predict tourism destination revisit intention. *International Journal of Hospitality & Tourism Administration, 22*(5), 524-549.
- Soonsan, N., Sukhabot, S., & Phakdee-Auksorn, P. (2023). Understanding the relationship between gastronomic experience, satisfaction, and revisit intention. *Kasetsart Journal of Social Sciences, 44*(2), 585-592.

บทบาทหน้าที่ของคติชนในมหาวิทยาลัย: กรณีศึกษา
มหาวิทยาลัยการกีฬาแห่งชาติ วิทยาเขตสุโขทัย
The Functions of Folklore in the University: Case study
Thailand National Sports University Sukhothai campus

สุรเชษฐ์ คุหาเลิศ (Surachet Khuhalerd)

อาจารย์ประจำคณะศิลปศาสตร์ มหาวิทยาลัยการกีฬาแห่งชาติ วิทยาเขตสุโขทัย

Lecturer, Faculty of Liberal Arts, Thailand National Sports University Sukhothai Campus

E-mail: Domesurachet@gmail.com

Received: February 2, 2024, Revised: May 11, 2024, Accepted: May 20, 2024

บทคัดย่อ

บทความวิจัยนี้มุ่งศึกษาคติชนที่ปรากฏในมหาวิทยาลัยและศึกษาบทบาทหน้าที่ของคติชนในมหาวิทยาลัย การกีฬาแห่งชาติ วิทยาเขตสุโขทัย โดยใช้ระเบียบวิธีวิจัยทางคติชนวิทยา ซึ่งเป็นการเก็บข้อมูลภาคสนามจากบุคลากร ที่ปฏิบัติหน้าที่และส่งต่อข้อมูลคติชนกันมาจากรุ่นสู่รุ่น ผ่านกิจกรรมการเรียนการสอน โครงการและงานที่เกี่ยวข้อง กับประเพณีพิธีกรรมในโอกาสสำคัญต่าง ๆ ใช้แนวคิดทฤษฎีบทบาทหน้าที่ของคติชนและคติชนสร้างสรรค์สำหรับ วิเคราะห์ข้อมูล ผลการศึกษาพบคติชนที่ปรากฏในมหาวิทยาลัย มี 5 ประเภท ได้แก่ คติชนประเภทสัญลักษณ์ คติชน ประเภทพิธีกรรม คติชนประเภทความเชื่อ คติชนประเภทเพลงร้องเล่นสมัยใหม่และคติชนประเภทการเล่นและ กีฬาพื้นบ้าน ส่วนบทบาทหน้าที่ของคติชนในมหาวิทยาลัยการกีฬาแห่งชาติ วิทยาเขตสุโขทัย มี 3 บทบาทหน้าที่ ได้แก่ บทบาทหน้าที่ด้านการศึกษา บทบาทหน้าที่ด้านความบันเทิง และบทบาทหน้าที่ด้านการสืบสานและรักษามรดกภูมิปัญญาทางวัฒนธรรม นอกจากนี้พบว่า “มหาวิทยาลัย” เป็นพื้นที่สำหรับแสดงตัวตนหรืออัตลักษณ์เฉพาะ กลุ่ม อันจะนำมาซึ่งความเป็นพวกเดียวกัน ความสามัคคีภายในกลุ่มชนผู้เป็นเจ้าของ และเป็นพื้นที่สำหรับกลุ่มชนรุ่น ใหม่ต่อการศึกษาริเรียนรู้ การแลกเปลี่ยน การสืบทอด และการต่อยอดหรือการประยุกต์ใช้ข้อมูลคติชนให้ยังคงมีชีวิต ในสังคมวัฒนธรรมไทยร่วมสมัยต่อไป

คำสำคัญ: คติชนในมหาวิทยาลัย บทบาทหน้าที่ของคติชน มหาวิทยาลัยการกีฬาแห่งชาติ

Abstract

This article aims to study the folklore at the university and to analyze the roles of folkloristic data at Thailand's National Sports University, Sukhothai campus. Fieldwork as a folklore methodology is applied. The researcher collected folkloristic data from staff members who have transferred it from generation to generation through teaching activities, projects, and occasional events. Functionalism theory, as well as the idea of creative folklore, were applied for analysis. The research found five forms of folkloristic data, including symbolic folklore, rituals, beliefs, modern folk songs, and folk plays or sports. There are three main roles of the folkloristic data in the university: the role of education, the role of entertainment, and the role of maintaining and conserving cultural heritage wisdom. Additionally, the university provides a space to express individual or group identities, which leads to collaboration and unity among group members. It also serves young individuals to study, exchange, transmit, contribute to, and apply folkloristic data to create its existence in contemporary cultural society.

Keywords: Folklore in University, Functions of Folklore, Thailand National Sports University

บทนำ

“คติชน” เป็นมรดกทางวัฒนธรรมของกลุ่มชนที่ได้รับทอดต่อกันมาจากรุ่นสู่รุ่น ทั้งภายในกลุ่มชนเดียวกัน และที่แพร่กระจายไปสู่ชนต่างกลุ่ม ซึ่งในปัจจุบันความสำคัญและคุณค่าของคติชนหรือข้อมูลทางวัฒนธรรมถูกลดความสำคัญและบทบาทหน้าที่ลงไป จึงทำให้เกิดปัญหาขาดการถ่ายทอดข้อมูลหรือการส่งต่อองค์ความรู้ ความคิดทางด้านวัฒนธรรมจากรุ่นสู่รุ่น อีกทั้งยังไม่มีกระบวนการรวบรวมหรือบันทึกข้อมูลทางวัฒนธรรมเป็นลายลักษณ์อักษร ส่งผลทำให้คติชนอาจสูญหายไปจากสังคมวัฒนธรรมไทย

สืบเนื่องจาก “ยุทธศาสตร์ของมหาวิทยาลัยการกีฬาแห่งชาติ พ.ศ. 2566 – 2570” โดยเฉพาะด้าน “ยุทธศาสตร์ที่ 4 การทะนุบำรุงศิลปวัฒนธรรม การละเล่นพื้นบ้านและกีฬาไทย” อันว่าด้วยเรื่องของ “การมุ่งเน้นทะนุบำรุงศิลปวัฒนธรรม การละเล่นพื้นบ้านและกีฬาไทย เพื่อฟื้นฟู อนุรักษ์ และเผยแพร่ทั้งในระดับท้องถิ่น ภูมิภาค ระดับชาติและนานาชาติ สร้างจิตสำนึก ส่งเสริมการเรียนรู้และเข้าใจความแตกต่างทางวัฒนธรรม ซึ่งแต่ละท้องถิ่นล้วนมีเอกลักษณ์ที่บ่งบอกถึงการดำรงชีวิตของแต่ละท้องถิ่น ตั้งแต่อดีตจนถึงปัจจุบันที่กำลังจะเลือนหายไปให้คงอยู่คู่สังคมสืบต่อไป โดยมุ่งหวังให้มหาวิทยาลัยการกีฬาแห่งชาติเป็นแหล่งเรียนรู้ สำหรับเยาวชนและประชาชน เพื่อให้เยาวชนและประชาชนที่มีความสนใจได้ศึกษาเกิดความรู้สึกรักและหวงแหนศิลปวัฒนธรรม การละเล่นพื้นบ้านและกีฬาไทยที่เป็นของท้องถิ่นของตนเองและมีความภาคภูมิใจในความเป็นไทย” (มหาวิทยาลัยการกีฬาแห่งชาติ, 2566, น. 68)

หากพิจารณาถึงยุทธศาสตร์ที่ 4 การทะนุบำรุงศิลปวัฒนธรรม การละเล่นพื้นบ้านและกีฬาไทยข้างต้นนั้น จะเห็นได้ว่าทางมหาวิทยาลัยการกีฬาแห่งชาติ รวม 17 วิทยาเขตในทุกภูมิภาค ไม่ว่าจะเป็นมหาวิทยาลัยการกีฬาแห่งชาติประจำภาคเหนือ มหาวิทยาลัยการกีฬาแห่งชาติประจำภาคตะวันออกเฉียงเหนือ มหาวิทยาลัยการกีฬาแห่งชาติประจำภาคกลางและมหาวิทยาลัยการกีฬาแห่งชาติประจำภาคใต้ (มหาวิทยาลัยการกีฬาแห่งชาติ, 2566, น. 25) เป็นสถาบันการศึกษาที่ตระหนักถึง “คุณค่า” และ “ความสำคัญ” กับเรื่องราวของ “วัฒนธรรม” หรือข้อมูลคติชนในสังคมไทยเป็นอย่างยิ่ง อันเป็น “รากเหง้า” ที่บ่งบอกถึง “เอกลักษณ์” หรือ “อัตลักษณ์” ตัวตนของ “กลุ่มชน” ทั้งในมหาวิทยาลัยและในสังคมไทย ตลอดจนเป็นสถาบันการศึกษาที่ช่วยส่งเสริม สนับสนุนและพัฒนาให้ “องค์ความรู้” หรือ “ภูมิปัญญา” ทางด้านวัฒนธรรมของแต่ละท้องถิ่น ได้มีกระบวนการในการ “ถ่ายทอด” และ “ส่งต่อ” ให้กับกลุ่มชนรุ่นหลังได้ศึกษาเรียนรู้กันต่อไป

“คติชน” หรือข้อมูลทางวัฒนธรรม เป็นสิ่งที่มนุษย์หรือกลุ่มชนในสังคมร่วมกันสร้างสรรค์ขึ้น จนเกิดเป็น “ผลผลิตทางวัฒนธรรม” โดยมีการส่งต่อกันมาจากรุ่นสู่รุ่น ซึ่ง “กลุ่มชนในมหาวิทยาลัยการกีฬาแห่งชาติ วิทยาเขตสุโขทัย” ก็เป็นกลุ่มชนหนึ่งที่มีความน่าสนใจ เนื่องจากเป็นกลุ่มคนที่มาอยู่ร่วมกันในมหาวิทยาลัย โดยมีการนำข้อมูลทางคติชนหรือข้อมูลทางวัฒนธรรมท้องถิ่นดั้งเดิม หรือของตนมาถ่ายทอด ส่งต่อ ประยุกต์และสร้างสรรค์และเป็นกลุ่มที่มีความหลากหลายในมิติปัจเจกบุคคล และมีทิศทางสังคมและวัฒนธรรม ประกอบกับได้มีการส่งต่อข้อมูลทางวัฒนธรรมผ่านกิจกรรมการเรียนการสอน โครงการและงานที่เกี่ยวข้องกับประเพณีพิธีกรรมในวันสำคัญต่าง ๆ โดยมีวิธีการถ่ายทอดหลายลักษณะ เช่น การถ่ายทอดแบบมุขปาฐะ เป็นการถ่ายทอดด้วยการใช้ถ้อยคำ การถ่ายทอดแบบมุขปาฐะ เป็นการถ่ายทอดด้วยการไม่ใช้ถ้อยคำและการถ่ายแบบผสม เป็นการถ่ายทอดทั้งการใช้ถ้อยคำและการไม่ใช้ถ้อยคำ

จากความสำคัญข้างต้นนั้น ผู้วิจัยในฐานะ “นักคติชนวิทยา” และ “อาจารย์ประจำคณะศิลปศาสตร์” ในบริบทมหาวิทยาลัยการกีฬาแห่งชาติ วิทยาเขตสุโขทัย จึงสนใจศึกษาคติชนหรือผลผลิตทางวัฒนธรรม ซึ่งเป็นส่วนหนึ่งของวัฒนธรรม แต่ไม่ใช่วัฒนธรรมทั้งหมด เพื่อจะได้เข้าใจถึงความเหมือนคล้ายและความแตกต่างกันทางวัฒนธรรมของกลุ่มชน รวมทั้งศึกษาบทบาทหน้าที่ของคติชนในมหาวิทยาลัย เพื่อจะได้ทราบถึงหน้าที่ของคติชนที่ยังคงดำรงอยู่ในกลุ่มชน นอกจากนี้ยังเป็นงานวิจัยที่รวบรวมข้อมูลทางวัฒนธรรมและวิถีคิดของกลุ่มชนในมหาวิทยาลัย และเป็นงานวิจัยที่จะสร้าง “พื้นที่” เป็นแหล่งการเรียนรู้ต้นแบบของการศึกษา โดยใช้ “มุมมองทางคติ

ชนวิทยา” กับการศึกษาในบริบทของมหาวิทยาลัย อันจะมีประโยชน์ต่อวงวิชาการในแง่ของการถ่ายทอด ส่งต่อและสร้างสรรค์คติชนร่วมสมัยต่อไป

วัตถุประสงค์ของการวิจัย

1. เพื่อศึกษาคติชนที่ปรากฏในมหาวิทยาลัยการกีฬาแห่งชาติ วิทยาเขตสุโขทัย
2. เพื่อศึกษาบทบาทหน้าที่ของคติชนในมหาวิทยาลัยการกีฬาแห่งชาติ วิทยาเขตสุโขทัย

กรอบความคิดการวิจัย

ผู้วิจัยได้ทบทวนแนวคิด ทฤษฎีและงานวิจัยที่เกี่ยวข้องเป็นกรอบความคิดการวิจัย เพื่อใช้ในการศึกษาและวิเคราะห์ข้อมูล ดังรายละเอียดต่อไปนี้

1. แนวคิดบทบาทหน้าที่ของคติชนในสังคม เป็นแนวทางการศึกษาข้อมูลคติชนของนักคติชนวิทยา ซึ่งได้รับแนวคิดจากสำนักคิดที่เรียกว่า ทฤษฎีหน้าที่นิยม (Functionalism) หรือทฤษฎีโครงสร้าง - หน้าที่ (Structural - Functionalism) ของนักมานุษยวิทยา มาปรับประยุกต์ใช้ โดยแนวคิดดังกล่าว มองว่า “ข้อมูลคติชนมีบทบาทหน้าที่สำคัญในสังคมในฐานะข้อมูลทางวัฒนธรรมและมองว่าวัฒนธรรมในสังคมมีหน้าที่ตอบสนองความต้องการของมนุษย์ ทั้งในด้านปัจจัยพื้นฐาน ด้านความมั่นคงทางสังคมและด้านความมั่นคงทางจิตใจ อีกทั้งวัฒนธรรมในส่วนที่เป็นข้อมูลทางคติชน เช่น เพลง การละเล่น การแสดง ความเชื่อและพิธีกรรม ล้วนมีหน้าที่ตอบสนองความต้องการของมนุษย์ ทางด้านจิตใจและช่วยสร้างความเข้มแข็งและความมั่นคงทางวัฒนธรรมให้แก่สังคม ดังนั้นการศึกษาข้อมูลทางคติชนจึงควรศึกษาบริบททางสังคมของกลุ่มชนนั้น ๆ ด้วย เพื่อให้เห็นความสำคัญของข้อมูลคติชนที่ช่วยให้สังคมดำรงอยู่ได้อย่างมั่นคง” (ศิริพร ณ ถลาง, 2554, น. 360)

นอกจากนี้ ศิริพร ณ ถลาง (2554, น. 362-363) ได้อธิบายทฤษฎีบทบาทหน้าที่ของวิลเลียม บาสคอม (William Bascom) ในบทความ “Four Functions of Folklore” จำแนกบทบาทหน้าที่ของคติชน 4 ประการ คือ ประการแรก ใช้อธิบายที่มาและเหตุผลในการทำพิธีกรรม ประการที่ 2 ทำหน้าที่ให้การศึกษาศึกษาในสังคมที่ใช้ประเพณีบอกเล่า ประการที่ 3 รักษามาตรฐานทางพฤติกรรมที่เป็นแบบแผนของสังคม ประการที่ 4 ให้ความเพลิดเพลินและเป็นทางออกให้ความคับข้องใจของบุคคลและได้นำบทบาทหน้าที่ 4 ประการตามแนวคิดของวิลเลียม บาสคอม (William Bascom) ดังกล่าวมาปรับประยุกต์ใช้เป็นกรอบการอธิบายบทบาทหน้าที่ของคติชนในสังคมไทย โดยนำเสนอบทบาทหน้าที่ของคติชนเป็น 3 ประการ คือ ประการแรก บทบาทคติชนในการอธิบายกำเนิดและอัตลักษณ์ของกลุ่มชนและพิธีกรรม ประการที่ 2 บทบาทคติชนในการให้การศึกษ อบรมระเบียบสังคมและรักษามาตรฐานพฤติกรรมทางสังคม ประการที่ 3 บทบาทคติชนในการเป็นทางออกให้กับความคับข้องใจของบุคคลอันเกิดจากกฎเกณฑ์ทางสังคม

ส่วนงานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับแนวคิดบทบาทหน้าที่ของคติชนในสังคมนั้น โอฟาร รัตนภักดี (2556) ได้ศึกษาเรื่องเพลงร้องเล่นสมัยใหม่ของไทย พบบทบาทหน้าที่ของเพลงร้องเล่นสมัยใหม่มีบทบาทต่อสังคมและกลุ่มชนผู้เป็นเจ้าของ 5 บทบาทหน้าที่ ได้แก่ 1. บทบาทหน้าที่ให้ความบันเทิง 2. บทบาทหน้าที่เป็นที่ระบายความคับข้องใจ 3. บทบาทหน้าที่เป็นสื่อบันทึกและสะท้อนสภาพสังคมวัฒนธรรม 4. บทบาทหน้าที่เป็นเครื่องมือในการแสดงออกของหนุ่มสาว 5. บทบาทหน้าที่เป็นสิ่งแสดงอัตลักษณ์ของกลุ่มชนผู้เป็นเจ้าของ ส่วนอภิรักษ์ เกษมผลกุล และพงษ์ศิริชัย สมคะเน (2565) ได้ศึกษาเรื่องคติชนกับนางงาม: บทบาทหน้าที่ของคติชนและภาพสะท้อนสังคมไทย พบบทบาทหน้าที่ของคติชนในวงการนางงามมี 2 ลักษณะ ได้แก่ 1. บทบาทหน้าที่ในการสนองความต้องการด้านจิตใจและสร้างความหวังให้แก่นางงามและผู้สนับสนุน 2. บทบาทหน้าที่ในการสร้างความเข้มแข็งให้กลุ่มวงการนางงาม และอดิวิชัย เชียงคิ้ว (2566) ได้ศึกษาเรื่องบทบาทของประเพณีฉลองแม่พระไถ่ทาสที่มีต่อชุมชนวัดคอนเซ็ปชัญ เขตดุสิต กรุงเทพมหานคร พบประเพณีฉลองแม่พระไถ่ทาสมีบทบาทหน้าที่ต่อชุมชนวัดคอนเซ็ปชัญ 4 บทบาทหน้าที่ ได้แก่ 1. บทบาทหน้าที่ในการแสดงออกถึงความศรัทธาที่มีต่อพระนางมารีย์พรหมจารี 2. บทบาทหน้าที่ในการสร้างความ

มั่นคงและเป็นที่ยอมรับทางจิตใจ 3. บทบาทหน้าที่ในการแสดงอัตลักษณ์ของชุมชนคอนเซ็ปชันทางด้านศาสนาและทางด้านอาหาร 4. บทบาทหน้าที่การสร้างปฏิสัมพันธ์และความสามัคคีของชุมชน

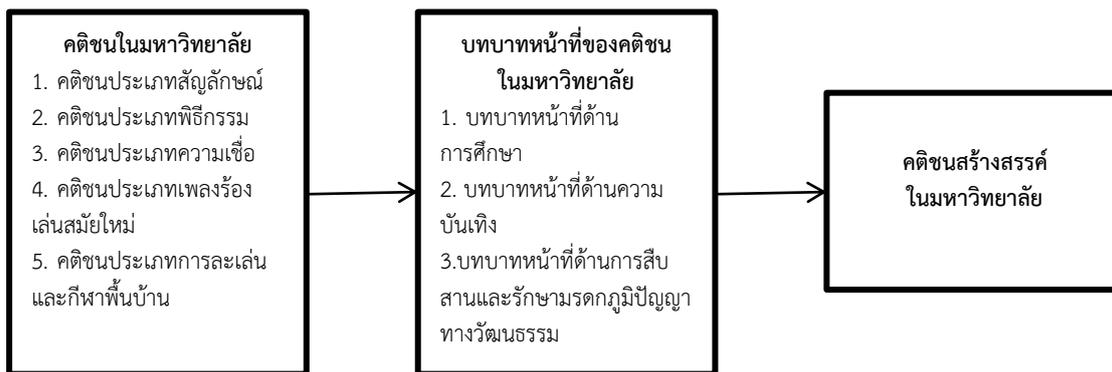
2. แนวคิดคติชนสร้างสรรค์ ศิราพร ณ ถลาง (2559) ได้บัญญัติศัพท์คำว่า “คติชนสร้างสรรค์ (Creative Folklore) เพื่อให้สัมพันธ์กับคำว่า เศรษฐกิจเชิงสร้างสรรค์ (Creative economy) ซึ่งเป็นเรื่องของการพัฒนาเศรษฐกิจโดยการสร้างมูลค่าเพิ่ม โดยใช้ทุนทางวัฒนธรรมที่มีอยู่เดิม อันหมายรวมถึงการนำระบบคุณค่า ระบบความเชื่อและคติชนที่มีอยู่เดิมในสังคมประเพณีมาสร้างสรรค์ในสังคมปัจจุบัน ทั้งนี้ ศิราพร ณ ถลาง ได้อธิบายความหมาย “คติชนสร้างสรรค์” ว่าหมายถึง คติชนที่มีการสร้างขึ้นใหม่หรือผลิตซ้ำในบริบททางสังคมไทยปัจจุบันในลักษณะของการสืบทอดคติชนในบริบทใหม่ การประยุกต์ การต่อยอด การตีความและสร้างความหมายใหม่ของคติชนหรือการนำไปใช้เพื่อสร้างมูลค่าเพิ่มหรือสร้างอัตลักษณ์ของท้องถิ่น อัตลักษณ์ชาติพันธุ์ซึ่งถือว่าการสร้างสรรค์ “คติชน” หรือ “ข้อมูลทางวัฒนธรรม” หรือ “ต้นทุนทางวัฒนธรรม” ในลักษณะของรูปแบบใหม่ ๆ เนื้อหาใหม่ ๆ และวัตถุประสงค์ใหม่ ๆ ที่มีการปรับเปลี่ยนไปตามบริบทใหม่ในสังคมปัจจุบัน

ส่วนงานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับแนวคิดคติชนสร้างสรรค์นั้น ชนิดตา โชติช่วง (2565) ได้ศึกษาเรื่องการใช้แนวคิดคติชนสร้างสรรค์ในการพัฒนาการท่องเที่ยวชุมชน พบว่าแหล่งข้อมูลคติชนสามารถนำมาส่งเสริมการท่องเที่ยวชุมชนจำนวน 4 เส้นทาง ได้แก่ 1. เส้นทางท่องเที่ยวชุมชนวิถีชีวิตชาติพันธุ์ไทยเบ็ง 2. เส้นทางท่องเที่ยววัฒนธรรมปลาและอาหารท้องถิ่น 3. เส้นทางท่องเที่ยวเชิงประวัติศาสตร์และเรื่องเล่าท้องถิ่น 4. เส้นทางท่องเที่ยวเชิงศาสนาไหว้พระขอพร 9 วัด ซึ่งเส้นทางท่องเที่ยวโดยใช้คติชนเป็นแกนหลักในการจัดการ เพื่อสร้างมูลค่าเพิ่มให้แก่การท่องเที่ยวในพื้นที่และทำให้เกิดการให้คุณค่าและสร้างความหมายใหม่ให้แก่คติชนที่มีอยู่ในชุมชนเกิดเป็นแหล่งท่องเที่ยวใหม่ อนุรักษ์ภูมิปัญญาในชุมชน และเชื่อมโยงไปยังแหล่งท่องเที่ยวที่มีอยู่เดิมนำไปสู่การสร้างงานและรายได้ และ ธนพร ดามาพงษ์ (2565) ได้ศึกษาเรื่องลิเก: การสร้างสรรค์ในบริบทสังคมไทยร่วมสมัย กรณีศึกษาคณะเอกชัยราชันย์ พบรูปแบบสร้างสรรค์การแสดงเป็นผลมาจากการปรับตัวในสภาพสังคมที่มีการเปลี่ยนแปลง สามารถแบ่งได้ 5 รูปแบบ ได้แก่ 1. การสร้างสรรค์เวทีและฉาก 2. การสร้างสรรค์เนื้อเรื่องและบทบาทการแสดง 3. การสร้างสรรค์เครื่องแต่งกาย 4. การสร้างสรรค์โชว์พิเศษก่อนการแสดงลิเก โดยการสร้างสรรค์ในแต่ละรูปแบบส่วนหนึ่งเกิดจากการนำวัฒนธรรมภายนอกเข้ามาประยุกต์ แต่ในขณะเดียวกันเกิดจากการปรับใช้จากความดั้งเดิมของลิเกและการอิงจากฐานวัฒนธรรมไทยที่มีอยู่เดิมในสังคมมาต่อยอดให้กลายเป็นลิเกร่วมสมัยที่สามารถตอบสนองความต้องการของกลุ่มผู้ชมได้ทุกช่วงวัย

3. แนวคิดคติชนวิทยาในยุคสมัยใหม่ ของ Alan Dundes

ดันดีส (อ้างถึงใน สุภาวดี เจริญเศรษฐมูท, 2557, น. 11) กล่าวว่า “การศึกษาคติชนวิทยาในยุคสมัยใหม่เป็นศาสตร์ที่เน้นการศึกษาข้อมูลหรือเรื่องราวที่เกี่ยวข้องกับวัฒนธรรมประเพณีของกลุ่มชนที่มีอัตลักษณ์บางอย่างร่วมกัน เช่น สังคมชนบท สังคมเมือง สังคมอุตสาหกรรม สังคมแบบเก่าหรือสังคมสมัยใหม่ ทั้งนี้มีการให้ความหมายของคติชน (Folklore) ที่ไม่ได้มุ่งเน้นคนทั่วไปหรือชาวบ้านเป็นการเฉพาะเจาะจง แต่มุ่งเน้นที่ความรู้หรือวัฒนธรรมประเพณีดั้งเดิมมากกว่า นอกจากนี้ดันดีสได้แยกคำจำกัดความของ Folklore ออกเป็นสองคำ โดยคำว่า Folk หมายถึง กลุ่มชนกลุ่มใดกลุ่มหนึ่งที่มีอัตลักษณ์ร่วมกันหรือกลุ่มชนที่มีลักษณะพิเศษ เช่น บุคคลที่ประกอบอาชีพเดียวกัน พูดภาษาเดียวกัน นับถือศาสนาเดียวกัน กระทำกิจกรรมบางอย่างเหมือนกัน ส่วนคำว่า Lore หมายถึง เรื่องราวหรือแบบแผนของกลุ่มชนกลุ่มใดกลุ่มหนึ่ง เช่น กลุ่มชนชาวม้ง กลุ่มชนแรงงานต่างด้าว ซึ่งทุกกลุ่มชนดังกล่าวต่างมีเรื่องราวของกลุ่มตนเอง” ดังนั้น “กลุ่มชนในมหาวิทยาลัยการกีฬาแห่งชาติ วิทยาเขตสุโขทัย” จึงเป็นอีกหนึ่งกลุ่มชนในยุคสมัยใหม่ที่มีอัตลักษณ์หรือกลุ่มชนที่มีลักษณะพิเศษและเรื่องราวหรือแบบแผนของ “ความเป็นกลุ่มชนคนกีฬา” ร่วมกัน

จากการทบทวนแนวคิด ทฤษฎีและงานวิจัยที่เกี่ยวข้องข้างต้นนั้น ผู้วิจัยเลือกใช้แนวคิดบทบาทหน้าที่ของคติชนในสังคมไทย แนวคิดคติชนสร้างสรรค์ ของ ศิราพร ณ ถลาง และแนวคิดคติชนวิทยาในยุคสมัยใหม่ ของ Alan Dundes เป็นกรอบความคิดในการศึกษาและวิเคราะห์ข้อมูลตามวัตถุประสงค์ ดังต่อไปนี้ (ภาพที่ 1)

ภาพที่ 1 กรอบความคิดการวิจัย

วิธีดำเนินการวิจัย

ขั้นตอนที่ 1 การศึกษาข้อมูลจากเอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง รวมถึงแนวคิดและทฤษฎีเรื่องบทบาทหน้าที่ของคตินิยมในสังคมไทย เรื่องคตินิยมสร้างสรรค์ เรื่องคตินิยมวิทยาในยุคสมัยใหม่และข้อมูลบริบททางสังคมวัฒนธรรมของมหาวิทยาลัยการกีฬาแห่งชาติ วิทยาเขตสุโขทัย พร้อมทั้งจัดทำเครื่องมือสำหรับการวิจัย เป็นแบบสัมภาษณ์แบบปลายเปิด โดยผ่านการตรวจสอบคุณภาพของเครื่องมือการวิจัยจากผู้ทรงคุณวุฒิจำนวน 3 คน ได้ผลการประเมินเท่ากับ 0.7 ซึ่งผ่านเกณฑ์การประเมินที่กำหนด และผ่านการรับรองจริยธรรมวิจัยในมนุษย์อย่างเรียบร้อย

ขั้นตอนที่ 2 การเก็บข้อมูลภาคสนาม ผู้วิจัยใช้ระเบียบวิธีทางคตินิยมวิทยา โดยใช้แบบสัมภาษณ์กับวิทยากรจำนวน 8 คน โดยมีเกณฑ์การคัดเลือกวิทยากร ดังนี้

1. เป็นบุคลากรที่มีองค์ความรู้และความสามารถเกี่ยวข้องกับคตินิยมหรือข้อมูลทางวัฒนธรรมจากรุ่นสู่รุ่น ผ่านกิจกรรมการเรียนการสอน โครงการและงานที่เกี่ยวข้องกับประเพณีพิธีกรรมในโอกาสสำคัญต่าง ๆ ในมหาวิทยาลัยการกีฬาแห่งชาติ วิทยาเขตสุโขทัย

2. เป็นบุคลากรที่สามารถถ่ายทอดและส่งต่อคตินิยมหรือข้อมูลทางวัฒนธรรมในมหาวิทยาลัยการกีฬาแห่งชาติ วิทยาเขตสุโขทัย ได้อย่างเต็มที่

ในระหว่างเก็บข้อมูลมีการใช้เครื่องบันทึกภาพด้วยกล้องถ่ายภาพ ทั้งภาพนิ่งและภาพเคลื่อนไหว จากนั้นตรวจสอบข้อมูลที่ได้จากการสัมภาษณ์ถึงความถูกต้องและความสมบูรณ์ของข้อมูล โดยมีผู้เชี่ยวชาญทางด้านคตินิยมวิทยา 3 คน เป็นผู้ตรวจสอบข้อมูลดังกล่าว

ขั้นตอนที่ 3 การวิเคราะห์ข้อมูล ผู้วิจัยนำข้อมูลที่ได้จากการศึกษาเอกสารและจากการเก็บข้อมูลภาคสนามในมหาวิทยาลัย มาวิเคราะห์เชิงเนื้อหา (Content analysis) ตามกรอบความคิดการวิจัยข้างต้นหรือตามวัตถุประสงค์ของการวิจัย

ขั้นตอนที่ 4 สรุปและอภิปรายผล นำข้อมูลที่ได้จากการวิเคราะห์เชิงเนื้อหามาเรียบเรียงและนำเสนอผลการวิจัยในรูปแบบของการพรรณนาวิเคราะห์ (Descriptive analysis) โดยแบ่งประเด็นเป็น 2 ส่วน ดังนี้

ส่วนที่ 1 ข้อมูลคตินิยมที่ปรากฏในมหาวิทยาลัยการกีฬาแห่งชาติ วิทยาเขตสุโขทัย

ส่วนที่ 2 บทบาทหน้าที่ของคตินิยมในมหาวิทยาลัยการกีฬาแห่งชาติ วิทยาเขตสุโขทัย

ผลการวิจัย

คตินิยม หรือข้อมูลทางวัฒนธรรมของกลุ่มชนในมหาวิทยาลัยการกีฬาแห่งชาติ วิทยาเขตสุโขทัย เป็นมรดกที่ได้รับการส่งต่อและสืบทอดต่อกันมาจากรุ่นสู่รุ่นภายในมหาวิทยาลัย โดยถือว่าข้อมูลคตินิยมเป็น “สมบัติของกลุ่ม” ร่วมกัน ซึ่งจะเกิดขึ้นเมื่อคนภายในกลุ่มเกิดความรู้สึก ความคิดและดำเนินกิจกรรมร่วมกัน ตลอดจนจะมีการสร้าง

“ลักษณะสำคัญเฉพาะตัว” ที่แสดงถึงความเป็นพวกเดียวกันและความสามัคคีภายในกลุ่มชน จากการศึกษาคติชนในมหาวิทยาลัยการกีฬาแห่งชาติ วิทยาเขตสุโขทัย ผู้วิจัยสามารถจำแนกประเภทคติชน 5 ประเภท พิจารณาจากเนื้อหาสาระของข้อมูลคติชนที่ปรากฏดังต่อไปนี้

1. คติชนประเภทสัญลักษณ์ เป็นคติชนประเภทอนุชปาฐะหรือคติชนประเภทที่ไม่ใช่ถ้อยคำในการถ่ายทอดปรากฏอยู่ใน “ตราสัญลักษณ์” หรือ “โลโก้” ของมหาวิทยาลัย โดยข้อมูลคติชนประเภทนี้สามารถพบเห็นได้ง่ายและเข้าใจได้อย่างชัดเจนผ่านการสื่อสารโดยการใช้ภาพ ภาษา หรือสัญลักษณ์ ซึ่งตราสัญลักษณ์ของมหาวิทยาลัยเป็นการใช้สิ่งแทนเพื่อการสร้างและการสื่อสารความหมายในเชิงจิตวิญญาณอันเกี่ยวข้องกับเทพปกรณัม โดยบาร์นิ บุญทรง (2561, น. 40) ได้ให้ความหมายของคำว่า “เทพปกรณัม” หมายถึง “เรื่องราวที่เชื่อกันว่าเป็นสิ่งที่เกิดขึ้นในสมัยบรรพกาล ประกอบด้วยอนุภาคสำคัญ คือ พระผู้สร้าง สิ่งที่ถูกสร้าง เช่น เทพเจ้า มนุษย์ สัตว์ ปรากฏการณ์ต่าง ๆ กฎในการดำรงรักษาจักรวาล การรับโทษในกรณีที่ทำผิดกฎ การรับรางวัลในกรณีที่ปฏิบัติถูกต้อง การไถ่โทษ ตลอดจนพิธีกรรม ตัวละครในเทพปกรณัมจะต้องเป็นเทพเจ้าหรือมนุษย์เทวา ซึ่งหากไม่มีการระบุความเป็นเทพหรือมนุษย์เทวาในเทพปกรณัมเรื่องนั้น ก็ต้องเชื่อมโยงได้ว่าตัวละครนั้นเป็นหนึ่งในคณาเทพของปกรณัมเรื่องอื่น” นอกจากนี้ตราสัญลักษณ์ของมหาวิทยาลัยยังแสดงให้เห็นถึงความเป็นอัตลักษณ์ ความเฉพาะตนของกลุ่มชนหรือองค์กรในเชิงรูปธรรมได้ โดยมีรายละเอียดดังนี้ (ภาพที่ 2)

ภาพที่ 2 ตราสัญลักษณ์มหาวิทยาลัยการกีฬาแห่งชาติ วิทยาเขตสุโขทัย

ที่มา: <https://www.tnsusti.ac.th>

ตราสัญลักษณ์มหาวิทยาลัยการกีฬาแห่งชาติ วิทยาเขตสุโขทัย เป็นตราสัญลักษณ์ที่เกี่ยวข้องกับเทพปกรณัม โดยเป็นรูป “พระพลบดี” ทรงช้างเอราวัณสามเศียร ยืนอยู่เหนือก้อนเมฆ พระหัตถ์ขวาทือวชิราวุธ พระหัตถ์ซ้ายถือพระขรรค์ มีรัศมีสีขาวโดยรอบพระเศียร ด้านหลังมีวงกลมสีเหลือง ซึ่งทับบนแถบธงชาติไทยแล้ว ด้านข้างมีเครื่องหมายสามห่วง ประกอบด้วย สีเขียว สีขาว และสีเหลือง ประดับทั้งด้านขวาและด้านซ้าย ด้านล่างพระพลบดี ทรงช้างเอราวัณสามเศียร มีตัวเลขสีขาว “๒๕๖๒” หรือตัวเลขอารบิก “2019” บนพื้นสีเขียว วางบนพื้นสีน้ำเงินมีขอบนอกเป็นสีน้ำตาล ด้านล่างมีตัวอักษรไทยสีน้ำเงิน “มหาวิทยาลัยการกีฬาแห่งชาติ” หรือตัวอักษรภาษาอังกฤษ “THAILAND NATIONAL SPORTS UNIVERSITY” อยู่บนแถบโบว์โค้งสีเหลือง ส่วนล่างของตราเป็นชื่อวิทยาเขตสุโขทัย เป็นสีน้ำเงิน (มหาวิทยาลัยการกีฬาแห่งชาติ, 2566, น. 26)

ตราสัญลักษณ์มหาวิทยาลัย สะท้อนให้เห็นถึงระบบวิธีคิดของการใช้สิ่งแทนและการให้ความหมายที่สำคัญกับการเชื่อมโยงระบบความเชื่อของกลุ่มชนในมหาวิทยาลัยหรือความเชื่อของกลุ่มชนภายใต้กรอบความคิดในบริบทสังคมวัฒนธรรมไทย ดังต่อไปนี้

ประการที่หนึ่ง การเชื่อมโยงกับเทพปกรณัม ได้แก่ “พระพลบดี” หรือ “พระอินทร์” หมายถึง ผู้เป็นใหญ่แห่งกำลังหรือเทพผู้เป็นราชาแห่งพละ ทั้ง 5 ได้แก่ 1. ศรีทธาพละ กำลังคือ ศรีทธา 2. วิริยะพละ กำลังคือ วิริยะความเพียร 3. สติพละ กำลังคือ สติ 4. สมာธิพละ กำลังคือ สมာธิ 5. ปัญญาพละ กำลังคือ ปัญญา โดยในบริบทของ

มหาวิทยาลัยหรือสถาบันการศึกษาที่เกี่ยวข้องกับ “การกีฬา” นั้น การกีฬา คือ กิจกรรมหรือการเล่นที่มีกฎกติกา กำหนด เพื่อความสนุกเพลิดเพลิน เพื่อเป็นการบำรุงแรง และเพื่อการแข่งขันเพื่อความเป็นเลิศ นอกจากนี้ในส่วน ความเชื่อเกี่ยวกับตัวบุคคล ยังมีการเชื่อมโยงตนเองในฐานะของ “ลูกพระพลบดี” โดยเชื่อกันว่า พระพลบดี เป็น “เทพ” และเป็น “พ่อ” ผู้สามารถให้พลังกำลัง ความเข้มแข็งทางจิตใจและความแข็งแรงทางร่างกายให้กับนักกีฬา เพื่อสร้างชื่อเสียงให้กับตนเอง สถาบัน และประเทศชาติ

ประการที่สอง การเชื่อมโยงความหมายของสี ซึ่งสีแต่ละสีในตราสัญลักษณ์นั้น จะมีการให้ความหมายที่ แตกต่างกันไป เช่น วงกลมสีเหลือง หมายถึง ความสว่างไสวและความเจริญรุ่งเรือง พื้นสีน้ำเงิน หมายถึง สีของ แผ่นดิน เสมือนการเกิดขึ้นมาจากแผ่นดิน และเครื่องหมายสามห่วง โดยมีห่วงสีเขียว ห่วงสีขาว ห่วงสีเหลือง หมายถึง การให้การศึกษาต่อบุคคลควรให้ทั้ง 3 อย่างพร้อมกัน ได้แก่ สีเขียว หมายถึง พลศึกษา เป็นการศึกษาที่มุ่งเน้นให้เกิด ความสมบูรณ์พร้อมทางด้านร่างกาย สติปัญญาและอารมณ์ สีขาว หมายถึง จริยศึกษา เป็นการศึกษาที่มุ่งเน้นให้เกิด ความเจริญงอกงามด้านความประพฤติและการปฏิบัติตน และสีเหลือง หมายถึง พุทธศึกษา เป็นการศึกษาที่มุ่งเน้นให้ เกิดความรู้และความศรัทธาอย่างมีเหตุผล

ดังนั้น “ตราสัญลักษณ์มหาวิทยาลัยการกีฬาแห่งชาติ วิทยาเขตสุโขทัย” จึงเป็นการใช้สิ่งแทน เพื่อการสร้าง และการสื่อสารความหมายในเชิงจิตวิญญาณที่เกี่ยวข้องกับเรื่องราวของเทพปกรณัม และความเฉพาะตนของกลุ่มชน คนกีฬาในเชิงรูปธรรม

2. คติชนประเพณีพิธีกรรม เป็นคติชนประเภทผสมหรือคติชนประเภทที่ต้องใช้ถ้อยคำและไม่ใช้ถ้อยคำใน การถ่ายทอด ซึ่งประเพณีพิธีกรรมในมหาวิทยาลัยเป็นกิจกรรมหรือพิธีการที่มีการกำหนดขึ้นในโอกาสสำคัญตาม ปฏิทินในรอบปีและในโอกาสเฉพาะกิจตามที่มหาวิทยาลัยกำหนดขึ้น โดยมีแนวความคิด ความเชื่อ ค่านิยม แบบ แผนการประเพณีปฏิบัติตามที่สังคมกำหนดไว้และกิจกรรมหรือพิธีการนั้นได้มีการปฏิบัติ หรือส่งต่อข้อมูลกันมาจาก รุ่นสู่รุ่น ในส่วนความหมายของคำว่า “ประเพณี” เป็นพิธีการหรือแบบแผนการประเพณีปฏิบัติซึ่งกระทำเพื่อความ สงบสุข ความเป็นระเบียบเรียบร้อยของกลุ่มชนหรือสังคม ส่วนคำว่า “พิธีกรรม” มีความหมายถึง แบบแผนต่าง ๆ ที่ ปฏิบัติสืบต่อกันมา มักกระทำเพื่อผลทางจิตใจของบุคคลหรือกลุ่มชนเป็นสำคัญ จากการศึกษาประเพณีพิธีกรรมใน มหาวิทยาลัยการกีฬาแห่งชาติ วิทยาเขตสุโขทัย พบดังนี้

2.1 ประเพณีไหว้ครู เป็นพิธีการหรือแบบแผนการประเพณีปฏิบัติที่ได้รับการส่งต่อกันมาจากรุ่นสู่ รุ่น โดยมีองค์ประกอบของประเพณีพิธีกรรม คือ 1. แนวคิด (Ideal) 2. พิธีกรรม (Ritual) 3. สมาชิก (Members) 4. การเฉลิมฉลอง (Celebration) (มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมาธิราช, 2542, น. 752) ซึ่งมหาวิทยาลัยการกีฬาแห่งชาติ วิทยาเขตสุโขทัย ได้จัดประเพณีไหว้ครูขึ้นทุกปี เนื่องจากมีแนวคิดของการเคารพและการระลึกถึงพระคุณของครูบา อาจารย์ ครูผู้ประสิทธิ์วิชาความรู้ต่าง ๆ เพื่อใช้สำหรับในวิชาการ วิชาชีพและวิชาชีวิตในอนาคตให้กับลูกศิษย์

ทั้งนี้ ในบริบทของมหาวิทยาลัยการกีฬาแห่งชาติ วิทยาเขตสุโขทัย ได้มีการเปิดการเรียนการสอนในหลักสูตร ศึกษาศาสตรบัณฑิต สาขาพลศึกษา ซึ่งบัณฑิตที่สำเร็จการศึกษาออกไปนั้น ส่วนใหญ่จะประกอบอาชีพครูหรือ อาจารย์ในสาขาพลศึกษา จึงต้องการให้นักศึกษาเห็นถึง “แบบอย่าง” ของการประเพณีปฏิบัติระหว่าง “ครู” หรือ “อาจารย์” กับ “ศิษย์” ผ่านประเพณีพิธีกรรมนี้

ประเพณีไหว้ครูในมหาวิทยาลัยการกีฬาแห่งชาติ วิทยาเขตสุโขทัย มีการกำหนดขั้นตอนในพิธีการ โดยเริ่ม งานตั้งแต่ช่วงเช้าตรู่ เริ่มจากการไหว้และบวงสรวงสิ่งศักดิ์สิทธิ์ประจำมหาวิทยาลัย ได้แก่ พระพุทธรูปในหอพระหน้า มหาวิทยาลัย พระพลบดี ศาลพระภูมิเจ้าที่ ศาลตายาย พ่อขุนรามคำแหงมหาราช อันแสดงถึงการเคารพบูชาสิ่ง ศักดิ์สิทธิ์ประจำมหาวิทยาลัย หลังจากนั้นบุคลากรและนักศึกษาจะเข้ามารวมตัวกันในหอประชุม เพื่อดำเนินในส่วน ของพิธีการต่อไป ในส่วนของพิธีกรรมการไหว้ครู สามารถแบ่งออกเป็น 2 ช่วง ดังต่อไปนี้

1) พิธีไหว้ครูอุปกรณ์ทางการกีฬา มีความเชื่อกันว่า อุปกรณ์กีฬาแต่ละชนิดมี “ครูบาอาจารย์” เปรียบเสมือนผู้คอยให้ความรู้และผู้ฝึกทักษะให้กับอาจารย์ นักศึกษาหรือนักกีฬาได้พัฒนาตนเองจนประสบ ความสำเร็จในแต่ละชนิดกีฬาที่เล่น ก่อนเข้าสู่พิธีจะมีการนำอุปกรณ์ทางการกีฬามาจัดวางอย่างเหมาะสม เพื่อใช้ร่วม

ในพิธีกรรมการไหว้ ได้แก่ อุปกรณ์กีฬาไทย เช่น นวมชกมวย มงคลมวย กระบี่กระบอง ดาบ โล่ และอุปกรณ์กีฬาสากล เช่น ลูกฟุตบอล ลูกตะกร้อ ลูกวอลเลย์บอล ธนู ไม้พาย ปืน โดยส่วนใหญ่จะเป็นอุปกรณ์ทางการกีฬาที่เปิดการเรียนการสอนและการแข่งขันกีฬาตามรายการสำคัญต่าง ๆ ทั้งในระดับชาติและนานาชาติ ในพิธีไหว้ครูอุปกรณ์ทางการกีฬา นำโดยผู้มีความเชี่ยวชาญทางด้านกีฬามวยไทย เป็นเจ้าพิธีหรือผู้ประกอบพิธีกรรมในการไหว้ โดยเป็นตัวแทนนำกล่าวสวดมนต์ไหว้พระ มีบทสวดมนต์ทางพุทธศาสนา จากบทสวด “พระคาถาไหว้ครูบูรพาจารย์” เพื่อระลึกถึงพระคุณของครูบาอาจารย์ข้างต้นนั้น มีการกล่าวถึง “ครู” ที่เป็นครูในเชิงเทพกรรมและครูในเชิงสรรพวิชาต่าง ๆ อันเป็นการแสดงให้เห็นถึงการให้ความหมาย ความสำคัญและความเคารพต่อ “ครูบาอาจารย์” ผู้ประสิทธิ์ประสาทวิชาความรู้ในเชิงกีฬาให้กับศิษย์จนประสบความสำเร็จมีชัยชนะ (ภาพที่ 3)

ภาพที่ 3 พิธีไหว้ครูอุปกรณ์ทางการกีฬา

2) พิธีไหว้ครูบาอาจารย์ในมหาวิทยาลัย เริ่มจากตัวแทนของนักศึกษากล่าวคำบูชาครู จากนั้นตัวแทนของนักศึกษานำพานธูปเทียน พานดอกไม้และนักศึกษาทุกคนนำพวงมาลัยมาไหว้ครูบาครูบาอาจารย์จะมีการผูกค้าย้อมมือสีขาวพร้อมกับมอบคำอวยพรให้กับนักศึกษาหลังจากนั้น ประธานในพิธีจะให้โอวาทและนักศึกษาร่วมกันร้องเพลงพระคุณที่สามกับเพลงประจำมหาวิทยาลัย พร้อมทั้งรับชมการแสดงมวยไทยและกระบี่กระบองจนเสร็จพิธี (ภาพที่ 4)

ภาพที่ 4 พิธีไหว้ครูบาอาจารย์

2.2 พิธีบายศรีสู่ขวัญนักศึกษาใหม่ พิธีบายศรีสู่ขวัญในมหาวิทยาลัยการกีฬาแห่งชาติ วิทยาเขตสุโขทัย เป็นพิธีกรรมสำคัญที่เกี่ยวกับชีวิตของมนุษย์ โดยเฉพาะความเชื่อเรื่องขวัญและจิตวิญญาณ ขวัญนั้นหมายถึงสิ่งที่ไม่มีความตาย เชื่อกันว่ามีอยู่ในร่างกายของมนุษย์ เมื่อขวัญอยู่กับร่างกายจะมีความสุขสบายทั้งกายและจิตใจ พิธีกรรมนี้จึงจัดขึ้นเพื่อสร้างขวัญและกำลังใจที่ดี (สุรเชษฐ์ คูหาเลิศ และอรอุษา สุวรรณประเทศ, 2566, น. 64)

พิธีบายศรีสู่ขวัญนักศึกษา เป็นพิธีกรรมที่ปรับประยุกต์จากประเพณีวัฒนธรรมดั้งเดิมสู่การสร้างคามหมายใหม่ในบริบทของสถานศึกษา โดยเฉพาะ “นักศึกษาใหม่” รวมทั้งเป็นพิธีต้อนรับนักศึกษาเข้าสู่คณะหรือบ้านที่มีครูบาอาจารย์ ผู้เปรียบเสมือนพ่อแม่ในทางวิชาการที่จะคอยมอบความรัก การดูแลเอาใจใส่และคำแนะนำอันดีต่าง ๆ

ระหว่างที่นักศึกษาใช้ชีวิตอยู่ในรั้วมหาวิทยาลัย ตลอดจนเป็นพิธีกรรมที่สร้างสัมพันธ์ไมตรีที่ดีให้แก่กันระหว่างคณาจารย์กับนักศึกษา ระหว่างรุ่นพี่รุ่นน้อง และนักศึกษารุ่นเดียวกันเอง (ภาพที่ 5)

ทั้งนี้จากการเข้าร่วมและสัมภาษณ์ในโครงการบายศรีสู่ขวัญนักศึกษาใหม่ จัดโดยกลุ่มงานกิจการนักศึกษาและกิจการพิเศษของมหาวิทยาลัย และโครงการบายศรีสู่ขวัญ สืบสานศิลปวัฒนธรรม จัดโดยคณะศิลปศาสตร์นั้นพบว่า พิธีบายศรีสู่ขวัญนักศึกษาใหม่ เป็นพิธีกรรมที่ปรับประยุกต์ เพื่อสร้างและเชื่อมโยงให้คณาจารย์และนักศึกษาใหม่และนักศึกษาทุกชั้นปีได้พบปะแนะนำตัว พร้อมทั้งคณาจารย์ได้กล่าวคำอวยพรกับลูกศิษย์ให้อบอุ่นใจและตระหนักถึงการเปลี่ยนสถานะจาก “นักเรียน” สู่การเป็น “นักศึกษา” กับการใช้ชีวิตในรั้วมหาวิทยาลัยแห่งนี้

ภาพที่ 5 พิธีบายศรีสู่ขวัญนักศึกษาใหม่ คณะศิลปศาสตร์

2.3 ประเพณีลอยกระทง เป็นประเพณีที่มีชื่อเสียงและเป็นเอกลักษณ์ของจังหวัดสุโขทัย ประเพณีดังกล่าวมีความหมายและความสำคัญอย่างยิ่งต่อการจัดกิจกรรมเพื่อสืบสานประเพณี ทั้งในมหาวิทยาลัยการกีฬาแห่งชาติ วิทยาเขตสุโขทัยและการมีส่วนร่วมกับทางจังหวัดสุโขทัย ในงานประเพณีลอยกระทง เผาเทียน เล่นไฟ ณ อุทยานประวัติศาสตร์สุโขทัย

ประเพณีลอยกระทงในมหาวิทยาลัย เป็นประเพณีที่ได้มีการจัดกิจกรรมผ่านโครงการส่งเสริมศิลป์ สืบสานวิถีประเพณีลอยกระทง ตามพันธกิจของมหาวิทยาลัยในด้านการทะนุบำรุงศิลปะและวัฒนธรรม โดยเป็นการอนุรักษ์และเผยแพร่ศิลปวัฒนธรรมประเพณีลอยกระทงให้คงอยู่ ตลอดจนยังส่งต่อความเชื่อที่เกี่ยวข้องกับการขอขมาพระแม่คงคา การปลุกจิตสำนึกให้รู้คุณค่าของน้ำและการเลือกใช้วัสดุในการสร้างสรรค์กระทงจากธรรมชาติที่ทำได้ง่ายในท้องถิ่น ทั้งนี้ทางฝ่ายกิจการนักศึกษาและกิจการพิเศษได้ดำเนินการจัดกิจกรรมการประกวดกระทงจากวัสดุธรรมชาติและการประกวดนางนพมาศ โดยใช้เกณฑ์คุณสมบัติและความประพฤติกของหญิงงามตาม “ตำรับท้าวศรีจุฬาลักษณ์” อันเป็นการสืบสานตำนานนางนพมาศในบริบทของการประกวดนางงาม เพื่อปฏิบัติหน้าที่เป็นทูตกิจกรรมทางวัฒนธรรมของมหาวิทยาลัยการกีฬาแห่งชาติ วิทยาเขตสุโขทัย (ภาพที่ 6)

ภาพที่ 6 โครงการส่งเสริมศิลป์ สืบสานวิถี ประเพณีลอยกระทง ณ มหาวิทยาลัยการกีฬาแห่งชาติ วิทยาเขตสุโขทัย

ส่วนประเพณีลอยกระทงในงานประเพณีลอยกระทง เผาเทียน เล่นไฟ ณ อุทยานประวัติศาสตร์สุโขทัยทุกปี คณาจารย์ เจ้าหน้าที่และนักศึกษาของมหาวิทยาลัยจะมีส่วนร่วมกับทางจังหวัดในขบวนแห่พิธีเปิดงานประเพณีลอยกระทง เผาเทียน เล่นไฟ และในกิจกรรมการแสดงศิลปการต่อสู้ ซึ่งเป็นศาสตร์และศิลป์ที่มีการจัดการเรียนการสอนในมหาวิทยาลัย เช่น การชกมวยไทย การรำกระบี่กระบอง ซึ่งมีการประยุกต์โดยนำศาสตร์และศิลป์ในรูปแบบ

ดั้งเดิมสู่การแสดงในรูปแบบร่วมสมัย เพื่อร่วมอนุรักษ์ประเพณีที่มีเอกลักษณ์สะท้อนความเป็นเมืองมรดกโลกและประวัติศาสตร์ในบริบทของการท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรม รวมทั้งเป็นการกระตุ้นเศรษฐกิจและการท่องเที่ยวของจังหวัดสุโขทัย จากประเพณีระดับจังหวัดสู่ประเพณีระดับประเทศและระดับสากลต่อไป (ภาพที่ 7)

ภาพที่ 7 งานประเพณีลอยกระทง เฒาเทียน เล่นไฟ จังหวัดสุโขทัย ณ อุทยานประวัติศาสตร์สุโขทัย

นอกจากประเพณีพิธีกรรมดังกล่าวข้างต้น ยังมีประเพณีพิธีกรรมในโอกาสวันสำคัญต่าง ๆ ในรอบปี ได้แก่ ประเพณีถวายเทียนพรรษา ประเพณีสงกรานต์ ดังรายละเอียดต่อไปนี้

ในส่วนของประเพณีถวายเทียนพรรษา สมาชิกภายในมหาวิทยาลัยมีการรวมเงินทำบุญเพื่อจัดหาเทียนพรรษาและหลอดไฟฟ้าหลากหลายขนาด นำไปถวายพระภิกษุสงฆ์เพื่อจุดหรือเปิดให้แสงสว่างในการปฏิบัติกิจวัตรต่าง ๆ ที่วัดโดยรอบมหาวิทยาลัย โดยมีความเชื่อกันว่า การถวายเทียนพรรษาหรือถวายหลอดไฟนั้น เพื่อถวายเป็นพุทธบูชาและเป็นประโยชน์แก่พระสงฆ์ ทั้งยังช่วยทำให้ผู้ถวายเทียนนั้น เกิดมีสติ สมาธิและปัญญาเปรียบเสมือนแสงสว่างของเทียนและไฟฟ้า อันจะทำให้ปัญหาหรือเรื่องราวที่ไม่ดีต่าง ๆ ในชีวิตลดน้อยลงไป มีความเจริญรุ่งเรืองในการดำเนินชีวิต อีกทั้งยังเป็นที่รักของเพื่อนมนุษย์ บริวาร รวมถึงเทพเทวดาทั้งหลายอีกด้วย

ประเพณีสงกรานต์มีการจัดกิจกรรมรดน้ำดำหัวครูบาอาจารย์อาวุโสเป็นการแสดงความเคารพต่อผู้ใหญ่และขอพรเพื่อเป็นสิริมงคลแก่ชีวิต มหาวิทยาลัยได้จัดกิจกรรมอย่างต่อเนื่องรวมถึงประชาสัมพันธ์คุณค่าของคติชนที่เกี่ยวกับประเพณีสงกรานต์ในฐานะมรดกภูมิปัญญาทางวัฒนธรรมที่จับต้องไม่ได้ของมนุษยชาติ การละเล่นพื้นบ้านต่าง ๆ และแต่งกายด้วยเสื้อผ้าดอกไม้ตลอดทั้งเดือนเมษายนเป็นการส่งเสริมและอนุรักษ์ประเพณีให้ยั่งยืนต่อไป

3. คติชนประเภทความเชื่อ เป็นคติชนประเภทมุขปาฐะหรือคติชนประเภทที่ต้องใช้ถ้อยคำในการถ่ายทอดความเชื่อที่พบในมหาวิทยาลัย ได้แก่ (ภาพที่ 8)

3.1 ความเชื่อเรื่องสิ่งศักดิ์สิทธิ์ประจำมหาวิทยาลัย เป็นความเชื่อที่สมาชิกในมหาวิทยาลัยให้ความเคารพนับถือเป็นอย่างยิ่ง ได้แก่ พระพุทธรูปในหอพระ พระพลบดีหรือเทพแห่งพลัง ศาลพระภูมิเจ้าที่ ศาลตายาย และพ่อขุนรามคำแหงมหาราช ซึ่งก่อนดำเนินการทุกกิจกรรมของมหาวิทยาลัยจะต้องมีการไหว้และบวงสรวงสิ่งศักดิ์สิทธิ์ประจำมหาวิทยาลัยดังกล่าว โดยมีความเชื่อเรื่องความเป็นสิริมงคลและการไหว้ขอพรเพื่อให้ประสบความสำเร็จในด้านการกีฬาและการใช้ชีวิต (ชัยณรงค์ มะยมหิน, สัมภาษณ์, 25 กุมภาพันธ์ 2566)

ภาพที่ 8 พิธีไหว้สิ่งศักดิ์สิทธิ์ประจำมหาวิทยาลัย

3.2 ความเชื่อเรื่องวิญญาณ (ภาพที่ 9) พบในคณะวิทยาศาสตร์การกีฬาและสุขภาพ เป็นความเชื่อที่เกี่ยวข้องกับ “อาจารย์ใหญ่” หรือ “โครงกระดูกร่างกาย” ของผู้อุทิศร่างกายเพื่อใช้สำหรับศึกษาความรู้ทางกายวิภาค ในทุกปีจะมีการจัดพิธีทำบุญอุทิศส่วนกุศลให้กับวิญญาณของอาจารย์ใหญ่ เพื่อแสดงความเคารพและรำลึกถึงพระคุณอย่างสูงสุด (สาลี สมาเณม, สัมภาษณ์, 10 ธันวาคม 2566)

ภาพที่ 9 โครงกระดูกของอาจารย์ใหญ่ ณ คณะวิทยาศาสตร์การกีฬาและสุขภาพ

4. คติชนประเภทเพลงร้องเล่นสมัยใหม่ เป็นคติชนประเภทมุขปาฐะหรือคติชนประเภทที่ต้องใช้ถ้อยคำในการถ่ายทอด โดยเพลงร้องเล่นสมัยใหม่ มีชื่อเรียกหลายประการตามแต่ละกลุ่มชนของผู้เป็นเจ้าของ เช่น “เพลงรับน้อง” “เพลงเชียร์” “เพลงเอ็นเตอร์เทน” หรือ “เพลงสนทนาการ” เพลงดังกล่าวนี้เป็นเพลงที่เกิดขึ้นในยุคปัจจุบันซึ่งมีวัตถุประสงค์เพื่อใช้ร้องเล่นในกิจกรรมรื่นเริงของนักศึกษาตามโอกาสต่าง ๆ เช่น กิจกรรมรับน้องใหม่ กิจกรรมกีฬา และกิจกรรมนันทนาการ (โอฬาร รัตนภักดี, 2556, น. 33) ซึ่งการศึกษาครั้งนี้ผู้วิจัยได้จำแนกประเภทเพลงร้องเล่นสมัยใหม่ตามแนวทางการศึกษาของโอฬาร รัตนภักดี เป็นกรอบสำหรับการวิเคราะห์ข้อมูลเพลงร้องเล่นสมัยใหม่ที่พบในมหาวิทยาลัย จากการสัมภาษณ์เกี่ยวกับคติชนประเภทการร้องเล่นสมัยใหม่ในมหาวิทยาลัยการกีฬาแห่งชาติวิทยาเขตสุโขทัย พบเพลงร้องเล่นสมัยใหม่ 4 ประเภท ดังรายละเอียดต่อไปนี้

1. เพลงที่ใช้ในกิจกรรมสำคัญ หรือเป็นเพลงประจำมหาวิทยาลัยที่มีการร้องตามโอกาสสำคัญ หรือเพลงที่ร้องในการประกอบพิธีกรรมสำคัญของมหาวิทยาลัย (โอฬาร รัตนภักดี, 2556, น. 58) สะท้อนให้เห็นถึงอัตลักษณ์และเอกลักษณ์ของปรัชญา วิสัยทัศน์ พันธกิจ คติพจน์ และค่านิยมขององค์กร หรือมหาวิทยาลัยผ่านบทเพลง โดยมีการพูดถึง “ศาสตร์ทางการพลศึกษาและกีฬา” สามารถ “พัฒนาคน และพัฒนาชาติ” จนสามารถสร้างชื่อเสียงเสริมความยิ่งใหญ่ ตลอดจนการปลูกฝังค่านิยมอันดี เช่น เรื่องของการรักชาติ ศาสนา และพระมหากษัตริย์ และเรื่อง

ของการแสดงความรักและความสามัคคีภายในกลุ่มชน ซึ่งเพลงประจำมหาวิทยาลัยจะมีการถ่ายทอดจากคณาจารย์ และนักศึกษารุ่นพี่ รุ่น นักศึกษารุ่นน้อง ในงานรับน้องใหม่ งานการแข่งขันกีฬา และงานต่าง ๆ ที่เกี่ยวข้อง กับมหาวิทยาลัย เพลงประจำมหาวิทยาลัยที่พบได้แก่ เพลงมาร์ชมหาวิทยาลัยการกีฬาแห่งชาติ เพลงราชพฤกษ์งามสง่า เพลงร่ำวงถิ่นเขียว ขาว เหลือง และเพลงมาร์ชพลศึกษาสุโขทัย

2. เพลงประกอบท่าทาง เป็นเพลงที่ใช้ร้องเล่นประกอบท่าทางการเดิน มีการเลียนแบบจากกิริยา ท่าทางของมนุษย์ และจากกิริยาท่าทางของสัตว์ รวมถึงจากลักษณะการเคลื่อนที่ของสิ่งของในชีวิตประจำวัน โดยมีการดัดแปลงเพื่อให้เกิดความสนุกสนาน และเกิดความตลกขบขันกันในกลุ่ม (โอฬาร รัตนภักดี, 2556, น. 55) จากการสัมภาษณ์พบเพลงประกอบท่าทางที่พบในมหาวิทยาลัย ได้แก่ เพลงนกกระยาง เพลงฮิปโป เพลงหมีแพนด้า เพลง เจ้าก้นน้อย เพลงไถ่อย่าง เพลงแจว เพลงมะหมี เพลงน้องชื่ออะไร เพลงเมียงู เพลงรถตุ๊กตุ๊ก (ทินกร บุญปิ่น, สัมภาษณ์, 16 กันยายน 2565)

3. เพลงประกอบการเล่นเกม เป็นเพลงที่ใช้ร้องเล่นประกอบการเล่นเกมเน้นทนาการต่าง ๆ ซึ่งการเล่นในลักษณะนี้ มักมีผู้นำเกม หรือผู้ออกคำสั่งให้ทุกคนปฏิบัติตาม โดยมีการกำหนดกฎกติการะหว่างการเล่น อาจมีท่าทางประกอบการเล่น และมีการร้องเล่นเพลงกันซ้ำ ๆ ไปเรื่อย ๆ (โอฬาร รัตนภักดี, 2556, น. 57) เพลงประกอบการเล่นเกมที่พบในมหาวิทยาลัย เช่น เพลงรวมเงิน เพลงชายขวา เพลงหัว ไท่ หล่ ตูด (ทินกร บุญปิ่น, สัมภาษณ์, 16 กันยายน 2565)

4. เพลงเชียร์กีฬา เป็นเพลงที่ใช้ร้องเพื่อปลุกใจให้นักกีฬาที่ลงแข่งขันในสนาม เนื้อหาในเพลงมัก ใส สีส่ ชื่อ สัญลักษณ์ของฝ่ายตนเองลงไป มีจังหวะที่รวดเร็ว เร้าใจ (โอฬาร รัตนภักดี, 2556, น. 60) จากการสัมภาษณ์ พบเพลงเชียร์กีฬาในมหาวิทยาลัย เช่น เพลงชื่อเสียง เพลงบุก เพลงสู้ เพลงสู้เขา เพลงยอดเยี่ยม เพลงเย้ยฟ้า เพลง แขว่ (ทินกร บุญปิ่น, สัมภาษณ์, 16 กันยายน 2565)

นอกจากนี้ ยังพบว่ามีการนำเพลงลูกทุ่ง และเพลงโฆษณาที่ได้รับความนิยมมาใช้ร้องสำหรับเชียร์ กีฬา ในส่วนของเพลงลูกทุ่งนั้น จะเป็นเพลงที่ได้รับความนิยม หรือจากนักร้องที่มีชื่อเสียง มาดัดแปลงเนื้อหา เพื่อให้ เกิดความสนุกสนานระหว่างร้องเล่นกัน

เพลงลูกทุ่งที่พบในมหาวิทยาลัย เช่น เพลงรักข้ามสี่ มาจากทำนองเพลงรักข้ามคลอง เพลงฝันดี มา จากทำนองเพลงสะใภ้ไฉนยาก เพลงงองู มาจากทำนองเพลงรองเข้าฝัน เพลงเอาชัยชนะ มาจากทำนองเพลงปุนาชาเก เพลงกีฬาคือชีวิต มาจากทำนองเพลงดนตรีนั้นคือชีวิต เพลงคนสี่เดียวกัน มาจากทำนองคนบ้านเดียวกัน เพลง กรรมกรเจ้าขา มาจากทำนองเพลงยมบาลเจ้าขา (ทินกร บุญปิ่น, สัมภาษณ์, 16 กันยายน 2565)

เพลงโฆษณา เป็นการนำเพลงจากโฆษณาที่ได้รับความนิยมจากสื่อต่าง ๆ มาดัดแปลงเป็นเนื้อเพลง ให้เข้ากับทำนองเพลง เพลงโฆษณาที่พบในมหาวิทยาลัย เช่น เพลงแลคตาซอย เพลงอัศวินยุงเยอะ เพลง DDT (ทินกร บุญปิ่น, สัมภาษณ์, 16 กันยายน 2565)

ทั้งนี้จากการสัมภาษณ์เกี่ยวกับเพลงร้องเล่นสมัยใหม่ในมหาวิทยาลัยการกีฬาแห่งชาติ วิทยาเขตสุโขทัย พบว่า เพลงร้องเล่นมีความหมายและความสำคัญอย่างยิ่งต่อนักศึกษาในด้านของการจัดการเรียนการสอน เช่น ในรายวิชาการเป็นผู้นำนันทนาการ (Leadership in Recreation) จะมีการนำเพลงร้องเล่นมาปรับใช้ในวิธีการของ การเป็นผู้นำนันทนาการ เทคนิคการเป็นผู้นำและการแก้ไขปัญหาเฉพาะหน้า รวมถึงการฝึกปฏิบัติการเป็นผู้นำ กิจกรรมนันทนาการ และในรายวิชาเกมและการเป็นผู้นำเกม (Games and Game Leadership) จะมีการนำเพลง ร้องเล่นไปประกอบการเล่นเกม ซึ่งจะต้องรู้และเข้าใจขั้นตอนการนำเกม การปฏิบัติการเป็นผู้นำเกมประเภทต่าง ๆ และสามารถนำความรู้ไปบูรณาการจัดกิจกรรมต่าง ๆ ทั้งภายในและภายนอกมหาวิทยาลัยผ่านการจัดกิจกรรม โครงการต่าง ๆ ได้ และต่อนักกีฬาในด้านของการสร้างขวัญและกำลังใจที่ดีในการแข่งขันกีฬา รวมถึงเพลงร้องเล่น สมัยใหม่ยังมีบทบาทหน้าที่ด้านความบันเทิง การสร้างความสามัคคีภายในกลุ่มชนเดียวกันและการเสริมสร้างพลังใจ กันทั้งผู้ร้องและผู้เล่น ดังความกล่าวต่อไปนี้ (ภาพที่ 10)

“ถ้าพูดถึงเพลงเชียร์ หรือเพลงร้องเล่นในการทำกิจกรรม แน่แน่นอนว่า มันต้องมีความสนุกสนาน ความรื่นเริงใจและความบันเทิงแก่ผู้ร้องและผู้เล่น เพลงร้องทุกเพลงจะมีทำทางประกอบการเล่น การเต้นที่สนุกสนานไปตามเนื้อเพลง อีกอย่างหนึ่งที่สำคัญของการร้องเพลงเชียร์ ก็คือก่อให้เกิดความสามัคคีกันในกลุ่ม” (กรรณาภรณ์ ชูรี, สัมภาษณ์, 16 กันยายน 2565)

“เพลงร้องเล่นในมหาวิทยาลัย มีความหมายอย่างมากสำหรับการปลุกพลังใจและเสริมพลังกายให้กับนักกีฬาระหว่างแข่งขันหรือผู้ทำกิจกรรมต่าง ๆ ให้เกิดความสุขสนุกสนานและความสามัคคีภายในกลุ่ม ซึ่งในรั้วมหาวิทยาลัย เพลงเหล่านี้ค่อนข้างสำคัญ ไม่ว่าจะเป็นการเล่นหรือการแข่งขันกีฬา หากใครซึ่งเสียงเชียร์ ก็ใครซึ่งกำลังใจ กำลังแรงด้วยเช่นกัน” (ปนัดดา หุ่นศิลป์, สัมภาษณ์, 16 กันยายน 2565)

ภาพที่ 10 การร้องเล่นเพลงสมัยใหม่ของนักศึกษาในมหาวิทยาลัย

นอกจากความหมาย ความสำคัญและบทบาทหน้าที่ดังกล่าวนี้ ยังพบว่าในปัจจุบันเพลงร้องเล่นสมัยใหม่ ได้แก่ เพลงประกอบทำทาง เพลงประกอบการเล่นเกม เพลงเชียร์กีฬา อาจไม่ได้รับความนิยมมากนักในกลุ่มชนรุ่นใหม่ที่มหาวิทยาลัย ผู้วิจัยตั้งข้อสังเกตจากการเข้าร่วมกิจกรรมนันทนาการต่าง ๆ ผ่านโครงการของนักศึกษา พบปัญหาเกี่ยวกับการขาดการส่งต่อข้อมูล ทั้งในด้านเนื้อหาและด้านทำต้นประกอบ และปัญหาเกี่ยวกับปัจจัยด้านความแตกต่างของแต่ละบุคคล ทั้งในด้านร่างกาย ด้านอารมณ์ และด้านจิตใจ เมื่อเปรียบเทียบกับเพลงประจำมหาวิทยาลัยที่มีการร้องตามโอกาสสำคัญ หรือเพลงที่ร้องในการประกอบพิธีกรรมสำคัญของมหาวิทยาลัย พบว่ากลุ่มชนในมหาวิทยาลัยยังคงให้ความหมาย ความสำคัญและคุณค่าต่อการร้องเพลงดังกล่าว เนื่องจากเป็นเพลงที่สะท้อนถึงอัตลักษณ์และเอกลักษณ์เฉพาะตนของกลุ่มชนคนกีฬา รวมถึงการแสดงความรักและความสามัคคีภายในกลุ่มชนเดียวกัน

5. คติชนประเภทการละเล่นและกีฬาพื้นบ้าน เป็นคติชนประเภทผสมหรือคติชนประเภทที่ต้องใช้ถ้อยคำและไม่ใช้ถ้อยคำในการถ่ายทอด เนื่องด้วยพันธกิจหลักของมหาวิทยาลัยการกีฬาแห่งชาติ มุ่งเน้นด้าน “การทะนุบำรุงศิลปวัฒนธรรมการละเล่นพื้นบ้านและกีฬาไทย” จึงทำให้มหาวิทยาลัยการกีฬาแห่งชาติ วิทยาเขตสุโขทัย จัดการเรียนการสอนผ่านรายวิชาในหลักสูตรและโครงการที่เกี่ยวข้องกับคติชน จากการลงเก็บข้อมูลภาคสนามในลักษณะของการสังเกตแบบมีส่วนร่วมกับโครงการบูรณาการทำนุบำรุงศิลปวัฒนธรรมกับการเรียนการสอนในรายวิชาการละเล่นพื้นเมืองของไทยของนักศึกษาคณะศึกษาศาสตร์ สาขาพลศึกษานั้น ซึ่งจากการสัมภาษณ์ผู้จัดโครงการพบว่า

“การจัดโครงการทำนุบำรุงศิลปวัฒนธรรมเกี่ยวกับการละเล่นพื้นบ้านของไทยนั้น ต้องการฝึกประสบการณ์ให้เด็ก ๆ ที่เป็นนักศึกษาหรือว่าที่ครูพลในอนาคต ได้มีความรู้พื้นฐานของการละเล่นต่าง ๆ ไม่ว่าจะเป็นตีมา หรือความเป็นมา ลักษณะของการละเล่น ประเภทของการเล่น รวมถึงมุ่งเน้นให้นักศึกษาสามารถนำไปถ่ายทอด ส่งต่อและประยุกต์กับการเรียนการสอนของตนเองได้ในอนาคต เพราะในสังคมสมัยนี้เด็ก ๆ หลายคนแทบจะไม่รู้จักการเล่นแบบดั้งเดิมแล้ว” (ธารารัตน์ เรืองจิตต์, สัมภาษณ์, 25 มกราคม 2567)

ทั้งนี้ ในโครงการบูรณาการการทำบุงศิลปะวัฒนธรรมกับการเรียนการสอนในรายวิชาการละเล่นพื้นเมืองของไทย พบว่ามีการจัดกิจกรรมการละเล่นพื้นบ้านผ่านฐานกิจกรรมประจำกลุ่มที่นักศึกษาแต่ละกลุ่มได้กำหนดการละเล่นพื้นบ้านพบทั้งหมด 7 ชนิด ได้แก่ 1. การละเล่นรี้ริ้วข้าวสาร 2. การละเล่นงูกินหาง 3. การละเล่นกาปักไข่ 4. การละเล่นปิดตาตีปี่ 5. การละเล่นกระต่ายขาเดียว 6. การละเล่นมอญซ่อนผ้า 7. การละเล่นตีวงล้อ ซึ่งการละเล่นพื้นบ้านดังกล่าวนี้ ทางมหาวิทยาลัยการกีฬาแห่งชาติตระหนักถึงความสำคัญและปัญหาของความเสี่ยงต่อการสูญหาย อันส่งผลทำให้การสืบทอดและการละเล่นพื้นบ้านที่มีคุณค่าทางด้านร่างกาย ด้านอารมณ์ ด้านสังคม ด้านวิถีชีวิตชุมชน และด้านจิตวิญญาณของความเป็นไทยหายไปจากสังคม

เมื่อพิจารณาจากวิธีการสอนหรือการถ่ายทอดคติชนประเภทการละเล่นพื้นบ้านของนักศึกษาผู้เรียนที่เข้าร่วมกิจกรรมมีลักษณะสำคัญ 3 ประการ คือ ประการแรก วิธีการสอน เป็นการอธิบายถึงประวัติความเป็นมา ผู้เล่น อุปกรณ์การเล่น สถานที่เล่น โอกาสที่เล่น วิธีการเล่นและกติกาการเล่น รวมถึงสอนคำร้องและท่าทางประกอบการละเล่นพื้นบ้าน ประการที่สอง วิธีการเล่น นักศึกษาสาธิตวิธีการเล่น พร้อมเล่นให้เด็ก ๆ ดูและเด็กเล่นตามอย่างถูกต้อง ประการที่สาม วิธีการสรุปสาระสำคัญ สอบถามประโยชน์การเล่นจากเด็ก พร้อมสรุปถึงความสำคัญและคุณค่าของการละเล่นพื้นบ้าน (ภาพที่ 11)

ภาพที่ 11 การละเล่นพื้นบ้านในโครงการบูรณาการการทำบุงศิลปะวัฒนธรรม

นอกจากการละเล่นพื้นบ้านในโครงการดังกล่าว ยังพบการละเล่นพื้นบ้านอื่น ๆ ในโครงการการละเล่นพื้นบ้านและกีฬาไทยของแต่ละคณะในมหาวิทยาลัย ได้แก่ การละเล่นไม้โลกเกก จัดโดยคณะศึกษาศาสตร์ สาขาพลศึกษา การละเล่นว่าวไทย การละเล่นวิ่งสวมกระสอบ จัดโดยคณะศิลปศาสตร์ สาขาการบริหารจัดการกีฬา การละเล่นลูกข่าง การละเล่นหมากขุม การละเล่นมวยตบจาก จัดโดยคณะวิทยาศาสตร์การกีฬาและสุขภาพ สาขาวิทยาศาสตร์การกีฬาและการออกกำลังกาย และสาขาการส่งเสริมและพัฒนาสุขภาพ ซึ่งเป็นการจัดกิจกรรมเพื่อฟื้นฟูการละเล่นพื้นบ้านและกีฬาไทยให้คงอยู่ตามนโยบายของมหาวิทยาลัย (ภาพที่ 12)

ภาพที่ 12 การละเล่นมวยตบจาก ในงานวันเด็กแห่งชาติ ณ มหาวิทยาลัยการกีฬาแห่งชาติ วิทยาเขตสุโขทัย

ทั้งนี้ยังพบเรื่องการละเล่นกีฬาพื้นบ้านที่เกี่ยวข้องกับการต่อสู้และป้องกันตัวในมหาวิทยาลัย ได้แก่ กีฬามวยไทย กีฬากระบี่กระบอง (ภาพที่ 13) จากการสัมภาษณ์อาจารย์ผู้สอนกีฬามวยไทยพบว่า “กีฬามวยไทย ในปัจจุบันได้รับการยกระดับจาก “กีฬาพื้นบ้าน” สู่การเป็น “กีฬาสากล” ในบริบทของมหาวิทยาลัยได้มีการจัดการเรียนการสอนเกี่ยวกับความรู้พื้นฐานกีฬามวยไทย การเลือก การดูแลรักษาอุปกรณ์และสิ่งอำนวยความสะดวก มารยาท วินัย และความปลอดภัยในการเล่น การสร้างเสริมสมรรถภาพทางกาย การฝึกทักษะกีฬามวยไทย กฎและกติกาการแข่งขัน เบื้องต้น การจัดการเรียนรู้ทักษะกีฬามวยไทย โดยใช้หลักการ ทฤษฎีที่เกี่ยวข้อง การใช้กิจกรรมกีฬามวยไทยสำหรับการเรียนและการออกกำลังกาย นอกจากการเรียนการสอนยังพานักศึกษาที่เป็นนักมวยออกสู่สังเวียนภายนอกเพื่อฝึกฝนตนเอง” (ภราดร สังกรแก้ว, สัมภาษณ์, 15 มิถุนายน 2565)

ส่วนกีฬากระบี่กระบอง จากการสัมภาษณ์ผู้เชี่ยวชาญกระบี่กระบอง พบว่า “กระบี่กระบองเป็นกีฬาที่มีศาสตร์และศิลป์ ดังนั้นในการจัดการเรียนการสอนหรือการถ่ายทอดความรู้ให้ลูกศิษย์ในฐานะผู้ส่งต่อความรู้ต้องสร้างความเข้าใจตั้งแต่จุดกำเนิดของการเล่นประโยชน์อุปกรณ์การเล่น เริ่มด้วยการไหว้ครู การอบรมจิตใจ การเรียนภาคทฤษฎีและภาคปฏิบัติ การเล่นกระบี่กระบอง ได้แก่ การจัดคูในการต่อสู้ การลำดับการแสดง จำนวนของผู้เล่น เครื่องแต่งกายของผู้เล่น ระเบียบการเล่น รวมถึงระเบียบการเกี่ยวกับพิธียกครูกระบี่กระบอง ตามการถ่ายทอดหรือจากตำราของอาจารย์นาค เทพหัสดิน ณ อยุธยา นอกจากการเรียนการสอนผมยังฝึกนักกีฬากระบี่กระบองให้สามารถรับงานการแสดงทั้งในลักษณะรูปแบบดั้งเดิมและรูปแบบประยุกต์ในงานประเพณีพิธีกรรมต่าง ๆ เพื่อเป็นการหารายได้ระหว่างเรียนให้กับนักศึกษาด้วย” (กฤษฎา ชันทะสีมา, สัมภาษณ์, 26 มกราคม 2566)

ภาพที่ 13 การละเล่นมวยไทยและการละเล่นกระบี่กระบอง

บทบาทหน้าที่ของคณาจารย์ในมหาวิทยาลัยการกีฬาแห่งชาติ วิทยาเขตสุโขทัย

“คณาจารย์” มีบทบาทหน้าที่สำคัญในวิถีชีวิตของกลุ่มชนหรือสังคม เมื่อศึกษาจะพบว่ากลุ่มชนได้ใช้คณาจารย์หรือข้อมูลทางวัฒนธรรมอันเป็นประโยชน์อย่างใดอย่างหนึ่งหรือหลายอย่างในวิถีชีวิตของกลุ่มชนหรือสังคม คณาจารย์จึงไม่เพียงเป็นส่วนหนึ่งของวัฒนธรรมเท่านั้น แต่ยังมีบทบาทหน้าที่และอิทธิพลต่อชีวิตและสังคมของกลุ่มชนตลอดมา

จากการศึกษาคณาจารย์ที่ปรากฏในมหาวิทยาลัยการกีฬาแห่งชาติ วิทยาเขตสุโขทัย ผู้วิจัยในฐานะ “นักคณาจารย์วิทยา” ได้นำแนวคิดบทบาทหน้าที่ของคณาจารย์ในสังคมไทยและแนวคิดคณาจารย์สร้างสรรค์ ของ ศิราพร ณ ถลาง มาใช้เป็นกรอบในการวิเคราะห์และอธิบายบทบาทหน้าที่ของคณาจารย์ที่ปรากฏในมหาวิทยาลัยการกีฬาแห่งชาติ วิทยาเขตสุโขทัย พบบทบาทหน้าที่ 3 ประการ ดังรายละเอียดต่อไปนี้

1. บทบาทหน้าที่ด้านการศึกษา คณาจารย์ทุกประเภทที่พบในมหาวิทยาลัยการกีฬาแห่งชาติ วิทยาเขตสุโขทัย ล้วนมีบทบาทหน้าที่สำคัญต่อการศึกษาหรือเป็นเครื่องมือให้การศึกษา อบรมสั่งสอนและรักษาแบบแผนพฤติกรรมและจริยธรรมของสังคมแก่กลุ่มชนคนกีฬาผู้เป็นเจ้าของ ดังเช่น

บทบาทหน้าที่ด้านการศึกษาใน “คติชนประเภทประเพณีพิธีกรรม” เป็นคติชนที่มีขั้นตอนแบบแผน พฤติกรรมตามจารีตประเพณี โดยมีองค์ประกอบสำคัญ คือ 1. แนวคิด (Ideal) 2. พิธีกรรม (Ritual) 3. สมาชิก (Members) 4. การเฉลิมฉลอง (Celebration) (มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมาธิราช, 2542, น. 752) ซึ่งสมาชิกในกลุ่ม จะต้องเข้าใจสาระสำคัญจากประเพณีพิธีกรรม เช่น พิธีกรรมไหว้ครู พิธีบายศรีสู่ขวัญนักศึกษาใหม่ พิธีทำบุญอุทิศ ส่วนกุศลให้อาจารย์ใหญ่ ดังความหมายและความสำคัญที่กล่าวข้างต้น เพื่อนำไปสู่การปฏิบัติของตนเองหรือรักษา แบบแผนพฤติกรรมและจริยธรรมตามที่สังคมกำหนดไว้

ในส่วนของ “คติชนประเภทเพลงร้องเล่นสมัยใหม่” พบในคำร้องของเพลงที่ใช้ในพิธีกรรมหรือเพลงประจำ มหาวิทยาลัย ตัวอย่างเช่น เพลงประจำมหาวิทยาลัยการกีฬาแห่งชาติ ดังเนื้อความต่อไปนี้

“มหาวิทยาลัยการกีฬาแห่งชาติ เก่งและฉกาจชั้นเชิงการกีฬา
 สถาบันที่เกริกไกรไปทั่วทิศา เราพัฒนาการศึกษาชูเชิดเลิศดี
 พลบดีทรงช้างเอราวัณ เหนือเมฆสวรรค์นั้นงามเรืองรี
 ซ้อนทับเครื่องหมายสามห่วงเด่นในศักดิ์ศรี เขียว ขาว เหลือง งามดีนี่คือดวงตรา
 TNSU ขอตั้งสัตย์ปฏิญาณตน พวกเราทุกคนขอเทิดทูนชาติศาสนา
 พร้อมจงรักภักดีถวายองค์พระราชา คงคู่หล้าเทิดเหนือชีวาผองเราชั่วกาล
 TNSU สถาบันอันยิ่งใหญ่ ที่ภาคภูมิใจของเราแสนนาน
 เหลืองราชพฤกษ์รวมใจสมัครสมาน พัฒนาการกีฬาคู่ฟ้าเมืองไทย”

จากบทเพลงดังกล่าวข้างต้นนั้น เป็นการศึกษานวนคิดหลักของสถาบันการศึกษาผ่าน “บทเพลง” ซึ่งจะมีการกล่าวถึงความหมายของตราสัญลักษณ์ของมหาวิทยาลัย และความรักหรือความภักดีในสถาบันหลักของชาติ ศาสนาและพระมหากษัตริย์ รวมทั้งความรักในสถาบันการศึกษาโดยมีปลูกฝังค่านิยมด้านคุณลักษณะสำคัญของกลุ่ม ชนคนกีฬาในบริบทมหาวิทยาลัยการกีฬาแห่งชาติ โดยเชื่อมกับค่านิยมของสถาบัน คือ “SPORTS - U” (มหาวิทยาลัย การกีฬาแห่งชาติ, 2566, น. 56) ซึ่งถือว่าการรักษาแบบแผนพฤติกรรมและจริยธรรมให้เป็นที่ยอมรับของสังคม ดังนี้ (ภาพที่ 14)

S = Spirit	หมายถึง	มีน้ำใจนักกีฬา
P = Professional	หมายถึง	มีความเป็นมืออาชีพ
o = Opportunity	หมายถึง	มีการให้โอกาส
R = Responsibility	หมายถึง	มีความรับผิดชอบ
T = Teamwork	หมายถึง	มีการทำงานเป็นทีม
S = Smart	หมายถึง	มีบุคลิกภาพดี
U = Universality	หมายถึง	มีความเป็นสากล

ภาพที่ 14 การร้องเพลงประจำมหาวิทยาลัยในงานฝึกซ้อมรับพระราชทานปริญญาบัตร ประจำปีการศึกษา 2565 ณ มหาวิทยาลัยการกีฬาแห่งชาติ วิทยาเขตสุโขทัย

ในส่วนของ “คติชนประเภทการละเล่นและกีฬาพื้นบ้าน” เป็นการศึกษา อบรมและรักษาแบบแผน พฤติกรรมผ่านการเรียนรู้และยอมรับข้อตกลงร่วมกัน ผ่านระเบียบของแต่ละองค์กรที่สร้างร่วมกัน เพื่อความเป็น ระเบียบเรียบร้อยและเป็นการเตรียมความพร้อมทางจิตใจต่อการเปลี่ยนผ่านสถานะจาก “เด็ก” สู่ “ผู้ใหญ่” ซึ่งถือ เป็นการควบคุมพฤติกรรมและอารมณ์อีกทางหนึ่ง

2. บทบาทหน้าที่ด้านความบันเทิง บทบาทหน้าที่ที่สำคัญประการหนึ่งคือ การให้ความความเพลิดเพลินแก่ กลุ่มชนในมหาวิทยาลัย เช่น การละเล่นและกีฬาพื้นบ้านที่สร้างความสนุกสนานด้วยบทร้องที่ใช้ถ้อยคำและกตึกาไม่ ซับซ้อน นอกจากนี้ยังฝึกความพร้อมทางด้านร่างกายให้กับเด็กและนักศึกษาที่เข้าร่วมกิจกรรมได้ออกกำลังกายและ ความสามัคคีผ่านการละเล่นและกีฬาพื้นบ้าน (ภาพที่ 15)

ภาพที่ 15 การละเล่นและกีฬาพื้นบ้าน

ส่วนคติชนประเภทเพลงร้องเล่นสมัยใหม่ เป็นเพลงที่ให้ความเพลิดเพลินแก่กลุ่มชนในมหาวิทยาลัย เพลง ร้องเล่นเป็นบทเพลงที่สนุก ประกอบด้วยเสียง จังหวะและคำที่เร้าอารมณ์และยังเป็นเพลงที่สามารถสร้างอัตลักษณ์ เฉพาะตน ความรู้สึกเป็นอันหนึ่งอันเดียวกัน รวมถึงสร้างความสามัคคีแก่สมาชิกในมหาวิทยาลัย เช่น เพลงที่ใช้ใน พิธีกรรม เพลงประจำมหาวิทยาลัย นอกจากความบันเทิงนั้นยังพบบทบาทหน้าที่ในการระบายความคับข้องใจหรือ ความอัดอั้นใจที่ไม่สามารถพูดหรือแสดงออกได้สะท้อนอยู่ในเพลงประกอบท่าทางหรือการเต้น โดยเฉพาะในสังคม ประเพณีมักมีข้อห้ามเกี่ยวกับเรื่อง “เพศ” เช่น การห้ามพูดเรื่องเพศ ห้ามแสดงเรื่องเพศ ห้ามใช้ภาษาหยาบคาย ซึ่ง ทำให้กลุ่มชนเกิดความกดดัน จนมีการแสดงออกผ่านบทเพลงร้องเล่นสมัยใหม่หรือท่าทางประกอบการเล่นในลักษณะ สองแง่สองง่าม

3. บทบาทหน้าที่ด้านการสืบสานและรักษามรดกภูมิปัญญาทางวัฒนธรรม

พบว่า เป็นการให้ความหมาย ความสำคัญและคุณค่าจาก “มาตรฐานการจัดการศึกษาระดับอุดมศึกษา”

เพื่อให้การดำเนินการตามภาระหน้าที่เป็นไปอย่างครบถ้วนและเป็นไปตามวัตถุประสงค์ของการจัดการศึกษาระดับอุดมศึกษา ประกอบด้วย 1. ด้านการจัดการเรียนการสอน 2. ด้านการวิจัยและการสร้างนวัตกรรม 3. ด้านการบริการวิชาการแก่สังคม 4. ด้านการทะนุบำรุงศิลปะและวัฒนธรรม ทั้งนี้ ทางมหาวิทยาลัยการกีฬาแห่งชาติได้ดำเนินการกำหนดนโยบายและทิศทางการส่งเสริมศิลปะและวัฒนธรรมของท้องถิ่นและของชาติ เพื่อการธำรงรักษาสืบสาน เผยแพร่ศิลปวัฒนธรรมไทย การพัฒนา ต่อยอดและสร้างคุณค่าใหม่ตามความเชี่ยวชาญและอัตลักษณ์ของมหาวิทยาลัยแต่ละวิทยาเขตพร้อมทั้งจัดให้มีรายวิชาในหลักสูตรการศึกษาและกิจกรรมที่สร้างความเข้าใจเกี่ยวกับประวัติศาสตร์ ศิลปะและวัฒนธรรมประเพณีที่หลากหลายของท้องถิ่นและของชาติ (ภาพที่ 16)

จากความสำคัญดังกล่าว การดำเนินการตามหน้าที่ด้านการทะนุบำรุงศิลปะและวัฒนธรรมนั้นสะท้อนผ่านยุทธศาสตร์ของมหาวิทยาลัยการกีฬาแห่งชาติในฐานะสถาบันระดับอุดมศึกษาซึ่งเกี่ยวข้องกับโดยตรงกับคติชน โดยเฉพาะอย่างยิ่ง “ยุทธศาสตร์ที่ 4 ด้านการทะนุบำรุงศิลปวัฒนธรรมการเล่นพื้นบ้านและกีฬาไทย” อันเป็นสิ่งที่มุ่งเน้นการฟื้นฟู อนุรักษ์และเผยแพร่ทั้งในระดับท้องถิ่น ภูมิภาค ระดับชาติและนานาชาติ โดยมีวัตถุประสงค์สำคัญเพื่อสร้างจิตสำนึก ส่งเสริมการเรียนรู้และเข้าใจความแตกต่างทางวัฒนธรรม ซึ่งแต่ละท้องถิ่นล้วนมีเอกลักษณ์ที่บ่งบอกถึงการดำรงชีวิตของแต่ละท้องถิ่น ตั้งแต่อดีตจนถึงปัจจุบันที่กำลังจะเลือนหายไปให้คงอยู่คู่สังคมสืบต่อไป โดยมุ่งหวังให้มหาวิทยาลัยการกีฬาแห่งชาติเป็นแหล่งเรียนรู้ สำหรับเยาวชนและประชาชน เพื่อให้เยาวชนและประชาชนที่มีความสนใจได้ศึกษาเกิดความรู้สึกรักและหวงแหนศิลปวัฒนธรรม (มหาวิทยาลัยการกีฬาแห่งชาติ, 2566, น. 68)

ภาพที่ 16 โครงการสืบสานและรักษามรดกภูมิปัญญาทางวัฒนธรรมร่วมสมัย

จากบทบาทหน้าที่ด้านการสืบสานและรักษามรดกภูมิปัญญาทางวัฒนธรรมนั้น ทำให้เห็นว่ามหาวิทยาลัยการกีฬาแห่งชาติ วิทยาเขตสุโขทัย เป็นพื้นที่ที่ให้ความหมาย ความสำคัญและคุณค่าของ “คติชน” หรือผลผลิตทางวัฒนธรรมของกลุ่มชนในฐานะ “มรดกภูมิปัญญาทางวัฒนธรรมของชาติ” ต่อการศึกษาเรียนรู้ การแลกเปลี่ยน การสืบทอดและการต่อยอด หรือการประยุกต์ใช้ข้อมูลคติชนของกลุ่มชนในบริบทของสถาบันการศึกษาระดับอุดมศึกษา ผ่านกิจกรรมการเรียนการสอน โครงการและงานที่เกี่ยวข้องกับประเพณีพิธีกรรมในโอกาสสำคัญต่าง ๆ นอกจากนี้ยังเป็นพื้นที่ที่ช่วยรักษาความเข้มแข็งทางวัฒนธรรมของกลุ่มชนและความมั่นคงให้กับสังคมไทยร่วมสมัยอีกด้วย

อภิปรายผลการวิจัย

การศึกษา “คติชน” หรือข้อมูลทางวัฒนธรรมของ “กลุ่มชน” ในมหาวิทยาลัย เป็นการศึกษา “วิธีคิด” ที่แสดงตัวตน เอกลักษณ์หรืออัตลักษณ์เฉพาะของกลุ่มชน โดยเฉพาะ “กลุ่มชนคนกีฬา” ในมหาวิทยาลัยการกีฬาแห่งชาติ วิทยาเขตสุโขทัย ซึ่งถือว่าการศึกษาคติชนในยุคสมัยใหม่ที่มุ่งศึกษากลุ่มชนที่มีอัตลักษณ์ร่วมกันและมีการทำกิจกรรมบางอย่างเหมือนกัน อันมีความหมาย ความสำคัญและบทบาทหน้าที่ต่อความเป็นพวกเดียวกันและความสามัคคีภายในกลุ่มชนผู้เป็นเจ้าของ

อีกทั้ง “มหาวิทยาลัย” ยังเป็น “พื้นที่” สำหรับกลุ่มชนรุ่นใหม่ต่อการศึกษาเรียนรู้ การแลกเปลี่ยน การสืบทอดและการต่อยอดหรือการประยุกต์ใช้ข้อมูลคติชนให้ยังคงมีชีวิตในบริบทสังคมวัฒนธรรมไทยร่วมสมัย ตลอดจน “ผู้เรียน” ในมหาวิทยาลัยจะได้เข้าใจถึงความเหมือนคล้ายและความแตกต่างกันของข้อมูลทางวัฒนธรรม ทั้งในประเทศและต่างประเทศ เพื่อนำไป “ส่งต่อ” สู่นักเรียนต่างกลุ่ม สอดคล้องกับลักษณะของ “คติชนสร้างสรรค์” ของ (ศิราพร ณ ถลาง, 2559) ที่เกี่ยวกับการสืบทอดคติชนในบริบทใหม่ ซึ่งก็คือ ในบริบทของมหาวิทยาลัยหรือบริบทของสถาบันการศึกษา โดยเป็น “พื้นที่” ที่มีการประยุกต์คติชนหรือข้อมูลทางวัฒนธรรมผ่านกิจกรรมการเรียนการสอน โครงการและงานที่เกี่ยวข้องกับประเพณีและพิธีกรรมในวันสำคัญต่าง ๆ รวมถึงการต่อยอดคติชน การตีความใหม่และสร้างความหมายใหม่ของคติชนตามบริบทของพื้นที่ หรือการนำคติชนไปใช้เพื่อสร้างมูลค่าเพิ่มหรือเพื่อสร้างอัตลักษณ์ของสถาบันการศึกษา ซึ่งถือว่าการสร้างสรรค์ “คติชน” หรือ “ข้อมูลทางวัฒนธรรม” หรือ “ทุนทางวัฒนธรรม” ในลักษณะของรูปแบบใหม่ ๆ เนื้อหาใหม่ ๆ และวัตถุประสงค์ใหม่ ๆ ที่มีการปรับเปลี่ยนไปตามบริบททางสังคม วัฒนธรรมร่วมสมัย และสอดคล้องกับ สุภาวดี เจริญเศรษฐิม (2557, น. 39) กล่าวว่า การประยุกต์คติชนสามารถทำได้ตามลักษณะ วัตถุประสงค์ และเงื่อนไขหรือสภาพการณ์ของการนำไปใช้ โดยพิจารณาจากลักษณะของคติชนและวัตถุประสงค์ของการนำไปใช้ภายใต้เงื่อนไขสภาพการณ์ต่าง ๆ

ผู้วิจัยตั้งข้อสังเกตว่า ในคติชนทุกประเภทที่พบในมหาวิทยาลัยล้วนมีบทบาทหน้าที่สำคัญในการหล่อหลอมความเป็น “กลุ่มชนคนกีฬา” หรือ “กลุ่มชนในมหาวิทยาลัยการกีฬาแห่งชาติ” ซึ่งในบริบทของมหาวิทยาลัยการกีฬาแห่งชาติ วิทยาเขตสุโขทัยนั้น มีการประยุกต์ข้อมูลคติชนในวัฒนธรรมประเพณีผ่านกิจกรรมการเรียนการสอน โครงการและงานที่เกี่ยวข้องกับประเพณีและพิธีกรรมในวันสำคัญต่าง ๆ ไม่ว่าจะเป็น **คติชนประเภทสัญลักษณ์** เป็นคติชนที่สามารถสื่อถึงความเชื่อ ค่านิยมและอัตลักษณ์ร่วมกันของกลุ่มชนผ่านตราสัญลักษณ์ที่เกี่ยวข้องกับเทพปกรณัม “พระพลบดี” หรือพระอินทร์ โดยการเชื่อมโยงตนเป็น “ลูกพระพลบดี” **คติชนประเภทพิธีกรรม** ในพิธีกรรมไหว้ครู จะมีพิธีไหว้ครูอุปกรณ์ทางการกีฬาหรือการไหว้ครูบาอาจารย์ทางจิตวิญญาณที่เกี่ยวข้องกับกีฬา ในการไหว้ครูอุปกรณ์ทางการกีฬาเชื่อกันว่า อุปกรณ์กีฬาแต่ละชนิดมี “ครูบาอาจารย์” เปรียบเสมือนผู้คอยให้ความรู้และผู้ฝึกทักษะให้กับอาจารย์ นักศึกษาหรือนักกีฬาได้พัฒนาตนเองจนประสบความสำเร็จในแต่ละชนิดกีฬาที่เล่น ซึ่งถือว่าเป็นพิธีกรรมที่มีเอกลักษณ์โดดเด่นร่วมกันของกลุ่มชนคนกีฬา **คติชนประเภทความเชื่อ** เป็นคติชนที่สะท้อนถึงความคิด ความเข้าใจและการยอมรับในสิ่งใดสิ่งหนึ่งโดยไม่ต้องมีเหตุผลมาพิสูจน์ โดยเฉพาะความเชื่อเรื่องสิ่งศักดิ์สิทธิ์ประจำมหาวิทยาลัยที่คอยปกป้อง ดูแลและรักษาในกลุ่มชนในมหาวิทยาลัย **คติชนประเภทเพลงร้องเล่นสมัยใหม่** เป็นคติชนที่สร้างความบันเทิง ความรักและความสามัคคีภายในกลุ่มชนเดียวกันผ่านการร้อง การเล่นและการเต้นประกอบเพลง แม้ว่าในปัจจุบันจะถูกเพลงสตริงหรือเพลงสากลสมัยใหม่เข้ามาแทนที่ก็ตาม และ **คติชนประเภทการละเล่นและกีฬาพื้นบ้าน** เป็นคติชนที่สมาชิกในมหาวิทยาลัยสามารถนำความรู้ที่ได้จากการเรียนการสอนไปส่งต่อในเรื่องของประวัติความเป็นมา วิธีการเล่น อุปกรณ์การเล่นและคุณค่าทางด้านร่างกาย ด้านอารมณ์ ด้านสังคม ด้านวิถีชีวิตชุมชนและด้านจิตวิญญาณของความเป็นไทยให้กับกลุ่มชนภายนอกได้รับรู้ผ่านโครงการหรือกิจกรรมของมหาวิทยาลัยร่วมกับการเผยแพร่คติชนประเภทการละเล่นและกีฬาพื้นบ้านให้กับสถานศึกษาและชุมชนภายในจังหวัดและต่างจังหวัดในเขตพื้นที่รับผิดชอบให้รู้จักและเล่นกีฬาพื้นบ้านในท้องถิ่นได้

จากคติชนแต่ละประเภทที่กล่าวไปนั้น ทำให้กลุ่มชนในมหาวิทยาลัยการกีฬาแห่งชาติ วิทยาเขตสุโขทัยตระหนักถึงลักษณะสำคัญของ “ความเป็นตนเอง” และการ “ยอมรับ” ในอัตลักษณ์เฉพาะตนและการมีจิตวิญญาณหรือการมีส่วนร่วมร่วมกันของกลุ่มชน รวมถึงการได้รับการ “ยอมรับ” จากกลุ่มชนภายนอกมหาวิทยาลัย ถึงลักษณะสำคัญและอัตลักษณ์เฉพาะตนของกลุ่มชนคนกีฬาที่บ่งบอกถึง “ความเป็นมหาวิทยาลัยการกีฬาแห่งชาติ” ได้อย่างลงตัว

ในส่วนของบทบาทหน้าที่ของคติชนที่ปรากฏในมหาวิทยาลัยการกีฬาแห่งชาติ วิทยาเขตสุโขทัย พบบทบาทหน้าที่ด้านการศึกษา บทบาทหน้าที่ด้านความบันเทิงและบทบาทหน้าที่ด้านการสืบสานและรักษามรดกภูมิปัญญาทางวัฒนธรรม โดยบทบาทหน้าที่ดังกล่าวนี้ ผู้วิจัยตั้งข้อสังเกตว่าคติชนทุกประเภทต่างมีหน้าที่ มีระบบและกลไกสำคัญ

อย่างยิ่งต่อ “มหาวิทยาลัย” และ “สมาชิกในมหาวิทยาลัย” ในฐานะเป็น “พลังขับเคลื่อนทางวัฒนธรรม” หรือ “กลไกทางวัฒนธรรม” ของกลุ่มชนในบริบทสถานศึกษา ซึ่งล้วนแต่มีหน้าที่ตอบสนองความต้องการของมนุษย์ ทั้งด้านร่างกาย จิตใจ อารมณ์และสติปัญญาให้กับกลุ่มชนคนกีฬา ตลอดจนช่วยสร้างความเข้มแข็งและความมั่นคงทางวัฒนธรรมให้กับสังคมไทย รวมถึงมีบทบาทหน้าที่ในการสร้างอัตลักษณ์เฉพาะกลุ่มและสร้างสำนึกร่วมกันของสมาชิกในมหาวิทยาลัย

ข้อเสนอแนะจากการวิจัย

1. ผลการวิจัยในครั้งนี้ มหาวิทยาลัยการกีฬาแห่งชาติ สามารถนำคติชนหรือข้อมูลทางวัฒนธรรมในฐานะมรดกภูมิปัญญาทางวัฒนธรรมของชาติไปปรับประยุกต์ใช้ในด้านการกำหนดประเด็นการพัฒนาที่เกี่ยวข้องกับการทะนุบำรุงศิลปวัฒนธรรม รวมถึงการพัฒนาหลักสูตรหรือกิจกรรมทางการศึกษาที่เป็นการส่งเสริม สนับสนุนและอนุรักษ์ให้คติชนนั้นคงอยู่สืบไป

2. ควรมีการศึกษาคติชนหรือข้อมูลทางวัฒนธรรมที่ปรากฏในมหาวิทยาลัยการกีฬาแห่งชาติ ทุกวิทยาเขตหรือทุกภูมิภาค รวมถึงในมหาวิทยาลัยต่าง ๆ ของภาครัฐและเอกชน เพื่อขยายขอบเขตองค์ความรู้ วิธีการถ่ายทอดหรือการส่งต่อและการปรับประยุกต์ใช้ข้อมูลคติชนในมหาวิทยาลัย ซึ่งอาจมีลักษณะของความเหมือนคล้ายและลักษณะของความแตกต่างกันไปตามบริบททางสังคมวัฒนธรรมของท้องถิ่นและในบริบทของมหาวิทยาลัยนั้น ๆ

องค์ความรู้ที่ได้รับจากงานวิจัย

จากการศึกษา “คติชน” หรือ “ผลผลิตทางวัฒนธรรม” ของ “กลุ่มชนในมหาวิทยาลัยการกีฬาแห่งชาติ วิทยาเขตสุโขทัย” พบคติชน 5 ประเภท ได้แก่ คติชนประเภทสัญลักษณ์ คติชนประเภทประเพณีพิธีกรรม คติชนประเภทความเชื่อ คติชนประเภทเพลงร้องเล่นสมัยใหม่และคติชนประเภทการละเล่นและกีฬาพื้นบ้าน โดยคติชนหลากหลายประเภทดังกล่าวที่พบในมหาวิทยาลัยล้วนเป็นคติชนที่พบในบริบทสังคมวัฒนธรรมดั้งเดิมหรือในวิถีชีวิต ถูกนำมาปรับประยุกต์ใช้ในบริบทใหม่ของมหาวิทยาลัยหรือสถานศึกษาในระดับอุดมศึกษา ซึ่งมีการกำหนด “มาตรฐานการจัดการศึกษาระดับอุดมศึกษา” ดำเนินการตามภาระหน้าที่ใน “ด้านการทะนุบำรุงศิลปะและวัฒนธรรม” ผ่านกิจกรรมการเรียนการสอน โครงการและงานที่เกี่ยวข้องกับประเพณีพิธีกรรมในโอกาสสำคัญต่าง ๆ โดยอาจกล่าวได้ว่า เมื่อโลกเปลี่ยน คติชนก็ต้องปรับ ปรับเพื่อให้เกิดผลผลิตทางวัฒนธรรมใน “รูปแบบใหม่” และ “พื้นที่ใหม่” ตามการสร้างสรรค์ของกลุ่มชนหรือตามประเด็นการพัฒนาของมหาวิทยาลัย อันสะท้อนถึงการปรับตัวของ (วิชา) คติชน (วิทยา) ในบริบทสังคมสมัยใหม่ ทั้ง “ของเก่า” ในรากเหง้าหรือแก่นทางวัฒนธรรมแบบดั้งเดิม และ “ของใหม่” ในการประยุกต์ ประดิษฐ์และสร้างสรรค์ขึ้นในมิติทางสังคมวัฒนธรรมหรือบริบทสังคมวัฒนธรรมร่วมสมัย สำคัญไปกว่านั้น คือ การต้อง “เชื่อมโยง” ให้เห็นถึงความสัมพันธ์อย่างรอบด้านที่มากกว่ามิติทางสังคมวัฒนธรรม

ทั้งนี้ คติชน (วิทยา) ยังคงมีความหมาย ความสำคัญและบทบาทหน้าที่ในมหาวิทยาลัยหรือในสังคมวัฒนธรรมร่วมสมัย อันสะท้อนให้เห็นถึง “พลังขับเคลื่อนทางวัฒนธรรม” หรือ “กลไกทางวัฒนธรรม” ของ “กลุ่มชนคนกีฬา” ซึ่งถือเป็นการศึกษาคติชนในยุคสมัยใหม่ที่มุ่งศึกษากลุ่มชนที่มีอัตลักษณ์ร่วมกันและยังคงมีหน้าที่ตอบสนองความต้องการของมนุษย์ทั้งด้านร่างกาย ด้านอารมณ์ ด้านสังคมและด้านจิตวิญญาณ ตลอดจนช่วยสร้างความเข้มแข็งและความมั่นคงทางวัฒนธรรมให้กับสังคมไทยอีกด้วย

เอกสารอ้างอิง

- กรรณารณ ชูรี. อาจารย์ประจำคณะศิลปศาสตร์ มหาวิทยาลัยการกีฬาแห่งชาติ วิทยาเขตสุโขทัย. (16 กันยายน 2566). สัมภาษณ์.
- กฤษฎา ชันทะสีมา. ผู้เชี่ยวชาญกระเปาะบอง มหาวิทยาลัยการกีฬาแห่งชาติ วิทยาเขตสุโขทัย. (26 มกราคม 2566). สัมภาษณ์.
- ชนิดตา โชติช่วง. (2565). การใช้แนวคิดคติชนสร้างสรรค์ในการพัฒนาการท่องเที่ยวชุมชน. *วารสารศิลปศาสตร์ปริทัศน์*, 17(1), 29-46.
- ชัยณรงค์ มะยมหิน. อาจารย์ประจำคณะศิลปศาสตร์ มหาวิทยาลัยการกีฬาแห่งชาติ วิทยาเขตสุโขทัย. (25 กุมภาพันธ์ 2566). สัมภาษณ์.
- ทินกร บุญป็น. อาจารย์ประจำคณะศึกษาศาสตร์ มหาวิทยาลัยการกีฬาแห่งชาติ วิทยาเขตสุโขทัย. (16 กันยายน 2566). สัมภาษณ์.
- ธนพร ดามาพงษ์. (2565). *ลิเก: การสร้างสรรค์ในบริบทสังคมไทยร่วมสมัย กรณีศึกษาคณะเอกชัย ราชันย์* (วิทยานิพนธ์ปริญญาศิลปศาสตรบัณฑิต). มหาวิทยาลัยศิลปากร, กรุงเทพมหานคร.
- ธารารัตน์ เรืองจิตต์. อาจารย์ประจำคณะศึกษาศาสตร์ มหาวิทยาลัยการกีฬาแห่งชาติ วิทยาเขตสุโขทัย. (25 มกราคม 2567). สัมภาษณ์.
- มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมาธิราช. (2542). *ประเพณีและพิธีกรรม. ใน เอกสารการสอนชุดวิชาภาษาไทย 8 (คติชนวิทยาสำหรับครู: หน่วยที่ 8-15. นนทบุรี: มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมาธิราช.*
- บารณี บุญทรง. (2561). *ชีวิตและคุณูปการของโจเซฟ แคมป์เบลล์ ต่อการศึกษาเทพปกรณัม. กรุงเทพมหานคร: อมรินทร์พริ้นติ้งแอนด์พับลิชชิ่ง.*
- ปนัดดา หุ่นศิลป์. อาจารย์ประจำคณะศิลปศาสตร์ มหาวิทยาลัยการกีฬาแห่งชาติ วิทยาเขตสุโขทัย. (16 กันยายน 2566). สัมภาษณ์.
- ภราดร สังกรแก้ว. อาจารย์ประจำคณะศึกษาศาสตร์ มหาวิทยาลัยการกีฬาแห่งชาติ วิทยาเขตสุโขทัย. (15 มิถุนายน 2565). สัมภาษณ์.
- มหาวิทยาลัยการกีฬาแห่งชาติ. (2566). ยุทธศาสตร์ของมหาวิทยาลัยการกีฬาแห่งชาติ พ.ศ. 2566 – 2570. ชลบุรี: มหาวิทยาลัยการกีฬาแห่งชาติ กระทรวงการท่องเที่ยวและกีฬา, [ฉบับพีดีเอฟ] ค้นคืนจาก <http://www.tnsu.ac.th/web/web2/Downloadfile/policy/plan-tnsu-66-70-final.pdf>
- ศิริพร ณ ถลาง. (2554). *ทฤษฎีคติชนวิทยา: วิถีวิทยาในการวิเคราะห์ตำนาน-นิทานพื้นบ้าน. พิมพ์ครั้งที่ 2. กรุงเทพมหานคร: สำนักพิมพ์จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.*
- ศิริพร ณ ถลาง. (2559). *“คติชนสร้างสรรค์”: บทสังเคราะห์และทฤษฎี. กรุงเทพมหานคร: ศูนย์มานุษยวิทยาสิรินธร.*
- สาตี สมาเอม. อาจารย์ประจำคณะศึกษาศาสตร์ มหาวิทยาลัยการกีฬาแห่งชาติ วิทยาเขตสุโขทัย. (10 ธันวาคม 2566). สัมภาษณ์.
- สุภาวดี เจริญเศรษฐม. (2557). *คติชนวิทยาประยุกต์. กรุงเทพมหานคร: ภาควิชาภาษาไทยและภาษาตะวันออก คณะมนุษยศาสตร์ มหาวิทยาลัยรามคำแหง.*
- สุรเชษฐ์ คุณาเลิศ และอรอุษา สุวรรณประเทศ. (2566). การรักษาโรคด้วยพิธีกรรมการสู่ขวัญ: ความหมาย คุณค่า และตัวตนของคนไทยภาคเหนือและอีสาน. *วารสารมนุษยศาสตร์ มหาวิทยาลัยนเรศวร*, 20(3), 62-81.
- อดิวิชัย เชียงคิ้ว. (2566). บทบาทของประเพณีฉลองแม่พระไถ่ทาสที่มีต่อชุมชนวัดคอนเซ็ปชัน เขตดุสิต กรุงเทพมหานคร. *วารสารวิชาการมนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์ มหาวิทยาลัยบูรพา*, 31(3). 32-47.

อภิรักษ์ณ์ เกษมผลกุล และพงษ์ศิริชัย สมคะเน. (2565). คติชนกับนางงาม: บทบาทหน้าที่ของคติชนและภาพสะท้อนสังคมไทย. *วารสารวิชาการมนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์ มหาวิทยาลัยบูรพา*, 30(2), 179-196.

โอฬาร รัตนภักดี. (2556). *การศึกษาเพลงร้องเล่นสมัยใหม่ของไทย*. กรุงเทพมหานคร: วิทยาลัยสหวิทยาการ มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์.

“จีนตัวเหี้ย” ภาพสะท้อนบทบาทและอิทธิพลของชาวจีนโพ้นทะเล
ในสมัยต้นรัตนโกสินทร์ (รัชกาลที่ 3-4)

Chinese Tuo Hia: Examining the Role and Influence of Chinese Immigrant
Groups in Early Rattanakosin Siam (Reigns of King Rama III and IV)

สำราญ ผลดี (Samran Phondee)

รองศาสตราจารย์ประจำภาควิชาการศึกษาทั่วไป

คณะวิทยาศาสตร์และเทคโนโลยีสุขภาพมหาวิทยาลัยนวมินทราธิราช

Associate Professor School of General Education

Faculty of Science and Health Technology Navamindradhiraj University

E-mail: samran.p@nmu.ac.th

Received: March 03, 2024, Revised: May 02, 2024, Accepted: May 20, 2024

บทคัดย่อ

บทความนี้มุ่งศึกษาถึงภาพสะท้อนบทบาทและอิทธิพลของกลุ่มชาวจีนในสมัยต้นรัตนโกสินทร์ (รัชกาลที่ 3-4) ผ่านการดำเนินงานของ “สมาคมลับ” หรือ “จีนตัวเหี้ย” ซึ่งพบว่า ชาวจีนอพยพเข้ามาในสยามจำนวนมากตั้งแต่มัยธนบุรีจนถึงต้นรัตนโกสินทร์ โดยมีมูลเหตุมาจาก สยามต้องการชาวจีนให้เข้ามาช่วยในเรื่องการผลิตและการค้า รวมถึงการให้อิสระและสิทธิพิเศษในการอยู่อาศัย ชาวจีนพยายามสร้างสถานภาพและความมั่นคงในหลายลักษณะ ทั้งการแต่งงานกับชาวสยาม การเข้าไปมีบทบาทในระบบราชการ การแสวงหาความคุ้มครองจากต่างชาติ ปัญหา จีนตัวเหี้ย เกิดขึ้นในช่วงรัชกาลที่ 3 โดยมีมูลเหตุมาจาก ปัญหาเรื่องการค้าฝิ่น ความเจ็บแค้นในข้าราชการสยาม ความต้องการได้รับการคุ้มครอง โดยกระทำการเพื่อให้ได้มาซึ่งผลประโยชน์ตามที่ต้องการ แม้ว่าการกระทำนั้นจะขัดต่อกฎหมายของบ้านเมือง รัชกาลที่ 3 ทรงใช้นโยบายแข็งกร้าวและการปราบปรามอย่างเด็ดขาด แต่ปัญหาจีนตัวเหี้ยกลับเพิ่มจำนวนขึ้นและกระจายไปยังพื้นที่ต่าง ๆ หลายจังหวัด ในขณะรัชกาลที่ 4 ทรงเลือกใช้นโยบายประนีประนอมมากกว่า ปัญหาจีนตัวเหี้ย คือสะท้อนบริบททางประวัติศาสตร์สังคมสำคัญทั้งความสำคัญของชาวจีน ความฉลาดและเล่ห์เหลี่ยมของชาวจีน นโยบายของรัฐที่มีต่อชาวจีน รวมถึงอิทธิพลของชาวจีนในช่วงเวลาดังกล่าว

คำสำคัญ: จีนตัวเหี้ย สมาคมลับ ชาวจีนโพ้นทะเล

Abstract

This article examines the role and influence of Chinese immigrant groups in Siam during the early Rattanakosin period (reigns of King Rama III and IV) through the lens of "Secret Societies" or "Chinese Tuo Hia." Large-scale Chinese immigration to Siam began in the Thonburi period and continued into the early Rattanakosin era, driven by Siam's need for Chinese labor and expertise in production and trade, as well as the promise of freedom and privileges for Chinese settlers. The Chinese sought to establish their status and stability in Siamese society through various means, including intermarriage with Siamese people, participation in the bureaucracy, and seeking protection from foreign powers. The problem of Chinese Tuo Hia emerged during the reign of King Rama III, with roots in conflicts over the opium trade and resentment among Siamese civil servants. The Chinese Tuo Hia aimed to protect their interests and obtain desired benefits, even if their actions violated Siamese law. King Rama III responded with harsh repression, but the Tuo Hia problem only grew and

spread to many provinces. In contrast, King Rama IV adopted a more conciliatory approach to address the issue. This study reflects the significant social and historical context of the Chinese in Siam, highlighting their importance, ingenuity, and adaptability. It also sheds light on the evolution of government policies towards the Chinese population and the extent of Chinese influence during this period.

Keywords: Chinese Tuo Hia, Secret Societies, Overseas Chinese Siam

บทนำ

“ชาวจีนโพ้นทะเล” หรือ “คนไทยเชื้อสายจีน” คือ กลุ่มชาติพันธุ์ที่มีบทบาทต่อสังคมอย่างมากทั้งในประวัติศาสตร์และปัจจุบัน ชาวจีนในสยามถูกมองในหลายลักษณะทั้ง แจก จีบ กัง กูลี เจ้าแก้ว เสี้ย พ่อค้า เจ้าสัว ฯลฯ ที่สำคัญคือชาวจีนเหล่านี้ได้ผสมกลมกลืนกันกับชาวสยามจนกลายเป็นเนื้อหนึ่งเดียวกันอย่างแยกไม่ออก (สำราญ ผลดี, 2565, น. 455) ที่สำคัญชาวจีนในไทยคือส่วนหนึ่งที่สำคัญในการขับเคลื่อนประวัติศาสตร์จากอดีตสู่ปัจจุบัน อย่างไรก็ตามไม่มีหลักฐานที่ชัดเจนว่าชาวจีนนั้นอพยพเข้ามาตั้งถิ่นฐานถาวรอยู่ในพื้นที่ที่เรียกว่า “สยาม” ตั้งแต่เมื่อใด เป็นแต่เพียงพบว่า แหลมมลายูเป็นแห่งแรกของสยามที่พ่อค้าชาวจีนเข้ามาจำนวนมาก และทุก ๆ ปีจะมีขบวนเรือสำเภาจากจีนแวะมาที่ท่าเรือและที่ตั้งต่าง ๆ ทางฝั่งตะวันออกของแหลมมลายู (สกินเนอร์, จี. วิลเลียม, 2548, น. 1) ชาวจีนเป็นกลุ่มที่มีจำนวนมากที่สุดเมื่อเปรียบเทียบกับกลุ่มชาติพันธุ์อื่น มูลเหตุสำคัญคือหลักการพื้นฐานที่ว่ามนุษย์ต่างมีสัญชาติญาณในการเลือกสภาพแวดล้อมที่เหมาะสมต่อการดำรงอยู่อย่างมีความสุข และสยามก็คือพื้นที่ที่ตอบสนองหลักการดังกล่าวของชาวจีนได้ นำมาซึ่งการอพยพโยกย้ายเข้ามาตั้งถิ่นฐานจำนวนมากและต่อเนื่อง

ชาวจีนโพ้นทะเล คือกลุ่มชาติพันธุ์ที่ย้ายถิ่นมาจากแผ่นดินตนเองมาอยู่อาศัยยังดินแดนอันห่างไกล โดยธรรมชาติของสังคมมนุษย์ ความต้องการพื้นฐานในฐานะการเป็นสมาชิกของสังคมนั้นคือการมีสภาพและบทบาทที่เหมาะสม หรือการมีตัวตนในพื้นที่ทางสังคม ดังนั้นเราจึงได้เห็นความพยายามในการสร้างสภาพและการแสดงบทบาทของตนเพื่อให้สังคมนั้นรับรู้ถึงการมีอยู่ของกลุ่มชาติพันธุ์ในหลากหลายวิธีการ หนึ่งในนั้นคือการสร้างอำนาจและอิทธิพลของตนทั้งถูกต้องตั้งมาและผิดไปจากแบบแผนของบ้านเมือง ซึ่งการก่อตั้ง “สมาคมลับ” คือที่เรียกว่า “อั้งยี่” ที่มี “ตัวเหี้ย” เป็นหัวหน้า ก็เป็นอีกแนวทางหนึ่งที่กลุ่มชาวจีนเลือกใช้ในการสร้างพื้นที่ทางสังคมให้กับพวกตน อันจะเป็นการสร้างความมั่นคงในการดำรงอยู่ในสังคมสยาม แม้ว่าการกระทำนั้นจะผิดต่อกฎหมายบ้านเมืองก็ตาม ซึ่งสมาคมลับของชาวจีนเหล่านี้ได้สร้างปัญหาด้านการปกครองและความมั่นคงให้กับประเทศสยามอย่างมากในช่วงต้นรัตนโกสินทร์โดยเฉพาะอย่างยิ่งในรัชกาลที่ ๓

จากความสำคัญดังกล่าวข้างต้นจึงนำมาซึ่งการศึกษาในหัวข้อ “จีนตัวเหี้ย ภาพสะท้อนบทบาทและอิทธิพลของชาวจีนโพ้นทะเลในสมัยต้นรัตนโกสินทร์ (รัชกาลที่ 3-4)” ทั้งนี้เพื่อทำความเข้าใจถึงบริบททางประวัติศาสตร์ที่เกิดขึ้นในช่วงเวลาดังกล่าว โดยมีกลุ่มชาวจีนโพ้นทะเลเป็นผู้ขับเคลื่อน ดังนั้นเรื่องราวของจีนตัวเหี้ยจึงเป็นส่วนหนึ่งในการศึกษาประวัติศาสตร์สังคมสยามในช่วงต้นรัตนโกสินทร์

“จีนโพ้นทะเล” พัฒนาการทางประวัติศาสตร์ชาวจีนในสยาม

ชาวจีน คือ ชาวต่างชาติกลุ่มแรก ๆ ที่เดินทางเข้ามาสร้างความสัมพันธ์กับแว่นแคว้นต่าง ๆ ในดินแดนอุษาคเนย์ ด้วยเหตุผลสำคัญคือ เป็นพื้นที่ที่มีเครื่องเทศทั้งในภาคใต้ของสยามและคาบสมุทรมลายู โดยที่ชาวจีนจะใช้เครื่องเทศเหล่านี้ในการปรุงยาและประกอบอาหาร ในขณะที่รูปแบบความสัมพันธ์ระหว่างรัฐได้พัฒนาไปสู่ระบบระเบียบ และแบบแผนที่ชัดเจนเรียกว่า “ระบบบรรณาการ” โดยสยามจะต้องส่งคณะทูตเดินทางไปถวายพระราชสาส์นพร้อมเครื่องราชบรรณาการ หรือ “จิ้มก้อง” ตามช่วงเวลาจีนที่กำหนด (สำราญ ผลดี, 2556, น. 244-261)

ชาวจีนเรียกดินแดนโพ้นทะเลอย่างอุษาคเนย์ว่า “นาน-ยาง” หรือ “หนานหยาง” ที่หมายถึง “ทะเลใต้” เมื่อการค้าระหว่างอุษาคเนย์กับจีนรุ่งเรือง การอพยพของชาวจีนเข้ามาในพื้นที่ก็มีมาอย่างต่อเนื่อง โดยแบ่งตามภาษาพูดออกเป็น 5 กลุ่ม (สกินเนอร์, จี. วิลเลียม, 2548, น. 36-40) ประกอบด้วย

1. **กลุ่มแต้จิ๋ว** อาศัยอยู่บริเวณ **ปากแม่น้ำอัน** ทางตะวันออกเฉียงเหนือของมณฑลกวางตุ้ง (ขึ้นไปทางมณฑลฝูเจี้ยน) เชื่อกันว่าอพยพมาจากมณฑลฝูเจี้ยน และชื่อเรียก “แต้จิ๋ว” ก็เป็นออกเสียงตามชื่อเรียกของอำเภอซึ่งส่วนมากอาศัยอยู่บริเวณ **เงาโจว**

2. **กลุ่มกวางตุ้ง** เป็น **ชาวฮั่น** อาศัยอยู่บริเวณ **มณฑลกวางตุ้ง** และมีประวัติศาสตร์มายาวนานที่สุดในพื้นที่จีนตอนใต้ ปัจจุบันเป็นกลุ่มที่ใหญ่ที่สุดในจีนตอนใต้ด้วย แต่เดิมชาว กวางตุ้ง นั้นรวมตัวกันอย่างหนาแน่นบริเวณแถบแม่น้ำเวสต์ และแม่น้ำเพิร์ล (น่าจะอยู่บริเวณเมืองกวางโจว) ซึ่งเป็นกลุ่มใหญ่ที่เข้ามาในสยาม

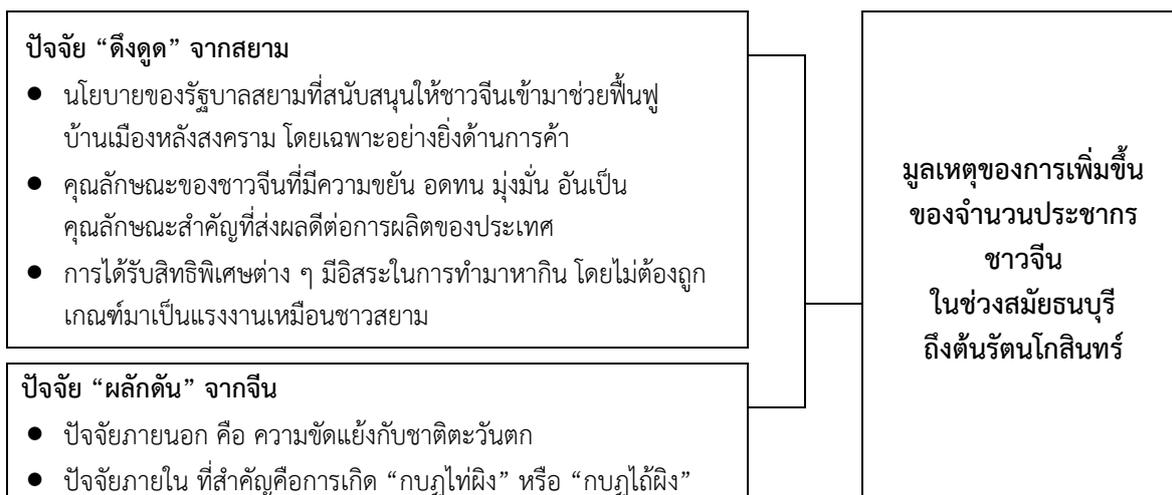
3. **กลุ่มฮกเกี้ยน** อาศัยอยู่บริเวณ **มณฑลฝูเจี้ยน** เหนือมณฑลกวางตุ้งขึ้นไป ชุมชนดั้งเดิมตั้งอยู่ในจังหวัดเดิมของ **ฉวน-โจว** และ **จางโจว** และการเรียกกลุ่มนี้ว่า “ฮกเกี้ยน” นั้นก็เป็นการเรียกตามชื่อถิ่นที่อยู่หรือมณฑลฝูเจี้ยน

4. **กลุ่มจีนแคะ** เป็นกลุ่มที่แยกตัวอยู่ต่างหากในกลุ่มแม่น้ำเหลือง ต่อมาอพยพลงใต้ไปตั้งถิ่นฐานอยู่บริเวณภาคตะวันตกเฉียงเหนือของมณฑลกวางตุ้ง จากนั้นก็ครอบครองอาณาบริเวณที่เชื่อมติดกันทางด้านปลายตะวันตกเฉียงใต้ของมณฑลฝูเจี้ยน ไปจนถึงมณฑลกวางสีตะวันออก รวมถึงภาคใต้สุดของมณฑลเกียงสี (มณฑลเจียงซี) และมณฑลฮุนาน (มณฑลหูหนาน) ชาวจีนแคะ ในประเทศสยามอพยพมาจากมณฑลกวางตุ้ง และมณฑลเหอเป่ย์

5. **กลุ่มไหหลำ** เป็นกลุ่มผู้อพยพจากตอนใต้ของมณฑลฝูเจี้ยนไปยังพื้นที่เกาะไหหลำ (ปัจจุบันเป็นมณฑลไหหลำ) ตั้งแต่สมัยราชวงศ์ฮั่น โดยเมื่อแรกอาศัยอยู่ตามพื้นที่ราบชายฝั่งทะเลของเกาะไหหลำ จากนั้นก็ยึดพื้นที่บริเวณชายฝั่งและขับไล่ชาวพื้นเมืองที่ตั้งถิ่นฐานอยู่แต่เดิมเข้าไปอยู่พื้นที่ส่วนในของเกาะ

มูลเหตุสำคัญของการอพยพเข้ามาในช่วงแรก คือ เรื่องของการค้า ความยากจน และความวุ่นวายทางการเมืองในแผ่นดินจีน โดยในช่วงทศวรรษ 2360 อพยพเข้ามาราว 7,000 คนทุกปี และเพิ่มขึ้นเป็น 14,000 คนในช่วง พ.ศ. 2431 ส่วนหนึ่งเดินทางกลับบ้านเกิดเมืองนอนของตน แต่มีบางส่วนที่ตัดสินใจตั้งถิ่นฐานอยู่ในสยาม รวมได้ราว 300,000 คน เมื่อทศวรรษ 2390 (คริส เบเคอร์ และผาสุก พงษ์ไพโรจจิตร, 2562, น. 48) ชาวจีนเหล่านี้เข้ามาประกอบอาชีพที่หลากหลาย ทั้งการเป็นแรงงาน ทำการเกษตร ทำสวนผัก ทำการค้าเล็ก ๆ น้อย ๆ พ่อค้าคนกลาง พ่อค้าร้านค้า เป็นเจ้าของโรงงานอุตสาหกรรมหลายชนิด เช่น โรงงานผลิตน้ำตาล โรงงานเหล็ก โรงงานผลิตอิฐเพื่อการก่อสร้าง โรงเลื่อย โรงสีข้าว หรือแม้แต่ทำต่อเรือเพื่อสนับสนุนการค้าต่างประเทศ

การอพยพของชาวจีนมีจำนวนมากขึ้นอย่างชัดเจนตั้งแต่สมัยธนบุรี จนถึงสมัยต้นกรุงรัตนโกสินทร์ โดยมีมูลเหตุมาทั้งจากปัจจัยดึงดูดและปัจจัยผลักดัน (มัลลิกา เรืองระพี, 2518, น. 216-217) กล่าวคือ

แผนผังที่ 1 แสดงมูลเหตุของการเพิ่มขึ้นของจำนวนประชากรชาวจีนในสยาม

ปัจจัย “ดึงดูด” จากสยาม

ประการที่ 1 นโยบายของรัฐบาลสยามที่สนับสนุนให้ชาวจีนเข้ามาช่วยฟื้นฟูบ้านเมืองหลังสงคราม โดยเฉพาะอย่างยิ่งด้านการค้า เนื่องจากชาวจีนมีความเชี่ยวชาญในทางเศรษฐกิจมากกว่าชาวสยามทั้งการค้าภายในและการค้าทางเรือสำเภา ดังนั้นชาวจีนที่ได้ทำหน้าที่ในทางเศรษฐกิจจึงได้รับสิทธิพิเศษต่างๆ มากมาย และการอพยพเข้ามาในสยามก็มีปริมาณเพิ่มขึ้นอย่างต่อเนื่อง

ประการที่ 2 คุณลักษณะของชาวจีนที่มีความขยัน อดทน มุ่งมั่น อันเป็นคุณลักษณะสำคัญที่ส่งผลดีต่อการผลิตของประเทศ โดยเฉพาะอย่างยิ่งความตั้งใจในการทำการค้าจนประสบความสำเร็จ ซึ่งในอดีตนั้นชาวสยามไม่นิยมทำการค้า แต่ให้ความสำคัญกับความเป็นเจ้าขุนมูลนาย มองเรื่องความเป็นชนชั้นสำคัญกว่าความมั่งคั่งทางวัตถุ ชาวสยามจะหาความก้าวหน้าด้วยการเข้ารับราชการ ดังนั้นประเด็นทางเศรษฐกิจจึงถือเป็นช่องว่างที่ชาวจีนได้เข้ามาแทรกในบริบททางสังคมไทยได้

ประการที่ 3 การได้รับโอกาส และสิทธิพิเศษต่าง ๆ มีอิสระในการทำมาหากิน โดยไม่ต้องถูกเกณฑ์มาเป็นแรงงานเหมือนชาวสยาม ซึ่งบริบทของสังคมไทยในสมัยต้นกรุงรัตนโกสินทร์ที่ยังคงมีเรื่องชนชั้น มีระบบไพร่ ทาส ที่ไม่ได้เปิดโอกาสหรืออิสรภาพในการประกอบอาชีพให้กับชาวสยามมากนัก แต่ชาวจีนมีอิสระมากกว่า

ปัจจัย “ผลักดัน” จากจีน

ปัจจัยภายนอก คือ ความขัดแย้งกับชาติตะวันตกจนนำมาซึ่งการต้องเสียเกาะฮ่องกงให้กับอังกฤษ จีนต้องยอมเปิดเมืองท่ากวางตุ้งและเอ๋อหมิง (พ.ศ. 2385) ต้องเปิดเมืองซัวเถา (พ.ศ. 2401) รวมถึงความขัดแย้งกับฝรั่งเศสเหนือดินแดนญวนที่สุดแล้ว จีนก็ต้องพ่ายแพ้และยอมรับการมีอำนาจเหนือญวนของฝรั่งเศส

ปัจจัยภายใน ที่สำคัญคือการเกิด “กบฏไต้ผิง” หรือ “กบฏไถ่ผิง” หรือเมื่อราว พ.ศ. 2381-2408 ซึ่งต่อต้านจักรวรรดิจีนภายใต้การปกครองของราชวงศ์ชิงที่มีชาวแมนจูเป็นผู้นำ และราชสำนักชิงก็ต้องใช้เวลาอยู่ยาวนานหลายปีกว่าที่จะทำให้บ้านเมืองอยู่ในภาวะสงบได้

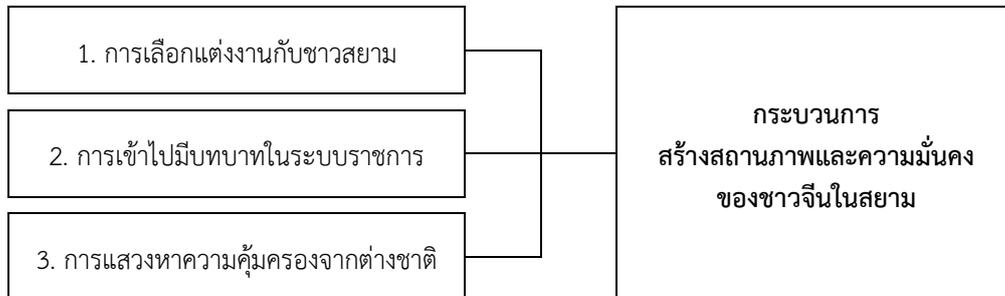
ต่อมาภายหลังการทำสนธิสัญญาเบาว์ริง (พ.ศ. 2398) จำนวนชุมชนชาวจีนในบางกอกก็เพิ่มขึ้นอย่างรวดเร็ว มีความหนาแน่น 3 ชุมชนใหญ่ ๆ คือ **ชุมชนแรก** ปลูกเรือบนแพอยู่บริเวณสองฝั่งแม่น้ำเจ้าพระยาเพื่อทำการค้าขาย **ชุมชนที่ 2** อยู่บริเวณตลาดพลู และ**ชุมชนที่ 3** รวมตัวกันอยู่บริเวณริมแม่น้ำเจ้าพระยาทางตอนใต้ หรือบริเวณวัดทองธรรมชาติ กับวัดทองนพคุณ ตรงข้ามกับสำเพ็ง ซึ่งบริเวณดังกล่าวเป็นย่านการขนส่งสินค้าออกต่างประเทศ หรือที่เรียกว่า “**ฮวย จุ้น ลั้ง**” (กิตติศักดิ์ วิทยาโกมลเลิศ, 2545, น. 99)

บันทึกเรื่อง “Siam: Some General Remarks on its Production and Particularly on its Imports and Exports and Mode of Transacting Business of the People” ของ นาย D.E.MALLOCH ซึ่งเป็นพ่อค้าชาวอังกฤษที่เดินทางเข้ามาค้าขายยังประเทศสยามในช่วงต้นรัตนโกสินทร์ระบุว่าในช่วงต้นรัตนโกสินทร์มีชาวจีนเดินทางเข้ามายังประเทศสยามเป็นประจำทุกปี โดยเฉพาะอย่างยิ่งในช่วงที่สยามมีการค้าขายที่เฟื่องฟู เหตุเพราะ “...พวกชาวจีนนั้นพอออกพอใจกับประเทศไทยและความหวังของพวกเขายังนัก เรือสำเภาจีนแต่ละลำนำผู้โดยสารเข้ามาเป็นจำนวนมาก แต่นำกลับไปด้วยจำนวนเพียงน้อยนิด ชาวจีนที่เข้ามาในแต่ละปีนั้นหวังจะมาพบเพื่อนฝูงและหาช่องทางค้าขาย แต่แล้วก็แทบจะไม่มีใครเดินทางกลับไปเลย” (อ้างถึงใน กรมศิลปากร, 2555, น. 99-100)

จะเห็นได้ว่า การเข้ามาของชาวจีนในสยามนั้นมีอยู่ด้วยกันหลายกลุ่ม รวมถึงมีการเพิ่มขึ้นอย่างมีนัยสำคัญในช่วงต้นรัตนโกสินทร์ แน่แน่นอนว่าการเพิ่มขึ้นของชาวจีนในสมัยต้นรัตนโกสินทร์นำมาซึ่งผลดีต่อบ้านเมือง เพราะชาวจีนมีส่วนสำคัญในการขับเคลื่อนระบบเศรษฐกิจของสยามให้ก้าวหน้าอย่างรวดเร็ว รวมถึงเมื่อมีจำนวนมากขึ้น ประกอบกับการอยู่อาศัยเป็นเวลายาวนาน ส่งผลให้เกิดกระบวนการสร้างสภาพและบทบาทของตนเองขึ้น เพื่อให้สามารถดำรงอยู่ได้อย่างมั่นคงในสังคมสยาม ทั้งวิธีการที่ถูกต้องไปจนถึงขัดต่อกฎหมายของบ้านเมือง ดังเช่นกรณีการเกิดขึ้นของสมาคมลับ หรือ “**จีนตัวเหี้ย**” ที่สร้างความยุ่งยากด้านความมั่นคงให้กับรัฐบาลสยามซึ่งจะได้นำเสนอในหัวข้อถัดไป

การสร้างสภาพและความมั่นคงของชาวจีนในสยาม

การที่ชาวจีนต้องอพยพข้ามน้ำข้ามทะเลมาอยู่อาศัยในดินแดนที่ตนเองไม่คุ้นเคย แน่หนอนว่าความพยายามหาทางให้ตนเองอยู่รอดหรือสามารถดำรงอยู่ได้นั้นมีความสำคัญอย่างมาก ด้วยพื้นฐานทางสังคม ความคิด ความเชื่อ วัฒนธรรมที่ใกล้เคียงกัน ประกอบกับคุณลักษณะของชาวจีนที่อ่อนน้อมถ่อมตน หนักเอาเบาสู้ง จึงดูเหมือนว่าจะเป็นเรื่องไม่ยากนักสำหรับชาวจีนในการปรับตัวให้เข้ากับสังคมสยาม วิธีการที่ชาวจีนเลือกใช้ในการสร้างสถานภาพและความมั่นคงมีอยู่อย่างน้อย 3 แนวทางด้วยกันคือ

แผนผังที่ 2 แสดงกระบวนการสร้างสถานภาพและความมั่นคงของชาวจีนในสยาม

แนวทางที่ 1 การเลือกแต่งงานกับชาวสยาม ดูจะเป็นวิธีการแรก ๆ และง่ายที่สุดสำหรับชาวจีน ในขณะที่ชาวสยามก็ยินดีที่จะแต่งงานชาวจีน ด้วยว่าเป็นคนขยันขันแข็ง หนักเอาเบาสู้ง และที่สำคัญเป็นผู้ที่มีฐานะดีอื่นได้มาจากการค้าขายและความขยันที่มีอยู่ ดังนั้นชาวจีนในสยามจึงสืบลูกสืบลานและสายตระกูลของตนต่อมาอย่างต่อเนื่องจนถึงปัจจุบัน

แนวทางที่ 2 ชาวจีนเริ่มรุกคืบเข้าไปมีบทบาทในด้านการเมืองการปกครอง ด้วยการเข้ารับราชการหรือเข้าร่วมงานกับชนชั้นปกครองของสยาม ชาวจีนมีความอ่อนน้อมถ่อมตน เฉลียวฉลาดในการเข้ากับผู้ที่มีอำนาจ จึงได้รับการสนับสนุนจากชนชั้นนำของบ้านเมือง โดยเฉพาะอย่างยิ่งการได้เป็น “เจ้าภาชีนายอากร” ที่มีมาตั้งแต่รัชกาลที่ 3 ส่งผลให้กลุ่มชาวจีนมีบทบาทและอำนาจมากขึ้นโดยเฉพาะอย่างยิ่งในทางเศรษฐกิจ (มัลลิกา เรื่องระพี, 2518) ชาวจีนไม่น้อยได้รับการแต่งตั้งให้เป็น “ขุนนาง” หลายคนได้เป็นถึง “เจ้าเมือง” ที่ส่วนใหญ่ถูกยกสถานะขึ้นมาจากการเป็นเจ้าภาชีนายอากร ดังเช่นกรณีของ **จินเหยียง** ซึ่งเดินทางมาจากเมืองเจียวจิวหู ได้มาแต่งงานกับหญิงสยามตั้งแต่สมัยธนบุรี ต่อมาได้รับการผู้ขาดอากรรังนกให้กับรัฐ จนสมเด็จพระเจ้ากรุงธนบุรีทรงตั้งให้เป็น “หลวงสุวรรณคีรีสมบัติ” ผู้ว่าราชการเมืองสงขลา ในสมัยรัตนโกสินทร์ก็มีลูกหลานชาวจีนหลายคนเป็นผู้สำเร็จราชการเมืองสงขลา จินที่ชื่อ “เค็ง” ก็ได้รับการแต่งตั้งให้เป็น “พระมหานุภาพปราบสงคราม” ผู้ว่าราชการเมืองจะนะ จินฮกเกี้ยนที่ชื่อ “คอซู่เจียง” ที่เดินทางมาจากเมืองเจียวจิวหู ในสมัยรัชกาลที่ 4 ก็โปรดฯ ให้เป็น **พระรัตนเศรษฐี** เจ้าเมืองระนอง เป็นต้น

แนวทางที่ 3 การแสวงหาความคุ้มครองจากชาวต่างชาติ ด้วยการเปลี่ยนตนเองไปนับถือคริสต์ศาสนาและการขอเข้าไปอยู่ในบังคับกงสุลต่างชาติ หรือ “อยู่ใต้ร่มธง” โดยเฉพาะอย่างยิ่งภายหลังการทำสนธิสัญญาเบาว์ริง (พ.ศ. 2398) ที่อำนาจทางการศาลของชาติตะวันตกสามารถให้ความคุ้มครองและผลประโยชน์กับคนในการคุ้มครองของกงสุลชาตินั้น ๆ ได้ ทำให้ชาวจีนจำนวนมากหันไปขออยู่ในความคุ้มครองจากกงสุลเหล่านี้มากขึ้น (สมเด็จพระเจ้าบรมวงศ์เธอ กรมพระยาดำรงราชานุภาพ, 2559)

ประเด็นดังกล่าวมีความน่าสนใจอยู่มาก บันทึกของ William Alfred Rae Wood กงสุลอังกฤษประจำเชียงใหม่ ระหว่าง พ.ศ. 2445-2468 ได้กล่าวถึงความต้องการของชาวจีนในการขออยู่ใต้ร่มธงของอังกฤษและสิทธิพิเศษที่จะได้รับไว้อย่างน่าสนใจ ความว่า “...ในสมัยก่อนผู้คนส่วนใหญ่โดยเฉพาะชาวจีนต้องการไปรับรองเพื่อแสดงความเป็นบุคคลในบังคับของอังกฤษอย่างมาก เพราะจะทำให้เขาได้รับสิทธิในการยกเว้นภาษี และสิทธิพิเศษอื่น ๆ อีก

หลายประการ” (อ้างถึงใน กรมศิลปากร, 2554, น. 38-39) การคุ้มครองของกงสุลต่างชาติครอบคลุมทั้งเรื่อง การสาธารณสุข การศึกษา การศาล และอื่น ๆ อีกมาก ส่งผลให้มีชาวจีนหันมาเข้ารับนับถือคริสต์ศาสนาจำนวนมาก กล่าวกันว่า ในช่วงรัชกาลที่ 3 ถึงรัชกาลที่ 4 มีชาวจีนเข้ารับนับถือศาสนาคริสต์กันมากเสียจนภาครัฐเริ่มกังวลว่าชาวจีนเหล่านี้จะสร้างปัญหาและความวุ่นวายให้เกิดขึ้นในบ้านเมือง จนรัฐบาลต้องให้มีการตั้ง “นายอำเภอจีน” ที่นับถือคริสต์ศาสนาขึ้นมาปกครองดูแลชาวจีนกลุ่มดังกล่าวโดยเฉพาะ ดังเช่นที่ กรุงเทพมหานคร นครชัยศรี ราชบุรี ฉะเชิงเทรา ซึ่งนายอำเภอจีนเข้ารับกลุ่มนี้ก็มีหน้าที่เช่นเดียวกันกับนายอำเภอจีนกลุ่มอื่น แต่ให้ดูแลที่นับถือคริสต์ศาสนาโดยเฉพาะ ในขณะที่ตะวันตกก็ต้องการชาวจีนไว้ในอาณัติของตน โดยหวังให้เป็นแรงงานและเจ้าหน้าที่ในการประสานงานกับชาวสยามในเรื่องการค้า มีการนำเอาบัตรจดทะเบียนเงินในปกครอง หรือที่เรียกว่า “ใบร่มธง” ออกขายให้กับพ่อค้าชาวจีนในสยามกันอย่างเปิดเผย ดังเช่นกรณีของนาย J.M. Hood กงสุลอเมริกันที่กระทำไว้ในราว ค.ศ. 1867 (พ.ศ. 2410) จนต้องถูกเรียกตัวกลับประเทศ ด้วยว่าเป็นการกระทำในพื้นที่ที่ไม่ใช่อาณา นิคมของตนเอง (พิมพ์ประไพ พิศาลบุตร อ้างถึงใน จำนงศรี รัตนิน (หาญเจนลักษณ์), 2542, น. 263)

ปัญหาการออก “ใบร่มธง” ของชาติตะวันตกถือเป็นการเสียสิทธิสภาพนอกอาณาเขต ด้วยว่าหากบุคคลที่ อยู่ในร่มธงนั้นกระทำความผิดทางการสยามจะไม่สามารถดำเนินคดีใด ๆ ได้หากว่าไม่ได้รับอนุญาตจากศาลกงสุลของ ชาตินั้น ๆ เสียก่อน ไม่เพียงชาวจีนเท่านั้นแต่ยังรวมถึงชาวสยามและชาติอื่น ๆ ที่ต้องการหลบเลี่ยงกฎหมายของ รัฐบาลสยาม ขอเข้าไปอยู่ในอำนาจของกงสุลชาติตะวันตกจำนวนมาก ซึ่งรัฐบาลสยามต้องใช้ความพยายามอย่างมาก ในการยกเลิก ทั้งการพัฒนากระบวนการศาลให้มีความยุติธรรมเพื่อให้เป็นที่ยอมรับของสากล การส่งทหารเข้าร่วมรบใน สงครามโลกครั้งที่ 1 จนสิ้นสงครามสิทธิสภาพนอกอาณาเขตที่สยามได้มอบให้กับชาติตะวันตกที่แพ้สงครามก็ถูก ยกเลิกไปโดยปริยาย และต่อมาชาติตะวันตกฝ่ายที่ชนะสงครามและมีฝ่ายสยามร่วมอยู่ด้วยก็ทยอยยกเลิกไปในราว พ.ศ. 2480 สิทธิสภาพนอกอาณาเขตของชาติต่าง ๆ ที่มีเหนือสยามก็หมดสิ้นลง

จะเห็นได้ว่า ความพยายามของชาวจีนทั้งการแต่งงานกับชาวสยาม การเข้าหากลุ่มขุนนางและเจ้านายเพื่อ ความก้าวหน้าในทางราชการ รวมถึงการยอมเข้าไปนับถือคริสต์ศาสนาและอยู่ภายใต้การคุ้มครองของกงสุลต่างชาติ สะท้อนให้เห็นว่าชาวจีนมีความฉลาด เพราะสิ่งที่ได้มาคือการมีสถานภาพและบทบาทอยู่ในสังคมสยาม รวมถึงความ เป็นปีกแผ่นมั่นคงจนนำมาซึ่งอิทธิพลและอำนาจที่มากขึ้น แม้ว่าในช่วงต้นรัตนโกสินทร์อำนาจเหล่านี้จะยังไม่ได้สร้าง ปัญหาใหญ่ให้กับรัฐสยาม แต่ก็ได้สร้างความวิตกกังวลให้กับภาครัฐอยู่ไม่น้อย ดังที่สมเด็จพระเจ้าบรมวงศ์เธอ กรม พระยาดำรงราชานุภาพ ทรงกล่าวไว้ว่า “...แต่ยังไม่ทันปรากฏเหตุการณ์ในรัชกาลที่ 4 แต่มีเค้าเงื่อนที่จะสันนิษฐานว่า รัฐบาลได้ปรารถนาอยู่แล้ว แต่ในรัชกาลที่ 4 ว่าการปกครองชาวจีนในสยามนี้อาจมีความลำบากเกิดขึ้นใหม่จากจีน 2 จำพวก คือ จีนในบังคับของฝรั่งต่างประเทศเรียกในสมัยนั้นว่า “ใบร่มธง” หรือ “สับเยก” จำพวก 1 กับจีนตัวเหี้ยอีก จำพวก 1 ด้วยเหตุจีนในบังคับต่างประเทศมีกงสุลคอยอุดหนุนให้ได้เปรียบจำพวกอื่น และรัฐบาลในบ้านเมืองจะ บังคับบัญชาไม่ได้เหมือนกับราษฎรทั้งปวง” (สมเด็จพระเจ้าบรมวงศ์เธอ กรมพระยาดำรงราชานุภาพ, 2559, น. 247) ความมั่นคงดังกล่าวนำมาซึ่งการเพิ่มขึ้นของชาวจีน ที่มีทั้งเกิดลูกจีนหลานจีน และการอพยพเข้ามาเพิ่มเติมจาก จีนแผ่นดินใหญ่ ประกอบกับความพยายามในการแย่งชิงชาวจีนระหว่างรัฐบาลสยามกับกงสุลต่างชาติ จึงทำให้ชาวจีน กลายเป็นเสมือนทรัพยากรอันมีที่ต่างแข่งขันกันให้ความคุ้มครองและให้อภิสิทธิ์ต่าง ๆ เพื่อดึงชาวจีนมาอยู่ในอำนาจ ที่ สำคัญคือ มีชาวจีนกลุ่มหนึ่งที่เริ่มไม่เกรงกลัวกฎหมาย รวมกลุ่มกันใช้อิทธิพลและอำนาจสร้างความวุ่นวายให้เกิดขึ้น กับบ้านเมือง ที่เรียกว่า “จีนตัวเหี้ย” หรือที่ต่อมาเรียกว่า “อั้งยี่”

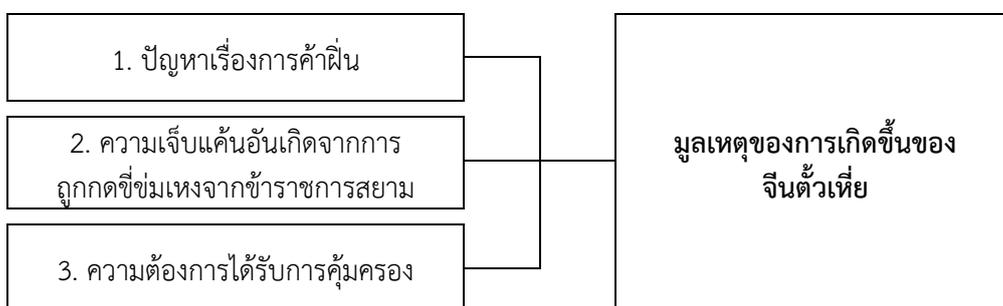
จีนตัวเหี้ย : ความหมายและมูลเหตุของการเกิดขึ้น

คำว่า “จีนตัวเหี้ย” ปรากฏขึ้นเมื่อราวรัชกาลที่ 3 เป็นชื่อสมาคมลับของกลุ่มชาวจีนที่ร่วมกันกระทำการอัน ขัดต่อระเบียบบ้านเมืองของรัฐบาลสยามในหลายรูปแบบ และได้ขยายอิทธิพลไปในหลายจังหวัด แต่เดิมรูปแบบที่ เรียกว่า “สมาคมลับ” มีอยู่แล้วในจีน ในสมัยราชวงศ์ซิงก็มีเพิ่มมากขึ้น โดยมีวัตถุประสงค์สำคัญคือการโค่นล้ม ราชวงศ์ซิง ความพยายามนี้เกิดขึ้นหลายครั้งแต่ก็ไม่ประสบความสำเร็จ ต่อมาได้ตั้งเป็นสมาคมลับที่เรียกว่า “เทียน ตี้ หวย” ที่แปลว่า “ฟ้า ดิน มนุษย์” ที่มีแบบแผนทั้งวิธีสภาสอบาน มีการรับสมาชิก และมีข้อบังคับสำหรับสมาชิกที่

ชัดเจน ครั้นเมื่อชาวจีนมีการอพยพออกจากแผ่นดินใหญ่ไปตั้งถิ่นฐานยังที่ต่าง ๆ ก็ได้นำเอารูปแบบดังกล่าวไปใช้กับดินแดนที่ตนไปตั้งถิ่นฐานด้วย ชาวสยามเรียกชื่อสมาคมลับนี้ว่า “อั้งยี่” แต่ในจดหมายเหตุ/พระราชพงศาวดารเรียกว่า “ตัวเฮี้ย” หรือ “ตัวเหี้ย” (มัลลิกา เรื่องระพี, 2518, น. 134) แต่วัตถุประสงค์เปลี่ยนไปโดยไม่เกี่ยวข้องกันกับเรื่องการโค่นล้มราชวงศ์ชิง

สมเด็จพระเจ้าบรมวงศ์เธอ กรมพระยาดำรงราชานุภาพ ทรงอธิบายเพิ่มเติมว่า “...“อั้งยี่” แปลว่า “หนังสือแดง” ก็เป็นแต่ชื่อขงฮั่นหนึ่งเท่านั้น ยังมีชื่อสำหรับเรียกตัวนายอีกส่วนหนึ่ง ผู้ที่เป็นหัวหน้าอั้งยี่ในถิ่นอันหนึ่งรวมกันทุกกองก็ เรียกตามภาษาชกเกี้ยนว่า “ตัวกอ” ตามภาษาแต้จิ๋วเรียกว่า “ตัวเฮี้ย” แปลว่า “พีใหญ่” ผู้ที่เป็นหัวหน้ากองก็เรียกว่า “ยี่กอ” หรือ “ยี่เฮี้ย” แปลว่า “พีที่สอง” ตัวนายรองลงมาเรียกว่า “สามกอ” หรือ “ซาเฮี้ย” แปลว่า “พีที่สาม” ในจดหมายเหตุของไทยเดิมเรียกพวกเข้าสมาคมเทียนตี้ห่วยทั้งหมดว่า “ตัวเฮี้ย” มาจนรัชกาลที่ 5 เปลี่ยนคำ “ตัวเฮี้ย” เรียก “อั้งยี่” (สมเด็จพระเจ้าบรมวงศ์เธอ กรมพระยาดำรงราชานุภาพ, ม.ป.ป.)

มูลเหตุของการเกิดขึ้นของจีนตัวเหี้ยนั้นมีอยู่ด้วยกันอย่างน้อย 3 ประการ กล่าวคือ

แผนผังที่ 3 แสดงมูลเหตุของการเกิดขึ้นของจีนตัวเหี้ย

1. **ปัญหาเรื่องการค้าฝิ่น** แต่เดิมชาวจีนมีการนำเอาฝิ่นเข้ามาสูบกินเอง จากนั้นก็ชักจูงให้ชาวสยามสูบด้วย จนภาครัฐต้องมีพระราชกฤษฎีกาห้ามสูบและนำเข้าฝิ่น แต่ทว่าชาวจีนก็ยังมีการนำเข้าและจำหน่ายฝิ่นกันอย่างแพร่หลาย ไม่เว้นแม้แต่ชนชั้นสูง รัชกาลที่ 3 ทรงปราบปรามอย่างหนัก กลุ่มชาวจีนที่เป็นพ่อค้าฝิ่นก็ได้กลับภาครัฐด้วยออกไปตั้งทำมาหากินอยู่ตามหัวเมืองต่าง ๆ จากนั้นลี้ภัยลอบนำเข้ามายังกรุงเทพมหานคร และเพื่อต่อสู้กับการปราบปรามของภาครัฐ พ่อค้าฝิ่นเหล่านี้ “...จึงเอาวิธีตัวเหี้ยมาตั้งขึ้นเป็นสมาคมลับสำหรับค้าฝิ่น” (สมเด็จพระเจ้าบรมวงศ์เธอ กรมพระยาดำรงราชานุภาพ, 2559, น. 243)

2. **ความเจ็บแค้นอันเกิดจากการถูกกดขี่ข่มเหงจากข้าราชการสยาม** เกิดขึ้นจากการผูกใจเจ็บของกลุ่มชาวจีนที่ได้รับการกดขี่จากข้าราชการสยาม ทั้งกลั่นแกล้ง ขูดรีดเอาทรัพย์สินและหวังที่จะแก้แค้น เมื่อสมาคมลับที่กลุ่มต่างๆ ตั้งขึ้นนั้นมีความเข้มแข็งมากขึ้นก็เป็นโอกาสที่จะได้กระทำการดังกล่าวได้ ดังเช่นกรณีจีนตัวเหี้ยที่สมุทรสาคร จีนตัวเหี้ยที่ฉะเชิงเทรา ฯลฯ (มัลลิกา เรื่องระพี, 2518, น. 136)

3. **ความต้องการได้รับการคุ้มครอง** มูลเหตุสำคัญคือความเดือดร้อนจากการสูญเสียผลประโยชน์ทางการค้าที่ชาวจีนมองว่ารัฐบาลสยามไม่สามารถให้ความคุ้มครองอย่างเป็นธรรมได้ ดังนั้นกลุ่มชาวจีนจึงเลือกใช้บริการของ “จีนตัวเหี้ย” เพื่อที่จะได้รับความสะดวกในการประกอบอาชีพหรือทำการค้ามากขึ้น

กล่าวได้ว่า ชาวจีนอพยพข้ามน้ำข้ามทะเลมาก็หวังว่าจะมีทรัพย์สินเงินทองเพื่อส่งกลับไปเลี้ยงดูครอบครัวของตน ครั้นเมื่อมาเมืองสยามแล้วพบว่าดีกว่าที่คิดไว้ทั้งการหาทรัพย์สินเงินทองก็เป็นเรื่องง่าย ไม่มีการกีดกันจากชาวสยาม มีหน้าที่ยังได้รับการส่งเสริม สนับสนุน และคุ้มครองอีก ดังนั้นจึงเป็นการเปิดโอกาสให้มีชาวจีนอพยพเข้ามาจำนวนมาก ต่อมาเมื่อมีชาวจีนมากขึ้นก็เริ่มแก่งแย่งแข่งขันกันหาประโยชน์จากการงานอาชีพที่ทำอยู่ ดังนั้นชาวจีนเหล่านี้จึงพยายามที่จะหาช่องทางในการหลบเลี่ยงเพื่อให้สามารถได้รับผลประโยชน์สูงสุด ก็เริ่มรวมกลุ่มกันใช้อำนาจ

คุ้มครองผลประโยชน์ของตนเองและพวกพ้อง สร้าง “สมาคมลับ” ขึ้นมากระทำการต่าง ๆ ทั้งที่อยู่ในกฎหมาย และ เหนือกฎหมาย เกิดเป็นปัญหาต่อความสงบสุขและความมั่นคงของประเทศจนนำมาซึ่งนโยบายที่มีต่อชาวจีนของ ภาครัฐในหลายลักษณะ

“เงินตัวเหี้ย” ในสมัยรัชกาลที่ 3

เงินตัวเหี้ย คือ ปัญหาด้านความมั่นคงที่สำคัญของรัฐบาลสยามโดยเฉพาะอย่างยิ่งในสมัยรัชกาลที่ 3 จากการ สร้างความเข้มแข็งและอิทธิพลที่มีมาอย่างต่อเนื่อง ทั้งนี้เพื่อให้สามารถสร้างผลประโยชน์ ให้ความช่วยเหลือกันและ กันได้มากขึ้น แม้ว่ารูปแบบกระบวนการจะขัดต่อระเบียบบ้านเมืองก็ตาม และที่สำคัญการกระทำดังกล่าวก็ดู เหมือนว่าจะมีมากขึ้นในช่วงรัชกาลที่ ๓

เหตุการณ์แรกเกิดขึ้นเมื่อวันอังคารที่ 17 สิงหาคม พ.ศ. 2367 เป็นการวิวาทกันเองระหว่าง “เงินแต่จิว” และ “เงินฮกเกี้ยน” พระราชพงศาวดารกรุงรัตนโกสินทร์ระบุว่า “...ในปีวอกถคนนั้น เมื่อ ณ วันพุธเดือน 9 แรม 8 ค่ำ มีการทิ้งกระจาดและมีจิวที่บ้านหนองปรือ พวกจีนฮกเกี้ยนกับพวกเงินแต่จิววิวาทกันขึ้น อ้ายเงินช่วงเป็นหลงจิวตั้ง โรงทำน้ำมันถั่วอยู่ที่หัวระกำริมบ้านบางกะจะ คิดคิดกับเงินเภา อ้ายเงินช่วงเป็นตัวเหี้ย เงินเภาเป็นยี่เหี้ย มีพวกเพื่อน เป็นแต่จิวประมาณ 700-800 คน ไม่ชอบกันกับจีนฮกเกี้ยน ด้วยเงินฮกเกี้ยนเป็นพวกพระยาสุนทรเศรษฐี เงินช่วงเงิน เภาที่ยกเข้าตีเอาบ้านบางกะจะได้แล้วไปตีบ้านพระยาสุนทรเศรษฐี พระยาสุนทรเศรษฐีก็เกณฑ์พวกจีนฮกเกี้ยนออกสู้รบ แล้วพระยาจันทบุรีจึงให้พระศรีสุนทรน้อย บุตรพระยานายกองส่งมาศกับนายยี่สุน พระยายกกระบัตร์คุมไพร่ ออกรบด้วยเงินช่วงตัวเหี้ย เงินช่วงสู้ไม่ได้แตกหนีกระจัดกระจายไป ที่ต้องอาวุธบาดเจ็บล้มตายเป็นอันมาก” (เจ้าพระยาทิพากรวงศ์มหาโกษาธิบดี (ขำ บุนนาค), 2560, น. 45) นำมาซึ่งการจับกุม “เงินช่วง” ซึ่งเป็น ตัวเหี้ย และ “เงินเภา” ซึ่งเป็น ยี่เหี้ย ได้ที่เขาพลอยแหวน ทั้งสองคนก็ขัดทอดไปจนถึงพระยาปลัดจันว่ามีส่วนเกี่ยวข้องกับ ฝ่าย พระยาจันทบุรีก็ให้ส่งตัวทั้งปลัดจัน เงินช่วง เงินเภา ผู้ก่อเหตุเข้ามารับโทษยังกรุงเทพมหานคร

เหตุการณ์ต่อมา (พ.ศ. 2385) เกิดขึ้นที่ในแขวงจังหวัดนครชัยศรี และจังหวัดสมุทรสาคร พระราชพงศาวดาร กรุงรัตนโกสินทร์ รัชกาลที่ 3 ระบุว่า “...ณ เดือน 6 ข้างขึ้น เกิดตัวเหี้ยขึ้นที่เมืองนครชัยศรีและแขวงเมืองสาครบุรี 3 พวก ๆ 1 อ้ายเงินคิม พวก 1 อ้ายเงินเอี้ย พวก 1 อ้ายเงินเปี้ยวซึ่งเป็นที่ขุนวิจิตรภักดี นายอำเภอเมืองสาครบุรี มีผู้คน เข้าตัวเหี้ยด้วยประมาณพวกละ 1,000 เศษ จึงโปรดให้พระสมบัตวิมานิช หลวงเทพภักดี กับหัวหมื่นตำรวจออกจับอ้าย เงินคิมกับเงินเปี้ยวซึ่งเป็นขุนวิจิตรภักดีเข้ามา โปรดให้ลงพระราชอาญาจำคุกไว้ แต่เงินเอี้ยนั้นหนีไปได้ และพวกเงิน ตัวเหี้ยก็กำเริบขึ้นเป็นโจรผู้ร้ายปล้นเรือนตีเรือลูกค้าเป็นหลายราย ได้ชำระยกใหญ่ครั้งนั้นก็คราวหนึ่ง” (เจ้าพระยา ทิพากรวงศ์มหาโกษาธิบดี (ขำ บุนนาค), เจ้าพระยา, 2560, น. 262) กรณีนี้สะท้อนให้เห็นว่าปัญหา เงินตัวเหี้ย ไม่ เพียงเป็นการวิวาทกันเองหากแต่ลูกกลามเป็นผู้ร้ายเที่ยวปล้นสดม สร้างความเดือดร้อนให้กับผู้คนในสยาม รวมถึงการ ลงโทษอย่างหนักก่อนหน้านี้อาจไม่ได้สร้างความหวาดเกรงให้เกิดขึ้นได้เลย

2 ปีต่อมา (พ.ศ. 2387) ก็มีเงินตัวเหี้ยตั้งช่องชายฝั่งอยู่ที่ตำบลแสมดำ ในระหว่างปากน้ำบางปะกงกับแขวง จังหวัดสมุทรปราการ ต่อสู้เจ้าพนักงานจับผิด ต้องให้กรมทหารปากน้ำไปปราบ ยิ่งพวกอั้งยี่ตายหลายคน และจับตัว หัวหน้าได้ อั้งยี่จึงสงบอีกครั้งหนึ่ง (สมเด็จพระเจ้าบรมวงศ์เธอ กรมพระยาดำรงราชานุภาพ, ม.ป.ป.) เรื่องดังกล่าวมี ปรากฏในพระราชพงศาวดารกรุงรัตนโกสินทร์ รัชกาลที่ 3 ความว่า “...ที่แสมดำระหว่างปากน้ำบางปะกงกะบังสอง คลองนั้น อ้ายเงินเฝี้ยว อ้ายเงินก้วน ตั้งอยู่ในป่าแสมริมชายทะเล ชายฝั่งก่อนอยู่เป็นนิตย พระยามหาเทพให้จมีนสมุห พิมาน (สมบุญ) ออกไปจับก็แตกหนี อ้ายเงินเฝี้ยว อ้ายเงินก้วน เข้ามา ได้ทรงทราบแล้ว จึงดำรัสสั่งให้จมีนราชามาตย์ กับพวกทหารปืนปากน้ำออกไปจับ ได้สู้รบยิงกันในที่นั้น เวลานั้นแห่งเป็นเลนออกมามาก 3 เส้น จมีนราชามาตย์ได้ไล่ คนให้แยกเป็นปีกกาให้พันทางปืน ลุยเลนขึ้นไปบนบกได้ไล่ฆ่าฟันพวกจีนแตกหนีไป เห็นอ้ายคนยิงปืนหลักถูกดินลวก ตายอยู่ที่ริมปืนคน 1 ได้ตัวเงินเฝี้ยว เงินก้วนตัวนาย กับฝิ่นเข้ามาถวาย 30 ก้อน” (เจ้าพระยาทิพากรวงศ์มหาโกษา ธิบดี (ขำ บุนนาค), เจ้าพระยา, 2560, น. 278)

จากนั้นอีกเพียง 1 ปี (พ.ศ. 2388) ก็เกิดเงินตัวเหี้ยขึ้นอีกที่ทางหัวเมืองตะวันตก ครั้งนี้เกิดจากชาวจีนรวมตัว กันตั้งตัวเหี้ย แล้วก็ตัวตัวขึ้นเป็นโจรสลัด เที่ยวปล้นเรือสินค้าต่าง ๆ ตั้งแต่เมืองปราณเรือไปจนถึงเมืองหลังสวน ที่ดู

เหมือนว่าเงินตัวเหี้ยจะกลายเป็นช่องโหว่ที่เป็นภัยต่อความมั่นคงของอาณาจักรอย่างเต็มรูปแบบ การเป็นโจรสลัดครั้งนี้ส่งผลให้เรือต่าง ๆ ไม่กล้าแล่นผ่านไป **พระบริรักษ์ภูธร** ผู้เป็นเจ้าเมืองพังงา ก็ให้เร่งแจ้งเรื่องดังกล่าวเข้ามายังกรุงเทพมหานคร ครั้งนี้ทรงโปรดฯ ให้ **จมีนราชามาตย์** ลงไปชำระความที่เมืองปะทิว เมืองชุมพร เมืองไชยา ทรงโปรดฯ ให้ **จมีนสมุหพิमान** (แพ) คุมกองอาสาจามออกไปชำระความที่เมืองบางตะพาน คลองวาฬ เมืองกำเนิดนพคุณ เมืองท่าทอง ส่วนทางเมืองนครก็ให้ **พระยานคร** เป็นผู้ชำระความ การปราบปรามจบลงด้วยว่าจมีนราชามาตย์ก็สามารถจับเงินผู้ร้ายได้ จากนั้นก็ส่งพวกนายตัวเหี้ยกับเงินที่เป็นโจรสลัดเข้ามาจำนวนมาก

ต่อมาอีก 2 ปี (พ.ศ. 2390) ก็มีชาวจีนกลุ่มหนึ่งตั้งช่องขายฝิ่นขึ้นที่ตำบลลัดกรุด แขวงเมืองสมุทรสาคร ครั้งนี้มีจำนวนสมาชิกมากกว่าก่อนหน้านี้นี้ จน**พระยามหาเทพ** (ปาน) ซึ่งเป็นหัวหน้าพนักงานจับฝิ่นออกไปจับเอง เหตุการณ์ครั้งนี้ลูกหลานบานปลายด้วยว่าพระยามหาเทพถูกพวกตัวเหี้ยยิงตาย รัชกาลที่ 3 จึงโปรดฯ ให้เจ้าพระยาพระคลัง (ต่อมาคือ สมเด็จเจ้าพระยาบรมมหาประยูรวงศ์) คุมไพร่พลไปปราบ เกิดการสู้รบกันอย่างหนัก และจบลงด้วยพระยาพระคลัง ฆ่าพวกตัวเหี้ยตายไปประมาณ 400 คน และจับตัวหัวหน้าได้ เหตุการณ์จึงได้สงบลง

ต่อมาราวเมษายน พ.ศ. 2391 ก็เกิดเงินตัวเหี้ยขึ้นที่เมืองฉะเชิงเทราเมื่อ “...อ้ายเงินบู้อ้ายเงินเชียงทอง อ้ายเงินลักเลี้ยงโต๊ะกัน วันอาทิตย์เดือน 5 ขึ้น 6 ค่ำ พวกตัวเหี้ยเข้าตีโรงทืบหลงจูเหล้าฮี้ แล้วฆ่าเงินฮ้อพี่ชายหลงจูเหล้าฮี้ ซึ่งเป็นขุนกำจัดเงินหาญตายคน 1 พระยาวิเศษภุไชยกออกไปรบตัวเหี้ย ๆ ฆ่าพระยาวิเศษภุไชยกตายในที่รบ วันจันทร์เดือน 5 ขึ้น 7 ค่ำ เงินตัวเหี้ยตีเมืองฉะเชิงเทราได้เข้าตั้งอยู่ในกำแพงเมือง” (ทิพากรวงศ์มหาโกษาธิบดี (ขำ บุนนาค), เจ้าพระยา, 2560, น. 313) ครั้งนี้ถึงขั้นสังหาร**พระยาวิเศษภุไช** ที่เป็นผู้ว่าราชการตาย รวมถึงเข้ายึดเมืองฉะเชิงเทราด้วย รัชกาลที่ 3 ทรงโปรดฯ ให้เจ้าพระยาพระคลัง (ต่อมาคือ สมเด็จเจ้าพระยาบรมมหาประยูรวงศ์) ยกพลจากเมืองสมุทรสาครไปปราบ เกิดการสู้รบกันอย่างหนัก พวกจีนถูกฆ่าตายกว่า 3,000 คน เงินตัวเหี้ยเมืองฉะเชิงเทราจึงสงบลง (สมเด็จเจ้าพระยาบรมมหาประยูรวงศ์ เกร็ดพระยาตำราพระราชานุภาพ, ม.ป.ป.) กรณีนี้น่าสนใจตรงที่ว่า มีมูลเหตุมาจากการไม่ได้รับความเป็นธรรมจากหน่วยงานภาครัฐ

จะเห็นได้ว่า ตลอดรัชกาลที่ 3 ปัญหาเรื่ององค์กรลับหรือที่เรียกว่า “**เงินตัวเหี้ย**” ได้สร้างความวุ่นวายให้กับบ้านเมืองอย่างมาก ที่ไม่เพียงแต่การปกป้องผลประโยชน์ของพวกพ้องตามแนวทางการก่อตั้งสมาคมจนนำมาซึ่งเหตุวิวาทกันเอง พัฒนาสู่การเป็นช่องโหว่ที่เอื้อปล้นสดมภ์ผู้คน และลูกหลานกระทำการต่อต้านอำนาจการปกครองของรัฐ หรืออาจเรียกว่าถึงขั้นเป็น “**กบฏ**” ต่อแผ่นดิน ดังที่เกิดขึ้นในพื้นที่ฉะเชิงเทรา หลังจากกรณีเงินตัวเหี้ยที่ฉะเชิงเทราสงบลงก็สิ้นรัชกาลที่ 3

“เงินตัวเหี้ย” ในสมัยรัชกาลที่ 4

แม้ในช่วงต้นรัชกาลที่ 4 ปัญหาการสร้างควมวุ่นวายจากเงินตัวเหี้ยจะไม่ได้สร้างความวุ่นวายมากดังเช่นรัชกาลก่อน แต่ปัญหาจากอิทธิพลของชาวจีนที่มีต่อบ้านเมืองสยามก็ยังคงปรากฏอยู่ เช่น กลุ่มเงินโจรสลัด ที่เกิดขึ้นตั้งแต่ปีแรกที่เสด็จขึ้นครองราชสมบัติ (พ.ศ. 2394) ซึ่งเป็นกลุ่มชาวจีนไหหลำได้กระทำการเข้าปล้นเมืองสงขลา และจับตัว **หลวงอนุรักษภูเบศ** ไปเพื่อเรียกค่าไถ่มากถึง 40,000 บาท ฝ่ายเจ้าเมืองสงขลาก็ต้องเกณฑ์ไพร่พลเพื่อออกขับไล่ และในปีเดียวกันก็เกิดโจรสลัดขึ้นที่เมืองปัตตานี กลายเป็นว่ากลุ่มชาวจีนกลุ่มหนึ่งได้กลายเป็นโจรสลัดสร้างความวุ่นวายหนักในพื้นที่ภาคใต้ จนเจ้าเมืองสงขลาต้องจัดให้มีเรือหลวงออกลาดตระเวนดูแลความสงบเรียบร้อย ทั้งในเขตพื้นที่สงขลา ปัตตานี หนองจิก สายบุรี แต่ก็ยังไม่สามารถลดปริมาณโจรสลัดเงินเหล่านี้ลงได้ พ.ศ. 2401 **พระยาราชวังสรรค์** ออกไปลาดตระเวนก็สามารถจับเรือโจรสลัดเงินได้ เมื่อไปถึงเกาะกูดก็พบเรือสลัดของเงินตัวเหี้ยที่เหี้ยวออกปล้นสดมภ์เรือสินค้าในพื้นที่ฝั่งทะเลตะวันออก จนต้องจับตัวและส่งมายังกรุงเทพมหานคร ต่อมา พ.ศ. 2405 ก็สามารถจับเงินตัวเหี้ยได้ที่ชุมพรที่พยายามต่อเรือเพื่อไว้ปล้นสดมภ์เรือสินค้าอีก

มูลเหตุสำคัญมาจากความอ่อนแอในการปราบปรามของภาครัฐเมื่อเทียบกับชาติอื่น ๆ ที่ส่วนใหญ่มีเรือรบของฝรั่งให้การคุ้มครองดูแลอยู่ เนื่องจากเป็นรัฐในการดูแลหรือเป็นอาณานิคมของตน ประกอบกับการลาดตระเวนของฝ่ายสยามทั้งตะวันตกและตะวันออกไม่ได้มีผลที่ชัดเจนมากนัก หรืออาจกล่าวได้ว่าขาดความเด็ดขาดในการ

ปราบปราม ดังนั้นจึงเป็นการเปิดโอกาสให้โจรสลัดจีนจากหลายกลุ่มที่ไม่สามารถกระทำการในประเทศอื่นเข้ามากระทำการให้เขตน่านน้ำของสยาม (มัลลิกา เรื่องระพี, 2518, น. 144)

จีนตัวเหี้ย ที่เกิดขึ้นในสมัยรัชกาลที่ 4 มีอยู่ด้วยกันหลายกลุ่ม แต่ละกลุ่มก็จะให้ความคุ้มครองพวกพ้องของตนเอง แต่มีชาวจีนบางกลุ่มบางพวกที่พยายามจะพาตัวเองเข้าไปอยู่ในฐานะ “เจ้าภาษี” ที่จะต้องใช้วิธีการเข้าประมูลแข่งขันกันซึ่งวิธีการนั้นมีทั้งในที่แจ้งและในทางลับ เมื่อต้องการใช้กลอุบายต่าง ๆ เพื่อให้ได้มาซึ่งการเป็นเจ้าภาษี จึงต้องมีการใช้บริการของสมาคมลับ ในขณะที่เดียวกันตัวเหี้ยบางกลุ่มก็พยายามที่จะให้ลูกน้องเข้าไปแข่งขันเพื่อรับการผูกขาดภาษีเสียเอง รูปแบบดังกล่าวจะเป็นเสมือนการผูกขาดทั้งระบบ โดยทำการเรียกเก็บภาษีและให้ความคุ้มครองไปพร้อมกัน ที่สำคัญจะนำมาซึ่งความเข้มแข็งของกลุ่มหรือสมาคมเพื่อคานอำนาจ ต่อต้านอำนาจ หรือขยายอำนาจไปยังกลุ่มพื้นที่อื่นได้

อีกประเด็นหนึ่งของปัญหาสมาคมลับในสมัยรัชกาลที่ 4 คือ การทำหน้าที่ให้ความคุ้มครองกับ “จีนใหม่” ที่เดินทางเข้ามาในสยาม โดยเฉพาะอย่างยิ่งภายหลังการทำสนธิสัญญาเบาว์ริงกับอังกฤษเมื่อ พ.ศ. 2398 ที่มีชาวจีนอพยพเข้ามาเป็นกรรมกรในพื้นที่อุตสาหกรรมต่าง ๆ ทั้ง เหมืองแร่ โรงสี โรงน้ำตาล โรงเลื่อย ฯลฯ จำนวนมาก โดยทั่วไป “จีนใหม่” ที่เข้ามามักมีญาติหรือพวกพ้องที่อยู่ก่อนแล้ว แต่เมื่อมีจำนวนมากขึ้นสมาคมลับต่าง ๆ ก็เข้าไปช่วยเหลือดูแล เช่น เรื่องการเดินทาง ที่อยู่อาศัย แต่ทว่ากลับมีนัยแอบแฝงร่วมด้วย กล่าวคือ ชาวจีนที่ใหม่จะต้องตอบแทนด้วยการทำงานให้โดยไม่รับค่าตอบแทนเป็นเวลาตามที่กำหนด ดังนั้นชาวจีนที่เข้ามาอยู่ในบริบทดังกล่าวจึงเป็นเสมือนทรัพย์สินอย่างหนึ่ง ซึ่งเมื่อเปรียบเทียบกับปัจจุบันอาจเรียกว่าเป็นเสมือน “การค้ามนุษย์” เมื่อจีนใหม่ให้ผลประโยชน์มหาศาล จึงเกิดการแข่งขันกันเกลี้ยกล่อมให้จีนใหม่เข้ามาอยู่ภายใต้กลุ่มอิทธิพลของกลุ่มตน จนนำมาซึ่งการวิวาทกันระหว่างกลุ่มเพื่อแย่งชิงชาวจีนใหม่

ในช่วงปลายรัชกาลที่ 4 (พ.ศ. 2410) มีชาวจีนจากมลายูเข้ามาเป็นกรรมกรในเมืองแร่ที่เมืองภูเก็ตจำนวนมาก จากนั้นก็มีการตั้งเป็นสมาคมเพื่อคอยช่วยเหลือดูแลกันเอง¹ ต่อมาก็เกิดวิวาทกันขึ้นด้วยเรื่องแย่งชิงสายน้ำที่นำมาใช้ในการล้างแร่ดีบุกในเมือง ต่างฝ่ายต่างก็ยกพวกมาต่อสู้กันกลางเมืองภูเก็ต จนผู้ว่าราชการเมืองภูเก็ตต้องออกมาห้ามปราม แต่จีนทั้งสองฝ่ายก็หาฟังไม่ ครั้นจะปราบปรามอย่างเด็ดขาดทางเมืองภูเก็ตก็ไม่มีกำลังมากพอ ฝ่ายกรุงเทพมหานคร จึงให้ พระยาเทพประขุน (พระยาภาณุวงศ์ฯ) ปลัดทูลฉลองกระทรวงกลาโหม เป็นข้าหลวงออกไปยังเมืองภูเก็ตเพื่อปราบเหตุ ครั้นนั้นได้นำตัวผู้นำของทั้งสองกลุ่มรวมได้ 9 คนเข้ามาชำระความที่กรุงเทพมหานคร

นอกจากนี้ยังมีกรณีวิวาทกันเองของกลุ่มชาวจีนในพื้นที่บริเวณถนนสำเพ็ง มูลเหตุมาจากการใช้อำนาจข่มกันเองด้วยการอ้างตนว่ามีผู้คุ้มครองเป็นกงสุลตะวันตก กล่าวคือ จีนแต่ละกลุ่มต่างก็อ้างกงสุลที่คุ้มครองตนเองอยู่ จนบานปลายกลายเป็นข่าวลือกันว่า จะสู้รบกันกลางเมือง ผู้คนที่ไม่เกี่ยวข้องก็ต่างตื่นตกใจและหวาดกลัวกันไปทั่ว ดังข้อความที่ปรากฏในจดหมายเหตุ รัชกาลที่ 4 ความว่า “...ยังมีพวกจีนมาเกี้ยว บ้าง จีนไหหลำ บ้าง มาคุมพวกกันถือสา สตราวุธ บ้าง ถือปืน บ้าง มาเที่ยวทำความวิวาทในถนนสำเพ็งเนื่อง ๆ จนถึงเอาปืนยิงกันก็มีบ้าง และเขียนหนังสือทำร้ายจะสู้รบกับจีนพวกอื่นที่ผิดเมืองกัน แลพวกจีนที่ทำความวุ่นวายนั้น อ้างว่าขึ้นแก่ฝรั่งเศส บ้าง ขึ้นแก่อังกฤษ บ้าง ขึ้นแก่โปรตุเกส บ้าง ครั้นไปสืบถามตามกงสุลนั้น ๆ ก็ไม่รับว่าจีนพวกนั้นอยู่ในอำนาจตัว บางทีก็มีข่าวว่าจีนจะรบกันขึ้นในบ้านเมืองจนราษฎรและคนต่างประเทศตกใจร้อนตัวก็มีเนื่อง ๆ” (อ้างถึงใน มัลลิกา เรื่องระพี, 2518, น. 150)

เหตุวิวาทกันดังกล่าวสะท้อนนัยสำคัญว่า แม้พื้นที่กรุงเทพมหานคร ที่ถือว่าเป็นศูนย์กลางการปกครอง กลุ่มชาวจีนยิ่งกล้าที่จะสร้างความวุ่นวายจนเป็นเรื่องราวใหญ่โต มีการใช้อาวุธเข้าต่อสู้กันโดยไม่เกรงกลัวกฎหมายบ้านเมือง รวมถึงสะท้อนนัยอำนาจของชาวตะวันตกที่เข้ามาตั้งอยู่ในสยามที่มีมากเหนืออำนาจของรัฐ ชาวจีนที่อยู่ภายใต้การคุ้มครองกงสุลต่างประเทศ จึงไม่เกรงกลัวว่าจะได้รับการตอบโต้จากรัฐบาลด้วยกฎหมายที่มีอยู่ เพราะเชื่อ

¹ อันที่จริงสมาคมนี้เป็นการขยายตัวมาจากมลายูซึ่งเวลานั้นเป็นเมืองขึ้นของอังกฤษ เมื่อจีนที่อยู่ในการดูแลเดินทางมาทำงานที่ภูเก็ต สมาคมที่อยู่ในเมืองขึ้นของอังกฤษก็เกลี้ยกล่อมยุยงให้จีนที่ภูเก็ตนี้ตั้งสมาคมขึ้นมา ดังนั้นสมาคมที่ภูเก็ตจึงเป็นเสมือนสาขาของสมาคมที่เขตแดนของอังกฤษ ซึ่งแบ่งออกเป็น 2 กลุ่ม หรือที่เรียกว่า “กงสี” คือ กลุ่มที่ 1 เรียกว่า “กงสีหิน” มีสมาชิกอยู่ราว 3,500 คน กลุ่มที่ 2 เรียกว่า “กงสีปูนเถ้ากั้ง” มีสมาชิกอยู่ราว 4,000 คน

ว่ามีกงสุลเหล่านั้นคุ้มครองอยู่ นอกจากนี้ ยังสะท้อนให้เห็นว่ารูปแบบการปกครองชาวจีนที่ใช้อยู่ก่อนหน้านี้ (มีนายอำเภอจีนดูแลอยู่) ไม่มีประสิทธิภาพ ครั้งนี้รัฐบาลจึงได้กลับด้วยการจัดตั้ง “กองโปลิศ” หรือกองตำรวจตามแบบอย่างตะวันตก รวมถึงไปจ้างโปลิศมาจากสิงคโปร์ ให้เข้าดูแลปัญหาดังกล่าวเป็นการเฉพาะ ซึ่งกองโปลิศดังกล่าวนี้ต่อมาก็พัฒนามาเป็นสำนักงานตำรวจแห่งชาติในปัจจุบัน

รัฐบาลสยามกับการจัดการปัญหากลุ่มชาวจีนในสยาม

ดูเหมือนว่าปัญหา “เงินตัวเหี้ย” หรือ “อั้งยี่” ที่เกิดขึ้นจะเป็นที่รับรู้กันทั่วไป บันทึกของนางเอ็น. เอ. แมคโดนัลด์ (Mrs. N. A. MacDonald) หนึ่งในคณะมิชชันนารีชาวอเมริกันที่มาประจำอยู่ในกรุงเทพมหานคร ในช่วงรัชกาลที่ 5 ได้บรรยายไว้ว่า “...มีอยู่ครั้งหนึ่ง มีการทะเลาะวิวาทกันค่อนข้างรุนแรงระหว่างชาวจีนบางกลุ่ม กล่าวกันว่าความยุ่งยากนี้เกิดขึ้นจากกลุ่มอั้งยี่ (Ang Yees) ซึ่งเป็นกลุ่มสมาคมลับ พวกเขาหันมาใช้มีดใช้ปืน และมีคนตายจำนวนมาก รัฐบาลจัดการกับปัญหานี้และได้สั่งประหารโดยการตัดศีรษะพวกเขาหลายคน ซึ่งทำให้กลุ่มอื่น ๆ ยุติการวิวาทไปได้ชั่วคราว” (อ้างถึงใน กรมศิลปากร, 2557, น. 112)

อันที่จริงเชื่อว่ารัฐบาลสยามเองก็รู้ดีว่าการให้ออกาส อิสระ สิทธิพิเศษ และผลประโยชน์ต่าง ๆ มากมายกับชาวจีนจะนำมาซึ่งผลบางประการทั้งดีและร้ายให้กับประเทศได้ **ผลดี** คือ การได้มาซึ่งจำนวนประชากรชาวจีนมาช่วยเติมเต็มความพร่องขาดของบ้านเมืองภายหลังการเสียกรุงฯ รวมถึงช่วยในเรื่องระบบเศรษฐกิจที่ชาวยุโรปไม่เชี่ยวชาญ ในขณะที่ **ผลเสีย** คือ บทบาทและอิทธิพลที่ได้รับอาจส่งผลกระทบต่อความมั่นคงของภาครัฐได้ ซึ่งก็เป็นเช่นนั้นจริงจากการเกิดขึ้นของสมาคมลับที่กระทำการสั่นคลอนความมั่นคงของบ้านเมือง รัฐบาลสยามมีนโยบายที่นำสนใจในการดูแลกลุ่มชาวจีนตั้งแต่การควบคุมดูแลไปจนถึงมาตรการที่เข้มข้น

เชื่อได้ว่ารัฐบาลสยามก็ใช้ความพยายามอย่างเต็มที่ในการถ่วงดุลผลดีผลเสียดังกล่าว เห็นได้จากให้มีการตั้งหัวหน้าที่เป็นคนจีนดูแลปกครองตนเองแทนการเข้าไปปกครองของภาครัฐ เริ่มตั้งแต่สมัยรัชกาลที่ 3 เป็น **นายอำเภอจีน** ให้มีหน้าที่ปกครองดูแลชาวจีนด้วยกันในพื้นที่ให้ประกอบอาชีพที่สุจริต ไม่ให้ทำผิดกฎหมาย ที่สำคัญในเวลานั้นคือ การห้ามค้าฝิ่น การตั้งสมาคมลับ ฯลฯ มีอำนาจในการชำระคดีความที่เกิดขึ้นกับชาวจีนที่อยู่ในการดูแลของตนได้ ให้ทำบัญชีรายชื่อจำนวนสมาชิกชาวจีนที่อยู่ในการดูแล และต้องนำชาวจีนเหล่านี้มาทำการ “ผูกปิ่นสามมือ” (รังสรรค์ ธาระพรพันธ์, 2527, น. 87-88) ตามกำหนดเวลา

ในขณะเดียวกันรัฐบาลสยามก็ควบคุมผู้นำจีนเหล่านี้ด้วย “**ระบบถ่วงดุล**” กล่าวคือ ก่อนที่หัวหน้าชาวจีนจะได้รับการแต่งตั้ง จะต้องมีการร้องคำประกัน หากว่าผู้นำถูกกล่าวหาว่ากระทำความผิด รัฐก็สามารถถอดถอนออกจากตำแหน่งและแต่งตั้งผู้อื่นดำรงตำแหน่งแทนได้ ดังกรณีของ **ขุนนิคมประเทศ** (จีนยก) นายอำเภอจีนที่นครสวรรค์ ยกยอกเงินผูกปิ่นสามมือเงินและเงินที่รับสุบฝิ่น โปรตให้ถอดออกจากตำแหน่งและตั้งเงินมูลเป็นขุนนิคมประเทศ นายอำเภอจีนดูแลเงินไหหลำและเงินแต้จิ๋วในนครสวรรค์แทน (ก.ท.ช. จดหมายเหตุรัชกาลที่ 3 เลขที่ 48 จ.ศ.1207 หนังสือพระยาอำมาตย์ถึงพระยาณคอรสวรรค์ (สมุดไทยดำเขียนดินสอขาว), อ้างถึงใน มัลลิกา เรื่องระพี, 2518, น. 102

เป็นเรื่องที่น่าสนใจว่า พระราชพงศาวดารกรุงรัตนโกสินทร์ รัชกาลที่ 3 มีการกล่าวถึงเรื่อง “เงินตัวเหี้ย” ไว้จำนวนมาก ในขณะที่ฉบับรัชกาลที่ 4 กลับไม่มีการกล่าวถึงเรื่องของเงินตัวเหี้ยเอาไว้เลย สะท้อนให้เห็นว่า ปัญหาดังกล่าวเป็นปัญหาใหญ่ในรัชกาลที่ 3 แต่ต่อมาเมื่อถึงรัชกาลที่ 4 สถานการณ์เปลี่ยนไป เงินตัวเหี้ยไม่ใช่ปัญหาใหญ่ของบ้านเมือง หรืออย่างน้อยก็ไม่ได้สำคัญไปกว่าปัญหาเกี่ยวกับชาติตะวันตก ประกอบกับนโยบายของภาครัฐที่พยายามแก้ไขปัญหาดังกล่าวโดยตรง

ดูเหมือนว่าการจัดการปัญหาเงินตัวเหี้ยในสมัยรัชกาลที่ 3 และรัชกาลที่ 4 จะต่างกัน รัชกาลที่ 3 ทรงเน้นการใช้นโยบายแข็งกร้าวและเข้มข้น มีการใช้กำลังเข้าปราบปรามอย่างเด็ดขาด จากได้รับการบาดเจ็บล้มตายไปจำนวนมากและหลายกรณี ทั้งที่ฉะเชิงเทรา สมุทรสาคร นครชัยศรี ต่อมาในสมัยรัชกาลที่ 4 ดูเหมือนว่าจะทรงใช้นโยบายที่ประนีประนอมมากกว่า ดังเช่น กรณีวิวาทของกลุ่มชาวจีนวิวาทกันด้วยเรื่องการแข่งขันชิงน้ำที่ใช้น้ำเหมืองแร่จากรัฐบาลกลางต้องส่งคนไปปราบปราม แต่ทว่าเมื่อผู้นำรับสารภาพผู้นำรับสารภาพผิดแต่โดยดี จึงโปรดฯ ให้ถือน้ำ

กระทำสัตย์สาบานว่าจะไม่คิดร้ายต่อแผ่นดิน แล้วปล่อยตัวกลับไปทำมาหากินอย่างเดิม นั้นมีความน่าสนใจอย่างมาก กล่าวคือ ฝ่ายบ้านเมืองเลือกที่จะใช้การ “ว่ากล่าวตักเตือน” ทั้งจากผู้ว่าราชการเมืองภูเก็ต หรือแม้แต่เมื่อครั้งที่พระยาเทพประขุนที่ถูกส่งไปจากกรุงเทพมหานคร ซึ่งก็เริ่มต้นด้วยวิธีการดังกล่าวด้วยเช่นกัน ซึ่งวิธีการดังกล่าวนี้กล่าวกันว่าเป็นการ “เลี้ยงอั้งยี่” ซึ่งเป็นวิธีการที่อังกฤษใช้กับกลุ่มชาวจีนที่อยู่ในเขตการปกครองของตนเอง โดยการเลือกชาวจีนที่เป็นหัวหน้ากลุ่มหรือชาวจีนที่มีคนนับหน้าถือตาดูแลปกครองกันเองตั้งเป็น “หัวหน้าตันแซ่” แล้วขึ้นตรงต่อรัฐสยาม คล้าย ๆ กับกรมการจีนที่ทำไว้ก่อนหน้า

อีกส่วนหนึ่งเชื่อว่า การปรับเปลี่ยนนโยบายเรื่อง “ฝิ่น” ของรัชกาลที่ 4 คือจุดเปลี่ยนสำคัญในการแก้ไขปัญหาฝิ่นตัวเหี้ย โดยทรงโปรดฯ ให้ฝิ่นเป็นเรื่องถูกกฎหมาย สามารถซื้อขายกันได้แต่จะต้องอยู่ภายใต้กฎเกณฑ์ที่รัฐกำหนด แทนการปราบปรามอย่างหนักในสมัยรัชกาลที่ 3 หรือที่เรียกว่าการ “ตั้งภาษีฝิ่นผูกขาด” โดยรัฐบาลจะเป็นผู้ที่ซื้อฝิ่นเข้ามาต้มขายเพื่อเอาผลต่างกำไร และเปิดโอกาสให้ชาวจีนซื้อหาฝิ่นเพื่อนำมาสูบได้อย่างถูกกฎหมาย เป็นแต่เพียงห้ามไม่ให้ชาวสยามไปสูบฝิ่น

นโยบายต่อมาคือการให้ชาวจีนนั้นแก้ปัญหาจากชาวจีนด้วยตนเอง เสมือน “หนามยอกเอาหนามบ่ง” โดยรัชกาลที่ 4 ทรงมีพระราชดำริว่า “...ที่อั้งยี่หาพรรคพวกได้มาก เป็นเพราะพวกจีนที่ไปทำเรือกสวนหรือค้าขายอยู่ตามหัวเมือง มักถูกพวกจีนเจ้าภาษีเบียดเบียนในการเก็บอากร และถูกคนในพื้นที่เมืองรังแกได้ความเดือดร้อนไม่มีใครจะเกื้อหนุน จึงมักไปพึ่งอั้งยี่ ทรงแก้ไขข้อนี้ด้วยให้เลือกหาจีนที่ตั้งตัวได้เป็นหลักแหล่งแล้ว และเป็นคนซื่อตรง มีคนนับถือมาก ตั้งเป็นตำแหน่งปลัดจีนขึ้นในกรมการตามหัวเมืองที่มีจีนมาก สำหรับช่วยอุปการะและรับทุกข์ร้อนของพวกจีนขึ้นเสนอต่อรัฐบาล” (สมเด็จพระเจ้าบรมวงศ์เธอ กรมพระยาดำรงราชานุภาพ, ม.ป.ป.) ตำแหน่ง “ปลัดจีน” ให้ทำหน้าที่ในการช่วยเหลือชาวจีนในด้านกฎหมาย และช่วยเหลือฝ่ายสยามในการตัดสินคดีความให้เป็นธรรม โดยก่อนหน้านั้นมีตำแหน่ง นายอำเภอจีน ให้ทำหน้าที่ปกครองดูแลชาวจีนในกลุ่มของตน ดังนั้นปลัดจีนจึงถือว่ามีอำนาจเหนือกว่านายอำเภอจีน โดยปลัดจีนที่ได้รับการแต่งตั้ง จะมีเฉพาะเมืองที่มีชาวจีนอยู่จำนวนมาก เช่น ฉะเชิงเทรา ตราด ชลบุรี จันทบุรี สมุทรสาคร นครชัยศรี ฯลฯ ซึ่งการเพิ่มตำแหน่งปลัดจีนขึ้นนี้ สะท้อนให้เห็นถึงการให้ความสำคัญกับกลุ่มชาวจีนในหลายลักษณะ หนึ่ง คือ ต้องการให้ความคุ้มครองดูแลชาวจีนให้ได้รับความเป็นธรรม สอง เพื่อเป็นการป้องกันหรือควบคุมให้ชาวจีนเหล่านี้อยู่ในระเบียบกฎหมายของสยาม รวมถึงสะท้อนให้เห็นผลดีที่เกิดขึ้นด้วยกันทั้งสองฝ่าย กล่าวคือฝ่ายจีนเองก็ได้รับความเป็นธรรมในการคุ้มครอง ในขณะที่ฝ่ายสยามเองก็ได้รับความรักดีกลับมา

ดูเหมือนว่ามาตรการในสมัยรัชกาลที่ 4 จะประณีตประนีประนอมมากกว่ารัชกาลที่ 3 ที่ใช้วิธีการปราบปรามอย่างเด็ดขาดและจริงจัง ทรงเห็นว่า นโยบายดังกล่าวไม่สามารถกำจัดเหตุดังกล่าวลงได้อย่างสิ้นเชิง ตรงกันข้ามการดำเนินการของสมาคมลับกลับกระทำกันอย่าง “ลับ” มากขึ้น รวมถึงกระจายไปยังหัวเมืองต่าง ๆ ด้วย ดังนั้นจึงทรงปรับเปลี่ยนโดยใช้นโยบายแบบไม่ผลึกใส คือ ให้ชาวจีนปกครองดูแลกันเอง ให้เสรีภาพ ให้อำนาจหลายอย่าง เพื่อให้ชาวจีนเหล่านี้สร้างปัญหาให้กับบ้านเมือง โดยรัฐกระทำการเพียงแค่การสอดส่องดูแลและห้ามปรามเมื่อรู้ว่าชาวจีนแต่ละกลุ่มจะวิวาทกันเท่านั้น รวมถึงการปรับเปลี่ยนนโยบายเรื่องการค้าฝิ่นด้วย

ต่อมาในช่วงปลายรัชกาลที่ 4 ทรงให้ออกพระราชบัญญัติอั้งยี่ ร.ศ. 116 (พ.ศ. 2440) โดยมีจุดมุ่งหมายหลักเพื่อใช้เป็นเครื่องมือในการปราบปรามชาวจีนที่เป็นอันตรายต่อการปกครองทั้งอั้งยี่และกลุ่มก๊กชาวจีนต่าง ๆ ที่ดูเหมือนว่าพระราชบัญญัติดังกล่าวจะเป็นผลอยู่มาก เพราะเมื่อพระราชบัญญัตินี้ออกไปก็มีหัวหน้ากลุ่มอั้งยี่หลายคนเข้ามาทำหนังสือสาบานตัวกับกองตระเวนกระทรวงนครบาลว่า จะออกจากการเป็นหัวหน้าอั้งยี่และขอเลิกกิจการ (ประภัสสร เสวิกุล, 2548, น. 108) จนอาจกล่าวได้ว่าเป็นจุดเริ่มต้นของความเสื่อมลงของสมาคมลับดังกล่าว

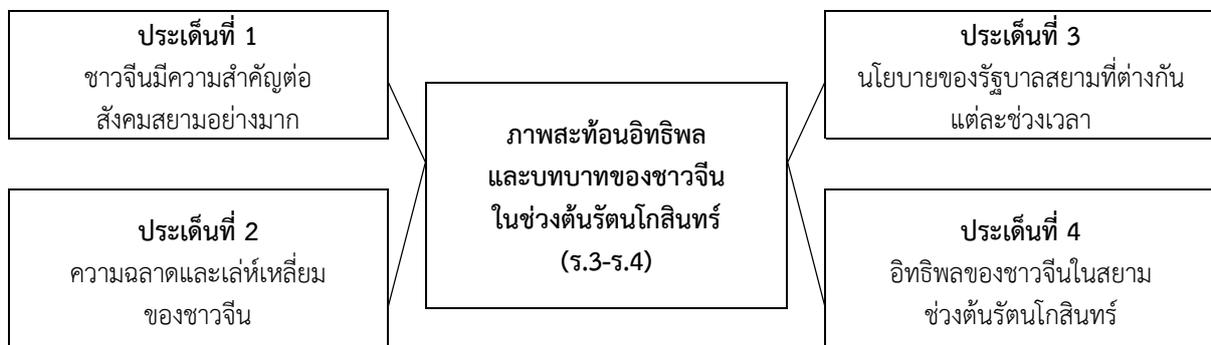
ชาวจีนก็ปรับตัวด้วยการสร้างเครือข่ายเชื่อมโยงกันระหว่างกลุ่ม เกิดเป็นสมาคมในรูปแบบต่าง ๆ มากมาย เช่น สมาคมของกลุ่มภาษาพูด สมาคมตระกูลแซ่ สมาคมการกุศล หรือแม้แต่สมาคมตามสาขาอาชีพต่าง ๆ สมาคมเหล่านี้ทำหน้าที่ในการคุ้มครองผลประโยชน์กันและกัน ให้การช่วยเหลือดูแลชาวจีนทั้งที่มีอยู่แล้ว และชาวจีนที่อพยพเข้ามาอยู่ใหม่ สร้างความมั่นคงให้กับกลุ่มชาติพันธุ์ ทั้งการเป็นสังคมชาวจีนในสยามที่เป็นปึกแผ่น การส่งเสริมวัฒนธรรมตามความคิดความเชื่อของตน การทำสาธารณกุศลต่าง ๆ เพื่อเพิ่มพื้นที่ในสังคมให้กับกลุ่มชาวจีน เป็นต้น

กล่าวได้ว่า นโยบายสำคัญในการแก้ไขปัญหาเงินตัวเหี้ยมีการปรับเปลี่ยนไปตามสถานการณ์ ทั้งการให้คนจนดูแลปกครองตนเองแต่ให้อยู่ภายใต้กฎหมายบ้านเมือง เช่น นายอำเภอจีน ปลัดจีน การใช้นโยบายแข็งกร้าว เช่น การออกพระราชบัญญัติอั้งยี่ ร.ศ. 116 ด้วยการปราบปรามอย่างหนัก การใช้นโยบายผ่อนปรน เช่นการแก้ไขให้พื้นเป็นเรื่องถูกกฎหมาย ซึ่งนโยบายเหล่านี้สะท้อนให้เห็นถึงความสำคัญของชาวจีน ด้วยว่าหากรัฐบาลสามารถบริหารจัดการหรือปกครองให้ดีขึ้นนำมาซึ่งประโยชน์มากกว่าโทษ โดยเฉพาะอย่างยิ่งในด้านเศรษฐกิจ แม้ว่ากรกระทำของสมาคมลับที่เรียกว่า “เงินตัวเหี้ย” นี้จะสร้างภาพจำในด้านลบในสายตามองของชาวยุโรปไปบ้างก็ตาม

บทสรุปภาพสะท้อนอิทธิพลและบทบาทของชาวจีนในช่วงต้นรัตนโกสินทร์ (ร.3-ร.4)

แน่นอนว่าปัญหาเงินตัวเหี้ยที่เกิดขึ้นในสมัยต้นรัตนโกสินทร์นั้น เป็นเพียงส่วนหนึ่งของภาพสะท้อนบทบาทของชาวจีนในสยาม ในขณะที่เดียวกันสยามเองก็ได้รับประโยชน์มากมายจากการอพยพเข้ามาของชาวจีนเช่นกัน ทั้งการเพิ่มจำนวนประชากรภายหลังเสียกรุงฯ เพราะประชากรคือปัจจัยการผลิตที่สำคัญในช่วงเวลาดังกล่าว และด้วยคุณลักษณะของชาวจีนที่มีความฉลาด ขยัน อดทน ชอบทำการค้า ฯลฯ ชาวจีนเหล่านี้จึงเป็นเสมือนสิ่งเข้ามาช่วยเติมเต็มให้กับสังคมสยามได้เป็นอย่างดี ดังนั้นรัฐบาลสยามจึงได้ให้สิทธิพิเศษต่าง ๆ มากมายเพื่อดึงดูดให้ชาวจีนเหล่านี้เข้ามาช่วยขับเคลื่อนบ้านเมืองสยาม โดยเฉพาะอย่างยิ่งทางด้านเศรษฐกิจ แต่ทว่าเมื่อชาวจีนมีมากขึ้นก็เริ่มนำมาซึ่งปัญหามากมาย ซึ่ง 1 ในนั้นคือปัญหาด้านอำนาจการปกครองของรัฐบาลที่มีต่อชาวจีน จากการตั้ง “สมาคมลับ” ขึ้นมาเพื่อใช้อำนาจและอิทธิพลที่มีอยู่สร้างผลประโยชน์ให้กับตนโดยไม่สนใจว่าจะขัดกับการปกครองของรัฐบาลหรือไม่

อย่างไรก็ตาม ปัญหาเงินตัวเหี้ย เป็นเสมือนส่วนหนึ่งของภาพสะท้อนอิทธิพลและบทบาทของชาวจีนในช่วงต้นรัตนโกสินทร์ได้อย่างน้อย 4 ประเด็น คือ

แผนผังที่ 4 แสดงภาพสะท้อนอิทธิพลและบทบาทของชาวจีนในช่วงต้นรัตนโกสินทร์ (ร.3-ร.4)

ประเด็นที่ 1 ชาวจีนมีความสำคัญต่อสังคมสยามอย่างมาก

ดังได้กล่าวไว้แล้วในตอนต้นว่า ชาวจีนคือตัวเลือกที่ดีที่สุดสำหรับรัฐบาลสยามตั้งแต่สมัยธนบุรีจนถึงต้นรัตนโกสินทร์ จากความต้องการจำนวนประชากรมาช่วยในเรื่องการผลิตและกระบวนการทางเศรษฐกิจ และด้วยคุณลักษณะของชาวจีนที่ถือว่ามีความรู้และตอบสนองความต้องการดังกล่าวได้ดี ชาวจีนจึงมีความสำคัญต่อรัฐบาลสยามเรื่อยมา และหากพิจารณาจากนโยบายของรัฐบาลต่อกรณีปัญหาเงินตัวเหี้ยที่แม้ว่าในช่วงรัชกาลที่ 3 จะใช้ความแข็งกร้าวด้วยการปราบปรามอย่างเด็ดขาด แต่ก็เชื่อว่าเป็นการสร้างภาพจำความชัดเจนให้เกิดกับชาวจีนเรื่องการกระทำที่ขัดต่อกฎหมายบ้านเมือง การเลือกใช้วิธีการปกครองชาวจีนแบบพิเศษโดยให้ชาวจีนปกครองตนเอง ทั้งนายอำเภอจีน ปลัดจีน สมัยรัชกาลที่ 4 ยิ่งมีความชัดเจนว่าทรงเห็นว่านโยบายแข็งกร้าวที่ใช้ก่อนหน้านี้ไม่เป็นผล

พระองค์จึงทรงเลือกที่จะผ่อนปรนและประนีประนอมเสียมากกว่า เห็นได้จากการปรับเปลี่ยนนโยบายเรื่องฝิ่นให้เป็นเรื่องถูกกฎหมาย หรือแม้แต่การปราบปรามที่เลือกการเจรจา การถือสัตย์สาบาน แล้วให้ปล่อยตัวไป ฯลฯ

ประเด็นที่ 2 ความฉลาดและเล่ห์เหลี่ยมของชาวจีน

ชาวจีน มีความฉลาดมากพอและรู้ว่าควรปรับตัวอย่างไร หนึ่งในวิธีการที่ชาวจีนเลือกใช้คือการแต่งงานกับชาวสยาม จากนั้นก็สืบลูกสืบหลาน กระจายแซ่และสายตระกูลของตนเองออกไปจำนวนมาก นอกจากนี้การที่ชาวจีนรู้ว่าจะอยู่อย่างไรไม่ให้ขัดแย้งกับชาวสยาม เห็นได้ชัดเจนจากการประกอบอาชีพ ชาวจีนและชาวสยามไม่ค่อยมีปัญหาความขัดแย้งกัน ส่วนหนึ่งก็เพราะว่า “ไม่มีเหตุ” ให้ขัดแย้ง ชาวจีนไม่แย่งทรัพยากรจากชาวสยาม ชาวจีนเลือกที่จะประกอบอาชีพที่ไม่ทับซ้อนกับชาวสยาม ดังนั้นเราจึงไม่ค่อยเห็นชาวจีนทำนาข้าว แต่เลือกที่จะทำการค้าและเป็นกรรมกร เมื่อไม่มีความขัดแย้งก็สามารถอยู่รวมกันได้อย่างสงบสุข

ไม่เพียงความขยัน อดทน หนักเอาเบาสู้ เชี่ยวชาญเรื่องการค้าเท่านั้นที่เป็นคุณลักษณะที่โดดเด่นของชาวจีน หากแต่ยังมีความฉลาดและเล่ห์เหลี่ยมอีกมากที่ชาวจีนเลือกใช้ มุ่งหมายเพียงเพื่อให้ตนเองสามารถดำรงอยู่หรือได้รับผลประโยชน์ตามที่ตนเองปรารถนา เช่น การร่อนน้อมถ่อมตน การประจบประแจง การติดสินบน ต่อเจ้าหน้าที่ของรัฐ ชาวจีนรู้ว่าช่องทางที่จะได้มาจากระบบราชการสยามเป็นอย่างไร วาริณตัน สไมธ์ ชาวอังกฤษผู้เป็นอธิบดีกรมเหมืองแร่ ที่ได้เขียนไว้เมื่อ พ.ศ. 2441 ในทำนองเดียวกันว่า “...คนจีน...คือ ยิวแห่งสยาม...โดยทั่วไปพวกเขาไม่ได้รับการรบกวนจากทางการแต่ประการใด ซึ่งพวกเขานอกจากจะไม่สมควรได้รับการปฏิบัติอย่างดีเช่นนี้ด้วยแล้ว พวกเขายังไม่รู้สึกสำนึกบุญคุณเสียด้วย พวกเขาตอบแทนด้วยการก่อการวุ่นวายตามอำเภอใจ ซึ่งเป็นผลมาจากวิธีการที่สมาคมลับจีนทุกแห่งได้เอาเยี่ยงอย่าง จากการใช้เล่ห์เหลี่ยมทางการค้าอย่างสุขุม รอบคอบ และอำนาจของพวกนี้ในการจับแพชนแกะ พวกชาวสยามจึงอยู่ในอ้อมมือของพวกนี้ การที่รัฐบาลยอมทนให้กับพวกเขา เขากลับหาว่ารัฐบาลเกรงกลัวพวกเขา พวกเขาจึงโค้งจนหัวจดพื้นต่อหน้าพวกข้าราชการ แต่จะหัวเราะเยาะเมื่อลับหลัง พวกเขาสามารถปล้นครึ่งกรุงเทพมหานคร ได้ภายในเวลาเพียงวันเดียว” (อ้างถึงใน สกินเนอร์, จี. วิลเลียม, 2548, น. 162)

ชาวจีนก็ฉลาดมากพอที่จะรู้ช่องทาง ไม่ว่าจะถูกหรือผิดก็ตาม ในสมัยต้นรัตนโกสินทร์ชาวจีนจำนวนมากเติบโตขึ้นจากความขยันและความฉลาด รู้จักผูกสัมพันธ์กับชาวสยาม โดยเฉพาะอย่างยิ่งผู้มีอำนาจ และใช้ความฉลาดและความสามารถที่ตนเองมีอยู่แลกเปลี่ยนผลประโยชน์ระหว่างกัน นอกจากนี้ยังมีการรวมตัวกันเพื่อปกป้อง คุ่มครองพวกพ้องและผลประโยชน์ของตนเอง ส่วนหนึ่งนั้นเกิดจากการสนับสนุนของรัฐบาลสยามทั้งการให้มีอำนาจในการปกครอง อำนาจในทางเศรษฐกิจ แต่ก็มีบางส่วนที่ใช้อำนาจของตนจนเกินขอบเขตที่ควรจะเป็น เกิดกลายเป็นสร้างปัญหาให้กับรัฐบาลสยาม โดยเฉพาะอย่างยิ่งการเกิดขึ้นของ จินตัวเหี้ย ที่ลูกหลานบานปลายกลายเป็นปัญหาใหญ่ของสังคมไทยในช่วงต้นรัตนโกสินทร์

ประเด็นที่ 3 นโยบายของรัฐบาลสยามที่ต่างกันแต่ละช่วงเวลา

ภาพสะท้อนทางประวัติศาสตร์ที่น่าสนใจอย่างหนึ่งจากกรณีปัญหาจินตัวเหี้ยในช่วงต้นรัตนโกสินทร์ คือ คำถามที่ว่ารัฐบาลจัดการอย่างไรกับปัญหาที่เกิดขึ้น เราอาจมองว่านโยบายที่รัฐบาลสยามเลือกใช้นั้นแตกต่างกันจากผู้นำรัฐบาล ที่มีความแตกต่างกันอย่างมากระหว่างรัชกาลที่ 3 และรัชกาลที่ 4 แต่หากพิจารณาถึงบริบททางประวัติศาสตร์แล้วจะพบว่ามีความต่อเนื่องกัน รัชกาลที่ 3 ทรงเลือกใช้นโยบายแข็งกร้าว ด้วยว่าก่อนหน้านี้ นโยบายในการดูแลชาวจีนของสยามเป็นไปด้วยดี แต่เมื่อชาวจีนสร้างปัญหาใหญ่ขึ้น แน่นนอนว่าการใช้ความแข็งกร้าวจึงไม่เพียงพอการเร่งแก้ปัญหาให้สงบลงอย่างรวดเร็วเท่านั้น หากแต่ยังเป็นการ “ป้องปราม” ให้ชาวจีนที่เหลือเห็นว่าการกระทำที่ขัดต่ออำนาจการปกครองของรัฐบาลสยามนั้นจะเป็นอย่างไร ประหนึ่งเป็นการ “เชือดไก่ให้ลิงดู” แต่ทว่านโยบายดังกล่าวจะไม่เป็นผลมากนัก เห็นได้จากปัญหาดังกล่าวได้เพิ่มขึ้นทั้งปริมาณและกระจายไปยังหัวเมืองต่าง ๆ มากขึ้น เมื่อถึงรัชกาลที่ 4 พระองค์จึงทรงปรับเปลี่ยนนโยบายใหม่ให้สอดคล้องกับความเป็นจริงของปัญหามากขึ้น ทั้งนโยบายเรื่องการค้าฝิ่น หรือแม้แต่การปราบปรามก็ทรงเลือกที่จะเจรจาและประนีประนอมมากกว่าการแข็งกร้าวและเด็ดขาด

ประเด็นที่ 4 อิทธิพลของชาวจีนในสยามช่วงต้นรัตนโกสินทร์

ปัญหาจีนตัวใหญ่ คือภาพสะท้อนที่ชัดเจนที่สุดเกี่ยวกับอิทธิพลของชาวจีนที่ส่งผลสะท้อนไปถึงการใช้อำนาจการปกครองของรัฐบาลสยาม การให้อิสระ เสรีภาพ และผลประโยชน์ต่าง ๆ มากมายต่อชาวจีน เป็นการเปิดช่องให้กลุ่มชาวจีนเกิดความมั่นคง และเข้มแข็งขึ้นอย่างรวดเร็ว ไม่เพียงตัวตนเท่านั้นแต่ชาวจีนยังรุกคืบด้วยการรวมตัวกันอย่างมั่นคงและเป็นระบบ ดังเช่นกรณีการตั้งเป็น “สมาคมลับ” ยิ่งเพิ่มอำนาจและอิทธิพลให้กับชาวจีนมากขึ้น ประกอบกับความฉลาดของชาวจีนที่รู้ช่องทางในการสร้างความมั่นคงไม่ว่าช่องทางนั้นจะถูกหรือผิด เช่น การสร้างความสัมพันธ์ในทางลับกับผู้ที่มีอิทธิพล หน่วยงานราชการ เหล่านี้นำมาซึ่งความเชื่อมั่นว่าอำนาจที่มีอยู่นั้นมีเหนือกว่าอำนาจของรัฐในขณะนั้น นำมาซึ่งการใช้อิทธิพลนั้นเพื่อให้ได้มาซึ่งผลประโยชน์แม้ว่าจะเป็นเรื่องที่ผิดต่อกฎหมายบ้านเมืองก็ตาม

แม้ว่าอิทธิพลของกลุ่มสมาคมลับเหล่านี้จึงถูกโต้กลับด้วยนโยบายของรัฐบาลสยามที่มีทั้งหนักเบาแตกต่างกันในแต่ละช่วงเวลา ทว่าเมื่อเป้าหมายเดียวกันคือการควบคุมอิทธิพลเหล่านี้ไม่ให้ลุกลามกลายเป็นปัญหาด้านการปกครองของบ้านเมือง แม้ว่าต่อมาปัญหาดังกล่าวจะหมดสิ้นลงแต่ที่น่าสนใจคือ อิทธิพลทางการเศรษฐกิจของชาวจีนยังคงเข้มข้นและมีบทบาทต่อสังคมสยามเรื่อยมาจนถึงปัจจุบัน สะท้อนได้จากสายตระกูลนักธุรกิจชาวจีนที่สืบต่อกันมาจำนวนมากในปัจจุบัน เช่น เจียรนวนนท์ โสภณพนิช สิริวัฒนภักดี ที่ต้นตระกูลเป็นชาวจีนแต่เจ้าจิว ลำชา กรมดิษฐ์ ที่ต้นตระกูลเป็นชาวจีนและ จิราธิวัฒน์ อยู่วิทยา ที่ต้นตระกูลเป็นชาวไหหลำ เป็นต้น

เอกสารอ้างอิง

- กรมศิลปากร. (2554). *รวมเรื่องแปลหนังสือและเอกสารทางประวัติศาสตร์ ชุดที่ 5*. กรุงเทพมหานคร: สำนักวรรณกรรมและประวัติศาสตร์.
- กรมศิลปากร. (2555). *รวมเรื่องแปลหนังสือและเอกสารทางประวัติศาสตร์ ชุดที่ 3*. กรุงเทพมหานคร: สำนักวรรณกรรมและประวัติศาสตร์.
- กรมศิลปากร. (2557). *ไทยและลาวในสายตามิชชันนารีชาวอเมริกัน*. กรุงเทพมหานคร: สำนักวรรณกรรมและประวัติศาสตร์.
- กิตติศักดิ์ วิทยาโกมลเลิศ. (2545). *การเปลี่ยนแปลงรูปแบบการตั้งถิ่นฐานจากชุมชนน้ำสู่เมืองบกในพื้นที่เมืองฝั่งธนบุรี*. (วิทยานิพนธ์การวางผังเมืองมหาบัณฑิต), จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย, กรุงเทพมหานคร.
- คริส เบเคอร์ และผาสุก พงษ์ไพโรจจิตร. (2562). *ประวัติศาสตร์ไทยร่วมสมัย* (พิมพ์ครั้งที่ 9). กรุงเทพมหานคร: มติชน.
- จำนงศรี รัตนิน (หาญเจนลักษณ์). (2542). *ดูจนวาทกรรมมหาสมุทร* (พิมพ์ครั้งที่ 3). กรุงเทพมหานคร: นานมีบุ๊คส์.
- เจ้าพระยาทิพากรวงศมหาโกษาธิบดี (ขำ บุนนาค). (2560). *พระราชพงศาวดารกรุงรัตนโกสินทร์ รัชกาลที่ 3*. กรุงเทพมหานคร: ไทยควอลิตี้บุ๊คส์.
- ประภัสสร เสวิกุล. (2548). *จากฮวงโหสู่เจ้าพระยา*. กรุงเทพมหานคร: อัมรินทร์พริ้นติ้งแอนด์พับลิชชิ่ง.
- มัลลิกา เรื่องระพี. (2518). *บทบาทของชาวจีนในด้านเศรษฐกิจ สังคม และศิลปกรรมไทย สมัยรัชกาลที่ 1 ถึงรัชกาลที่ 4 แห่งกรุงรัตนโกสินทร์*. (วิทยานิพนธ์อักษรศาสตรมหาบัณฑิต), จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย, กรุงเทพมหานคร.
- รังสรรค์ ธนะพรพันธุ์. (2527). *ภาษีอากรในประวัติศาสตร์เศรษฐกิจไทย คลังข้อมูลและบทสำรวจสถานะทางวิชาการ*. กรุงเทพมหานคร: มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์.
- ศุภรัตน์ เลิศพานิชย์กุล. (2524). *สมาคมลับอั้งยี่ในประเทศไทย พ.ศ. 2367-2453*. (วิทยานิพนธ์อักษรศาสตรมหาบัณฑิต), จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย, กรุงเทพมหานคร.

- สกินเนอร์, จี. วิลเลียม. (2548). ชาญวิทย์ เกษตรศิริ. (บรรณาธิการ). *สังคมจีนในไทย:ประวัติศาสตร์เชิงวิเคราะห์*.
พรณี ฉัตรพลรักษ์และคณะ (ผู้แปล). กรุงเทพมหานคร: มูลนิธิโครงการตำราสังคมศาสตร์และมนุษยศาสตร์.
- สมเด็จพระเจ้าบรมวงศ์เธอ กรมพระยาดำรงราชานุภาพ. (2559). *พระราชพงศาวดารกรุงรัตนโกสินทร์ รัชกาลที่ 5*.
กรุงเทพมหานคร: ไทยควอลิตี้บุ๊คส์.
- สมเด็จพระเจ้าบรมวงศ์เธอ กรมพระยาดำรงราชานุภาพ. (ม.ป.ป.). *นิทานโบราณคดี*. ค้นคืนจาก
<https://vajirayana.org>.
- สำราญ ผลดี. (2565). *ประวัติศาสตร์ การเมือง การสงคราม สมัยต้นรัตนโกสินทร์*. กรุงเทพมหานคร: ศรีปัญญา.
- สำราญ ผลดี. (2566). นัยและภาพสะท้อนทางการเมืองจากความสัมพันธ์ในระบบบรรณาการระหว่างสยามและจีนใน
สมัยสมเด็จพระนเรศวร. *วารสารวิชาการศิลปศาสตร์ปริทัศน์*, 18(2), 244-261.

คำแนะนำในการส่งต้นฉบับวารสารศิลปศาสตร์วิชาการและวิจัย

เรียนท่านผู้ที่จะส่งบทความเพื่อตีพิมพ์

กองบรรณาธิการวารสารศิลปศาสตร์วิชาการและวิจัยขอเรียนเชิญท่านผู้สนใจส่งบทความที่มีเนื้อหาด้านศิลปศาสตร์ มนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์เพื่อตีพิมพ์เผยแพร่ในวารสารศิลปศาสตร์ปริทัศน์ บทความของท่านต้องไม่เคยตีพิมพ์หรืออยู่ในระหว่างการรอพิจารณาจากวารสารอื่น และกองบรรณาธิการขอสงวนลิขสิทธิ์ในการตรวจทานแก้ไขต้นฉบับตามเกณฑ์

ประเภทของบทความที่รับ

วารสารศิลปศาสตร์วิชาการและวิจัย แบ่งเนื้อหาของวารสารออกเป็น 2 ประเภท คือ

1. รายงานการวิจัยหรือวิทยานิพนธ์ (วิทยานิพนธ์ต้องไม่เกิน 1 ปี) เรื่องละประมาณ 20 - 25 หน้ากระดาษ ขนาด A4
2. บทความทางวิชาการ เรื่องละประมาณ 15 - 20 หน้ากระดาษ ขนาด A4

การเตรียมต้นฉบับ

1. ต้นฉบับต้องพิมพ์ด้วย Microsoft Word ตัวอักษร TH SarabunPsk ขนาดตัวอักษร 15 พอยต์ (Point) ใช้กระดาษขนาด A4
2. การใช้ภาษาอังกฤษ ควรใช้เฉพาะคำที่ยังไม่มีคำแปลเป็นภาษาไทย หรือแปลแล้วยังไม่ได้ความหมายชัดเจน ให้เขียนภาษาไทยทับศัพท์และวงเล็บภาษาอังกฤษกำกับ
3. บทความที่เป็นรายงานการวิจัยหรือวิทยานิพนธ์ ให้พิมพ์เรียงลำดับดังนี้
 - 3.1 ชื่อเรื่อง (Title) ทั้งภาษาไทยและภาษาอังกฤษ
 - 3.2 ชื่อผู้ทำวิจัย (Author) ทั้งภาษาไทยและภาษาอังกฤษ และอีเมลที่ติดต่อได้
 - 3.3 หน่วยงานหรือสถาบันที่สังกัด ทั้งภาษาไทยและภาษาอังกฤษ
 - 3.4 บทคัดย่อ (Abstract) ทั้งภาษาไทยและภาษาอังกฤษ ภาษาอังกฤษไม่เกิน 250 คำ
 - 3.5 คำสำคัญ (Keywords) ระบุคำสำคัญหรือวลีสั้น ๆ เพียง 2-5 คำ ทั้งภาษาไทยและภาษาอังกฤษ
 - 3.6 บทนำ (Introduction)
 - 3.7 วัตถุประสงค์ของการวิจัย (Objective)
 - 3.8 วิธีดำเนินงานวิจัย (Method)
 - 3.9 ผลการวิจัย (Result)
 - 3.10 การอภิปรายผล (Discussion) และข้อเสนอแนะ
 - 3.11 องค์ความรู้ที่ได้รับจากงานวิจัย
 - 3.12 การอ้างอิง (Citation) และบรรณานุกรม (References) ใช้ระบบ APA 6 ให้เรียงตามลำดับอักษรไทยก่อนอังกฤษ
4. บทความวิชาการ ให้พิมพ์เรียงลำดับดังนี้
 - 4.1 ชื่อเรื่อง (Title) ทั้งภาษาไทยและภาษาอังกฤษ
 - 4.2 ชื่อผู้เขียน (Author) ทั้งภาษาไทยและภาษาอังกฤษ
 - 4.3 หน่วยงานหรือสถาบันที่สังกัด (Affiliation) ทั้งภาษาไทยและภาษาอังกฤษ
 - 4.4 บทคัดย่อ (Abstract) ทั้งภาษาไทยและภาษาอังกฤษ ภาษาอังกฤษไม่เกิน 250 คำ
 - 4.5 คำสำคัญ (Keywords) ระบุคำสำคัญหรือวลีสั้น ๆ เพียง 2-5 คำ ทั้งภาษาไทยและภาษาอังกฤษ
 - 4.6 บทนำ (Introduction)
 - 4.7 เนื้อหา (Body of Knowledge)

4.8 บทสรุป (Conclusions)

4.9 การอ้างอิง (Citation) และบรรณานุกรม (References) ใช้ระบบ APA 6 ให้เรียงตามลำดับอักษรไทย
ก่อนอังกฤษ

ตัวอย่าง การจัดหน้ากระดาษ

The diagram illustrates the layout of a Thai academic paper title page. It includes the following elements and annotations:

- Title:** "ชื่อเรื่องภาษาไทย" (18 pt) and "ชื่อเรื่องภาษาอังกฤษ" (14 pt).
- Author:** "ชื่อผู้เขียนภาษาไทย (ชื่อผู้เขียนภาษาอังกฤษ)" (14 pt), "หน่วยงานที่สังกัดภาษาไทย", and "หน่วยงานที่สังกัดภาษาอังกฤษ" (14 pt).
- Subject:** "บทคัดย่อภาษาไทย" (15 pt).
- Keywords:** "คำสำคัญ:".
- Abstract:** "Abstract" and "ไม่เกิน 250 คำ" (not exceeding 250 words).
- Keywords:** "Keyword:".

Additional annotations include "1.3 นิ้ว" (1.3 inches) for the top margin, "1 นิ้ว" (1 inch) for the left and right margins, and "1 นิ้ว" (1 inch) for the bottom margin.

1.3 ข้อ

บทนำ

.....

.....

.....

.....

.....

1 ข้อ

(การอ้างอิง ดูการลงรายการในเอกสาร Citation APA 6)

วัตถุประสงค์ของการวิจัย

.....

.....

.....

.....

1 ข้อ

วิธีดำเนินงานวิจัย

.....

.....

.....

.....

.....

.....

1 ข้อ

1.3 คะแนน

ผลการวิจัย

.....

.....

.....

.....

.....

1 คะแนน

กรณีศึกษา

.....

.....

.....

.....

1 คะแนน

ข้อเสนอแนะ

.....

.....

.....

.....

.....

.....

1 คะแนน

ธีรโชติ เกิดแก้ว. (2547). *พระพุทธศาสนากับปัญหาสังคม*. กรุงเทพมหานคร: สือตะวัน.

Ruth Benedict. (1995). *Pattern of Culture*. New York: St. Martin's Press.

หมายเหตุ: คู่มือละเอียดการเขียนรายงานและการอ้างอิงได้ใน URL: <https://so04.tci-thaijo.org/index.php/larhcu/index>

ข้อบังคับ

1. กรณีบทความที่เป็นบทความวิทยานิพนธ์ของนักศึกษาจะต้องผ่านการพิจารณาจากอาจารย์ที่ปรึกษามาก่อนและต้องให้อาจารย์ที่ปรึกษารับรองมาด้วย จึงจะได้รับพิจารณาจากกองบรรณาธิการเพื่อเสนอให้ผู้ทรงคุณวุฒิพิจารณาต่อไป

2. ผู้ที่จะตีพิมพ์บทความลงในวารสารศิลปศาสตร์จะต้องอ้างอิงข้อความจากบทความในวารสารศิลปศาสตร์วิชาการและวิจัยที่มีเนื้อหาเกี่ยวข้องกับเรื่องที่เขียนอย่างน้อย 1 รายการ โดยสืบค้นได้จากวารสารศิลปศาสตร์วิชาการและวิจัยออนไลน์

การส่งต้นฉบับ

ส่งไฟล์ข้อมูลบทความผ่านระบบออนไลน์ Thai Journals Online (Thaijo) ได้ที่ URL: [Liberal Arts Review \(tci-thaijo.org\)](http://Liberal Arts Review (tci-thaijo.org)) สำหรับบทความที่ผ่านการพิจารณาและเกณฑ์การประเมินจากผู้ทรงคุณวุฒิแล้วจะได้รับตีพิมพ์ลงในวารสารเพื่อเผยแพร่ต่อไป

ค่าธรรมเนียมการตีพิมพ์

สำหรับผู้ที่จะตีพิมพ์บทความลงในวารสารศิลปศาสตร์วิชาการและวิจัยนั้นจะต้องเสียค่าธรรมเนียมการตีพิมพ์บทความเรื่องละ **4,500 บาท** เพื่อเป็นค่าตอบแทนผู้ทรงคุณที่จะพิจารณาคุณภาพทางวิชาการของบทความและค่าดำเนินการอื่น ๆ โดยสามารถจ่ายได้ตามช่องทางต่อไปนี้

การชำระเงิน

- เช็คขีดคร่อม สั่งจ่ายในนามมหาวิทยาลัยหัวเฉียวเฉลิมพระเกียรติ
ธนาคาร..... สาขา.....
เลขที่..... ลงวันที่.....
- โอนเงินผ่านบัญชีธนาคารธนชาติ สาขามหาวิทยาลัยหัวเฉียวเฉลิมพระเกียรติ ชื่อบัญชีมหาวิทยาลัยหัวเฉียวเฉลิมพระเกียรติ บัญชีออมทรัพย์ เลขบัญชี 168-2-00999-7 กรณีโอนเงินกรุณาส่งแฟกซ์ไปโอนเงินมาพร้อมลงรายมือชื่อกำกับด้วย กรณีที่สมัครเป็นสมาชิกวารสารให้ส่งมาพร้อมกับใบสมัครสมาชิกด้วย โทรสาร 0-2312-6417 หรือ ส่งมายังกองบรรณาธิการ วารสารศิลปศาสตร์วิชาการและวิจัย มหาวิทยาลัยหัวเฉียวเฉลิมพระเกียรติ 18/18 ถนนเพชรตน (บางนา-ตราด) กิโลเมตรที่ 18 ตำบลบางโฉลง อำเภอบางพลี จังหวัดสมุทรปราการ รหัสไปรษณีย์ 10540
- ชำระเงินสดที่สำนักงานเลขานุการคณะศิลปศาสตร์ มหาวิทยาลัยหัวเฉียวเฉลิมพระเกียรติ
จึงเรียนมาเพื่อทราบ

Imus

ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร. พงศ์พัชรา กวินกุลเศรษฐ์
หัวหน้ากองบรรณาธิการวารสารศิลปศาสตร์วิชาการและวิจัย

**แบบเสนอผลงานวิชาการเพื่อลงตีพิมพ์ใน
วารสารศิลปศาสตร์วิชาการและวิจัย**

เรียน บรรณาธิการวารสารศิลปศาสตร์วิชาการและวิจัย คณะศิลปศาสตร์
มหาวิทยาลัยหัวเฉียวเฉลิมพระเกียรติ

ข้าพเจ้า (ชื่อ -สกุล)

(ภาษาอังกฤษ)

ตำแหน่งทางวิชาการ (โปรดระบุ)

- ศาสตราจารย์ รองศาสตราจารย์ ผู้ช่วยศาสตราจารย์ อาจารย์
 ดร. นาย นาง นางสาว อื่น ๆ (ระบุ).....

สถาบันหรือหน่วยงานที่สังกัด.....

ที่อยู่และหมายเลขโทรศัพท์ (ที่ติดต่อได้สะดวก)

.....

โทรศัพท์ที่ทำงาน..... โทรศัพท์มือถือ.....

โทรสาร..... E-mail.....

มีความประสงค์ขอส่งผลงานวิชาการ เรื่อง :

ชื่อบทความ (ภาษาไทย).....

.....

ชื่อบทความ (ภาษาอังกฤษ).....

.....

ประเภทของบทความ

- บทความวิจัย บทความวิชาการ
- ข้าพเจ้าขอรับรองว่าบทความนี้ เป็นผลงานของข้าพเจ้าเพียงผู้เดียว
 เป็นผลงานของข้าพเจ้าและผู้ที่ระบุชื่อในผลงาน

บทความนี้ยังไม่เคยลงตีพิมพ์ในวารสารใดมาก่อน และข้าพเจ้าจะไม่นำบทความนี้ส่งไปเพื่อพิจารณา
ลงตีพิมพ์ในวารสารอื่น ๆ อีก นับจากวันที่ข้าพเจ้าได้ส่งบทความต้นฉบับนี้มายังกองบรรณาธิการวารสารศิลป
ศาสตร์วิชาการและวิจัย คณะศิลปศาสตร์ มหาวิทยาลัยหัวเฉียวเฉลิมพระเกียรติ

.....ลายมือชื่อเจ้าของบทความ

(.....)

วันที่

แบบรับรองบทความวิจัยจากปริญญานิพนธ์/วิทยานิพนธ์/ดุษฎีนิพนธ์

เรียน บรรณาธิการวารสารศิลปศาสตร์วิชาการและวิจัย คณะศิลปศาสตร์

มหาวิทยาลัยหัวเฉียวเฉลิมพระเกียรติ

ข้าพเจ้า ศาสตราจารย์ รองศาสตราจารย์ ผู้ช่วยศาสตราจารย์
 อาจารย์ ดร.

ชื่อ - สกุล

สถาบันหรือหน่วยงานที่สังกัด.....

.....

ที่อยู่และหมายเลขโทรศัพท์ (ที่ติดต่อ)

โทรศัพท์ที่ทำงาน.....โทรศัพท์มือถือ.....

โทรสาร.....E-mail.....

ขอรับรองว่าได้ตรวจสอบบทความวิจัยจากปริญญานิพนธ์/วิทยานิพนธ์/ดุษฎีนิพนธ์ เรื่อง :

ชื่อบทความ (ภาษาไทย).....

.....

ชื่อบทความ (ภาษาอังกฤษ).....

.....

ของนักศึกษา/นิสิต ชื่อ -สกุล

ว่าถูกต้องตามหลักวิชาการเป็นที่เรียบร้อยแล้ว ซึ่งบทความนี้ไม่เคยตีพิมพ์เผยแพร่ที่ไหนมาก่อน และไม่อยู่ระหว่างการเสนอเพื่อพิจารณาตีพิมพ์ในวารสารฉบับอื่น

.....ลายมือชื่อ

(.....)

อาจารย์ที่ปรึกษา

วันที่